BIBLIOTECA NAZ.
XLV
A
37
NAPOLI

V. A. 34
38

4 - 32 - 40
4 - 72 - 80

Stadio passi 125
Due stadj 250
Quattro stadj 500
Otto stadj un miglio 1000.

BIBLIOTECA NAZ.
Vittorio Emanuele III
XLV
A
37
NAPOLI

I. H. 71

AFRICA
ASIA
EVROPA
STRABONIS
de Situ
ORBIS
Libri XVII
Editio prioribus emendatior.
Amſtelodami,
Apud Iohannem Ianſsonium Juniorem

BIBLIOTECA NAZIONALE "VITTORIO EMANUELE III" NAPOLI

STRABONIS
DE SITU
ORBIS
LIBRI XVII.

Editi quidem in eorum gratiam, qui Geographiæ Studioſi ſunt, olim (ut putatur) à Guarino Veronenſi, & Gregorio Triſernate latinitate donati:

Recèns vero à doctiſsimis viris quorum in præfatione fit mentio, emendatiores quàm anteà prodeunt.

TOMUS PRIMUS.

Acceſſit Index locupletiſſimus.

R.B.L. NEAPOLIS

AMSTELODAMI,

Apud JOANNEM JANSSONIUM JUNIOREM.

Anno Dom. CIϽ IϽC LII.

STRABONIS
DE SITU
ORBIS
LIBRI XVII.

Editi quidem in eorum gratiam, qui Geographiæ Studioſi ſunt, olim (ut putatur) à Guarino Veronenſi & Gregorio Tiphernate latinitate donati:

Recogniti vero à doctiſſimis viris quam plurimis [illegible]

TOMUS PRIMUS

Acceſſit Index locupletiſſimus.

AMSTELODAMI,
Apud JOANNEM JANSSONIUM JUNIOREM.
Anno Dom. CIƆ IƆC LII.

ÆGIDIO TSCHUDO
Claronenſi viro apud Helvetios, Conſulari clariſſimo, Prætori Aquenſi integerrimo, Marcus Hopperus Baſilienſis

S. P. D.

SI ingrati habentur, & pii parum liberi, qui relictas ſibi à majoribus ſuis opes vel ſine ratione prorſus deſpiciunt, vel in vaniſſimos uſus turpiter profundunt, dilapidántque: quanta eorum erit ingratitudo, qui divitias longè majores, hoc eſt, veterum ac prædeceſſorum ſuorum de rerum Naturæque partium diligenti ac multifaria conſideratione συντάγματα καὶ ὑπομνήματα, *quibus animus excolitur, ſibi ac poſteris relicta, nullius precii præ ſua pigritia & inertia ducunt? Eò verò contrà laudanda magis eorum eſt probitas & gratitudo, quàm ſua induſtria & ſtudio probant, qui ejuſmodi monumenta, rem veluti dignam, jucundam, honeſtam, utilem, neceſſariam, & ſingulare veluti Dei in vita humana donum amplectuntur, exoſculantur, fovent, promovent, ab interitu fortiter vindicant, à corruptione re-*

reſtituunt, caſtigant, illuſtrant. Quod quidem hominum erat officium omnium niſi corruptio prima hanc ſecum ruditatem induxiſſet. Noluit enim Deus ille Optimus Maximus hominem pecudum inſtar vultu demiſſo, deſpicere, & ignorare res illas, in quas univerſas dominium ei ſemel conceſſiſſet: ſed fronte erecta, & in omnes mundi Naturæque partes directa, ut ſuprema, infima & medioxuma omnia intueretur, perluſtraret atque cognoſceret, quibus inſpectis & cognitis, in majores Dei laudes & ſapientiæ, ejus qui eſt Chriſtus Ieſus, per quem omnia facta ſunt, raperetur, jugiter cum ſancto David ſpiritu exultante pſallendo: Magnus eſt Dominus noſter, & immenſa virtus ejus, ſapientiæ autem ejus numerus non eſt. Quia verò ea mentibus humanis poſt lapſum obrepſit & inducta eſt cæcitas, ut rerum eas natura penitus latêret, adeòque nulla rerum incognitarum admiratione caperentur, vel ad Majeſtatem earum excitarentur: excitavit denuo Deus ſingularia quædam ingenia, quæ Natura vim abſconditæ imperitis eruerent. Quorſum verò hæc? Vt, quemadmodum alios omnes ejuſmodi homines ingenioſos, & ſcripta eorum colere, & ſuſpicere debemus, ita horum quoque, Vir ornatiſſime, ſtudium & induſtria omnibus commendetur, quorum opera & beneficio hoc quoque præclarum de orbis terreſtris ſitu Opus, poſteritati relictum, conſervatum, & in lucem, quantum fieri potuit integrum, purum & perfectum, editum eſt.

Nam

Nam ut de ſcienia hac ipſa prius dicam, multæ ſunt res quæ commendare nobis eam debent: in primis verò dignitas ejus, utilitas, & mira jucunditas. Dignitatem quandam eximiam oſtendit ipſum ſtatim, circa quod verſatur, ſubjectum. Id verò eſt, non de animalibus, non de plantis, non de gemmis vel metallis, aut alia ejuſmodi aliqua Naturæ parte; quarum quidem rerum contemplationes ſunt & pulcherrimæ & utiliſſimæ: ſed totus eſt ille terræ orbis cum omni ornatu ejus, qui, quæ diximus jam univerſa in ſe continet, & ex ſe pleraque progignit, unà cum vaſto illo Oceano & ſupereminentibus inſulis. Commendat quoque dignitatem ejus, artis præclariſſimæ affinitas, ea videlicet quæ de cœleſtibus corporibus habetur diſciplina: quæ ut ſupremum ſortita eſt locum, ita hæc proximè ei ac velut ὑπαλλήλη ſubjungitur, unde quoque ſuarum demonſtrationum principia & firmamenta pleraque petit. Hinc quoque Ptolemæus, verus hujus diſciplinæ artifex, utranque in opere ſuo conjunxit, quod circa orbes quaſi verſentur concentricos, hæc quidem terreſtrem, illa verò cæleſtem. De utilitate autem quid dicam? experiuntur eam haud exiguam in primis, ſi ejus periti ſunt, qui regnorum, civitatum & caſtrorum gubernaculis præfecti ſunt, præſertim ſi populorum & gentium mores, ritus, & conſuetudines, quarum demum obſervatio prudentiam gignit, ipſis locorum deſcriptionibus adjicientur: cujus noſter ille præ aliis

ſere omnibus memor diligenter fuit. Sentiunt quoq; hinc ſuam commoditatem, qui mercibus commutandis, & in exteras longinquas regiones tranſportandis vitam agunt, dum terrarum ſitus, marium flexus, locorum quemnium diſtantias cognitas habent. Quæ autem ſtudioſi, & qui bonas profitentur literas, commoda hinc capiunt, præter illud quod nunc dicam, alia multa ſunt. Nam quem authorem, ſive hiſtoricum ſive poëtam, vel ipſimet rectè intelligent, vel aliis interpretabuntur, niſi rerum geographicarum aliqua ſaltem mediocri cognitione inſtructi fuerint? Vt taceam, quod ad univerſam rem literariam habiliorem & idoneum magis hominem reddit. De jucunditate porrò, quam nobis parit hæc facultas, non eſt quòd multis diſputem. omnes quippe ſentimus, mirabili quadam animos noſtros affici ſuavitate, ſi vel unius alteriúſve gentis mores & varios ritus, diverſos paulo à noſtris, aliquis nobis referat: aut ſi quis maris aliqua monſtra, animalium quorundam incognitas nobis & inauditas formas & effigies narret: Ætnæ item montis conflagrationem perpetuam, vel Scyllæ, Charybdiſve pericula ſi quis commemoret, admiratione magna ducimur. Quanto igitur majorem nobis adferet voluptatem, ſi totum ſimul hunc terræ orbem, & omnem ornatum ejus, regiones, montes, valles, ſylvas, flumina, populos, regna, & urbes infinitas, una cum Oceano omnia hæc ambiente magno, & quicquid in eo, perluſtrare contingat. Et eo

certe

certe magis, quod citra periculorum metum, & ſumptum immenſum, domi etiam apud noſtros manentes, diſcere hæc omnia poſſumus: quod iſtis qui hæc nobis monumenta reliquerunt, vel qui ante eos fuerunt, fortaſſis non licebat. Quæ quidem quum ita ſe habeant, in magno meritò nobis pretio & chariſsima eſſe debent ejuſmodi volumina et commentaria, quæ de hac re viri ſapientes, et rerum peritiſſimi nobis tradibis tradiderunt. Quæ dixi hactenus, nolo ſeparent nobis choregraphum à geographo, de quorum diſcrimine multis verbis Ptolemæus initio ſuæ Geographiæ differit, huic quantitatem, illi verò qualitatem curæ eſſe dicens. Quod ſi verum eſt, ipſe ferè ſolus geographus eſt, proximè tamen ei accedet Plinius et Mela: chorographus magis hic noſter, et Dionyſius Afer. Verùm omiſſa hac differentia, ad noſtrum veniamus, et de diligentia ejus, et operis hujus utilitate diſputemus: ibi longè alia fuerit conſideratio. Nemo certè Straboni huic noſtro eſt comparandus: tanta cura, tanta animi perſpicuitate illi univerſa quæ in hoc habitabili orbe contingunt, ſub oculos ponit: tanto inde judicio ſingulis ſua affert ornamenta locis, ut unus ille verè totius orbis pictor Apelles videri queat. Magnam terræ habitabilis partem ipſe peragravit ac vidit, ea quidem tempore, cùm tranquillitatem orbi feciſſet Auguſtus, et utcunq; adhuc retineret Tiberius. Porrò quæ non vidit, quanta diligentia inquiſivit ab iis qui verè noverant? Ac

ut ejus rei aliquod exemplum exhibeam, lectorem admonitum volo, etiam atque etiam conſideret, qua cura ille Alpinas genteis ſcripſerit, quas eum vidiſſe non puto, præcipue Rhætos, Salaſſos, Leopontios, ac alios quoſdam. Deinde Rhenum, ac ejus paludes, populos item adjacentes. Plinius ac Tacitus, oculati alias teſtes, quam jejunè hæc omnia: ut vehementer mirer, fuerintne Rheni cataractæ iis noti, cùm neuter eorum ne verbo quidem meminerit. De Strabone, viro Aſiatico, non mirum, eos eum non noſſe. At qui Germaniam & Gallias toties adiſſe memorantur, eos de tanta re nihil ſciſſe, planè mirabile eſt. Atqui Plinium tantæ curæ fuiſſe exiſtimo, ut ſi noviſſet, neutiquam taciturus fuiſſet. Strabo hic noſter longè accuratius de hiſce regionibus maximè quod ad alpes attinet. De Aſia ac univerſa Græcia, imò de univerſo habitabili orbe, quid eſt omnino quod illum latuerit? Quis porrò eſt qui gentium ritus, principum genealogias, populorum origines, regionum qualitatem, nobiles viros diligentius commemoret? Quapropter hic author ſtudioſis harum rerum omnibus commendatiſſimus eſſe meritò debet. Non certè quòd apud te, Vir Ornatiſſime, vel ſtudium hoc vel Strabonem commendare velim, quem rectius mihi & aliis omnibus poſſe ſcio, ſed aliorum gratia hæc dicuntur. Novimus quippe omnes, hoc tibi ſtudium cordi eſſe quàm maximè, & in eo te oblectari mirificè: tum etiam Strabonem hunc tibi eſſe notiſſimum,

fa-

familiariſsimumque. cui ſanè rei præter teſtes alios, tua quoque illa lectu ſanè digniſsima, de Alpina Rhætia compoſitio, locuples teſtimonium perhibet. Hactenus igitur de ſtudio geographico, & authoris hujus præſtantia, dicta ſufficiant. Venio nunc ad editionem hanc, in qua quid præſtitum ſit, paucis referam. Adeò corruptus fuiſſe archetypus fertur (de Latino loquor) ut poſtquam ſuam ei caſtigando reſtituendóque operam contuliſſent viri undiquaque doctiſsimi, prior quidem DOMINUS CONRADUS *Heresbachius, ſequenti verò editioni* DOMINUS HIERONIMUS GEMUSÆUS, *adhuc tamen errores non certè leves deprehenſi ſint: quod non virorum horum alicui oſcitantiæ, ſed Græco fortaſsis exemplari corrupto imputandum eſt, quod etiam queritur in ſua præfatione Heresbachius. Eorum errorum aliquot ultra centum reſtituit Doctiſsimus vir & optimè de literis meritus,* HENRICHUS GLAREANUS, *affinitate tibi junctus, qui nobis ſui illius codicis pro ſuo candore copiam benignè fecit. Emendavit quoque non paucos eruditione vir clarus,* JOANNES HARTONGUS, *Græcarum literarum callentiſsimus. Græcum exemplar, quod ex Aldi officina prodiit, locis aliquibus valde corruptum, ego obiter recognovi: errata, quæ deprehendere in eo potui, caſtigavi: quòd tamen omnia deprehenderim, aut advertere potuerim, non ſum dicere auſus. Ea enim eſt humana imbecillitas,*

tas, ut licet quis ſit oculatiſsimus et acutiſſimus, multa tamen eum prætérfugiant. Quapropter ſi quæ adhuc vitia inter legendum occurrent, quemadmodum occurſura oculatioribus non dubitamus, plurimum omnes rogamus, ut candide id interpretari, et humanæ infirmitati, vel potius temporis brevitati, quod nobis ei recognoſcendo ſolum concedebatur, imputare velint. Converto me totum nunc ad te Vir Clariſsime, ut cauſas breviter dicam, cur te mihi præ aliis omnibus elegerim, cujus nomini editionem hanc inſcriberem. Prima mihi occaſio fuit, hujus diſciplinæ ſtudium, et cognitio eximia, quàm omnes in te prędicant, et tua ejus rei monumenta doctiſſima abundè teſtantur. Non enim ulli putavi magis convenire hujus autoris inſcriptionem, quam viro pręter reliqua ornamenta, ut ſunt conſulares et prętoriæ dignitates ampliſsimę, etiam hujus profeſsionis ut peritiſsimo, doctiſsimoque, ita fautori, et literatorum omnium Mecœnati unico. Acceſsit poſtea priori huic cauſæ altera quoque, quę in meo me propoſito confirmavit: nempe quòd gratum quoque id fore non dubitabam affini tuo GLAREANO, *viro in omni diſciplinarum genere excellentiſsimo, ſi tibi eam nuncuparem. Vale, Vir ornatiſsime. Baſileę, 26. die Auguſti, Anno Domini* M.D. XLIX.

delicet ſcientiam, phi

A

STRABONIS PHILOSOPHI GEOGRAPHICORUM

LIBER PRIMUS.

SI QUA ad philoſophum alia pertineat tractatio, & hanc quam hoc tempore de ſitu orbis delegimus, conſiderandam illi eſſe putamus. Quòd autem noſtra hæc minimè aſpernanda ſit æſtimatio, permultis declaratur. nam qui eam primi attingere auſi fuerant, tales quidam extitêre, Homerus, Anaximander *Mileſius*; *Hecatæus concivis* ejus (ut inquit Eratoſthenes) Democritus, Eudoxus, Dicæarchus, Ephorus, aliique complures. Poſt hos etiam Eratoſthenes, Polybius, Poſidonius, viri philoſophi. Multa verò diſciplina, per quam ſolam ad hoc opus perveniri conceditur, nullius alterius eſt; niſi ejus qui divina ſimul & humana intueatur: quorum videlicet ſcientiam, philoſophiam eſſe dicunt.

 cunt.

cunt. Eodem modo varia eſt utilitas, quædam ad res urbanas, actionesque principum, nonnulla ad cœleſtium, terreſtrium, rerumque maritimarum ſcientiam, animalium, plantarum, fructuum, & aliorum, quæ penes univerſos cernere fas eſt. Hæc eundem poſtulat hominem, qui artes vitæ, ac fœlicitatem cura & cogitatione complectatur. Ex iis autem quæ dicta ſunt, unumquodque aſſumentes, magis adhuc conſideremus, in primis quia & nos & majores noſtri rectè ſumus arbitrati, ex quibus Hipparchus eſt, qui Homerum hujus peritiæ primarium autorem eſſe tradidit. Is non ſolum univerſos priores ac poſteriores virtute poëtica ſuperavit, ſed etiam ipſa fermè rerum civilium, quæ ad vitam ſpectant, experientia. Ex qua non modò ſingulare ad res gerendas ſtudium adhibuit, ut plurimas cognoſceret cognitaſque poſteris traderet, verumetiam & ſingularum partium locos, & qui per cunctum orbem, terram videlicet habitabilem, ac mare ſunt. Non enim ad extremos uſque ipſius terminos perveniſſet memoria, circumluſtrando, nec ipſam primùm quidem ob oceano alutam (ſicut eſt) demonſtraſſet, deinde pleraque loca nominatim expreſſiſſet, nonnulla verò ſignis quibuſdam occul-

Odyſſ. δ. tius inſinuaſſet. Africam & Ætiopiam, & Sidonios, & Erembos, quos Arabes

Troglo-

Troglodytas, hoc eſt cavernarum incolas jure dixeris, verbis elocutus eſſet. Qui verò ad ortus & occaſus pertinerent, obſcurius ſignificavit, quòd alluantur oceano. Hinc enim orientem ſolem, & in hunc occidentem facit pariter & ſtellas:

Inde recens radiis jam ſol percuſſerat aura, Iliad. ℓ.
Oceani lentas alti præfugerat undas.
Incidit oceano lux fulgentiſſima ſolis, Iliad. θ.
Nigrantem noctem, & madidantia ſideraducens.

* Ex oceano videlicet dicit. Eorum etiam qui occaſum incolunt, mortalium fœlicitatem oſtendit, & aëris temperiem: cùm (ut videtur) Hiſpanicam navigationem intellexiſſet, quò & Hercules, & poſterius Phœnices exercitum duxarunt, & latè imperium tenuere, poſt quos & Romani. Hic enim & Favonius ſpirat, hic & Elyſium campum eſſe poëta decantat, in quem à deis mittendum eſſe Menelaum aſſerit:

* Fortè legendum, Et Sydera tota ex oceano dicit.

Elyſium ad campum, ſummas telluris ad oras, Odyſſ. δ.
Numina te mittent, flavens ubi nunc Radamanthus,
Victus ubi eſt facilis, non nix, hybernave multa,
Oceanus zephyri ſuaves exuſcitat auras.

Fortunatæ etiam inſulæ contra Mauritaniæ finem ad occidentem ſunt.

Quam quidem ad partem & Hiſpaniæ terminus concurrit. Ex ipſo autem nomine manifeſtum eſt, quoniam & has ipſas fœlices exiſtimabant, quia hujuſmodi locis propinquæ forent. Sed enim Æthiopes ad oceanum extremos eſſe manifeſtat, quòd extremi quidem,

Odyſſ. α. Æthiopes qui bifariam partiti ſunt hominum extremi.

Nec verò inaniter dictum eſt, bifariam partitos eſſe, ſicut poſterius demonſtrabitur.

Quòd autem ad oceanum ait,

Iliad. α. *Iuppiter oceanum atque epulas pietate proborum*
Æthiopum heſternus petiit.

Quòd autem & ſeptentrionalis ad urſas ora extrema, ſit ad oceanum, hoc pacto ſub velamine de urſa loquens, & aliud agens, inquit,

Iliad. 18. *Oceani ſola eſt undarum atque æquoris expers.*

Namque per urſam & plauſtrum polum demonſtrat arcticum. Non enim cùm uno in loco ſemper apparenti tot circumvolvantur aſtra, ſolam undarum atque æquoris dixiſſet expertem, adeò illum imperitiæ minimè damnant, perinde ac pro duabus urſis, unam tantum noverit. Haud enim par eſt, alteram inter ſtellas nondum collocatam extitiſſe. Verùm ex quo Phœnices annotaverunt, & ad navigationem eis utebantur, hanc

quoque diſtantiam ad Græcos acceſſiſſe: quemadmodum & Berenices cæſariem & Canobum, cujus nomen heſterno die aut pridie vulgatum eſt. Complures etiam hoc tempore abſque nomine (ut inquit Aratus) ſunt. Crates igitur non rectè ſcribit (Solus æquoris expers) non fugienda fugiens. Melius Heraclitus, & magis Homero conſonans, qui pro circulo arctico arcton, id eſt urſam nominat. Autoræ enim & veſperæ termini fit urſa, & pro urſa ſereni Jovis terminus. Nam non arctos, ſed arcticus ipſius ortus & occaſus eſt terminus. Per urſam enim, quam & plauſtrum nuncupat, & Orionem ſervare dicit, arcticon ſanè declarat: per oceanum autem horizontem, in quem & à quo ipſos occaſus ortuſque conficit. Cùm verò illic verti, & oceani prorſus expertem eſſe diceret ad ſignum horizontis, qui maximè accedit ad arcton, circulum eſſe novit arcticum. Conſequenter autem huic illud poëtæ applicantes, id horizontem accipere debemus, quòd in terra propinquius eſt oceano. Ipſum verò circulum arcticum, qui terram attingit propinquitatis ſignum, velut ad ſenſum ſecundùm propinquiſſimam portionem ad arctum: quòcirca & eam partem terræ oceanus per ſeipſum inundat. Et ſeptentrionales maximè agnovit homines, quos nominatim quidem haud ſanè commonſtrat:

Hemiſtichium Homeri.

Ili. 18. & Odyſſ. 5.

necdum enim hac etiam ętate commune illis nomen univerſis inditum eſt. Cæterùm à vivendi ritu illos eloquitur Nomadas,† id eſt in paſcendo pecore aſſuetos,& eos nobiles equas mulgentes lacte veſcentes, & locupletes deſcribens. Et præterea oceanū terras circuire demonſtrat, cùm Juno hunc inquit in modum:

†*Non eſt in græco.*

Iliad.

Iliad. ξ.

Ibo, ut telluris almæ confinia ſpectem,
Oceanumque deûm genitorem.

Terminum enim cunctis aſſuetum obſervari dicit oceanum. noviſſima verò ambitus circumcingit, & in fabricandis Achillis armis & clypeo, circa ejus oras ponit oceanum. Eodem etiam pertinet diligens illa inquiſitio, quod euntis & redeuntis oceani æſtuaria nequaquam ignoravit, ut modò campos inundet, modò nudet areſcentes, cùm refluum memorat oceanum.

Odyſſ. μ.

Terque die ſcandit refluens, ter ſurripit undas.

Et enim ſi non ter, ſed bis accidit, ex accidente forſitan hiſtoria, aut aberrante deſcriptione. Cæterū ejuſmodi fuit inſtitutio, & illud oceani lentas dicens undas, quandam inundationis habet expreſſionem, quæ acceſſum quidem lenem, non fluxum omnino vehementem habeat. Poſidonius cùm ſcopulos interdum tectos, interdum nudatos dicat, & flumen appellet oceanum, ejus fluxum & inundationes demonſtrari ſuſpicatur. Primùm

mùm quidem rectè, ſecundum verò nulla cum ratione dictum eſt. Non enim ipſa inundationis acceſſio fluviatili curſui comparanda eſt, longè magis nequaquam talis eſt ipſa regreſſio. Quod Crates ait, quippiam veriſimilius docet. Altifluum enim ac refluum, eodemq; modo totum oceanum flumen appellat. Flumen etiam partem aliquam dicit oceani & fluminis fluxum, non quidem totius, ſed partis, cùm hunc inquit in modum,

Oceani fluxum fluvii cùm cymba reliquit, *Odyſſ.* θ.
Atque vagi latè maris adventaverat undam.

Non univerſum, ſed fluminis fluxum in oceano dixit partem oceani exiſtentem, quam refuſionem quandam, ſinumque ab hyemali tropico in auſtralem polum procedentem, Crates dixit, hunc ſanè relinquens aliquis, in oceano adhuc eſſe poſſet. At verò totum relinquens, ut in toto adhuc ſit, fieri minimè poteſt. Sic autem inquit Homerus.

Deſervit fluvii curſum, *Odyſſ.* μ.
Maris ivit ad undam.

Quod certè aliud quam oceanus non erat. Itaque ſi aliter accipias, efficitur ut oceanum egreſſus, in oceanum veniat. Verum hæc longioris indigerent immorationis. Quòd autem habitabilis terra ſit inſula, primum à ſenſu atque experientia capiendum eſt. Nam quocunque accedere mortalibus ad terræ

noviſſima poſſibile factum eſt mare obvenit, quod oceanum appellamus: ubi verò ſenſu percipere non obtigit, ratio ipſa demonſtrat. Latus namque ab oriente, quòd ad Indos pertinet, & ab occaſu, quòd ad Hiſpanos, & Mauritanos, ut plurimum ab auſtrali parte, ac boreali navigationibus ambitur. Reliquum ad hanc uſque tempeſtatem nobis eam ob rationem innavigabile, quia qui circumnavigent, & inter ſe obviam commiſceantur, nulli admodum ſunt. Non multum eſt, ſi quis ex mutuis eorum diſtantiis componat, ad quos permeare nobis licet. Nec verò pelagus Atlanticum bimare eſſe putandũ eſt, quòd prominentibus anguſtè diſtinguitur frontibus. ſic enim iſthmos vocant, quibus navigationis ambitus prohibeatur. Sed in unum potius continuatum confluit. Nam qui navigiis circumire conati ſunt, cùm inde revertiſſent, haud ullam ſibi terram continentem occurriſſe perhibent, qua ulteriorem impediente navigationem, ſeſe rejectos fuiſſe dicerent. Verum per ambiguitatem, indigentiam, & ſolitudinem, cùm nihilo minus mare curſum haberet, ac tranſitum, pérque oceano accidentes caſus undarum, ſcilicet acceſſus atque receſſus amplius confeſſum eſt. Idem igitur permutationum ubique modus exiſtit, incrementorum inquam & diminutionum, vel non multum

tum varians. Perinde ac uno ex mari cauſa una & motus unus edatur. Hipparcho fides habenda non eſt, qui huic opinioni contradicit, ut oceano ſimilia prorſus non accidant: neque ſi detur iſtud, ſequatur illud, ut Atlanticum pelagus univerſum circumcirca confluens ſit. ad hoc, ne ſimilia accidant, Seleuco Babylonio teſte utitur. Nos autem majorem de oceano ex inundationibus rationem Poſidonio & Athenodoro reponimus, qui factas hiſce de rebus diſputationes abunde pervicêre. In præſentiarum autem tantum dicimus, quòd ad accidentium ſimilitudinem ſic exiſtimare ſatius ſit; quòd cœleſtia melius exhalationibus hinc teneantur, ſi amplius circumfuſus humor exiſtat. Sicut autem extrema, & terrarum ambitum poëta novit, & apertè diſſerit, ſic & mare internum. Hoc autem à Columnis incipiens Africa continet, & Ægyptus & Phœnice: deinde ipſam ambiens Cyprum: inde *Solymi, Lycii, Cares*. Poſt hos verò inter Mycalen & Troadis litus, & adjacentes inſulæ, quarum mentionem facit omnium. Inde earum quæ circa Propontidem, tum Euxini uſque in Colchorum agrum, & Jaſonis expeditionis. Etiam Boſphorum Cimmerium agnovit. Cùm & Cimmerios ſciverit, non utique Cimmeriorum cognitum habens nomen, ipſos ignoravit, qui ejus ætate, vel pau-

Vide Adag. Cimmeria tenebra.

lo antè illum, totam è Boſphoro ad Joniam uſque terram diſcurſarunt. Eorum igitur agri clima inſinuans attingit, quod tenebroſum eſt, & ſic memorat:

Odyſſ. λ. *Aëre ac nebula cooperti ſunt.*
Illis ſol nunquam Phaëthon ſua lumina ſpargit.
Pernicioſa ſuper nox ſemper tenditur iſtis.

Notum facit & Iſtrum, Thraciam Myſorum gentem memorans, quæ penes Iſtrum habitat. Inde maritimam totam, quæ Thracia eſt, ornam uſque ad Peneum cognovit. Pæones etiam nominat, & Athon, & Axium & vicinas illis inſulas. Deinceps eſt ora Græcorum maritima uſque ad Theſprotas cujus univerſæ mentionem facit. Et Italiæ promontoria novit, eam *mediam vocans. Scit etiam Siculos & Hiſpaniæ promontoria ejuſque fœlicitatem, quam nuper diximus. Si qua verò inter dicendum videbuntur omiſſa, ignoſcendum erit. Nam qui terræ deſcriptionem reverà exponit, ſi multa particulatim omittit, venia concedenda ei eſt, ſique per hiſtoriam doctrinamque diſſerendis fabulamenta nonnulla implicentur. Abſint autem querelæ & incuſatio. Haud enim illud Eratoſthenis verum eſt, Poëtas omneis non docendi, ſed oblectandi gratia conjecturis agere. Contrà verò ſapientiſſimi, qui de Poëticis quic-

* τεμίσαν eſt in Græcis: & urbem intelligit quæ poſtea Tempſa dicta eſt.

Poëtas rationem habere ut oblectent, non ut doceant.

quam elocuti ſunt, primam quandam Philoſophiam Poëticam eſſe aſſerunt. Sed adverſus Eratoſthenem longiore ſermone denuò diſſerendum erit: *in* quo & de Poëta rurſus habebitur oratio. Nunc quæ de partibus deſcriptionis terrarum Homerus orſus eſt dicere, memorata ſufficient. Manifeſtum eſt, eos qui illum ſecuti ſunt, eximia dignitate viros, & Philoſophiæ intimæ deditos extitiſſe. Ex quibus poſt Homerum duos tradit Eratoſthenes, Anaximandrum Thaletis familiarem & concivem & Hecatæum *Mileſium: illum quidem* prius de ſitu orbis *deſcriptam* edidiſſe tabulam. Hecatæum verò codicem reliquiſſe. *Sic* enim ex alia ejus ſcriptura ab eo ſcriptum fuiſſe traditur. Verum enimvero, quod ad hæc multiplici opus diſciplina ſit, multi dicunt. Bene & Hipparchus in iis quæ ad Eratoſthenem ſcribit edocet, quòd unicuique tum privato, tum doctrinarum cupido, cum terrenæ deſcriptionis *notitia pertineat, eam capeſſere* ſit impoſſibile abſque rerum cœleſtium & eclipticarum obſervationum diſcretione. Sicut Alexandria Ægypti deprehendi nequit, utrum magis quàm Babylonia in ſeptentrionem quàm in auſtrum ſit expoſita, nec quanta ſit earum diſtantia ſine climatum conſideratione. Simili modo urbes ad orientem & ad occaſum magis minuſve accedentes, nullus

diligenter ſanè dignoſceret, niſi per eclipticas ſolis & lunæ comparationes. ubi & hæc dicit: Quicunque locorum proprietates ediſſere nituntur, propriè rem attingunt, cùm cœleſtium terreſtriumque menſurarum figuras & magnitudines, & intervalla, & climata, & calores, & frigora, * & ſimpliciter aëris naturam manifeſtant. Quando quidem & qui domicilium apparat ædificator, & qui oppidum conſtruit architectus, hæc ipſa provideat, nedum qui univerſum terrarum ſitum homo animo verſat. Huic enim longè magis attineat. nam exiguis in locis ſive ad ſeptentriones, ſive ad auſtrum vergant, non multa habetur permutatio. In toto autem orbis ambitu, quod ad ſeptentriones uſque ad extrema eſt, vel ad Scythiam, vel ad Galliam pertinet: quæ verò ad Auſtrum, uſque ad Æthiopum ultima. Hoc autem differentiam habet plurimam. Pari etiam modo ad Indos & ad Hiſpanos habitatio: è quibus illos ad orientem maximè, hos autem ad occaſum inclinari ſcimus omnes. Sic & Antipodas inter ſe quodammodo eſſe, neſcii non ſumus. Tale autem hoc totum ex ſolis, reliquorumque ſiderum motu ortum habens, & adhuc agitationis ad medium, in cœlum ſuſpiciendi neceſſitatem habet, & ad ea quæ in cœlo unicuique noſtrum appareant. In his autem ingentes habitationum varietates cer-

** Vel, & breviter univerſi naturam.*

nuntur. Quis igitur locorum differentias exponens, bene ac ſufficienter edoceat, nullam aut ne tantillam quidem illis curam adhibens? Etenim ſi univerſa pro hujuſmodi materia diligenter rimari nequeam, cum ea magis ac magis civilis exiſtat, tantum ſaltem proſequi, quantū civili pertinere queat homini, jure conveniret utique. Qui enim in ſublime ſic cogitationem extollit, nequaquam à tota abſens eſt terra. Ridiculum namq; videtur, ſi quis orbem terrarum explanare dilucidè cupiens, cœli res attingere, & eas ad doctrinam uſurpare audeat, terram autem totam, cujus quod habitatur una pars eſt, nec quanta, nec qualis ſit, nec in quo totius mundi loco ſita ſit, exponere curet. Neq; ſi una tantūmodo parte quo ad nos ſeu pluribus habitetur, & quanta pari modo quam multa illius inculta eſt portio, qualiſq; & quam ob rem. Hæc igitur geographię ſpecies cuidam rerum ſublimium, & geometricæ tractationi videtur eſſe conjuncta: quæ ſic terrena cū cœleſtibus in unū conjungit, ut propinqua maximè exientia. Sed non longinquitate tantum diſtent, quantum à tellure cœlum abſit. Eia tantæ diſcendorum multitudini terrenam apponam diſciplinam ſicut animantium, plantarum, cęterorum quicquid utile & inutile terra gignit & mare. Nam planius atque evidentius fieri poſſe, quod dixerim arbitror, quod quiſ-

quiſquis talem perceperit notitiam, ei non mediocris afferetur utilitas: id cùm ex vetuſta memoria, tum ex oratione ac ratione manifeſtatur. Poëtæ igitur heroas illos ſingulari præditos ſapientia fuiſſe declarant; qui ad multa peregrinantes loca longis vagabantur erroribus. *In ampliſſimo enim ponunt, multorum mortalium urbes vidiſſe, & prudentiam agnoviſſe. Neſtor ipſe gloriatur, quoniam inter Lapithas verſatus fuerit.

*ἐν μεγάλῳ χάρτι θένται. id eſt, pro maximo enim ducunt, ſi vehabent. vel, maximi enim faciunt.

Adventans longinqua ex tellure, vocatus
Venerat ipſe, etenim vocitantibus illis.

Iliad. α.

Itidem & Menelaus:

Odyſſ. κ. locus.

Atque vagans Cyprum, Phœnicem, Ægyptiaque arva,
Æthiopeſque adii, tum Sidonios, & Erembos,

Odyſſ. δ.

Et Libyen, ubi ſunt longis cũ cornib⁹ agni.

Adjecit & agri propriam ubertatem;

Ter pecudum fœtus largum funduntur in annum.

Ibidem.

Et in Ægyptiis Thebis inquit & illud,

Plurima frugiferum donat cultoribus arvum, &c.

Odyſſ. δ.

Has centum claudunt portæ, tum quæque ducentis

Iliad. ι.

Porta viris ſervatur, equis vectantur, & altis
Curribus.

Omnia enim hujuſmodi magnum ad capeſſendam prudentiam comparant adjumentum, cùm regionis ingenium, animalium

malium & plantarum formæ ac ſpecies perdiſcuntur. Maritima etiam apponi licet. Gemino namque quendam in modum conſtamus ex victu, nec terrarum magis ſumus quam maris incolæ. Herculem quoque per multam peritiam & perſpicientiam appellari licet.

Ingentium perſpectorem & cognitorem operum. Odyſſ. φ.

Et ſanè vetuſta jam ex memoria atque ſermone noſtro ab initio dicta teſtantur. Egregiè verò ille ad præſens inſtitutum ſermo mihi videtur adduci, quòd ſitus orbis deſcriptio eſt ad civiles uſus majoris ex parte conducens. Rerum namque gerendarum campum mare explicat, præſtat & terra, quam incolimus exiguarum quidem exigua, magnarum verò magna, maximarum autem univerſa, quam habitabilem vocamus, aut orbem, ut ampliſſimarum quidem actionum hic ipſe ſit locus. Excellentiſſimos autem imperatores illos extitiſſe conſtat, qui terræ ac maris imperium adepti, nationes ac civitates ſub unam potentiam, gubernationemque civilem cogere valuerunt. Haud igitur dubitandum eſt, terræ deſcriptionis notitiam (quam geographiam dicimus) omnes ad imperatorias actiones adducere in terra continenti cuncta digerentem, atque maritimis, & quæ intra orbem, & quæ exterius exiſtunt. Prætereaque iis utilem ejus diſpo-

ſpoſitionem, quorum intereſt noſſe, hoc ſeſe habere modo, vel aliter, cognitione poſſe aut non poſſe deprehendi. Singula enim ii melius pertractarent, qui quanta ſit regio, quonam modo jaceat, cognoviſſent, quaſque cœli differentias, & quas in ſeipſa contineat, cum aliis alii in partibus valeant, & alia de cauſa, atque primordio res ante gerendas aggrediantur, & imperii magnitudinem extendant, nec ratione pari, aut illis cuncta pernoſcere licet, aut ipſis etiam terram pingentibus. Cæterum multo magis aut minus in ambobus hiſce conſpicitur. Vix enim cuiquam æquali modo cuncta manifeſta eſſe contingeret, etſi orbis univerſus unum ſub imperium, ſtatumque civilem ſubducatur. Sed ne hoc quidem pacto eveniret, quin propinquiora notiora fierent. Hæc tamen pluribus exprimere conveniret, ut nota eſſent. Iſta vero prope uſum ac neceſſitatem magis ſunt. Itaque minime mirandum eſſet, ſi alius loci deſcriptor Indis attineat, alius Æthiopibus, alius Græcis, alius Romanis. Nam quid attineat, Indiæ deſcriptori ſic Boetice partes eloqui, ſicut Homerus inquit.

Iliad C. Hac ſicut alia pleraqueparum fœliciter reddita.

Quique colunt Hyriam, lapidoſamque Aulida,
Chœnonque ac Scolon.

Nobis convenit: quæ vero apud Indos ſunt, quæve apud ſingulos, non etiam convenit. Haud enim uſus adducitur & utilitas.

utilitas. Nam maximè talis experientia menſura efficitur, hoc & in puſillis manifeſtum eſt, quemadmodum in venationibus. Et enim qui ſylvam, qualis & quanta ſit, noſcitat, melius venationes inſtruit. Et in loco bene caſtra locaret, *inſidias poneret, & iter faceret* is qui locos intelligit. Id autem & in magnis longè dilucidius eſt, quanto majora ſunt peritiæ præmia, & imperitia defectus. Agamemnonis exercitus cum Myſiam, velut agrum Trojanum populatus eſſet, magna cum ignominia retro curſum egit. *Perſæ autem & Afri trajectus* aquarum quoſdam & *freta, velut navigationis* anguſtias eſſe ſuſpicati, parum abfuit, quin magna incurrerent pericula, ignorantiæque ſuæ reliquerunt trophæa. Illi quidem Salganei monumentum penes Chalcidis Euripum, quem Perſæ ideo jugularunt tanquam ex Malea ad Euripum ſuæ claſſis curſum improbè direxiſſet: hi verò Pelori ſepulchrum, *quam & ipſi ſimilem* ob cauſam, necavêre. Naufragiis etiam à *Xerxis* exercitu Græcia referta eſt. Æolicorum & Jonicorum colonia quàm plura hujus generis errata præbuit, & res itidem proſperè geſtas, ubi per locorum peritiam illuſtria complura geſſiſſe facinora contigit. Sicut Ephialtes ad anguſtias Thermopylarum Leonidæ commilitones Perſarum *manibus tradidiſſe fertur, & Barbaros in-*

tra Thermopylas accepiſſe, cum hoſtibus per montana ſemitam oſtendiſſet. Omittens verò antiquitatis exempla, Romanum hoc tempore adverſus Parthos exercitum, idoneum ſatis harum rerum documentum eſſe arbitror. Simili modo & expeditionem in Germanos, atque Gallos, cum intra paludes, & difficiles acceſſu ſylvas, & loca deſerta barbaries illa belligeraſſet, & quæ erant propinqua, longinqua locorum ignorantia faceret, viaſque occultaret & commeatuum, & cæterarum rerum copiam. Et hoc quidem quod amplius eſt (ut diximus) ad Imperatorum vitas uſumque conducit. Inſuper major moralis & civilis philoſophiæ portio circa principum vitas verſatur. Cujus rei ſignum eſt, quòd rerum urbanarum differentias à principibus diſcernimus, alium quidem monarchię principatum ponentes, quem regium vocamus: alium optimatium potentatum, id eſt ariſtocratiam: tertium regimen populare, id eſt democratiam. Tot civilium rerum moderamina cenſemus eſſe iiſdem vocabulis nominantes, ut ab illis faciendæ ſpeciei principium habentia. Alia enim lex eſt regis juſſio, alia verò optimatium, & alia denique popularis. Rei verò civilis forma & figura lex eſt. Quamobrem juſtum nonnulli aſſeruere, potentioris eſſe commoditatem. Quod ſi civilis philoſophia ut

 plu-

plurimum circa principes verſatur: eſt autem geographia circa principum uſus, ac neceſſitates, & ipſa quampiam ad hoc prærogativam habet, & iſta quidem prærogativa ad actiones pertinet. Habet autem contemplationem profecto non vilem ipſa tractatio. Aliquam quidem arte, diſciplina, natura, captabilem: alteram vero in hiſtoria fabuliſque poſitam, nihil ad actiones exiſtentem. Veluti ſi quis Vlyſſis, aut Menelai, aut Jaſonis errores enarraverit, ad prudentiam nullum ſanè conferre videatur adjumentum. *Quod agens ipſe perquirit, niſi eorum quæ facta ſunt, neceſſariorum utilia permiſceantur exempla.* Inſtitutionem attamen haud illiberalem *ſecernit ei qui ad locos applicet, fabuloſa figmenta præbentes. Etenim qui actionibus, gloriæ, aut voluptatis cauſa intendunt, hoc perquirunt, cæterùm non permultum. Majore namque (ut par eſt) *hujus, quàm illorum utilitatis ſtudio tenentur. Quocirca ei qui terrarum deſcriptor eſt, *major hujus, quàm illorum cura ſuſpicienda eſt.* Similiter & de hiſtoria, & de diſciplinis ſeſe res habet. Ex his enim quod utile magiſque credibile ſit, ante omnia capeſſendum eſt. Maximè autem tali materiæ geometria, & aſtronomia (ut dictū eſt) opus eſſe videtur. Et revera opus eſt. nam figuræ, climata, magnitudines, & *alia hujuſcemodi propria* ſine

*προίζει ἀν, id eſt præbuerit

*In Græco deeſt.

ſine illarum ſcientia deprehendi nequeunt. Sed quemadmodum ad totius terræ menſuram pertinentia in aliis demonſtrantur; hic vero ſupponenda ſunt & credenda, quæ illic demonſtrata fuerint: ſupponendum & mundi formam eſſe rotundam, & rotundam terræ ſuperficiem. Id etiam ante iſta, corporum ſcilicet curſum ad medium deferri, hoc ſolum in ſenſu eſt, qui communium animi conceptionem propinquus eſt. Siquidem ea deſignanti ſummatim procul parva ſubmonitio eſt. Sicuti quod terra rotunda eſt ex motu. Nam ad medium veluti etiam unumquodq; corpus ad idoneam ejus conſervationem inclinat. Ex iis autem quæ per maria & cœlum apparent prope. Senſus enim teſtimonio eſſe poteſt, conſeptioque communis. Navigantibus autem manifeſtè incurvatio maris intercurrit, ut longè lucentibus quæ pariter elongantur, iis viſum applicare non poſſis. Amplius autem ſupra viſum elevata apparuerunt nonnihil ab eo magis diſtantia. Similiter & ipſe altius elevatus, ea quæ prius occulta fuerant aſpicit, quod & poeta declarat. Nam illud tale eſt, *Odyſſ. ε.*

Fluctibus elatus viſu proſpexit acuto.

A navigantibus etiam ſemper magis ac magis partes terrarum enudantur: & quæ ab initio humilia videbantur, magis extolluntur. Ipſa etiam cœleſtium con-

ver-

verſio, cum alioqui manifeſta ſit, ex ipſis quoque gnomonicis patet. Ex iis enim cogitatio ſtatim intendit. Nam ſi radicata in infinitum terra eſſet, non utique talis circumcurſio contingeret. Et quæ ad climata pertinent, per habitationes demonſtrantur. Nunc verò in promptu nonnulla captanda ſunt, & hæc quidem quæcunque civili, & exercituum, ductori conducunt. Nec enim ſic cœli partes & terræ ſitum ignorare oportet, ut cum aliqua multis apparere in cœlo ſolita, pro locis permutata fuerint, perturbatione teneatur, & talia loquatur.

Me latet, ô ſocii, tenebræ locus, aut ſibi Odyſſ. κ.
Eous:
Aut ubi ſol terras ſubeat, dans lumina mundo,
Aut ubi conſcendat.

Nec adeo accuratè rimari, ut omnimodis paſſim conjunctim ortus, conjunctim & occaſus, conjunctim & medios cœli meatus, & polorum elevationes agnoſcat, & quæ ad verticem ſigna ſint, & quæcunque hujuſmodi ſecundum horizontis tranſmutationes pariter & ſeptentrionis varietates: hæc univerſa nota habere, quæ partim aſpectu, partim natura pateant. Verùm aliqua nec omnino curanda, niſi philoſophiæ contemplationis gratia. Quibuſdámque fides adhibenda, *licet propter quid intueri non poſſint:* hoc enim eſt *ſolius philoſophantis* officium.

cium. Civili autem homini tale non impertitur otium, aut non omni tempore. Eum tamen qui in hac deſcriptione verſatur, neque adeo ſimplicem rudemve neque adeo inertem eſſe velim, ut neque ſphæram intueatur, neque illius circulos, quoſdam parallelos, & inter ſe mutuò diſtantes aliquos ex ipſis rectos, aliquos obliquos, neque tropicorum, neque æquinoctialium, nec ſigniferi ſitum, per quem ſolis curſus vertitur docetque climatum & ventorum varietates. Hæc enim & quæ ad horizontas attinent, & ad arcticos, & reliqua quæcunque in prima diſciplinarum introductione traduntur, ſi quis aliter intelligit, quonam modo ea quæ hic dicuntur aſſequetur? qui neque rectam lineam, neque curvam, neq; circulum noverit, neque ſphæralem ſuperficiem, nec planam, nec in cœlo ſeptem majoris Vrſę ſtellas, nec aliqua talia omnino prędoctus, is vel hujus minimè tractationis indigeat, vel nequaquam hoc in tempore. In illis autem prius * inſtructus ſit, ſine quibus huic terrę deſcriptioni familiaris eſſe nō poterit. Simpliciter hoc volumen publicum, civile ac paſſim utile putamus, ſicut & hiſtoriæ deſcriptionem. Illum enim civilem hominem dicimus, non quidem prorſus indoctum, ſed qui circularis diſciplinæ, ac homini libero, ac ſtudioſo conſuetæ partem attingit. Nec enim laudare, nec vitupera-

** Obſervatus fortè, ἐντυχὼν libri hujus fructus Civilis homo.*

re,

re, nec res geſtas memoratu dignas dijudicare poſſet is, cui virtutis ac prudentiæ, earumque rationum cura nulla extitit. Eodem modo qui circa portus & navigandi ambitus, negotium ſuſcepêre, imperfectam facere conſiderationem, niſi & *doctrinarum mathematicarum*, & cœleſtium partes *adjecerint*, quas applicare convenit. Itaque cum hiſtoriarum commentaria confecerimus, ad moralem & civilem philoſophiam (ut arbitramur) non inutilia, & hanc addere compilationem decrevimus. Hæc *enim ejuſdem generis eſt, & ad eoſdem* viros attinet, *maximéque faſtigio* collocatos, & hic itidem & illic. Quæ enim ad clariſſimos in vita homines inſcribuntur, memoriæ commendationem aſſequuntur: quæ autem exigua & ignobilia ſunt, relicta jacent, hinc etiam puſilla, obſcura, & claritatis expertia omittentur. In his autem immorabimur, in quibus negotium ipſum *commemorationis* jucunditatem afferret, cùm & magnitudine excelluerit & gloria, qualiter in ſtatuis contingit arduis, in quibus non efficta particulatim diligenter inquirimus, ſed operi magis intendimus univerſo, quàm ſingulis partibus, quàm bene ſint expreſſæ. Sic & in his faciendum eſt judicium. Hæc ſiquidem & quædam * ſtatuæ *fabricatio eſt*, quæ magna quonam

*κολοσσουργία.

nam modo, & in toto ſe habeant, eloquitur, niſi negotioſum hominem, & ſciendi cupidum, quippiam ex illis movere valeat. Quod igitur propoſitum opus ſapientiæ indagatorem, & ſtudioſum deceat hominem, hæc ita dicta ſint. Si verò ante nos compluribus elocutis, & ipſi eiſdem de rebus dicere aggrediamur, abſint querelæ, cùm non omnia eundem in modum diſſeramus. Cæteros enim, quicquid aliud rectè effecerint, aliam non parvam operis partem omiſiſſe putamus. ad quos cùm paululum addere poſſimus, non inepta ſanè conatus noſtri videbitur occaſio. Nam & Romanorum & Parthorum potentia magnam hujus experientię portionem hominibus ætatis noſtræ præſtitit: ſicut & poſteritati illa Alexandri Magni expeditio, ut ait Eratoſthenes. Alexander enim magnam Aſiæ partem nobis aperuit, & Boreæ incolas omnes Europæ uſque ad Iſtri ripas. Romani verò quæ ad occaſum vergunt, Europæ ſingula uſque ad flumen Albim, qui duo in ſpacia Germaniam dividit, quæque trans Iſtrum uſque ad amnem Tyram. At verò ulteriora, uſque ad Mæotidem & noviſſimam Colchorum maritimam Mithridates, cognomento Eupator, cognita fecit, ejúſque Præfecti. Parthi autem Hyrcanos & Bactrianos, & ultra eos Scythas notiores nobis reddiderunt, cùm antea majori-

Alexander. *Albis fluvius.* *Tyra fluvius.* *Eupator.*

bus

bus noſtris minus noti fuiſſent: ita ut quicquid amplius quàm ſuperiori ætate notuerat, memoriæ mandaremus. hoc, maximè videre licet ex iis voluminibus, quæ ad veteres ſcripta reliquere. Ii quidem quàm priſci minus aberravere, præcipuè *poſt* Eratoſthenem, & ille ipſe: qui quo *majore* fuerant eruditione *prædit*i, eo difficilius à poſterioribus increpari potuerunt, ſi quid dicendo peccavere. Quod ſi eis, quos cæteris in rebus maximè ſequimur, neceſſariò contradicendum erit, concedenda nobis venia fuerit. *Haud enim omnibus* contradicere inſtitui. *At ii omittendi, quos ut ſecte*mur, arbitramur indignos. De illis faciendum eſt judicium, quos maxima ex parte rectiſſimè ſcripſiſſe novimus. Quandoquidem non in omnis ſapientiæ ſtudio certare dignum eſt, ſed adverſus Eratoſthenem, Poſidonium, Hipparchum, Polybium, & alios hujus generis, honeſtum eſt. Conſideremus autem in *primis Eratoſthenem* & ſimul adverſus illum Hipparchi deſcriptionem adjicientes. Non adeò diſcurri facilis eſt Eratoſthenes, ut non Athenas illum vidiſſe dicatur. Quod Polemo demonſtrare nititur. Nec ipſi tantum fidei habendum eſt, ut pleriſque acceptus eſt, licet (ut ipſe inquit) inter bonos viros plurimoſque verſatus eſſet. Hac enim ætate, *inquit, ſicut aliàs nunquam* unum intra ſeptum,

Quinam reprehendendi. Straboni Eratoſthenis ſcripta expenduntur Polemo.

ptum, unamque urbem florentes extitere philoſophi Ariſtonis æquales & Arceſilai. Hoc verò minimè ſatis eſſe arbitror, ſed quod eos bene judicet, quibus accedendum eſt. Is autem Arceſilaum & Ariſtonem omnium, qui ejus ætate floruerunt principatum vindicaſſe ponit. Cui & Apelles multus eſt, & Bion, quem divinam philoſophiam quandam primum complexũ eſſe ait. Attamen ſæpenumero ad hoc ipſum dixiſſe, qualem ipſam ex pertuſa lacerna Bion. In hiſce namque ſententiis ſufficientem debilitatem ingenii ejus ſatis oſtendit, qui Zenoni Citiæo notus Athenis eſt factus. Eorum verò qui ei ſucceſſerint, meminit neminem. Illi autem adverſantes complures, quorumque ſucceſſio nulla ſervatur, ipſos ea tempeſtate floruiſſe dicit. Manifeſtatque is etiam, quem de bonis edidit tractatus, & declamationes, & ſi qua alia talia hujus doctrinæ, quod inter philoſophari volentem, & hanc profeſſionem formidantem medius tergiverſatus eſt, ad oſtentationem quandam uſque duntaxat progreſſus, ſeu tranſgreſſionem hanc ab circulariis aliis adeptus, ad inſtitutionem, aut ad diſciplinam. In cæteris item quodammodo talis eſt. At miſſa faciamus illa. In præſentiarum enitendum eſt pro viribus, ut terræ deſcriptionem emendemus. Ac primum, quod à nobis nuper ſuppoſitum eſt. Poetam

Arceſilaus & Ariſton κορυφαῖοι.

Apelles. Bion.

Vide ſi quid huc faciat adagium, pannus lacer.

Græca longe clariora.

tam

tam (inquit) non quidem docendi, cæterum delectandi gratia omnia conjecturis aſſequi. Antiqui verò contrà, qui poëticam primam philoſophiam quandam eſſe perhibent, quæ ab ineunte nos ætate ad vivendi rationes adducit, quæ res gerendas cum jucunditate præcipiat. Poſteriores vero ſolum poëtam ipſum ſapientem eſſe aſſeruerunt. Quamobrem Græcorum civitates ab ipſo primordio eorum liberos in poëtica erudierunt, non nudæ utique voluptatis, ſed caſtæ moderationis gratia. A qua quidem ipſi muſici cantus, & lyræ & tibiarum modos edocentes, hanc ſibi virtutem vendicant, ſeque morum magiſtros, & emendatores eſſe profitentur. Hæc ipſa non modo à Pythagoricis audire licet, verum etiam Ariſtoxenus hujus eſt ſententiæ. Et Homerus cantores caſtigatores appellavit, ſicuti Clytæmneſtræ cuſtodem illum,

Cum Trojam peteret, cui plurima mandat Atrides, Odyſ. γ
Tutari thalami ſociam.

Nec vero Ægiſthus prius illam ſuperare valuit, quàm

Cantorem abigens deſerto in littore liquit,
Aſſenſamq; volens ipſas perduxit ad ædes.

Præter hoc Eratoſthenes ſibiipſi repugnat. Ibidem. Nam paulo antequàm ſuam eloquatur ſententiam, prima de Geographia verba inchoans, Omnes (inquit) initio gloriari, ut de rebus hujuſmodi

ſuam in medium afferant præceptionem: igitur Homerum quæcunque de Æthiopibus didiciſſet, in poëticæ ſuæ volumine collocaſſe: & item de Ægypto & Africa. Quæ verò per Græciam, & loca maritima perceperat, accuratè vehementer extuliſſe, cùm diceret,

Frequentes fert Thisba columbas. Et,
Herboſámque Haliarton. Et
Iliad. C. Ibidem. *Extremam Anthedonem.*
Lilæámque Cephiſsi fontem.

Nec adjectionem ullam inaniter locis appoſuiſſe, Vtrum igitur vates qui iſta canit, delectare, an docere velle videtur? docere, per Jovem. Verùm ea hunc in modum ille tradidit. Illa verò quæ extra ſenſum ſunt, & hic ipſe, & alii monſtroſis implevere fabulamentis. Hoc itaque modo dicendum erat, quòd quiſque poëta, alia ad oblectandum animum ſolum, alia verò ad erudiendum profert. Is autem intulit, non quidem eruditionis, ſed voluptatis cauſa ſolum. Inſuper & aliud operoſius adjecit, percontatus, quidnam ad poëtę virtutem conferri poteſt, qui locorum complurium peritiam continet, vel militaris diſciplinæ, vel rei ruſticæ, vel artis dicendi, vel qualia nonnulli illi vendicare & attribuere voluerunt. Omnia itaque illi vendicanda quęrere, amentis oſtentationem & jactantiam poſueris. Veluti ſiquis (ut inquit Hipparchus) ereſionem, id eſt ramalia ob-

objurget Attica, * pendentibus quaquaverſum omnis generiſpomis,& quę mala & pyra nequeunt producere, ſic omnem illius diſciplinam carpat, omneq; artificium: hoc ſanè rectè dixeris ô Eratoſthenes, illa verò non rectè, quòd tantam ab eo rerum notitiam auferas, & poëticam anile quoddam fabulamentum eſſe definias, cui quodcunque cenſuerit voluptatis cauſa fingere proprium eſt. Nunquid & poëtarum auditoribus nihil confert ad virtutem, ut locorum multorum & militiæ, & agriculturæ, & Rethoricæ gnari exiſtant? quæ ipſa audientis maximè perceptio vendicat. Verum hæc tamen omnia Vlyſſi poëta tribuit, quem ante omneis omni in genere virtutum ornatum eſſe cecinit. Hunc eum eſſe ait, qui *In græco non ſunt.*

Oppida multa adiit, fuit huic ſapientia nota. *Odiſ. α.*

Hic etiam illa eſt,

Conſilium, variòſque dolos qui, novit & artes. *Illiad. γ.*

Hic eſt quem urbium populatorem ſemper appellat,

Et Ilion capiens

Et arte, & aſtutia, & facundia, Hic eſt,

Quo ſequente ex ardentis ſincendii flamis *Iliad. α*

Refugerimus ambo

Vt Diomedes ait, qui quidem de agricultra tantopere gloriatur.

Et de meſſe quidem,

Odyſ. σ. *In herba curvam tenerem falcem.*

Et tu ſimilem haberes. Et de aratro,

Me ſpectes longum ſcindens cum duxero ſulcum.

Nec verò Homerus hiſce de rebus ſic ſentit,& non reliqui doctrina præditi,eo poëta rectiſſimè dictante teſte utuntur, utpote hujuſmodi peritia ad prudentiam tendente maximè. Illa verò eloquentia utique in orando verſatur, quam in omni poëſi oſtendit Vlyſſes in tentandis animis, in rogationibus, in legatione, in qua illud vates eloquitur.

Iliad γ. *Cum vero ingentem miſit de pectore vocem,*

Inſtar erat imbris fluitantia verba nivalis,

Mortalis nemo contenderet alter Vlyſsi.

Quis igitur poëtam, qui alios oratores, alios imperatores, alios reliqua virtutis opera demonſtrantes decenter inducat, nugatorem quempiam & hiſtrionem eſſe putet,qui auditorem magnificis tantum miraculis afficere, & aſſentationibus demulcere valeat,cùm nihil afferre queat adjumenti? Num poëtæ virtutem aliam dixerimus, quàm quæ verbis ad imitandam vivendi rationem excitaret? Quonam verò modo is imitaretur,qui vivendi rationis imperitus & inſipiens foret?Non enim ſicuti vel fabrorum, vel ædificatorum,ita & poëtarum virtutem eſſe memoramus, ſed hanc quidem nihil boni, nihil honeſti continere.

nere. Ipſa verò poëtæ virtus & hominis bono conjuncta eſt: nec verò poëtam bonum eſſe poſſe, niſi prius vir bonus exiſtat. Qui autem oratoriam dicendi vim poëtis eripit, nobis non modò eam minimè concedere, ſed & nobis nos haudquaquam indulgere videtur. Nam quid æquè oratorium eſt, atque eloqutio? quid porrò tam poëticum? Quis Homero præſtantior ad eloquendum medius fidius? Verùm alia eſt poëtica elocutio & utique privatim, ac propè dicendo, atque in ipſa quidem poëtica tragica continetur, & comica, & in orationem ſoluta hiſtoria, judicialiſque diſceptatio. Numquid non genus eſt oratio, cujus ſpecies ſunt metrica, atque ſoluta? vel oratio quidem generalis eſt, verùm rhetorica oratio generalis non eſt, & elocutio, & orationis virtus (ut autem ſic dixerim) ſermo pedeſter apparatus, ipſius poëticæ imitatio eſt. Primùm ante omnia aparatus ipſe poëticus proceſſit in medium, & approbatus conplacuit. dehinc illum imitati, cum metrum ſolviſſent, reliquis poëticæ ſervatis partibus, rem ſcriptis commendarunt, Cadmus videlicet & Pherecydes, & Hecateæus. Qui deinde poſt illos fuere, cum ſemper aliquid ex talibus adimerent, ad eum qui nunc uſurpatur modum, veluti ab ipſo faſtigio, ad inferiora reduxere: quemadmodum ſi quis comœdiam ab ipſa tra-

gœdia conſiſtentiam ſuſcepiſſe diceret, & ab illius altiloquentia ad hoc humile ſermonis genus declinatam. Accedit ad idem argumentum, quod pro eloqui, canere olim poſuêre majores: quoniam elocutionis ornatus, apparatuſqueRhetoricæ fons & origo fuit ipſa Poëtica. Ipſa enim ad demonſtrationes uſa eſt cantibus. hoc enim erat Oda, ſermo ſcilicet modulatus. Vnde & Rhapſodiã & tragœdiam & Comœdiam veteres dictitarunt. Quocirca cum priſcis temporibus eloqui diceretur de elocutione poëtica, hæc autem diceretur cum modulatione, idem erat apud eos canere quod eloqui. Cum autem alterum & in oratione ſoluta uſurparent, ad alterum quoque tranſgreſſa eſt abuſio. Cùm verò pedeſtris, id eſt abſque metro dicatur oratio, id manifeſtat, ut ſi ab excelſiore loco & vehiculo
Odyſ. ι. ſanè decurrat in planum. Cæterùm non modò propinqua & Græcanica (ut inquit Eratoſthenes) ſed etiam longius remota, & quidem accuratè commemorat Homerus, magiſque quàm poſteriores fabulamenta enarrat. Nec in monſtrorum rationem omnia, ſed interdum ad doctrinam occultè atq; per allegorias pergit vel præparat, vel populariter inducit, & alias. & item in Vliſſis errore, de quo & ipſe Eratoſthenes permultum aberrat, & ejus expoſitores & Poetã ipſum garrulos eſſe manifeſtans. De quibus dignum eſt

eſt pluribus dicere. Primũ quidem, quòd non modò poëtę, ſed etiam civitates longè prius fabulas delegerunt: necnon ipſi legumlatores publicæ utilitatis gratia, cum ratiocinantis animantis intuerentur ingenium. Homo enim cognitionis aviditate ducitur. *Hujus autem* via prima *fabularum* ſtudium eſt. Hinc pueri audire incipiunt, & ad communicanda ſtudia ultro proficiunt. Cauſa eſt, quia novum quoddam eſt ſtudium fabulatio, quæ non res conſiſtentes, ſed alia quædam exponit. Dulcis quidem eſt novitas, & id quidem quod nemini *prius* eſt cognitũ, hoc autem *ipſum* eſt, quod *oblectationis* aviditatem ingenerat. Cum autem admiratio adſit & monſtra, intenditur oblectatio, quæ diſcendi ille cebra eſt. Ab ipſo igitur primordio, hoc pacto ineſcãdi ſunt: ætate verò provectiore ad rerũ diſciplinam perducendi corroborata jã cogitatione, cum adulationis amplius nequaquam indigeant. Omnes idiotæ, & doctrinarum expertes quodammodo *pueri* appellandi ſunt, & pariter *fabularum avidi*: ſimiliter & qui mediocriter inſtructi ſunt. Iſti autem haud multũ ratione valeant, adde etiã uſq; ab infantia conſuetudinẽ. Quando autem quæ mõſtroſa ſunt, & amœnitatem & terrorem afferunt utriuſq; generis, & pueris & in ætate provectioribus neceſſitate adhibenda ſunt. Pueris nãq; jucũdas *afferimus fabulas*, ut promo-

veantur: terrificas vero, ut amoveantur. Lamia fabula eſt, & Gorgon, & Incubus, & Larva. Plerique eorum qui urbes inhabitant, fabularum jucunditate pronio veħtur, cùm poëtas virorum probitates fabulis in volutas enarrantes audiunt, qualia ſunt Herculis & Theſei certamina. Seu tributos ab deis honores, ſeu medius fidius cùm picturas, aut imagines aut ſimulacra ſpectant, quæ fabuloſam quandam denotant additionem. Avertuntur autem, quando irrogata à deis ſupplicia, vel pavores vel minas per verba, aut inviſibiles quaſdam formas expectant, aut aliquos in illa incidiſſe credant. Non enim turbæ fœminarum aut unicuique confuſæ multitudini philoſophiæ rationes induci poſſunt, nec ad religionem ſanctitatemque ac fidem facile invitari. Ac numinum timore opus eſt, id autem non ſine fabularum ac miraculorum figmentis agitur. Nam & fulmen & ægidem & tridentem & dracones, & thyrſorum haſtas, arma deorum, fabulæ, & univerſa priſcorum theologia præſe fert. Hæc ab illis accepta fuere, qui rerum publicarum inſtitutionem facientes adverſus nonnullos, qui infantiam redolebant, inſtar larvarum efferebant. Cæterùm cum hujuſmodi fabuloſa foret effictio, quæ ad civilis vitæ communicationem, formamque, & rerum cognitionem verſaretur, veteres pueri-
lem

lem educationem uſque ad ætatum perfectionem conſervarunt, & omnem ætatem ſatis caſtigatè inſtrui poſſe per poëticam arbitrati ſunt. Poſterioribus inde temporibus hiſtoriarum deſcriptio, & hujus ætatis philoſophia proceſſit in medium, & ea quidem ad paucos, poëtica autem vulgo fructuoſior, & ad complenda ſpectacula potentior, & Homerica præcipuè. Priſci quoque hiſtorici atque phyſici per fabulas ſcripta ſua reliquere. Cæterùm poëta perinde ac fabulas ad docendi genus referat, ad multos veritatis partes curam ſuſcepit, & falſitatem interpoſuit: illam quidem acceptans, hanc verò ad perducendam multitudinem populariter, & militariter inſerens. Sicuti quiſpiam argento circunfundit aurum, ſic & poëta veris contemplationibus fabellas apponit, quibus elocutionem & dulcedine conciliat & ornatu, eundem quem & hiſtoricus in enarrandis rebus finem aſpiciens. Hoc pacto bellum *Trojanum* uti geſtum eſt aſſumens, illud fabuloſis figmentis adornavit, ſic & Vlyſſis errores. At enim nulla ex veritate nova annectere prodigia, nequaquam Homericum eſt. Hoc enim modo ut aliquis veriſimilia mentiatur, vere contingit ſiqua vera permiſceat. quod & Polybius de Vlyſſis errore enixè aſſerit. ejus generis illud eſt,

Pleraq; confert per figmenta ſimillima veris.

Non enim omnia,ſed multa,quandoquidem minimè erant veris conſona. Nam ab hiſtoria ſumpſit exordia: Æolum enim adjacentibus Liparæ inſulis imperaſſe tradit,vicina itidem Ætnæ loca & Leontinis; Cyclopas, & Leſtrygonas immanes quoſdam homines tenuiſſe. Idcirco fretum ipſum illius tempeſtatis mortales nequaquam adire auſos: Charybdim & Scillam à prædonibus occupatas. Sic & alios de locis ab Homero dictis legimus hiſtoricos. Sic & Simmerios.Cimmerium Boſphorum adBoream & tenebroſa incolentes loca non ignarus, ad finitimas inferno & obſcuras regiones propriè traduxit, quæ ad fabulamenta de errore plurimum conducebant,quòd Homero non ignoti fuerint, per eos manifeſtum eſt qui rationes temporum ſcriptis prodiderunt, vel paulo ante illius ætatem, vel eo vivente, & ad Cimmerios acceſſum extitiſſe.Similiter novit & Colchos,& Iaſonis ad Æan navigationem. Deque Circe ac Medea fabulis,& hiſtoriis commendata, de veneficiis & ſimillimorum tractatu. Eorumque cognitiones confirmavit,qui inPonti receſſu,quique in Italia diverſi habitaverunt, & utriuſque fortuitam in Oceanum egreſſionem, & Iaſonis ad Italiam uſque errorem. Quædam enim & circa Ceraunios montes, & circa Adriam ſigna oſtenduntur, & in Poſidoniate ſinu.

Item-

Itemque circa Hetruſcorum inſulas errantium argonautarum monſtrantur indicia. Addiderunt aliquid & Cyaneæ, quas Symplegadas petras vocavere nonnulli, quæ per Byzantiaci oris anguſtias aſperrimum navigantibus fecere tranſitum, adeò ut ab Aia Aia: & ab Symplegadibus Planctæ, id eſt errabiles dictæ ſunt. Ipſaque Iaſonis navigatio per illas veriſimilis apparuit. Penes Scyllam autem, & Charybdim per ſcopulos agitata videtur excurſio. Ævi autem illius homines ſimpliciter ponticum pelagus, uti quendam Oceanum arbitrati ſunt, quique eouſque adnavigabant, non aliter in exteriora ingredi maria credebant, quam qui extra columnas longius producti fuerant. Etenim inter ea quæ nos admiramur, id maximum æſtimabatur. Quocirca per excellentiam propriè pontum appellavere, ſicuti per Poëtam Homerum intelligimus, forſan & ob hanc cauſam ex ponto ad Oceanum vocabulum tranſtulit, ſicut facile acceptabilius propter eam quam tenuit opinionem. Etiam cum Solymi excelſos Tauri vertices circa Lyciam uſque Piſidiam tenuerint. Cumq; intra Taurum habitantibus, præſertim circa pontum, exceſſus à meridie clariſſimos præbuerint, ſimilitudine quadam & hos ipſos in Oceanum egreſſos fuiſſe reor. Etenim illum in rate navigantem ſic inducit;

Æthio-

Odyſ.ε. *Æthiopum ex oris rediit Neptunus, & illum*
Montibus è Solymis longè proſpexit.

Fortè & luſcos quoque Cyclopas de Scythica tranſtulit hiſtoria. Ejus namque generis Arimaſpos fuiſſe memorant, quos Ariſteas Proconneſius in arimaſpio carmine edidit. Hiſce præſuppoſitis conſiderare oportet, quid illi dicant, qui Vlyſſis errorem circa Siciliam aut Italiam ſecundùm Homerum, aut fuiſſe, aut non fuiſſe memorant. Eſt enim utrumque vel melius vel deterius ſuſcipere. Melius quidem cùm ſic accipiat, quòd Vlyſſis errorem illic fuiſſe credens, veram hanc materiam ſuſcipiat, & poëtico more eam inſtruxerit. Hoc enim proprie de illo dici poſſet, nec de Italia ſolum, ſed etiam uſque in ultimis Hiſpaniæ finibus illius erroris veſtigia reperiuntur, & plura alia. Deterius autem, ſi quis illius commentum, tanquam hiſtoriam accipiat, illic ſcilicet eſſe oceanum, infernum, ſolis boves, dearum hoſpitia, transformationes, Cyclopum proceritates & Leſtrygonum, Scyllæ formam, navigationis intervalla, aliaque hujuſmodi plurima, ut monſtra apertè ſcribenti minimè contradicendum eſt, perinde ac contra poëtam apertis mendaciis contradicant. Quemadmodum ſi hoc modo Vlyſſem Ithacam revertiſſe neget, & procorum occidionem, nec in agro conſtitu-

ſtitutam adverſus ullum Ithacenſium pugnam fuiſſe. nec adverſus accipientem illam proprie manum conſerere juſtum eſt. Eratoſthenes verò utriuſq; ſententiis adverſatur, haud rectè ſanè. Ad ſecundum quidem, quoniam pluribus criminari conatur mendatia manifeſta, cum mentione indigna ſint. Ad primam verò cum in omnibus poëtam garrulum eſſe declarat, & neque locorum notitiam habere, nec ullas ad virtutem artes intendere putat, & in locis non fictis fabulas divulgatas non tenere, ſicut in Ilio, in Ida, in Pelio. Fabulas verò in locis fictis, ſicut in iis in quibus Gorgones, vel Geryones, hujusformæ eas eſſe dicit, quę de Vlyſſis errore dicuntur. Quæ ab eo nequaquam fictæ fuerint, ſed ſubſiſtant, ex hoc falſi arguuntur (ut ajunt) quod minimè concordant. Itaque ſunt qui Sirenes in tractu Pelorio ponant, alii ad Sirenuſſas inſulas, quæ plus quàm duo millia abſint ſtadiorum: illas autem triverticem eſſe ſcopulum, qui Cumanum à Poſidoniate ſinu dirimat. Verùm ſcopulus ille nequaquam trivertex eſt, nec omnino in ſublime tollitur. Cæterùm cubitus quidem longus, & anguſtus à deductis ad Capriarum fretum locis extenditur, altero ex montis latere Sirenum ſacellum habens. Ex altero autem ad Poſidoniatem ſinum parvæ tres adjacent inſulæ deſertæ petroſæ, quas Sirenuſſas

vocant.

vocant. Super eodem freto extat Athenæum, pari quo cubitus ipſe nomine. Quod ſi qui locorum hiſtoriam tradiderunt, diſcrepant, haud continuò univerſa ejicienda eſt hiſtoria. Cæterùm univerſo potius fides habeatur interdum. Tale quid dico. Inquiratur, ſi ad Siciliam & Italiam error ille fuit. Sirenes ne eo in loco uſpiã fuiſſe dicantur. Qui in tractu Pelorio dixerat ab eo, qui in Sirenuſſis, inquit, diſcrepat. Ambo verò ab eo, qui ad Siciliam & Italiam dixit, minimè diſcrepant. At majorem adhibent fidem, quoniam licet eündem locum non aſſerant, tamen ab Italiæ & Siciliæ loco non diſceſſerunt. Si quis autem adjecerit, qüod Neapoli Parthenopes unius ex Sirenibus monumentum oſtenditur, adhuc fidei plus adjungitur, licet tertius dictus ſit locus. Quod autem hoc in ſinu, quem Cumanum appellavit Eratoſthenes, quem Sirenuſſæ efficiunt, ædificata eſt Neapolis, firmius his in locis Sirenas extitiſſe credimus. Haud enim poëtam ad unguem ſingula perdidiciſſeremur, nec nos ipſi ab eo rerum diligentiam exquirimus. Veruntamen haud ita ſuſpicari poſſumus, ut cùm nihil de Vlyſſis errore perceperit, qualis & ubi fuerit: ſuo expoſuerit carmine. Eratoſthenes quidem Heſiodum de Vlyſſis errore audiſſe conjecturis aſſequitur, quod ad Italiam & Siciliam fuerit, & huic opinioni credentem, non modo dicto-

rum ab Homero mentionem feciſſe, ſed etiam Ætnæ, & Ortygiæ, Syracuſis adjacentis inſulæ, ac Etruſcorum: Homerum autem illorum prorſus ignarum ignotiſque in locis errorem facere voluiſſe. Vtrum igitur Ætna & Tuſcia cognita, *Scylla* verò, *Charybdis*, *Circæum*, & *Sirenuſſæ* non admodum? Nunquid Heſiodum non garrire, ſed invaleſcentes opiniones ſectari decebat? Homerum autem quicquid obvenerat diſerta reſonare lingua? Præterea quæ de loco & convenienteHomero fabulatione dicta ſunt, ipſa etiam ſcriptorum illa divulgantium multitudo, & vagata per locos fama documento eſſe poſſet, quod ea minimè ſunt vel poëtarum, vel ſcriptorum figmenta, ſed & perſonarum & rerum geſtarum veſtigia. Et Polybius rectè de errore † cogitat. Æolus enim in ipſius freti locis, per quæ curſus & recurſus eſt, & navigationis aſperitas per fluxus atque refluxus aggrediendi ſigna prẹmonſtrat, itaque ventorum cuſtodem, atque regem creditum fuiſſe refert: ſicuti Danaum in argis inundationes oſtentantem, Atreum adverſum cœlo ſolis curſum vates & auſpices reges demonſtrari, ſacerdotes Ægyptios, Chaldæos & Magos aliqua ſapientia cæteris excellentes, principatum & honorem apud majores noſtros comparaſſe: ſic & unumquemq; deorum commoditatis alicujus repertoré honoribus

* *opinatus eſt*, ὑπονοεῖ

ribus

ribus celebratum fuiſſe: hæc præmoneſaciens Æolum in fabulamenti forma prorſus accipi, & ſentiri non ſinit, nec totum Vlyſſis errorem, at pauca fabulantem adjeciſſe, quemadmodum de Trojano bello. Totum autem circa Siciliam poëticè fictum eſſe à poëta, reliquiſque ſcriptoribus, qui adjacentia loca diſſerunt Italiæ atque Siciliæ, non ſanè probat, nec hujuſmodi Eratoſtenis ſententiam laudat: quoniam quædam inquit reperiſſe ubi erraverit Vlyſſes, cùm coriorum ſutorem inveniſſet, qui ventorum utrem conſuiſſet: hoc autem propriè de illis dictum eſſe, qui ad Scyllam adventant, & ibi galeotarum piſcationem tractent.

Odyſſ. μ.

> *Illic circa Scyllam & ejus ſcopulum piſcoſum.*
>
> *Delphinorum, canumque indagatrix, & ſi qua apud * Græcos major eſt balena.*

Thynni enim cum gregatim præter Italiam acti elabuntur, & Siciliam attingere prohibentur, in majores incurrunt beluas, utputa delphinos, canes, aliaſque balenis ſimiles. Et quorum venatione canes & galeotas pingueſcere, quos xiphias, id eſt gladios appellari ferunt. Idem enim hoc in loco contingere, & in Nili incrementis aquarumque cæterarum, quod in igne & in ardentibus ſylvis. Congregatas enim feras, cum ignem aut aquam effugiant à valentioribus devorari.

** Interpres videtur legiſſe ἕλλησι, hoc eſt Græcis: quanquam nec ſic legatur apud Homerum, ſed ἔλησι pro ἔλῃ, eſt ca-*

ri. Hæc elocutus, galeotarum venationem exponit, quæ circa Scyllæum tractum inſtituitur. Manentibus enim in ſtatione frequentibus remorum duorum ſcaphis, ſpeculator quidem communis ſupernè inſtat, duos ſingulæ ſcaphæ tenent, *alter remigat, alter haſtam habens manet in prora.* Cum primùm verò ſpeculator ſupereminentiam galeotæ ſigno indicat, beluæ verò ſupra mare pars tertia eminens fertur, ſcapha proprius appellitur. Deinde jacto manu telo, vulnus incutit. Tum evulſa ſine cuſpide de corpore haſta, quod *telum* ſane eſt hamatum, ut educi facile queat, apteque *infixo* ei funiculo, appenſum ſauciatæ acclinant beluæ donec agitata ſuffugienſque laſſetur. Tunc in terram ſubducunt, aut intra ſcapham accipiunt, niſi prorſus immenſum corpus exiſtat. Quod ſi in mare telum exciderit, haud ſanè perit. eſt namque vel è quercu, vel ex abiete compactum, adeò ut querna gravitate demerſum, *deinde in ſublime relatum facile poſſit apprehendi. Contingit* autem interdum & remigem in ſcapha per magnum galeotarum gladium vulnerari: & cùm inſtar apri beluæ vigeat impetus, aſperrimè fit ipſa venatio. Talibus ex rebus quadam conjectura colligi poſſe inquit, Vlyſſis errorem circa Siciliam ſecundùm Homerum *fuiſſe*, quoniam *hujuſmodi* venationem *Scyllæ conjunxit*, quæ Scyllæo

peret. ut ſit, Si quod majus capit balena.

læo

læo tractui uſitata eſt. Et ex iis quæ de Charybdi memorant,quæ freti illius periculis ſimilia ſunt. * Quod terquidem pro his jaceat, * ſcriptorum vel potius hiſtorici peccatum eſt. Dicta quoque in Meninge Lotophagorum rumori ſimilia ſunt: ſin verò aliqua diſſonant, mutationes cauſari oportet, vel inſcitiam, vel poëticam licentiam quæ ex hiſtoria & diſpoſitione conſtat & fabula. Hiſtoriæ finis eſt veritas. Sicut in navium dinumeratione Poëta omnibus obvenientia locis explicat, aliam quidem lapidoſam urbem, aliam verò extremam, hanc columnis refertam, illam maris vicinam. Finis autem diſpoſitionis expreſſio & efficacia, quemadmodum præliantibus introducendis. Fabulæ autem delectatio eſt ſtupeſcentia. Cuncta verò fingere, neque conſentaneum eſt, nec Homero conveniens. Illius enim poëſim ſapientiæ ſtudium eſſe, ac Philoſophiam univerſi æſtimant, non ut inquit Erathoſthenes, qui ad intelligentiam & mentem poëmata judicari non debere jubet, nec ullam ex Poëtis hiſtoriam eſſe petendam. Veriſimilius eſſe illud.

Atque dehinc nona me flamina dira ferebant.

Brevi in ſpacio accipere. nam dira flamina, hoc eſt curſus obliqui, quoniam Oceanum penetrare perinde ac aſſiduè ventis à puppe ſurgentibus. Interval-

lum

** Interpres non notavit eſſe verſum.*

lum autem à Malea ad columnas componens, ſtadiorum viginti duo millia & quingenta comperiret. Si hoc,ait,ponamus diebus novem æquali celeritate confectum eſſe, ſingulis diebus curſus evenit, ſtadiorum duorum millium & quingentorum. Quiſnam tradidit aliquem è Lycia, ſeu Rhodo ad Alexandriam biduo advectum eſſe, cùm quatuor millium ſtadiorum ſpacium interſit? Percontantur nonnulli quo pacto, cùm ter Vlyſſes in Siciliam advenerit,ne ſemel quidem per fretum ipſum navigarit? Reſpondetur, quoniam & poſteri omnes eam effugerunt navigationem, hæc quidem ab eo dicta ſunt. Sunt & alia quæ rectè ab illo dicantur. Cùm verò in Oceanum excurſionem præparat, & dierum navigationem diligenter ad menſuras adduxit, & ſpacia, diſcrepantiæ exceſſum minimè reliquit. Simul enim Poëtæ verſus addit:

Atque debinc nona me flamina dira ferebant. *Odyſ. ε.*

Simul & occultat. Etenim hæc ipſius Poëtæ ſunt,& illud,

Oceani fluxum fluvii mox cymba reliquit. *Odyſſ. μ.*

En Inſula in Ogygia quam ponti umbilicus inhæret. *Odyſ. α.*

Quodque in eo loco Atlantis filia domicilium habet. Et illud de Phræacibus,

Littora fluctiſoni colimus ſuprema remoti, *Odyſ. ζ.*

Nemo-

Nemoque mortalis nobis confinia miſcet.

Hæc enim omnia in Atlantico pelago ficta manifeſtè declarantur. Ea verò ille occultans, quæ manifeſta dicuntur tollit. Hoc autem non ſanè rectè. at circa Siciliam & Italiam errorem factum eſſe; rectè & ab ipſo poëta confirmatur. Quandoquidem quiſnam aut poëta, aut ſcriptor Neapolitanis, Sirenis Parthenopes ſepulcrum nuncupare ſuaſiſſet? Incolas autem cumarum & Dicæarchiæ, id eſt Puteolorum, & Veſubii ignitum Phelegethontem, & Acheruſiam plaudem, & mortuorum vaticinium, Avernum & Baias, & Miſenum, Vlyſſis quoſdam ſocios; ſic & quæ apud Syrenuſſas, & quæ ſunt ad anguſtias freti, & Scyllam & Charybdim, & Æolum. Hæc quippe nec ad unguem perſcrutanda ſunt; nec abſque radice, nec abſque fundamento prorſus omittenda, cùm nec veritatem, nec hiſtoriæ attingant utilitatem. Hoc cùm intelligat Eratoſthenes, ſuſpicetur aliquis, inquit, poëtam voluiſſe Vlyſſis errorem ad occidentis loca facere, & à propoſito deſiſtere, cùm quædam non diligenter hauſiſſet, & quædam hunc in modum non elegiſſet, ſed ad id quod terribilius & monſtroſius eſt, educere cuncta voluiſſe. Hoc quidem ipſum bene, illud autem cujus gratia hoc faciebat, male aſſumens non enim garriendi gratia, ſed ut prodeſſet. Quapro-

propter rationem ſubire jure debet & hujuſmodi rei, & illius, quod cum idcirco remotiſſima monſtra ceciniſſe maluit, ut facilior ei mentiendi præſtaretur occaſio. Quota eſt enim pars remotiſſimè de monſtris dicta præ iis quę in Græcia, & in locis Græciæ propinquis decantantur, ſicut Herculis & Theſei certamina, & de Cretæ ac Siciliæ fabulis ſcripta ſimiliter & in reliquis inſulis, & ad Citeronem, & Heliconem & Parnaſſum & Pelium & Atticam, & univerſam Peloponneſum, ullus nec eſt qui ex fabulis fabulatoris ignorantiam criminetur. Rurſus cùm nequaquam omnia fabulentur, ſed plura fabulis adjungant, præſertim Homerus, inquirens quænam veteres fabulis addiderunt, nec inquirit, ſi fabularum additamenta vel fuerint, vel ſint. Sed magis de illis veritatem inquirit locis ac perſonis, ad quæ fabulatur, ſicuti ſi Vliſſis error fuerit, aut ubi. Totum autem ipſum nequaquam bene Homeri poëſin cum aliorum poëtarum poëſi in unum adducere, cùm ad aliam, tum verò ad propoſitam de orbis ſitu materiam, & nullum ei tribuere principatum. Etenim ſi nihil aliud vel Sophoclis Triptolemum, vel Baccharum prologum Euripidis, ſi percurras & Homeri diligentiam, ex hiſce potiſſimum rebus ipſe comparaveris, facile fuerit comparationem ac differentiam ponere.

Nam

Nam ubi locorum quos meminit ordinem neceſſitas exigit, ordinem ſervat. Similiter Græcorum, ſimiliter & longè poſitorum.

Odyſ. λ. *Ponere certabant properantes Oſſan Olympo.*

Pelion inde Oſſæ frondoſum.

Et illud,

At præceps Iuno celerem linquebat Olympum,

Iliad. ξ. *Pieriam ad ſedem dehinc, Emathiamque beatam,*

Fertur & ad Thracas equites rupeſque nivales,

Hinc ab Atho pontum petit.

In dinumerandis verò auxiliis urbes quidem, haud ordinem ſervans, eloquitur. Non enim neceſſarium erat. Ordine verò gentes explicat.

Simili modo & de remotis,

Odyſ. δ. *Cyprum, Phœnicem, & Ægyptios errabundus,*

Æthiopaſque adii, tum Sidonios & Erembos,

Ac Libyem.

Quod Hipparchus quoque annotavit. Reliqui verò ea in quibus ordo exigitur, hic Liberum patrem gentes adeuntem inquiens, alter ut Triptolemus terras diſſeminat, quæ longè disjuncta ſunt conjungunt, & continuata ſeparant.

Ex Baccharum prologo apud Euripid. *Linquens, inquit, auriferos Lydorum ſulcos,*

Et

Et Phrygum ac Perſarum urbes ſole percuſſas,
Mœnia Bactriania, hybernamque
Medorum tellurem accedens, & fœlicem
Arabiam.

Hujuſmodi ſanè Triptolemus ait, permultam verò ad climata & ventos doctrinam, quod ad geographiam attinet, in locorum deſcriptionibus Homerus oſtendit, hæc & compluribus in locis aſſerit,

Hæc humilis jacet ad tenebras, multum Odyſſ. ι.
æquora ſupra,
Hæ ſecus auroram ſpectant, ſoliſque nitorem.

Duæ verò illi ſunt fores, quædam ad aquilonem, quædam rurſus ad auſtrum, ſeu ad dexteram pergant ad auroram, atque ſolem ſeu ad lævam verſus tenebras. Atqui harum rerum ignorantiam omnimodam rerum omnium confuſionem arbitratur,

Me latet ô ſocii tenebræ locus, aut ubi Odyſſ. κ.
Eous,
Aut ubi ſol terras ſubeat.
Cumque poëta hæc bene dixerit.
Boreas & Zephyrus, qui è Thracia ſpirant. Iliad. ι.

Is malè aſpiciens criminatur eum, quaſi qui zephyrum vniverſo tempore, & omnino ſpirare è Thracia dixerit, cum is minimè ſpirare omnino dixerit. Cæterum cùm per mare Thracium, ad nigrum ſinum ingruant, cum Ægæi pars maris exiſtat. Converſionem enim recipit ad au-

auſtrum, Thracia quaſi promontorium ſit, ubi Macedoniæ adjungitur, & pelagus incurrens, flantes hinc Zephyros oſtendit iis qui ad Thaſum, & Lemnum, & Imbrum, & Samo-thraciam, & iis quæ ad vicinum mare pertinent. Sicut & in Attica zephyri qui à Scironiis petris flant, Scirones appellantur, & potiſſimum Cauri. Quod Eratoſthenes nequaquam intellexit, tamen ſuſpicatus eſt. Ipſe igitur regionis converſionem, quam dico narrat. quod igitur vniverſaliter ſpiret, is capit. Poſtmodum poetæ imperitiam criminatur, quod cùm Zephyrus ab occidente & Hiſpania efflet, illorſum minimè protenditur Thracia. Nunquid ab occidente ſpirantem ignorat zephyrum? At verò cùm hunc dicat in modum, proprium ejus obſervat ordinem.

Odyſ. 1. *Vnà Eurus Notuſque cadunt, Zephyruſque fremiſcens,*
Et Boreas.

An Thraciam ignoravit ultra Pæonios, & Theſſalicos montes non excurrentem? Sed & hujus, quæ porrò ad Thraces attinet gnarus ac minimè nuncupans partem quidem maritimam, partemque mediterraneam, Magnetas quoſdam & Malies, reliquoſque deinceps Græcos dinumerat uſque ad Theſprotas, pariterque etiam Pæonibus finitimos Dolopas, & Sellos ad Dodonem uſq; ad Acheolum Thra-

Thracum ultrà non meminit. Ad finitimum autem, ſibique notiſſimum pelagus facile fertur. Sicuti cùm ita commemorat,

Concita turba fugit, longæ velut æquoris undæ *Iliad. β.*
Icario in ponto.

Sunt quidam qui primarios duos eſſe ventos aſſerunt, aquilonem ſcilicet atque Auſtrum, reliquos verò modica quadam acclinatione differre, ab ortu quidem æſtivo Eurum à brumali ſubſolanum, ab occaſu verò æſtivo Favonium, à brumali autem Caurum. Duos verò eſſe ventos teſtari & Thraſyalcem & poëtam ipſum, ajunt, cum Auſtro Caurum attribuit, dicens, *Iliad. φ. & λ.*
Cauri Auſtri.

Zephyrum verò id eſt Favonium Aquiloni, cùm dixit.

Aquilo & Favonius qui duo ſpirant è Thracia. *Iliad. ι.*

Cæterùm ex iis quos novimus tantopere de hiſce tradidit nemo (teſte Poſidonio) atque Ariſtoteles, Timoſthenes, & Bion aſtrologus. Ab ortu æſtivo Cæciam cui ab occaſu brumali ad lineam Africus opponitur. Rurſus ab oriente hyberno Eurus opponitur: contrarius Caurus eſt, medios eſſe Subſolanum & Favonium. Poëta quidem illum violenter ſpirantem inquit, Favonium, quem nos Caurum, appellamus. Africum

ſlantem, Favonium, qui & à nobis Favonius ſive Zephyrus. Caurum verò auſtrum, Leuconotum, id eſt album auſtrum, hic enim paucas creat nebulas, cùm reliquus totus auſter quodammodo ſit Eurus:

Iliad. λ. *Diſsipat ut zephyrus nubes, gravibuſque procellis*
Cauri auſtri pulſant.

Nunc enim violenter ſpirantem zephyrum dicit, quique à Leuconoto congregata diſſipare conſuevit, cùm illa debilia exiſtant, ubi adjectivi loco auſtri Cauri dixit. Hæc cum ab Eratoſthene in primo de Geographia in initio dicantur, talem quandam habent emendationem. Porrò Homeri dictis falsò deprehenſis inſiſtens, & hæc ait. Nili oſtia plura exiſtentia ignoraſſe ejuſque nomina: at ea novit Heſiodus, quippe & qui mentionem facit. Verumenimvero ejus nomen illius ætate nec dum nuncupatum fuiſſe credibile ſit: oſtia verò tum obſcura, tum modicis cognita. Quod verò non unum, ſed plura fuiſſent, facile perſuaderi poteſt. Sin autem inter res Ægyptias celeberrimum, & quàm admirabile, & ſuper omnia memoria ſimul & cognitione digniſſimum flumen & fuit & eſt, pariterque & incrementa, & ejus ora, quis ſibi nunciantes nequaquam ſciuiſſe ſuſpicetur? qui flumen ſimul & agrum Ægyptium & Thebas Ægyptias & Pharum

rum cognitum fecerit, cognoſcentes verò ipſum, nequaquam dixiſſe, niſi rerum celebritate ac nobilitate ſubticuiſſent? Adhuc incredibilius videtur, ſi de Æthiopia, de Sidoniis, de Erembis, de exteriori mari, de bipartitis Æthiopum populis verba faciebat, de propinquis autem & perſpectis tacitus erat. Qui ſi horum memoriam nullam egit, id haud ignorantiæ propterea ſignum eſt. Etenim nec propriæ mentionem patriæ, nec aliorum complurium reliquit. Quin ea quæ admodum nota patent, memoratu digna non videri, ad ſcientes potiſſimum diceret aliquis. Nec bene illud obiiciunt Homero, perinde ac per ignorantiam differenti, quòd inſulam Phariam ambitam pelago dixerit. Contrà enim nihil eorum, quæ nuper de Ægypto diximus, ignotum fuiſſe poëtæ teſtimonio uti poſſumus. Dignoſceres autem inde, quòd arrogans eſt, quiſquis potius ejus errorem aſſerit. Menelaus ad Æthiopas uſque conſcendens, incrementa Nili diſcere potuiſſet, & limum quem agris infert, & eum qui eſt ante oſtia tranſitum, quantum ſanè ad continentem accumulans adjecit. Itaque Ægyptus vniverſa ſub Herodoto fluvii munus appellari jure potuit, & ſi non univerſa, ea ſaltem quæ ſub agro eſt inferiore, qui Delta nuncupatur. Pharum etiam priſcis annis ambitam pelago tradidit.

Ita pelago ambitam eſſe mentitus non eſt, licet pelago nunc amplius ambita non ſit. Hæc qui hic inſtruxit poëta fuit, quibus ex rebus & ipſum incrementa noſſe ſimul, & Nili oſtia, conjecturis putare licet. Idem etiam delictum eſſet, & agrum inter Ægyptium pelagus & Arabicum ſinum interjacentem ignoraſſe. Et,

Odyſſ. α. *Extremos hominum Æthiopes bipartitos,*

Falſo dicit. nam cum is hoc bene dixerit, poſteriori ætate venientes reprehendere non rectè auſi ſunt. Improbe ſanè. Homerum enim hos ignoraſſe agros, tantũ à veritate longius abeſt, quantum non modò non ignoraſſe, ſed apertè patefeciſſe dixerim. Ipſi quoque Grammatici, ab Ariſtarcho & Crate, ejus artis principibus, quamvis eo tacente ſanè ſentiunt. Quoniam cùm vates ipſe dicat,

Odyſſ. α. *Extremi hominum Æthiopes bipartiti ſunt,*

De ſequenti verſu diſcrepant. Nam ſcribit Ariſtarchus quidem ita.

Solis ad occaſum quidam, quidam ſed ad ortum.

Crates vero ſic legit,

Ibidem. *Hæc ſane occaſum ſolis, hæc illius ortum.*

Cum nihil interſit ad utriuſq; materiam, ſive hoc, ſive illo modo ſcribatur. Ille enim mathematicorum dicta ſecutus, torridam ab Oceano detineri zonam inquit, ad ambas autem partes hujus temperatam eſſe, & ad nos, & ad latus alterum. Sicut igitur Æthiopes ad nos verſi illi

illi dicuntur, qui ad orbem univerſum in meridiem inclinati, aliorum poſtremi oceanum juxta incolunt, etiam nonnullos item trans oceanum Æthiopes intelligi oportere exiſtimant, aliorum ultimos in altera temperata, qui juxta eundem hunc Oceanum inhabitant. Geminos autem eſſe, & ab Oceano bipartito dividi. Adjectum autem illud,

Solis ad occaſum quidam, quidam ſed ad ortum. Ibidem.

Cum Zodiacus ſemper ſupra verticem ſit ad terreſtrem Zodiacum, hic cum ſemper extra ambos obliquitate non excedat Æthiopes, omnis Solis meatus intra latitudinem iſtam neceſſario intelligitur, & alios aliis ortus, & occaſus ſecundum alia. & alia ſigna contingere. Sic autem magis per aſtronomorum ſententiam locutum putant. Dicere autem ſimplicius erat illud, ſalvantem bipartitos ſic Æthiopes eſſe, ſicut dictum eſt, quod ab Oriente ſole uſque ad occaſum Æthiopes Oceanum utrobique inhabitant. Quid autem ad hunc differt intellectum, vel ſic dicere, ut ſcribit ille, aut ut Ariſtarchus?

Solis ad occaſum quidam, quidam ſed ad ortum. Ibidem.

Etenim hoc eſt ad occaſum & ad ortum, ad Oceani latus utrunque inhabitare. At Ariſtarchus cauſam hanc abjicit. Dupliciter autẽ diviſos Æthiopes exiſti-

dici oportere, ſecundum nos videlicet, & eos qui ad meridiem poſitis, Græcis ultimi ſunt: quos quidem non ita dividi putat, ut duæ ſint Æthiopiæ, una quidem ad orientem, altera verò ad occidentem: verum unam tantum ad meridiem jacentem Græcis, ſitam verò ad Ægyptum. Hoc autem poëtam ignoraſſe, ſicut & pleraque alia ab Apollodoro dicta, de navium dinumeratione in ſecundo volumine de locis, quæ non erant, ementitum. Adverſus Cratetem verò longiore opus eſt oratione, quæ forſan in præſentiarum nihil attinet. Ariſtarchum in hoc approbamus, quod omiſſa Cratetis materia, quæ complures accipit inſtantias, de noſtra Æthiopia ſermonem factum eſſe ſuſpicatur. Cætera conſideremus ante omnia, quod de ipſa incaſſum deſcriptione exiliter ratiocinatur. Etenim ſi aliter deſcribatur, ſuis aptari cogitationibus poteſt. Quid enim differt dicere, vel ſic, duo quo ad nos Æthiopes ſunt, hi quidem ad ortum, illi autem ad occaſum, vel ſic, Etenim ad ortus & ad occaſum. Deinde quia fallaci inſtat opinioni, eia poëtam ignoraſſe interiacentem agrum; Æthiopiam verò Ægypto vicinam meminiſſe, cum dicit bipartitos Æthiopes. Quonam modo non ſic bipartitos? ſed ignarum ſic dixiſſe poëtam. Utrũ neq; Ægyptus, nec Ægyptii ab initio Deltę uſq; ad Syenē, à Nilo bipartiti ſunt,

Aliqui ad occidentem, aliqui ad ſurgentem.

Quid autem aliud Ægyptus eſt, quam inſula fluviatilis quam inundat aqua? Hæc autem ad utranque fluminis partem ad ortum & occaſum jacet: & utiq; Æthiopia rectè opponitur Ægypto, & ad Nilum, & ad locorum ingenium pari modo ſeſe habens. Etenim ipſa & anguſta, & oblonga eſt, & irrigatur. Quæ verò extra inundationem ſunt deſerta, & aquarum expertia, & raro habitabilia, pleraque ad auroram, nonnulla ad occaſum vergentia. Quonam igitur modo non bifariam diviſa eſt? ut qui Aſiam ab Africa ſeparant, Nilus iis idoneus viſus eſt terminus, cujus longitudo ad meridiem, plus quàm decem millia ſtadiorum protenditur: latitudo verò tanta, ut inſulas admittat, quas decem hominum millia incolant: quarum maxima eſt Meroœ, regia, & metropolis Æthiopum. Hanc ipſam verò Æthiopiam bifariam dividere non fuit idoneus. Attamen qui eos redarguunt, qui *adjunctas flumini terras* dividunt vehementiſſimum illis peccatū objectant; quòd Ægypum & Æthiopiam diſtrahunt, & unam quidem utriuſq; earum partem Aſiaticam, alteram verò Africanam faciunt. Vel ſi hoc quidē nolunt, aut terras non dividunt, aut non cū flumine. Præterea alio pacto dividi poteſt Æthiopia. Omnes enim qui per oceanum in

Africam adnavigarunt, & qui à mari rubro, & qui à columnis Herculeis uſque ad magnum progreſſi ſpacium inde cum multarum impedimento moleſtiarum reverſi ſunt. Vnde vulgo credulitatem reliquerunt, quòd intermedia tellure disjungatur, atque mare Atlanticum, præſertim ad meridiem ſpectans, totum alluens; ii omnes extrema loca, ad quæ navigantes adventarunt, Æthiopica vocaverunt, & hunc in modum renunciavere. Quidnam igitur abſurdum eſt, ſi talibus auditis ſermonibus adductus Homerus quoque bifariam partitus eſt? & quoſdam ad orientem, quoſdam ad occidentem aſſeruit, cùm alii qui in medio poſiti ſunt, prorſus ignoti fuerint, ſive ſint, ſive non ſint. Ephorus tamen aliam quidem pervetuſtam narrat hiſtoriam, quam & Homerum legiſſe, non ratione caret. Rumor eſt, inquit, apud Tarteſſios, quòd Æthiopes Africam uſque ad occaſum ingreſſi ſint, partimque ibidem manſiſſe, partim verò etiam maritima magno ſpacio occupaſſe. Facit autem conjecturam, eo quòd Homerus dixerit,

Odyſſ. α. *Extremos hominum Æthiopas bipartitos fuiſſe.*

Hæc in Ariſtarchum ejuſque ſectatores dicat aliquis, aliaque hiſce modeſtiora, quibus à Poëta multam auferet inſcitiam. Dico enim pro priſcorum opinione Græcorum, ſicuti nobiliores ad aqui-

Aquilonem partes, uno vocabulo Scythas, vel Nomadas appellabant, ut inquit Homerus. Poſterioribus autem annis notiores ad occaſum Celtæ & Iberi, vel mixto nomine Celtiberi, & Celto-Scythæ vocabantur, cùm gentes omnes ſub uno vocabulo per ignorantiam inſtituerentur: ſic & expoſita in meridiem omnia Æthiopiam ad Oceanum vocari. Teſtimonio autem & hujuſmodi ſunt. Nam & Æſchylus in Prometheo ſoluto ſic inquit: Phœnicum ſolum, ſacer rubri maris fluxus, Aureumque fulmen, vicinum Oceano ſtagnum, quòd omnino Æthiopas alit, *Æſchylus Prometheo ſoluto Tragœdia.*

Vbi ſpectans omnia Sol ſemper immortale corpus,

Et equorum laborem per fervidas aquæ mollis effuſiones quieti reddit.

Ad totum enim meridianum clima hunc ad Solem uſum, & ad Æthiopas, eorumque ſitum oceanus habere videtur. Et Euripides in Phaethonte, traditam eſſe Clymenen Meropi, & terræ ejus imperium habere dicit:

Quam primam tellurem, Sol quadrigis exoriens *Euripides. Phaetonte.*

Aurea flamma percutit:

Eam finitimi facie nigri homines, id eſt Melambroti:

Lucentem auroram & ſolarium equorum ſtationes appellant.

Nunc quidam communes & auroræ &

ſolis ipſas equorum ſtationes facit. Deinceps in ſequentibus vicinas Meropis habitaculo dicit eſſe. Et in toto ipſius tragœdiæ opere hoc ipſum applicat. Quippe cùm non adjacentis Ægypto Æthiopiæ proprium ſit, ſed maritimæ magis, quæ meridianum clima totum attingit. Ephorus etiam antiquam de Æthiopia manifeſtat opinionem, ſicut ait in libro de Europa, & cœleſtium ac terreſtrium locorũ, qui quatuor in partes diviſi ſunt: eam quæ ſubſolanum ſpectat, Indos habitare: ad auſtrum verò Æthiopas, ad occidentem Gallos, ad aquilonem Scythas. Addit etiam, quòd Æthiopia quàm Scythia major eſt. Ait enim Æthiopum nationem ab ortu brumali uſque ad occaſus extendi. Scythia verò huic è regione opponitur. Poëtam autem hiſce concordare, ut hinc conſtat, quod Ithaca ad tenebram, id eſt ad arcton jacet.

Odyſſ. ι. *Hæque ſub auroræ lucem, ſolemvè ſeorſum*

Sic univerſum auſtrale latus appellans. Item cùm dicit:

Dextra ſive adeant auroram, & lumina ſolis,

Sive petant levam, tenebraſq; ſub aëris illi.

Et rurſus:

Odyſſ. κ. *Me latet ô ſocii tenebræ locus aut ubi eous,*

Aut ubi ſol terras ſubeat mortalia luſtrans,

Aut ubi conſcendat.

De-

De quibus in ſermone de Ithaca manifeſtius diſſeritur, cùm item inquit,

Iuppiter Oceanum atque epulas pietate proborum *Iliad. α.*

Æthiopum heſternus petiit.

Communius dicendum eſt, Oceanum & ad univerſum meridianum clima & ad Æthiopas inſtituti. Cuicunque enim hujus climatis loco mentem apponas, ad Oceanum exiſtes & Æthiopiam. Sic & illud inquit, *Odyſſ. ι.*

Æthiopum ex oris rediit Neptunus, & illum

Montibus è Solymis longè proſpexit:

Tantundem dicens, à meridianis locis. Vt ſi Solymos dicat, non quidem Piſidiam habitantes; ſed (ut antè dixi) finxiſſe quoſdam nominis ejuſdem, qui conſimili ratione ſeſe ad eum in rate navigantẽ haberent. Et meridianos illos, ſicut Æthiopas, quemadmodum Piſidici, & ſupra Pontum, & ſupra eos Æthiopas qui Ægypto adjacent. Sic & gruum mentionem communem faciens, ait:

Poſt hyemem fugitant, nimii quoque frigoris imbrem, *Iliad. γ.*

Oceani advolitant refluos clangoribus æſtus,

Cædem Pygmæis populis cladémque ferentes:

Non enim per Græciæ quidem loca grus ad meridiem delata ſpectatur: in Italia *Interpres Græcum ſermonem aliter refferre debuit: vult enim Strabo, ex omnibus his nationibus grues ad meridiem ingruente hieme volare.*

lia verò & Hiſpania,nullo modo vel Caſpia, vel Bactriana. Ad meridianam igitur oram maritimam cunctam extendente ſe Oceano,ab univerſa fugitantes hyemem, & traditos in fabulis Pygmæos admittere oportet. Quod ſi poſterioris ætatis homines Æthiopas ad eos qui juxta Ægyptum habitant ſolos traduxerunt: ſic etiam Pygmæorum ſermones nihil ad antiqua pertinent. Etenim Argivos, & Achæos non cunctos dicimus qui adverſus Illium expeditionem ſuſcepere, Homerus autem omnes ſic appellat. Simile & quod loquor eſt de bipartitis Æthiopibus, Omnes accipiendi ſunt, qui ad Oceani oras extenti incolunt, ab oriente uſque ad occidentem Solem. Nam qui ſic appellantur Æthiopes,bipartiti naturaliter ſunt ſinu Arabico, inſtar fluminis, meridiani circuli partitione non contemnenda, longitudine fermè ſtadiorum ſupra quindecim millia, latitudine non multo majore quàm mille, ubi maxima eſt. Inſuper & longitudini illud adeſt, iſtius ſinus ſucceſſum à Peluſiaco mari tribus vel quatuor diebus diſtare, quòd terra ipſa interjacens, id eſt Iſthmos continet. Sicut igitur qui eruditiores Aſiam ab Africa dividunt, hunc eſſe natura commodiorem arbitrantur terminum, utriuſque terræ ſinum,ſive Nilum. Illum namque omniformiter ferè à mari ad mare perveni-

venire: Nilum autem multipliciter ab Oceano diſtare,ita ut minimè Aſiam omnem ab Africa dividat. Hunc in modum & ego poëtam ipſum puto omnes meridianas partes hoc ipſo ſinu per totum terrarum orbem bipartire jure cogitaſſe. Quonam enim modo terram ipſam intermediam,id eſt Iſthmon ignoraret, quam ad Ægyptium pelagus ipſe facit? etenim penitus abſurdum eſt, ſi Ægyptias Thebas planè novit,quæ à nostro mari paulo minus ſtadiis quinque millibus diſtant, receſſum autem ſinus Arabici minimè noverit, nec mediam ipſius latitudinis tellurem, quæ non plus quàm mille ſtadiorum latitudinem habet. Multo autem abſurdius videtur, ſi ab eodem cognito Nilo, qui tantæ regionis idem aſſecutus eſt nomen, ejus quidem cauſam non inſpiciebat. præcipuè verò illud ab Herodoto dictum incidit, Cur regio donum erat fluminis,& ob eam cauſam meritò idem aſſequebatur nomen. Alioquin ex iis, quæ apud omnes gentes propria habentur, ea notiſſima ſunt, quæ admirationem quandam habent, &in aperto cunctis extant. Tale & Nili incrementum eſt,& exaggeratio pelagi. Sicut & ad Ægyptum delati, nihil prius de regione ipſa perſcrutantur, quàm Nili naturam, cùm indigenæ nihil hiſce majoreis novitates ad hoſpites narrandum habeant, nec ullas *Odyſſ. δ.*

re-

rerum ſuarum illuſtriores (Nam ſcrutanti de flumine manifeſta fit regio qualis tota ſit) ita & qui longè audiunt, nihil antiquius habent, quàm ut hoc ipſum inquirant. Ad hoc & illud adiicitur, quanto & ipſe poëta diſcendi ſtudio, & peregrinandi cupiditate teneretur. Quarum rerum teſtimonio ſunt, tum vitæ ſuæ ſcriptores, tum exempla plura ſuis de poëmatibus deſumpta. Hic igitur ex multis potiſſimum arguitur, & comprobatur, cùm dicenda eloquenter exponat, & admodum vulgata ſilentio prætereat, ut per epitheta, id eſt adjectiva dicat. Ægyptios autem & Syros (ad quos noſter nunc ſermo eſt) mirari oportet, quòd eo differente, ne ſuæ quidem gentis, & agri res intelligant, ſed & inſcitiam hominis incuſent, cui obnoxios illos eſſe ratio ipſa demonſtrat. Simpliciter autem non idcirco ignorantiæ ſignum eſt, quia non eloquatur aliquis. Nec enim Euripi mutationes, nec Thermopylas, nec alia complura inter Græcos celeberrima commemorat, haud tamen ignoraſſe dixeris. Quod iis minimè videtur, qui ſponte ſua ſurdas occludunt aures, qui quidem vehementer accuſandi veniunt.

Odyſſ. δ. Cælius li. 26. cap. 14 taxat verſorem hic.

Poëta ſanè per rapida & incita flumina nuncupat, non torrentes ſolùm, verùm omnia communiter, quoniam imbribus aquę pluuiæ omnia complentur: at quod commune eſt, excellen-

lentioribus peculiare fit. Aliter perpetuum fluentum à Ioue incitatum audires: hic nanque aliquo modo conduplicatur exceſſus. Et ſicut nonnulli ſuper exceſſibus exceſſus ſunt, ut illud, Leviorem ſubere umbram: & illud, Formidoloſiorem lepore Phrygem: & illud, Ager minorem tellurem habet quàm epiſtola Laconica: ſic exceſſus ſuper exceſſum concurrit, cur incitus à Iove Nilus dicitur, nam rapiditas torrentis cætera ſuperat flumina, uſqueadeo incitus præcipitatur. At Nilus ipſe etiam torrentes excellit in tantam vim magnitudinis, temporibuſque repletus. Itaque quando ipſi poëtæ cognitus illius erat eventus, ut fabulati ſumus, etiam de illo tale uſurpavit adjectiuum, quod nec alio quàm diximus pacto accipiendum eſt. Pluribus autem erumpere oſtiis, quia etiam commune plurium eſt, propterea mentione dignum nequaquam ſuſpicatus eſt. Et eo magis, quia ad ſcientes loquebatur: ſicut & Alcæus ſeſe in Ægyptum, perveniſſe profatus. Exaggerationes autem & incrementa & ex iis facile poſſunt intelligi quæ de Pharo tradidit. Is enim de Pharo ſua tempora poſteritati commendans, magis quàm fama communis dixit. Quippe quod à continenti tantum abeſſet, quantum per diem navis curſus eſt, haud ſanè falſo vulgatum

erat,

erat, incrementa & exaggerationes tales extitiſſe, communiter illum audiſſe crediderim. Ex quibus Poëta in unum conferens, inſulam plus à terra continenti diſtetiſſe, cùm Menelaus aderat, quàm tunc ſuo tempore, fabulamenti gratia longe majus adjecit intervallum. Fabuloſæ verò fictiones non ignorantiæ cauſa fiunt. Signa enim profectò ſunt, neque de Proteo ſcripta ſive Pygmæis, neque ipſe veneficiorum poteſtates, neque ſi quid hujus generis tale fingitur à Poëtis, haud per locorum ignorantiam, ſed per oblectamenta & lætitiam dicuntur. Quonam igitur pacto aquarum expertem, aquas habere dicit?

Odyſſ. δ. *Commodus eſt portus, bene ſtructas unde carinas*
Poſt hauſtas lymphas ponto induxere natantes.

Sed neque ſcaturiginem defeciſſe impoſſibile, neque aquationem ex inſula fuiſſe inquit, ſed adductionem ſolam propter portus ipſius virtutem. Aquam verò ex ulteriore continente haurire facultas erat, profitente quodammodo per inſinuationem Poëta, quòd non ad veritatem, ſed ad exceſſum figmentumque Poëticum pelago dixit ambitam. Quandoquidem de Menelai errore dicta, locorum illorum ignorantiæ adiumentum videntur afferre, fortè ſatius, ut in verſibus quæſita exponentes hæc ipſa præcida-

cidamus,&de Poëta clariorem ſuſcipiamus defenſionem. Telemachum regiorum tectorum ornamenta mirantem ſic Menelaus alloquitur,

Multa quidem paſſus, multiſque erroribus actus, Odyſſ.δ.
Navibus octavo veni pervectus in anno,
Cyprum & Phœnicem, Ægyptia pulſus ad arva.
Æthiopaſque vagans, & Sidonios & Erembos,
Et Libyen adii.

Quærunt autem,quoſnam ad Æthiopas navigans ab Ægypto profectus fuerit, quoniam maria noſtra nulli Æthiopes incolunt. Neque per deſcenſus Nili præcipuos, id eſt, catarractas ullus eſt navibus tranſitus,& qui Sidonii ſint.non enim illi ſunt, qui in Phœnice habitant. Cum enim genus antepoſuiſſet,ſpeciem nequaquam addidiſſet, quique Erembi. novum namque eſt vocabulum. Ariſtonicus quidem ætate noſtra grammaticus in libris,quos de Menelai errore edidit complurium virorum ſententias circa omnia ibidem occurrentia capita conſcripſit. Sat erit nobis,ſi longiora præcidentes, eos tantum diſſeremus ex iis qui ejus navigationem ad Æthiopiam narrant. Nonnulli circumductum per Gades, curſum tenuiſſe ad Indicam uſque regionem inducunt. Simul errori & tempus accommodant, cùm dicitur,

Octavo

Ibidem. *Octavo veni pervectus in anno.*

Quidam per iſthmum, id eſt per intermediam terram, ad ſinum Arabicum. Alii per foſſarum aliquam. Circumductus autem curſus minimè eſt neceſſarius, quem Crates introducit ſic impoſſibile eſſe. Etenim Vlyſſis error impoſſibilis cæterum ad materiam mathematicam minimè utilis, neq; ad erroris tempus. Invitæ nanque moræ,& navigationis incommoditates eum detinuerunt, cùm dicat, quod è nauibus ſexagintaquinque reliquæ ſuperfuerant, & quidem ſpontaneæ, colligendæ pecuniæ gratia. Loquitur enim Neſtor,

Odyſſ.γ. *Ille ubi permultum cogens cenſum, haud minus auri,*
Navibus errabat.

Odyſſ. δ. *Cyprum, Phœnicemque Ægyptia pulſus ad aura.*

Ipſa quidem navigatio per iſthmum, id eſt terram intermediam, aut per foſſas acta, enarrata quidem,in fabulæ formam audienda erat. Non enarrata autem ſupervacue & incredibiliter introduceretur utique. Incredibiliter inquam, quod ante Trojana tempora, ne una quidem foſſa erat. Qui autem facere conatus eſt,Seſoſtrini fuiſſe ajunt. Cæterùm idcirco deſtitiſſe, quòd maris ſummitatem ſublimiorem eſſe deprehenderat. Terra etiam ipſa intermedia haud ullo navigari pacto poterat. Eratoſthenes haud

haud rectam in eo facit conjecturam, quod ad columnas ut iretur nondum fracta tellus erat, ut huic interiori continuaretur exterius pelagus, ne cùm ſublimius eſſe terram operiret intermediam. Diruptione verò facta humilius eſſe deprehenſum, & Caſii & Peluſii agrum ad rubrum uſque mare detexiſſe. Quam igitur de eruptione iſta habemus hiſtoriam, quod ante Trojana tempora non extitiſſet? Fortaſſis pariter Vlyſſem hanc in Oceanum enavigaſſe fecit, diruptione jam peracta: pariter autem Menelaum ad mare rubrum ab Ægypto claſſe tranſiſſe, diruptione necdum facta. Sed enim & Proteum ſic illi dicentem introduxit,

Te verò Elyſium ad campum, vel ad ultima terræ Odyſſ. δ.
Cœleſtes mittent.

Quæ nam igitur, & quod occidentalem hunc extremum locum dicit, adjunctus,

Zephyrus declarat & ultima terræ. Ibidem.
Aſt latè Zephyri ſtridentia flumina ſemper
Oceanus fundit.

Hæc ambigui plena ſermonis & ænigmatis. Si igitur medium hunc agrum poeta, & confluum quandoque extitiſſe tradidiſſet, quanto majorem ad id fidem haberemus, bipartitos Æthiopas fuiſſe, tanti maris interjectione disjunctos? Quæ pecuniarum collectio, & quæ-

ſtus ab exterioribus & Oceanum colentibus Aethiopibus. Atqui Telemachus regalium ornamentorum magnitudinem admiratur,

Ibidem. *Electri, atque auri, argenti ſimul atque elephanti.*

Verùm nulla horum prçterquam elephanti facultas illis adeſt. Plurimi enim & inprimis Nomades paſtores rerum omnium medius fidius mendiciſſimi ſunt. Adjacet Arabia uſque ad Indiam, ex iis ſola ex omnibus altera fœlix vocatur, alteram & ſi talem non nominant, putant tamen, & fœliciſſimam eſſe ſcribunt. Indiam quidem ignoravit Homerus: quam ſi noviſſet, profectò & meminiſſet. Arabia quæ hac tempeſtate felix appellatur, illis temporibus minimè locuples erat, quin & ipſa admodum erat egena, cujus civitas fuit hominum in tentoriis degentium, ſcenicorum ſcilicet, pars ipſius rara ferens aromata, unde regio vocabulum conſecuta eſt, quia talium penes nos rerum pondus & rarum & precioſum eſt. Hac quidem ætate ubertatem habent, & diteſcunt, cùm frequens & copioſa mercatura facta ſit. Tunc autem minimè credibile. Ipſorum gratia aromatum, & odoramentorum negotiatori pariter, & camelario talium rerum facilis copia. Menelao verò principalibus ſpoliis ſimul & regum muneribus opus erat, qui & haberent quod eroga-

rogarent, & libenter cuperent propter viri claritatem & gloriam. Igitur Ægyptii, Æthiopeſque propinqui, & Arabes nec omnino inopes erant. Nec Atridarum fama illorum aures effugerat, præſertim ob res in bello Trojano magnificè geſtas, ut capeſſendæ ab illis utilitatis ſpes oriretur, ſicuti de Agamemnonis thorace fertur,

Quem ſignum hoſpitii Cinyres donaverat olim
Maxima Cypriacas volitarat gloria in oras.

Majus nanque erroris ſpacium in Phœnice, Syria, Ægypto, & Africa fuiſſe dicendum eſt, & Cypri locis, & ſummatim per maritimam noſtram, & inſulas. Etenim eum ab his munera comparaſſe, & ab invitis diſcurſando prædas vendicaſſe, potiſſimum ab iis quod Trojani belli ſocii fuerunt, hinc factum eſt. Qui verò exterius & longinqui fuerant Barbari, nullam ejus generis ſpem oſtentabant. Menelaus igitur in Æthiopiam veniſſe dicitur, non quod aduſque terminos Ægypti venerit. forſan enim propinquiores Thebis erant ea tempeſtate termini. Cæterum & qui nunc ad Syenen, & Philas pertinent, termini propinqui ſunt: quorum illa quidem ad Ægyptum eſt, Philæ verò Æthiopum & Ægyptiorum commune domicilium eſt. Eum igitur ad Thebas profectum licet, vel aduſque terminos, vel ultra Æthiopas: & eo amplius,

plius, quòd regali fretus eſſet hoſpitio, haud ullum inconveniens. Sic & Vlyſſes ſe ad Cyclopum terram perveniſſe inquit, è mari ad ſpeluncam uſque profectus. Etenim uſpiam in extremo conſiſtere ait. Et in Aeoliam quidem & ad Læſtrygonas, & aliorſum ubicunque ſtetit in anchoris, eò permeaſſe diſſerit. Sic igitur Menelaus in Æthiopiam venit, ſic etiam in Africam, quod alicubi ad ea loca applicuit. Ex quo & Ardaniæ portus ſupra Paratonium Menelaus vocatur. Quod ſi Phœnices & Sidonios inter loquendum, idem eorum metropolin nominat, conſueta utitur figura. Sicut,

Iliad. ν. *Troas adit, ſimul & Hectora navi.*

Et illud,

Iliad. β. *Magnanimi nec erat proles tunc Oeneos ulla,*
Is nec erat, Meleager obit ſub funere flauus

Et illud,

Iliad. θ. *Idam adeunt & Gargaron.*

Et illud,

Iliad. ζ. *Eubœamque tenent cum Chalcide, Eretriamque.*

Et Sappho,

Seu te Cyprus habet, ſeu te Paphus, atque Panormus,

Et præterea loci alii ſuperant. Atqui & cùm jam Phœnicis meminiſſet, propriè & Sidonem connumeraſſet. Denuo; inquit,

quit, quod nonnulli inquirunt ad connumerandas enim ordine gentes, ſatis erat hunc in modum dixiſſe:

Cyprum & Phœnicem, Ægyptia littora oberrans, Odyſ. δ

Æthiopaſque adii.

Vt autem & Sidonios peragraſſe, & eam amplius peregrinationem exprimat, eorum fœlicitatem laudibus manifeſtat, ſive repeteret, ſive aſſumeret ex artis bonitate ſe bene habere. Et Helenam cum Alexandro hoſpitaliter acceptam ab ejus loci hominibus. Quocirca & Alexandro multa ejus generis adſiſtere dicit:

Veſtis erat varia, quam perfecere maritæ Iliad. γ.

Sidoniæ, Sidone vehit quas navibus ipſe

Pulcher Alexander.

Viam quoque per quam ſubvexit Helenam, & apud Menelaum exponit, Telemachum enim alloquens, ait:

Extructum cratera dabo, eſt argenteus omnis, Odyſ. ο.

Labra micant auro perfecta, eſt Mulciber autor.

Sidonius tribuit rex nunc clariſſimus heros,

Illuc me placida protexerat æde reverſū.

Ad excellentiam dictum accipere oportet, eſt Mulciber autor. Sicut etiam pulchra opera Minervæ dictitantur, & gratiarum & muſarum, cum quod homines ipſi ornatiſſimis artibus cele-

brati eſſent, Homerus craterem laudibus extollens oſtendat, quem Euneus pro Lycano tradiderat, ait enim,

Ipſe decor reliquos toto vincebat in orbe,
Sidonii, ingeniis, variis atque arte crearunt,
Iliad. ψ *Attulerantque viri Phœnices.*

Multus etiam de Erembis factus eſt ſermo. Longè veriſimilius dixere, qui eos Arabes eſſe putant. noſter autem Zeno hoc modo ſcribit,

Æthiopaſq; adii cum Sidoniis, Arabaſq;.

Scripta quidem cùm pervetuſta ſint, movenda non ſunt: Satius eſt vocabuli mutationem accuſare, quæ per multa & cunctis in gentibus vulgata exſtitit. Quippe nonnulli variatis literis ipſum fecere nomen. Optimè & in hoc loco dixiſſe viſus eſt Poſidonius, qui ab gentium cognatione & communione veram nominis rationem, id eſt etymologiam explicat. Nam Armeniorum, Syrorum, & Arabum natio magnam præ ſe fert generis conjunctionem, ſeu linguam, ſeu vivendi ritus, ſive corporis lineamenta conſideres, cùm maximè finitimi ſint. Indicio eſt Meſopotamia ex hiſce tribus conſtituta gentibus, præcipuè ex iis ſimilitudo manifeſta eſt, quod ſi qua ſanè ſit trans climata differentia, ea ut plurimum ſit inter Septentrionales & Meridionales populos, & cum iis inter illos, præcipuè qui regionis incolunt terminos

nos medios, ſed quod commune eſt obtinet. Aſſyrii quidem & Ariani, & Armenii quodammodo pariter ſe habent, & ad hos & ad ſe invicem. Harum verò gentium appellationes inter ſe quàm ſimiles eſſe videntur. Ipſi enim Syri, quos *Syros nos ipſi vocamus*, Armenios & Arammæos vocant. Huic autem videri Armenios & Arabas, & Erembos, Græcis fortaſſe ipſis hoc modo Arabas vocantibus: Simul & ad id vera vocabuli ſignificatione, id eſt etymologia adjuvante. Quia enim terram ſubeant, id eſt antra, *multi Troglodytas* quaſi *antricolas*, quos ſuſcipientes poſteri vulgo per nominis etymologiam apertius Troglodytas dixere. Hi ex Arabibus ſunt qui ad alteram ſinus Arabici partem vergunt ad Ægyptum & Æthiopiam, horum meminiſſe poëtam, & ad eos Menelai profectionem dixiſſe credibile eſt, & eo ad Æthiopiam quem dixi modo. Etenim hi quoque Thebaidi propinqui ſunt, *ſimiliter non operandi, ut lucrandi gratia* nominati. haud enim hoc multum eſſet, verùm peregrinationis longinquitate celebritate. Celeberrimum eſt nanque, tam remota peragraſſe loca. Tale & illud eſt,

Hic hominum multas urbeis vidit, & pectora novit. Odyſ. a. Et hoc,

Plurima perpeſſus, multiſque erroribus actus. Odyſ. δ.

Heſiodus in catalogo inquit,

Arabęi puellam quam Hermaon genuit,

Et Beli ſolio digna puella regis.

Vt ait Steſicorus. Credendum igitur eſt, quod ab iſto Arabia jam tum nominabatur, Heroum vero annis nondum fortaſſe. Qui autem Erembos fingunt, proprium unum Æthiopiæ genus, & aliud Cephenorum, & tertium Pygmæorum, & alia innumerabilia, minus credulitatis conſequerentur, cùm præter hoc quod haud fide digna proferant, quandam poëticæ & hiſtoricæ figuræ confuſionem demonſtrant. Similéſque illis ſunt, qui Sidonios in mari Perſico, aut alibi ad oceanum ferant, & Menelai errorem & Phœnicum extra oceanum ponentes. Hujus autem incredulitatis cauſa eſt non minima, quòd ſibiipſis dicendo invicem adverſantur. Quidam enim Phœnicas & Sidonios, qui nobis propinquiores ſunt, ex oceano in colonias deductos eſſe tradunt. Et quia à mari rubro ſunt, Phœnices, id eſt rubros vocatos fuiſſe adjiciunt. Nonnulli illos ab iſtis eſſe dicunt. Sunt etiam qui Æthiopiam in noſtram Phœnicem traducant, & res de Andromeda geſtas, in Jope contigiſſe ajunt, non quidem per locorum aut rerum, quæ dicuntur ignorantiam, ſed fabulę potius figura. Sicut penes Heſiodum atque alios quæ profert Apollodorus, neſciens profectò quem in modum

dum iſta Homeri rebus apponit. Res enim Homeri ad Pontum & Ægyptum apponit inſcitiam cauſatus, quod cùm exiſtentia commemorare velit, non tamen exiſtentia commemoraret, ſed non exiſtentia velut exiſtentia per ignorantiam. *Heſiodum* nemo utique inſcitiæ criminaretur, qui ſemicanes, & longa ferentes capita dicit, & Pygmæos. Hæc enim haud Homeri ſunt fabuloſa fingentis, quorum è numero & iſti exiſtunt Pygmæi. Neque Alemanis qui digitos interjectos alios pedum digitis ſcribit. Nec *Æſchyli*, qui canino capite, & oculatis pectoribus, & monoculos. Quibus in rebus nec ipſis qui pedeſtri ſermone hiſtoriæ formam conſcribunt. mentem in multis adhibebimus, niſi fabulamenta ſeſe conſcribere profiteantur. Nanque initio ſtatim clarum eſt, eos fabulas ſponte ſua contexere, non per rerum ignorantiam, ſed impoſſibilium figmento admirationis & voluptatis gratia. At *per ignorantiam putantur, cùm maxime* & credibiliter talia de occultis & ignoratis per fabulamenta conſcribunt. Cæterum Theopompus inter dicendum ſeſe fabulas in hiſtoriis narraturum confitetur, melius quàm Herodotus, & Cteſias, & Hellanicus, & cæteri, qui res Indiæ literis prodiderunt. Verùm de obtingentibus Oceano, *in fabulæ* modum commemoratum eſt, nam de

illo conjectura poëtæ facienda eſt. Ab aquarum enim ſiccitatibus, & alluvionibus de Charybdi fabulas ipſe confecit. Cùm tamen illa penitus Homeri fabulatio nequaquam exiſtat, ſed ex iis quæ de freto Siculo ab hiſtoria traduntur antè comparata. Nam cùm bis fiat die noctuque recurſus, ſi ter, ille ſic dixerit,

Terque die revomit, ter ſorbet deinde refluxus.

Haud per hiſtoriarum ignorantiam hoc fieri ſuſpicandum eſt, ſed per miſeriam ac terrorem quem inter loquendum Circe permultum adjecit avertendi gratia, ut ipſis in verſibus mendacium miſceret, cum ea dixit hunc in modum,

Ibidem. *Terque die revomit, ter ſorbet deinde refluxus.*
Terrificum eſt, ibi ne fueris ſorbente Charybdi,
Te neque ab hac peſte ſervaverit Ennoſigæus.

Atqui eam in ſorbitionem incidit Vlyſſes, nec tamen, ut inquit ipſemet, extinctus eſt,

Ibidem. *Illa quidem ſalſos ſorbebat ab æquore fluctus.*
Aſt ego tollebar caprifici in vertice ſummæ,
Cui ſteteram fixus ceu veſpertilio.

Tolerans inde naufragia, & ab eis rurſus interceptus ſalvus evaſit. Vnde Circe mentita eſt, & ſicut hoc, ſic & illud,

Ter-

Terque die revomit, pròbiſque die revomit, cum hujuſmodi ſuperlatio ab omnibus uſurpetur. Vnde ter beatos, & ter infœlices dictitant. & Poëta ipſe, Ter beati Danai, & ter benigna, ter exorabilis. Et terque quaterque beati. Fortè aliquis ex loco ſignum faceret, quod aliquo modo veritatem ſub velamine dicat. Ad id enim quòd bis in utroque diei ac noctis tempore fiat refluxus, magis convenit quàm ad id quod tanto tempore ter demerſa maneant naufragia, tardè verò rejici cùm optaret, & aſſiduè ramis detineretur.

Continuè ſpecto, removit dum ex æquore retrò: Odyſ.μ.
Carbaſa vel proram, ſed ſpes tardiſſima venit,
Quando è conſilio vir cœnæ ad fercula ſurgit,
Atque fori lites dijudicat ordine multas,
Tempore in hoc reſonans mihi pandit dona Charybdis.

Cuncta hæc notabilis cujuſdam temporis indicium exhibent, præſertim cùm veſperam intendiſſe, ne communiter quidem inquit, Quando judex exurgit: ſed, quando lites multas dijudicat: ut ita vel longiorem quandam moram protrahat. Alioquin haud credibilem naufragio liberationem ſubjeciſſet, ſi prius quàm extraheretur, confeſtim

multò retrò refluxus ipſe recideret. Reprehendit autem Apollodorus Callimachum, aſſentiens Eratoſtheni, quoniam licet eſſet Grammaticus ultra Homericam materiam & exteriorem per Oceani locos curſum circa quem errorem aſſerit, Caunum nominat, & Corcyram. Quod ſi nullibi quidem error extitit, quin totum Homeri figmentum eſt, rectè fit increpatio. Sin autem extitit, verùm alia circum loca, confeſtim illa dicenda ſunt, & illius corrigenda eſt ignorantia. Totum autem eſſe figmentum, nequaquam veriſimile dicitur, quemadmodum oſtendimus. Nec aliorum locorum prout major demonſtratorum eſt fides. Et à criminatione liberari Callimachus poſſet. Nec enim probè Scepſius Demetrius, qui quorundam Apollodoro delictorum cauſa extitit adverſus Cyzicenum Neanthem, ambitioſè contradicens. Neanthes enim dixerat, quod Argonautæ ad Phaſin navigantes, Homeri & cæterorum dictis ſuper navigatione concordans, Ideæ matris ſacra apud Cyzicum collocarant in ea regione principem, nequaquam verò exploratam Jaſonis peregrinationem ad Phaſin Homerum habuiſſe: hoc non modò cantatis ab Homero, ſed etiam ſuiipſius dictis repugnat. Homerus enim Achillem, & Lesbum, & alia loca populatum, à Lemno, cæteriſque propinquis inſulis ſeſe continuiſ-

tinuiſſe dicit propter Jaſonis ejuſque filii Eunæi cognationem, ea tempeſtate inſulæ imperium obtinentis. Quónam igitur pacto id poëta quidem ſcivit, quod vel genere, vel gente, vel vicinitate, vel quovis modo neceſſarii fuerant & Achilles & Jaſon, & non aliunde ſanè, niſi quòd ambos Theſſalos fuiſſe contigerat: hunc quidem ex Jolco. Achillem vero è Phthia Achiva. Id autem ignorabat, unde eveniſſet Jaſoni Theſſalo, & Jolco exiſtenti, quòd is ſibi in natali ſolo ſucceſſorem & hæredem neminem reliquiſſet, filium verò in Lemni ditione conſtituiſſet. Peliamque & Peliæ filias, & earum præſtantiſſimam Alceſtem, ejuſque filium noverat Eumelum.

Quem parit Admeto matrona Alceſtis honora, *Iliad. β.*
Quæ Peliæ natas forma ſuperaverat omneis.

At Jaſonis caſus & Argo, & Argonautas vulgo manifeſtos, ne audierat quidem. Æetæ vero navigationem per Oceanum fingebat, nullum ab hiſtoria captans exordium. Nam quod navigatio ad Phaſim primum (ut omes aſſerunt) fidem habet mittente Pelia, & reditus ipſe, & inter navigandum, quod inſulas occuparit, & quod ſicut Vlyſſi ac Menelao amplius medius fidius factus eſt error, hac etiam monſtratur & creditur ætate, & ex Homeri carmine. Etenim

Æa circa Phaſin urbs oſtenditur, & regionis Colchidis imperium Æeta tenuiſſe creditur. Et indigenis hoc ipſum gentile nomen illic eſt. Et Medeam veneficam extitiſſe, memoriæ traditur. Et regionis ejus opes, & auri & argenti & ferri metallis, juſtam quandam in ea loca expeditionis ſuballegant occaſionem, quo Phrixum antea per mare tranſmiſiſſe ferunt, & amborum militiæ monumenta extant, Phrixium enim in Colchidis & Iberiæ confinibus eſt: & Jaſonia multis in locis, & Armeniæ & Mediæ finitimis oſtentantur. Atqui & circa Sinopem, ejuſque maritimam oram & Propontidem, & Helleſpontum, uſque Lemnum, complura rerum ab Jaſone ac Phrixo ea in militia geſtarum feruntur indicia. Colchorúmque Jaſonem inſectantium uſque in Cretam, & Italiam & Adriam. Quorum nonnulla quoque deſignat Callimachus. Et hoc quidem:

Ægletem Anaphémque vicinas Lacedæmoni There. Et inchoans,

Et ab Æeta Cytæo.

Rurſus ad antiquam ſemidei Harmoniam

Navigarunt,

Et hoc de Colchis,

Hi in trajectu Illyrico amiſsis remigiis

Apud flavæ Armeniæ anguem

Aſtyrum oppidum condiderunt. quod quidem

quidem cum è profugis quidam Græcus aſſeruiſſet, aſt eorum linguâ Pôlas appellavit.

Quidam maximam Iſtri partem Jaſonem annavigaſſe commemorant. Aliqui autem uſque ad ſinum Adriaticum, quidam ſanè per locorum inſcitiam, alii per fluvium Iſtrum dicunt, qui à magno inchoans Iſtro, effunditur in Adriã. Hæc probabiliter, ac non incredibiliter dicta ſunt. Poëta igitur tales nactus occaſiones, quædam hiſtoricis convenientia, minimèque diſcrepantia dicit. in his etiam ſervato more ſuo, & communi, fabulas immiſcet. Minimè autem diſcrepat, cum Æetam nominatim explicat. Et Jaſonem & Argo dicit, & præter Æetem effingit, & Euneum in Lemno conſtituit. Et Achilli dilectam facit inſulam. Et præter Medeam Circen veneficam.

(Sororem pernicioſi Æetæ) facit.

Adjicit verò fabuloſè extra per Oceanum occurrentis errores, ea in navigatione cùm ſuppoſitis iſtis illud aptè dicatur,

Curæ exiſtens omnibus Argo.

Perinde ac cognitis in locis ac populoſis navigatione futura, Quod ſi quemadmodum Scepſius inquit, Mimnermum teſtem accipiens, domicilium Æetæ in Oceanum ad Orientem faceret, exterius Jaſonem miſſum à Pelia eſſe, & pellem reportaſſe, nulla ratione credi-

 biliter

biliter ea ad pellem tranſmiſſo diceretur ad ignotos obſcuróſque locos, nec ipſa navigatio per deſerta & inculta peregrinans uſque adeo glorioſa, & omnibus curioſa fuiſſet.

Nec verò ad pellem quo tempore ſcandit
Iaſon,
Mæſtum de terris ipſe profectus iter,
Triſtia crudeli Peliæ certamina patrans
Oceani refluas tum petiiſſet aquas.

Et illud,

Tunc radiis altè ſol ſplendidus actus in
urbem,
Æetæ auratis emicat in thalamis,
Littore ab oceani divus veniebat Iaſon.

Neque probe illud Eratoſthenes,quod de hominibus nulla dignis memoria amplius mentionem facit. Quorum nonnulla redarguit,nonnulla credit,& teſtes illos uſurpat,ſicut Damaſten,& alios generis ejuſdem. Quoniam & ſi quid veri prædicant, non in eo teſtibus illis uti oportet, nec ob eam cauſam fides eſt eis habenda. At dignis & gravibus tantummodo viris ſic utendum eſt, qui quidem permulta bene diſſeruerunt, multa verò omiſere, vel non ſatis plenè explicuere. Nec verò falſo teſte utitur Damaſtæ,nec quicquam differt, ſi teſtem vocaret Bergæum vel Meſſenium Euhemerum, & reliquos quos ille nominat, eorum ambages accuſans. Ipſe horum unum deliramentum commemorat, quod Arabi-
cum

cum ſinum lacum eſſe cenſent. Diotimum quoque Strombichi filium legationes Athenienſium enarrantem è Cilicia per Cydnum in Choaſpén flumen adnavigaſſe, qui præter Suſa defluit, & quadrageſimo demum die ad Suſa perveniſſe. Hæc ſibi narraſſe Diotimum. Inde miratur ſi poſſibile fuit, Cydnum interciſo Euphrate atque Tigri in Choaſpen irrumpere. Aliquis non modò hoc annotaverit, ſed & alia, quod de locis ſua nondum ætate cognitis ſingula exquiſite digeſta eſſe dicat, jubenſque ne leviter quibuſcunque fidem adhibeamus, & cauſas pluribus reddens, propter quas haud ita nobis fides præſtanda quibuſvis ſit, ſicuti de Ponto, & de Adria: ipſe tamen neſcio quibus credidit. Igitur Iſſicum ſinum longè magis ad orientem expoſitum quàm mare noſtrum putavit, ſignum, cum orienti vicinior tribus fermè ſtadiorum millibus ſit, quàm Dyoſcurias, quæ in ſeceſſu Ponti eſt. & ſecundum ipſum, ex ſtadiorum menſura, quam de Agria dicit, & ſeptentrionalia & alia nominatim loca extrema exponens, à nulla temperat fabulatione: fidem quoq; præterea habuit de exterioribus columnis Herculis pluribus fabulamentis, & inſulam Cernen, & alia nominans loca, quæ hiſce temporibus nuſquam monſtrantur, de quibus memoriam poſtea faciemus. Vetuſtiſſimos, inquit,

quit, aut piraticam, aut mercaturam exercentes eò navigaſſe, non in pelagus quidem egreſſos, ſed Jaſonis modò præter litora permeaſſe, qui quidem in Mediam uſque & Armeniam & Colchos navibus omiſſis bellum intulerit. Poſtremo dictitat antiquis temporibus neminem aut mare Euxinum, aut præter Libyam, Syriam, Ciliciam navigiis adire auſum. Quod ſi antiquos eos dicit, qui noſtram ante fuere memoriam, de illis, ſeu navigarint, ſeu non, nulla mihi ſanè cura eſt. Sin eos inquit, qui memoriæ produntur, nullus eloqui ſanè torpeſceret aut vereretur, quod veteres & maritima, & terreſtria longinquius emenſi fuerint itinera, quam poſteriores videantur, ſi animos ad ea quæ de illis poſteritati ſcriptis commendata ſunt adhibuerimus, ſicuti Liber pater, Hercules, & Jaſon ipſe quidem. Illi etiam de quibus poëta cecinit, Vlyſſes, Menelaus, Theſeus, Perithous, qui longinquas ſubiere militias, ut fama fert, ut immortalia de ſe monumenta relinquerent, ut etiam ad inferos uſque penetrarent: Caſtorem & Pollucem maris curam ſuſcepiſſe, & navigantium ſaluti præeſſe: Minoem maris imperitum tenuiſſe: Phœnicum item navigationem, qui etiam extra columnas Herculeas egreſſi fuere, & ibi urbes condidere, & ad mediterranea Africæ oramque maritimam paulò poſt Trojana tem-

tempora, Æneam, & Antenorem, & Henetos, & ſimpliciter omnes, qui è Trojano bello in univerſum terrarum orbem pererrarunt, dignum eſt nequaquam inter vetuſtos homines recenſeri. Cum autem Græci, ſimiliter & barbari ob longiora militiæ tempora domeſtica bona & facultates bello partas amiſiſſent, obvenit utriſque ut everſo Ilio victores per egeſtatem ad latrocinandum verterentur, & victi bello ſuperſtites multò magis, à quibus & oppida plurima condita per omnia litora extra Græciam feruntur, & ad nonnullos mediterraneæ locos. Ipſe autem elocutus quouſque habitabilis ad cognitionem poſt Alexandrum, & ejus ætatem perlata ſit, ad faciendum jam de forma ſermonem tranſiit, non tantum de ipſa dico habitabili, quod quidem de illa ſermoni proprium magis eſſet, ſed univerſa de terra. Hujus autem facienda quoque eſt memoria, modò ne præter ordinem. Profatus itaque quòd tota rotunda exiſtat, non quidem ut tornatilis, cùm inæqualitates quaſdam habeat, inducit, quòd globi illius particulares ſint transfigurationes, quæ aquis & igne & terræ motibus, & exhalationibus, & aliis generis ejuſdem contingunt, neque hac in parte rerum ſervans ordinem. Nanque rotunditas totam terram ab ipſa totius vertigine provenit, tales verò transformationes totam ma-

minimè terram permutant. Etenim in magnis quæ ſic parva ſunt evaneſcunt, alias verò atque alias terræ diſpoſitiones efficiunt, aliaſque ac alias propinquas habent cauſas: Præcipuam verò quæſtionem præbuiſſe dicit, quonam modo fiat, ut duobus tribuſque ſtadiorum millibus longè à mari intra mediterraneam frequentibus in locis concharum & oſtreorum & cheramydum magna cernatur multitudo & ſalſi lacus, ſicut circa templum Ammonis, & viam qua itur ad illud, trium millium ſtadiorum eſſe dicunt. Per multam enim oſtreorum effuſionem extare, non parum etiam hac tempeſtate ſalis eveniri, maris præterea exhalationes in ſublime rejici. Prope ipſum etiam maritimarum fragmenta navium oſtentari, quæ hiantibus terris ſcaturiviſſe tradunt. Super columellas incubare delphinas, hanc inſcriptionem habentes, Cyrenenſium ſpectatorum. Hæc effatus, Stratonis phyſici commendat opinionem & Xanthi Lydi: qui regnante Artaxerxe ingentem adeò fuiſſe ſiccitatem ait, ut flumina, lacus, putei defecerint. Eumque ipſum multis in locis à mari longinquius, vidiſſe lapidibus inhærentes conchulas, pectines & teſtarum formas, ſalſumque lacum in Armeniis & in Mattienis, & in inferiore Phrygia, quas ob cauſas perſuaſum habere, campos illos mare aliquando fuiſſe. Strato

to autem cauſas & rationes magis attingit, quoniam exiſtimare ſe dixit, Euxinum initio ad Byzantium, os nequaquam habere. Flumina verò in ipſum irrumpentia violenter aperuiſſe, deinde aquas in Propontidem & Helleſpontum excidiſſe, idemque in noſtro eveniſſe mari. Ibi enim ad columnas cum mare amnibus impleretur, effractum eſſe tranſitum. E' quorum effluentia, quæ cœnoſa prius fuerant, patefacta ſunt loca. Cauſam verò affert: primum quidem, quod exterioris & interioris maris aliud fundum, & alia ſedes ima eſt. Deinde quia vitta quædam ſub aquis, ex Europa in Africam protenditur, quaſi antea interius & exterius mare unum eſſet, & fundum eſſe in Ponto breviſſimum, Creticum verò & Siculum & Sardoum pelagus profundum eſſe vehementer. Amnibus enim plurimis & maximis à ſeptentrione & oriente labentibus, illa limo repleri, & alia profunda manere. Quocirca Ponticum mare dulciſſimum eſſe, fluere vero ad locos, ubi magis fundum inclinatur. Videri & Pontum ipſum humum altiorem tollere poſſe poſterius, ſi tales permaneant influentiæ. Nam & ſiniſtras ponti partes nunc cœno increſcere, Salmydeſſum videlicet, & ea quæ nautæ vocant pectora ad Iſtrum & Scytharum deſerta. Vtique & ipſum Ammonis templum ſuperioribus annis ma-

ri propinquum, ob effluentiam hoc tempore in mediterraneam jacere. Ipſum etiam oraculum cùm mare vicinum eſſet, eò celebritatis & notitiæ perveniſſe jure quidem ſuſpicatur. Tantamque loci à mari disjunctionem haud ſanè nominis claritatem & gloriam veriſimiliter hac ætate poſſe facere. Ægyptum etiam priſcis temporibus ad Peluſias uſque paludes, & montem Caſium lacumque Sarbonidem maris inundationibus opertam fuiſſe. Nunc quoque dum per Ægyptum hujuſmodi effoditur ſalſedo, etiam ſub arena ſalſa refertæ conchiliis foveæ reperiuntur, perinde ac agro maris aquis inundato. Locus etiam omnis ad Caſium & ad ſcuta (ſic enim appellant) paluſtrem limum habebat, ut maris rubri ſummum attingeret. Mari autem cedente detectum extitiſſe, & lacum Sarbonidem manſiſſe. Inde & hunc effractum & paluſtrem factum. Similiter & ſalſi lacus ripas, maris magis quàm fluminis videri. Idcirco magnam continentis partem quibuſdam temporibus inundatam, & rurſus detectam extitiſſe concederes. Eundem in modum inæquale profundum terram nunc totam eſſe ſub mari. Sicut medius fidius & quæ emerſit quam incolimus, quæ tot permutationes admittit, quot verbis proſecutus eſt Eratoſthenes. Eas ob res adverſus Xanthi dicta nihil abſurdum profe-

ctò proferas. In Stratonem autem dici poteſt, quòd cùm multæ cauſæ adſint, illis omiſſis, quæ non ſunt, criminatur. Primam etenim, inquit, cauſam, quod exterioris & interioris maris non idem pavimentum ac fundum eſt. Ad hoc enim aut quòd altius tollitur, aut in ima declinat, aut aliquos inundat locos & ab illis refugit, hanc ipſam minimè cauſam eſſe. Alia verò & alia eſſe pavimenta, & hæc quidem eſſe humiliora, hæc autem eminentiora. Verùm ipſa quoque pavimenta, nunc quidem in ſublime ſcandere, nunc autem in ima eſſe deducta, ſimulque & pelagus tollere & inclinare. Altius quidem elatum inundare, preſſius verò in priſtinum recurrere ſtatum, quòd ſi ſic eſt, opus erit repentino maris incremento inundationem evenire, ſicut creſcentibus undis, & fluviorum aſcenſibus interdum altera ex parte aqua infertur, interdum rurſus exaugetur. Neque verò incrementa aggerata & repentina fiunt, nec inundationes tempore tanto permanent, nec inordinatæ ſunt, nec in alterum inundant mare, nec ubi eventus tulit. Reliquum igitur eſt, ut in pavimento cauſa ponatur, aut in eo quòd mari ſubjectum eſt, aut quod inundat, imo in eo verò quod ſub undis eſt. Humidum nanque multo mobilius eſt, & permutationes celerius ſuſcipere poteſt. Etenim horum omnium cauſa ſpirabilitas

rabilitas eſt,hoc magis in loco: verùm (ut dixi) hinc talia fiunt accidentia, quod fundum & ipſa pavimenta interdum extolluntur,interdum reſident:non autem quod aliqua ſublimia ſint, aliqua vero minus. Is autem aſſumit hoc,cùm id mari obvenire putat,quod & fluviis accidit, quod ab altis locis fluentia ſint. haud enim fluxionis ad Byzanium cauſam diceret è fundo eſſe, quod Euxini alveum altiorem eſſe dicat quàm vel in Propontide, vel in reliquo deinceps pelago,ſimul & cauſam apponens. Nam ex limo è fluminibus delato fundum repleri ac brevius fieri, quamobrem ad exteriora elabi. Eandem vero rationem in mare noſtrum univerſum traducit ad exterius, ut hoc altiora efficiat fundamenta,quàm quæ Atlantico ſubjecta ſunt pelago. Etenim hoc quoque ex pluribus impletur amnibus, & defæcationem limi pro ſua quantitate decolandi ſuſcipit. Irrumpentem igitur per columnas & Calpen fluxum ei qui ad Byzantium eſt, ſimilem fieri opus erat: at iſtud quidem omitto. Etenim hoc ibidem contingere dicunt. Diſtrahi verò circa æſtuaria & inundationes & occultari. Iſtud interrogo, quidnam prohiberet priuſquàm Byzantios aperiretur, cùm Euxini fundum Propontide, & reliquo deinceps mari ſit humilius, fluminibus impleri, ſeu mare fuiſſet antea, ſeu quàm Mæotidis

tidis

tidis palus, amplior. Nàm ſi hoc concedatur, & illud interrogabo. Num illius & Propontidis ſuperficies aquæ non ita ſe habebat, ut quoaduſque ea erat ad effundendum nequaquam impelleretur propter adverſam ex æquo reſiſtentiam & oppreſſionem. Poſtea verò quàm internum mare ſuperabundavit, quod uberius erat, evidentius fluxum repulit. Qua ex re interius & exterius in unum confluxere pelagus, & eandem cum illo mari faciem accepere, ſive marina, ſive paluſtris prius erat: poſtea verò marina, facta propter permixtionem & invaleſcentiam. Si enim hoc dabunt, fluxus qui nunc eſt, haud ſanè impediretur, non à ſuperiore fundo, neque declivi: quod ratus eſt Strato. Iſta verò & ad noſtrum mare totum, & ad exterius transferre non in fundis, aut eorum inundationibus effluentiæ cauſam ponentes, ſed in fluminibus ipſis. Quandoquidem non incredibile & ſecundum eos etiam, & ſi totum mare noſtrum antea paludem fuiſſe contigeret, quod à fluviis impletum ſuperundans, per anguſtias columnarum excideret, quaſi per cataracten aſſiduè creſcens, & magis in unum confluens, mare effectum temporis diuturnitate, & unam in faciem concurriſſe, ac propter invaleſcentem potentiam in marinas evaſiſſe aquas. Non autem omnino naturale, fluviis comparare

rare pelagus. Illi enim per decliva allabendo feruntur, hoc verò indeclive perſtat. freta vero intra terras agitantur alio quodam modo, non ſecundum limi ex fluminibus prolapſum altitudinem pelagi reddentem. Namque aggeratio circa ipſa fluviorum oſtia conſiſtit. Sicut in Iſtro ea quæ pectora dicuntur, & in Scytharum ſolitudine & in Salmydeſſo, aliis etiam ad hoc torrentibus opem afferentibus. Ad Phaſin verò Colchicum litus eſt arenoſum & depreſſum ac molle. Ad Thermodontem autem & ad Irim tota Themiſcyra, totúſque campus Amazonum, & major Sidenæ pars. Sic enim & in aliis. Omnes nanque Nilum imitantur ante ipſos meatum exiſtentem in terram continentem redigentes, nonnulli plus, nonnulli minus. Minus quidem, qui non multum deferunt limum: plus verò, qui permultum & mollem tranſeunt agrum, torrentéſque plurimos accipiunt. A quibus eſt Pyramus, qui magnam Ciliciæ partem adjecit, de quo tale eſt editum oraculum,

Tunc erit undiſonus latè cum Pyramus olim
Littora perfundens, Cyprum labetur in almam.

In mediis enim Cataoniç campis navigabilis delatus, & per anguſtias Tauri in Ciliciam elabens, ad oppoſitum huic & Cypro tranſitum erumpit. Ne autem

delata

delata à fluminibus terra in pelagus deveniat, cauſa eſt, quia mare natura ipſa refluens, eam reverberat. animantibus enim ſimile eſt, ac ſicut illæ ſpiritum aſſiduè admittunt & remittunt, ſic mare ſemper in ſe, & ex ſe recurrenti quadam agitatione movetur. Id autem præſtanti in litore indicat fluctuatio: pariter enim pedes alluuntur, & nudantur, & rurſus alluuntur, & iſtud aſſiduè, & fluctui ſuperincurrit quoque unda: & ſi tranquillum ſit, vim quandam majorem habet, ut omnia aliena ejiciat in terram. Magnum indicium eſt,

E mari alga permulta in littus projecta. Iliad. ι.

Hoc magis ſpirante vento contingit.

Cæterùm & in malácia & terreſtribus flatibus. Nihil enim minus fluctus ipſe in terram fertur contra reflante vento, ſicuti proprio quodam maris motu cum eo pariter agitato. Tale & iſtud eſt.

Fluctus in extremis curvans attollitur altus, Iliad. δ.
Sordentemque vomit ſpumam. Et illud,
Littora jam reboant, foras eructat aquæ vis.

Igitur ipſe undarum impetus ad aliena propulſanda vim quandam habet. & hanc maris purgationem quampiam eſſe ferunt, per quam & cadavera, & naufragia unda expellente ad terras extruduntur. Nec ipſa tantam vim habet reverſio, ut vel defunctum corpus, vel lignum

gnum, vel ſuber à fluctu rejiciatur in terram. Sic & vicina mari loca ſubter captante unda ruunt in pelagus. Sic & in terram & turbulentam ſecum aquam exundare contingit: & adjuvante ſimul pondere, priuſquam ultrà in plagus erumpat onus, ad terram inferius defertur. Nam & fluminis vis ipſa quieſcit, cùm ab ore pauliſper fuerit egreſſa. Hunc igitur in modum poſſibile fit, ut pelagus omne ab ipſis inchoans litoribus, cœnum obducat, ſi aſſidui amnes affluant. Id obveniret utique, ſi pontum Sardonico pelago profundiorem eſſe ſuppoſuerimus; quod ſupermenſurata mille paſſibus profundiſſimum eſſe ajunt, ut author eſt Poſidonius. Talem igitur cauſarum ratiocinationem aliquis minus admitteret. Ex manifeſtioribus & quotidie quodammodo perſpectis potius applicandus eſt ſermo. Nam diluvia & terrarum motus & exhalationes & tumeſcentiæ merſæ mari telluris, ſublime tollunt mare, ſubſidentię autem humile reddunt. Haud enim laminæ fluitantes quidem, aut puſillæ quædam inſulæ ſurſum ferri valent, magnæ verò nequaquam: neque inſulę quidem, continentes autem terræ minimè. Similiter & commixtiones & parvæ & magnæ fiant. Siquidem locorum hiatus & abſorbitiones domiciliorum, quemadmodum Buræ & Bizonæ, aliarumque plurium ex terræ

terræ motu factas fuiſſe perhibent. Et Siciliam nihil magis quàm abſciſum ab Italia fragmentum eſſe putaret aliquis, vel ab Ætnæ incendio, è fundo rejectam conjunctam permanſiſſe: ſicut etiam Liparæorum inſulas atque Pithecuſas. Is verò adeò jocundus eſt, ut cùm Mathematicus non ſit, nec Archimedis opinionem confirmet. Ille enim in libro de iis quæ vehuntur ait (ἐν τοῖς περὶ τῶν ὀχουμένων) Cujuſlibet humidi modo conſtet, & permaneat ſuperficiem eſſe rotundam & ſphæricam, cum ſphæra idem cum terra centrum habeat. Hanc omnes admittunt opinionem, qui Mathematica modo aliquo attigerunt. Ille verò mare interius, & ſi unum ſit (ut aſſerit) ſub una ſuperficie conſtructum eſſe non æſtimat, ſed nec etiam propinquis in locis. Et talis inſcitiæ teſtes facit nonnullos architectos, cùm Mathematici architectonicam portionem eſſe quandam Mathematicæ declarent. Ait enim & Demetrium iſthmum Peloponneſiacum perfringere conatum, ut claſſibus navigationis tranſitum præberet: ab architectis autem prohibitum. qui cùm metarentur, renunciaverunt ſinus Corinthi mare altius eſſe, quàm quod ad Cergochrias eſſet. Itaq; intermedium ſi incideret locum, univerſum ad Æginam tranſitum, cum ipſa pariter Ægina & proximas inſulas demerſum iri. Nec ipſum

E navi-

navigationis utilem fore meatū ob eam rationem, quòd inſtar Euripi omnes fluxiles forent: præſertim verò quia Siculum fretum eſt, quôd eadem cum Oceani fluxibus & æſtuariis pati dicitur. Quolibet enim die ac nocte bis fluxum alternat: ſicuti & Oceanus bis inundat, totieſque recidet. Itaque & inundatio Tyrrheni maris in Siculum delata confitendum eſt, quòd ex altiore ſuperficie deſcendens nominatur. Et rei adſtipulatur id quod etiam eodem tempore incipit & quieſcit, quo ipſæ inundationes. Incipit enim circa exorientem lunam & occidentem, deſinit autem cum utique cœli medio & ſupra terram & ſubter terram adjungitur, & decreſcentiæ quidem contrarium exeuntem vocari, utriſque per cœlum mediis ſitibus lunæ incipientem, ſicuti ipſæ excreſcentiæ, inundantiæ vero conjunctionibus ad Ortum & Occaſum deſinentem. De fluxibus ſanè & refluxibus Poſidonius & Athenodorus ſatis commodè locuti ſunt. At verò de fluxibus & refluxibus circa freta, qui ipſi quoque majorem præſenti materia naturæ rationem habent tantum dixiſſe ſufficiat. nam quòd ea fluxilia ſint, non unus ſpecialis eſt modus. Non enim Siculum fretum bis die & nocte (ut ille inquit) alternat, Chalcidicum verò ſepties. Byzantium autem neque permutat, ſed duntaxat excurſionem

tantùm

tantùm perdurat eam, abiens è Pontico pelago in Propontidem: ut verò tradit Hipparchus, & manſiones quandoq; faciebat. Nec ſi unus quidem modus eſſet, habere poſſet cauſam, quam dicit Eratoſthenes, utrobique mare aliam atque aliam ſuperficiem habet. Hoc enim in fluviis quoque minimè fieret, niſi cataractas haberent. Quòd ſi habeant quidem, curſum haud retrò flectunt, ſed ad ima ſemper deferuntur. Id verò contingit, quod declivis eſt & fluxus & ejus ſuperficies. Quis autem pelagi declivem diceret eſſe ſuperficiem? Maximeque ſecundum materiam quæ rotunda facit illa quatuor corpora, quæ vocamus elementa. Adeò ut nedum non refluant, ſed neque conſiſtant quidem, neque permaneant, cùm in ipſis ſit confluxus: nec una ſuperficies, ſed una quidem altior, alia verò humilior. Non enim ſicut terra ſecundum habitum ſtabilis formata eſt, adeò ut permanentes concavitates & ſuſtentacula habeat, ſic & aqua: ſed ipſa ponderis inclinatione vecturam facit in terra, & talem accipit ſuperficiem, qualem refert Archimedes. Ad dicta verò de Ammone & Ægypto adjicit, ut æſtimet Caſium montem, & locum omnem mari demergi, ubi nunc ſunt etiam quę Scuta vocantur, & paluſtria eſſe cuncta rubri maris ſinui contigua: coëunte verò mari detegi. Paluſtrem autem locum di-

ctum eſſe rubri maris ſinui contiguum, ambiguum eſt. Quoniam eſſe contiguum ſignificat, & propè eſſe,& contingere: ut ſi aquæ forent, alterum cum altero confluerct. Ego quidem igitur ita accipio, contigua fuiſſe paluſtria mari rubro, donec columnarum obice adhuc fuerant occluſa, quibus abciſſis,ſeceſſionem extitiſſe mari noſtro propter columnarum effluentiam depreſſo. Hipparchus autem capiens contiguum, idem eſſe quòd unà confluere mare noſtrum cum rubro,propter expletionem, cauſam affert. quidnam igitur noſtrum mare quod illuc tranſmittebat, nunquid per columnarum effluentiam in mare rubrum tranſmittit, cùm quo prius confluebat, & in eadem ſuperficie haud humilius factum permanſit? Nam ſecundum ipſum Eratoſthenem exterius mare univerſum unà confluum eſſe, adeò ut Hiſpanum mare atque rubrum foret unum. Quod quidem elocutus, id quod ſequitur infert, eandem ſcilicet & exterius mare & rubrum altitudinem habere. Itaque quod ibidem eſt,confluum eſſe. Sed hoc dixiſſe negat Eratoſthenes, in unum confluere per expletionem ad mare rubrum,ſed propè eſſe tantum:nec ſequitur, quod unum & continuum mare eandem altitudinem & eandem ſuperficiem habeat. Sicut & quod penes nos eſt, & mediusfidius quod eſt ad Le-

chæum,

chæum, & quod ab Cenchras. Quod & Hipparchus ipſe in libello ad eum ſcripto ſignificat. Ejus itaque talem opinionem nequaquam ignorans quicquid dicat ad illum, neque id apparatus ſuſcipiat: quippe qui exterius mare unum dixit, unam quoque illius eſſe ſuperficiem confiteatur. Mendacem verò inſcriptionem eſſe dicens, quæ in Delphinibus eſt Cyrenenſium ſpectatorum, haud credibilem reddit cauſam, quòd Cyrenæ ædificatio in celebratis temporibus fertur. Nemo autem oraculi meminit apud mare unquam exiſtentis. Quid enim ſi nullus ſcriptis prodidit, ex ſignis verò quibus ſuſpicamur locum aliquo tempore maritimum extitiſſe, & delphinum inſcriptio, de Cyrenæis ſpectatoribus extitit. Conceditq; de ſublimitate fundi, ſimul & altius mare creviſſe, quod proxima oraculo loca demerſit, à mari diſtantia ultra tria ſtadiorum millia. Neq; concedit tantam altitudinem, ut Pharum tótam, & complures Ægypti oras operuerit, perinde ac tanta ſublimitas ad hæc demergenda non ſatis extiterit. Cumque dixerit, quod ſi mare noſtrum in tantum eſſet expletum, priuſquam columnarum diruptio fieret, quantum dixit Eratoſthenes oportere & Africam univerſam, & permultam Europæ partem, atque Aſiæ ſubmerſam eſſe: ſubinfert quod Pontus ad loca quædam cum Adriatico

pariter confluerет, tanquam Iſtro ab vicinis Ponto locis diviſo, & in utrumque mare defluente propter ipſius loci ſitum. At Iſter à propinquis Ponto partibus nequaquam habet originem, ſed contrà à montibus ſupra Adriaticum. Neque in utrunq; mare defluit, verùm in Pontum duntaxat, & in ipſis ſolùm dividitur oſtiis. Communem is quidem cum nonnullis ante illum ignorantiam iſtam ignoravit, qui fluvium quendam Iſtro cognominem eſſe arbitrati ſunt, qui ab eo diviſus irrumpat in Adriam, à quo & natio Iſtra per quam defertur, appellationem aſſumpſit, & Jaſonem à Colchis revertentem hanc navigationem feciſſe. Permutationum verò talium nulla ſit admiratio, inundationum taliumque caſuum cauſas eſſe diximus, ut circa Siciliam & Æolias inſulas, & Pithecuſas dictum eſt. Dignum eſt & alia complura apponere, quæ reliquis in locis ſimilia his ſunt, fueruntque. Hujus enim generis exempla ante oculos conjunctim poſita præſentem ſedare ſtuporem poterunt. Si autem veritas ſenſum perturbat, rerum natura contingentium imperitiam & vitæ totius demonſtrat. Quemadmodum ſi quis adjacentes Theræ & Theraſiæ inſulas inter Cretam & Cyrenas tranſeuntibus conſtitutas dixerit, quarum Theræ Cyrenes metropolis eſt, Ægyptumque, & permultas ejus generis

neris Græciæ partes. Nanque inter Theram & Theraſiam è pelago prorupêre flammæ, quæ per dies quatuor mare totum æſtuans, atque ardens reddiderunt. Tum educta altius ſenſim velut machinis inſula, & fluitantibus terris compoſita exhalaverit, quæ duodecim ſtadiorum circuitum continet. Inde ceſſante caſu, tum imperantes mari Rhodii primum capta fiducia ad locum navigantes, templum tutori Neptuno in inſula ædificarunt. In Phœnice quoque facto terræmotu, oppidum ſuper Sidonam ſitum abſorptum fuiſſe, Poſidonius author eſt: & Sidonis dimidietatem fermè corruiſſe non uno quidem ictu, unde non magnam mortalium perniciem factam eſſe. Idem in Syriam totam extentum eſt malum. At verò mediocriter penetravit, & in inſulas quaſdam Cycladas & in Eubœam, adeò ut Arethuſæ (qui in Chalcide fons eſt) occæcatus fuerit ortus. Permultis pòſt diebus alio ſcaturiſſe ore: nec antè conquaſſari deſiviſſe multas inſulæ partes quam in Lelamto campo, aperto telluris hiatu, ignitum fluvium evomuerit. Cùm multa ſint autem, quæ tales conductus efficiant, ſatis erat ea quæ à Scepſio Demetrio propriè congregantur apponere. Cùm enim verſuum illorum meminerit,

Nam duplices currunt formoſo margine fontes.

Iliad. χ. *Alter aquas calidas fert exundante Scamandro,*
Grandinibus ſimilem reliquum gravis extulit æſtas.

Admirari autem non ſinit, ſi hoc tempore frigidarum quidem fons aquarum permanet, calidarum verò nuſquam perſpiciatur. Cauſam enim dicere oportet, inquit, calidæ aquæ excluſionem. Dicta quoque ad hæc ab Democle memoria repetit qui ingentes quoſdam olim circa Lydiam & Joniam uſque Troadem factos terræmotus ſcribit. A quibus & vici ſunt abſorpti, & Sipylus ſubmerſa regnante Tantalo, & è paludibus lacus facti, & Trojam fluctibus immerſam. Pharuſque Ægypti, quæ olim erat in pelago, nunc certo quodam modo peninſula facta eſt, ſimiliter Tyrus & Clazomenæ. Et nos cùm apud Alexandriam Ægypti peregrinaremur, elatum altius pelagus circa Peluſium & Caſium montem, ſic terram immerſit, ut montem in inſulæ formam fecerit: & via quæ præter Caſſium ducit, in Phœnicem navigaretur. Nihil igitur mirandum, ſi quandoque media tellus, id eſt iſthmus vel ſedem inferiorem capiens, quæ Ægyptium mare à rubro mari ſeparat, porthmon, id eſt medias in terris aquas manifeſtat, & in unum confluere faciet mare exterius cum interiore, ſicut in anguſtiis ad Herculeas columnas obtigit. Nonnulla

nulla hujus generis in ipſius tractatus exordio dicta ſunt, quibus (ita enim oportet) unum ſub aſpectum collatis parandus eſt validus ad credendum animus, & de naturæ operibus, & de reliquis aliter factis permutationibus. Sicuti Piræum aliquando inſulæ formam tenuiſſe: & quia tranſitus litoris erat, id nomen vendicaſſe dicit. Contra Leucadem ſuperioribus annis litus extitiſſe, cùm iſthmum Corintii abſcidiſſent, ea inſula effecta eſt. De iſta Laërten dixiſſe ajunt,

Munitam ſolus ut cepi Neriton urbem, *Odyſ.ω.*
Littus erat terræ.

Hoc quidem in loco manufractæ exciſiones extiterunt. Alibi verò exaggerationes,aut junctæ pontibus ripæ,ſicuti de appoſita Syracuſis inſula: quæ cum hoc tempore ponte continuetur ad terram, prius quidem agger erat, Logæo (ut inquit Ibychus) ex lapide,quem electum vocat. Bura verò & Helice, una quidem hiatu, altera verò eſt fluctibus penitus deleta. Tellus eſt apud Methonem in ſinu Hermonico in altitudinem ſtadiorum ſeptem edita, quæ flammarum vapore facto, interdiu quidem propter calorem & ſulphuris odorem inacceſſibilis, noctu autem cum odoris ſuavitate longè luceſcens atque caleſcens. Vnde maris aqua ad ſtadia quinque æſtuat, turbulenta verò ad

ſtadia ferè uſque viginti: effractis etiam petris ad turrium magnitudinem aggerata. Ad Copaidem lacum Arna & Midia ſunt abſorptæ, quas in dinumerandis auxiliis poëta nominatim expreſſit

Iliad. ϐ. *Quique colunt Midiam, & fœlicem vitibus Arnen.*

Nonnulla Thracum oppida à Biſtonide lacu, & ab Aphnetide demerſa videntur, Sicut & Trerorum, qui Thracibus finitimi ſunt. Inter Echinadas inſulas Artemia fuerat antea, nunc in continenti eſt. Alias parvas in Acheloo inſulas idem pati dicunt fluvium aggerante pelago. Sic & reliquæ (ut autor eſt Heſiodus) aggerantur. Sunt & Ætolicæ quædam porrectæ linguæ, quas inſulas prius videbat ſeculum, Aſteria quoq; tranſmutata eſt, quam Aſteridē poëta nuncupat.

Odyſ. δ. *Saxea nunc medio ſuperemінet inſula ponto*
Aſteris, haud ingens, portus dans puppibus aptos,
Quos ſubeant hinc atque hinc.

Nunc autem nec ad anchoræ quidem jactum prorſus idonea. In Ithaca quoque nullum tale antrum eſt, nec nympharum domicilium, quale commemorat Homerus. Præſtat rerum permutationi cauſam aſſignare, quàm inſcitiæ vel locorum figmento de more fabularum. Hoc autem incertum in commune animadvertendum relinquo. Antiſſa olim

ſuit inſula, ut Marſilaus ait, cùm antea Lesbus Iſia vocaretur, & inſulam Antiſſam appellari contigit, ea verò nunc Lesbi oppidum eſt. Sunt qui Lesbum ab Ida abruptam fuiſſe crediderunt, ſicut à Miſeno Prochytam, & Pithecuſam, & ab Athenæo Capreas, & ab Regio Siciliam, & Oſſam ab Olympo. Inde & tales tranſmutationes extitere, In Arcadia Ladon aliquando fluentum retinuit. Duris author eſt Mediæ Rhagadas, id eſt, effractas, ideo nominatas eſſe, quoniam ad Caſpias portas terræ motu tellus fracta ſit. Vnde & urbes plurimæ, ac vici ſubverſi, & flumina curſus variavêre. Ion autem de Eubœa inquit in Omphale Satyreis:

Euboicam ſanè terram tenuis Euripi
inundatio
A' Bœotico littore ſeparavit abſcindens
Ad Cretenſe pelagus.

Demetrius verò Calatianus terræmotus univerſæ Græciæ explicans, & Lichades inſulas, & magnam Cenæi partem demerſas inquit, & aquas inde calidas in Edepſo, & ad Thermopylas triduo retentas rurſus effluxiſſe. In Edepſo & aliis in urbibus fontes erupiſſe, mœnia Orei, quæ ad mare pertinent ſimul & ſeptingentas corruiſſe domos, magnam Echini, & Phalarnorum, & Heracliæ & Trachinis partem cecidiſſe, Phalarni vero muros à fundamentis ſolo

æquatos. Idem & Larienſibus & Lariſſæis obtigit, Scarphiamque ab imis fundamentis humi dejectam, ſeptingentis ac mille non minus corporibus oppreſſis, Throniiſque ſupra dimidium horum numerum. Fluctus quidem trifariam elapſus eſt, partim in Carphem & Tronium, partim ad Thermopylas, partim in campum uſque ad Phocidis lauretum, amneſque à fontibus ad dies quoſdam exaruiſſe, Spechium alveo mutato vias navigiis meabiles feciſſe, Boagrium per aliam decurriſſe vallem, Alopemque & Cynum & Opuntem multis in partibus detrimentis affectas, Oeum paulò ſuperius ſitum caſtellum totum ſubverſum eſſe, Elatiæ murum magna ex parte diſciſſum. Ad Algonum cum Theſmophoria celebrarentur, quinq; ac viginti virgines cum in turrim concurriſſent Illimeniorum ſpectaculo, ruente turri in pelagus, & ipſas decidiſſe. Mediam quoque Atalantæ partem ad Eubœam navigantibus tranſitum præbuiſſe ob factam in ea ſciſſuram. Quidam campi ad ſtadia uſque viginti ſtagnaſſe feruntur, & triremis quædam è navalibus ejecta ſuper murum decidit. Cùm autem rationes, ne amplius admiremur comparare velint, uti Democritus & reliqui cantant philoſophi, tranſmigrationum mutationes adjiciunt. Id enim ſecuritati ac tranquillitati incumbit, ut nequis obſtu-

obſtupeſcat: ſicut Heſperiorum quidem Hiberorum ad Ponti regiones & Colchidis deductæ colonię, quos Choraxes, de quo dicit Apollodorus, ab Armenia diſterminat. Cyrus autem magis & Moſchorum montes: Et Ægyptiorum, in Æthiopas & Colchos, Enetorumque ex Paphlagonia ad ſinum Adriaticum. Quę & de gentibus Gręcis contigerunt, ut ſunt Jones, Dorii, Achivi, Æoles, Enianes: nunc Ætolis finitimi, circa Datium habitabant, & Oſſam cum Perebis, & ipſi quidem Perebi tranſmigrarunt, talium exemplorum præſens refertus eſt tractatus. Quædam verò in promptu multis ſunt, illæ verò migrationes non eodem modo cunctis in propatulo ſunt, Carum ſcilicet Trerumque & Teucrorum, & Galatarum ſimul & earum duces longius traducentes: Madys Scytha, Thearco Æthiops, Cobus Tros, Seſoſtris & Pſammitichus Ægyptii, Cyrus & Xerxes Perſæ. Cimmerii quos & Treronas nominant, vel eorum gens aliqua ſæpenumero dexteriores Ponti locos incurſarunt, viciniámque ſuam nunc quidem Paphlagonas, nunc vero Phrygas invadentes cum Midas tauri cruore epoto ad verſuram faciendam uſque abiit: Lygdamus vero ſuos ductitans in Diam uſque ad Joniam adequitavit, & potitus eſt Sardibus, & in Cilicia extinctus eſt. Cimmerii autem ac Treres ſæpe-

ſæpenumero ejus generis incurſationes effecère. Treras autem & Cobum poſtremo à Madye Cimmeriorum rege ejectos fuiſſe traditur. Hæc quidem hiſtoriam propriam continentia communiter de toto terræ ambitu relata ſint. Redeamus ad reliqua unde digreſſi ſumus. Autor eſt Herodotus, nullos eſſe Hyperboreos neque enim Superauſtrales eſſe quis dicere queat, cujus demonſtrationem eſſe ait Eratoſthenes ſimilem hujuſmodi captioſo argumento. Si quis nullos malo ſupergaudentes diceret neque enim bono ſupergaudentes, & fortaſſis ſuperauſtrales eſſe. Per Æthiopiam etenim Auſtrum non flare, ſed inferius. Mirandum eſt, ſi per unumquodque clima flante vento, & ubique à Meridie vocetur Auſter, aliqua exiſtat habitatio, in qua hoc ipſum non contingat. Contrarium enim non ſolum Æthiopia flantem apud nos haberet Auſtrum, ſed & tota ſuperior uſq; ad Æquinoctialem. Quod ſi Herodoti oportuerat hanc eſſe cauſam, ut Hyperboreos dici putaverit, apud quos Boreas non ſpirat. Etenim ſi poëtæ fabuloſiùs hoc pacto loquuntur: expoſitores autem ſaniùs facile auderent, qui Hyperboreos Boreæ conjunctiſſimos dici ajunt. Terminus quidem Borealiū polus eſt, Auſtralium verò Æquinoctialis. Et ventorum quoque, idem eſt terminus. Inde adverſus eos qui palam

lam ficta& impoſſibilia dicunt eloquitur quædam in fabulæ, quædam in hiſtoriæ forma: de quibus mentio dignè facienda non eſt. Neque illum in tali materia nugas conſiderare oportuerat. Suorum igitur commentariorum diſcurſio prima talis eſt. Secunda verò de terræ ſitu quandam correctionem facere conatur, & ſuas explicat cogitationes: ad quas rurſus ſi qua eſt emendatio, afferre eam conandum eſt. Mathematicas profectò naturaleſque materias adducere bene dicitur, & quod rotunda ſit terra, ſicut & mundus circumhabitatur, & alia generis hujus. Si vero tales, qualem ipſe ait, non ſanè confitentur. Poſteriores autem menſuram collaudant. Hipparchus tamen ad eorum deſignationem, quæ ad ſingulas habitationes apparent, illis utitur diſtantiis, dicens meridianum per Meroen & Alexandriam & Boryſthenem parum præter veritatem variare. Et de forma in iis quæ deinceps ſunt, perplura dicit. Et oſtendens quod ſit globoſa terra humida cum natura, & cœlum, ſermonem alterare videtur. Sufficit enim quo ad paucum. Deinceps vero orbis qui incolitur latitudinem definiens ait, quod à Meroe quidem ab ejus meridiano uſque ad Alexandriam decem millia ſtadiorum ſint, hincque ad Helleſpontum circiter octo millia & centum, inde ad Boryſthenem quinque millia:

millia: poſtea ad circulum per Thulen, quam Pytheas inquit, à Britannia dierum ſex navigationem ad arctum abeſſe dicit. Propè verò eſſe mare glaciale. Alia item decem millia & quingenta; ſiquidem ſuperaddiderimus ſupra Meroen, alia item tria millia & quadringenta, ut etiam Ægyptiorum inſulam habeamus, & terram cinnami feracem, & Taprobanem ſtadia erunt triginta octo millia. Reliquę ſanè diſtantiæ concedantur illi. ſatis enim confeſſum eſt. circulum à Boryſthene ad Thulen compos mentis quis donaret? Cùm Pytheas mendaciſſimus homo Thulen perſcrutatur, & qui Britanicam Hiberniam vident, nihil de Thule dicunt, alias referentes circa Britanniam inſulas parvas. Ipſa verò Britannia longitudine quodammodo æqualis eſt Galliæ protenſa non major quinq; millibus ſtadiis & è regione jacentibus promontoriis definita. Invicem enim opponuntur orientales extremitates orientalibus, & quæ ab occaſu ſimiliter occiduis, & quæ ab oriente inter ſe propinquę ſunt uſque ad proſpectum & ipſum Cantiū & Rheni excurſiones. Ille autem ſupra viginti millia inſulæ longitudinem judicat, & Cantium à Gallia diſtare dierum quorundam navigationem, & de Oſtiæis & trans Rhenum uſque ad Scythiam omnia mentitus eſt. Qui igitur de cognitis uſque adeo locis mentitus eſt, vix

qui-

quidem de ignotis unicuique vera proferre valeat. Hipparchus & reliqui eundem per Boryſthenem & per Britanniam parallelum eſſe arbitrantur ea ratione, qui Byzantii parallelus & Maſſiliæ ad unguem par ſit. Nam quam ratioñe eſſe lineæ in Maſſilia ad umbram dixit, eandem & Hipparchus ad ſimilis nominis tempus inveniſſe Byzantii refert. E Maſſilia verò ad mediam Britanniam non ultra quinque ſtadiorum millia ſunt. At enim è media Britannia non plus quatuor millibus progrediens, alio quodam modo habitabile reperies. Hoc autem eſſet circa Hiberniam, ut ultra ea ad quę Thulen elongat, haud amplius habitabilia ſint. Qua verò conjectura dicat ſpacium quod eſt à Thule uſq; Boryſthenen undecim millium & quingentum, non video: aberrans autẽ in latitudine, & malè conjectaſſe de longitudine coactus eſt: quandoquidem cognita longitudo, pluſquam cognita latitudo dimidio eſt. In quo conſentiunt etiam poſteriores, & ex aliis doctrina prętantiſſimi, ab extremis inquam Indiæ ad extrema Hiſpaniæ circuli Æthiopum uſque ad Hiberniæ circulum. Terminans verò dictam latitudinem ab noviſſimis Æthiopũ uſq; ad Thulen, plus extendit jam longitudinem, ut pluſquam dimidiã eam efficiat dicta latitudine. Ait igitur terræ ſpacium Indicæ uſq; ad flumen Indũ anguſtiſſimũ ſedecim millium ſtadio-

ſtadiorum Spacium enim quod ad promontoria protenditur, majus tribus millibus eſſe. Hinc autem ad Caſpias portas millium quatuordecim eſſe, poſtea ad Euphratem decem millium, ab Euphrate ad Nilum quinque millium, alia mille & quingenta uſque ad Canopi oſtium: inde uſque Carthaginem tredecim millia quingenta: poſtea uſq; ad columnas octo millia ſaltem. Superaſcendit ſane ſeptuaginta millia octingenta. Adjicienda eſt etiam Europæ curvatura extra columnas Herculeas, Hiſpaniæ quidem oppoſita. Ad Occaſum autem vergens non minus ſtadiis tribus millibus, & promontoria patim alia, partim vero Oſtidamn'a, appellatur autem Calbium, & huic adjacentes inſulæ, ex quibus noviſſima Vxiſama per trium dierum (ut ait Pytheas) navigationem abeſt. Hęc poſtremò locutus, nonnulla de promontoriis & de Oſtidamniis, & de Vxiſama, & de dictis ab eo inſulis ad longitudinem contendentia adjungit. Omnia hęc enim ad Septentrionem & ad Galliam, non autem ad Hiſpaniam pertinere inquit. Imò vero ut ſupra dimidietatem longitudinis latitudinem eſſe, ſalvet figmenta Pytheæ, ad dictas longitudinis diſtantias, alia duo ſtadiorum millia ad Occidentem, & totidem item ad Orientē adjungit. Exhortatus etiam amplius, quia ſecundum naturam eſt dicere majorem,

jorē ab Oriente ad Occidentem eſſe diſtantiam. Secundum naturam, inquit, ab aurora ad veſperam longiorem eſſe habitabilem, ſicuti diximus ut Mathematici dicunt, conjungere circulum, ipſam ſibiipſi conſertam. Itaque niſi maris Atlantici magnitudo vetaret, per eundem parallelum ex Hiſpania ad Indiam navigare poſſemus. Reliquam partem ultra prædictam diſtantiam ſupra tertiam eſſe totius circuli partem. Si quidem is per litora ducentis millibus minor eſt, ubi prædictam ſtadiorum dinumerationem ab India in Hiſpaniam fecimus. Nec igitur hæc bene dicit. Nanque ratio iſta per temperatam zonamque noſtram ſecundum Mathematicos dici poſſet, cujus pars habitalis eſt. Cæterum de habitabili (vocamus enim habitabilem quam incolimus, & notam habemus) fas autem eſt in eadem temperatata Zona habitabiles duas eſſe, vel etiam plures. Si ſit maximè prope circulum per litora, qui per Atlanticum pelagus deſcribitur. Rurſum perſiſtens in ea demonſtratione, quòd terræ forma ſit rotunda, eandem aſſequeretur increpationem. Similiter & adverſus Homerum de iiſdem diſceptare non ceſſat. Deinceps cùm dicat multum de terris continentibus ſermonem extitiſſe, nonnulloſque ipſas dividere fluviis, Nilo inquam & Tanai inſulas declarantes, aliquos

quos autẽ iſthmis, id eſt inter maria terris, qui ſunt inter Caſpiam & Ponticum rubrum mare & abſciſſam terram, alios autẽ Cheroneſos eas dicere, haud intueri dicit, quónam modo hæc ipſa quæſtio in moleſtias convertat, ſed eorum tantum eſſe, qui magis litem dijudicant inquit ſecundum Democritum. Nam cùm accurati nequaquam ſint termini, ſicut Colytti & Melitæ, quemadmodum columnarum & ſeptorum hoc poſſe dicere nos, hoc quidem eſt Colyttum, hoc autem eſt, Melitam terminos non poſſe dicere. Ideo de locis aut agris quibuſdam judicia ſæpe contingere, ſicut Argivis & Lacedęmoniis de Thyrea, Athenienſibus & Bœotiis de Oropo. Alioqui Græcos tres continentes nominaſſe terras, non ad habitabilem reſpicientes, ſed ad ſuam & contra ſepoſitam Cariam, in qua nunc & Jones & qui deinceps. Tempore autem amplius progreſſos ſemper, & pluribus ad notitiam pervenientibus locis, in hoc converſa diviſio eſt. Vtrum igitur primi qui tres illas diviſerunt, ut ab extremis incipiamus, litẽ dijudicantes non ſecundùm Democritum, ſed ſecundùm ipſum, hi primi fuere, ſuam ab contrà poſita Caria determinare quærentes. Vel iſti quidem ſolam intelligebant Græciam & Cariam & paucam contiguã, nec Europam, nec Aſiam, ſimiliter nec Africam. Reliqui verò accedentes, deſcribere idonei

nei orbis cognitionem, hi ſunt qui in tria partiti ſunt. Quónam igitur modo terræ diviſionẽ minimè faciebant? Quis autem partes tres præfatus, & terram continentem vocans unamquanque partium, non antè totum intelligit, cujus partitionem facit? Quod ſi intelligit, non quidem orbem: cęterùm partis alicujus ſuæ diviſionem facit. Cujus partis mundi partem diceret aliquis Aſiam, aut Europam, aut prorſus continentem. Hæc enim craſſo dicta ſunt modo. Adhuc craſſius illud eſt, eũ qui loquitur non intueri, ad quã quidem iſtarum actionum partem convertat confinium inquiſitionem; cùm apponat Colyttum & Melitam, deinde ad contraria ſubvertere. Si enim de Thyrea, atque Oropo bella ob confiniũ ignorationem obtigerunt, ad perturbationum aliquid convertunt, quod eſt loca ipſa diligenter diſterminare. An hoc dicit? quod de locis, & mediusfidius de gentibus, ad ſingula operæ preciũ eſt accuratè diſterminare. In continentibus autem terris ſupervacuũ. Et tali de re in his nihil minus: in his enim & ampliſſimis ducibus certamen ac diſcrepatio fieri poteſt: uni quidẽ, qui Aſiam haberet: alteri verò qui Africam, dividenti utrius ſit Ægyptus, ager videlicet Ægypti, qui inferior dicitur. Catanas autẽ quiſpiam hoc propter raritatem. Alio modo dicendum, continentes ipſas dividi ſecundũ magnam diviſionẽ, & quę ad

ad totum orbem referatur, ſecundum quam nec hac de re curandum eſt, ſi per flumina fines apponentes, loca quædam indefinita omiſerunt, cùm flumina ipſa ad Oceanum uſque minimè perveniant, & inſulas revera relinquant continentes. In fine autem commentarii eos minimè collaudans, qui omnem hominum multitudinem bifariam partiverunt, in Græcos & Barbaros: & qui Alexandrum commonefaciebant, ut Græcis quidem ſicut amicis, Barbaris autem ſicut hoſtibus uteretur. Satius eſſe, inquit, hæc virtute atque malitia dividi. Complures enim Græcos malos eſſe, & Barbaros urbanos, ſicut Indos & Arianos: Romanos etiam & Carthaginenſes reſpublicas permirificè adminiſtrantes. Quapropter Alexandrum neglectis monitoribus, quod licuit, viros ſpectatos acceptos habuiſſe, eoſque beneficiis ornaſſe: ſicut ob alia quædam hoc modo dividentibus, & alios in vituperio, alios in laude ponentibus: vel quia per illos vincit æquitas & reſpublica & diſciplina, & ſtudiorum conjunctio, per alios vero contraria. & Alexander igitur non neglectis monitoribus, ſed ſententiam mentemque ſuſcipiens, quæ quidem conſequebantur, non contraria faciebat, ſcribentium cogitationes animadvertens.

STRA-

STRABONIS GEOGRAPHICORUM

Liber Secundus.

ARGUMENTUM.

Commentario ſecundo hæc inſunt. Proponens ad verbum Eratoſthenis dicta dijudicat & arguit quæcunque non recte dicta, vel diviſa, vel deſcripta ſunt. Complura Hiparchi meminit reprehendens. In fine præciſa expoſitio, & quodammodo ſub unum aſpectum tractatus univerſus de orbis ſitu, ſeu cognitione Geographica adjungitur.

IN tertio de terræ deſcriptione tabulam de orbis ſitu inſtituens, linea quadam ab occaſu ad Ortũ bifariam diſpartitur, parallelo, linea æquinoctiali. Ab Occaſu quidem ejus terminos columnas locat Herculeas: ad Ortum verò, ſummos & extremos montes, qui Indiæ latus & Septentrioně terminant. Deſcribit autem lineam à columnis per fretum Siculum, & extremitates meridianas, & Peloponneſi, & Atticæ uſque Rhodum & ſinum Iſſicum hucuſque per mare, & adjacentes continentes prædictam lineam eſſe dicit. Etenim totum mare noſtrum uſque

que in Ciliciam, ſic in longum protendi. Poſtmodum rectè quodammodo ejici ad omnia Tauri montana uſque in Indiam. Taurum enim rectè à columnis mari extenſum, bifariam in longum totam dividere Aſiam: unam quidem ejus partem in Boream, reliquam vero in Auſtrum facientem, ut & ipſum ſimiliter in riparum parallelo, & à columnis hucuſque mare locari contingat. Hæc elocutus, priſcam de terræ deſcriptione tabulam emendari oportere putat: ſecundum ipſam enim montium ab Oriente partes ad Septentrionem variare, ſimul & Indicam ad Septentrionem magis trahi. Hujus fidem talem affert, quod extrema Indiæ ad Meridiem propinquiſſima multorum conſenſu locis Meroes opponuntur ab aëre, cœleſtibúſque ſignis conjectantium. Hinc vero ad viciniora Septentrioni Indię loca ad Caucaſeas rupes attinentia, ſtadia eſſe quindecim millia teſtatur Patrocles: cui propter hominis dignitatem ſingularémque Geographiæ peritiam præcipua jure fides adhibenda eſt. Veruntamen è Meroe ad eum qui per litora ducitur parallelum, tantum eſſe Aquilonarem Indiæ plagam Caucaſeis rupibus attinentem, in hunc ipſum terminari circulum conſtet. Aliam quoque hujuſmodi fidem afſert, quod intervallum ab Iſſico ſinu ad mare Ponticum circa ſtadiorum tria

millia

millia eſt ad Aquilonem progredienti, & ad Aminſum vel Sinopes loca quanta montium eſſe latitudo dicitur. Ab Aminſo verò ad Orientem Æquinoctialē procedenti, prima quidem Colchorum regio eſt, deinde ſub Hyrcanum mare exceſſus, & deinceps ad Bactra, & ulterius ad Scythas via dextrorſum montes habenti. Hæc ipſa autem per Aminſum ad Occidentem per Propontidem ad Helleſpontum deducta eſt linea. A Meroe autem ad Helleſpontum non plura quam decem & octo millia ſtadiorum quot à Meridionali latere Indiæ ad Bactrianam plagam, *adjunctis* ad millia quindecim tribus millibus, quorum hæc latitudinis montium erant, reliqua verò Indiæ. Quam quidem ad declarationem Hipparchus contradicit probationes accuſans. Nam Patroclem probabilem non eſſe, cùm duo in illum contraria ferant teſtimonia, Deimachus atque Megaſthenes, qui quoſdam ad locos, diſtantiam eſſe dicunt ſtadiorum viginti millium ad Meridiem maris, ad quoſdam autem triginta. Talia hos differere, & antiquas luſce tabulas concordare, haud veriſimile ſanè arbitratur, huic ſoli Patrocli oportere fidem adhibere, eos omittendo qui eidem tantum atteſtantur, & in hoc ipſo antiquas emendari tabulas: ſed non ſic permittere, donec de ipſis quicquam probabilius noverimus. Hunc

ſermonem permultas inquiſitiones habere cenſeo. Primùm quidem quòd cum multis ille teſtimoniis utatur, uno Patroclis ſeipſum uti dicit. Quinam igitur fuere dicentes Meridianas Indiæ extremitates locis Meroes opponi, qui etiam tantam aſſerentes Meroes diſtantiam uſque ad riparum parallelum? qui rurſus montium latitudinem, vel ex Cilicia ad Aminſum eandem cum iſtis dicant? Quive dicant ex Aminſo per Colchos & Hyrcaniam uſque ad Bactra & pertinentes ulterius ad Orientis mare, directè & ad æquinoctiales ortus, & ad montes eorum qui dextrorſum illos habent? Vel rurſus in Occaſum directæ per hanc lineam, quia per Propontidem & Helleſpontum eſt? Hæc enim omnia cepit Eratoſthenes, perinde ac ab iis teſtata qui in locis conſtiterunt. Complura incidens in commentaria, quorum ei eſt copia, talem habens bibliothecam, qualem ipſe inquit Hipparchus. Hæc autem Patroclis fides ex multis confecta eſt teſtimoniis regum, qui talem ei credidere principatum ſectatorum ſuorum contra opinantium, ut & ipſe Hipparchus nominatim explicat. Ipſa enim adverſus illos argumenta rerum ab eo dictarum evidentiæ ſunt. Nec illud parum probabile Patroclis argumentum, quòd commilitiones Alexandri omnia curſim ſpectaſſe dicit: ipſum autem Alexandrum dili-

diligenter inſpexiſſe, cùm homines peritiſſimi totam ad eum regionem deſcripſiſſent. Quam quidem deſcriptionem ſibi poſterius traditam fuiſſe à Xenocle aſſerit, qui regiæ gazæ cuſtos erat. Amplius inquit Hipparchus *in* ſecundo commentario *ipſum* Eratoſthenem Patroclis *credulitatem* calumniari, propter ſuam in Megaſthenem diſcrepantiam de longitudine Indiæ, quæ ad latus Aquilonis eſt, cum Megaſthenes aſſerat ſtadiûm quindecim millium, Patrocles verò mille adimat: à quadam enim ſtationum deſcriptione motum, nonnullis propter diſcrepantiam non credere, illi vero animum non adhibere. *Si* igitur propter diſcrepantiam hic Patrocles fidem non habet, cum differentia circa ſtadia mille ſit: quanto magis neganda fides ſit: in quibus differentia circa octo millia ſtadia exiſtat. Et quod eſt amplius adverſus duos invicem conſonantes, his quidem aſſerentibus, Indiæ latitudinem ſtadiûm viginti millium eſſe, illo autem millium duodecim. Cæterùm dicemus quòd non nudam cauſatus eſt diſſonantiam, ſed conſenſionem comparans, ad fidei dignitatem de ſtationum deſcriptione. Haud ſanè verò mirandum eſt, ſi credibili quoquam fiat aliquid credibilius. Et ſi eidem in aliis quidem credimus, in aliis, verò credere negamus, confirmius, quiſpiam aliquid adjecerit. Eſt enim ri-

diculum, ſi putes per multam admodum diſſonantiam id effici, ut ipſi diſſonantes minus ac minus fidei conſequantur. Contrarium autem in eo quod circa paululum conveniant, hoc magis videtur. Nanque error ad paululum, non puſillis tantum, ſed eis qui plus cæteris ſapiant obvenit. In iis vero circa quæ permultum ille quidem, qui fortè ducitur oberraret, qui autem ſcientia inſtructior eſt, minus hoc perpetietur. Ideo ei citius creditur. Vniverſi utique Indiæ ſcriptores ut plurimum falſa locuti fuere. Egregiè vero Deimachus, ſecundáque dicit Megaſthenes, Oneſicritus autem & Nearchus, & alii ejuſmodi jam fermè balbutiunt. Nobis quoq; hæc amplius perficere obtigit, res geſtas Alexandri per commentaria rimantibus. Eximiè vero Deimacho & Megaſtheni fides abroganda eſt. Hi ſunt qui homines in aure cubantes, & oris & naris expertes, ſcriptis commendant: ſimul & monoculos & tibiis proceros & digitis retro inverſis. Innovarunt etiam Pygmæorum adverſus grues decantata pridem ab Homero prælia, trium etiam palmorum homines ajunt. Iſti præterea formicas aurum effodientes, & Panas cuneato capite, ſerpentes qui boves & cervos unà cum cornibus deglutiant: de quibus unus alterum redarguit, quod Eratoſthenes commemorat. Nam miſſi fuerunt ad

Pa-

Palimbothra legati, Megaſthenes quidem ad Andracotum, Deimachus vero ad Allitrochaden ejus filium, ea de peregrinatione ejus generis commentaria reliquerunt. Qua de cauſa olim producti fuere. Verùm Patrocles minimè talis. Et reliqui teſtes haud ſanè faciles quibus uſus eſt Eratoſthenes. Nam ſi Meridianus per Rhodum & Byzantium rectè deprehenſus eſt, & per Ciliciam uſque ad Aminſum rectè deprehenſus eſſet. Mutua nanque diſtantia, id eſt parallelum ex multis apparet, quando neutra in parte coincidentia coarguatur, quando navigatio ex Aminſo in Colchidem, quòd ſit ad Orientem Æquinoctialem, etiam ventis arguitur, & anni temporibus & fructibus, & eoſdem per Ortus. Eodem modo, & ad Caſpiam plagam trangreſſio, & via deinceps uſque ad Bactra. Pluribus enim in partibus evidentia eſt, quódque ex omnibus conſonat inſtrumento, fidelius eſt. Quandoquidem idem Hipparchus ipſam à columnis uſque ad Ciliciam lineam haud totam per inſtrumenta, aut Geometriæ regulas apprehendit, quia per directam eſt, & Ortum Æquinoctialem, verùm totam ex columnis uſque ad fretum navigantibus credidit. Quo fit, ut neque ille benedicat, quandoquidem neque diei maximæ ad breviſſimam rationem dicere poſſumus, nec gnomonis ad-

adumbrationes in vicina montibus regione quæ eſt ex Cilicia uſq; in Indiam. Neque ſi in mutuò diſtante linea, id eſt parallela obliquatio ſit, dicere habemus: ſed permittere in directam lineam obſervantes, ſicuti vetuſtæ continent tabulæ, primam quidem non habere dicere idem eſt quòd cohibere: qui cohibet, neutram vergit in partem, qui autem (ut antiqui) aliorſum vergere jubet, magis quod conſequens eſt obſervaret, ſi conſilium dederit, ne omnino terræ forma deſcriberetur. Neque enim cæterorum montium ſitus ſicut Alpium & Pyrenæorum & Thraciorum atque Illyricorum, & Germanicorum hoc modo dicere poſſumus. Quis verò majorem antiquis quàm poſteris fidem habendam eſſe duceret? qui tantopere in tabularum deſcriptione aberrarunt, quòd haud accuſavit Eratoſthenes, quorum nulli contradixit Hipparchus. Alia deinceps magis referta dubitationibus ſunt. Perſpice enim, ſi quiſquam hoc non noverat, extrema Indiæ Meridiana opponi partibus Meroes, neque Meroes diſtantiam ad os Byzantii, quod eſt circiter ſtadia millia octo ac decem. Faceret verò eam quæ à Meridianis Indis uſque montes millium triginta, quot evenirent abſurda? Primò quidem ait, idem eſt parallelus qui eſt per Byzantium, & qui Maſſiliæ: quemadmodum Hipparchus Pytheæ cre-

credens inquit. Idem autem eſt etiam Meridianus per Byzantium & Boryſthenem, quòd & ipſe Hipparchus approbat: & diſtantiam quoque approbat à Byzantio in Boryſthenem ſtadiis eſſe tribus millibus & ſeptingentis. tantundem ex *Maſſilia ad Boryſthenis parallelum eſſet*, qui per maritimam *Galliæ exiſteret*. Tot enim quodammodo percurrentes conjungunt Oceano. Rurſus quandoquidem cinamomiferam plagam poſtremam ad Meridiem habitatam novimus, & ſecundum ipſum Hipparchum per eam parallelus temperatæ atque habitabilis initium eſt, & ab Æquinoctiali diſtat ſtadia circiter millia octo & octingenta. Poſtquam igitur dixit ab Æquinoctiali eum qui eſt per Boryſthenem circulum diſtare ſtadia millia triginta quatuor, reliqua ab horizonte, id eſt terminante torridam & temperatam ad Boryſthenis plagam, & Galliæ maritimam, ſtadia vigintiquinque millia ducenta *eſſent. Navigatio* autem à Gallia *Septentrionem verſus poſtrema eſſe dicitur* à noſtri ſeculi hominibus, uſque in Hiberniam. Quæ ulterior eſt Britannia, difficulter propter frigus habitabilis, ita ut quæ ulterius ſint, inhabitata credantur. A' Gallia verò Hiberniam non amplius quàm quinque millibus diſtare dicunt. Unde circiter millia triginta, vel paulo plura eſſent omnia, quibus orbis

 lati-

latitudo definitur. Eam jam oppoſitam cinamomiferæ, in eodem parallelo ad Ortum jacentem ſubeamus: hęc verò eſt circa Taprobanem. Ipſa verò Taprobane Indiæ objecta eſſe vehementer eſt credita inſula in pelago permagna, ad Auſtrum ſita. Porrigitur autem in Æthiopiam ſupra ſtadia millia quinque (ut fama eſt) è qua multum eboris ad Indorum emporia & teſtudines, & reliqua ejuſmodi onera ſubvehi. Huic inſulæ latitudo ad proportionem adjicitur longitudini. Elevatio ex India in ipſam ſtadiorum trium millium, non minorem efficeret diſtantiam, quàm quantus erat terminus orbis habitabilis in Meroen. Siquidem extrema Indiæ opponi debent Meroæ. Veriſimilius autem eſt plura tribus millibus ponere. Si quis hoc adjiciat ad millia triginta, quæ Deimachus ait, uſq; ad exceſſum in Bactrianos & Sogdianos, hæ gentes omnes extra habitabilem & temperatam exciderent. Quis igitur hæc dicere auſit? cùm & priſcos, & ætatis noſtrę homines audiat, qui & temperiem, & fructuum fertilitatem poſteritati prodidere, primum quidem depoſitis ad Aquilonem Indis. Poſtmodum de Hyrcania & Aria, ac deinceps Margiana & Bactriana. omnes enim hæ extentæ ſunt ad Septentrionale Tauri latus, & Bactriana quidem ad excedentem in Indos plagam appropinquat. Tanta

verò fœlicitate fruuntur, ut ab inhabitabili quàm plurimum abſint. In Hyrcania vitem vini metretam ferre dicunt, ficum ficorum modios ſexaginta: triticum delapſo è culmis fructu denuò renaſci, in arboribus apes operari, & mella de frondibus fluere. Idque in Mattiana Mediæ, & in Sacaſina & in Araxina Armeniæ fieri. Verùm in hiſce haud ſanè tantopere mirandum eſt, ſi magis quàm Hyrcania ſpectant ad Auſtrum. & major earum quàm alio in loco temperies. In Margiana verò vitem ſæpius invenire aſſerunt, cujus ſtipitem duorum vix hominum ulnę complectantur, racemum duorum cubitorum longitudinem implere. Parem & Ariam eſſe dicunt, vini autem etiam ubertate ſuperare. In ea & vinum ad tres hominis ætates, id eſt nonageſimum annum perdurare, idque in vaſis minimè picatis. Bactrianam quoque Ariæ proximam rerum etiam omnium, oleo duntaxat excepto, fertilem eſſe. Nec verò mirari oportet, ſi harum regionum partes, quod excelſæ & montanæ, frigidæ ſint. Etenim Meridiana climata montes habent frigidos, & paſſim fundamenta ſublimia, licet campeſtria ſint. Cappadocię igitur regio ad Euxinum vergens, cæteris Tauro appoſitis magis ac magis ad Aquilonem ſpectat. At enim Bagadania campus ingens inter Argæum montem ac Taurum intercidens perraro ſicubi

fructuoſam gignit arborem : quanquam ad Auſtrum magis quàm mare Ponticum tribus millibus ſtadiorum tendit. Sinopis autem & Aminſi & Phanarœæ & anteurbana arva ut plurimum oliveta gignunt. Oxum autem qui Bactrianam & Sogdianam diſterminat, adeò navigatu commodum eſſe dicunt, ut tranſportata ab India in ipſum onera in Hyrcaniam facile devehantur. Idem porrò de locis reliquis per fluvios uſque in Pontum fit. Quam igitur talem circa Borysthenem & maritimam Galliam reperies fœlicitatem? ubi ne vitis quidem naſcitur, aut nata minimè perficit. In iis autem qui magis ad Auſtrum vergunt, & magis maritimis, & Boſphoreis cuncta producta perficit, ſed in ipſa fructuum paucitate hyberno tempore defodiunt. Cruſtæ verò glaciei tales apud eos quędam ſunt, in ore quidem paludis Mæotidis tanta glaciei vis eſt, ut quo in loco miſſus à Mithridate imperator equeſtri pugna Barbaros in glacie hyeme ſuperaverat, illos eoſdem navali prælio, ſoluto per æſtatem gelu vicerit, Eratoſthenes & ſcriptum illud in Æſculapii templo Panticapentium profert de hydria ærea per glaciem diſciſſa,

Si quis mortalium qualia penes nos gerantur, minimè credit,

Hac inſpecta noſcat hydriam,

Quam non ut pulcrum oblatũ deo munus,

Cæte-

Cæterùm ut ingentis hyemis indicium Stratius ſacerdos poſuit.

Vbi ſane neque cùm Boſphoranis facienda eſt comparatio de dinumeratis antea locis,neq; de Aminſo atque Sinope. Etenim temperatiores quàm illi ſunt, quiſpiam dixerit. Nam Boryſtenenſes & Gallos extremos miſſos facile faciant. Quippe cùm penè vergentes ſint in eidem ad Aminſum, & Sinopem & Byzantium & Maſſiliam,qui viciniores Auſtro quàm Boryſtenenſes & Galli tribus ſtadiorum millibus & ſeptingentis uno ore dicuntur, Deimachus autem millibus triginta ait. *Siquidem* aſſumpſerint Taprobanis ſpacium, & torridæ limites, quos non minus millibus quatuor poſuerint, qui exterius locant & Bactra & Ariam ad locos ab torrida diſtantes ſtadiis millibus trigintaquatuor, quot ab Æquinoctiali ad Boryſtenem dicit Hipparchus eſſe. Excident utique ad propinquiores Aquiloni locos quàm Boryſthenes *& Gallia* ſtadiis millibus octo & octingentis. Quod quidem ſtadiis propior ad Auſtrum Æquinoctialis eſt, quàm circulus qui torridam temperatamque terminat. Quem per cinnamomiferam Indiæ partem maximè deſcribi dicimus. Nos utique ſuper Gallias plagam uſque ad Hyberniam, vix habitabilem eſſe demonſtramus, quæ non pluſquàm quinque millium eſt. Hæc ratio

ratio circulum quendam habitabilem eſſe declarat, qui quàm Hybernia ſtadiis tribus millibus octingentis magis ad Aquilonē exponitur. Suntque Bactra & Caſpii maris ſive Hyrcanii oſtiis admodum omnino Septentrionaliora. Quod quidem à ſinu Caſpii maris & Armeniis & Medicis montibus diſtat circiter ſtadiis ſex millibus, & ejus maritimæ ſignum magis ad Aquilonem tendens uſque ad Indiam videtur eſſe, circumflexæ ab India navigationis curſum habere poſſibilem, ſicut eorum locorum præfectus Patrocles tradit. Regio etiam Bactriana mille ad Aquilonem ſtadiis extenditur, Scythia agro longè ampliore ulterius paſcitur, & ad Septentrionale mare finitur, licet paſtoralem ducens victum. Quonam igitur modo, ſi Bactra ipſa quoque incidunt ab habitabili (tametſi diſtantia è Caucaſo uſque ad Septentrionale pelagus paulo ſupra millia quatuor per Bactrianā lineam eſſet) hæc ad ſtadiorum dinumerationem adjuncta quę ab Hybernia ad Aquilonem computatur, conficiunt ſummatim diſtantiam per inhabitabilem ſupra ſtadiorum numerū per Hyberniam, ſtadiorum ſeptem millium & octingentûm.? Siquis verò millia quatuor ſtadia omittat, eæ partes quidem Bactrianæ Caucaſo propinquæ Hyberniæ plaga viciniores erunt Aquilonii ſtadiis tribus millibus & octingentis. Plus autem quàm Gallica & Boryſtenica

ſtenica millibus octo & octingentis. Dicit autem Hipparchus ad Boryſtenē & Galliam toties ęſtivis noctibus ſolis ſplendorem ab Occaſu ad Ortum ambientem illuceſcere. Solſtitiis autem hibernis ad plurimum ſolem levari novem cubitis. In diſtantibus autem à Maſſilia ſex millibus & trecentis, *quos ille* quidem adhuc Gallos arbitratur. Ego vero Britannos Aquiloni propinquiores arbitror quàm Gallia ſtadiis duobus millibus & quingentis. Idipſúmq; iis multo magis quidem obvenire cenſet, hybernis vero diebus ſol elevatur ſex cubitis. Quatuor autem diſtantibus à Maſſilia ſtadiis novem millibus & centum, ulterioribus autem minus quàm tribus. Qui noſtra etiam ratione viciniores eſſent Aquiloni quàm Hybernia. Hic autē Pytheæ credens, hanc habitationem ad partes Britanniæ ad Auſtrum magis ſpectantes locat. Aitq; longiſſimum hoc in loco diem eſſe horarum Æquinoctialium decem & novem, verùm decem & octo ubi ſol quaternis elevatur cubitis, quos ab Maſſilia diſtare inquit ſtadiis novem millibus ac centum: adeo ut Britanni maximè ad Auſtrum vergentes, magis ad Septentrionalem quàm iſti accedunt. Vel igitur in eodem parallelo ſunt cùm Bactrianis ad Caucaſum, vel in aliquo propinquo. Dictum enim eſt ſecundùm Deimachū, Bactrianos ad Caucaſum propiores eſſe Aquiloni quàm Hyberniam ſtadiis tribus millibus & octingentis.

His

His autem adjunctis illis, quæ ſunt ab Maſſilia ad Hyberniam, efficiuntur millia duodecim & quingenta. Quis igitur ſcripſit illis in locis, dico autem Bactrianis, hanc maximorum dierum longitudinem, vel ſolis elevationem medii cœli tempore in hyemalibus ſolſtitiis? Hæc nanque omnia oculis viſa vel imperito, nulla Geometrica indigent deſignatione, ſicut antiquorum permulti conſcripſerunt, & qui res Perſicas literis commendarunt, & poſteriorum ad noſtram uſque ætatem, Quonam modo tanta locorum fœlicitas ſermone vulgata, talibus confeſſa fuiſſet ex cœlo apparentibus? Ex dictis autem manifeſtum eſt, quòd & ſapienter demonſtrationi contradicit. quòd idem quæſita valeant, & quæſitum ad demonſtrationem ſumant: inſuper cùm ille Deimachum ignarum oſtendere velit talibúſque carentem & vacuum. Cenſere enim Indiam inter autumnale Æquinoctium & hyemalem tropicum jacere, & Megaſtheni contradicere, qui in Auſtralibus Indiæ partibus urſas occultari, & contrarias umbras cadere dicit, quoniam horum neutrum in ullis Indiæ partibus contingit. Cùm hæc dicat, imperitè dicuntur. Putare enim autumnale à vernali differre secundùm diſtantiam ad Tropicos, indocti eſt, eodem exiſtente circulo & ortu & diſtantia Tropici in terra ab Æquinoctiali, in quorum me-

medio ille Indiam ponit, cùm in ipſa dimenſione multo minus demonſtratum ſit ſtadiis viginti millibus, obtigiſſe autem ſecundum illum ipſum id quod ipſe extimat, non quod ille. Nam cùm viginti, vel etiam triginta millibus conſtet India, non tantam ſanè diſtantiam intercidere poſſe quantam ille aſſeruit. Ejuſdem autem ignorationis eſſe, dicere nullis in locis Indiæ urſas occultari, neque contrarias umbras cadere, quòd progredienti rectè ab Alexandria millibus quinque ſtatim obtingere incipit. Eos verò qui hæc dixerunt, rurſus Hipparchus non bene profectò corrigit: primùm ab hyemali Tropico æſtivum aſſumens, poſtea non exiſtimans uti oportere teſte Mathematicarum rerum, homine Aſtrologiæ ignaro: ſic Eratoſthene illius præcipue teſtimonium judicante, nec more quodam communi adverſus vaniloquos utente. Vnum enim quoddam ex argumentis eſt contra vaniloquentes, cùm illorum ſententiam, qualiſcunque ſit, nobis patrocinantem demonſtramus. Nunc igitur ſupponentes partes Indiæ, maximè in Auſtrum ſpectantes iis quæ ſunt ad Meroem opponi quod permulti & dixerunt & crediderunt, quæ hîc inconvenientia proveniant, demonſtrabimus. Poſtquam verò Hipparchus nihil huic ſuppoſitioni nunc contradicens, poſtmodum tamen in ſecundo commenta-

rio

rio minimè concedit,& hæc conſideranda eſt ratio. Inquit igitur, cùm in eodem parallelo circulo jacentes invicem opponantur, quàm quidem magna interſit diſtantia, hoc ipſum cognoſci non poſſe, quòd loca ſub eodem parallelo ſint ſine climatum comparatione, quæ per alterum locorum eſt. Philon igitur qui navigationem in Æthiopiam ſcripſit, ſolem ad Meroes clima ante quintam & quadrageſimam æſtivi Tropici diem ad verticem eſſe tradit: umbilici quoq; quem Gnomonem vocant, rationem aſſerere. Ad Tropicas autem & Æquinoctiales umbras ipſum Eratoſthenem propè cùm Philone concordare: ipſum autem Indiæ clima, cùm à nullo, tum verò neque ab ipſo Eratoſthene tractari. Quod ſi utraque illic urſa (ut cenſent) occultatur, cùm Nearcho credit non fieri poſſe, ut Meroe, & ipſæ Indiæ extremitates, ſub eodem jaceant parallelo. Quod ſi de duabus urſis diſparentibus Eratoſthenes pariter cùm id dicentibus conſentit, quonam modo de ipſo Indiæ climate neque Eratoſthenes, nec ullus demonſtrat? Hæc enim de climate ratio eſt. Si autem non ſimul declarat, diſcedat à cauſa, ſed non utique ſimul declarat: verùm cum Deimachus in nulla Indiæ parte urſas occultari, neque contrarias umbras cadere dicat, quæ ſuſpicatus eſt Megaſthenes, imperitiam

ejus

ejus damnat, implicitum id putans mendacium. In quo & ſecundùm ipſum Hipparchum manifeſtè hoc quoque contrarias cadere umbras, mendacium implicavit. Etenim niſi ipſi Meroe opponitur, extrema Indiæ magis quàm Syene ad Auſtrum concedere videtur. Et in ſequentibus quidem cùm de eiſdem conatur, vel eadem redargutis à nobis dicit, vel falſis utitur ſuppoſitionibus, vel quod nequaquam eſt conſequens infert. Nec enim à Babylone ad Thapſacum quatuor millia ſtadia & octingenta eſſe, hinc verò verſus Septentrionem, ad Armenios montes mille ac centum: ſequitur, ut ex Babylone per ipſius Meridianum ad montes Arcticos plura ſex millibus ſint. Nec à Thapſaco ad montes mille ac centum, Eratoſthenes ait, ſed reliquum eſſe quiddam immenſuratum. Itaque intentio ex non data ſuppoſitione non concluditur, nec uſquequaque Eratoſthenes Thapſacum declaravit à Babylone ad Septentrionem pluſquam millibus quatuor & quingentis ſtadiis jacere. Dehinc antiquis conſonans tabulis, non ea quæ ab Eratoſthene dicuntur profert de ſigillo tertio, ſed ſibi ipſi ad gratiam declarationem fingit ad ingenioſam ſubverſionem. Ille nanque prædictam ſequens poſitionem Tauri & maris ex columnis, hac linea orbem duas in partes dividens: & unum qui-

quidem Borealem, alteram verò Auſtrinam partem appellans. Et harum iterum utranque in portiones poſſibiles partire nititur. Eas verò ſigilla vocat. Et Auſtrinæ quidem partis primum dicens ſigillum Indiam, ſecundum autem Arianam; quæ deſcriptionem habent facilem, ambarumque longitudinem ac latitudinem reddere valuit, modo verò quodam & figuram, velut ſcientia præditus Geometrica. Terram enim Indicam ex lata in acutam ſpeciem porrigi, & rhomboidem eſſe, quia latera partim à mari alluuntur, & Auſtrino & Orientali, cum ſinuoſa minimè ripas agat: reliqua autem partim monte, partim fluvio, hic etiam forma per lineam rectam, aliqua in parte ſervata. Arianam verò tria montium habentem latera, quæ ad perducendam per mutuæ diſtantiæ parallelas inter ſe lineas figuram commodiſſima ſint. Cùm autem Occidentalem ſignis definire non habeat, quia gentes invicem ſe mutant, linea quadam tamen à Caſpiis portis ad extremitatem Carmaniæ finiente continuas partes ad ſinum Perſicum manifeſtat. Hoc verò latus vocat Occidentale, verſus autem Indũ, Orientale. Invicem autem diſtantia, id eſt parallela reliqua non dicit. nec quod monte, nec quod mari, ſed unum quod Aquilonare, alterũ verò Auſtrinum; hunc in modum perfecta quadam forma ſecundum reddens ſigillum.

gillum. Perfectius tertium ſigillum plures reddit ob cauſas. Primam quidem dictam; quoniam quæ à Caſpiis portis uſque inCarmaniam extat, non apertè diffinita eſt, quæ tertio ad ſigillum ſecundum lateri communis eſt. Deinde quia ſinus Perſicus in Auſtrinum latus incidit, quod quidem & ipſe dicit. Itaque neceſſariò inductus eſt ipſam è Babylone lineam, perinde ac rectam quandam per Suſa ac Perſepolim, uſque ad Carmaniæ & Perſidis terminos capere, qua emenſam reperire viam poterat, quę tota paulò plurium quàm ſtadiorum novies millium extat. quod quidem Auſtrale latus vocat. Cæterum parallelum ejus qui à Septentrione eſt, non utique dicit. Certum autem eſt, quòd nec Euphrates quo latus definit Occiduum, per rectam lineam propè ſit: verùm è montibus in Meridiem profluens, deinde per Ortum, & rurſus in Auſtrum deflectitur, quod erumpat in mare. Non rectum autem amnis oſtendit meatum, cum Meſopotamiæ ſitum eloquitur, quem Tigris & Euphrates in unum coëuntes efficiunt navigio, ut inquit, ſimilem. Atqui neque totumOccidentale latus à Thapſaco uſque in Armeniam dimenſum habet, quod Euphrates ipſe diſterminat. Sed quanta ſit pars ab Armenia & montibus Arcticis, habere ſe negat, cum nondum menſurata fuerit. Quas ob res tertiam ſe particu-

ticulam in figuræ modum edidiſſe refert. Etenim intervalla ex multis ſtationes quaſdam tractantibus, aggregaſſe dicit, quas ſine inſcriptione exiſtentes nominat. Ingratæ mentis Hipparchus eſſe videtur, cùm ad hanc perfectam rationem via quadam Geometrica contradicat. in qua iis habenda eſt gratia qui locorum naturam quovis modo poſteritati prodiderunt. Quando igitur ex iis quæ ille commemorat, Geometricas minimè capit materias, ſed ſibimet fingens, ambitioſum apertius explicat animum. Ille quidem tertiam hoc pacto particulam in figuræ modum edidiſſe refert, decem millium ſtadiorum à portis Caſpiis ad Euphratem. Particulatim verò dividens tanquam deſcriptam repertu facilem dimenſionem: ſic vice verſa ab Euphrate initium ponit, & tranſitum ejus per Thapſacum faciens, uſque ad Tigridem quidem quà trajecit Alexander, mille & quadringenta ſtadia ſcribit. Hinc verò ad ſuccedentes inde locos per Gaugamela & Lycum & Arbela & Ecbatana, quà Darius è Gaugamelis fuga ſurreptus eſt uſque ad portas Caſpias decem millia explet, trecenta tantum abundantius addens. Latus quidem Aquilonare hunc metitur in modum, non æquali montibus diſtantia, hoc eſt parallelo id collocans, nec ipſa quidem per columnas & Athenas & Rhodum linea.

Nam

Nam Thapſacus multum diſtat à montibus, mons verò & à Thapſaco via ad Caſpias portas coincidunt. Hæ autem partes montis ad Septentrionem expoſitæ ſunt. Sic Aquilonare latus edens, hoc quidem Auſtrinum (inquit) ad mare capere non licet, quia Perſicus intercidat ſinus. At à Babylone per Suſa & Perſepolim & Perſidis confinia, & Carmania ſtadia eſſe novem millia & ducenta, quod Auſtrinum appellat, cùm tamen Auſtrinum non dicat parallelum Septentrionali, diſcrepantiam verò longitudinis evenire, ideo inquit de Septentrionali & Auſtrino latere poſito, quia Euphrates uſque ad quoddam ſpacium in Meridiem profluens multum inclinat ad Ortum: verum ex maritimis lateribus Occidentale primum dicere, de quo unúmne an duo ſint, in medio conſiderari licet. A tranſitu enim ad Thapſacum præter Euphratem ad Babylonem ſtadia inquit eſſe quatuor millia & octingenta. Hinc autem ad Euphratis eruptiones & oppidum Terodonem tria millia octingenta, à Thapſaco ad Aquilonem uſque ad portas Armenias dimenſa intervalla ad mille ac centum exiſtere. Per Gortynæos autem & Arnios non item. & ideo hæc omiſit. Lateris verò ad Orientem pars ipſa per Perſicam ſecundum longitudinem à mari rubro ad Medos & Actos non minus octo millibus videtur

eſſe, à promontoriis verò nonnullis ultra millia novem. Reliquum Paratanicam & Mediam & Caſpias portas circiter tria millia. Tigris autem fluvius, & Euphrates ex Armenia in Meridiem labentes, cùm Gortynæos montes perfluxerint, magnum circumplectentes ambitum, permultumque intra ſe circumeuntes agri, ipſam inquam Meſopotamiam in Hybernum Ortum ac Meridiem vertunt. Et amplius quidem Euphratem. Hunc autem propius ſemper Tigrin conſtitutum ad Semiramidis murum, & vicum nomine Opin, à quo circiter ſtadia ducenta diſtantem, & per Babylonem labentem in Perſicum elabere ſinum: forma verò, inquit, Meſopotamiæ, ac Babyloniæ ſimilis ſit navigio. Talia quidem tradit Eratoſthenes. De tertio verò ſigillo, & talia quidem committit errata quæ conſiderabimus. Quæ autem Hipparchus illi objicit, non admodum, ſed quæ dicat conſideremus. Confirmare enim volens ab initio dictum, quòd India nequaquàm ad Auſtrum transponenda ſit, ſicut arbitratur Eratoſthenes, hoc ex iis liquere inquit, maximè, quæ ille ipſe objicit. Tertiam enim, inquiens, particulam ad Aquilonare latus à linea de portis Caſpiis ad Euphratem determinari. quæ ſit ſtadiorum decem millium. Poſt hæc affert latus Auſtrale à Babylone ad Carmaniæ fines paulo plus eſſe millium novem,

latus

latus verò ad Occaſum à Thapſaco ad Euphratem eſſe ad Babylonem millium quatuor & octingentûm ſtadiorum & deinceps ad eruptiones trium millium. Spacium ad Septentrionem à Thapſaco, cùm quidem menſuratur uſque ad mille ac centum, reliqua verò non etiam. Cùm igitur dicat Boreale latus tertiæ particulę, hoc eſt millium viginti, horum autem parallela à Babylone recta uſque ad Orientis latus, computata eſt paulò pluribus novem millibus. patet quod Babylon multo plus ſtadiis mille ad Orientem eſt expoſita, quàm tranſitus Thapſaci. Dicemus autẽ quod ſi in eadem Meridionali recta exactè Caſpiæ portæ caperentur, & Carmaniæ ac Perſidis fines, in rectaſque decurreretur à prædicta Meridionali recta, & quæ ad Thapſacum, & quæ ad Babylonem eſt, hoc accideret. Nam quæ abjicitur ei quæ per Babylonem uſque ad eam rectam Meridionalem quæ per Thapſacum ducitur, par eſſet vel ad ſenſum. Super eam verò quæ eſt à Caſpiis portis ad Thapſacum extenditur, adeò ut per exceſſum Babylon ad Orientem inclinatior ſit Thapſaco, quanto excedit illa, quę eſt de Caſpiis portis ad Thapſacũ, eam quæ eſt de Carmaniis montibus ad Babylonem. Sed lineam quæ Occiduum latus diſterminat Arianæ ad Meridianum jacens, minimè commemoravit Eratoſthenes, neq; illam quæ à Caſpiis portis

ad

ad Thapſacum ad rectas ei quæ per Caſpias portas, Meridianam, ſed eam potius quæ & monte deſcribitur. Ad quam illa quæ ad Thapſacum ab eodem ſigno deducta, à quo & montis linea, angulum efficit. Neque alia ad Babylonem à Carmania ducta parallela commemorata eſt, quàm ea quæ Thapſacum ducitur. Nec ſi parallela ſit, non directam veró per Caſpias portas Meridianam, nihil amplius ad computationem efficeretur. Is autem hæc ex apparatu capiens, oſtendénſque ut exiſtimat Babylonem ſecundùm Eratoſthenem magis quàm Thapſacum ad Ortum expoſitam, paulo plus quàm ſtadiis mille. Rurſus alio pacto ſingit ſibiipſi ſuppoſitum ad reliquam demonſtrationem, & ait ſi intelligatur recta à Thapſaco ad Meridiem ducta, & à Babylone ad hanc perpendiculam, triangulum angulis rectis fore conſtitutum, & à latere ex Thapſaco in Babylonem extento, & ex perpendiculo à Babylone ad lineam Meridianam in Thapſacum, ducta per Thapſacum ipſa Meridiana. Hujus autem trianguli extentam rectè à Thapſaco in Babylonem locat, quam quatuor millium octingentorum eſſe dicit. Meridianam verò è Babylone per Thapſacum lineam perpendicularem, paulo plus quàm mille, quod ſtadiorum erat exceſſus illius, quæ ad Thapſacum ad eandem uſque Babylonem procedendo. At

verò

verò ex his & reliquam computat earum, quæ ad rectam prominet: quæ longè amplior exiſtit, quàm quæ ad perpendiculum dicta eſt. Huic autem addit illam, quæ à Thapſaco ad urſam ejicitur ad Armenios uſque montes: cujus menſuratam eſſe partem, inquit Eratoſthenes, & eſſe mille & centum. Quod verò menſuratum non eſt, prorſus omittit. Iſte autem ad minus mille ſupponit, adeò ut ab ambobus ſimul duo millia ac centum efficiantur. Quod adjiciens ad latus in rectam trianguli uſque ad perpendiculum Babylonis per multa millia diſtantiam computat, quæ ab Armeniis montibus parallelo per Athenas uſque ad Babylonis perpendiculum, quod in Babylonis parallelo conſtituitur. A parallelo autem per Athenas ad Babylonem non minus ſtadiis duobus millibus & quadringentis contendunt, cùm totum Meridianum ſupponatur tot ſtadiis, quot inquit Eratoſthenes. Quod ſi hoc ita eſt, nequaquam forent Armeniæ montes & Thauri in parallelo per Athenas, ut cenſet Eratoſthens. Sed multis ſtadiorum millibus Septentrioni viciniores ſecundum eundem illum. Hinc ad uſurpandum ſuppoſitionis apparationem ad rectum anguli in triangulo ordinem, & hoc capit ad id quod non conceditur, ut à Thapſaco

linea ad rectum angulum extenta recta ſit, uſque Babylonem in ſtadiis quatuor millibus octingentis. Penes Euphratem enim hanc eſſe viam, inquit Eratoſthenes, & Meſopotamiam cum Babylonia ingenti circulo contineri, dicens ſub Euphrate ac Tigride, majorem autem ambitus partem ab Euphrate dicit evenire. Recta igitur à Thapſaco ad Babylonem, cùm penes Euphratem exiſtat, nequaquam tot ſtadiorum exiſteret, neque propè. Subverſa itaque eſt hæc ratiocinatio. Atqui dictum eſt, duabus datis lineis fieri non poſſe, ut à Caſpiis portis deducantur: una quidem ad Thapſacum, altera verò ad montes Armenios invicem diſtantes à Thapſaco, qui abſunt à Thapſaco ſaltem (ut inquit Hipparchus ipſe) duobus millibus & centum ſtadiorum utranque parallelam eſſe, & inter ſe, & cum ea quæ per Babylonem, quam latus Auſtrale appellavit Eratoſthenes. Ille quidē cùm ad montes viam menſuratam dicere nequiret, eam tamen quæ eſt à Thapſaco ad portas Caſpias aſſeruit, adjecitque id ſecundum quandam formæ rationem dixiſſe. Alioqui ſi quis longitudinem dicere velit ejus loci, qui poſt Arianam uſque ad Euphratem exiſtit, non multum refert, hanc ne ad illam dimetiatur. Qui verò ut parallelas, id eſt mutuò diſtantes dici audiat, puerilem penitus hominis imperitiam

ritiam cogniturus damnaturúſque videretur. Proinde hæc perinde ac puerilia ſunt omittenda. Quæ verò quiſpiam ab Eratoſthene dicta carperet, hujus generis ſunt. Quemadmodum ea quæ eſt in membra diviſio, ab ea differt quę eſt per partes: quippe quæ per partes eſt facta conciſio, circunſcriptionem accipit, cùm naturalem habeat directione quadam formáquę ſignatam. unde & hoc dictum eſt, Illum per membra concidit. Illa verò tale nihil habet, proprie verò utimur, utriuſquę tempus neceſſitatémque conſiderantes. Hoc pacto in terræ deſcriptionę partium quidem conciſiones facere oportęt ad ſingula pertinentes. Imitari verò conciſiones, quæ per membra fiunt potius quàm obtingentes prout ſors tulit. Id enim cui adſunt ſigna frequentia, quódque facilè terminabile eſt, etiam ex eo ſuſcipere eſt, cujus neceſſitatem Geographus, id eſt orbis deſcriptor habet. Terminat verò facilè, cum fluviis vel montibus aut mari poſſibilę eſt diſtingui, & gente aut gentibus, & magnitudine aliqua vel forma, ubi hoc fieri queat. Quaquaverſum autem pro Geometrica doctrina ſimplicitas & profectior ſufficiens. Magnitudo quidem igitur ſufficiens eſt, ſi maximam longitudinem latitudinémque dixeris: quemadmodum, ſi orbis longitudo ſeptuaginta millium obtige-

rit, latitudo autem paulo minor quàm longitudinis medietas, figuram verò cuidam Geometricarum figurarum comparares, fortè Siciliam triangulo, vel alteri cognitæ cuipiam aſſimilans, ſicut corio Hiſpaniam, & Peloponneſum platani folio. Quanto verò majus eſt quod concidetur, tanto ampliores fieri portiones dicet. Tertia igitur habitabilis dupliciter dividitur, & Tauro, & eo quod eſt ad columnas mari belle, & Auſtrali de parte, & Indica quidem à multis quaquaverſum terminatur. Nam ex monte & fluvio & freto & nomine uno, ut gentis unius, gens. Vnde & quadrilatera & rhombo, aut turbini rectè ſimilis appellatur. Ariana verò minorem circunſcribendi facultatem habet, cùm Occidentale latus confuſum ſit. Tamen tribus lateribus ut rectis definitur, & nomine perinde ac gentis unius. Tertium autem ſigillum omnino circunſcriptum non eſt, nec determinatum. latus enim commune & ipſi & Arianæ (ut prædictum eſt) confuſum eſt, & Auſtrale latus tardiſſimè deprehenſum eſt. Non enim ſigillum circunſcribit per mediam ipſius incedens, & multas ad Auſtrum partes omittens, maximam longitudinem minimè circunſcribit. Nam Aquilonare latus majus eſt, neque Euphrates Occidentale latus eſt: neque, ſi in re-

ctum

ctum flueret cùm ejus extrema in eodem meridiano minimè jacent: quippe quod aliquantò magis Occidentale vel Auſtrale ſit. Præterea cum reliqua ad mare modica exiſtat, Ciliciam & Syriacam hucuſque duarum ſigillum non producere probabile non eſt, quæ Semiramidis & Nini Syrorum dicuntur. Ex quibus illius quidem Babylon ædificium & regia. Hujus autem Ninus metropolis Syriæ, manente hanc uſque in ætatem eadem lingua, & iis qui extra Euphratem, & iis qui interius incolunt. Vbi tali diviſione notiſſimam nationem disjungere, & aliis atque aliis gentibus partes conjungere minimè convenit. Neque enim ob magnitudinem ſeſe coactum eſſe diceret, quando ipſum uſque ad mare ſpacium Indicæ regioni minimè par fieret; neque item Arianæ, etiamſi aſſumatur tractus ipſe uſque ad felicem Arabiam & Ægyptum. Præſtabat itaque hactenus ad tertium procedendo ſigillum dicere cùm hoc additamento ad mare uſque Syrum, Auſtrale quidem latus quod eſt minimè dixit habens, neque directo, ſed à Carmania ſtatim dextram maritimam. Intra ſinum enim Perſicum naviganti uſque ad Euphratis eruptionem, & poſtea ad Meſſenæ limites, ac Babylonis conjunctionem, quòd initium Iſthmi eſt felicem Arabiam, & alte-

ram continentem diſterminantis. Poſtea deinceps hunc ipſum dextrum pervenientem uſque ad intima ſinus Arabici & Peluſium & Canobicum Nili oſtium, hoc quidem Auſtrale latus, reliquum verò occidentale tota ab Canobico oſtio uſque ad Ciliciæ maritimam. Hoc autem quartum ſigillum eſt, & ex Arabia felice conſtans, & ſinu Arabico, & Ægypto univerſa, & Æthiopia. Hujus verò particulæ longitudo erit à duobus Meridianis terminata. Quorum unus quidem per conjunctiſſimum occaſui ſignum, quod ſuper eam eſt, deſcribitur, alter autem per proximum Orienti. Latitudo autem quæ inter duos eſt parallelos, quorum unus per ſignum Aquiloni propinquiſſimum deſcribitur, alter verò per Auſtro propinquiſſimum. Per inæquales enim figuras, in quarum lateribus neque longitudo, neque latitudo terminari poteſt, hunc in modum quantitas definienda eſt. Generaliter autem definiendum, quod non eodem modo in toto & in parte longitudo & latitudo dicitur. Sed in toto quidem major diſtantia appellatur longitudo, minor autem latitudo. In parte vero longitudo quidem eſt ipſum parallelum ad totius longitudinem, illius portio, quod fuerit majus: tametſi capta in latitudine diſtantia major ſit, quàm capta in longitudine. Ideo & orbe ipſo terrarum ab ortu & occaſu

in longum producto, à Septentrione vero ad Auſtrum in latum extenſo. cúmque longitudo in aliquo parallelo ad Æquinoctialem deſcribatur, latitudo autem ad Meridiem, partes quoque capere non opus eſt. Longitudines quidem ad longitudinem parallelæ, partes ejus: latitudines vero & ipſæ ad latitudinem. Sic enim melius deſcriberetur: Primum quidem orbis terrarum totius quantitas, dehinc diſpoſitio & partium forma ad aliqua quidem deficere, ad aliqua vero ſuperabundare, tali ex appoſitione parentibus. Eratoſthenes autem ipſam orbis terrarum longitudinem capit in linea per columnas & Caſpias portas & Caucaſum perinde ac directa. Tertiæ vero particulæ in linea per Caſpias portas & Thapſacum. At quartæ particulæ longitudinem in linea per Thapſacum & urbem Heroum, uſque ad illa quæ inter Nili oſtia eſt; neceſſarium eſt ad Canobi & Alexandriæ loca reverti: hic eſt enim ultimum oſtium, quod Canobicum Heracleoticúmque vocant. Sive igitur per directam longitudinem invicem ponant, ſive ut angulum facientes ad Thapſacum, ſed quod neutrum ſit ad orbis terræ longitudinem parallelum ex iis quæ dixit ipſe liquet. Mundi enim longitudinem per Taurum & mare: uſque ad columnas per rectitudinem ſecundum li-

neam per Caucaſum & Rhodum & Athenas ſcribit. A Rhodo autem in Alexandriam ſecundùm ipſarum Meridianum multò minus quàm millia quatuor ſtadia eſſe dicit. Vnde tantum diſtarent invicem illarum paralleli qui ſcilicet per Rhodum eſt, quique per Alexandriam. Idem autem quodammodo eſt huic qui eſt Heroum oppidum, vel hoc ipſo Auſtralior, adeò coincidens huic linea parallelo, & illi qui per Rhodum & Caſpias portas ſive recta, ſive fracta ad neutram parallela eſſet. Haud igitur longitudines bene comprehenduntur, neque item Septentrionales particulę comprehenduntur. Cæterum ad Hipparchum regredientes, reliqua deinceps videamus. Sibiipſi enim quædam aſſumpta rurſus effingens illa quæ ab illo figuraliter dicuntur rationibus Geometricis confutat. Ait enim eum dicere ſpacium ex Babylone ad portas Caſpias ſex millium ſeptingentorum ſtadiorum eſſe, ad confinia verò Carmaniæ ac Perſidis plus quam novem millium. Quod linea ad Æquinoctiales Ortus rectè deducta jacet; hanc autem perpendicularem fieri ad commune ſecundi ac tertii ſigilli latus. Itaque in ipſum conſtitui triangulum angulis rectis rectam habentem ad Carmaniæ terminos, & extentam minorem eſſe una illarum quæ rectam habeat, oportere itaque

Per-

Perſidem ſecundi ſigilli facere. Adhæc dictum eſt, lineam etiam quæ ex Babylone in Carmaniam eſt, in parallelo non comprehendi, neque rectam quæ ſigilla diſtinguit, Meridianam dici. Itaque nihil in ipſum dictum eſt, neque quòd infertur. Nam cùm dixerit à Caſpiis portis ad ipſam quidem Babylonem ſtadia eſſe quæ dicta ſunt, ad Suſa verò ſtadiorum milliaſ quatuor nongenta, à Babylone verò tria millia quadringenta. Denuò ab eiſdem concitatus cauſis, obtuſis angulis triangulum conſtitui dicit ad Caſpias portas & ad Suſa & Babylonem obtuſum angulum habentem ad Suſa. Longitudines verò laterum ejectas, poſtea colligit quòd ſecundùm has cauſas eveniat lineam quæ eſt per Caſpias portas Meridianam, in parallelo per Babylonem, & Suſa ad Occaſum adjunctiorem habere communem inciſionem, communis inciſionis ejuſdem paralleli & rectitudinis à Caſpiis portis ad terminos pertinentis Carmaniæ, & Perſidis pluribus millibus quatuor & quadringentis. Fermè autem ad lineam per Caſpias portas meridianam dimidiam rectè facere angulum, qui eſt per Caſpias portas & terminos Carmaniæ & Perſidis, & inclinare illuum ad mediam Meridiei & Æquinoctialis Ortus, huic verò parallelum eſſe Indum amnem. Et quòd iſte à montibus non in Meridiem fluat

(ut inquit Eratoſthenes) ſed inter hanc & Æquinoctialem Ortum, quemadmodum in vetuſtis ſcriptum eſt tabulis. Quis igitur concedet conſtitutum nunc triangulum obtuſo eſſe angulo, cùm non concedat rectum angulum eſſe qui illum amplectitur? Quis verò in parallelo jacentem à Babylone in Suſa, unam obtuſam ex iis complectentibus univerſam qui non concedat illam uſque in Carmaniam? Quis autem Indo parallelam illam eſſe quæ eſt à Caſpiis portis ad Carmaniæ terminos, ſine quibus inanis eſſet ratiocinatio? Præter hæc autem & is dixit quod ad trochi formam eſt Indiæ figura. Et ſicut Orientale latus multum ad Ortum circunflectitur, præſertimque promontorio ultimo, quod in Meridiem ultra litus reliquum prominet, & latus ad Indum. Hæc autem omnia dicit non Geometrica ratione arguens, neque veriſimiliter. Hæc verò & ipſe ſeſe involvens diſſolvit, dicens: Siquidem ad puſilla intervalla exiſteret argumentum, danda eſſet venia: cùm autem ad ſtadiorum millia excidat, nequaquam ignoſcendum. Atque illum utiq; ultra ſtadia quadringenta ſenſibiles indicare permutationes, ut per litorum parallelum atque Rhodi. Eſt autem id non ſimplex, quod ad ſenſum eſt: ſed tum in majore latitudine, tum in minore. Majore quidem in eo ipſo, cùm creditur oculo, vel fructi-

fructibus, vel aëris temperiei ad climatum temperiem: minore verò per inſtrumenta Gnomonica, aut ad ſpeculandum pertinentia. Parallelus igitur per litora Gnomonis ratione acceptus, & is qui per Rhodum eſt & Cariam, in tot ſtadiis ſenſibilem jure efficit differentiam. Ille autem in latitudine ſtadiorum trium millium, in longitudine vero millium quadringentûm terminos, pelagi vero millium triginta, capiens lineam ab Occidente ad Æquinoctiales ortus, & ad utranque partem, quædam Auſtralia nuncupans, quædam Septentrionalia. Et lateres hæc appellans & ſigilla, cogitet quonam modo & hæc dicat, & latera, quædam quidem Septentrionalia, quædam vero Auſtralia? Et quonam modo alia ſanè Occidentalia, alia autem Orientalia? & id quod permultum aberrat, negligens rationem ſubeat: juſtum eſt enim. Quod autem ad paululum eſt, neque etiamſi omittat, redargui poteſt. Hic autem neutro modo ullum ei accedit argumentum. Haud enim eorum quæ in hac latitudine ſunt ulla Geometrica fallere poteſt demonſtratio. Neque ubi nititur Geometricè differere, manifeſtis utitur acceptionibus, ſed à ſeipſo fictis. Præſtat igitur de quarta dicere particula. Adjicit enim & de Philetio, & de Menonte eiſdem de cauſis vel ſimilibus. hoc autem rectè increpat,

quod hujus particulæ longitudinem nominat lineam à Thapſaco uſque ad Ægyptum. Quemadmodum ſi quis deſcripti per parallelas lineas ſpacii longitudinem diametrum eſſe dicat. Non enim eodem in parallelo jacet Thapſacus, & ora Ægypti maritima, ſed multum à ſe invicem diſtantibus. Intermedia enim ducitur quodammodo angularis & obliqua linea à Thapſaco ad Ægyptum. Auſus eſt autem dicere ſe mirari ſpacium ſex millium ſtadiorum à Peluſio ad Thapſacum, cùm plura ſint ſeptem millibus. Haud ſanè rectè, nam cùm per demonſtrationem accipiat, quòd parallelus per Peluſium magis quàm parallelus Babylonis eſt Auſtralis, ultra ſtadia duo millia & quingenta, & ſecundùm Eratoſthenem, qui exiſtimat parallelum per Thapſacum magis quàm Babylonis parallelus propinquiorem eſſe Aquiloni ſtadiis millibus quatuor octingentis, concidit, inquit, plus quàm millibus ſeptem. Quònam igitur modo ſecundùm Eratoſthenem tanta paralleli diſtantia demonſtratur per Babylonem à Thapſaco cùm ſcrutaretur? Quod quidem à Thapſaco ad Babylonem tantum interſit, ille affirmat. Quod autem per utriuſque parallelum ad alterutrum eſſet, nequaquam dixit, neque quod in eodem Meridiano ſint Thapſacus & Babylon. Contraria enim Hipparchus ipſe

ipſe demonſtravit ſecundùm Eratoſthenem pluſquam ſtadiis duobus millibus ad Orientem Babylonem, quàm Thapſacum contingere eſſe propinquiorem. Nos autem demonſtrationes Eratoſthenis opponimus, in quibus Tigrin & Euphratem Meſopotamiam & Babyloniam ambire, & majorem ambitus partem Euphratem efficere contendimus. Qui quidem cùm ad Septentrionem fluat in Meridiem, ad Orientem flectitur, in Meridiem autem excidit: à Septentrione igitur ejus in Meridiem curſus cujuſdam quaſi Meridiani eſt. Ipſa verò ad Ortum *inflexio* & ad *Babylonem inclinatio* à Meridiano eſt, & non per directam, ob jam dictum circuitum. Viam autem ait eſſe millibus quatuor & octingentis ſtadiis ad Babylonem à Thapſaco præter Euphratem, adjiciens quaſi dedita opera nullam rectam ipſam ſuſcipere, ac menſuram intervalli duorum parallelorum. Hoc autem non dato, inane eſt quòd demonſtrare videtur: quoniam conſtante rectis angulis triangulo penes Peluſium & Thapſacum, & ſectioni parallelî per Thapſacum & Meridiani per Peluſium, una earum quæ eſt circa rectam in Meridiano, major erit ea quæ circa rectam à Thapſaco in Peluſium. Inane autem, quòd huic adjungitur, à non conceſſo præſuppoſito

com-

comparatum. haud enim datúr à Babylone ad Caſpiatum portarum Meridianum intervallum eſſe ſtadiorum millium quatuor octingentorum. A nobis enim argutum eſt à non conceſſis ab Eratoſthene, id quod confirmarit Hipparchus. Vt vero ſit invalidum quód datur ab illo, cùm capiat plus novem millibus eſſe, lineam ſic ductam à Babylone ad portas Caſpias (ut inquit ille) ad Carmaniæ confinia idem oſtendebat. Hoc igitur in Eratoſthenem minimè dicendum, ſed quod magnitudinum & formarum, quæ in latitudinem dicuntur, aliquam oportet eſſe menſuram, & quod alicubi amplius, alicubi minus concedendum eſt. Capta enim latitudine finium ad Æquinoctiales ortus, extentorum trium millium ſtadiorum & ſimiliter item maris uſque ad columnas, potius aliquis concederet, ut in una linea inquiratur, quæ ſunt ad illam parallelæ in eadem latitudine conductę, quàm quę coincidant, in illa ipſa latitudine coincidentiam habentium, vel quæ exterius eodem modo & diſtantes uſque ad non exeuntes de latitudine, & exeuntes, & quæ in majori longitudine magis quàm quæ in minori. Etenim inæqualitas longitudinum magis occultaretur, & formarum diſſimilitudo, velut in totius Tauri latitudine & maris uſque ad columnas ſubjectis ſtadiis tribus millibus.

bus. Intelligitur locus etiam lineas habens parallelas circunſcriptus, atq; mons univerſus & mare prædictum. Si igitur in plures invicem parallelas partes partias longitudinem, & diametrum hujus totius capias & partium, facile totius diametri eadem computaretur parallela, & æqualis ad ipſum longitudinis latus, quæ in partibus. Et quandoquidem minus ſit, quod invicem parallelam habet lineam, quod in parte capitur, tanto magis hoc contingeret. Nam & diametri obliquitas minus arguitur, & longitudinis inæqualitas in magnis. Itaque in ipſis formæ longitudinis diametrum appellare ne utique dubitaveris. Si igitur diametrum amplius obliquaveris, ut extra latera vel utrunque vel alterum duorum excidat, non ſanè eodem modo etjam hæc evenirent. Tale equidem aliquid dico, ipſam ſcilicet eorum quæ in latitudine dicuntur menſuram. Is autem qui à portis Caſpiis, unam quidem per ipſos montes ſumpſerit, uti per eundem parallelum uſque ad columnas deductam; alteram vero ad Thapſacum declinantem ſtatim multum extra montes. Ac rurſum aliam à Thapſaco educens uſque ad Ægyptum, quæ tantam capi ad latitudinem, deinde hujus longitudine, loci longitudinem dimetiens, quadranguli diametrum dimetiri, quadranguli longitudo videretur. Quando autem dia-

diameter non adſit, ſed linea fracta, longe magis peccare videretur. Fracta enim ea eſt, quæ à Caſpiis portis per Thapſacum ad Nilum deducitur. Hæc quidem in Eratoſthenem. illud autem & in Hipparchum quoniam oporrebat, quemadmodum ab eo dictorum accuſationem fecerat, ſic & erratorum emendationem aliquam facere, quòd nos facimus. Ille tametſi hoc ſapiat uſpiam, ut priſcorum tamen tabulis mentem adhibeamus ſanè jubet, quæ majoris etiam atque etiam quàm Eratoſthenis tabula emendationis indigent. Et allatum argumentum eodem vitio detinetur. unum enim capit præſuppoſitum ex non conceſſis confutatum (ut nos ipſi coarguimus) quod Babylon ad Orientem magis quàm Thapſacus ſupra ſtadia mille expoſita eſt. Quocirca licet admodum inferatur, eam propiorem Ortui eſſe ſtadiis duobus millibus quadringentis ex dictis Eratoſthenis, quoniam ad Tigridis tranſitum, quà trajecit Alexander à Thapſaco compendioſius eſt ſtadiis millibus duobus quadringentis. Tigris autem & Euphrates Meſopotamiam circumdantes, interim in Orientem labuntur: inde in Auſtrum verſi, tunc invicem propinqui ſunt & Babyloni nihil dictis evenit abſonum. Errat autem in argumentatione ſequenti, in qua concludere vult, quòd via à Thapſaco ad por-

portas Caſpias, quàm Eratoſthenes ſtadiorum decem millium eſſe dixit, haudquaquam in directo eſt menſurata, perinde ac in recto tradat, cum recta longè minor exiſtat. Sibi verò ingreſſio talis eſt. Ait eſſe & ſecundùm Eratoſthenem eundem Meridianum, & qui eſt per oſtium Canobicum, & qui eſt per Cyaneas. Hunc verò diſtare ab eo qui eſt per Thapſacum ſtadiis millibus ſex & trecentis, Cyaneas verò à monte Caſpio ſtadiis ſex millibus & ſexcentis, qui ad exceſſum ad mare Caſpium è Colchide jacet. Adeò ad ſtadia trecenta æqualem eſſe diſtantiam à Meridiano ad Cyaneas, & ad Caſpium, & ad Thapſacum. Quodam autem modo & Thapſacum & Caſpium in eodem jacere Meridiano. Huic verò conſequens eſſe, portas Caſpias pariter diſtare. A Thapſaco verò & Caſpio multo minus abeſſe millibus decem; quod inquit Eratoſthenes àThapſaco diſtare, Certè multo minus quàm millibus decem diſtare per rectam. Ambitum igitur eſſe decem millium ratiocinatur ille per rectam ad Thapſacum ex portis Caſpiis. Ad ipſum verò dicemus, quod cùm Eratoſthenes rectam in latitudine capiat, quod Geographiæ proprium eſt in latitudine verò & Meridianas: & eas quæ ad Orientalem Meridianam ſunt, ille arte Geometrica ipſum dirigit. Et ſicut aliquis per inſtrumenta caperet unum quód-

quódque horum, ipſe nequaquam per inſtrumenta. ſed per conjecturam potius accipiens, quodque per rectas, quodque per parallela. Vnum quidem hoc peccatum eſt. Alterum verò eſt, ut nec ab illis jacentia intervalla ipſe ponat, nec ad illa adducat argumentum, ſed ad ea quę ipſe confingat, Ea propter primum quidem, cùm ille ab oſtio ad Phaſin ſtadia octo millia intervallum eſſe dicat, adjungatque illa, quæ uſque ad Dioſcuriadem ſunt, indeque ſexcenta, & eam quæ ab Dioſcuriade ad Caſpium eſt additionem dierum quinque, ſi quiſpiam ſanè ſecundum ipſum Hipparchum exiſtimat dici oportere ſtadia mille: unde univerſam ſummatim computari, ſecundùm Eratoſthenem, millibus novem ſexcentis. Ipſe igitur partitus eſt, & ait ex Cyaneis & Phaſin millia quinque & ſexcenta eſſe, hincque ad Caſpium alia mille, ita quod ſecundùm Eratoſthenem non contingeret, & Caſpium & Thapſacum in eodem eſſe Meridiano, ſed ſecundùm ipſum. Eja igitur ſecundùm Eratoſthenem quónam modo huic conſequitur, à Caſpio ad portas Caſpias æqualem eſſe ad aliam à Thapſaco ad idem ſignũ? Cæterùm in ſecundo rurſus commentario, reſumens eandem quæſtionem de montibus circa Taurum, de quibus diximus ſatis, tranſit ad Septentrionales orbis terrarum partes. Dehinc dicta exponit,

ab Eratoſthene de adjacentibus Ponto locis. Quandoquidem tria, inquit, promontoria à Septentrione deſcendêre: unum quidem, à quo Peloponneſus, ſecundum verò Italicum, tertium autem Lyguſticum, à quibus ſinus deprehendi & Adriaticum & Thyrrenum. His quidem expoſitis univerſaliter, ſingula de illis dicta nititur redarguere per rationes magis Geometricas, quàm per orbis deſcriptiones. Tanta verò eſt erratorum in eis ab Eratoſthene multitudo, & Timoſthenis in portuum deſcriptione, quem ille ſuper cæteros collaudat, diſcordans eum plurimum arguit, ut dijudicare indignum arbitrer, tantopere de rebus aberrantes, & illos & Hipparchum. Etenim ille nonnulla quidem omittit errata, quædam verò non emendat, ſed tantum arguit, quoniam falſo vel repugnanter dictum eſt. Hoc & fortaſſe quiſpiam accuſandum duxerit, quòd tria Europæ dicit eſſe promontoria: unum quidem conſtituens in quo eſt Peloponneſus, etenim aliquid habet in multas dividendum partes. Nam & Sunium ad promontorium inclinat, ſicut & Laconica, cùm ſit non multò minus, quàm Maleum ad Meridiem vergens, & ſinum minimè parvipendendum accipit. Et Cherrhoneſus Thracia ad Sunium, & Melena id eſt nigrum ſinum aſſumit, & deinceps Macedonicos. Quod ſi hoc qui-

quidem omittamus, & ex intervallis plurima manifeſtat falſitate deſcripta, egregiam locorum imperitiam arguunt, quæ Geometricis argumentis nequaquam indigent, cùm aperta ſint ſuapte natura, & teſtificari valeant, Sicuti quod ex Epidamno ad ſinum Thermæum exceſſus ſit ſuper duo millia ſtadia. is autem nongentûm affirmat. Ex Alexandria verò ad Carthaginem ſupra millia tredecim, cùm novem millia non excedant. Siquidem in eodem Meridiano eſt ſecundum hunc Alexandria, Caria & Rhodus, & Carthagini Porthmus, id eſt interjacens mare. Omnes autem ſane conſentiunt à Caria ad Porthmum navigationem eſſe plus quinque millium ſtadiorum cùm Meridianus in magno quodam captus intervallo, idem eſſe conſideretur cum illo qui tanto in Occidentem inclinatior eſt ad alium magis in Orientem inſpectantem, quantò Carthago in Occidentem magis quàm Porthmus exiſtat. In tribus autem ſtadiorum millibus manifeſtam habet redargutionem. Is autem Romam in eodem Meridiano ponens tantò in occaſum viciniorem quàm Carthago, excellentiam imperitiæ non relinquit locorum, & horum & aliorum qui per eundem tractum ad Occidentem uſque ad columnas exiſtunt. Hipparcho igitur non orbis ſitum deſcribenti, ſed Eratoſthenis

ſthenis dicta de Geographia exactius exploranti proprium fuit ſingula corrigenda magis emendare. At nos, in quibus rectè inquit, cùm longè plus ſit in quo peccet, proprium uniuſcujuſque rei ſermonem adducendum eſſe putavimus, nonnulla emendantes. In quibus autem allatas ab Hipparcho cauſas diſſolvemus, & ipſum ſimul Hipparchum rimantes erimus, ubi per contentionem quippiam diſſeruit: in his autem eum omnino delirantem intuentes, cùm illum jure invitet, ſatis eſſe cogitamus, ſi quæ in ipſa Geographia inſunt dicentes, illam corrigamus. In quibus enim frequentes exterius ſunt errores, præſtat ne mentionem quidem facere, niſi rarum aliquid in univerſum eſt, quod ſigillatim efficere conabimur. In præſentia dictum ſit, quod Timoſthenes & Eratoſthenes, & adhuc illis priores, Hiſpanienſia & Gallica prorſus ignorarunt, innumerabiliter autem amplius Germanica, ſitumque Britanniæ, pariter autem & Getarum & Baſtarnorum. Ad multam quoque ignorationis partem de Italia, de Adria, de Ponto, & de reliquis Septentrionis partibus pervenerunt: tametſi hujuſcemodi verba contentioſorum fortè dicerentur. Nam cùm Eratoſthenes ea quæ de longè diſtantibus tradita ſunt, dicturum ſe aſſerat, nec illa confirmet, ſed accepiſſe ſe dicat,

oppo-

opponatque alicubi, quæ per rectam magis minuſve ſint, non oportet accuratum afferri argumentum ad non confeſſa invicem intervalla, quod facere conatur Hipparchus. Sed in antedictis ex tractu Hyrcaniæ uſque ad Bactra, & de ulterioribus nationibus diſtantias exponit. Et ex Colchide ad Hyrcanum mare: haud enim ſimili modo in hiſce illum exquirere oportet & in litoribus rurſus, ac reliquis uſqueadeò cognitis locis. Sed neque in his ratione Geometrica (ut dixi) magis verò more orbis ſitum deſcribentium. Quædam igitur de Æthiopia carpens in fine ſecundi comentarii de factis in Eratoſthenis Geographia, in tertio, inquit, majorem contemplationem fore Mathematicam, ad aliquantum autem & Goegraphicam. Nec tamen ad aliquantum Geographicam feciſſe mihi videtur, ſed totam Mathematicam, cùm Eratoſthenes talem præbeat occaſionem. Nam compluribus in locis ad ampliorem excidit ſcientiam, quàm propoſita exigat notitia. Elapſus autem non diligentes, ſed generales quaſdam efficit declarationes, & quodammodo in Geographicis Mathematicum, in Mathematicis autem Geographicum, ſeſe gerens. Itaque contra differentibus, utrobique cauſas præbet. In hoc autem commentario etiam juſtas cauſas præbet & iſte & Timoſthenes. Quocirca nec nobis quidem ſimul conſideran-

derandi facultas requiritur,ſed de iis quę ab Hipparcho dicta ſatis habemus. Cæterum & Poſidonium in iis quæ de Oceano diſſerit intueamur. Vbi pleraque more Geographi explicare videtur, tum peculiariter,tum ſupra Mathematicum : haud igitur abſurdum eſt nonnulla quoque hujus dicta judicare. Et quædam quidem nunc, quædam verò & in iis quæ ſigillatim dicenda erunt,quemadmodum & abvenerit, modeſtè tamen. Vnum igitur eſt ex iis quæ ad Geographiam propria ſunt, univerſam terram eſſe rotundam ſupponi,ſicut & mundum,& reliqua aſſumere,quæ ad hanc diſpoſitionem conſequantur. Ex iis illud eſt, eam zonis quinque contineri. Hujus in zonas quinque partitionis authorem Parmenidem extitiſſe Poſidonius tradit.Eum verò demonſtrare torridam, duplo ferè latiorem ea, quæ inter utrunque Tropicum exterius & ad temperatas ſuperexcidit. Ariſtotelem autem illam appellare temperatam, quæ inter Tropicos & Septentriones eſt, ambos verò jure increpat. Torridam enim vocari eam quæ per æſtum inuſta, habitari non poteſt. Cæterum ejus quæ inter Tropicos eſt latitudo pluſquam dimidia habitabilis eſt , facta de Æthiopibus ſupra Ægyptum facta conjectura. Siquidem totius latitudinis medietas eſt, quam utrinque dividit Æquinoctialis. Hujus ſpacium à Syene quæ æſtui Tropici ter-

ci terminus eſt ad Meroen decem millia ſunt. Spacium verò hinc uſque ad parallelum Cinamomiphoræ quod eſt initium Torridę, millium trium. Hoc igitur intervallum univerſum menſurari poteſt; nam & navigatur & peragratur. Quod autem deinceps eſt, dicò uſque ad Æquinoctialem, demonſtratur ſecundùm Eratoſthenis terræ dimentionem, etiam ſtadiorum octo millium octingentûm. Quam ſupputationem habent millia tredecim ad octo millia octingenta, hanc haberet Tropicorum intervallum ad latitudinem Torridæ. Quod ſi novarum dimenſionum ea introducatur, quæ minimam efficit terram, qualem Poſidonius indicat circiter octingenta milla, exiſtentem circa dimidium manifeſtat Torridam ejus quæ eſt inter Tropicos, vel paulò majorem quàm medium, æqualem verò & eandem nullo pacto ad Septentriones, neque penes omnes exiſtentem, neque eiſdem ubicumque. Quiſnam Temperatas quæ immutabiles ſunt divideret? Cùm igitur non penes univerſos ſit Septentrionales eſſe, nihil eſſet ad argumentum. Si enim penes habitatores Temperatæ omnes, ad quos dicitur ſolos Temperata? Quod autem non ubique eodem modo, ſed mutari, bene comprehenſum eſt. Ipſe autem in Zonas partiens; quinque ad cœleſtia quidem utiles eſſe aſſerit. Ex his duas

cir-

circumſtantes ſubter polos uſque ad eas quæ Septentrionales habent Tropicos, diverſarum umbrarum eſſe ab aliis duabus quæ deinceps ſunt uſque ad habitantes ſub polis. Quæ vero inter Tropicos eſt, utrinque umbras habere. Ad humana vero conducere has & alias duas anguſtas ſub Tropicis, ad quas menſe quodammodo dimidio, ſol ſupra verticem eſt, bipartito diviſa ſub Tropicis. Has nanque Zonas proprium quidem habere, quod ſqualidæ ſint propriè, quod aridæ, quod infœcundæ, quod ſabuloſæ, præterquam balſami, & quorundam fructuum calidiſſimorum inuſtorum. Montes enim minimè propinquos eſſe ut ingruentia nubila imbres efficiant, nec fluminibus perfundi. Quocirca & criſpos & reflexis cornibus, & porrectis labris & latis naribus gignantur. Eorum enim extrema contrahi, & has Zonas Ichthyophagos, id eſt victum ex piſcibus captantes incolere. Quod autem hæc Zonarum propria ſint, hinc demonſtrari dicit, quod qui magis ad Auſtrum ſpectant, aërem temperatiorem habeant, & fructuoſiorem agrum, & aquarum abundantiorem. Cæterùm Polybius ſex Zonas facit: duas quidem ad Arctos ſubjacentes, duas autem inter has & Tropicos Æquinoctialem. Facta igitur in quinq; diviſio, & ſecundùm naturam, & ſecundùm terrę deſcriptionem

dicta eſſe videtur: ſecundùm naturam quidem,& ad cœleſtia & ad aëris temperantiam. Ad cœleſtia, quòd hoc pacto eos qui alterubi, quique utrinque umbras habent, diſterminatos optimè diſtinguit, & ea quæ ad aſtrorum aſpectum integra quadam partitione commutationem ſuſcipiunt. Cæterùm ad aëris temperiem, quæ cùm ad ſolem judicetur, generaliſſimæ ſunt differentiæ, quæ contendunt ad animantes, ad plantas; conſitia ſemina contracta ſub aëre. Et in eo ipſo caloris exceſſus & defectio & mediocritas. Hæc autem ob zonarum partitionem propriam ſuſcipit diſcretionem. Duæ enim frigidæ caloris defectionem enunciant in unam aëris naturam conductæ, & temperatæ in unam quandam mediocritatem ſimiliter adducuntur. In reliquam, una quæ ſuperat Torrida. Hanc vero & rectè Geographiæ diviſionem eſſe manifeſtum eſt. Terræ nanque deſcriptio quærit, ut alterius temperatarum partem à nobis habitatam diſterminet. Ad Occidentem quidem & Orientem à mari ſunt termini, ad Auſtrum autem & Aquilonem aër terminat: medius quidem cum plantis & animantibus temperatus eſt, utrinque vero intemperatus & exceſſu & defectu caloris. Ad has tres differentias in quinque Zonas partitione opus fuit. Orbis enim terræ per Æquinoctialem bipartitus, & in hemiſphærium Aquilonare, in quo

nos ſumus: & in Auſtrale, has ipſas tres deſcribit differentias. Quæ enim ad Æquinoctialem vergunt, & peruſtam Zonam, propter vaporē inhabitabilia ſunt: quæ vero ad polum ſpectant, propter frigus. Media temperata habitabilia ſunt. Is verò adjiciens iſtas ad Tropicos, proportionem ad has quinque non reddit, neque ſimili utentes differentia, ſed licet per gentium differentias Zonas demonſtraverit, aliam quidem Æthiopicam, aliam autem Scythicam & Gallicam, tertiam verò per medium. Polybius profectò, haud rectè facit Zonas quaſdam Aquilonaribus diſtinctas: duas quidem ſub illas jacentes, duas autem inter has & Tropicos. Dictum eſt enim, quod per ſigna transmigrantia ea quæ non mutantur, terminare non oportet, neque per Tropicos Torridæ Zonæ terminis utendum, & hoc quoque dictum eſt. veruntamen cum Torridam duas in partes dividit, cogitatione haud ſanè contemnenda motus eſſe videtur, ad quam & univerſam ſcitè terram partimur, & in Boreale hemiſphærium, & Auſtrale cum Æquinoctiali. Patet enim, hac eam partitione dividi. Et ipſa Torrida quandam efficit commoditatem. Itaque utrunque hemiſphærium omnino tribus ex Zonis conficitur, quæ ſimilem alterutro ſpeciem habent. Talis igitur partitio in ſex Zonas diviſionem ſuſcipit, reliqua verò

non admodum. Sive igitur eo qui eſt per urbes dupliciter partiaris orbem terræ, haud ſanè convenienter utrunque hemiſphærium, Occidentale dico & Orientale, ſex in Zonas incideres: ſed in quinque ſatis eſſet diviſio. Ambarum enim partium ſimilitudo torridæ, quas æquinoctialis efficit, continuáque conjunctio ſupervacaneam & curioſam conciſionem oſtendit, cum & temperatæ & frigidæ ejuſdem ſint ſpeciei, nec contiguę ſint. Sic igitur univerſam talibus ex hemiſphæriis intellectam ſatis ſufficienter in quinque divideres. *Si verò* (ut inquit Eratoſthenes) & ſuppoſita quoque æquinoctiali, temperata eſt, id quod ſentit Polybius, adjiciens cum altiſſima ſit, ut & imbribus irrigatur, cum Septentrionalia nubila per Eteſias illic altius plurima incumbant, multò eſt melius tertiam temperatam hanc efficere quandam anguſtam, quàm quæ ſub Tropicis ſunt introducere. His & illa conſonant, quæ Poſidonius meminit, tranſmutationes ſcilicet eas quæ in tranſverſa celeriores eſſe, ſimiliter & ſolis ab Oriente ad Occaſum. Celeriores nanque ſunt motiones per maximum circulum, quàm quæ ejuſdem velocitatis ſunt. Cæterùm Polybio Poſidonius repugnat, quoniam habitationem inquit ſub Æquinoctiali eminentiſſimam eſſe. haudquaquam enim eſſe ſecundùm

ſphæ-

ſphæricam ſuperficiem eminentiam ullam per æqualitatem, neque item eam quæ ſub Æquinoctiali eſt montanam eſſe, ſed campeſtrem, quæ quodammodo ipſi maris ſuperficiei æqualis eſt. Imbres autem qui Nilum explent, ex Æthiopicis manare montibus: cùm hoc in loco iſta dixerit, alibi concedit, dicens cogitare ſe ſub Æquinoctiali montes eſſe. Vtrinque autem ex ambabus temperatis cadentes nebulas pluvias facere. Hæc autem diſſenſio manifeſta eſt. ſed ſi concederetur, quòd ſub Æquinoctiali regio montana ſit, alia quædam recumbere videretur. Iidem enim Oceanum confluentem eſſe ajunt. quónam igitur modo montes in ipſis mediis collocant, niſi ſi inſulas quaſdam dicere velint? Qualiter autem hoc Geographicæ particulæ ſe habeat, exterius cadit. Proponenti verò ipſam de Oceano tractationem, hæc indaganda fortaſſe præbeantur. Memor autem eorum qui Africam navibus circuiſſe traduntur, Herodotum exiſtimare inquit, miſſos nonnullos à Dario circuitionem illam maris perfeciſſe. Heraclidem verò Ponticum in dialogo facere Magum quendam ad Gelonem profectum, qui circumnavigaſſe aſſerat, licet nec teſtibus carere dicat. Et Eudoxum quendam Cyzicenum ludorum ſpectatorem & ſacrorum delatorem in Proſerpinalium certamine in Ægyptum perve-

niſſe ſcribit temporibus ſecundi Ptolemæi Evergetæ: regi autem ejúſque familiaribus aſtitiſſe, & maximè de ſuperioribus Nili navigationibus admirabilem, déque locorum proprietatibus ſimul, & nequaquàm indoctum. Contigiſſe autem, Indum quempiam regi ab cuſtodibus ſinus Arabici deportatum, aſſerentibus ſolum ſemimortuum navi adductum offendiſſe, quiſnam eſſet & unde ignorare, cùm ejus linguam nequaquam intelligerent: eum autem quibuſdam tradidiſſe, qui eum Græca lingua inſtituerent. quam cùm perdidiciſſet, narraſſe quòd cùm ex India navigaret, in errorem incidens, has ad oras incolumis delatus eſſet, amiſſis fame comitibus. relictum autem promiſiſſe, ut expeditis & promptis regis edicto, navigationem ad Indos regeret è quibus Eudoxus extitit. Cum autem magnis cum muneribus enavigaſſet, remeaſſe egregiis invicem muneribus revectis, & aromatum, & lapidum precioſiſſimorum, qui partim fluminibus cum calculis deferuntur, nonnullos effoſſos reperiunt humore conſtrictos, quemadmodum apud nos cryſtallina, ſpe verò deceptum fuiſſe totum enim onus Ptolemæum Evergetem intercepiſſe: quo vita defuncto, uxorem Cleopatram in regno ſucceſſiſſe. Rurſum igitur ab ea majore cum apparatu miſſum Eudoxum, qui revertens ventorum impetu ſu-

ſuper Æthiopiam delatus eſt. Ad quædam verò appulſum loca, homines ad familiaritatem allexiſſe tum ciborum, tum vini participatione, tum caricarum maſſis, quorum illis inopia gentibus erat. Pro quibus quidem rebus præcepta ſanitatis aſſecutum & viarum deductiones; & verba nonnulla deſcripſiſſe, ſummum autem proræ lignum è naufragio comparaſſe, in quo equus erat inſculptus, audiſſe naufragium illud fuiſſe hominum ab Occidente navigantium. Revertentem id ſuam ad navigationem detuliſſe, incolumem in Ægyptum regreſſum, non quidem amplius regnante Cleopatra, ſed ejus filio omnibus, à quo rurſus omnibus ſpoliabatur, quòd complura ſubripuiſſe deprehenſus fuerit. Summum autem illud proræ lignum cum in forum pertuliſſet, naucleris oſtendiſſe, Gaditanorum fuiſſe cognitum: ex his negotiatores quidem naves ingentes emittere: pauperes verò parvas, quas equos appellant, ab impoſitis proris inſigniis, his uſq; ad Lixum fluvium navigare circa Mauritaniam piſcantes: naucleros verò quoſdam lignum illud noſcitaſſe. Extiterat autem cujuſpiam, qui longius ultra Lixum fluvium navigans perierat. Quibus ex rebus conjectura intelligens Eudoxus, quòd navigari circuncirca poſſit Africa, domum reverſus omnes deponens fortunas enavigavit: ac primùm quidem in agrum Pu-

teolanum deinde Maſſiliam, & deinceps ad eam maritimam uſque Gades profe-ctus, ubique locorum hæc divulgantem, quæſtúque aucto ingentem comparavit navem, & naviculas duas piraticis lembis haud diſſimiles: impoſuit puellos ſymphoniacos, & medicos, & alios artifices. Dehinc inita in Indiam navigatione, perpetuis Zephyris conſcendit. Ægrotantibus autem navigatione comitibus, ſecundis in terram ventis applicuit, inundationes mariſque recurſus formidans. Quod autem verebatur, accidit. Nanque navis terræ incidens fuit, adeò ut ſenſim, non autem ſimul, ſolveretur. Cæterum prius in terram onus & lignorum pars maxima, incolumia perfecta ſunt, è quibus tertium lembum compactum remorum quinquaginta myoparoni fermè parem. Inde navigaſſe quoad homines eandem vocem & verba ſonantes applicaret, quæ antea deſcripſerat. Simul id intellexiſſe, quòd indigenæ illi Æthiopum cognati forent, & regi Bogo ſubditorum ſimiles. Omiſſa igitur Indiæ navigatione revertiſſe: inter navigandúmque cum vidiſſet inſulam optimis ſcatentem aquis, & pulchris virentem arboribus, deſertam annotaſſe. Soſpitem verò in Mauritaniam delatum collocatis lembis terreſtri itinere ad Bogum adventaſſe. Cui conſilium dediſſet, ut eam navigationem ſuſciperet. Contra

ve-

vero familiares valuiſſe, cùm metum intenderent, ne regionem facile patêre inſidiis eveniret, cum externis contra militare volentibus oſtenderetur incurſio. Quod ubi intellexit, verbo quidem ſeſe miſſum ad commonſtratam navigationem, re autem in deſertam quampiam inſulam expoſitum iri, in Romanorum provinciam effugiſſe: illum verò in Hiſpaniam diſceſſiſſe, denuóque navem rotundam, & longam remorum quinquaginta conſtantem apparaſſe, ut illa quidem altum ſecare, hac autem terram tentare poſſet. Impoſitis autem agriculturæ inſtrumentis & ſeminibus, & ædificandi peritis ad circunducendam eandem navigationem mare ingreſſum. Cogitârat enim, ſi tardius navigare contigiſſet, in præmeditata hybernare inſula. ac ſatione facta, decerptiſque fructibus, perſpectam antea & cognitam abſolvere navigationem. Ego quidem, inquit, uſque ad Eudoxi tempora ad hiſtoriam pervenio. Quicquid poſterius evenit, Gaditanos & Hiſpanos noviſſe probabile videtur. Ex his omnibus, ait, demonſtratur terrarum orbem Oceano quaquaverſum circunfundi;

Haud equidem vinclum terræ circunfluit Orbem.
Aſt immenſa fluit, nec quicquam effunditur ipſa.

Mirandus profecto in omnibus eſt, quòd circuitam Magi navigationem, de qua dixit Heraclides, teſtibus carere exiſtimarit, & demiſſis à Dario, quod tradit Herodotus, Bergæum autem intervallum iſtud incredibilitatis parte conſtituat, ſeu ab eo ipſo quidem fictum, ſive fingentibus aliis. Nam rei creditæ perſuaſio eſt, primùm quidem de circuitione per Indum. Sinus enim Arabicus fluminis inſtar, anguſtus eſt atque prolixus ad ſtadia decem millia uſque ad oſtium, eo prorſus anguſto exiſtente. Credibile autem non eſt, neque foras aliquo navigationem habere in ſinum Indos impulſos per errorem. Anguſtiæ enim ab oſtio errorem demonſtraturæ fuerant. Neque in ſinum dedita opera intrantibus erroris, præterea aut ventorum inconſtantium ulla erat occaſio. Inediáque cuncti quónam ſeſe modo pereuntes neglexiſſent uno duntaxat excepto? Superſtéſque unus tantum quónam modo ad navigium haud ſanè puſillum regendum ſatis eſſet? quo tanta transmittere maria potuiſſet? Quænam verò tanta ad perdiſcendam linguam celeritas, qua regi perſuadere factus ſit idoneus, ut ducendi navigii viam præſtaret? Quænam demùm Ptolemæo Evergetæ de talibus ducibus erat inopia? cum jam eo in tractu multis mare notum eſſet. Sacerdos autem ipſe & augur Cyzicenorum quo

pacto omiſſa patria navigavit ad Indos? Quónam modo tantùm illi creditum eſt negotium? Quomodo item reverſus omnibus ex inſperato interceptis,& ignominia affectus ampliore munerum apparatu ſibi commendato? Remeans autem, & delatus in Æthiopiam, quam ob cauſam vel linguam deſcripſit, vel ſummum illud proræ lignum è piſcatoria navicula excidiſſe, unde didicerat? Nam didiciſſe quod ab Occaſu navigantium id fuerat naufragium, nullius futurum erat indicium, cùm & ipſe ab Occaſu ſecundùm reverſionem navigaturus erat. Itaque profectus Alexandriam, in multorum furto deprehenſus, quonam modo ſupplicio affectus non eſt? Sed naucleros ſciſcitans obambulabat ſimul lignum illud oſtentans. Is autem qui noſcitabat, nunquid admirationi fuit? Qui verò fidem adhibuit, nunquid majoris admirationis? Tali dehinc ſpe reverſus in patriam,& ab ea transmigrans poſtmodum extra columnas, cùm abſque edicto non liceret ex Alexandria mare ingredi, & eò magis homini qui regias antea ſurripuerat pecunias. Clam verò enavigare poſſibile non erat, cùm tanta portuum cuſtodia, clauſoque exitu, quam & hac tempeſtate permanentem ipſi novimus diutius Alexandriam incolentes, tametſi in præſentia Romanis obtinentibus remiſſius agitur. Regiæ verò cuſtodiæ lon-

gè inexorabiliores erant. Poſtquam verò conſcendit ad Gades & ædificata nave regaliter enavigavit, etiam diſſoluta ea ipſa navi, quónam pacto in deſertis terris tertium exædificavit lembum? qui factum verò rurſus navigans, Æthiopáſque ab Occaſu his qui ab Ortu ſunt, lingua conſonantes offendens, navigationem deinceps abſolvere non concupivit, cùm adeò ad libenter peregrinandum facilis eſſet, & parum eſſe ſperaret, quod reſtaret incognitum? Verùm hæc omittens, per Bogum navigationem concupivit. Quonam verò modo conſtructas in ſe ipſum inſidias agnovit? Quid autem Bogo amplius comparabat ipſius hominis interitus? cùm alioqui foras emittere liceret. Vt verò novit inſidias: quomodo ad tuta ſeſe loca fuga proripuit? Horum unumquodque cum impoſſibile quidem non ſit, difficile ſanè fuit & factu perrarum fortunæ cujuſdam opera, huic verò proſpera ſemper fortuna contigit inter aſſidua conſtituto diſcrimina. A Bogo autem fugitans, quónã modo in Africam rurſus navigare non formidavit, eo præſertim apparatu inſulam habitare inſtituens? Hæc quidem non multum à Pytheæ & Euhemeri & Antiphanis vanitatibus abſunt. Cæterùm danda illis eſt venia, qui hoc ipſum dedita opera more preſtigiatorum exercent. viro autem demonſtrationum & ſapientię ſtudioſo, & pimis ferè de partibus cer-

certanti, quiſnam veniam præſtare dignum eſſe cenſebit? Hæc quidem igitur non bene. Illud autem terram interdum eximi, & ſeſſiones ſuſcipere, & mutationes ex terræ motibus, & reliquis hujuſmodi, quot dinumeravimus etiam noſipſi, ſanè illi rectè permanet. Ad quod illud Platonis bene adjicit, quod fieri poteſt, & figmentum non ſit de Atlantide inſula, de qua ille Solonem tradidiſſe refert, ab Ægyptiis audiſſe ſacerdotibus, ut cùm quodam tempore extitiſſet, evanuerit, cujus magnitudo non minor Epiro. Hoc autem dicere melius eſſe exiſtimat quàm prout ipſe, qui quam finxit eam delevit, ſicuti poëta murum Achæorum. Conjecturam autem facit de Cimbrorum & propinquorum tranſmigratione ex natali ſolo facta, propter inundantis maris incurſum non uno contingentem impetu. Suſpicatur quoque orbis terrarum longitudinem, ſeptuaginta millia ſtadiorum eſſe, dimidium totius ambitus ſecundùm quem deprehenſus eſt, ut dicat ab Occaſu Euro navigantem in tot millibus ad Indos pervenire poſſe. Conatus eſt autem eos accuſare qui hoc modo continentes terras diſtinxerunt, non autē per parallelos ad Æquinoctialem, quibus diverſitates demonſtraturi erant, & animalium, & arborum & aëriarum partium quarundam frigidam continentium, quarundam

dam exuſtam, & perinde ac zonas eſſe continentes terras. Rurſus deſtruit, & ut in reſolutione efficitur, denuò collaudans exiſtentem diviſionem, poſitivam faciens quæſtionem, nullam ad rem utilem. Tales enim ordinationes ex providentia nequaquam conficiuntur, ſicut neque gentium differentia neque linguæ, ſed à caſu & fortuna: & artes quoque & facultates & exercitationes ut plurimum non ullos inchoantes obtinent, quocunque in climate. Aliquid etiam præter ipſa climata; adeò ut nonnulla locis quibuſdam attributa, quædam ex impoſitione, aliquáque exercitatione. Haud enim Athenienſes natura ſtudiorum cupidi, Lacedæmonii verò nequaquam. & adhuc propiores Thebani, ſed conſuetudine magis. Sic neque Babylonii & Ægyptii natura ſapientiæ ſtudioſi. ſed uſu & operatione, itémque equorum boúmque ac cæterarum animantium præſtantiæ, non ſolis ex locis, ſed exercitatione comparantur. Ille verò iſta confundit, talem laudans terrarum diviſionem qualis hoc tempore eſt. Exemplo utitur, quòd Indi ab Æthiopibus differunt qui in Africa ſunt: nam robuſtiores eſſe, & aëris ſiccitate minus coctos. Idcirco Homerum cùm omnes dicat Æthiopas bipartito dividi: Hos quidem ad Occidentem, alios ad aſcendentem ſolem eſſe.

Odyſ. α.

In-

Introducentémque orbem terrarum alium quem minimè novit Homerus, ſuppoſitioni ſervire, & ſic deſcribere oportebat, inquit. Nonnulli recedente ſole, veluti à meridiano declinante. Primùm quidem propinqui Ægypto Æthiopes & ipſi dupliciter dividuntur. quidam enim in Aſia ſunt, quidam verò in Africa inter ſe nihilo diverſi. Poſtmodum Homerus non idcirco partitur Æthiopas, quòd Indos quoque talibus cognorat eſſe corporibus. Neque enim ab initio Indos Homero cognitos fuiſſe, probabile eſt, ubi nec Evergetes ipſe per illam Eudoxi fabulam res novit Indicas, nec ad Indiam navigandi modum, ſed potius per dictam à nobis antea diviſionem. Illic autem de Cratetis deſcriptione judicavimus, quòd vel hoc pacto vel illo deſcribere nihil intereſt. Ipſe autem hoc quidem intereſſe dicit, melius autem eſſe hunc in modum tranſmutare, illi quidem diſcedente. Quid igitur hoc differt ab hoc? Illi autem occidente. Nam totum ſpacium à Meridiano ad Occidentem, Occidens vocatur, ſicut & Horizontis ſemicirculus. Quod etiam Aratus annotat, dicens:

Quæ quidem extrema miſcentur occaſus & ortus. Inter ſe.

Si utique in pictura Cratetis ſic melius eſſe dicat aliquis, & in Ariſtarchi pictura oportere. Hæc & in Poſidonium.

Nam

Nam & in ſingulariter dictis permulta ſua convenienter aſſeruntur ad propoſitam inſtitutionem, quot ad terræ deſcriptionem attinent. Quæ autem magis phyſica, & ad naturalem hiſtoriam pertinent, in aliis conſideranda ſunt, vel utique negligenda. Multa enim apud eum cauſarum expoſitio & Ariſtotelis imitatio, quòd noſtri devitant, cùm cauſæ ipſæ lateant. Polybius Europæ regiones deſcribens, priſcos illos omittere ſe dicit, eorum autem reprehenſores inquirere, Dicæarchum ſcilicet ac Eratoſthenem noviſſimum deſcribendi orbis terræ traditorem, & Pytheam, à quo plerique refutati ſunt. Nam cùm totam permeabilem ſe acceſſiſſe dicat Britanniam, cujus ambitum inſulæ ſupra quadraginta millia eſſe tradit. Inſuper & de Thule aſſeruit, & locis illis in quibus nec adhuc terra per ſeſe aderat, nec mare, nec aër, ſed concretusquidam ex his acervus maritimo pulmoni ſimilis, in quo terram atq; mare ac univerſa in ſublimè tolli dicit: & hunc perinde ac cunctorum nodum eſſe, neque permeabilem, neque navigabilem exiſtentem. Illud quidem ut pulmoni ſimilis ſit, vidiſſe quidem ſeipſum inquit, cætera verò dicta audiſſe. hæc quidem Pytheæ. utque hinc reverſus, cunctam Oceano vicinam regionem adierit Europæ, à Gadibus uſque ad Tanaim, Polybius profectò & incre-

incredibile hoc ipſum inquit. Quónam modo enim privato ac pauperi homini tanta peragratu & navigatu ſpacia facilia forent? Eratoſthenem verò dubitantem nunquid hiſce fides habenda ſit, tamen de Britannia credidiſſe, & de Gaditanis & Hiſpanis fidem Meſſenio adhibere, quàm huic, præſtat. Ille quidem uno in loco Panchæam adnavigaſſe dicit. Alter autem vel uſque ad mundi terminos ſpectaſſe omnem Septentrionalem Europam, quam nec Hermæ dicenti quis crederet, Eratoſthenem, Euhemerum Bergæum appellare, Pytheæ autem credere, & quòd amplius eſt, Dicæarcho minimè credente. Hoc igitur nec Dicæarcho quidem credente ridiculum ſanè, tanquam illo ſicuti regula uti conveniat, adverſus quem ipſe tot argumenta & reprehenſiones objiciat. Cæterùm Eratoſthenis de Occidentalibus & Septentrionalibus Europæ dicta eſt ignorantia. ſed illi quidem ac Dicæarcho parcendum eſt, qui loca illa nequaquam aſpexerunt. Quis autem Polybio & Poſidonio veniam tribueret? Atqui Polybius eſt, qui opinabiles omnino appellans demonſtrationes, quas de locorum illorum facit intervallis, & pleriſque in aliis, ſed nec eis in quibus illos redarguit purgans. Dicæarchus igitur cùm dicat ex Peloponneſo ad columnas ſtadiorum millia decem intereſſe, plura

verò

verò his eſſe ea quæ ſunt ad Adriam uſque ad ſinum intimum, quodque ad columnas eſt ſpacium uſque ad fretum, id eſt porthmum tria ſtadiorum millia edat, ita ut reſiduum à freto ad columnas eſſet millium ſeptem. Tria quidem millia omittere inquit, ſive quidem bene deprehendantur, ſive non. Septem autē millia neutra in parte, neque litus, neque pelagi medium metienti, maritimam quidem cuidam obtuſo angulo perſimilem eſſe, procedentem per fretum ad columnas; habentem autem verticem Narbonem, ut triangulum conſiſtat; baſim rectam per pelagus, latera verò dictum angulum facientia: quorum unum quod eſt à freto uſque Narbonem, plus eſt quàm undecim millium & ducentûm: reliquum deinceps minus quàm octo millium. Atqui plurimum quidem ab Europa in Africam intervallum, per Tyrrhenum pelagus conſtare non plus quàm ſtadiorum trium millium, in Sardonio verò mari anguſtam formam ſuſcipere. Cæterum eſto, inquit, & illud trium millium; Antea verò in his excipiantur duûm millium ſtadiorum ipſius profunditas per Narbonem, ſicut à vertice ad baſim ipſius obtuſi anguli perpendiculum. Patêre igitur dixit ex commenſuratione doctrinali, quod cuncta maritima à freto proximè in columnas excedat, rectam quæ eſt per pelagus ſtadiis propè quingen-

gentis. Appoſitis autem tribus millibus ex Peloponneſo ad fretum, quæ omnia ſimul ſtadia per directam plura erunt quàm dupla iis quæ Dicæarchus inquit. Plura autem his ad ſinum Adriaticum ponere; ſecundùm illum oportebit, inquit. Verùm amice Polybi diceret aliquis, ſicut hujus mendacii dilucidum tuis ex dictis argumentum ipſa conſtituit experientia. Ex Peloponneſo quidem ad Leucadem ſeptingenta, hinc totidem in Corcyram, & hinc denuò totidem ad Ceraunia, & totidem quoque dextrorſum in Apuliam. Ex Cerauniis quidem ad maritimam Illyricam ſtadia ſex millia centum quinquaginta. Sic utraque illa ſunt mendacia. Et Dicæarchus à freto ad columnas ſtadiorum ſeptem millium intervallum eſſe dicit, & quòd ipſe videris demonſtraſſe. Confitentur enim & qui plurimum aſſerunt per pelagus ſpacium millium duodecim eſſe. Concordat autem hoc ipſum demonſtrationi quoque de longitudine orbis terræ maximam enim eſſe inquit ſeptuaginta millium. Hujus autem ſpacium Occidentale à ſinu Iſſico uſque ad Hiſpaniæ intima quæ magis ad Occaſum jacent, paulò minus millibus triginta. Hunc autem in modum componunt, à Iſſico ſinu uſque ad Rhodiam millia quinque, uſque ad Salmonium Cretæ, quod quidem ad Orientem ſpectans promontorium

rium eſt, mille. ipſius autem Cretæ longitudo ad Arietis frontem ſupra millia duo. hinc ad Siciliæ Pachynum millia quatuor & quingenta, à Pachyno ad fretum plus quàm mille. Poſtmodum intervallum à freto ad columnas millium tredecim. à columnis ad extrema Sacri promontorii Hiſpaniæ ad millia tria. Et perpendiculum * non bene deprehenſum eſt. Siquidem Narbo in eodem ferè parallelo conſtituta eſt cum Maſſilia, hæc autem in linea per Byzantium, ut ſibi perſuadet Hipparchus. Quæ autem per pelagus, in eodem eſt cum ea, quæ per fretum & Rhodiam à Rhodia in Byzantium, ſicuti in eodem meridiano utriſque jacentibus, circiter ſtadiorum millia quinque ut traditur. Tot utique forent & ſtadia dicti perpendiculi. Quandoquidem maximum hujus maris ſpacium ab Europa in Africam millium quinque ſtadiorum eſſe dicunt, ab intimo ſinus Gallici, hoc mihi per errorem dici videtur: vel Africam hac in parte multum ad Septentrionem vergere, & parallelo per columnas adjungi. Et hoc haud bene dicitur, dictum perpendiculum prope Sardiniam terminari. Non enim prope, ſed hoc ipſum Sardiniæ ſpacium multò magis ad Occaſum ſpectare. Quippe totum fermè intercipiens Liguſticum pelagus propè Sardonicum, & maritimæ prolixitas amplius excurrit, veruntamen non tantum

*οὐκ ἄλλως Græce eſt, id eſt non aliter.

tantum. Deinde Eratoſthenis dicta corrigit, nonnulla quidem bene, quædam verò longè quàm ille deterius. Nam cùm ex Ithaca ad Corcyram trecenta ille dixerit, ſupra nongenta eſſe aſſerit. Ab Epi damno verò Theſſalonicam uſq; nongenta dicente illo, ultra millia duo inquit, hæc quidem bene. Cum à Maſſilia ad columnas millia is ſeptem dicat; à Pyrene autem millia ſex, ipſe pejus inquit, ab Maſſilia pluſquam millia novē, à Pyrene paulò minus quàm millia octo. Ille nanque propius verò tradit. Hujus enim ętatis homines confitentur, quòd ſi quis inęqualitates viarum abſcinderet, univerſam Hiſpaniā ex Pyrene ad latus Occiduum haud prolixiorem habere longitudinem quàm millia ſex ſtadia. Ipſe verò amnem Tagum longitudinis milliū octo conſtituit à fonte ad eruptiones uſque, nec utique obliquitatibus quibuſdā computatis. nec enim hoc ad terrę deſcriptionem attinet, ſed ad directum eloquens ſpacium. Atqui Tagi fontes ex Pyrene ſupra ſtadia mille diſtant. Rurſus hoc teſte declarat quod Hiſpaniæ res ignoratæ ſint Eratoſtheni, quoniam & interdum de illa repugnantia demonſtret. Qui cùm Gallos exterius circum incolere uſq; Gades dicat, ſiquidem Europæ partes in Occidentem ſpectantes uſq; Gades habent illi, horum immemor in ipſo Hiſpanię circuitu nullo in loco Gallorū mentionem facit, quod

Euro-

Europæ longitudo minor eſt quam ſimul utraque juncta, Africa ſcilicet & Aſia, non rectè comparationem exponit. Oſtium nanque ad columnas, ad Æquinoctialem Occaſum eſſe inquit. Tanain verò ab æſtivo fluere dicit Ortu. Diminuitur autem ab utriuſque longitudine quæ inter æſtivum Ortum, & Æquinoctialem Occaſum eſt; hanc verò præoccupat Aſia ad Æquinoctialem Ortum ſemicirculo ad Septentrionem vergens. Nam præterquam in rebus quarum reddi cauſa poteſt, de ambitu laterum mentitur, quod Tanais æſtivo fluat ab Ortu. Cuncti nanque regionum peritiam habentes, à Septentrione in Mæotin labi affirmant, adeo ut fluminis oſtia & Mæotidis, & fluvius ipſe, quo ad noſcibilis eſt, ſub eodem Meridiano jaceant. Neque verò digni de quibus verba fiant, qui illum ex Iſtri regionibus originem ducere duxerunt, & ab Occaſu,* aut animadvertentes quod eo intervallo Tyras & Boryſthenes & Hypanis ingentia in portum excurrunt flumina. Cum ille quidem pari ſpacio diſtet ab Iſtro, hic autem ab Tanai. Neque Tyræ fontibus, aut Boryſthenis, aut Hypanis prorſus inſpectis, ſintque illorum curſus magis ac magis ignoti, cùm magis ad Septentrionem tendant. Itaque per illos in Mæotin Tanain perducit, deinde reflectit in illam. Nam eruptiones in Septentriona-

*οὐκ ἐνθυμηθέντες, *id eſt non animad.*

trionalibus paludis partibus manifeſtius oſtenduntur. Iſtis autem ad Orientem magis ac magis pertinentibus fictus & infinitus eſt ſermo. Commentitius ſimiliter & infinitus illius eſt ſermo, qui per Caucaſum ad Septentrionem fluere dixit, dehinc in Mæotin curſum circunflectere: nam & hoc dictum eſt: ab Ortu autem fluenta illius nemo tradidit. Nam ſi eo modo laberetur, non ſanè è regione Nilo flueret, nec etiam quodam modo ad diametrum currere illum excellentiores oſtendiſſent. Perinde ac utriuſque fluminis curſus ad incumbentem Meridianum exiſteret. Et ipſa longitudinis terræ dimenſio æqualiter ad Meridianum diſtans eſt. cumque iſta ſic in longitudine extenditur, ut longitudinem uniuſcujuſque continentis eo modo capere oporteat, quæ inter duos jacet Meridianos; & longitudinum menſuræ, ſtationum enumerationes ſunt quas venamur, vel per illos eundo, vel parallelas vias ac meatus. Verum ille hunc omittiens modum, novum introducit qui æſtivi Ortus & Æquinoctialis medius eſt, quadam Septentrionalis ſemicirculi particula. Nemo autem ad immutabilia menſuris & regulis mutabilibus utitur; nec iis quæ alio atque alio dicuntur habitu ad ea quæ ad ſeipſa nullam habeant differentiam. Longitudo quidem immutabilis & per ſeipſam dicitur. Æquinoctialis

Europæ longitudo minor eſt quam ſimul utraque juncta, Africa ſcilicet & Aſia, non rectè comparationem exponit. Oſtium nanque ad columnas, ad Æquinoctialem Occaſum eſſe inquit. Tanain verò ab æſtivo fluere dicit Ortu. Diminuitur autem ab utriuſque longitudine quæ inter æſtivum Ortum, & Æquinoctialem Occaſum eſt; hanc verò præoccupat Aſia ad Æquinoctialem Ortum ſemicirculo ad Septentrionem vergens. Nam prætérquam in rebus quarum reddi cauſa poteſt, de ambitu laterum mentitur, quod Tanais æſtivo fluat ab Ortu. Cuncti nanque regionum peritiam habentes, à Septentrione in Mæotin labi affirmant, adeo ut fluminis oſtia & Mæotidis, & fluvius ipſe, quo ad noſcibilis eſt, ſub eodem Meridiano jaceant. Neque verò digni de quibus verba fiant, qui illum ex Iſtri regionibus originem ducere duxerunt, & ab Occaſu, * aut animadvertentes quod eo intervallo Tyras & Boryſthenes & Hypanis ingentia in portum excurrunt flumina. Cum ille quidem pari ſpacio diſtet ab Iſtro, hic autem ab Tanai. Neque Tyræ fontibus, aut Boryſthenis, aut Hypanis prorſus inſpectis, ſintque illorum curſus magis ac magis ignoti, cùm magis ad Septentrionem tendant. Itaque per illos in Mæotin Tanain perducit, deinde reflectit in illam. Nam eruptiones in Septentriona-

*οὐκ ἐνθυμηθέντες, *id eſt non animad.*

trionalibus paludis partibus manifeſtius oſtenduntur. Iſtis autem ad Orientem magis ac magis pertinentibus fictus & infinitus eſt ſermo. Commentitius ſimiliter & infinitus illius eſt ſermo; qui per Caucaſum ad Septentrionem fluere dixit, dehinc in Mæotin curſum circunflectere: nam & hoc dictum eſt. ab Ortu autem fluenta illius nemo tradidit. Nam ſi eo modo laberetur, non ſanè è regione Nilo flueret, nec etiam quodam modo ad diametrum currere illum excellentiores oſtendiſſent. Perinde ac utriuſque fluminis curſus ad incumbentem Meridianum exiſteret. Et ipſa longitudinis terræ dimenſio æqualiter ad Meridianum diſtans eſt. cumque iſta ſic in longitudine extenditur, ut longitudinem uniuſcujuſque continentis eo modo capere oporteat, quæ inter duos jacet Meridianos; & longitudinum menſuræ; ſtationum enumerationes ſunt quas venamur, vel per illos eundo, vel parallelas vias ac meatus. Verum ille hunc omittiens modum, novum introducit qui æſtivi Ortus & Æquinoctialis medius eſt, quadam Septentrionalis ſemicirculi particula. Nemo autem ad immutabilia menſuris & regulis mutabilibus utitur; nec iis quæ alio atque alio dicuntur habitu ad ea quæ ad ſeipſa nullam habeant differentiam. Longitudo quidem immutabilis & per ſeipſam dicitur. Æquinoctialis

ctialis autem Ortus & Occaſus, ſimiliter æſtivus & hybernus non per ſeipſum, ſed quoad nos. * Nobis verò interdum alio tranſmeantibus inter alia oriendi & occidendi loca ſunt & Æquinoctialia & Tropica, continentis autem terræ eadem permanet longitudo. Tanain igitur & Nilum non ſine loco exitum facere, æſtivum autem Ortum Æquinoctialem novum. Cùm autem Europa pluribus promontoriis procidat, melius quàm Eratoſthenes de ipſis dixit iſte, at nondum ſufficienter. nam ille tria tradit promontoria: unum ad columnas pertinens, in quo Hiſpania: alterum ad fretum, in quo eſt Italia: tertium vero ad Maleam, in quo quæ inter Adriam & Euxinum gentes omnes atque Tanais ſunt. Iſte vero duo prima pari modo exponit. Tertium vero ad Maleam & Sunium, in quo Græcia eſt univerſa, & tractus Illyricus, itemque nonnulla Thraciæ. Quartum in quo eſt ad Thraciam Cherſoneſus, in qua Seſti & Abydi ſunt anguſtiæ, eam Thraces habent. Quintum ad Cimmericum Boſphoron & oſtium Mæotidis. Prima igitur duo concedamus, ſimplicibus nanque ſinibus circundantur: unum quidem inter Calpen & Sacrum promontorium, in quo Gades, & pelago inter columnas & Siciliam medio: alterum & hoc, & Adriatico. Atqui Japygium promontorium ſuperin-

*ἡμῶν δὲ ἄλλοτ᾽ ἄλλῃ μεταχωρούντων, id eſt, nobis aliunde alio commeantibus alia atque alia.

perincidit, biverticem efficiens Italiam, habet autem quandam è contra manifeſtationem. Reliqua varia quidem liquidius & multas in partes diſtincta aliam exigunt partitionem. Ipſa etiam ſex partita portionibus diviſio pariter habet ſimilem conſequenter inſtantiam per promontoria diſtincta. Verùm enimvero nos in cunctis particulatim & horum & aliorum, prout attinebit emendationem faciemus, quantum & in Europa & in Africæ ambitu erratum eſt. Hæc adverſus antiquiores nunc dicta ſatis erunt, quod adjectos teſtimonio nobis ſufficientes eſſe putavimus, quod juſtis de cauſis hocidem opus ipſi delegerimus, id quod tantæ emendationis & additamenti prorſus indigebat. Poſtquàm verò ad noſtra contra illos verba eſt, contigua noſtræ pollicitationis eggreſſio, alterum captantes initium, dicimus ei qui locorum deſcriptionem aggreditur, neceſſarium eſſe ut pleraque rerum naturalium & Mathematicorum diſputata ſupponat, & ad illorum intelligentiam & fidem eorum quæ ordine ſequuntur tractatum abſolvat. Etenim ſermone vulgatum eſt, nec ædium conſtructorem, nec architectum, aut domicilium aut oppidum ædificare poſſe abſque climatum cœleſtium partium cognitione, niſi etiam formas magnitudinesque didicerit, caloresque

& frigora, cæteraque generis ejuſdem, & niſi totum orbis terræ ſitum locaq; propoſuerit. Ipſa enim in plano producta deſcriptio & ſuperficies una & eadem ad Hiſpanienſia & Indica & his interjacentia; & nihilominus Orientis ſolis & Occidentis & cœli medium tenendi deſinata terminatio perinde ac omnibus communis. Hæc quidem cui fuerint intellecta & cœli diſpoſitio ac motus, & revera rotunda terræ ſuperficies percepta erit. Ad aſpectum autem plana formatur, Geographicam traditionem habet. Alio autem modo non utique Geographicam. haud enim omnia vel ante vel retro vel ex tranſverſo plana aſſiſtunt, ſicuti per ingentem euntibus planitiem, perinde ac Babylonios per campos, aut æquora, nec ullam ad res cœli demonſtrationem exhibent, neq; ad ſolis motiones, neque ad habitudines quo ad nos ſiderum reliquorum. Ita & terrarum pictoribus ſimilia ſemper aſſiſtere neceſſe eſt. Nam qui pelagi curſum aut per camporum locos viam tenet, communibus quibuſdam phantaſiis imaginibuſque ducitur, quibus & imperitus & civilis homo hæc ipſa operatur rerum cœleſtium inexpertus exiſtens, & contrarias in hæc demonſtrationes prorſus ignorans. Solem enim Orientem & Occidentem, & medium cœli ſpacium tenentem aſpicit. Quonam vero

modo non inſpiceret? non enim illi commodum ad propoſitum, ſicut neque æqualiter diſtare, id eſt parallelum eſſe ad rem aſſiſtentem, aut non. Forſan autem aliquid ſpeculatur; apparebit vero in Mathematice diſputatis ſicut indigenæ. nam locus talia habet incidentia. Orbis vero deſcriptor non indigenæ utique deſcribit aut civili ejus generis, qui nullam curam ſuſcipiat, ſi quid propriè de diſciplinis dicat. Nec enim meſſori aut foſſori, ſed ei qui perſuaſionem capere valeat, taliter ſe terram omnem habere traditur, ſicut Mathematici dicunt, & alia quæ ad hujuſmodi materiam attinent. Antecedentibuſque mandat, ut cum illa priora meminerint, ſuccedentia deinde perſpiciant: illis enim conſequentia dicturum. Vnde qui in hæc inciderint, eos tutiorem rerum traditarum uſum facturos, ſi ex Mathematica ratione audierint, qui ſecus habeant eis orbem deſcribere ſeſe negat. Scriptorem profecto orbis de iis quæ ſibi incipiendi ordinem habeant, Geometris fidem adhibere oportet, qui terram univerſam dimenſi ſunt, hos autem aſtronomis, illos vero phyſicis. Nempe phyſica virtus quædam eſt. at enim virtutes nequaquam ſuppoſitiones habere dicunt, ex ſeipſis videlicet pendentes, & in ſeipſis principia & de omnibus fidem habentes. Quæ autem à phyſicis demon-

ſtrantur, hujus generis ſunt, Mundi formam eſſe rotundam atque cœli gravium in medium eſſe momentum. Circa hoc rotundæ figuræ terra conſiſtens, eodem quo cœlum centro & ipſa permanet, perque ipſam ac cœli medium axis extenditur, & circa illam atque axem ab Ortu in Occaſum cœlum circumagitur. Cúmque illo minimè errantes ſtellæ, quæ pari celeritate cum polo ſunt. Stellæ igitur erroris expertes per circulos parallelos deferuntur. Cæterùm circuli paralleli notiſſimi ſunt, Æquinoctialis, Tropici duo & Septentrionales. Verum * errones ſtellæ & Sol & Luna per quoſdam obliquos ordines conſtitutos in Zodiaco rapiuntur. His quidem vel omnibus vel pleriſque fidem adhibentes Aſtronomi, deinceps reliqua pertractant motus, ambitus, defectus, & magnitudines, & diſtantias, & infinita cætera. Eodem modo Geometræ totius terræ menſuram dimetientes, Phyſicorum & Aſtronomorum ſententiis adhærent: rurſus ſcriptores terræ omnes Geometricas amplectuntur opiniones. Cœlum enim quinque conſtare Zonis præſupponendum eſt, quinque etiam Zonis terram componi & ejuſdem eſſe nominis, quæ in imis & quæ in ſuperioribus ſunt. Diviſionis quidem in Zonas cauſas retulimus. Zonæ verò per circulos ad Æquinoctialem parallelos diſtin-

* οἱ πλάνητες planeta, græcum Latino notius.

ſtingui poſſunt ex utraque illius parte deſcriptos: duos quidem Torridam plagam capientes, & duos poſt iſtos. Qui quidem ad Torridam duas efficiunt temperatas, penes temperatas autem duas frigidas apponunt. Vnicuique verò ex cœleſtibus circulo, ejuſdem vocabuli terreſtris ſubjacet, & Zonæ Zona ſimiliter. Temperatas eſſe dicunt quæ habitari poſſunt, reliquas autem inhabitabiles: unam quidem ob incendium, reliquas verò propter frigora. Eodem modo & de Tropicis & de Septentrionalibus, apud quos ſunt Arctici, ſuperioribus terreſtres pari appellatione diſtinguunt, & unicuique ſuppoſitos. Cùm autem Æquinoctialis totum duas in partes cœlum ſecet, & terram dividi neceſſe eſt, ab incumbente ſibi Æquinoctiali. Hemiſphæriorum autem utrunque & cæleſte & terreſtre, unum quidem Boreale, alterum verò Auſtrale vocatur. *Sic* & de Torrida ſub eodem circulo bipartito diviſa, una quidem ejus pars Borealis, altera verò erit Auſtralis. Conſtat item & temperatarum Zonarum unam quidem Borealem, alteram verò Auſtralem fore, cùm ejuſdem ſit appellationis cùm hemiſphærio in quo eſt. Nuncupatur autem Boreale illud hemiſphærium, quod eam circundat temperatam, in qua ſi quis ab Oriente perſpectet in Occaſum, ei polus eſt

ad dextram, à ſiniſtra verò Æquinoctialis, vel in quo ſpectantibus in Meridiem dexter eſt Occidens, ſiniſter autem Oriens; Auſtrale verò è contra ſe habens. Quocirca nos in alterutro eſſe hemiſphærio nimirum Boreali, manifeſtum eſt: in ambobus autem impoſſibile. Nam ingentes in medio ſunt fluvii. Oceanus primùm, deinde Torrida. Nec Oceanus quidem in noſtræ habitabilis medio totam ſcindens terram, nec locus exuſtus, nec illius pars contra dicta climata ſeſe habens, reperitur in Boreale temperata. His acceptis Geometra gnomonicis uſus & reliquis ab Aſtronomico demonſtratis, in quibus paralleli ad Æquinoctialem per quanlibet habitationem comperiuntur, & qui per rectas hos ſecant. Deſignati verò per polos menſurat habitabilem ingrediens, reliquam autem per diſtantiarum rationem. Hoc pacto quantum ab Æquinoctiali uſque ad polum interſit, invenire quis poſſet. Quæ maximi terræ circuli portio quarta eſt, hoc qui habet, quadruplam quoque illius partem habet. Hic eſt autem diameter terræ menſuram complectens. Sicut igitur qui terram metitur, ab Aſtronomiæ perito ſumpſit exordia, Aſtronomus autem à Phyſico: eodem modo & orbis ſcriptorem ab eo qui terram dimenſus eſt totam, perſuaſum iſti credere oportet, & iis quibus hic fidem præſtitit. Primum no-

noſtri mundi ſitum exponere oportet quantus eſt, quali figura, quali natura ſit, & quónam modo ad univerſam terram ſeſe habeat. Hoc enim terræ ſcriptoris proprium eſt officium. Poſtea ad terrarum ſingula atque maris, prout attinet accommodare ſermonem. Cumque *indicaverit*, quæcunque noſtri majores non ſatis idoneè diſſeruerint, ad ea quæ optimè credita fuerint accommodabimus.* Subjectum ergo ſit, rotundam unà cum mari terram eſſe, unamque & eandem cum æquoribus ſuperficiem habere. In tanta enim mole ipſa terræ contegeretur eminentia, cum puſilla ſit & occultari valeat. In iſtis itaque rotunditatem non inſtar torni, nec Geometræ more ad rationem dicimus, ſed ad ſenſum, & hunc craſſiorem. Quinque igitur contenta Zonis intelligatur, & Æquinoctialis in ea circulus locatus, & alter huic parallelus, frigidam in Boreali hemiſphærio diſterminans, & alius qui per polos ad rectas iſtos ſecet. Cùm ergo Septentrionale hemiſphęrium duas terræ quartas complectatur portiones, quas efficit Æquinoctialis ad circulum per polos tranſeuntem, in horum utroque quatuor laterum locus intercipitur: cujus Boreale latus dimidium eſt paralleli qui ad polum pertinet: Auſtrale verò Æquinoctialis eſt dimidium. Reliqua verò latera partes ſunt ejus quæ

**Hic quidam tertium librum ordiuntur.*

per polos ducitur, invicem oppoſita pari longitudine. In altero igitur iſtorum quadrilaterum locorum, uter autem ſit, nihil intereſſe videbitur, noſtram habitabilem locatam eſſe dicimus, quam inſulæ ſimilem mare circumalluit. Hoc autem & ratione & ſenſu demonſtrari diximus. Quod ſi quis huic rationi fidem abnegat, à terræ deſcriptione deficeret utique, nec inſulam facere vel huic, quod experimento comprehendimus concedens. Quandoquidem & ab Aurora utrinque navigatio circumagitur, & ab occaſu, paucis in medio locis exceptis. Hæc autem pelagóne an ſolo inhabitabili terminentur, nequaquam intereſt. * Orbis nanque deſcriptor partes mundi cognitas referre cogitat, ignotas autem omittit, ſicut & quæ extra illam poſita ſunt. Rectam autem conjungentibus lineam ad extrema circunductæ utrinque navigationis ſigna, ſufficiet totam dictæ inſulæ figuram explere, & in eo jam dicto quadrato ipſa procumbat inſula. Ejus autem quæ appareat capienda eſt magnitudo, auferentibus ab tota quidem terræ magnitudine hemiſphærium noſtrum, & ab hoc rurſum medietas, ab hoc item quadratum ipſum rurſus, in quo habitabilem jacere dicimus. Suſcipere autem opus eſt & de figura proportionem, id quod apparet ſubjectis adaptando. Poſtquam

** Græcè ſic legitur οὐ γὰρ γεωγραφῶν ζητεῖ & cætera, non enim orbis deſcriptor.*

quam verò ejus quod inter Æquinoctialem & interceptum parallelum, huic ad polum partis Borealis hemiſphæri *ſpondylus eſt figura. Ille autem per polum bipartito ſecans hemiſphærium etiam bipartito ſecat ſpondylum, & quadratum facit. Manifeſtum erit quòd ſpondyli ſuperficie minus eſt quadratum illud, cui Atlanticum pelagus imminet. Ipſa verò habitabilis in hoc inſula, chlamydis formam gerens, minor quàm dimidium quadrati pars extitit. hoc ex Geometria & circunfuſi maris quantitate apparet, quòd terrarum extremitates operiens utrinque conducit in unum ad minoris extremitatis figuram, & tertiæ partis longitudinis, & latitudinis maximæ. Ex quibus unum eſt ſtadiorum millium ſeptuaginta ut plurimum à mari finitum, quod mare ultrà navigari nequit propter magnitudinem ac ſolitudinem. Alterum minus millium triginta terminatum ab inhabitabili propter calorem vel frigus. Hoc enim propter calorem inhabitabile quadrati latitudinem quidem habens ſtadia millia octo & octingenta, longitudinem autem maximam millium centum viginti ſex, quanta eſt Æquinoctialis medietas, reliquum plus eſſet. Iſtis Hipparchi dicta quodammodo conſonant. Ille enim inquit terræ magnitudinem ſupponens, quam Erato-

* σπόνδυλος, *id eſt verticulus.*

ſthenes dixit. Hinc mundi exceptionem fieri oportet. haud enim multum differre ad ea quæ de cœleſtibus apparent ſecundum habitationem quamlibet, ſic habere dimenſionem, vel ſicut poſteri tradidere. Exiſtente igitur ſecundùm Eratoſthenem circulo æquinoctiali ſtadiis millibus ducentis quinquaginta, & duobus, quarta pars eſſet millia ſexaginta & trium. Hoc autem eſt ab Æquinoctiali ad polum, quindecimſexageſima, ſicut Æquinoctialis eſt ſexaginta. Ab Æquinoctiali verò ad æſtivum Tropicum quatuor. Hic per Syenem deſcriptus parallelus ratiocinatur & computat pro qualibet diſtantia ex apparentibus menſuris. Tropicum enim ad Syenem jacere contingit, quoniam hic ſecundum æſtivas converſiones Meridiei gnomon nullas reddit umbras. Meridianus autem perSyenem maximè deſcribitur per fluenta Nili ſicut à Meroe uſque Alexandriam. Hic autem ſtadia ſunt circiter millia decem. Per medium verò intervallum Syenem conſiſtere contingit, hinc ad Meroen millia quinque: rectè verò progredienti, ad ſtadiorum tria millia in Meridiem. reliqua non ultra ſunt propter fervorem habitabilia. Vnde per hæc loca parallelum quidem eſt qui per cinamomiferam tranſit terminum, & initium poni oportet noſtræ habitabilis ad

Me-

Meridiem. Cùm igitur ſtadiorum millia quinque à Syene ſint ad Meroen, alia verò tria ſuperaddantur à Syene ad Æquinoctialem, eſſent omnino millia octo ad terræ habitabilis terminos. A Syene verò ad Æquinoctialem millia ſedecim & octingenta. totidem enim ſunt ex quatuor ſexagenis, cùm unaquaque millium quatuor & ducentorum ponatur. Quocirca reliqua exiſterent à terminis habitabilis ad Æquinoctialem millia octo & octingenta. Rurſus ab Alexandria in recte per Nili fluenta omnes ad Rhodum uſque navigationem confitentur. Hinc autem Cariæ & Joniæ ad navigationem uſque Troadem Byzantiúmque & Boryſthenem. Capientes igitur intervalla notiſſima quæ navigantur, conſiderant diſtantiam quæ eſt à Boryſthene per rectam in hac linea quouſque habitabilia ſunt, & terminant partes habitabilis, quæ ad Septentrionem ſpectant. Super Boryſthenem verò incolunt Rhoxolani cognitorum noviſſimi Scytharum, magis in Auſtrum poſiti quàm ii qui ſupra Britanniam incidentes ultimi omnium cognoſcuntur. Vltra vero propter frigus inhabitabilia ſunt. His autem propinquiores Auſtro ſunt ſupra Mæotidem incolentes Sauromatæ & Scythæ uſque ad orientales Scythas. Pytheas vero Maſſilienſis partes Thu-

les Aquiloni propinquiſſimas Britanniæ extremas eſſe perhibet; penes quos idem eſt cum Arctico circulus Tropicus æſtivus. Ab aliis quidem nihil comperio; nec quòd Thule inſula quædam ſit, neque ſi ad ea uſque loca habitabilia ſunt, ubi æſtivus Tropicus Arcticus efficitur, hunc autem habitabilis terminum, multò magis ad Auſtrum accedere arbitror, qui ad Aquilonem propinquat. Qui enim hoc tempore ſcribunt ultra Hyberniam nihil habentes quod dicant, quæ ad Septentrionem ante Britanniam jacet, ſylveſtribus prorſus hominibus malignè propter frigora habitantibus. Itaque finem hic ponendum eſſe arbitror. Paralleli autem per Byzantium & quodammodo per Maſſiliam tranſeuntis, ut Pytheæ credens inquit Hipparchus: Eandem enim ait gnomonis rationem Byzantii ad umbram quam Maſſiliæ Pytheas dixerat. Circuli autem per Boryſthenem ab hoc diſtantis circiter millia tria & octingenta eſſe poſſet ex diſtantia ab Maſſilia ad Britanniam, hic incidens ipſe per Boryſthenem circulus ubicunque. Multis autem in locis homines refellens Pytheas, & iſtic mentitus eſt. Nam ductam à Columnis lineam ad freti & Athenarum & Rhodi loca in eodem jacere parallelo, à multis confeſſum eſt. Conſtat & li-

neam

neam per medium quodammodo pelagus à Columnis in fretum eſſe. Quique maximum navigant tractum à Gallia in Africam è ſinu Gallico ſtadia quinque millia eſſe: & hanc ampliſſimam latitudinem pelagi affirmat. Quocirca à dicta linea ad intimum ſinum ſtadia duo millia quingenta ſunt, ad Maſſiliam verò pauciora. Maſſiliam enim magis quam intimum ſinum ad Auſtrum procumbere, è Rhodo autem Byzantium uſque ſtadia eſſe millia quatuor nongentûm, ut impendio magis ſanè ad Septentrionem ſpectet is qui per Byzantium eſt, eo qui per Maſſiliam. At ea intercapedo quæ inde eſt uſque ad Britanniam, cum illa poteſt conſonare quæ eſt à Byzantio ad Boryſthenem, illic verò quouſque ad Hyberniam, incognitum eſt quantum poni poſſit. Neque ſi ulterius habitabiles partes ſint ſuperioribus dictis curæ eſſe oportebit. Satis enim ad cognoſcendum eſt capere ſicut in Auſtralibus regionibus, quòd ſupra Meroen ad tria millia ſtadiorum progredienti terram habitabilem ponere conveniebat. Non perinde ac finis iſte diligentiſſimè poſitus eſſet, ſed proximè ad diligentiam. Sic & illic non plura his, aut paulò plura, ſupra Britanniam ponenda ſunt, ut millia quatuor. Etiam ad principum neceſſitates nul-

la

la ſit prærogativa, hujuſmodi regiones vel earum incolas cognitos facere, præſertim ſi tales inhabitent inſulas, quæ neque nos infeſtare, neque commoditates afferre queant propter earum disjunctionem. Nam cùm Romani Britanniæ ditionem habere valuiſſent, neglexerunt, nullum ex ea terrorem oriri poſſe cernentes. haud enim tanta illis facultas adeſt, ut noſtra incurſare poſſint: nec ulla tanta utilitas, ſi ea potiti fuiſſent. plus enim ex vectigalibus nunc videtur afferre, quàm tributum abſolvere poſſet, cùm ipſa in copias militares impenſa, inſulæ præſidium & tributorum exactiones auferat. Plurima etiam accederet ex adjacentibus inſulis commoditas. Quod ſi ad intervallum ex Rhodia ad Boryſthenem illud apponatur ſpacium, quod à Boryſthene ad Septentriones eſt millium ſtadiorum quatuor, totum intervallum fit duodecim millium ſtadiorum ac ſeptingentûm. Terminus autem ex Rhodia in Auſtrale habitabilis, eſt millium ſedecim ſexcenta ſtadia. Unde univerſa latitudo orbis terrarum minor eſſet millia triginta ab Auſtro in Septentrionem. Longitudo autem millia ſeptuaginta eſſe traditur. Hoc autem ab Occaſu in Ortum eſt, ab extremis Hiſpaniæ ad extrema Indiæ, id quod tum itineribus, tum navigationibus menſuratum eſt. Quod autem infra dictum qua-

quadratum hæc ipſa longitudo ſit, ex ratione parallelorum ad Æquinoctialem ſpectantium manifeſtum eſt, ut plus quàm dupla ſupra latitudinem longitudo ſit. Ferunt autem ad chlamydis ſpeciem formam ipſam eſſe. Multa enim latitudinis congregatio ad extremitates invenitur, præſertim in Occidentalibus ad ſingula accedentibus nobis. Nunc quidem igitur locum in ſphærica ſuperficie deſcripſimus, in quo ſitum eſſe terrarum orbem dicimus. & ſanè oportet per diviſas habitationes, veritatis imitatorem, terram proximè ſphæram efficere, uti Crates inſtituit, ſuſcepto in ea quadrato atque intra illud de ſitu orbis locare tabulam. Cæterùm cum magna opus ſit ſphæra, ut dicta pars ejus è plurimis ſit partibus, ſatis fiet ad captandas dilucidè mundi portiones, ut attentè proprium ſpectantibus exhibeant aſpectum. Ei quidem qui talem poſſit præparare, ſic factu melius eſt. Sic autem, ut non majorem pedibus decem habeat diametrum: qui verò minimè talem, vel non multò hac inferiorem ſtruere poſſit, deſcribat oportet in plana tabula pedum ſaltem ſeptenûm. paululum enim intererit in contrario circulorum & parallelorum & Meridianorum, per quos & climata & ventos & cæteras differentias dilucidas facimus, & partium terræ ſitus invicem & ad cœleſtia rectos de-

ſcri-

ſcribimus. Cùm parallelorum parallelos & rectarum rectas ad illas, intellectus ipſe facile traducere valeat, figuram ac magnitudinem quam aſpectus intuetur, in plano ac ſuperficie ac rotundam ac ſphæricam, proportionem de obliquis & rectis circulis dicimus. Meridiani verò ad ſingulas poli partes deſcripti omnes ad unum in ſphæra ſignum inclinant. Sed in plana tabula parvas rectas, ſolummodo Meridianas facere conum nihil refert. Haud enim hoc neceſſarium pluribus in locis eſt, nec ut circunferentia, apparet. Eodem modo & inclinatio, cùm deſcriptiones transferantur in tabulam planam, & lineæ rectæ deſcribatur. Itaque ipſam deinceps rationem tanquam in plana tabula pictura confecta exponemus. Dicemus itaque cùm terræ partem ipſi quoque peragraverimus & maris, qua de re & narrantibus & ſcriptoribus fidem adhibeamus. Pervenimus autem ex Armenia in Occaſum uſque ad Sardiniam tractus Tyrrheni, & in Meridiem quidem ab Euxino uſque ad Æthiopiæ terminos. Neque ex cæteris terræ ſcriptoribus aliquem facilè reperies qui amplius quam nos dicta permeaverit intervalla. Qui verò Occidentis regionis mare adierint, Orientis loca nequaquam tantopere attigerunt: qui autem contrà, in Occidentalibus defecerunt,

runt. De Auſtro quoque & Septentrione ſimiliter ſe habet. Atqui & illi & nos auditu plura percipientes, compilamus formam ac magnitudinem reliquamque naturam, qualis & quanta ſit eo quidem modo quo ex ſenſibilium intellectu alia intellectus componit. Figuram enim & colorem & magnitudinem pomi, odorem quoque & tactum & ſuccum ſenſus ipſi denunciant. Ex iis intellectus componit pomi cognitionem, & magnarum quidem formarum ipſarum partes ſenſus intuetur. Totum verò ex viſis, intellectus diſponit. Sic quidem & viri dociles ſpectatoribus & loca (prout caſus tulit per diverſas terræ partes) pervagantibus, ſicuti ſenſibus credentes in unum conſtruunt deſcriptionem univerſi orbis terrarum aſpectum, cùm & exercituum ductores omnia quidem ipſi conficiunt, ſed ubique nequaquam adſunt: quinimo per alios plurima gerunt, fide nunciis adhibita, & pro auditis accommodantes mandata, dimittunt. Qui autem ſolos videntes cognoſcere exiſtimat, auris judicium perimit, quæ ad ſcientiam capeſſendam longè præſtantior eſt oculo. Maxime autem hujus ætatis homines dicere aliquid de Britannia poſſent, deque Germanis & intra & extra Danubium habitantibus, de Getis, de Tyrrhegetis, de Baſtarnis.

ſtarnis. Item de Caucaſum incolentibus, ut Albanis & Hiberis. Renunciata verò ſunt nobis à rerum Parthicarum ſcriptoribus, in quibus eſt Artemiſius Appollodorus, quæ illi amplius quàm multi ſuperaverunt, & de Hyrcania, & Bactriana: quin & Romanis nuper fœlicem Arabiam intrantibus, cujus imperator erat vir inſignis amicitia & conſuetudine nobis devinctus Ælius Gallus: & Alexandriæ mercatoribus claſſe per Nilum & per Adriaticum ſinum uſque in Indiam navigantibus. Quæ omnia longè magis hujus ætatis mortalibus quàm majoribus noſtris cognita ſunt. Cùm Gallus igitur Ægypti præfectus eſſet, & viarum comites ad Syenem & terminos Æthiopiæ uſque aſcenderint, accepimus naves centum ac viginti ex Muris portu ad Indiæ tractus enavigaſſe: cùm ab initio pauci Ptolemaidis reges navigare prorſus auderent, nec mercatoria Indiæ vectare onera. Prima igitur & maximè peculiaria ſunt, & ad ſcientiam & ad urbanas neceſſitates, formam & magnitudinem ſimpliciter, & ut ſic dicam inveſtigare, quod quidem ad orbis deſcribendi tabulam incidens, ſimul & qualis eſt, & quota totius terræ pars demonſtrat. hoc quidem proprium orbis ſcriptori eſt. De tota verò terra accuratè tractare, & de illius Zonæ quam dicimus omni ſpondylo vel dorſo, cujuſdam alterius

eſt diſciplinæ: ſicuti habitantur & ſecundùm alteram partem quartam ipſe ſpondylus. Etenim ſi hoc ſeſe modo habeat, haud ſanè à noſtris habitatur incolis, ſed ille alius ponendus eſt terrarum orbis. quod profectò credibile eſt. Hæc autem quæ in ipſa ſunt, dici à nobis debent. Mundi verò habitabilis forma chlamydis ſpeciem præ ſe fert, cujus latitudinem maximam linea per Nilum deſcribit, principium ab cinamomifero parallelo capiens, & ab inſula exulum Ægyptiorum, uſque ad eum qui eſt per Hyberniam parallelum. Longitudo autem hujus eſt linea ad rectitudinem ab Occaſu per columnas, & per fretum Siculum uſque ad Rhodiam & ſinum Iſſicum penes Taurum progreſſa. qui Aſiam per Zonas diſtinguit in Orientale vergens pelagus inter Indos & eos qui ultra Bactrianam ſunt Scythas. Intelligatur igitur oportet ſpacium aliquod parallela deſignatum linea, in quo figuræ chlamydis facies deſcripta eo modo ſit, quod longitudini longitudo conſentiat & pari æqualitate ſit maximum, ac latitudini latitudo. Figura itaque ad chlamydis ſpeciem habitabilis orbis eſt. Latitudinem nanque ipſius terminari diximus per ipſa paralleli latera ultima, qui partem ejus habitabilem inhabitabilemque utrinque diſtinguit. Hæc quidem fuere unum ad Septentrionem per Hyberniam,

niam, alterum ad Torridam per Cinamomiferam. Hæc autem ad Ortum & Occaſum exporrecta uſque contra inſurgentes orbis terræ partes, quoddam efficient mutuis lineis ſpacium ad eas ipſas quæ per Septentrionem adjunctæ ſunt: in hoc autem habitabilem eſſe conſtat ex eo, quòd maxima ipſius latitudinis pars extra id non excidit, neque longitudo. Quod verò ipſius forma chlamydis ſpeciem habet, quia extremitates longitudinem minoribus utrinque finiant terminis, maris autem inundatio latitudinis partes adimat. Id ſanè perſpicuum eſt ex ipſis qui & Orientis & Occidentis tractus utrobique navigationibus circumierunt. Nam inſulam quam vocamus Taprobanem in Auſtrum longè magis quàm Indiam ſpectantem oſtendunt & habitari, & contra Ægyptiorum inſulam & terras Cinamomiferas attolli. Aëris enim æqualem eſſe temperiem quæ extremæ ultra Indos Scythiæ: oſtium quoque maris Hyrcani magis ad Septentrionem vergere, & adhuc amplius tractus Hyberniæ. pariter autem & de plaga trans Columnas memoratur. Signum autem orbis Occaſui propinquiſſimum eſſe Hiſpanorum promontorium quòd Sacrum vocant, id quod ſubjicitur quodammodo lineæ, quæ per Gades & Columnas ducitur, & per fretum Siculum, & per Rhodiam. Conſonare

enim

enim ajunt & horoſcopia, id eſt horarum aſpectus, & ventos utroque verſum ferentes, & dierum & noctium maximarum prolixitates. Horarum enim quatuordecim dies ac noctes Æquinoctiales & in Gaditana & in Hiſpaniæ maritima ſpectare licet interdum. Poſidonius refert ab excelſo quodam domicilio in urbem, quæ ab hiſce locis quadringenta diſtat ſtadia, ſtellam ſe vidiſſe, quàm Canobum ipſum ſuſpicatur. Ex hoc paululum ex Hiſpania progreſſos in Meridiem ipſam ſpectare confiteri, & ex ipſa in Cnido hiſtoria atque proſpectu. Speculam enim Eudoxi non multò aliis habitaculis altiorem eſſe, quo ex loco eum ſtellam Canobum intueri ſolitum dicitur. In Rhodiaco verò climate Cnidum exiſtere, in quo Gades, & hujus maritimam, hinc ad Auſtrales partes navigantibus jacet Africa, hujus verò Occidentalis maximè tractus, pars parva ante Gades magis procumbit. Dehinc extremitatem cùm fecit anguſtam, ad Ortum recedit, & Auſtrum. Ac dilatatur paulatim quóad ad Ætherios Æthiopas applicat. Hi autem Carthaginenſis regionis ultimi jacent Cinamomiferorum lineam attingentes. Contrà verò à Sacro navigantibus promontorio uſque ad nuncupatos Artabros in Septentrionem eſt navigatio dextra Luſitaniam habentibus.

Reli-

Reliqua ad Ortum tota obtuſum efficiens angulum uſque ad Pyrenes extrema quæ ad Oceanum terminantur. His Occidentales Britanniæ partes è regione adjacent ad Aquilonem. Eodem etiam modo Artabros eſſe à Septentrione, queis opponuntur inſulæ quas Caſſiteridas appellant, à pelago quodammodo in Britannico climate conſtitutæ. Liquet igitur, quantum extremitates orbis terrarum per longitudinem ex circunfuſo pelago in anguſtum cogantur. Cùm vero talis forma exiſtat in univerſum duas rectas ſuſcipere commodum eſſe videtur, quæ ſe invicem ſecantes in rectum, una per longitudinem totius maximi, altera per latitudinem perveniént. Et una quidem parallelorum, altera Meridianorum erit. Deinde iſtis, parallelas intelligentes, in utranque partiri terram ac mare, quo nos uti contingit. Forma enim quam diximus magis manifeſta fieret, & linearum magnitudo alias atque alias menſuras habentium, & longitudinis & latitudinis. Climata quoque magis ad Orientem vel Occaſum ſpectantia melius fient dilucida, pariter & quæ ad Auſtrum vel ad Aquilonem vergunt. Poſtquàm vero has ipſas rectas per cognita loca ſuſcipere oportet, quædam jam ſuſceptæ ſunt. Dico autem medias duas, alteram de longitudine, & alteram de latitudine

jam

jam antea dictas: reliquæ verò per has facile dignoſcerentur. Quodam enim modo his utentes elementis, partes invicem ſe habentes colligemus, & cæteras habitandi habitudines in terram vel in cœlum ſpectantes. Cæterùm mare plurimum terram deſcribit ac format, ſinus ac pelaga, & freta conficiens plurima, iſthmos ſimiliter ac peninſulas, & promontoria. Aſſumunt & ex hoc ipſo fluvii & montes. Per talia nanque ipſæ continentes & gentes & oppidorum ſitus natura bene compoſiti intelliguntur, & cæteræ varietatis quibus referta eſt deſignatrix locorum tabula. In quibus quidem eſt inſularum multitudo & pelago, ac litoribus omnibus diſperſa: in aliis alias virtutes ac vitia & varios ipſarum uſus abuſuſque oſtendentibus, has quidem natura, has verò apparatu, quas natura dici convenit, perdurant enim. Adjecta vero, permutationes accipiunt. Et harum quoque quaſdam diutius perdurare valentes, declarare neceſſe eſt. Quæ quidem non diu, alioqui vero illuſtrem claritatem quampiam tenentes & gloriam, vel quæ in tempus poſterum permanens, modum quendam locis cognatum efficit, & apparatum haud amplius exiſtentem. Ea propter & hæc memoria teneri oportere conſtat. Permultæ nanque ſunt urbes, de quibus hoc dici contingit, quod & Demoſthenes ipſe de adja-

adjacentibus Olyntho commemoravit. Quas ſic claruiſſe inquit,ut ſi quis adventet, illas nunquam habitatas fuiſſe intelligat. Ad hæc tamen & alia loca libenter proficiſcuntur, tam celebrium operum veſtigia contemplari cupientes, ſicut & illuſtrium virorum ſepulchra: ſic & jure inſtitutarum rerum publicarum recordationem uſurpamus, quæ illis in locis jam extinctæ ſunt. cùm eodem nos modo invitet utilitas, quo & res ipſæ geſtæ. Id enim aut imitationis aut talium evitationis gratia fit. Primam itaque deſignationem repetentes, dicimus habitabilem terram noſtram circunfluam exiſtentem, ab exteriore mari multos in ſeipſam ab Oceano ſinus admittere. Quatuor autem ampliſſimos, è quibus Aquilonaris quidem, mare Caſpium vocatur, quod plerique nuncupant Hyrcanum. Perſicus autem & Arabicus ab Auſtrali mari effunduntur: unus quidem adverſus maximè Caſpia, reliquus Pontico. Quartus hos magnitudine admodum ſuperat, quem mare noſtrum, quod interius appellamus, efficit initium ab Occaſu & freto per Herculeas Columnas accipiens, & ad Orientis regiones alia latitudine longè porrectum, deinde diviſum, & duos in ſinus diffuſioris pelagi terminatum. Vnum quidem à ſiniſtra, quem Euxinum pontum appellamus; alterum au-

autem conſtantem ex Ægyptio pelago, & Pamphylio, & Iſſico. Cæterùm univerſi quos commemoravimus ſinus ab extimo mari anguſto influunt æſtu, plus autem ſinus Arabicus & Gaditanus per Columnas, reliqua verò minus. Terra ſanè quæ *illos* includit, *trifariam* partita eſt, quemadmodum *dictum* eſt. Europa facilè plurimas cunctarum formas induit. Africæ contrà evenit. Aſia mediam quodammodo ambarum diſpoſitionem habet. Omnes autem ex litoribus inteſtinis cauſam habent, quare multiformes ſint, aut non habent. Exterior autem, exceptis *jam dictis* ſinubus, *ſimplex eſt* inſtar chlamydis ut dixi, figura. Nam reliquas in exiguo differentias omittemus. In magnis enim quòd puſillum eſt, nibil intereſt. Rurſus in Geographica ſcientia non modò formas, & locorum magnitudines inquirimus, ſed etiam mutuas inter ſe continentias, ut diximus. Et hic interiora litora majorem quàm exteriora varietatem exhibent. *Major* quoque *notitia* atque temperies, & in urbibus, & in nationibus per bona gubernatis inſtituta, in quibus magis quàm in illis homines verſantur. Iſta verò magis noſſe concupiſcimus, in quibus plures traduntur actiones, plures artes, plura regendarum civitatum inſtituta, aliáque quæ ad comparandam prudentiam cooperantur, &

neceſſarii rerum uſus ad illa nos conducunt: quæ quoad perveniri poteſt, implicitas ſecum habent communicationes. Hæc ſunt quæ habitantur, imò verò rectè habitantur. Ad omnia hujuſmodi (ut dixi) noſtrum mare magnam habet excellentiam. Hinc ergo exponendi ambitus ſuſcipienda ſunt primordia. Hujus ſinus initium eſſe à Columnarum freto dictum eſt. Latitudo ejus anguſtiſſima ſtadia circiter ſeptuaginta traditur. Circumcirca verò anguſtias naviganti ſtadiorum centum & viginti, diſtantiam litora ipſa unà capiunt, ſiniſtrum verò magis. Et aſpectus ipſe ingentis cujuſdam pelagi apparentiam præ ſe fert. è dextro quidem latere terminos habet litus Africanum Carthaginem uſque. Ex altero verò litoribus terminatur Hiſpano & Gallico ad Narbonem & Maſſiliam, dehinc Liguſtico, poſtremò verò Italico uſque in fretum Siculum. Latus autem pelagi ad Ortum ſpectans, Sicilia eſt, & utrinque jacentia ejus freta, è quibus unum ad Italiam pertinens ſtadia ſeptem patet. Quod autem Carthaginem ſpectat, ſtadiis mille & quingentis. Cæterum à Columnis in fretum, quod ſeptem ſtadiorum dixi ducta linea, pars illius eſt quæ ad Rhodum & Taurum ducta, medium jam dictum pelagus incidit, fertur autem ſtagidia mille duodecies. hæc quidem pela

lon-

longirudo. Sed maxima latitudo ad ſtadiorum quinque millia è ſinuGallico inter Maſſiliam & Narbonem ad regionem Africæ oppoſitam. Hujus autem maris partem univerſam Africanum vocant pelagus. Quod autem terræ opponitur, partim Hiſpanum, partim Liguſticum, partim Sardonicum, ultimum verò uſ-ad Siciliam Tyrrenum mare nuncupatur. Ad litoream verò plagam Tyrrhenam uſque ad Liguſticam crebræ extant inſulæ, maximè autem Sardinia & Corſica poſt Siciliam, quæ quidem & bonitate & magnitudine cæteras noſtras ſuperat. Multò autem his inferiores longius in mari ſitæ Pandaria & Pontia. At terræ propiores Æthalia, Planaſia, Ilva & Pithecuſæ, Prochyta, Capriæ, Leucaſia, & reliquæ generis hujus. Alia ex parte oræ Liguſticæ ante reliquam ripam uſque ad Columnas non multæ, è quibus eſt Gymneſia & Byſus. Ante Africam quoque atque Siciliam non multæ, quarum eſt Coſura & Ægimurus & Lipareone, quas appellant quidam Æolias. Poſt Siciliam & utrunque fretum alia continenter adjacent maria. Vnum ante Syrtes & Cyrenaicum & Syrtes ipſæ, alterum olim quidem Auſonium, nunc verò Siculum vocitatum in illud confluens, atque contiguum. Quòd igitur Syrtibus prætenditur, & regioni Cyrenarum, Libycum ſive Africa-

num appellatur, & in Ægyptium finitur pelagus. E Syrtibus minor quidem, ſtadiorum mille, & ſexcentûm habet ambitum. Oſtium utrinque adjacentes habet inſulas, quæ Meninx ac Cecina vocant. Eratoſthenes tradit majoris Syrtis circuitum millium quinque eſſe. Profundum verò mille & octingentûm, ab Heſperidum agro ad Automala, & Syrenarum confinia, ad reliquam terram Libyam, quæ in eo tractu eſt. Alii navigationis ambitum ſtadiorum quatuor millia eſſe referunt. Profundum autem mille & quingentûm, quanta eſt oris latitudo. Cæterùm Siculum pelagus Siciliæ & Italiæ ad Orientem opponitur, & item interjacenti tranſitui inter Rheginum agrum uſque Locros, atque Meſſenam uſque Syracuſas, & Pachinum. Creſcit autem ad Orientis partem uſque ad Cretæ promontoria, & plurimam Peloponneſi partem alluit, & ſinum quem Corinthiacum vocant implet. Ad Aquilonem verò vel ultima *Japygiæ & Jonii ſinus os, & Epiri partes in Auſtrum ſpectantes uſque ad ſinum Ambracium, litusque contiguum, quod ſinum Corinthiacum ad Peloponneſum efficit. Sinus autem Jonius ejus pars eſt, quod Adriaticum hoc tempore dicitur. At hujus poſitum à dextra latus, regio facit Illyrica, ſiniſtrum verò Italia uſque ad intimos Aquileiæ receſſus. Eſt autem

*Apulia.

ad Septentrionem & ad Occaſum protendens anguſtus & prolixus. Longitudo quidem ſtadiorum ſex millium, latitudo verò ampliſſima ſtadiorum ducentum ſupra mille. In eo ſanè tractu frequentes ſolæ ſunt inſulæ ad terram Illyricam, & Abſyrtides & Ceryctica & liburnides, Iſſa etiam & Tragurium & Mellia & Corcyra & Pharus, ad Italiam verò Diomedeæ. A Pachyno in Cretam Siculi maris intervallum ſtadiorum quatuor millium & quingentum eſſe tradunt. Tantundem ad Tænarum Laconicum. Ab extrema verò Japygia ad interiora ſinus Corinthiaci, minus quàm ſtadiorum trium millium intereſt. Ab eadem autem Japygia extrema in Africam plus quam millium quatuor. In eo autem tractu inſulæ ſunt Corcyra & Sibota ante Epirũ. Deinceps verò ante ſinum Corinthiacum Cephalenia, Ithaca, Zacynthus, Echinades. Siculo autem Creticũ conjungitur pelagus & Sardonium & Myrtoum, quod inter Cretã & Argiam Atticamq; jacet. Quod latitudinẽ maximam habet ab Attica ad ſtadia millia ducenta. Longitudo minor quàm dupla. In hoc verò ſunt inſulę Cythera, Calauria, & quę Æginam cingunt & Salaminem, & ex Cycladibus pleręq;. Quod verò contiguum eſt jam, Ægęum exiſtit cùm ſinu Melane, id eſt nigro, atq; Helleſponto. Eſt & Icarium & Carpathiũ uſque Rhodum Cretamque ac Cyprum

& primas partes. Cæterùm ad Aſiam pertinent inſulæ Cyclades & Sporades, & quæ Cariæ & Joniæ & Æoliæ uſque Troadem adjacent. Con inquam & Samum & Chium & Lesbum & Tenedum. Eodem etiam modo quæ ante Græciam jacent uſque in Macedoniam, ſibique conterminam Thraciam, Eubœa ſcilicet, & Scyrus, & Peparethus, & Lemnus, & Thaſus, & Imbrus, & Samothracia & cæteræ complures, de quibus ſingulis aperiemus. Hujus autem tractus mare longitudinem habet millia circiter quatuor, aut paulò plus. Latitudinem vero ad millia duo. Continetur autem à prædictis Aſiæ partibus & maritimo ſpacio è Sunio uſq; in ſinum Thermæum, quà in Septentrionem navigatio agitur, & à Macedoniæ ſinubus uſque in Cherſoneſum Thraciam. Apud hanc adjacet ſeptem ſtadiorum fretum ad Seſtum & Abydum, per quod Ægæum & Helleſpontus in aliud ad Septentrionem effluit mare, quod Propontidem appellant, & illud in aliud quod Exinum pontum nominant. Hunc quodammodo bimarem dicimus: ad medium nanque duo procumbunt promontoria: unum quidem ab Europa, partibusque Borealibus: alterum ex Aſia huic oppoſitum. Vnde tranſitus ipſe coartatur intermedius, & ingentia duo efficiuntur maria. Europæ quidem promontorium Crium, id eſt
arie-

arietis frontem appellant: alterum Aſiæ, Carambin. diſtant autem invicem circiter ſtadia duo millia & quingenta. Spectans igitur in occaſum pelagus è Byzantio uſque in Boryſthenis eruptiones longitudinem habet ſtadiorum trium millium octingentûm, latitudinem vero duum millium, in quo Leuca, id eſt alba jacet inſula. In orientem verò ſpectans, parem continet longitudinem, & in anguſtum finitur receſſum, qui ad Dioſcuriadem pertinet ad ſtadiorum millia quinque, aut paulo plura: latitudo ad ſtadiorum millia tria patet. Ambitus vero totius pelagi ſtadiorum millia viginti quinque. Hujus autem ambitus figuram arcui Scythico, dum intenditur, plerique comparant, nervum dexterioribus ponti partibus ſimilem exhibent. hæc eſt autem ab oſtio uſque ad Dioſcuriadis agri receſſum adnavigatio. Nam excepta Carambe, reliquum omne litus parum aut prominet aut recedit, adeo ut rectum videatur. Reliquæ parti ipſius arcus cornu ſimile eſt, quod geminas curvationes habet: quæ quidem ſupernè eſt, rotundiorem tenet: quæ vero inferior, rectiorem. ſic illam geminos ſinus efficere, è quibus qui ſpectat in Occaſum, longè altero rotundior eſt. Suprà ſinum autem ad Ortum vergentem Mæotis palus jacet ad Aquilonem ſtadiorum novem millium, aut paulo plurium

circuitum habens. hęc penes Boſphorum quem Cimmerium appellant in pontum effluit, iſte per Thracium in Propontidem excurrit. Os enim Byzantiacum Thracium, Boſphorum vocant, quod ſtadiorum quatuor exiſtit, at Propontis ſtadiorum mille & quingentûm longitudinem protendi perhibetur ex Troade Byzantium uſque. par verò quodammodo extat ipſius latitudo. Hic Cyzicenorum conſiſtit inſula, & circa eam puſillæ quædam inſulæ. Ægæi enim maris ad Aquilonem talis eſt refluxio & tanta, rurſusque è Rhodia Ægyptium pelagus efficiens & Pamphylium & Iſſicum. In Orientem nanque & Ciliciæ partes pariter extenduntur uſque ad ſtadiorum millia quinque trans Lyciam & Pamphyliam & univerſum Cilicum litus, hinc Syria & Phœnice & Ægyptus ad Auſtrum & Occaſum mare circundant uſque Alexandriam. In ſinu autem Iſſico & Pamphylio Cyprum jacere contingit, quæ pelago contigua eſt Ægyptio. Eſt autem è Rhodo uſque Alexandriam intervallum ab Aquilonis regione ſtadiorum millium quatuor. Navigationis verò circuitus u plicatur. hanc nautarum æſtimationem eſſe de maris ſpacio perhibet Eratoſthenes, cùm quidam eſſe ſic dicant, alii verò millium ſtadiorũ quinq; aſſerere non dubitent. Ipſi autem per umbrarum inveſtigationem gno-

mo-

monem ſtadiorum millia tria ſeptingenta quinquaginta inveniſſe ait. Hujus quidem maris partes Cilicia & Pamphylia & Ponticæ regiones dextræ nuncupatæ, ſimul & Propontidis, & deinceps uſque in Pamphyliam extenta litora, ingentem quandam efficiunt peninſulam ſeu Cherſoneſum, & magnam quandam fluctibus ambitam terram, id eſt in Iſthmum, ex Tarſenſi pelago ad oppidum Aminſum, & Themiſcyram campum Amazonum. Regio enim hæc intra lineam ipſam conſiſtens uſque in Cariam & Joniam, & gentes intra Alyn habitantes, tota ab Ægæo pelago & jam dicti maris partibus utrinque circumalluitur. Et hanc quidem propriè eodem quo univerſa nomine Aſiam vocamus. Vt autem ſummatim dicamus, noſtri maris ſignum maximè in Auſtrum exiens magnæ Syrtis ſinus eſt. Poſt hunc Alexandria Ægypti, & Nili fluenta. Aquiloni verò proximus Boryſthenes eſt. Si quis tandem Mæotin quoque pelago adjunxerit. Eſt enim perinde ac Tanais pars. Occaſui autem propius eſt Columnarum fretum, conjunctiſſimus verò Orienti eſt, quem dixi ante receſſus ad Dioſcuriadem, haud rectè ſanè lineam Iſſicum dixit Eratoſthenes. Ipſe enim in eodē Meridiano quo & Aminſus & Themiſcyra, ſitus eſt. Quod ſi velis, aſſume & Sidenam uſque Pharnaciam. Ab hiſce

partibus directa in Orientem navigatione, curſus eſt quidem ad Dioſcuriadem ſupra ſtadia millia tria, ſicut in parte magis ex circuitione manifeſtabitur. Noſtrum igitur mare hujus generis eſt. Terras autem nunc, quæ illud amplectuntur, ſubſcribere neceſſe eſt. Ab iiſdem verò regionibus, primordium capiamus, à quibus maris ipſius deſignationem ſcribentes accepimus. Interius igitur per Columnarum fretum navigantibus, in dextra quidem eſt Africa uſque ad Nili fluenta, in ſiniſtra verò ad oppoſitum fretum uſque ad Tanain Europa. terminantur autem utræque in Aſiam. Ab Europa eſt igitur inchoandum, quandoquidem & multiformis in primis eſt, & ad virorum virtutem ingenuè diſpoſita, civiumque & ſuarum ad alios rerum tranſfuſiva, eſt enim tota habitabilis, in exigua tantummodo parte propter frigoris vim inhabitabilis, quæ finitima Tanaidis & Mæotidis incolis, Boryſthenenſibuſque in curribus degentibus. Habitabilis autem regionis id quod eſt algidum & montanum natura laborioſè habitatur. Curatores autem probos nacta, loca etiam pravè per latrocinia habitata mitigantur. Quemadmodum obtinentes Græci montes petraſque incoluerunt pulchrè ob providentiam circa civilia arteſque & reliquum ad vitam ſenſum. Romani quoq; multas gentes accipientes,

tes,

tes, quæ natura inhumanæ erant ex ipſis locis aſperis importuoſiſque & frigidis, cauſave alia malè habitatis inſociabiles homines inter ſe multis aliis admixtis connexuerunt, & civiliter vivere agreſtiores, durioreſque docuerunt. Quantum verò *ipſis eſt in* plano naturalemque habet temperiem, multum adjuvat ad iſta. Quandoquidem id quod eſt in fœlici regione, pacificum omne eſt: & quod in triſti, pugnax & virile. accipiuntque hæ gentes aliqua inter ſe beneficia. aliæ enim opem armis ferunt, aliæ fructibus & artibus *morumque doctrina*. Manifeſta autem ſunt etiam non *auxiliantium invicem* detrimenta. Habet autem ſuperius quiddam vis arma tenentium, niſi ea ipſa multitudine ſuperetur. adeſtque terræ iſti etiam ultra hoc quiddam naturale bonum, quod ea ſanè omnis planitie montibuſque diſtinguitur. Ita ut uſquequaque agricultura, terræ deſcriptio, civilitas atque pugnæ adſint. Pluſque ſit alterum id ſcilicet quod eſt pacis familiare, ita ut hoc *vincat adjuvantibus* etiam ducibus, Græcorum prius, Macedonum verò Romanorumque poſterius. Ex hoc autem & ad pacem & ad bellum ſufficientiſſima eſt ſibi. Etenim multitudinem pugnacem abunde habet, & quæ agros colat, & quæ urbes quoque contineat. Excellit autem hæc etiam fructus efferens optimos vitæque

neceſſarios, & metalla quæcunque ſunt uſui. Odores verò ad ſacrificia, necnon multi ſumptus lapillos ipſa extrinſecus petit. Quarum etiam rerum inopibus nihilo deterior, quàm abundantibus eſt vita. Similiterque pecudum exhibens mitium multarum copiam, at beſtiarum habet ferarum raritatem. Ac talis quidem eſt natura terra ipſa in univerſum. Particularis autem pars prima eſt omnium ab Occaſu Hiſpania corio bubulo ſimilis, cujus pars tanquam in collum extenſa ſupervenit in finitimam Celticam. ſunt enim iſta quæ ad Ortum. Hincque abſcinditur laterali fine ea quæ dicta eſt Pyrene. eſt autem regio ipſa mari circunflua, pars quidem Auſtralis mari noſtro uſque ad Columnas, reliqua verò Atlantico uſque ad Septentrionale Pyrenes cacumen, Oceano. Longitudo autem regionis hujus quæ quàm maxima eſt, circiter ſex millium ſtadiorum: latitudoque quinque millium. Poſt hanc eſt Celtica ipſa ad Orientem ſolem uſque ad flumen Rhenum, cujus latus Septentrionale Britannico alluitur freto omni. Eſt enim æqualiter inſula ipſa omnis oppoſita omni, longitudinem quinque millium fermè continens ſtadiorum. Quod autem ad Orientem verſum eſt, Rheno flumine circunſcribitur, parallelum habente rivum Pyrenæ. Auſtrale verò id quod à Rheno, Alpibus. Reliqua pars

mari noſtro, quo loco is qui ſinus vocatur Gallicus diffunditur. Inque eo Maſſilia & Narbo ſunt ſitæ urbes clariſſimæ. Et autem oppoſitus huic ſinui ex adverſo ſinus alter illi cognominis, vocatus quidem & ipſe Gallicus, ſpectans ad Septentriones, atque Britannicam regionem. Anguſtiſſimamque habet illic latitudinem terra Celtica. Cogitur enim in iſthmum pauciorum quidem ſtadiorum quàm trium millium, plurium verò quam duorum. Medium autem eſt dorſum montanum ad erectiones Pyrenes, Cemmenus mons vocatus. Delinitque hic maximè in medios Celtarum campos. Alpibus autem, qui ſunt montes altiſſimi, facientibus circunferentem lineam, id quod eſt gibberoſum ad ſupradictos torquetur Celtarum campos, & ad Cemmenum montem, cavum verò ad Liguſticam & Italiam: Genteſque continet mons iſte multas Celticas, præter Ligures. hi enim aliæ ſunt gentes, proximi tamen vita. Incolúntque partem Alpium connexã Apennini montibus, partémq; etiam obtinent Apenninorũ montium. Sunt enim iſti montanum dorſum per longitudinem totius Italiæ innatam à Septentrionibus ad Meridiẽ, deſinénſq; ad fretum Siculum, Italiæ autem partes primæ ſunt, ſubjecti Alpibus campi uſq; ad ſinũ maris Adriatici proximorúmque locorum. Quæ verò dehinc cacumina

anguſta

anguſta & longa peninſulantia. Perque ipſam (ut dixi) Italiam in longitudinem extenditur mons Apenninus ad ſeptem uſque ſtadiorum millia. Latitudo verò ejus eſt inæqualis. Facit autem Italiam peninſulam Tyrrhenum mare incipiens à Liguſtico & Auſonium & Adriaticum. Poſt Italiam autem, quæ ad Ortum reliqua ſunt Europæ, bifariam dividuntur Iſtro flumine. Fertur enim hic ab Occaſu in Ortum, & in Euxinum pontum, à ſiniſtra relinquens Germaniam omnem incipientem à Rheno, Geticumque totum, & quod eſt Tyrigetarum & Baſtarnorum atque Sauromatarum uſque ad flumen Tanain lacumque Mæotidem. A dextra verò Thraciam omnem & Illiricum, reliquamque ultimam Græciam. Præjacent autem Europæ inſulæ quas diximus extra Columnas quidem Gades & Caſſiterides & Britannicæ. Intra Columnas verò Gymneſię, aliæq; Phœnicum inſulę, aliæq; Maſſilientium & Ligurum, contraque Italiam uſque ad inſulas Æoli. Et quæcunque circa Epiroticam regionem & Græciam uſque ad Macedoniam, & Thraciam Cherrhoneſum. A Tanaide autem atque Mæotide ſunt quæ intra Taurum continentur, & deinceps hæc quæ exterius. Diviſa enim ea bifariam per Taurum montem extenſum à jugis Pamphylię ad orientale mare ſecundùm Indos, & qui ibi ſunt Scythas, ea quæ ad

ad Septentriones vergit pars terræ eſt, quam Græci vocant intra Taurum. Quę verò ad Meridiem eſt, hanc extra nuncupant: At quæ Mæotide Tanaideque continentur, partes ſunt intra Taurum. Harum autem partes primæ ſunt. quæ inter mare Caſpium & Euxinum pontum, ex parte quidem in Tanain Oceanumque finientes, & id quod extra, & id quod maris eſt Hyrcanii, ex parte verò ad Iſthmum, ubi proximus eſt à receſſu Ponti ad Caſpium. Deinde quæ intra Taurum, ea ſunt ſupra Hyrcaniam uſque ad Indos, & Scythas eos, qui ſunt ad idem mare, & ad Imæum montem. Hæc autem habent partim quidem Mæotæ Sauromatæ; & qui inter Hyrcaniam & Pontum uſque ad Caucaſum & Iberes & Arbanos, Sauromatæ & Scythæ & Achæi & Zygi & Heniochi. Quæ verò ſupra mare Hyrcanum, Scythæ, Hyrcanique & Parthi & Bactriani & Sogdiani, & aliæ ſuperjacentes Indorum partes ad Septentrionem. Ad Auſtrum autem maris Hyrcani, & ex parte omnis Iſthmi, qui hujus eſt maris medius; & Ponti & Armenię bona pars, Colchiſque & Cappadocia omnis, uſque ad Euxinum pontum & Tibaranicas gentes. Adhuc autem quæ intra Alyn dicitur regio, complectens quidem ad Pontum & Propontidem Paphlagonas & Bithynios & Myſos, & quæ ſupra Helleſpon-

tum dicitur Phrygiam, cujus pars etiam eſt Troas. Ad Ægęum autem ſequenſque mare Æolidem & Joniam & Cariam & Lyciam, in mediterraneáque regione Phrygiam, cujus pars eſt ea quæ Gallogræcorum dicitur Galatia, & quæ acquiſita eſt, Lycaoneſque & Lydi. Deincépſque ejus quæ intra Taurum ii qui montes obtinent Paropamiſadæ, & Parthorum & Medorum & Armeniorum, Cilicúmque gentes & Lycaones & Piſidæ. Poſt montana verò ſunt quæ intra Taurum. Prima autem harum Indica gens omnium maxima & feliciſſima, finiens ad Orientale mare atque Atlanticum Auſtrale. Inque Auſtraliſſimo mari præjacet Indica inſula minimè minor Britannica, Taprobane: póſtque Indicam regionem ad Occidentalia declinantibus, habentibúſque à dextera montes, regio eſt magna maléque ob triſtitiam ſuam habitata ab hominibus omnino barbaris, nec una gente. Vocant autem Arianos, qui ſe extendunt à montibus uſque ad Gedroſiam & Carmaniam. Deincépſque ſunt, mare verſus quidem Perſæ & Suſii & Babylonii, deſcendentes ad mare Perſicum circúmque hos habitantes gentes parvæ. Ad montes autem, vel in eis Parthi Medíque & Armenii, & quę his finitimę ſunt gentes, atq; Meſopotamia. Póſtque Meſopotamiam, quæ intra Euphratem ſunt Arabia felix, omnis definita

nita ſinu Arabico omni, & Perſico, & quã-
tam quidem Scenitæ atq; Philarchi obti-
nent ad Euphratem deſcendentes. Sive
qui trans ſinum Arabicum uſque ad Ni-
lum Æthiopéſque & Arabes, & qui poſt
hos ſunt Ægyptii Siriíque & Cilices alii-
que. Et qui Trachiotæ appellantur, ul-
timíque Pamphilii. Poſt Aſiam verò eſt
Africa conjuncta ipſa Ægyptóque &
Æthiopiæ, litus habens Europæ ad-
verſum, directum ferè uſque ad Colum-
nas, ab Alexandria incipiens præter
Syrtes. & ſi quis alicubi eſt ſinus ali-
us converſione mediocri, & quæ e-
juſmodi faciunt promontoriorum emi-
nentiæ. Litus autem ſecundùm Ocea-
num ab Æthiopia uſq; ad quiddam tam-
quam parallelum priori. Póſtque iſta co-
actam habet ab Auſtralibus partibus in
acutum ſummitatem parum extra Co-
lumnas procedentem, facientémque
quodammodo figuram menſalem. Eſt e-
nim (ſicut alii quoque declarant, & Cn.
Piſo dux exiſtens regionis ejus, nobis e-
narravit) pantheræ ſimilis, diſtincta do-
mibus ut punctis, comprehenſis arida
& deſerta terra. Vocant autem hujuſmo-
di habitationes Ægytii Anaſes. Talis au-
tem exiſtens, habet quaſdam alias dif-
ferentias, triſariam diviſas. nam à
maritima regione ſecundum mare no-
ſtrum valde felix eſt plurima, maximé-
que Cyrenæa, & quæ circum Carthagi-
nem

nem Maurorum, Columnarúmque Herculearum. Habitatur autem mediocriter ea quoque quæ eſt maritima, media verò malè: ea quidem blattas ferens, deſerta plurima & aſpera atque arenoſa. Idem autem paſſa eſt ea quę in rectum ad hanc extenditur per Æthiopiam vadens, & Troglodyticam, Arabicamque, & Gedroſiam eam quæ eſt Ichthyophagorum, id eſt piſcicomedonum. Incolunt autem Africam gentes ignotæ plurimæ. Non enim multam peragrari eam contingit exercitibus: neque alienigenis hominibus. Indigenæ verò ipſi pauci ad nos adveniunt è longinquo: neque illi ſanè credibilia, neque omnia referentes. Ea tamen quæ dicuntur, ſunt hujuſmodi. Eos quidem qui ſunt Meridionaliſſimi, Æthiopas appellant: qui verò ſub iſtis plurimi ſunt, Garamantes, & Aruſios, & Nigritas: & qui adhuc ſub iis, Gætulos. Mari autem propinquos, vel etiam ipſum tangentes Ægyptum verſus, Marmaridas uſque ad Cyrenæam. Supra hanc autem, ſupráque Syrtes, Pſyllos, atque Naſamones, atque Getulorum aliquos: deinde Syntas & Byzacios uſque ad Carthaginenſem regionem: ea enim eſt multa. Connectunturque eidem Numidæ. Horum autem notiſſimos, alios quidem Maſſilios, alios verò Maſſæſylios appellant, poſtremi verò ſunt Mauri. Omnis autem à Carthagine uſque

ad

ad Columnas felix eſt regio,ſed ferarum immanium nutrix, ſicut etiam mediterranea omnis. Non improbabile eſt autem horum etiam aliquos dici Numidas, nequeuntes antiquitus ob multitudinem ferarum agrum colere. Qui nunc peritia venandi excellentes, ſimúlque in hoc adjuti etiam à Romanis propter ſtudium beſtiarum pugnæ, utrorumq; ſunt præpotentes, beſtiarum & agriculturæ. Taliaque de terris dicimus. Reliquum autem eſt de climatibus dicere, quod & ipſum univerſalem deſcriptionem formationemque habet, incipientibus ex illis lineis, quas vocavimus elementa. Dico autem ejus quæ deſinit longitudinem plurimum, atque ejus quæ latitudinem, maximè autem ejus quæ latitudinem. Quinetiam Aſtronomicis hoc amplius faciendum eſt, ſicut Hipparchus fecit. Deſcripſit enim (ut ipſe ait) eas quæ in cœlis fiunt differentias, ſecundùm quemlibet terræ locum, eorum qui ſunt in noſtro orbe, quartarum partium conſtituti: ab Æquinoctiali inquam ad Septentrionalem polum. Cæterùm deſcriptoribus terrarum, neque eorum quæ ſunt extra orbem noſtrum habenda eſt cura, neque in orbis ipſius partibus. Tales tantæque ſuſcipiendæ ſunt differentiæ civili viro: ſunt enim ancipites. Sed ſufficit eas quæ ſunt inſigniores atque ſimpliciores eo-

rum

rum quæ ſunt ab eo dicenda, exponere ſupponentibus, ut & illæ eſſe terræ magnitudinem ducenties & quinquagies millena ſtadia, duóque millia ſtadiorum, ſicut etiam Eratoſthenes tradit. Non enim magna erit hoc differentia, & apparentia in diſtantiis habitationum mediis. Si quis igitur in trecentas & ſexaginta ſectiones dividat maximum terræ circuitum, ſeptingentorum erit ſtadiorum unaquæque ſectio. Hac enim menſura utitur ad diſtantias in eo quod dictum eſt per Meroen, Meridionali capiendo. Incipit enim ipſe ab iis qui ad Meridiem habitant. Semperque relinquens per ſeptingenta ſtadia conſequentes habitationes ſupergrediens, ſecundùm dictum Meridionalem conatur dicere, apud quoſque apparentia, nobiſque rurſus hinc eſt incipiendum. Etenim ſi habitabilia ſunt hæc etiam (ut quidam putant) propria quædam habitata ipſa eſt per mediam inhabitatam propter calorem, anguſta, extenſa, non exiſtens habitati noſtri pars. Deſcriptor autem terræ conſiderat hanc ſolam partem, eaque diſtinguitur terminis, Auſtrali quidem eo qui eſt per cinamomiferam regionem parallelo, Septentrionali autem per Hyberniam. Neque enim tantas habitationes percurrendum eſt, quantas dictat ea quæ dicta eſt media diſtantia, neque omnia ponenda ſunt apparentia iis qui memi-

ne-

nerint deſcriptionis terrarum figuræ. Incipiendum eſt autem (ſicut Hipparchus fecit) à partibus Auſtralibus. Ait igitur, Habitantibus in eo qui eſt per Cinamomiferam parallelo, qui abeſt à Meroe tribus millibus ſtadiorum ad Auſtrum. Ab hócque abeſt Æquinoctialis octo millibus & octingentis eſſe habitationem proximam mediam Æquinoctialis atque æſtivi Tropici ejus qui eſt per Syenen. Abeſſe enim Seynen ipſam quinque millibus à Meroe. Apud hos autem primos minorem Vrſam totam in Septentrionali continere, ſempérque apparere. Stellam enim quæ in ſumma eſt cauda illuſtrem, Auſtraliſſimam exiſtentem, ſuper ipſo collocatam eſſe Septentrionali circulo, ita ut attingat Horizontem, Meridionali verò dicto parallelus quodammodo à * mane adjacet Arabicus ſinus, cujus egreſſus eſt in Oceanum. Ea eſt Cinnamomifera, in qua olim fiebat venatio elephantorum. Decidit autem parallelus iſte, hinc quidem ſuper Auſtraliore paululum à Taprobane, vel ſuper ultimos habitantes, illinc verò ſuper Auſtraliſſimam Africæ. His autem qui ſunt ſecundùm Meroen & Ptolemaidem, eam quæ eſt in Troglodytica regione, dies maximus eſt horarum Æquinoctialium tredecim. Eſt autem habitatio ipſa media quodammodo Æquinoctialis, & ejus qui per Alexandriam

* ἐν ἀθιν. ab oriente.

driam circiter mille & centum, exuberantes ad Æquinoctialem. Tranſit autem is per Meroen parallelus, hinc quidem per notas partes, illinc verò per Indicæ regionis culmina. In Syene autem & Berenice ea quæ in ſinu Arabico & in Troglodytica, ad æſtivas converſiones ſol fit in vertice. Dies autem longiſſima eſt horarum ſolſtitionalium tredecim cum dimidia. In Septentrionali autem apparet urſa major fermè tota præter crura & ſummum caudæ, unáque ex iis ſtellis quæ ſunt in latere. Per Syenem autem parallelus, hinc quidem per Ichthyophagorum regionem ſecundùm Gedroſiam & Indicam pergit: illinc verò per Auſtraliores, à Cyrene quidem quinque ſtadiorum millibus ad minus. Omnibus autem in medio poſitis, Tropicique & Æquinoctialis circuli, recidunt umbræ ad utranque partem, & ad Septentriones, & ad Meridiem. Eis quidem qui ſunt à Syene atque æſtivo Tropico ad Septentriones, cadunt umbræ ſecundùm Meridiem. Vocantur autem hi quidem Biumbres, alii autem Alterumbres. Eſt & alia quædam differentia iis qui ad Tropicum, quam in ſermone de Zonis antè diximus. Eſt autem ipſa arenoſa & blattifera & arida, Auſtralibus partibus abundantibus aquis fructuumque fœcundis. In Auſtralibus autem per Alexandriam, & per

per Cyrenen ad quadringenta ſtadia, ubi dies maxima eſt horarum ſolſtitionalium quatuordecim, ſupra verticem fit Arcturus, inclinans paulum ad Auſtrum. In Alexandria autem gnomon rationem habet ad Æquinoctialem umbram eam, quam habent quinque ad ſeptem. ſunt enim Auſtraliores quàm Carthago mille & 300. ſtadiorum atque Auſtraliores Alexandria: ſiquidem in Carthagine gnomon rationem habet ad Æquinoctialem umbram eam, quam habent undecim ad ſeptem. Tranſit autem hic parallelus, partim quidem per Cyrenem, & Auſtraliores partes Carthaginis, nongentis ſtadiis uſque ad mediam Mauritaniam, partim verò per Ægyptum & per Cœlen., id eſt depreſſam Syriam, pérque Syriam ſuperiorem Babylonémque, & Suſiadem, Perſidem, Carmaniam & Gedroſiam ſuperiorem uſque ad Indicam. Circa Ptolemaidem verò eam quæ in Phœnice, circáque Sidonem & Tyrum, dies maxima eſt horarum ſolſtitionalium quatuordecim cum quarta horæ parte. Sunt autem iſti Septentrionaliores Alexandria fermè mille & ſexcentis ſtadiis, Carthagine autem fermè ſeptingentis. In Peloponneſo autem & circa media Rhodiæ, & circa Xanthum Lyciæ, ſive paulo Auſtraliora, & adhuc Syracuſis Auſtraliora quadringentis ſtadiis. Ibi dies maxima

xima eſt horarum ſolſtitionalium quatuordecim cùm dimidia. Diſtant autem hi loci ab Alexandria quidem tribus millibus & ſexcentis quadraginta. Pergit hic parallelus ſecundùm Eratoſthenem per Cariam, Lycaoniam, Cataoniam, Mediam, Caſpias portas, Indos eos qui ſecundùm Caucaſum ſunt. In partibus autem circum Alexandriam Troadis, ſecundùm Amphipolin & Apolloniam eam quæ in Epiro, & eos qui ſunt Roma Auſtraliores, Septentrionalioréſque Neapoli, dies maxima eſt horarum ſolſtitionalium quindecim. Abeſt enim hic parallelus à parallelo quidem Alexandrię ejus quę in Ægypto ſeptem millia fermè ſtadiorum ad Septentriones. Ab Æquinoctiali verò ſupra viginti octo millia ſtadiorum & octingenta ſtadia. Ab eo autem qui eſt per Rhodum tria millia & quadringenta. Ad Auſtrum verò Byzantio & Nicæa, & eis quæ ſunt circa Maſſiliam, mille & quingenta. Eſt enim paulò Septentrionalior is qui per Lyſimachiam, quem dicit Eratoſthenes eſſe per Myſiam & Paphlagoniam, & per ea quæ ſunt circa Sincopen, & Hyrcaniam, & Bactra. In eo verò qui eſt circa Byzantium dies maxima eſt horarum ſolſtitionalium quindecim, cum parte horæ quarta. Gnomon autem ad umbram habet rationem in æſtiva converſione eam

quam

quam habent centum & viginti ad quadraginta duo quinta deficiente parte. Diſtant enim hi loci à parallelo per medium Rhodiæ circiter quatuor millia & nonaginta ſtadia. Ab Æquinoctiali autem circiter triginta millia & trecenta. Navigantibus autem in Pontum & procedentibus ad Septentriones circiter mille & quadringenta ſtadia, dies maxima fit horarum ſolſtitionalium quindecim cum dimidia. Abſunt enim hi loci ex æquo à polo, & ab Æquinoctiali circulo. Eſtque is ſecundùm verticem Septentrionalis circulus, ſuper quo jacetis qui eſt in Caſſiopeæ, & is qui eſt in cubito dextro Perſei paulò ſeptentrionalior exiſtens. In iis verò qui diſtant à Byzantio ad Septentrionem circiter tria millia & octingenta ſtadia, dies maxima eſt horarum ſolſtitionalium ſedecim. Fertur itaque Caſſiopea in Septentrionaliori. Sunt enim loci iſti circa Boryſthenem, & Auſtralia Mœotidis, diſtántque ab Æquinoctiali circiter triginta quatuor millia ſtadiorum & centum. Qui eſt autem ſecundùm Vrſales locos Horizontis, in omnibus ferè æſtivis noctibus illuminatur à ſole, ab Occaſu uſque ad ortum, circunvertente ſe luce. Abeſt enim æſtivus Tropicus ab Horizonte inque Zodiaco ſemis & duodecim, quantum diſtat ſol etiam ab Horizonte ſecun-

dùm intempeſtam noctem, atque apud nos tantum diſtans ab Horizonte ante diluculum, & poſt veſperum jam illuminat circa Ortum aut circa Occaſum aërem. In hybernis autem diebus ſol extollitur ulnas ad plurimum novem. Dicit autem Eratoſthenes eos qui ſunt Meroes, diſtare paulò plus quàm viginti tribus millibus. Per Helleſpontum enim eſſe decem & octo millia, deinde quinque millia ad Boryſthenem. In his autem qui diſtant Byzantio ſtadiis fermè ſex millibus trecentis, Septentrionalibus exiſtentibus Mæotide, ſecundùm hybernos dies ſol attollitur uſq; ad ſex plurimùm ulnas. dies autem eſt maxima horarum ſolſtitionalium decem & ſeptem. Vlteriora verò propinquantia jam inhabitatæ propter frigus, non amplius uſui ſunt deſcriptori terræ. Si quis autem hæc etiam velit diſcere, & quæcunque alia cæleſtium, Hipparchus quidem dixit. Nos verò reliquimus, quia ſunt expreſſiora quàm propoſitus nunc tractatus ab illo ſumat. Expreſſiora autem ſunt etiam de circumumbribus & biumbribus & alterumbribus ea quæ Poſidonius dicit. Tamen de iis tantum commemorandum fuit, quantum ſatis eſſet ad excogitationem declarandam, & quòd partim utile ad terrarum deſcriptionem, partímque inutile. Ac quandoquidem ſer-

mo

mo eſt de umbris à ſole, ſol autem ad ſenſum ſecundùm parallelum fertur, ſecundùm quem mundus quoque omnis. A quibus quidem ex unaquaque mundi converſione dies fit & nox. Quando enim ſuper terram ſol fertur, ab his ſanè & biumbres excogitantur & alterumbres. Biumbres quidem quicunque ad Meridiem. quandoque enim incidentes habent umbras, cùm à Meridie ſol gnomonem accedit rectum, ad ſubjacens planum: quandoque autem in adverſum cùm ſol in adverſum conſiſtit. Hoc autem ſolis iis contingit, qui inter Tropicos habitant. Alterumbres verò, quibuſcunque aut ſemper umbra ad Vrſam cadit, ſicut nobis: aut in Auſtralia, ſicut eis qui in Zona altera temperata habitant. Contingit autem hoc omnibus iis, qui minorem habent Tropico Septentrionalem: & quando verò eundem aut majorem, principium eſt circumumbrium uſque ad habitantes ſub polo. Sole enim ſecundùm omnem mundi converſionem ſuper terram lato, clarum eſt quòd umbra etiam circulariter circunfertur ad gnomonem. Quàm ob cauſam circumumbres eos appellarunt nihil ipſos ad deſcriptionem terræ pertinentes. Neque enim ſunt hæ partes propter frigus habitatæ, ſicut in iis qui ad Pytheam, ſermonibus diximus, ita ut nec magnitudinis, in habitatæ hujus cura ſit habenda. Quoniam

niam percipi poteſt, quòd qui habent Septentrionalem Tropicum, ſubacciderunt deſcripto circulo ſub polo Zodiaci, ſecundùm mundi converſionem ſubjacente diſtantia inter Æquinoctialem & Tropicum, quartam & ſexageſimam maximi circuli partem.

STRA-

STRABONIS GEOGRAPHICORUM

LIBER III.

CUM primam deſcribendæ terræ formam jam ediderimus, propius deinceps ad ſingula noſter hic reducendus eſt ſermo. hunc enim in modum ſumus antè polliciti. & cùm rectè tractatus iſte diviſus hactenus eſſe videtur, rurſus ab Europa, ejúſque partibus capiendum eſt initium, ab iis inquam ipſis à quibus antea eaſdem ob cauſas. Cæterum illius prima ab Occaſu pars extat Hiſpania, hæc autem maxima ex parte difficulter habitatur. Nempe rupes, & ſaltus, & loca ſylveſtria, & campi tenuiſſimæ * telluris, neque hujus planè irrigua pars magna eſt. Quæ ſpectat in Aquilonem prorſus frigida, nimiæ inſuper aſperitatis, & Oceano ſemper obnoxia, nihil aliorum commixtum habens ſive conjunctum. Quo fit ut eo ex latere habitandi malignitas excedat. Ejus generis quidem ea regio eſt. Quæ verò in Auſtrum vergit, univerſa ferè eximiè felix eſt, prę ſertim quę extra Columnas porrigitur. Vbi verò deſcripſerimus & figuram ſuperius & magnitudinē, apertæ erit per ſingula declaratio. Quoniā ab Occaſu in

In tertio incipit ſingulas orbis partes deſcribere. & primùm hoc libro totius Hiſpaniæ continetur deſcriptio à Columnis ad Pyrenæum uſque montem.

** Sterilis, λεπτὴν ἔχοντα γῆν.*

Ortum pro longitudine pellis ſimilitudinem reddit, cujus anterior pars ad Orientem vergat, & ſecundùm latitudinem à polo Arctico tendat in Auſtrum. Habet autem ipſa longitudo ſtadiorum ſimul millia ſex, latitudo autem quinque ad maximum. Alicubi verò eſt minus quàm trium, maximè ad montes Pyrenæos qui Orientale latus efficiunt. Montes enim ipſi continenter ab Auſtro tendentes in Boream, ab Hiſpania Galliam terminant. Cum verò Galliæ latitudo inæqualis prorſus exiſtat & Hiſpaniæ, ubi ambarum anguſtiſſima eſt latitudo, à mari noſtro in Oceanum ſpacium extenditur, Pyrenæis adhærens maximè montibus. Ad utramque illius partem ſinus quidam ſunt ad Oceanum, quidam ad mare noſtrum; è quibus majores ſunt Celtici, quos Gallaticos appellant, anguſtiorem ad Hiſpanum pelagus tellurem habentes. Hiſpaniæ latus ad Orientem vergens Pyrene facit, Auſtrale verò, noſtrum à Pyrene uſque in Herculeas columnas mare, & exterius continenter additum uſque ad promontorium, quòd Hieron, id eſt Sacrum vocant. Tertium ab Occaſu eſt Hiſpaniæ latus, parallelum aliquo pacto Pyrenæ, è regione æqualiter diſtans à Sacro promontorio uſque ad Artabrorum montem, quàm & Hiernam appellant. Quartum ex hoc loco uſque ad promon-

montoria Pyrenes, quæ Boream ſpectant. Redeuntes igitur, ſingula explicemus, ſumentes à Sacro promontorio primordium. Hoc enim non Europæ modò, ſed orbis univerſi in Occidentem remotiſſimum ſignum terminatur. Etenim duabus ex continentibus munđus finitur ad Occaſum, Europæ promontoriis atque Africæ principio, quæ tum Hiſpani, tum Mauritani tenent. Hiſpaniæ quidem extrema ad ſtadiorum mille & quingenta prominent ad ipſum quòd diximus promontorium. Contiguum huic agrum Cuneum Latini vocitant, Sphena (id eſt cuneum) volentes ſignificare. Id autem promontorium in mare procumbens Artemidorus navigio æquiparat. Sic enim eum in locum profectus, eloquitur. Quòd huic figuræ tres exiguas aſſumat inſulas, è quibus unam navalis inſtar roſtri, alteras in modum aurium eminentia habentes tigna; eo in tractu templum quoque Herculi dedicatum monſtrari. Qua in re mentitum Ephorum, nec aram illic Herculis, nec deorum cuipiam, ſed accumulatos paſſim lapides ternos aut quaternos, quos advenæ de regionis conſuetudine advolvunt, eos ita migraſſe mentientes. Sacrificia verò ulla facere, moris non eſſe, nec locum nocturnis inambulare temporibus, quæ tunc ab diis poſſideri aſſerant, atqui ad ſpectaculum venien-

tes in proximo vico pernoctent. Interdiu verò aquam infundant, propter aquarum inopiam. Hæc hunc in modum ſe habere, conſtans indigenarum opinio eſt, quibus & credi opus eſt. Quæ autem vulgo & tenuioribus ſimiliter dixit, minimè. Poſidonius enim vulgo dici tradidit, ſolem in finitimis Oceani litoribus multo majorem occidere ingenti cum ſtrepitu: perinde ac eo in profundum incidente; in illo reſtinguendo pelagus efferveſcat. Hoc quoque mendacium eſſe, & illud, noctem poſt Occaſum è veſtigio ſubſequi. Haud enim è veſtigo, verùm ſenſim poſtea, ſicut & apud alia maria magna. Nam ubi ſol ad montes occidat amplius poſt Occaſum diei tempus obvenire, ob diffuſam circumcirca lucis claritatem. Ibi autem neque plus, neque è veſtigio aſſequitur, aut adjungitur obſcuritas, quemadmodum & in campis ſolet ingentibus. Apparentem verò magnitudinis imaginem augeri in Ortu ſimiliter, & in Occaſu in maribus. Cauſa eſt, quia plures ex humidis ſurſum vapores elevantur, per quos ſicut per fiſtulas, fractus intuitus, latiores ſuſcipit imagines, veluti per aridam tenuémque nebulam, Occidentem vel Orientem ſolem ſive lunam aſpiciat, quando & rubicundum ſidus apparet. Falſitatem verò conviciſſe inquit, cùm dies 30. Gadibus obverſatus ipſos obſervaſſet

vaſſet Occaſus. Artemidorus autẽ ſolem centies ampliorem occidere aſſerit, continuóque noctem occupare, ut ipſe quidem perſpexerit. Hoc in Sacro promontorio deprehendi non poteſt, ſi quis ſententiæ ejus mentem intendat. Ait enim noctu inambulare neminem. Ita neque ſole occidente ullus ſanè inambularet, ſiquidem mox nox occupat. Quòd quidem nullo alio in loco litoris Oceani evenit. Nam & Gades ad Oceanum ſunt, & contrarium Poſidonius & alii complures teſtantur. Continentis autem ad Sacrum promontorium maritimæ, hæc quidem principium eſt Hiſpaniæ lateris occidui, uſque ad Tagi fluminis eruptionem. Auſtralis autem lateris initium ad alium uſque fluvium Anam & ejus egreſſum. Ab Orientalibus verò partibus uterque defertur. Alter quidem retro in Occaſum curſu elabitur, altero longè major. Verùm Anas ſeſe flectit in Auſtrum, mediam inter amnes regionem diſterminans, quam Celtæ majori ex parte incolunt, & Luſitanorum plerique, quos ex ulteriori Tagi regione in coloniam Romani traduxere. In ſuperioribus autem partibus Carpetani Oretanique & Veitonum frequentes habitant. Ager iſtorum mediocrem feracitatem habet. Reliquus ad Orientem & Meridiem jacens, ſi ad univerſum conferatur

orbem, excellentiſſimus eſt ob eorum bonorum virtutem quę terra creat & pelagus. Hic eſt quem flumen Bætis alluit, iiſdem ex locis naſcens ex quibus Anas & Tagus mediæ inter utrumque magnitudinis exiſtens ab ſui primordio, ſicut Anas in Occaſum fluitans, inde in Auſtrum deflectens, in idem litus excurrit. Regio ipſa à flumine Bætica vocitatur, ab incolis autem Turdetania. Incolæ verò ipſi Turdetani & Turduli appellantur. Sunt qui eoſdem arbitrantur eſſe, ſunt & qui diverſos: è quibus eſt Polybius, qui Turdetanis Turdulos finitimos ad Septentrionem eſſe dicit. Hoc autem in tempore nulla inter eos apparent confinia. Hi inter Hiſpaniæ populos ſapientia putantur excellere, & literarum ſtudiis utuntur, & memorandæ vetuſtatis volumina habent, poëmata, leges quoque verſibus conſcriptas, è ſex annorum millibus, ut ajunt. Cæteri etiam Hiſpani uſum habent literarum, non uno quidem genere, neque una illis lingua eſt. Hæc autem plaga intra Anam ad Ortum quidem uſque ad Oretaniam protenditur. A Meridie vero ab ejus eruptione uſque ad Anę maritimum tractum, & uſque ad Columnas. De hac vero latiore explicandum eſt oratione, & de propinquioribus locis quantum ad perdiſcenda regionis ingenia, feracitatémque conducit. In quam

enim

enim maritimæ partem & Bætis & Anas erumpunt, hinc noviſſima Mauritaniæ plaga inter Atlanticum incidens pelagus, fretum ad Columnas efficit, quo extrarium cùm mediterraneo mare conjungitur. Hinc & eam Hiſpaniæ partem quam *Baſiſtanorum* ſeu *Baſtulorum* vocant Calpe mons eſt, circuitu quidem non magnus admodum, altitudine vero ingens & arrectus, adeo ut longinquis inſulæ formam præferat. E noſtro igitur ad exterius navigantibus mare, hic ipſe dexter oſſertur, à cujus radicibus ſita eſt urbs Calpe ſtadiorum quadraginta, vetuſta, & haud abjecta. Id ſuperioribus annis Hiſpanorum navale fuit. Plerique hanc ab Hercule ædificatam tradidere, è quibus eſt Timoſthenes, qui eam cognomine Heracleam ſuperiori tempore dicit. Oſtentari magnum etiam murum in circuitu & navalia. Inde Mellaria optima habens ſalſamenta. Poſtea eſt Belon urbs, & fluvius. Hinc enavigationes ſunt maximè ad Mauritaniæ Tingin, & mercatura, & condiendorum piſcium frequentia. Fuit & Zeles urbs Tingi finitima, hanc ad ulteriorem ripam Romani coloniam traduxere, quibuſdam ex Tinge aſſumptis accolis. Et habitatoribus Roma eo dimiſſis, urbi ipſi Juliæ Jozæ nomen indidere. Poſtea Gades anguſto diſcreta freto inſula, diſtans à Turdetania Calpe ſtadiis circiter 700. & 50. ſeu

800. ut alii perhibent. Hæc ipſa inſula nihil ab aliis cæteris in rebus differt. Incolarum verò in navigando ſtrenuitate, & adverſus Romanum populum charitate, eò felicitatis incrementique pervenit, ut licet in extremo ſita orbe terrarum, univerſas tamen nominis celebritate excellat. Cæterùm de hac ipſa tunc dicendum erit cùm de aliis inſulis commemorabimus. Deinde Meneſthei cognomine portus eſt, & ad Aſtan & Nabraſin æſtuaria. Dicuntur autem æſtuaria, refertæ marinis aquis convalles ex inundationibus pelagi, per quas in mediterranea inſtar fluviorum navigantes aſcendunt, ad vicina præſertim oppida. Paulò pòſt Bætis bifariam partitus erumpit, inter cujus oſtia intercepta inſula ſtadiorum 100. ſive (ut pleriſque placet) pluribus à maritima ſeparatur. Ibi Meneſthei exiſtit oraculum, & Capionis turris conſiſtit in petra, quam circumcirca pelagus alluit. Ea ſicut Pharus nimirum in modum ad navigantium ſalutem ædificata eſt. Nam cùm ejectus ab amne limus vadoſum reddat profundum, & latentibus ſub aqua ſaxis locus ipſe promineat, conſpicuo aliquo opus habebat ſigno. His ſuperior eſt Bætis navigatio, & Ebûra oppidum, & Luciferi templum, quod Lucem dubiam appellant. Deinceps ſunt cæterorum æſtuariorum enavigationes, & cum reliquis

duo Anæ fluminis oſtia,è quibus ſurſum navigatio exhibetur. Inde noviſſimum eſt Sacrum promontorium, à Gadibus minus duobus millibus ſtadiorũ diſtans. Nonnulli ad Anæ oſtium ab Sacro promontorio milliaria 60. perhibent. Hinc ad Bætis oſtium centum. Deinde ad Gades 70. Turdetaniam igitur ſupra litus, quod intra flumen Anam eſt, jacere contingit. Eam autem Bætis fluvius dividit, quam amnis Anas ad Septentrionem & Occaſum terminat. Ad Ortum autẽ nonnulli Calpetanorum & Oretani. Ad Meridiem verò ex Baſtetanis, qui intra Calpem & Gades litus anguſtum incolunt. Deinceps mare uſque ad Anam, & Aſtytani, quos agro Turdetanorum adjacere dixi, & qui extra Anam habitant, & finitimorum complures. Hujus regionis ſpacium in longitudinem & latitudinem duo ſtadiorum millia non excedit. Oppidorum ingens eſt numerus, nam ducenta eſſe prædicant, fama quidẽ celeberrima, quæ ſuper amnes ędificata ſunt, aut æſtuariis, marique proxima, propter rerum commoditatem. Corduba Marcelli ædificium eò magnitudinis crevit, ut nominis celebritate & potentia polleat. Itidem & Gaditana civitas, altera quidem navigationis gratia & conciliata cum Romanis ſocietate, altera verò agri virtute & magnitudine, opitulante magna ex parte Bæte flumine. Eam ſanè initio habita-

tavere & Romanorum & indigenarum viri delecti. Nam prima hæc iſtos ad locos à Romano populo eſt dimiſſa colonia. Poſt hanc vero & Gaditanam, Iſpalis quidem inſignis, & ipſa Romana colonia. Hoc autem tempore manet emporium. Cæterùm honore & deductis nuper in coloniam Cæſarianis militibus, civitas Bætis excellit, tametſi non admodum ſplendidè habitata. Poſt has Italica & Ilipa ſuper Bæti. Longius verò eſt Aſtenas, & Carmo, & Bulco. Sunt & in quibus Pompeii liberi debellati ſunt, Munda & Apetua, & Vrſo, & Tucis, & Julia, & Ægua. Hæ autem omnes non longè diſtant à Corduba. Quodam autem modo ejus regionis primaria urbs eſt, id eſt Munda Metropolis, diſtatque à Carteia Munda ſtadiis. * millium c c c c. Quo victus Gneus confugit. Inde navi dilapſus cùm ad incumbentem pelago rupem exceſſiſſet, obtruncatus eſt. Ejus autem frater Sextus à Corduba ſalutem fuga comparans, tracto paululum temporis inter Hiſpanos bello, demum Siciliam ad rebellandum ſolicitavit: poſtea in Aſiam è Sicilia effugiens, captus ab Antonianis ductoribus, Mileti occiſus eſt. In Celtis Coſtorſis urbs eſt nobiliſſima. Super æſtuaria vero Maſta eſt, in quam conventus eſt Turgaditanorum, quæ potiſſimum ſuper inſulæ navali ſtadiis non pluribus c. imminet.

** Non debet eſſe ſex millibus ut prior editio legit. corruptum etiam in Græcis: quod ſatis patet ex ultimo de Bello civili libro. & ex Ptolemaica deſcriptione*

Bæti

Bæti quidem plurimi aſſiſtunt incolæ, qui à mari ſtadiis fermè mille ac cc. uſque Cordubam, ac parum etiam ultrà, flumine navigatur adverſo. Vicina ripis arva, & in ipſo flumine parvæ inſulæ diligentiſſimè coluntur. Accedit ſpectandi amœnitas, tum villarum tum arborum ordine conſitarum, & agorum exquiſitiore cura laboratorum. Igitur uſque Iſpalin navigiis gravioribus, per ſtadia non multo minus quàm D. adverſo navigatur amne. Ad ſuperiora verò oppida, uſque Ilipam minoribus, uſque Cordubam autem fluvialibus ſcaphis iter eſt, hoc quidem tempore cumpactis antiquioribus verò ſeculis cavatis arbore lintribus id eſt monoxylis. ſupra Claſtonem verò non eſt navigatu facilis. Quidamque dorſorum inſtar diſtant à flumine montes, magis minúſve admoti in Boream, metallis referti. in locis ſiquidem ad Ilipam ſpectantibus maxima vis argenti, nec non ad Siſaponem. ſic enim & hac & antiqua vocatur ætate. Cæterùm ad Cotinas (ita enim appellant) æs unà gignitur & aurum, ſubvectis per amnem lęvorſum hi montes occurrunt. Dextrorſum autem planities immenſa & excelſa jacet, fructuoſa, magnisque conſita arboribus, & ad paſcua latè patens. Adverſa hęc navigationeque talibus ſcaphis, neque ad tantum tractum ripas habet. Superiore autem in plaga montes extant

auri

auri & argenti habentes indaginem, quam metalleam nuncupant, ea ad Tagum pertinent. Loca igitur metallica & aſpera & tenuia eſſe oportet, qualia Carpitaniæ contigua ſunt, & Celtiberis adhuc amplius. Talis eſt & Bæturia campos habens ad Ariam accedentes ſiccitatis immenſæ. At enim ipſa Turditania mirifica rerum copia læta eſt. Cumque omnium ferax ſit, tum etiam plurimam eorum copiam fert. Duplicatur autem ea fructuum feracitas, exportatione. Supervacanea etiam frugum ubertas navigantium multitudine facilè diſtrahit. Id autem & flumina & aquarum (ut dixi efficit infuſio, fluminibus perquam ſimilis, & ex mari pariter redundans, quæ non modò parvis, ſed etiam magnis navibus eodem modo ad mediterraneas urbes, ſurſum navigandi facultatem ſuppeditant. Permultum ſpacium enim ſupra litus inter Sacrum promontorium & Columnas Herculeas, univerſa planities eſt. Multis quoque hic in locis à mari ad partes mediterraneas ſuperiores valles ſunt foſſis mediocribus & fluvialibus alveis comparandæ, & complura ad ſtadia extenſæ. Has maris aſcenſus & æſtuantes aquæ, non deterius, imò verò commodius quàm flumina navigabiles præſtant. Cúmque nihil obſtet, pelagúſque ſecundos curſus per æſtum in fluminis modum exhibeat, per fluvium

labi videaris. Hoc in loco majora quàm in reliquis incrementa ſunt. nam cùm ex ingenti pelago unda anguſtum agitetur in meatum, quem in Hiſpaniam Mauritania conficit, repercuſſionem accipit, & ad cedentes terræ partes facile defertur. Ex hujuſmodi autem vallibus pleræque per inundationes exhauriuntur, quaſdam verò non penitus aqua deſtituit, aliquæ etiam intra ſe inſulas accipiunt. Hujus itaque generis effuſiones ſunt inter Sacrum promontorium, Herculeáſque Columnas, vehementius quàm cæteris in locis excreſcentes. Talis autem excreſcentia ad navigantium uſus excellentem habet commoditatem. Plures nanque ſæpius & majores facit excurſiones, ut ad ſtadia octo ſæpenumero adverſa augetur navigatio: adeò ut quodammodo totam terram & quidem navigabilem facilè præbeat, & ad exportanda, & ad importanda invicem onera. At verò moleſtum quippiam in hoc habet, quòd fluviatiles navigationes ingruente vehementius undarum exceſſu, & adverſus fluviorum curſum fortius reflante, non parvum nautis diſcrimen important identidem, ſive deferantur, ſive referantur. In his verò acceſſibus ſive receſſibus etiam detrimenta ſunt. pari enim ratione concitantur, celeritérque moventur. Siquidem crebrò navigia in

ſicca tellure deſtituta ſunt: & pecora quę antequā effundantur aquæ in proximas fluvii inſulas trajecerunt, interdum inundationibus merguntur, interdum relinquuntur. Redire autem coacta, cùm nequeant, prorſus intereunt. Juvencas ajunt obſervare hæc ſolitas, redeuntes expectare aquas, & ad continentes remeare terras. Igitur homines cùm locorum natura percepta, inundationes amnibus ſubſervire ſimiliter valentes, perdidiciſſent, urbes in illis & alia quædam habitacula, ſicuti penes fluvios condiderunt: è quibus eſt Aſta, Nabriſſa, Onoba, Sonoba, Mænoba, & aliæ plures. Excipiunt & foſſę nonnullis in locis confectæ, ut multis ex locis, & multos ad locos, & inter ſe, & ad exteros rerum comportatio ſuppeditari queat. Adjumento quoque pariter confluentiæ ſunt ad inundantias, quas permeare quædam inhibent telluris eminentiæ, & navigandi facultatem operantur, ut ex fluminibus in increſcentes maris æſtus, & ex illis in flumina ad invehenda onera, aquarum commoditas ſubſerviat. univerſa verò mercatura in Italiam atque Romam eſt ad Columnas uſque, commodum habens navigandi curſum, excepto duntaxat ſi qua circa Euripi ipſius anguſtias, & ad noſtri maris tractum difficultas adeſt. Per tranquillum nanque clima curſus ipſi conficiuntur,

illi

illi præſertim qui per altum mare verſatur. Id autem onerariis navigiis mercatoriam factitantibus conducit admodum. Marini quoque venti ſuum habent ordinem, adeſt & pacis ipſa tranquillitas, extinctis hac tempeſtate latrociniis. Vnde iis qui nunc verſantur in pelago, univerſum adeſt ocium, facilis eſt ſecuritas. Peculiare ſanè quiddam obſervandum eſt, ut Poſidonius inquit, cùm ex Hiſpania retrò navigatio habenda eſt, quod in eo mari uſque ad ſignum Sardinienſem venti ſpirant ſubſolani, id eſt Euri, qui & Eteſiæ dicuntur. Quapropter cum circa Gymneſias inſulas, circaque Sardiniam & alias Africæ partes contra ipſas diſpulſus erraſſet, tandem tertio vix menſe tranſmiſit in Italiam. Exportatur autem è Turditania vinum, magna vis tritici oleumque non modò ubertate, ſed etiam bonitate præcipuum. Evehitur inſuper cera, mel, pix, & grana purpuræ, & minium, Sinopica terra non deterius, ligna cumulant ibi navalia ex indigena materia, itidem etiam ſal multus effoditur, non pauca quoque ſalſa ſunt eodem in tractu fluenta. Non pauca etiam ad eſcas ſalſamenta condiuntur, non ſolum ea ex regione, ſed etiam ex alio extra Columnas litore, quæ Ponticis nequaquam inferiora dixerim. Frequens inde primùm veſtis veniebat, nunc verò Coraxorum amplius lani-

-tium excellentiſſimæ pulchritudinis, unde admiſſarii arietes talento emuntur. Telarum exuperans tenuitas, atque copia, quas Saltiatæ conſtruunt. Pecorum omnis generis abundantia, nec minor venationum pernicioſarum belluarum raritas, præterquam *effodientium terras cuniculorum, quos plerique lepuſculos appellant. Plantis enim vaſtitatem inferunt, & ſatorum radices eſitant, & hoc per totam fermè obveniens Hiſpaniam, Maſſiliam uſque prorogatur, quin & ipſas perturbat inſulas. Nempe Gymneſiarum inſularum incolæ miſſis aliquando Romam legatis terras petiiſſe dicuntur. ab iſtis enim ejectari beſtiis, quibus propter multitudinem obſiſtere nequirent. Ad tantùm igitur pariter bellum, quod perpetuò nequaquam ingruit. cæterùm corruptionem peſtilentia quadam importat, veluti ſerpentum muriúmque agreſtium tanti forſitan neceſſitas eſt auxilii. Vt verò mediocritas adſit, plures repertæ ſunt venationes. Itaque de induſtria catellas agreſtes afferunt, quas educat Africa, quas quidem funiculis capiſtratas intra foramina dimittunt, hæ quos capiunt unguibus extrahunt, aut in ſumma tellutis effugere cogunt; egreſſis autem venatores incumbunt, capeſſuntque. Quanta verò rerum ex Turditania exportandarum copia ſit, maximè declarat navigiorum magnitudo & nume-

* πλὴν τῶν γαιωρύχων λαγιδέων οὓς ἔνιοι λεβηρίδας προσαγορεύουσι, *id eſt, præter cuniculos quos plerique leberides appellant.*

numerus. Ingentes enim naves onerariæ iſtinc Puteolos navigant, & Oſtiam Romanorum navale permeant. Inſuper multitudo Africanis fermè æquiparanda, tantum eſt earum incrementum. Cùm autem hujuſmodi ſit mediterranea Turditaniæ copia, æqualem * etiam maritimam ex pelagi bonis invenies. Oſtrea nanque & conchylia, omnia & multitudine & amplitudine omni ex parte, exterius mare ſuperat, præcipuè cùm fluxus ac refluxus hic augeantur, qui cauſa (ut par eſt) magnitudinis ac multitudinis propter enundationes exiſtunt. Eundem ſe habet in modum circa cetaria genera, oryges, phalænas, & phyſiteras: quibus reflantibus, nebuloſæ cujuſdam columnæ viſio, longè cernentibus offertur, & congri, & murenæ, multò noſtris majores capiuntur, aliáque quam plura hujus generis edulia: in Carteja verò cerycas, id eſt, murices & purpuras librarum decem. In exterioribus autem locis muræнam & congrum minarum ſupra octoginta, polypum talenti pondo, duorum autem cubitorum ſepias, & ſimilia. Frequens vero thynnus è vetuſto fervore ingenti, pinguis arvina horſum impellitur, querna vero quadam glande ſaginatur, quæ ad mare naſcitur humilis admodnm, at fertilem ingentémque impendio producens fructum, quæ quidem copioſa

**Æmulam ἰσάμιλλον.*

pioſa in ipſa etiam terra generatur Hiſpana. Ingentes ſanè radices perinde ac integræ quercus habens, quæ profectò ab humili radice tollitur minus. Tantum verò fructum affert ut poſt maturitatem litora & extra Columnas & intra, glande referta ſint, quam æſtus aquarum ejectat. Cæterùm intra Columnas ſemper minus ac minus reperitur. Vt autem author eſt Polybius, uſque Latinam ipſæ glandes emittuntur, niſi Sardinia quoque (inquit) & huic vicina regio ferat. Verum thynni ipſi quo magis Columnis propinquant ab exteriore delati pelago, eò amplius eſca deficiente macerantur. Hæc in mari bellua ſemper adeſt plurimum glande gaudens, cujus cibo eximiè pingueſcit: cúmque glandium fuerit ubertas, & thynnorum fit ubertas. Cùm verò prædicta regio tot bonis exuberet, effodiendorum ſanè metallorum ingenium admirareris. Tota enim talibus pleniſſima eſt Hiſpania, non tota tamen procreandis fructibus facilis, nec tota ferax eundem in modum, præſertim ubi metallis abundat. * Rarum enim eſt utriuſque rei fortunari commoditate: rarius & eandem, diverſis parvo in loco abundari metallis. At Turditania agérque conjunctus nullam in hoc virtutis genere rationem commendandi ſui abeſſe ſinit. Nam aurum, argentum, æs, ferrum nullibi terrarum, neque tantum,

** σπάνιον γὰρ ἀμφοτέρων τυχεῖν, raro enim utrumque aſſequi datur. vel, rarum, eſt regionem invenire utraque re uberem.*

tum, neque tam probatum generari hactenus compertum eſt, aurum enim non ſolum ex metallis effoditur, verum etjam fluit. Flumina nanque torrentéſque auream deferunt arenam, quæ paſſim & per loca aquarum indiga exiſtens reperitur. Cæterùm cùm illic quidem minus appareat, per * aquatilia quidam aurei elucent grumuli. Quod ſi quibus à natura negatæ ſint aquæ, illatis rigantes àquis mox ſplendeſcentem efficiunt grumulum. Puteos quoque effodientes & alia per ſolertiam tractantes artificia. lavandis arenis aurum excerpunt. Pluréſque hac ætate ſunt qui aurum eruant, quam qui aurum effodiant. Vnde & Chryſoplyſia, id eſt auri, lavacra ſunt appellata. Galli quidem digniora eſſe ſua prædicant metalla, quæ in Cemmeno monte ſunt, præſertim quæ ad Pyrenen vergunt. Verùm enimvero quod his è locis educitur, magis probatum eſt. Inter auri autem micas quandoque dimidiæ libræ, grumos, quas * pilas vocant, repertos fuiſſe memoriæ traditum eſt, qui parvæ admodum purgationis indigeant. Traditum etiam eſt ſciſſis lapidibus, glebulas quaſdam papillis mamimarū ſimiles inveniri. Ex autem auro excocto, & tenaci quadam creta repurgato purgamentum electrum eſt. Rurſus hoc excoquitur, commixtionem auri atque argenti habens, argentum quidem exu-

ritur,

* ἐν τοῖς διυδροεκλύστοις. id eſt, in iis vero quæ fluminibus alluuntur, auri ſplendeſcunt ſcobes.

* *Palas legendum. non pilas: ſunt enim maſſulæ auri ſelibrales, quarum & Plin. commemenit.*

(T)

entis ubique perpetuo naturæ theſauros, & imperatoriæ cujuſdam majeſtas nequaquam deficiens ærarium eſſe dicat. Non enim dives tantummodò, ſed & divitias ſufficiens & ſuggerens eſt (inquit) regio. Penéſque illos (ut verè dicam) ſubterraneum locum, non infernus, ſed Pluto, id eſt Dis, ipſe opulentiæ Deus inhabitat. Talia quidem ſpecioſa quadam figura de hiſce locutus eſt perinde ac & ipſe ex metallis copioſa uſus oratione. Effodientium verò ſolertiam commemorans, ſcitum illud Phalerii adjungit, qui in argentifodinis agri Attici, ſic intentè atque acriter homines effodere aſſerit, ut in ſuperiora Plutonem ipſum adducendum eſſe præſtolentur. Horum igitur ſtudium ac ſedulitatem Ægyptiis æqualem eſſe declarat, obliquas ac profundas concidentium fiſtulas, in quibus ſæpenumero in flumina incidunt. Hunc autem dolum non eundem eſſe & Atticis, ſed illis quidem ænigmati ſimilem eſſe ſcrutandi metalla rationem. Nam * quotcunque (ait) aſſumpſerunt, non ſumſere: quod autem habebant, amiſerunt. His verò magis atque magis fructuoſum eſt, quoniam æs facientes, quartam educunt terræ partem, ſcilicet æs ipſum, at privatim argentum effodientes diebus tribus Euboicum talentum eximunt. Stannum in ſuperficie nequaquam

* *Græcum ſignificantius ſonat,* ὅσα μὲν γὰρ ἀνέλαβον, φησὶν, οὐκ ἔλαβον. ὅσα δὲ εἶχον, ἀπέβαλον. *id eſt quæcunque quidem receperunt non acceperunt: quæ autem habebant, abjecerunt. alluſio ad ænigma illud, quod in vita Homeri refert Herodotus Arcabri.*

repériri aſſerit; ut hiſtorici vulgant; verùm effodi. Generari autem in Barbaris ſupra Luſitanos, & in Caſſiteriis inſulis, & è Britannis Maſſiliam deferri. In Artabris verò, qui Luſitaniæ poſtremi ad Septentrionem & Occaſum ſunt terram argento, ſtanno, auro albicante egerminare, fama eſt. nam argento mixtum eſt. Hant autem terram amnes ipſos deferre, quam mulieres ſarculis evellentes, albluere panno implicitam * ἐπὶ κισὴν Ipſe quidem talia de metallis ſcripta reliquit. Polybius autem effodiendi argenti locos, qui circa novam Carthaginem ſunt, memorans, maximos eſſe dicit, diſtare verò ab urbe ſtadiis circiter x x. in circuitu ſtadiis c c c c. Quo in loco quatuor * hominum centurias operariorum manere, qui tunc populo Romano x x v. dragmarum millia per dies ſingulos referebant. Reliquam operationem omitto. longioris enim ſermocinationis eſt. Ductilem autem glebam argenteam (ut ait) conterunt, cribris inde ſuper aquas ſuſpenſam agitant. Rurſus quæ ſubſiſtunt conterunt, quæ iterum liquata diffuſis aquis conterunt, quintam deindeſubſiſtentiam digeſtam effuſo plumbo purum argentum educunt. Nunc etiam ſunt argentifodinæ, non quidem publicæ, neque hîc, nec aliis in locis, ſed in privatorum poſſeſſiones demigrarunt. Aurariæ verò

*ἐπὶ πιςὴν Græcam reliquit dictionem, forte quia non intellexit, quniam Græcum quoque exemplar hic corruptum videtur.

*τέτταρας μυριάδας græce eſt.

res

res fiſci habentur ut plurimum. Hinc autem cum aliis in locis, tum verò Caſtaone peculiaris eſt effodiendi plumbi natura & metallum: cui etiam argenti pars parva immixta eſt, non adeò ut ejus utilis ſit expurgatio. Non procul autem à Caſtaone mons eſt, è quo Bætis effluit, quem Argentum nominant, cùm in eo ſint argentariç. Author verò eſt Polybius, & hunc & Anam è Celtiberia naſci, qui non ingentis diſtant inter ſe ſtadiis. Cùm enim Celtiberi plurimam fortunæ ac dignitatis acceſſionem vendicaſſent, finitimam totam regionem eodem nominatam vocabulo, reddiderunt. Videtur ſanè, priſcos illos Bætim nominaſſe Tarteſſum, Gades verò inſulásque vicinas Erythiam. Ideo Steſichorum de Geryonis armento ſic ceciniſſe exiſtimant,

Vt è regione illuſtris Erythiæ progenitum fuerit
Penes argenteos immenſi Tarteſſi fontes.
Occultáſque petras.

Cùm autem fluvius duobus erumpat oſtiis, oppidum inter ipſius curſum quondam habitatum fuiſſe conſtat, quod Tarteſſum, eodem quo fluvius nomine appellatum eſt, extiterit, agrúmque Tarteſſium, quem Turduli hac ætate paſcuntur. Eratoſthenes quoque contiguam Calpæ terram Tarteſſiam vocitari perhibet, & Erythiam eximiæ

fœlicitatis inſulam. Adverſus quem Artemidorus ſcribens, & hæc ab eo falſo commemorari tradit, ſicut & de diſtantia à Gadibus ad Sacrum promontorium, quod abeſſe dierum quinque navigatione dicit, cùm non plura quàm mille & DCC. ſtadiorum eſſe conſtet, & maris æſtuaria hucuſque tranſmitti, cum hoc quaquaverſum circum orbem terrarum eveniat, & Hiſpaniæ, partes ad Aquilonem vergentes faciliorem ad Gallias habere meatum, quàm qui per Oceanum navigationem agunt. Et quæcunque alia tradidit Pytheæ verbis per arrogantiam inductus. Poëta verò grandiloquus atque peritiſſimus, occaſiones ſuppeditavit ad cognoſcendum, ut eorum locorum minimè fuerit ignarus, quæ ſuas non fugerint aures, ſi rectè quis utrunque ratiocinari voluerit. Et quæ de ipſis deterius differantur, & quæ melius veriúſque. Deterius quidem & quod ad Occaſum extrema audierat iſtac, ubi, quemadmodum idem inquit:

Oceanū irrumpunt ſplendentia lumina ſolis,
Almæ telluri noctem qui ducit opacam.

Noctē verò diri ominis & inferno propinquam eſſe liquet, infernum autem Tartaro. unde ſi quis audiverit quæ de Tarteſſo referuntur, conjecturam facere poterit, Tartarum hinc eſſe denominatum, ultimum videlicet ſubterraneorum locum. Adjecit & fabulam, poëticum ſervans

vans officium, quemadmodũ cum Cimmerios ad Septentrionem & Occaſum habitantes noſſet in locis ad Boſphorum ſitis, eos tamen ad infernum conſtituit. Forſan propter communem aliquem ritum Ionum ad hanc gentem. Ætate enim Homeri vel paulò antè, acceſsũ ad Cimmerios factum fuiſſe commemorant ad Æoliam uſq; ad Ioniam. Eodem * modò & de Cyaneis inſulis, quas vagas & errabundas cecinit, fabulas ex aliqua ſemper introducens hiſtoria. Difficiles nanque petras aliquas fabuloſè deſcribit, ſicuti has Cyaneas: unde & Symplegades, id eſt invicem ſe concutientes, nomen aſſecutæ ſunt. & propterea per illas Iaſonem curſum tenuiſſe poſuit, Columnarúmq; & Siciliæ fretum pro ipſarum ratione Cyanearum, quas errabundas appellant, inſinuatum ab eo, ex fabulamento quidem Tartari, ad locorum Tarteſſi mentionem obſcurius quis & deterius traduxerit, melius autem ex his conſiderabitur. Cùm enim Herculis exercitus ad hæc uſque loca Phœniciámq; profectus eſſet, illorum hominũ divitias ocioſámque vitam ſibi deſcripſit. Hi namque ſic à Phœnicibus ſubjugati fuere, ut plures Turditaniæ urbes confinéſque loci ab eis his habitentur annis. Vlyſſis etiã exercitus in iſtis conſtitutus regionibus & ab illo occaſionem præſtitiſſe mihi videtur, ut ad deſcribendã Odyſſeam ſicut & Iliada,

Ταῖς δὲ κυανέαις ἐποίησε παραπλησίως τὰς πλαγκτάς. id eſt Cyaneis vero ſimiles finxit. Planctas ſcopulum deſcribit.

ex rerum eventu poëtico de more animum induxerit. Non ſolum enim Italiæ ac Siciliæ loca, & aliæ res quædam, talium ſigna præ ſe ferunt atque deſcribunt. Sed etiam in Hiſpania urbs Vlyſſea, & Minervæ templum, & cætera penè veſtigia infinita illius errorem & Trojanum indicant bellum fuiſſe: paritérque & expugnatorum & expugnantium calamitates vaſtitatemq; commonſtrant, nimirum quibus ut Cadmeam victoriam aſſequerentur, obvenit. Vaſtatis enim eorum domibus, & paucis in ſingulis accedentibus exuviis cum eis qui fuere ſuperſtites fides nulla haberetur, ex periculis ad piraticam converſi ſunt. Et Græci tum ſpoliati, tum dedecore infamati, tandiu ſine ſuis manſiſſe ignominiam putabant, tum verò ad illos inanem ſe redire quiſque turpe eſſe ducebat. Rurſus error Æneæ & Antenoris, & Henetorum, ſimiliter & Diomedis & Menelai & Vliſſis memoriæ proditus eſt, aliorúmque complurium. Poëta igitur tot militiarum & ad ultima Hiſpaniæ gnarus, opéſque & alias virtutes intelligens, (hoc enim Phœnices * indicant) eo in loco piorum regionem & Elyſium campum eſſe finxit, quo Proteus Menelaum tranſmiſſurum eſſe dicit,

*Indicaverunt, fortè ἐδήλουν. Odyſ. δ.

Eliſium in campum, terrarumque ultima tandem

Dii te tranſmittent, ſtat flavus ubi Rhadamanthus
Exiſtitq; viris, ubi vita facillima durans,
Non hyemis vis multa : nives , non ingruit imber Stridula , ſed ſemper zephyrorum flamina mittit.
Ingens Oceanus ; ſemina grata virorum.

Aëris enim ſalubritas & ſuavis Zephyri ſpiritus ei regioni peculiaris eſt. quæ in Occaſum vergens nunquam tepore caret. Tum verò terrę terminus, ubi poëtam infernum eſſe fabulatum diximus. Adjectus etiam Rhadamanthus, proximum Minoi locum deſcribit, de quo hunc in modum loquitur:

Hic Minoa Iovis clarum de ſanguine vidi, Odyſ. λ.
Qui aurea ſceptra tenens dat jura rigentia functis.

Poſteriores inde poëtæ vulgare cœperunt & expeditionem in Geryonis boves, itidémque in Heſperidum aurea mala. Nominatim etiam inſulas quaſdam fortunatas celebrant, quas in præſentiarum commonſtratas novimus, non lege admodum à Mauritaniæ promontoriis disjunctas: quæ Gadibus oppoſita ſunt, Phœnices & Hiſpaniæ & Africæ nuncios aſſero. Optimam iſti regionem ante Homeri ætatem occuparunt, locóſque tandiu in ditione tenuerunt, quoad Romani ſuum ſolverunt imperium. Hiſpanarum quidem opum hæc teſtimonia ſunt. Carthaginenſes enim

ductore Barca adverſus Hiſpanos ducantes exercitum eos (uti ſcriptores prodidere) argentis in Turditania præſepibus & doliis utentes, in poteſtatem redegerunt. Conjecturam faceret quiſpiā è plurima eorum fœlicitate, homines eo in tractu longævos appellari, principes maximè. Ob hanc cauſam Anacreontem hunc in modum dixiſſe:

Equidem Amaltheæ cornu nolui,
Neque annorum centum & quinquaginta imperium tenuiſſe Tarteßi.

Cæterùm Herodotum regem ipſum nominatim deſcripſiſſe, & Arganthonium vocitaſſe. Vel enim ſic accipi poteſt, vel huic dicto ſimile illud Anacreontis, vel communius, Nolim multo tempore Tarteſſi tenere regnum. Nonnulli Tarteſſum hujus temporis Cartejam appellant. Verùm regionis fœlicitate, manſuetudine ſimul, & urbanitate accedit proximè ad Turditanos & Gallos, propter vicinitatem cognationémque ut teſtis eſt Polybius, cæterùm illis minor. ut plurimum enim vicatim habitant & vivunt. Nam Turditani, præſertim qui circa Bætim loca tenent, in Romanos penitus ritus transformati ſunt. Nec propriç memoriam linguç ſervant amplius, plurimique Latini facti, ſecum accolas accepere Romanos. Itaque parum abeſt, quin univerſi Romani ſint, & nunc habitatæ urbes, & in Gallia

M Pe-

Pezauguſta, & alia in Turdulis Auguſta Emerita, & in Celtiberis & Cæſarauguſta, & aliæ coloniæ quædam permutatos dictarum civitatum ritus demonſtrant. Hiſpani quoque qui hoc inſtitutionis genus ſervant, Stolati vel Togati dicuntur, in quibus ſunt & Celtiberi, qui quondam omnes immanitate ſuperare credebantur. De his quidem hactenus. Ab Sacro promontorio rurſus ad alterum litoris latus initium capiunt, quod ſpectat ad Tagum, ſinus eſt. Deinde promontorium Barbarium, & eruptiones Tagi in quas recti navium curſus. Sunt autem ſtadia decem. Hoc in loco & maris infuſiones ingruunt, quarum una ultra ſtadia CCCC. extenditur ab turri jam dicta. Ea in parte aquantur * εἶποι λάκκεια. Tagus; ad oſtium latitudinem habet ſtadiorum XX. altitudinem verò permagnam, adeò ut â naviglis millia decem vectantibus navigari facilè poſſit. Superioribus autem in campis, cùm æſtus fit, duæ inundationes diffunduntur, ut ad ſtadia C & L. facies extet pelagi, reddatúrque planities tota navigabilis. In ſuperiore verò inundatione inſula quædam circumplectitur, longitudinis ſtadiorum XXX. latitudinis autem paulo minoris, fertilis & vitibus optimis conſita. Ea in monte flumini proxima jacet, diſtans à mari ſtadia circiter D. ager circumcirca bonitate

* *Locus corruptus etiam græcè.*

conſpicuus, habens adverſis aquis navigationes admodum faciles, etiam grandioribus magnum ad ſpacium navibus. Reliquum verò ad curſum fluviaticis lembis. Supra Moronem etiam prolixior eſt navigatio. Brutus cognomento Callaicus hac urbe ad faciendas excurſiones uſus, belligeravit in Luſitanos, eóſque denique expugnavit. Ad quorum vaſtationem, fluminis inundationibus adortus eſt, ut liberas navigationes & commeatuum importationes haberet. Vicina verò Tago cæterorum opulentiſſima ſunt oppida, amnis quidem piſcium feraciſſimus eſt, oſtreorúmque redundans, ex Celtiberis autem originem habens, per Vetiones & Carpetanos & Luſitanos in Æquinoctialem labitur Occaſum aliquantiſper, ſpacio pari ab Ana & Bæti fluviis diſtans. Poſtea ſemovetur ab illis ad litus Auſtrale declinantibus. Supra montes autem quos diximus, Oretani maximè vergunt in Meridiem, pervenientes uſque ad maritimam aliqua ex parte intra Columnas. Poſt quos Carpetani declinant ad Aquilonem. Inde Vetiones & Vaccæi, per quos Durias labitur Ad Contiam urbem Vaccæorum tranſitum habens. Callaici autem noviſſimi montana habitantes ut plurimum, unde & bellaciſſimi & ſubjugatu difficillimi, etiam ei qui Luſitanos ſuperavit cognomen præſtiterunt,

runt, & per hoſce annos maxima Luſitanorum pars, ut Callaici vocitentur factum eſt. Excellentiſſima igitur Oretaniæ civitas eſt Cætulum & Oria. Tagi verò regio ad Aquilonem ſpectans Luſitania eſt, inter Hiſpanos gens ampliſſima, & annis plurimis Romanorum armis oppugnata. Hujus regionis latus Auſtrale Tagus cingit, ab Occaſu verò & Septentrione Oceanus, ab aurora Carpertani, Vetiones, Vaccæi & Callaici famæ majoris populi. Reliqui ſunt indigni de quibus verba fiant propter humilitatem & ignobilitatem. Contra verò nonnulli & hos Luſitanos nominant. Ab Ortu finitimi ſunt Callaici quidem Aſturiorum genti ac Iberis, reliqui Celtiberis. Longitudo quidem ſtadiorum millium XIII. latitudo verò minor admodum, quam ad oppoſitam maris ripam Orientale latus efficit. Orientale quidem eſt altum atque aſperum, ſubjecta inde ora tota ad mare uſque lata planities patet, paucis duntaxat montibus exceptis, nec ſane magnis. Poſidonius Ariſtotelem haud rectè ſenſiſſe ait, qui litus & Mauritaniam inundantium ac decreſcentium aquarum cauſam eſſe refert. Maris enim refluxum fieri, dixiſſe propter alta & rigida promontoria, quæ cum undas durius accipiant in Hiſpaniam contra refundant. Contraria enim ſunt plurima, arenoſa

videlicet litora atque humilia, rectè dicens. Regio itaque de qua ſermo eſt, fœlicitate præſtat amnibus parvis & magnis irrigua, qui omneis Tago ab Ortu pariter disjuncti ſunt, & majori ex parte navigabiles, atque auri grumulis abundantes. Deinceps poſt Tagum nobiliſſima flumina ſunt Muliadas, parvas habens navigationes. Itidem Vacua fluvius, poſt quos Durius longo fluens curſu penes Numantiam, & alias complures Celtiberorum & Vaccæorum habitatas terras. Magnis hi navigiis permeabiles ad ſtadia ferè * ccc. Alia porrò flumina, poſt quæ & Lethe, quod à pleriſque Limæa vocitatur, ab aliis Belion, & hoc ex Celtiberis & Vaccæis labitur. Poſtea Bænis, vel (ut alii ajunt) Minius omnes Luſitaniæ fluvios magnitudine ſuperans. Et hic ipſe ad ſtadia * ccc. navigabilis. Poſidonius & hunc è Cantabris fluere dicit, ante cujus eruptionem procumbit inſula, & inſtar unguium ſcopuli duo, portus habens fluviorum. Dignè laudari poteſt naturæ ingenium, quoniam adeo imminentes extant ripæ, ut intra ipſorum alveos maris inundationes latis excipiant, nec excedant, nec in campos ſtagnent. Hic igitur præturæ Bruti terminus eſt. Alia quoque plura flumina ulterius ſunt prædictis æquali diſtantia contigua. Extremi Artabri incolunt, circa Nerium promontorium,

* ὀκτακοσίας ϛαδίας.

* Octingenta.

torium, quòd Occidentalis & Aquilonaris finis eſt lateris. Circumhabitant Galli, qui colentes Anam fluvium cognatione contingunt. Nam cùm ii pariter atque Turduli ſociis eò armis pervenisſent, ſeditionem egiſſe ferunt poſtea quàm Lemium fluvium trajecerunt. Cæterùm poſt ſeditionem eorum amiſſo duce, palantes ac diſſipati ea in regione deſederunt. Hanc ob cauſam flumen λήθης id eſt oblivionis appellatum. Habent Artabri frequentes urbes in ſinu pariter habitatas, quem nautæ & qui eis in locis verſantur, Artabrorum portum appellant. Noſtræ ætatis homines Artabros Arotrebas vocitant. Gentes igitur circiter XXX. tractum inter Artabros & Tagum inhabitant. cùm fertiliſſima ſit regio & fructuum, & pecoris, & auri, & argenti, multorúmque ſimilium. Ex his complures, omiſſis agrorum cultibus, in marinis latrociniis vitam agitantes, vel aſſiduis inter ſe bellis diſceptabant, vel trajecto Tago finitimos armis inſectabantur, donec Romani eos homines humiliora ſapere cogentes, repreſſerunt, & plurimis eorum redactis in vicos urbibus, pleraſque manſuetius ipſi incoluerunt. Hujus impietatis initium à montanis (uti par eſt) ortum fuit. Sterilem nanque colentes agrum, & paucorum prædiorum poſſeſſiones tenentes,

tes, alienorum aviditate trahebantur. Qui vero illos propulſare conabantur, operum ſuorum dominio privati, ea in neceſſitate conſtituebantur, ut pro agricolatione bellis implicarentur. Evenit igitur ut neglectus ager, innatis privatus bonis, à latronibus habitaretur. Luſitanos autem inſidioſos, ſcrutatores, veloces, agiles, verſatiles eſſe, fama eſt. Scutum duûm pedum ad latitudinem geſtant, curvum ad anteriora proſpectans, loris dependens, cui neque fibula neque anſa ulla eſt. Gladiolus aut pugio lateri adhæret: plurimi lineos thoraces habent: perpauci loricis utuntur aut criſtatis caſſidibus, nonnulli nervatis galeis. Peditibus ocreæ adſunt, unuſquiſque plura fert jacula. Quidam utuntur & haſtilibus, quibus cuſpides ſunt æreæ. Aliquos, Durio vicinos amni, Spartano ritu degere tradunt, duobus utentes unguentis: & ad calefaciendum ignitis utuntur lapidibus, & frigida lavantur. Vnicus illis eſt cibus, mundus quidem ac ſimplex; ſacrificiis dediti extra perſpiciunt, nihilque condidunt. Inſpectant autem ex lateribus fibras, & contrectantes ventura conjectant. Ex inteſtinis quoque hominum maximè captivorum, divinationes captant, ſagis velantes. Inde ubi plaga infligitur ab inteſtinis ſub haruſpice, primùm ad hominis caſum vaticinantur. Abſciſſas captivorum dex-

tras

tras diis offerunt. Omnes montium habitatores victu ſimplici utuntur. Aquarum potores, humi cubitores, longas ut fœminæ inferius diffundunt comas: mitratis frontibus pugnas ineunt: hirco maximè veſcuntur, quem & Marti immolant, ſicut & captivos, & equos. Faciunt etiam Hecatombas, id eſt centenario numero ſacrificia, quolibet ex genere ritu Græcanico. Et (ut inquit Pindarus)

Omnia centena immolant.

Gymnica etiam conficiunt certamina, armis exercent ludos, & equis, & ceſtibus, & curſibus, & tumultuaria pugna, & inſtructo per cohortes prælio. Montani homines duabus anni partibus querna veſcuntur glande: quam cùm ſiccaverint frangunt, molunt, panes conficiunt, & ad tempus reponunt. Hordeaceo utuntur vino: nam è vite inopia ſumma laborant. Idque ita confectum, è veſtigio abſumunt, convivia inter conſanguineos celebrantes. Pro oleo butyrum uſurpant, ſedentes cœnitant, ædificatos in pariete hemicyclos habentes. Primus ſedendi locus cœnantibus in orbem ætati præſtatur, & honori. Inter potandum ducto ad tibiam vel tubam choro ſaltant, inflexis, exultantes pollicibus. In Baſtetanis mulieres invicem manibus promiſcuæ innectuntur, omnes ferè pullis amicti veſtibus & ſagis, in

quibus involuti per ſtramenta cubant. Cerea illis, ut Gallis, in uſu ſunt vaſa, mulieres in roſeis degunt ornamentis. Hi loco nummorum, gravi admodum ſarcinarum permutatione utuntur, vel extenſi argenti laminæ fruſtum abſciſſum exhibent. Deſtinatos neci lapidibus obruunt, patricidas extra montium confinia vel ultra flumina ejectos ſaxis opprimunt. Conjugia de more Græcorum contrahunt. ægrotos vetuſto ritu Ægyptiorum in plateis deponunt, ut qui eo morbi genere tentati ſunt, commonefacere eos valeant. Pelliceis uſque ad Bruti adventum naviculis utebantur per inundantes aquas & ſtagna. His autem annis lintres uno cavatas ex ligno (monoxyla vocant) uſurpant, & quidem raro. Sal illis eſt colore prius purpureo: ſimul ac teritur, albeſcit. Hic eſt montanis vivendi ritus quem commemoravi, eis inquam qui Boreale Hiſpaniæ latus terminant, Callaicis, Aſturiis, Cantabris uſque ad Vaſcones & Pyrenen. Cunctis enim eadem eſt vivendi formula. Vereor autem explicandis abundare nominibus, ne injucunda reddatur ipſa deſcriptio, niſi audiendo aliquam voluptatem afferant, Pleutauri, Bardyetę, Allotriges, cæterique deterioris & deformioris appellationis homines. Agreſtis autem eorum immanitas, non ſolum ex ipſo bellandi uſu, verùm

etiam

etiam ex alia locorum longinquitate provenit. longinqua enim ad eos eſt navigatio. longinqua etiam itinera. Cùmque nullis commiſceantur advenis, quæ inter homines communia ſunt, abjecere, & omnem exuerunt humanitatem. Quæ tamen per hoc tempus minus minuſque patiuntur, cùm vigente pace ad illos Romani proficiſcantur. Quibus verò id minus obvenit, importuniores ſunt, & ritu belluarum ſæviores. Talis cùm adſit illis locorum ſterilitas, & quibuſdam montana durities, ejus generis incommoditatem intendi credibile eſt. Cæterùm bella omnia hac tempeſtate deſierunt, ut dixi. Nam Cantabros & vicinas illis gentes, quæ adhuc latrocinia retinent, Cæſar Auguſtus oppreſſit. Et qui Romanorum ſociorum prædones erant, nunc pro Romanis rei militari ſerviunt, Coniaci videlicet, & qui Iberi amnis fontes incolunt, præter Tutſos. Cui Tiberius ſuccedens, tribus militum ordinibus impoſitis, locos ipſos ex Auguſti Cæſaris inſtituto, non modò pacatos, verùm etiam urbanis præditos moribus effecit. Reliquus Hiſpaniæ tractus eſt noſtrum à Columnis uſque ad Pyrenæos montes litus, & huic incumbens regio tota mediterranea. Latitudo quidem inæqualis, cæterùm longitudo paulò plurium quàm ſtadiorum mille quaternûm. Spacia vero

maritimæ ſupra ſtadia mille duo dicta ſunt. Ferunt autem, à Calpe proximo Columnis monte ad Carthaginem novam duo ſtadia mille & cc. Hoc vero litus à Baſtetanis, qui & Baſtuli dicuntur, & ab partim Oretanis, habitari traditur. Hinc habent aliæ fermè totidem uſque ad Iberum & Æletani. Intra Iberum autem uſque ad montem Pyrenæum & Pompejana Trophæa ſtadia mille & DC. habitare parvam Aletanorum partem. Reliqua Indigentes (ſic enim appellantur) quadrifariam diviſos. Inchoantibus vero à Calpe, dorſum in parte quoddam montanum eſt ad Baſtetaniam & Oretanos pertinens, nemoroſum & proceris arboribus, maritimam oram mediterranea ſeparans. Hoc in tractu & auri & cæterorum effoſſiones, multa per loca ſunt. In hoc litore primarium extat oppidum Malaca, quod tanto à Calpe quanto Gades diſiungitur intervallo. In ulteriore terra emporium eſt, ingentia habens ſalſamentaria, quod nonnulli Mænacen opinantur, quam Phocenſium ultimam urbem percepimus, quæ ad Occaſum vergat. Cæterùm ea nequaquam eſt, quando illa longinquius diſtans à Calpe è fundamentis effoſſa jacet; Græcæ urbis veſtigia ſervans, Malaca vero Phœniciæ civitatis propinquiorē tenet formam. Deinde Exitanorum civitas eſt, à qua ſalſamentaria præcipiuum no-

men adepta ſunt. Dehinc Abdera, Phœnicum ipſa etiam ædificium. Superiora regionis montanæ loca Vlyſſeam Oſtentant, in qua eſt Minervæ templum, ut author eſt Poſidonius, & Artemidorus & Aſcrepiades Myrlianus, qui in Turditania literarii ludimagiſter extitit, deque regionis illius gentibus exponendis librum edidit. Is monumenta quædam de Vlyſſis errore in Minervæ templo eſſe commemorat, parmas ſuſpenſas, paluſtria roſtraque navalia. In Callaicis autem quoſdam ex Teucri commilitonibus habitaſſe, ibique oppida fuiſſe, è quibus unum Hellenes, id eſt Græci, alterum Amphilochi nominatum eſt, ſiquidem Amphilochus eo in loco diem ſuum obiit, & comites in mediterranea errabundi fuêre. Sic etiam nonnullos Herculis ſocios, ſcriptores etiam aliquos tradidiſſe refert, coloniam è Meſſana in Hiſpaniam deduxiſſe. Lacones etiam Cantabriæ partem tenuiſſe, & hic ipſe, & alius teſtis eſt ſcriptor. Illic & Obſicelam eſſe, urbem Antenoris & ſociorum ejuſque filiorum, cum in Italiam curſum tenuerunt. In Africa quoque credidere nonnulli, Gaditanorum mercatorum fidem ſecuti, ſicut Artemidorus ſcriptum reliquit: quoniam Æthiopes Mauritaniæ accolæ in Occaſum ſpectantes, Lotophagi vocitantur, loti cibos carpentes, gramen ac radicem quandam,

dam, nullo indigentes potu, nec facultatem ejus propter aquarum penuriam habentes. Horum natio uſque in Cirenæorum loca extenditur. Alii rurſus Lotophagi nominantur, alteram inhabitantes è regione parvæ Syrtis inſularum Menyngem. Haud ſanè mirandum eſt, poëtam hoc pacto errorem Vlyſſis fabuloſè deſcripſiſſe, ut multa de Vlyſſis rebus memoriæ proditis extra Columnas in Atlantico pelago diſpoſuerit. Quæ enim ab hiſtoricis traduntur, non multum abſunt & de locis & de reliquis ab eo per figmenta enarratis, unde non longè à fide poëticum figmentum erat. Nec ſi qui hiſce credentes hiſtoriis, & multimodæ vatis ipſius cognitioni, Homericam poëſin ad cognatas ſcientiæ ac peritię materias converterunt, quemadmodum à Crate Malota, & aliis quibuſdam factitatum eſt. Quidam verò adeò ruſticè talem aggrediendi operis rationem admiſerunt, ut vatem ipſum non ſolum cujuſdam foſſoris aut meſſoris inſtar ex omni ejus generis ſcientia extruſerint, verùm etiam eos qui tale negotium attigerint, furiis agitatos fuiſſe cenſeant. Patrocinium autem caſtigationémve aut tale aliquid in eorum maledicta conferre, ex iis auſus eſt nemo, quantumvis eximius, qui Grammaticam aut Mathematicorum acumina tenere profiteatur. Quanquam adverſus

mul-

multa eorum maledicta & patrocinium & erroris emendationem adduci poſſe mihi videtur, in iis præſertim quibus Pytheas quoſdam ſibi credentes fruſtratus eſt: quod per locorum Occidentalium & Aquilonarium ignorationem & Oceani contingit. Cæterum hæc in præſentiarum miſſa faciamus, quæ peculiari ſermone prolixius diſſerenda forent. Græcos autem ad barbaras nationes errabundos peragraſſe, hanc cauſam habuit, quia parvas in portiones diſſipati fuerant, cum imperia per elationem atque contumaciam invicem minimè coaleſcerent, & conſpirationem inter ſe nequaquam haberent. Vnde contra externas invadentium vires imbecilli facti ſunt, hoc verò per elatos ſpiritus. Quòd quidem inter Hiſpanos maximè menſatius extenditur, cùm ad verſutum natura ingenium, ſubdolam quoque tem adjungerent. Nam invaſores & prædones effecti vitam degebant, ad parva primum audaces, nec dum ingentia aggrediebantur facinora, cùm magnas nondum vires aut ſocietates comparaſſent. Si enim ſeſe mutuò tutari voluiſſent, neque Carthaginenſibus, neque prius Tyriis, plurimam eorum regionem per majorem potentiam incurſantibus deſtruendi fuiſſet occaſio. Neque Celtis, qui nunc appellantur Celtiberi, atque Berones, neque piratę Vriatho, neque Sertorio

rio poſtea, neque ſi alii plerique amplificandæ potentiæ aviditate ducebantur, & Romanus populus augendæ potentiæ gratia adverſus Hiſpanos, particulatimq; contra ſingulas civitates bellum multos protraxit ad annos, nunc hos, nunc illos delens, donec ad annum ferè ducenteſimum atque amplius, univerſos in poteſtatem redegerit. Ad inſtitutam igitur orbis enarrationem redeamus. Poſtea igitur locata Abdera eſt & Carthago nova, quam ædificavit Aſdrubal, is qui Barcæ Hannibalis genitori ſucceſſit. Ea ſanè eſt cunctarum eo in tractu urbium potentiſſima: nam & munimine & murorum ſtructura atque pulchritudine & portuum commoditate, & lacus amœnitate ornatiſſima eſt, nec minus argenti effoſſionibus, de quibus antè diximus. Hic & in propinquis locis frequentiſſima ſunt ſalſamenta. Vnde hoc etiam ampliſſimum eſt emporium, ſive de rebus è mari ad mediterraneam importandis, ſive ex ipſa regione foras ad omnes exportandis. Hæc verò pars maritima hinc uſque ad Iberum in medio quodammodo intervallo Sucronem habet fluvium & ejus excurſum, & ejuſdem nominis urbem. Labitur autem è monte, qui incumbenti contiguus eſt dorſo, & è Malaca & ex imminentibus Carthagini locis pedeſtri vadabilis, undique ab Ibero æqualiter diſtans, paululum

Iulum à Carthagine atque Ibero disjunctus. Inter Sucronem & Carthaginem tria Maſſilienſium ſunt oppidula, haud procul à flumine. Ex iis celeberrimum eſt Hemeroſcopeum; id eſt diurna ſpecula, in extremitate Dianæ Epheſiæ ſacellum habens, frequenti religione cultum, quo Sertorius ad res maritimas uſus eſt receptaculo. Nam munitiſſimum eſt ad rem piraticam, item percommodum, navigantibúſque longinquum præſtans proſpectum. vocatur autem Artemiſium tanquam Dianium, ferrarias habens effoſſionis feraces ex propinquo: puſillas etiam inſulas, Planeſiam, Plumbariam, & Limnothalaſſam imminentem, quæ in circuitu eſt ſtadiorum CCCC. Dehinc Herculis inſula eſt ad Carthaginem ſpectans, quam à ſcombrorum multitudine captorum Scombroariam vocant, ex quibus garum (optimum hoc ſalſamenti genus eſt) conditur. Abeſt autem à Carthagine ſtadiis IIII. & XX. Rurſus altero Sucronis eſt latere ad Iberi exitum pergenti Saguntus occurrit à Zacynthiis condita: quam Hannibal contra Romani populi fœdera diruens, belli Punici ſecundi ſuſcitavit incendium. Proximæ urbes ſunt Cherrhoneſus, Oleatrum, Cartalias. In ipſoque Iberi tranſitu Dertoſſa colonia. Labitur autem Iberus à Cantabris, è Meridie ortum habens, per magnum campo-

porum ſpacium, pari ſemper intervallo à Pyrenæis diſtans montibus. Inter Iberi vero deflexiones & extremas Pyrenæi partes, à quibus Pompeji monumenta fixa cernuntur, prima eſt urbs Taraco, portu carens, in ſinu quodam ſita. Cæterùm in reliquis idoneè comparata, non minus hac tempeſtate quàm Carthago, viris probis ornata. Ad excipiendas enim principum peregrinationes egregiè nata, & non intra Iberum modo, ſed etiam extra latè, Metropolis, id eſt civitatum mater eſt. Gymneſiæ etiam inſulæ contra, non longè jacentes, & Eboſus dignitate præſtantes. opportunum urbi ſitum oſtendunt. Eratoſthenes autem ei ſtationem eſſe affirmat, jaciendis anchoris non admodum commodam, ſicuti contrà differens Artemidorus inquit. Vniverſa ab Columnis hucuſque maritima importuoſa eſt: deinceps autem hoc ex loco commodis ornata portubus, ager quoque bonitate præcellens Leetanorum & Lartolęetarum, aliorumque talium uſque ad Emporium. Illud enim eſt à Maſſilienſibus ædificatum, à Pyrenæis montibus ſtadiorum mil. IIII. intervallo, & Hiſpaniæ finibus ad Galliam diſtans. Hic eſt autem univerſus tractus agrorum & portuum commoditate præſtans. Eo in loco Rhodope oppidulum eſt Emporienſium, quod plerique ad Rhodiis conditum fuiſſe tradunt. Et hic & in Emporio

rio

porio urbe Dianam Epheſiam eximia veneratione colunt. In rebus Maſſilienſibus hujus cauſam aperiemus. habitabant autem prius Emporienſes puſillam quandam oppoſitani inſulani, quam nunc Palæopolin, id eſt urbem veterem nominant, hoc verò tempore in continenti habitacula poſuere. Diopolis eſt quam murus dividit, vicinos antea quoſdam ex Indicetis habens inquilinos, qui etſi per ſe ſuam agerent rempublicam; communia tamen habere mœnia cùm Græcis tutelæ gratia voluerunt. hæc autem duplicata ſunt, medio dirimente muro. tempore inde procedente, in eadem civitatis gubernacula convenerunt: quod & in aliis multis evenit, barbaris & Græcis legibus mixtim temperatis. Præterfluit verò amnis ex Pyrene exoriens, cujus quidem egreſſio Emporienſibus portum efficit. Emporienſes egregiè circa colligenda lina opus agunt. Interiorem agrum, cùm aliarum rerum, tum verò ſparti feracem habent. Qui verò inutilior eſt ac tenuis, juncum producit, ut etiam Juncarium campum appellent. Plerique ultimas Pyrenæi montis partes uſque ad Pompeji Trophæa tenent, per quæ ex Italia ad interiorem Hiſpaniam pergentibus, iter eſt maximè ad Bæticā. Hæc via nunc quidem mari proxima, nunc autem longinqua redditur; præſertim ubi ſpectat Occaſum. Ducitur autem Taraconem

à Pompejanis monumentis per Juncarium campum,& Betterones,& Marathonium, id eſt fœnicularium quem à naſcentibus latè fœniculis, ſic Latina lingua vocitant. Dehinc ex Taracone ad trajectum Iberi amnis per civitatem Dertoſſam, hinc per Saguntum perducta, & urbem Setabin,ſenſim à mari diſcedit,& Spartario campo, qui ſicut & alter Juncarius, ita & ipſe Spartarius appellatur, ſeſe applicat. Hic autem & ſpacioſus & aquarum indigens, implicatum ſparto juncum procreat, quod ad omnes oras, potiſſimum in Italiam devehitur. Antea medium per campum atque Egelaſtas viam ipſam & longinquam & aſperam eſſe contingebat. Nunc autem ad maritimam facta eſt; Juncarium tantummodo attingens campum, ad idémque pertendens quò prior illa, ad Claſtonem ſcilicet & Obulconem, per quas & ad Cordubam & ad Gades via perducitur, quę duo ampliſſima ſunt emporia. Diſtat autem à Corduba Obulco ſtadiis circiter xxx. Ab rerum ſanè ſcriptoribus traditum eſt, Cæſarem è Roma Obulconem VII ac xx. die perveniſſe in caſtra. Illa ibidem eo tempore fuerant, quo ad Mundam Martem conferturus erat. Tota quæ eo tempore fuerat à Columnis ad Hiſpanię Galliæque terminos maritima hujus generis eſt. Super hanc verò ſitus mediterraneus ager, is inquam, qui inter Pyre-

næos

nęos montes,latúſq; Septentrionale uſq; ad Satyros eſt, duobus maximè finitur montibus. E quibus unus ęqualiter à Pyrene diſtans, producitur à Cantabris exoriens, in noſtro autem finitur pelago, Idubeda vocitatus. Reliquus à medio in Occaſum permeat, declinans quidem in Auſtrum, & litus à Columnis protendens. Hic verò nudus ac tenuis ab initio eſt tumulus, per Spartarium excurrens campum. Applicatur autem ſylvæ ſuper Carthaginem & Malacæ regionibus, & Oroſpeda nominatur. Inter Pyrenæum & Idubedam Iberus fluvius labitur, ab ambobus ex æquo disjunctus montibus, & fluentibus ex his amnibus, ac reliquis refertur aquis. Ad Iberum urbs extat, Auguſta Cæſaria vocitata, & colonia quædam celſa, habens pontis lapidei tranſitum. Ora compluribus habitatur gentibus, è quibus nobiliſſima Jaccetana dicitur. Hæc à Pyrenes radicibus inchoans, in campos uſque latius extenditur & Ilerdæ ac Ileoſcæ Ilergetarum locis adjungitur non procul ab Iberò. Quibus in oppidis Sertorius pugnas geſſit extremas, & in Vaſconum urbe Calaguri & maritima Taraconis & Hemeroſcopio, cum è Celtiberis fuiſſet ejectus, ubi adverſa captus valetudine diem ſuum obiit. Ad Ilerdam verò poſterioribus annis Afranius & Petrejus, Pompejani ductores, ab divo Cæſare debellati fuêre. Di-

 ſtat

ſtat Ilerda ab Ibero tendentibus in Occaſum ſtadiis c. & LX. à Taracone autem ad Auſtrum circiter ſtadia cccc. & LX. Ad Aquilonem verò Iſcas ſtadia D. & XL. Per hoſce montes ex Taracone ad poſtremos ad Oceanum, Vaſcones juxta Pombiælonem & Idanuſam vicinam Oceano urbem, via eſt ſtadiis mille duobus & cccc. ad Aquitaniæ & Hiſpaniæ confinia, Jaccetani ſunt in quibus ea tempeſtate Sertorius cum Pompejo belligerabat. Poſtea verò Pompeji filius Sextus adverſus Cæſaris præfectos. Supra Jaccetanos ad Septentrionem gens incolit Vaſconum, in qua Pompelon ſita eſt, veluti Pompejopolis. Pyrenes verò ipſius latus in Hiſpaniam vergens, conſitum eſt variis arboribus, materiæ multitudine & quæ ſemper virens germinet, alterum autem Galliam ſpectans, nudum omnino. Media verò loca convalles continent, quas frequentes cultores habitant. has quàm maxima Hiſpaniæ nationis portio Cerretani tenent, à quibus multifariam pernæ condiuntur, Cantabricis perquàm ſimiles, proventum non mediocrem hominibus exhibentes. Vbi verò Indubedam tranſieris, è veſtigio Celtiberia frequens diſpar occurrit. Magna illius pars inculta & aſpera, & fluvialibus inundationibus vaſtata, quod per hos Anas defertur, & Tagus, & deinceps flumina plurima,

quæ in Occaſum irrumpunt Oceanum, originem ex Iberis agris habentia. Quorum Durias præter Numantiam, oráníque Serguntiam currit. Cæterum Bætis ex Oroſpeda Oriens, per agrum Oretanum fluit in Bæticam. E regione autem Septentrionis Berones, Celtiberis proximi & Cantabris Coniſcis habitant, & ipſi è Gallica tranſmigratione orti. Horum urbs eſt varia, ad Iberi tranſitum ſita. Conjuncti ſunt & Bardyitis, qui nunc Bardyali vocantur. Ab Occaſu Aſtures quidam ſunt, & ex Callaicis aliqui, atque Vaccæis, Vetionibúſque, & Carpentanis. Ab Auſtro vero Oretani, & ex Baſtetanis quicunque Oroſpedam incolunt, & ex Dittanis, ad Orientem autem Idubeda. Cúmque Celtiberi ipſi quadrifariam partiti ſint, fortiſſimi ad Ortum ac Meridiem ſunt, Oeuraci ad Carpentanos pertinentes, fontéſque Tagi. Eorum nobiliſſima civitas eſt Numantia quæ in bello Celtiberico, quod adverſus Romanum populum geſtum eſt, virtutem propriam oſtentavit, quod viceſimum perduravit ad annum. Complures enim exercitus cum imperatoribus ad internecionem detracti, noviſſimè autem Numantini obſidione cincti diuturna patientia tolerarunt. Paucis duntaxat exceptis, qui cedentes murum dediderunt. Sunt & Luſones, qui ad Ortum ſpectantes, & ipſi ad Tagi fontes pertinent.

Oppidum eſt ArvactorumSegida,& Pallantia. Numantia ab Auguſta Cæſarea, quam ſuper Iberum ſitam eſſe diximus, abeſt ad ſtadia DCCC. Celtiberorum etjam urbes extant,Segobrida, & Bilbilis, circa quas Sertorius & Metellus prælium commiſerunt. Polybius verò cum Vacceorum & Celtiberorum populos dinumeret, cum aliis civitatibus & Sageſamam & Intercatiam colligit. Poſidonius author eſt, MarcumMarcellum tributum ex Celtiberia exegiſſe talentûm DC. Ex quo conjecturam facere licet, quòd Celtiberorum natio frequentiſſima fuerat, & auri atq; argenti copia excellens, tametſi agrum incolentes ſterilem. Polybius CCC.urbes illorum à Tiberio Graccho ſubverſas eſſe, memoriæ prodidit, quod ritu Comico in Tiberii Gracchi gratiam dictum eſt ab eo, qui turres, urbes appellat,ut in triumphalibus pompis fieri mos eſt. Quod ab re nequaquam dictum eſſe crediderim. Nam imperatores & rerum geſtarum ſcriptores, ut ornatiora efficiant negotia, ad hoc mentiendi genus feruntur. Cùm etiam qui urbes Hiſpanorum ſupra mille fuiſſe prædicant, huc deduci mihi videantur, ut ingentes vici, oppida nominentur. Haud enim agri illius ingenium tam multas capere valet urbes, tum quòd ſterilis ſit, & alienus à moribus noſtris, & immanſuetus, tum quòd eorum victus & actiones lon-

longè à littoribus noſtris, ad tale aliquid non edoceant. Nam qui per vicos habitant, agreſtes ſunt. hujuſmodi magna ex parte ſunt Hiſpani, civitates autem comitate & manſuetudine condiunt incolas. Neque tamen id facile, potiſſimum cùm ad vicinorum detrimentum ſylvæ materiam occaſionémque] ſuppeditent. Poſt Celtiberos, ad Auſtrum ſunt montani, Oroſpedam habitantes, & ſpectantem ad Sucronem regionem, Sidetani uſque Carthaginem, & Baſtetani, & Oretani, fermè uſque Malacam. Iberos autem univerſos, ſicut & de Luſitanis diximus, peltas geſtaſſe conſtat, & armaturis agiles. propter latrocinia, jaculo, funda, & gladio utebantur. Inter pedites equitatum immiſcere conſueverant, equis ad conſcendendos montes edoctis: nec minus ad curvanda leviter genua, quoties juſſi fuerint, ubi uſus exigit. Producit capreas Hiſpania equóſque ſylveſtres affatim, quibuſdam in locis lacus incrementa ſuſcipiunt. Cygni & ejus generis aves plurimæ, ſimiliter & otides aves procreant & caſtoras, & caſtoreum quidem, non eam quam Ponticum habet vim. Pontico enim proprium eſt ut venenoſum ſit, ut & aliis permultis. Cùm Poſidonius dicat, ſolum ex ære Cyprio lapidem Cadmiam gigni, & Vitreolum & Spodium. Peculiare verò Hiſpaniæ eſſe Po-

ſidonius aſſerit, ut nigræ ibidem ſint cornices. Cúmque Celtiberorum equi ſubalbi ſint, ſi in exteriorem traducantur Hiſpaniam, colorem permutant. Sunt autem Parthicorum ſimiles. Nam & agilitate, & currendi dexteritate reliquos anteeunt. Radicum ad tincturam idonearū copia permaxima, oliva, vite, ficulnea, arboribúſque ſimilibus, Hiſpanum ad nos littus ſpectans abundat, & exterius frequens eſt. Quibus Oceani pars eſt Aquilonaris maximè, propter frigus* indiget. Reliqua verò adhuc amplius, propter hominum incuriam, cùm nulla educatione inſtituti, ſed ad neceſſitatem magis, & brutarum animantium affectione depravatíſque moribus vitam agant. Niſi quiſpiam ad educationem bonam, eos vitam degere exiſtimet, qui ex lotio diutius intra cloacas ſervato, lavacra ſibi conficiant: quíq; ſibi ſuiſque uxoribus, intritis purgamentis dentes abſtergant, quemadmodum Cantabros, confinéſq; illis factitare fama eſt. Humi dormitare, Iberis Galliſque commune. Callaicis Deum nullum eſſe, quidam ajunt. Celtiberi & vicini ſui in Boream habitantes, cuipiam Deo, cujus nomen non extat, rotunda luna, tempore nocturno ante fores, per omnes domos pernoctant, ſaltus agitantes, Vetiones cum primùm Romanorum caſtra intuentes, quoſdam centuriones deambulationis cauſa, deflectere viam

*ἀμοιρῶ *expers eſt horum.*

cer-

cernerent, inſanire homines ſuſpicati ſunt. Itaque eis præcedentes, viam ad tabernacula commonſtrabant, perinde ac aut fixos per quietem manere aut pugnare, neceſſarium arbitrarentur. Quis autem mulierum nonnullarum mundum inter barbaricam non ponat formam? de quo mentionem fecit Artemidorus. Eas enim nonnulla ferrea, collo circundata geſtare refert, ſupra verticem corticem corvos incurvos habentia, & ante frontem longius incumbentes. Hos verò ad corvos velum, cùm velint attrahunt, ut extentum faciei præbeant umbraculum. Hócque magnum ducunt ornamentum. Quadam in parte tympanulum circunducitur, ad poſterioréſque in occipite nervos capiti, uſque ad auriculas adſtrictum in altum, latúmque paulatim ſupinatur. Alias ſinciput expilatum enudare, adeò ut amplius quàm fons ipſa pateat. Aliquas impoſitum ad pedis menſuram in ſublime ſtilum erigere, cui cæſariem circuntexunt, deinde pilco nigranti exornant. Multa revera perſpecta, ſermonem de omnibus divulgant Hiſpaniæ gentibus, potiſſimum de jacentibus ad Boream. Nec ſolum de illarum fortitudine, ſed etiam crudelitate, & amentia, ritu belluarum. Matres in bello Cantabrico filios, priuſquam in hoſtium manus capti pervenirent, necaverunt. Puer quidam, cùm pa-

rentes ac Germani captivi, vinculis adſtricti jacerent, eos omnes neci tradidit. Ita enim pater juſſerat, attributo in poteſtatem ferro. Idem fecit mulier quædam de iis qui ſecum capti fuerant. Quidam intra vinoſorum convivium invitatus, ſupra rogum ſeſe conjecit. Hæc cum Gallis Thracibuſque communia conveniunt & gente Scythica. Virorum mulierúmque communis eſt ad robur exercendum utilitas. Rem ipſæ ruſticam exercent, puerperæque viris miniſterium exhibent, quos illæ earum vice accumbere jubent. Inter agendumque ipſæ lavant ad aliquem fluminis alveum accumbentes, infantem pannis involvut. Poſidonius tradit hoſpitem ſuum Charmoleum ei commemoraſſe, virum quendam genere Maſſilienſem, viros ac fœminas in agro Liguſtico, data mercede ad agri foſſionem una conduxiſſe. unam autem, ut patiendi dolores eam vexare cœperunt, non procul ab opere diſceſſiſſe: enixámque confeſtim opus repetiſſe, ne mercedem amitteret. Ipſe vero cum eam difficulter cum doloribus operantem intueretur, cauſæ prius ignarus, demum edidicit. Itaque mercedem exhibens, ipſam abire ſivit. Elatum igitur tollens infantem, fonticuli cujuſpiam lavit aquula: & pannis quos habuit involvens, ſalvum bajulavit ad ædiculam. Nec illud Hiſpanis eſt proprium, ut duo pariter

uno

Uno vehantur equo. Cæterum inter prę-
liandum alter pedeſter certamen init.
Nec illis eſt peculiaris ingens murium
multitudo, unde peſtilentes ſæpenume-
ro ſecuti ſunt morbi. Hoc adverſus Ro-
manos advenit in Cantabria, ut eſſent
qui accepta mercede, mures venarentur:
& quantitate deſignata, ſalutem vix aſ-
ſequerentur. Eos autem tum rerum a-
liarum, tum verò tritici deprehenderet
inopia, ex Aquitania magno cum labore
ac difficultate, propter locorum aſperi-
tates frumentabantur. Hoc etiam de
Cantabrorum divulgatur amentia, quod
nonnulli cùm in manus hoſtium veniſ-
ſent, crucibus deinde ſuffixi, lætitiæ pœ-
na canebant. Hujus quidem generis mo-
res, agreſtis cujuſdam ferocitatis exem-
pla ſint. Talia verò cùm minus civilia
ſint, non tamen belluarum vitam refe-
runt. Quemadmodum apud Cantabros,
viros uxoribus dotes relinquunt. Quod
filias hæredes deſignantur, à quibus fra-
tres earum uxoribus * exhibentur. Hoc
quidem cùm non admodum civile ſit,
muliebrem quandam habet temperan-
tiam. Hiſpanum & illud eſt, ut de more
toxicum apponatur quod ex alere apio
adſimili conficiunt, nullum afferens do-
lorem: ut ſi quid afferatur invitis, in
promptu illud habeant. Illud etiam eo-
rundem eſt, ut ſeſe pro iis, quibus conci-
lientur, immolent, & pro eis morti ſe de-

*Elocantur, nam ἐκδίδοσθαι Græcè eſt.

voveant. Quidam igitur hanc regionem duas in partes diviſam eſſe tradunt, ſicut & ipſi diximus. Alii verò quinq; partitam aſſerunt. Nec certum in hiſce exponi poteſt, & propter permutationes locorum, & ignobilitates. In notiſſimis enim partibus & fama celeberrimis, varietates notitia illuſtrantur, & agri partitiones, & vocabulorum transformationes, & ſi quid ejus generis eſt. A multis enim, & Græcis maximè, divulgatum eſt qui omnium facundiſſimi fuere, verùm quæcunque & barbara, & longinqua, & exiguos continenta locos, & diſſipata ſita ſunt, de iis commentaria nec tuta, nec admodum multa fuerunt: adeò ut quæcunque à Græcis remota ſunt, ignorationem intendant. Cæterùm Latini quidem ſcriptores Græcos ipſos ſanè imitantur, at verò non multum. Nam quæ illi memoriæ commendarunt, à Græcis accepta converterunt, ex ſeipſis vero non longè ſuæ nationis ſtudium dilatavêre. Vnde ſi qua ex illis diminutio defectúſque fiat, non multa ab aliis ſupplementa parantur, alioquin ipſis Græcorum nominibus, claritate plurima excellentibus. Cùm igitur tractus univerſus extra Rhodanum, terrámque intra Gallicos ſinus artatam, à priſcis illis vocitetur Iberia, noſtri ſeculi homines ipſius confinia Pyrenęos montes ponunt: eandémq; Iberiam & Hiſpaniã nominant, quæ in-

tra

tra Iberũ continetur. Vetuſtiores autem hoſipſos Igletas appellant, non multum paſcentes agrum, ſicut author eſt Aſclepiades Myrlianus. Romani vero totam eodem modo nominant Iberiam & Hiſpaniam. Partem quidem unam exteriorem, alteram vero interiorem dictarunt. Alio autem in tempore, alio quoque pacto pro reipublicæ magiſtratibus diviſerunt, cũ provinciæ nunc plebi Senatuiq; deſignentur, nunc duci Romano: Bætica quidem plebi attribuitur, ad quàm prætor mittitur qui legatum habet & quæſtorem. Ejus terminum ad Ortum uſque Caſtaonem conſtituerunt, reliqua Cæſaris eſt, qui duos mittit legatos, prætorium & conſularem. Prætorius quidem ſecum legatum habet, qui Luſitanis jus dicit vicinis Bæticę, extenduntur q; uſq; ad amnem Duriam & ejus oſtium. Hunc enim agrum ſic appellant, proprio in hunc diem nomine. Eo in loco ſita eſt Auguſta Emerita reliqua. Hæc autem eſt plurima Iberiæ pars, quę prætori ſubdita eſt conſulari, haud indignum habenti exercitum, tribus inſtructum ordinibus, ac legatis tribus. E quibus unus duos ſecum ducens ordines, tractum trans Duriam ſervat univerſum, ad Arctos, quem antea quidam Luſitanos appellabant. Alii vero nunc Callaicos vocant. His autẽ ſpectantes ad Septentrionem montes, propinqui ſunt cum Aſturibus, & Cantabris. Per

Aſtu-

Aſtures ſanè defluit Melſus amnis, pauloque remotius eſt Nœga oppidum. Propè autem eſt Oceani refuſio, Aſtures à Cantabris ſeparans: de hinc montium ſunt radices uſq; ad Pyrenen. Secundus legatus cùm altero adeſt ordine, tertius aut interna cuſtodit. Continet autem gentes dictas in pacis & manſuetudinis more, Italicáque formula, cùm togatam ſubinde veſtem induant. Hi autem ſunt Celtiberi, quique utranque Ibero propinquam regionem uſque ad maritima incolunt. ipſe verò Imperator in oris maritimis maximè ad Carthaginem, & Taraconem juris ditionem agitans ducit hyberna. Æſtivis autem diebus aliquà ſemper obit, intuens quæ emendationis indigeant. Adſunt & Cæſaris procuratores, equeſtris ordinis viri qui militibus ad victus ſui diſpenſationem pecunias diſtribuunt. E regione Hiſpaniæ inſulæ jacent duæ quidem Pityuſæ, duæ verò Gymneſiæ, quæ Baleares appellantur, quas inter Taraconis & Sucronis maritimam eſſe ſitas contingit. Super hanc conditum eſt Saguntum. Pityuſæ longius * in bello exiſtentes, magis quàm Gymneſiæ, declinantur in Occaſum. E quibus una quidem vocatur Ebuſus, urbem ejuſdẽ nominis continens. Circuitus inſulę ſtadiorum cccc. Latitudo inæqualis, uti etiam longitudo. Propè jacet inſula Ophiuſa, longè minor ac deſerta.

*in pelago πελάγιαι μᾶλλον.

Gymne-

Gymneſiarum una quidem major duas habet urbes, Palamam atque Potentiam. hæc ad ortum ſita eſt, Palama verò ad Occaſum. Inſulæ longitudo ſtadiorum paulo minus DC. latitudo CC. Artemidorus autem longitudinem, latitudinémq; duplicavit. Minor autem altera à Potentia ſtadiis circiter LXX. diſtat, multò quàm altera inferior, magnitudine minor eſt, virtute verò ea nihilo inferior. fertiles enim ambæ, & portuum bonitate præſtantes, licet oſtia latentes ſub aquis petras frequentes habeant, ut ſubeuntibus attentiore cura opus ſit. Locorũ autem virtus paci deditos efficit incolas, quemadmodum & Ebuſi cultores. Cùm autem pauci quidam improbi, adverſus maris prædones, communis emolumenti gratia conſpiraſſent, crimine univerſis inſparſo, Metellus cognomento Balaricus, eos invaſit, qui etiam civitates mœnibus circumſepſit, eandem ob virtutem, aliorum inſidiis obnoxii, licet ſtudio pacis intenti, tamen funditores optimi vocitantur, quòd ut fama eſt ex quo Phœnices inſularum potiti ſunt egregiè exercuerunt. Hi primi mortales laticlavum induiſſe feruntur. ad pugnas diſcincti erumpunt, manu ſcutum geſtantes, & peruſtum jaculum, rarò ferratæ cuſpidis haſtam. Ternas circum caput fundas, è juncis compactas geſtant, quos melancrenas appellant, è quibus funes texuntur.

tur. Vnde & Philetas in libro Interpretationum, Hirta, inquit, veſtis ſordida, rarus limbus involvitur, & junceum ornamentum, perinde ac juncis circumcinctis; fundas verò aut junceas, aut è ſetis aut nervis contextas geſtant, vel longioribus habent, vel brevioribus, vel mediocribus ad remotiores jactus vel propinquiores, vel medios. A puerilibus hoc pacto ad fundas exercebantur annis, ut alioqui ne panis quidem pueris exhiberetur, niſi funda quicquam prius attigerent. Quocirca Metellus propius inſulas adnavigans, pelles navium tectis prætendit, ut adverſus fundarum jactus tegmina eſſent: deinde ex Iberia tria Romanorum millia introduxit accolas. Præter agri verò feracitatem, & illud hiſce in locis commoditatis ad eſt, ut ullum noxium animal non facilè reperias. Nam cuniculos nequaquam indigenas eſſe aſſerunt. Quinimo cùm ex propinqua inſula quidam marem ac fœminam attuliſſet, tanta ab initio facta eorum eſt procreatio, ut ex ſubterraneis cuniculis domicilia ſubverterentur, & arbores & (ut ſuperius commemoravi) homines ad implorandam populi Romani opem, confugere coacti ſint. Nunc autem cùm ad tractandam eorum venationem aptiſſimi facti ſint, nulla invaleſcere ſibi damna permittunt, verùm poſſeſſores magnam ex terræ fructibus utilitatem aſſequuntur.

tur. Hæ quidem intra Columnas quas Herculeas vocant, exiſtunt. Juxta has parvæ duæ adjacent inſulę, quarum altera Junonis nominatur inſula. quidam ſanè & has vocavêre Columnas. Extra Columnas Gades ſunt, de quibus tantùm ſolummodo diximus, quòd à Calpe ſtadiis DCC & L. intervallo disjunguntur. Prope autem erumpentem Bætim ſitæ ſunt, de quibus prolixa diſſeminatur oratio. Hi etenim ſunt viri, qui & plurima & ingentia emittentes navigia, noſtrum & exterius marę navigant, cùm neque magnam habitent inſulam, neque multum è continente fructum legant, neque aliarum ubertatę fruantur inſularum, ſed magis pelagus inhabitent. Pauci admodum rem domeſticam curant, vel Romæ moram ducunt. Nam incolarum magnitudine, nullis extra Romam poſitis, gens eſſet inferior. Igitur accepi in uno ætatis noſtræ cenſu, equeſtris ordinis Gaditanos viros quingentos eſſe cenſos, quot in nulla Italicarum urbium, præter Patavinos obvenit. Tot autem numero cùm ſint, inſulam habitant non longiorem ſtadiis C. cùm latitudo alibi ſtadium unum non excedat. Oppidum initiò inhabitabant ſanè puſillum. Balbus verò Gaditanus vir triumphalis, aliud inſuper illis ædificavit, quod Neapolin * vocant. Ex ambabus deducta eſt Didyma, non ultra ſtadia XX. complexa, nec

* ἣν νέαν καλοῦσι. iſt eſt, quam Neam, id eſt novam appellant.

nec ea quidem anguſtè habitata, quippe modici ſunt ejus cultores, cum majore ex parte maritimas navigationes omnes exerceant. partim etiam continentem incolant, præſertim vicinam quandam inſulam, propter ipſius fertilitatem, quàm velut æmulam Didymæ fecere civitatem, tanta eſt loci delectatio. Pauci in illius comparatione, & hic habitacula tenent, illius etiam navalis gratia, quòd quidem navale illis in oppoſita continente Balbus extruxit. Civitas ad occiduas inſulæ partes jacet. Ipſi quoque inſulæ proximum in extremis eſt Cronium, ad alteram partem ad Ortum converſum eſt Heraclium, quo ex loco maximè continenti conjungitur inſula, ad ſtadii latitudinem, medio interjacente pelago, ſemota. Templum ab urbe xii. millia paſſuum abeſſe ferunt, quantum certaminum, tantum & milliariorum numerum facientes. majus autem eſt fermè tanto, quanta eſt inſulæ longitudo. Eſt autem inſulæ ab Occaſu in Ortum magnitudinis ſpacium. Pherecydes autem Gades Erythiam videtur appellaſſe, in qua ea quæ de Geryone vulgantur, fabulis inſinuant. Alii vero adjectam huic urbi inſulam, quàm ſtadii intervallo Euripus interlaben ſegregat. Lætitiam autem pabuli vident, quod paſcentium ibi pecudum lac ſerum non efficit, s caſeúmque multum
immiſ-

immiſcentes aquam conficiunt. tantum exuberat pingue. Triceſimo die animal ſoffocatur, niſi quicquam cruoris exhauriatur. Herba verò qua paſcuntur oves, ſicca quidem eſt, ſed incredibilem gignit arvinam. Quibus, ex rebus fabulam de Geryonis armentis confictam eſſe, conjecturas faciunt. Litus autem univerſum commune frequentibus habitatoribus eſt. De Gadium vero ædificatione, Gaditani talia memoriæ mandavêre. Tyriis datum eſſe oraculum, quoad Herculis Columnas coloniam mittere juberentur, qui ſpeculandi gratia miſſi fuerant, ubi ad fretum & ad Calpes anguſtias pervenere, orbis terminos eſſe rati, & ibi Herculeæ expeditionis finem, & has ob oraculo Columnas nominari intra anguſtias, quendam ad locum cónſtiterunt, in quo nunc Axitanorum civitas eſt. Ibi facto ſacrificio, cùm læta nequaquam hoſtiæ portenderent, retro flexêre rurſum. Poſt temporis intervallum miſſi, extra fretum ſtadiis mille & D. progreſſi, in inſulam Herculi conſecratam pervenere, quæ ad Onobam Iberiæ urbem jacet: exiſtimantes hic eſſe Columnas Herculis, deo ſacrificium inſtituiſſe: non portendentibus læta rurſus hoſtiis, domum repetiſſe. Tertio cum claſſe miſſos, Gades concidiſſe, & fanum ad ſpectantes in Orientem inſulæ partes ædificaſſe, urbem autem ad Occaſum.

Qua-

inſtruuntur, hic maris & terræ finem eſſe. Hunc veriſimiliorem eſſe ſermonem, etiam Poſidonius arbitratur, qui de oraculo, deque legatis dicta, mendacium Phœnicum putat eſſe. De legatis ſanè, quis contra fidem, aut argumentum, neutram in partem incredibile affirmare auſit? Illud autem quippiam habet intelligentiæ, non parvas quaſdam inſulas aut montes, pro Columnis videri dicere, ſed inveſtigare, quænam propriè Columnæ dicantur, qui ſunt mundi, & habitabilis terræ, vel expeditionis Herculeæ termini. Veteribus enim hic mos affuit, hujus generis confinia ponere, quemadmodum Rhegini columellam, turrim quandam exilem ſuper freto locaverunt. Et huic columellæ turris, quam Pelori nuncupant, è regione ſita eſt: & quæ Philænorum dicuntur aræ, in media quodammodo Syrtium tellure ſunt. In ipſo quoque Corinthiaco iſthmo columnam quandam locatam fuiſſe, memoriæ proditum eſt, quam Jones dum Atticum & Megarenſem occupaſſent agrum, conſtituêre communiter. Simul & qui ejectis illis è Peloponneſo, Peloponneſum in poteſtatem redegerunt, è parte quæ Megaram ſpectat, hoc inſcribentes pacto, Hac non quidē Peloponneſus eſt, verum Jonia. Ex altera autem parte, Hac Peloponneſus, non Jonia eſt. Alexander vero Indicæ militiæ fines poſuit, in iis videlicet

licet locis aras, per quos in Orientem pervenit, ad Indorum extremos. Herculem ac Liberum patrem imitatus. Iſte quidem mos extitit. Cæterum locos ipſos titulos permutare credendum eſt, maximéque cùm tempus locatos abſumit terminos. Haud enim hac tempeſtate Philænorum perdurant aræ, ſed locus alia aſſumpſit vocabula. Nec vero in terra Indica, ullas Herculis ſtantes, aut Liberi patris columnas ſpectatas fuiſſe, memoratur. At locis quibuſdam indicatis, Macedones illos columnas eſſe credidiſſe, dicimus. in quibus ſignum aliquod offenderunt de rebus geſtis Herculis, aut Liberi patris, quas hiſtoriarum ſcriptores poſteritati commendarunt. Hic etiam haud incredibile eſt, priores illos fabricatis manu finibus, uſos eſſe, altaribus ſcilicet, aut turribus, aut columellis, eos apud locos ad quorum ultima illuſtres viri pervenerunt. Illuſtria verò ſunt hujuſmodi freta, incumbentes montes, minores inſulæ, ut regionum primos aut poſtremos deſignemus limites. Cum autem manu conſtructa defecere monumenta, in locos ipſa traducta ſunt nomina, ſive inſulas, ſive promontoria dicere malueris, à quibus fretum ipſum efficitur. Hoc verò jam definire arduum eſt, utris cognomentum applices, cùm utriuſque ſimiles eſſe columnæ videantur. Dico autem ſimiles eſſe, quoniam in

ejus

ejus generis locis conſtitutæ ſunt, qui aperte ultima à ſe denominant, pro quo & fretum os dicitur, & hoc ipſum, & alia complura. Ipſum os quidem intronavigantibus initium eſt, foras autem enavigantibus exitus & extremum. Itaque inſulæ in ore perexiguæ, quæ deſcriptionem facilem & inſignem habent, non tenuiter columnis æquiparari poſſunt. Pariter & imminentes freto montes, qui eminentiam quandam ejuſmodi oſtendant, ſicuti columellæ vel columnæ. Recte proinde Pindarus portas dixit Gaditanas, ſi in oſtio columnæ intelligantur. Ora namque ſimilia portis habentur. Gades autem talibus in locis non conſiſtunt, ut extremitatem oſtendant, ſed in magni medio litoris, multis infinito ſinibus, jacent. Ipſas vero Columnas Herculeas ad ipſum referre littus, minus profecto par eſt, minoriſque, ut cenſeo, rationis. Non enim credibile dixerim hujus nominis gloriam è negotiatoribus potius, quàm principibus atque ductoribus, accepiſſe primordium, & ſimul invaluiſſe memoria, ſicut & de Indicis columnis. Cui quidem rationi alioqui teſtimonium ipſa affert inſcriptio, quæ (ut ille inquit) non templi ædificationem, ſed impenſæ ſummam indicat. Etenim Herculis Columnas, non Phœnicum impenſæ, ſed illius magnificentiæ monumentum extare. Polybius autem ſcri-

ptum

ptum reliquit, quendam Gadibus, in Herculis templo fontem eſſe, gradibus modicis ad aquam deſcenſum habentem, quæ potionibus idonea eſt, ei contraria maris fluxibus obvenire. Cùm enim illud augetur, hic ipſe deficit: cùm vero refluit, completur. Cauſam autem allegat, quod ſpiritus qui è fundo in ſuperficiem, & ſupernas terræ partes excurrit, dum terra ipſa operitur ab undis, ſecundum maris acceſſum, cohibetur ab propriis hujuſmodi egreſſibus. Ad interna vero reverſus, fontis meatus obturat, & aquæ defectum efficit. Ea vero iterum nudata, directos meatus agens ſpiritus, fontis venas liberat uſqueadeo, ut facilè & ubertim ſcateat. Artemidorus huic contradicens, quandam à ſeipſo confictam cauſam ponit, Silanique opinionem memorans hiſtorici, nulla mihi memoratu digna videtur afferre, perinde ac ipſe cum Silano prorſus ad hæc imperitus. Verùm Poſidonius mendacem hanc hiſtoriam eſſe aſſerens, duos in Herculis æde puteos eſſe ait, tertium in urbe. Ex iis qui in Herculis templo ſunt, alterum parvum aſſiduè aquis exhauriri, & eadem hora deſtitutum aſcipi: cumque aquarii deſierint, impleri denuo, majorem alterum per diem univerſum aquationem exhibere. Aliorum tamen more puteorum diminutum noctu impleri, cùm aqua-

to-

tores deſtiterint. Cùm autem in ipſo repletionis tempore crebro recurſus aquarum ſimul obveniat, ei eſſe contrarium maris refluxum, inaniter arbitrati ſunt indigenæ. Quod igitur hiſtoriæ fides adhibita fuit, & hic ipſe dixit, etiam nos inter admiranda vulgatum accepimus. Puteos quoq; tum ante oppidū in hortis, tum interius eſſe audivimus. Verum propter aquarum vitium, cloacas per urbem, aquę foſſatilis inundare. Si tamen & horum quiſquam puteorum ullam reciprocationis ſuſpicionem oſtentat, haud ſanè novimus. Quod ſi hæc accidant, ipſas inter difficilia cauſas accipi oportet. Nam eo modo quo Polybius inquit, ſeſe habere veriſimile eſt. Credibile etiam eſt venarum aliquas fontanarum exterius humectatas laſſari, & aquis in obliquum effuſionem magis præſtare, quàm per priſtinum alveum in fontem retundere. Humectari autem, inundante fluctu neceſſarium eſt. Deinde ſicut Athenodorus inquit, quod circa aquarum incrementum, aut decreſcentiam obvenit inſpirationi, aut exſpirationi perquàm ſimile videtur; ſi aliquæ fluentes aquæ, per alios quidem meatus effundunt effluxionem, ſecundùm naturam in ſuperficiem, aquarum ora, fontes appellamus. Per alios verò meatus, ad maris fundum contrahunt illud ſimul extollentes, ut inundet. Quando verò ipſa exſpiratio

fiat ut proprium, nunc deſtituat, nunc repetat alveum, cùm & illud reverſionem accipiat. Neſcio autem quonam modo Poſidonius, cùm Phœnices cæteris in rebus idoneos eſſe demonſtret, hoc loco eorum fatuitatem potius quàm acumen damnat. Nā dies aut nox per ſolis menſuratur ambitum, interdum ſub tellure, interdum ſupra tellurem apparentis. Oceani verò motum ait ſideris ſubire circuitum, quendam quidem diurnū, quendam menſtruum, quendam annuum, ut lunæ contingit. Quo enim tempore iſta Zodiaci magnitudinē excedit Horizontis, mare terram aſcendere incipit, ſenſu teſte, quoad in cæli medium conſcenderit. Vbi verò declinare ſidus ipſum cœperit, ſenſim rurſus pelagus revertitur, donec Occidentis ſignum luna exuperat. Deinde tanto eadem inconſtantia tempore manet, quanto luna ad ipſum conjungitur Occaſum, & adhuc tanto magis, quanto ſub terram mota, ſignum ab Horizonte diſtet. Poſtea rurſus aſcendere, quouſque ſub tellurem in cœli medio ſit. Deinde regredi, quoad in Ortum luna ſit procedens, ac ſignum diſtat ab Horizonte. Conſiſtere verò uſque quo ſignum ſupra terram elevetur, & rurſus aſcendere. Hanc diurnam quidem eſſe circuitionem aſſerit. Menſtruam verò quoniam maximi circa conjunctiones reflexus efficiuntur, deinde uſque ad dimidiam minuuntur,

tur, iterum augentur uſque ad rotundam lunæ formam, diminuuntur uſque ad dimidiam decreſcentem, poſtmodum uſq; ad conjunctiones incrementa fiunt. Tempore autē & velocitate creſcentias abundare annuas verò à Gaditanis perdidiſſe refert. Hi quidē ajunt, ut circa Tropicum æſtivum maximè creſcant, & receſſus & acceſſus, ipſe autem à Tropico uſque ad Æquinoctialem, diminui exiſtimat, at creſcere uſque ad hyemalem Tropicum: deinde ad vernum Æquinoctium decreſcere, porrò creſcere ad Tropicum æſtivum. Itaque cùm circuitiones iſtæ die noctúque fiant, in utriuſque ſimul tempore mare bis accedat, atque bis diſcedat, & diurni temporis atque nocturni ordo ſervetur, quónam modo putei repletiones, pro maris incrementis, multoties evenire putant, non autem ſæpe aquarum defectiones; vel ſi multoties quidem, non autem paribus vicibus, vel ſi etiā paribus vicibus, Gaditanos tamen ad hæc obſervanda idoneos extitiſſe, quæ quotidiana fiant. Cæterùm quæ quotidiana fiant, obſervaſſe ex iis quæ ſemel quotannis eveniant, per circuitiones annuas. Quibus eum tamen fidem adhibere liquet, ex quibus diminutiones & acceſſiones fieri ſuſpicatus, è Tropico in alterum Tropicum, & inde reverſiones denuò. Atqui nec illud credibile ſit, quòd cùm ad obſervandum accurati ſint, eve-

nientia non viderint, non evenientibus autem crediderint. Itaque Seleucum quendam à rubro mari profectum ait, quandam in his æqualitatem inęqualitatemque ſecundùm ſignorum differentias referre. Cùm enim in Æquinoctialibus ſignis luna conſiſtat, æqualia fieri quæ accidant. In Tropicis autem inęqualitatem & multitudine & celeritate prorſus exiſtere. Ex reliquis verò ad ſingula ſecundū appropinquationes proportionem effici. Ipſe autem dicit, cùm rotunda circa Tropicum æſtivum luna, in Herculis templo Gadibus verſaretur dies complures, annuas differentias ſe intelligere nequiviſſe. Circa menſis illius autem conjunctionem, magnam in Ilipa annotaſſe permutationem, pręter ſuperioris temporis fluminis Bætis refuſiones, in quibus ne ad medietatem ripas irrigabat. Per id verò tempus, adeò ſuperfuſas inundaſſe aquas, ut eodem in loco milites aquarentur. Ilipa verò à mari ſtadiis DCC. abeſt, finitimoſque pelago campos ad ſtadiorum XXX. alitudinem, ex inundatione demerſos, ita ut inſulæ deprehenderentur, & fundamentorum. Herculei templi ſublimitas, & ipſius aggeris, qui ante portum Gadibus procumbit. Idem agger ab eo menſura quæſitus, ut aſſerit, decem etjam cubitis cooperiri vix poſſit. Quòd ſi quis factas aliquo in tempore acceſſiones duplicatas adjecerit, ſic magnitudinem inun-

inundationis in campis manifeſtiſſimè exhiberet. Hoc communiter accidere traditur per univerſam circunjacentem Oceano plagam. At novum quiddam de Ibero amne, eique peculiare iſte commemorat. ſiquidem cum (inquit) nonnullis in locis, abſque imbribus abſque nivibus, inundationibus latè ſpargi, ubi ab Aquilone venti frequentes ingruant. Cujus rei cauſam eſſe aſſerit lacum, per quem èlabitur. Cum illo enim lacus aqua, impellentibus ventis extruditur. De arbore quoque Gadibus exiſtente ſcriptis prodidit, quæ ramos humum uſque incurvatos habeat, frondes ſæpiſſimè mucuonis ſpeciem geſtantes: quarum ad cubitum longitudo eſt, latitudo verò digitorum quatuor. Circa novam Carthaginem arborem eſſe, quæ de ſpina corticem emittat, ex quo telæ pulcherrimæ conficiantur. Huic quidem Gaditanæ, nos in Ægypto, in ipſa ramorum curvatura ſimilem perſpeximus, ceterùm fronde diſſimilem, ac infructuoſam. Hanc autem fructum ferre dicit. In Cappadocia quoque è ſpinis collecta texuntur. Arbor autem nulla ſpinas affert, è quibus cortex extet, verum humi ſerpens herba. Gaditanæ verò arbori & illud innatum eſſe traditur, quòd uno fracto ramo lac effluit; quòd ſi radicem abſcideris, minii humor exudat. De Gadibus hactenus. Caſſiterides autem inſulæ decem nu-

mero ſunt inter ſe propinquæ ad Aquilonem jacentes, in pelagus expoſitæ ad Artabrorum portũ. Earum una deſerta eſt, reliquas habitant homines colore fuſco, talares induentes tunicas, cingula pectoribus geſtantes, cùm baculis deambulant, tragicarum perquam ſimiles furiarum. Victus illis ut plurimum ex armentis nomadicῶς, id eſt ritu paſtorali. Stanni ac plumbi metalla, id eſt occultas ſub terra venas habent, pro quibus ſimul & pro pellibus tegulas permutant, & ſales cum negotiatoribus, nec minus ærea vaſa. Hanc negotiandi viam ſoli antea Phœnices è Gadibus miſſi aggrediebantur, cùm interim curſum iſtum cunctos mortales ipſi celarent. At enim Romani ut emporia illa noſcitarent quendam ſectati ſunt nauclerum, qui per invidiam ſponte limoſos in locos illiſa navi, eandẽ in cladem ſectatores inducens, ab naufragio evaſit incolumis. Quo ex facto amiſſi oneris precium, publicè reſtitutum accepit. Romani tamen facientes crebro periculum, curſum illũ navigatione frequenti perdidicere. Pòſt verò quam P. Craſſus adverſus eos tranſmiſſus, metalla parvæ altitudinis effoſſa cognovit, & mortales ipſos pacis ſtudio, maritimis omnino deditos actionibus, hanc optantibus, induſtriam aperuit: licet amplius hoc ipſum mare ſit, quàm quod inter Britanniam interjacet inſulam. De Hiſpania quidem, & de adjacentibus inſulis hactenus.

STRABONIS GEOGRAPHICORUM

LIBER IIII.

ARGUMENTUM.

Quarto libro Galliæ continetur deſcriptio, hoc eſt quicquid intra Alpes Pyrenæóſque & utrunque mare atque Rhenum complectitur. Obiter Britannia quoque & aliæ aliquot in mari propinquæ inſulæ, moreſque & ritus omnium explicantur.

DEinceps tranſalpina Gallia exiſtit, cujus forma prius adumbratione quadam deſcripta eſt, pariter & magnitudo: nunc ſingula dicenda ſunt. Quidam eam treis in partes diviſêre, Aquitanos, Belgas, Celtáſque nominatim appellantes. Aquitanos non modò lingua, ſed etiam corporibus permutatos; Hiſpanis magis quàm Gallis ſimiles. Reliquos verò Gallica ſanè facie, verùm eadem non uſquequaque lingua omnes, ſed pleriſque paululum variata, Rerumpublicarum moderationes, & vivendi formulæ pauliſper immutatæ. Aquitanos & Celtas eos appellabant, quos Pyrenæ monti adjacentes, Cemmenus mons diſterminat. Montes ſiquidem Pyrenæi

renæi hanc Galliæ partem ab Occaſu terminare dicuntur, mare utroque ex latere pertingentes & internum & externũ. Ab Ortu Rhenus, qui æquali à Pyrenæis montibus ſpacio, ad lineam diſtat. Ab Aquilone & Meridie ſic jacet, ut ab Septentrionalibus promontoriis Pyrenes inchoans Oceanus ambiat, uſque ad Rheni eruptiones. è regione autem Maſſilienſe eſt ac Narbonenſe pelagus, ſubinde Alpes ab ora incipientes Liguſtica, uſque ad Rheni fontes. Cemmenus verò mons in Pyrenen, medios per campos rectà perducitur, & in medio deſinit propè Lugdunum ad ſtadiorum millia duo prolixus. Aquitanos igitur nuncupabant, qui ad Septentrionalem Pyrenes partem, & Cemmenum habitant, uſque ad Oceanum & intra Garumnam fluvium. At Celtas qui ad alteram pertinent plagam, ad Maſſiliæ ac Narbonis mare, qui rupes Alpium aliqua ex parte attingunt. Belgas verò nominabant reliquos Oceano confines uſque ad oſtia Rheni, & nonnullos Rheni & Alpium vicinos incolas. Sic nanque & divus Cæſar in Commentariis ſcriptum reliquit. At enim Cæſar Auguſtus quadrifariam partiens, Celtes quidem Narbonenſis provinciæ definit: Aquitanos verò, quos & ille ſanè extollens, inſuper decem adjecit gentes, ex iis quæ inter Garumnam & Ligyrin flu-

vium colunt. Reliquam dupliciter partivit: unam quidem Lugduno applicans, uſque ad ſuperiorem Rheni plagam, alteram verò Belgis. Quæcunque igitur ſecundùm naturæ partes diſtincta ſunt, orbis deſcriptori dicenda ſunt, & quæ ſecundùm gentium habitationes, & quicquid mentione dignum eſt. Quæcunque verò principes reipublicæ, temporibus obſequentes, variis modis inſtituunt, ſummatim commemoraſſe ſatis eſt. Diligentia verò cæteris concedenda. Hæc igitur plaga omni ex parte fluviis ſpargitur, cum alii ex Alpibus, alii ex Cemmeno, & Pyrenæo deferantur: nonnulli etiam in Oceanum, aliqui in noſtrum pelagus erumpant. Loca verò per quæ difluunt, ut plurimum campeſtria ſunt, tumuliſque prædita, fluentiſque navigabilibus commoda. Sic autem naturæ bonitate invicem ſeſe amnes habent, ut ab utroque in utrunque mare facile ſarcinæ deportentur, puſillo terreſtris itineris ſpacio, cum plurimum per amnes aut adverſos ſubvehantur, aut ſecundos devehantur, eam ad rem nonnihil excellit Rhodanus. Nam multis ex locis aquæ in illum confluunt, veluti dictum eſt. Iſque noſtro adjungitur mari, quod externo melius eſt, fœliciſſimos quoque per agros hujus regionis diffluens. Narbonenſis enim ora eoſdem quos & Italia fructus produ-

ptum reliquit, quendam Gadibus, in Herculis templo fontem eſſe, gradibus modicis ad aquam deſcenſum habentem, quæ potionibus idonea eſt, ei contraria maris fluxibus obvenire. Cùm enim illud augetur, hic ipſe deficit: cùm vero refluit, completur. Cauſam autem allegat, quod ſpiritus qui è fundo in ſuperficiem, & ſupernas terræ partes excurrit, dum terra ipſa operitur ab undis, ſecundum maris acceſſum, cohibetur ab propriis hujuſmodi egreſſibus. Ad interna vero reverſus, fontis meatus obturat, & aquæ defectum efficit. Ea vero iterum nudata, directos meatus agens ſpiritus, fontis venas liberat uſqueadeo, ut facilè & ubertim ſcateat. Artemidorus huic contradicens, quandam à ſeipſo confictam cauſam ponit, Silanique opinionem memorans hiſtorici, nulla mihi memoratu digna videtur afferre. perinde ac ipſe cum Silano prorſus ad hæc imperitus. Verùm Poſidonius mendacem hanc hiſtoriam eſſe aſſerens, duos in Herculis æde puteos eſſe ait, tertium in urbe. Ex his qui in Herculis templo ſunt, alterum parvum aſſiduè aquis exhauriri, & eadem hora deſtitutum aſcipi: cumque aquarii deſierint, impleri denuo, majorem alterum per diem univerſum aquationem exhibere. Aliorum tamen more puteorum diminutum noctu impleri, cùm aqua-

to-

tores deſtiterint. Cùm autem in ipſo repletionis tempore crebro recurſus aquarum ſimul obveniat, ei eſſe contrarium maris refluxum, inaniter arbitrati ſunt indigenæ. Quod igitur hiſtoriæ fides adhibita fuit, & hic ipſe dixit, etiam nos inter admiranda vulgatum accepimus. Puteos quoq; tum ante oppidũ in hortis, tum interius eſſe audivimus. Verum propter aquarum vitium, cloacas per urbem, aquę foſſatilis inundare. Si tamen & horum quiſquam puteorum ullam reciprocationis ſuſpicionem oſtentat, haud ſanè novimus. Quod ſi hæc accidant, ipſas inter difficilia cauſas accipi oportet. Nam eò modo quo Polybius inquit, ſeſe habere veriſimile eſt. Credibile etiam eſt venarum aliquas fontanarum exterius humectatas laſſari, & aquis in obliquum effuſionem magis præſtare, quàm per priſtinum alveum in fontem retundere. Humectari autem, inundante fluctu neceſſarium eſt. Deinde ſicut Athenodorus inquit, quod circa aquarum incrementum, aut decreſcentiam obvenit inſpirationi, aut exſpirationi perquàm ſimile videtur, ſi aliquæ fluentes aquæ, per alios quidem meatus effundunt effluxionem, ſecundùm naturam in ſuperficiem, aquarum ora, fontes appellamus. Per alios verò meatus, ad maris fundum contrahunt illud ſimul extollentes, ut inundet. Quando verò ipſa exſpiratio

tur, iterum augentur uſque ad rotundam lunæ formam, diminuuntur uſque ad dimidiam decreſcentem, poſtmodum uſq; ad conjunctiones incrementa fiunt. Tempore autẽ & velocitate creſcentias abundare annuas verò à Gaditanis perdidiciſſe refert. Hi quidẽ ajunt, ut circa Tropicum æſtivum maximè crejcant, & receſſus & acceſſus, ipſe autem à Tropico uſque ad Æquinoctialem, diminui exiſtimat, at creſcere uſque ad hyemalem Tropicum: deinde ad vernum Æquinoctium decreſcere, porrò creſcere ad Tropicum æſtivum. Itaque cùm circuitiones iſtæ die noctúque fiant, in utriuſque ſimul tempore mare bis accedat, atque bis diſcedat, & diurni temporis atque nocturni ordo ſervetur, quónam modo putei repletiones, pro maris incrementis, multoties evenire putant, non autem ſępe aquarum defectiones; vel ſi multoties quidem, non autem paribus vicibus, vel ſi etiã paribus vicibus, Gaditanos tamen ad hęc obſervanda idoneos extitiſſe, quę quotidiana fiant. Cæterùm quæ quotidiana fiant, obſervaſſe ex iis quæ ſemel quotannis eveniant, per circuitiones annuas. Quibus eum tamen fidem adhibere liquet, ex quibus diminutiones & acceſſiones fieri ſuſpicatus, è Tropico in alterum Tropicum, & inde reverſiónes denuò. Atqui nec illud credibile ſit, quòd cùm ad obſervandum accurati ſint, eve-

nientia non viderint, non evenientibus autem crediderint. Itaque Seleucum quendam à rubro mari profectum ait, quandam in his æqualitatem inęqualitatemque ſecundùm ſignorum differentias referre. Cùm enim in Æquinoctialibus ſignis luna conſiſtat, æqualia fieri quæ accidant. In Tropicis autem inęqualitatem & multitudine & celeritate prorſus exiſtere. Ex reliquis verò ad ſingula ſecundũ appropinquationes proportionem effici. Ipſe autem dicit, cùm rotunda circa Tropicum æſtivum luna, in Herculis templo Gadibus verſaretur dies complures, annuas differentias ſe intelligere nequiviſſe. Circa menſis illius autem conjunctionem, magnam in Ilipa annotaſſe permutationem, prętcr ſuperioris temporis fluminis Bætis refuſiones, in quibus ne ad medietatem ripas irrigabat. Per id verò tempus, adeò ſuperfuſas inundaſſe aquas, ut eodem in loco milites aquarentur. Ilipa verò à mari ſtadiis DCC. abeſt, finitimoſque pelago campos ad ſtadiorum xxx. alitudinem, ex inundatione demerſos, ita ut inſulæ deprehenderentur, & fundamentorum. Herculei templi ſublimitas, & ipſius aggeris, qui ante portum Gadibus procumbit. Idem agger ab eo menſura quæſitus, ut aſſerit, decem etjam cubitis cooperiri vix poſſit. Quòd ſi quis factas aliquo in tempore acceſſiones duplicatas adjecerit, ſic magnitudinem inun-

inundationis in campis manifeſtiſſimè exhiberet. Hoc communiter accidere traditur per univerſam circunjacentem Oceano plagam. At novum quiddam de Ibero amne, eique peculiare iſte commemorat. ſiquidem cum (inquit) nonnullis in locis, abſque imbribus abſque nivibus, inundationibus latè ſpargi; ubi ab Aquilone venti frequentes ingruant. Cujus rei cauſam eſſe aſſerit lacum, per quem elabitur. Cum illo enim lacus aqua, impellentibus ventis extruditur. De arbore quoque Gadibus exiſtente ſcriptis prodidit, quæ ramos humum uſque incurvatos habeat, frondes ſæpiſſimè mucuonis ſpeciem geſtantes: quarum ad cubitum longitudo eſt, latitudo verò digitorum quatuor. Circa novam Carthaginem arborem eſſe, quæ de ſpina corticem emittat, ex quo telæ pulcherrimæ conficiantur. Huic quidem Gaditanæ, nos in Ægypto, in ipſa ramorum curvatura ſimilem perſpeximus, cęterùm fronde diſſimilem, ac infructuoſam. Hanc autem fructum ferre dicit. In Cappadocia quoque è ſpinis collecta texuntur. Arbor autem nulla ſpinas affert, è quibus cortex extet, verum humi ſerpens herba. Gaditanæ verò arbori & illud innatum eſſe traditur, quòd uno fracto ramo lac effluit; quòd ſi radicem abſcideris, minii humor exudat. De Gadibus hactenus. Caſſiterides autem inſulæ decem nu-

mero ſunt inter ſe propinquæ ad Aquilonem jacentes, in pelagus expoſitæ ad Artabrorum portū. Earum una deſerta eſt, reliquas habitant homines colore fuſco, talares induentes tunicas, cingula pectoribus geſtantes, cùm baculis deambulant, tragicarum perquam ſimiles furiarum. Victus illis ut plurimum ex armentis nomadicῶς, id eſt ritu paſtorali. Stanni ac plumbi metalla, id eſt occultas ſub terra venas habent, pro quibus ſimul & pro pellibus tegulas permutant, & ſales cum negotiatoribus, nec minus ærea vaſa. Hanc negotiandi viam ſoli antea Phœnices è Gadibus miſſi aggrediebantur, cùm interim curſum iſtum cunctos mortales ipſi celarent. At enim Romani ut emporia illa noſcitarent quendam conſectati ſunt nauclerum, qui per invidiam ſpontè limoſos in locos illiſa navi, eandē in cladem ſectatores inducens, ab naufragio evaſit incolumis. Quo ex facto amiſſi oneris precium, publicè reſtitutum accepit. Romani tamen facientes crebro periculum, curſum illū navigatione frequenti perdidicere. Pòſt verò quam P. Craſſus adverſus eos tranſmiſſus, metalla parvæ altitudinis effoſſa cognovit, & mortales ipſos pacis ſtudio, maritimis omnino deditos actionibus, hanc optantibus, induſtriam aperuit: licet amplius hoc ipſum mare ſit, quàm quod inter Britanniam interjacet inſulam. De Hiſpania quidem, & de adjacentibus inſulis hactenus.

STRABONIS GEOGRAPHICORUM

LIBER IIII.

ARGUMENTUM.

Quarto libro Galliæ continetur deſcriptio, hoc eſt quicquid intra Alpes Pyrenæóſque & utrunque mare atque Rhenum complectitur. Obiter Britannia quoque & aliæ aliquot in mari propinquæ inſulæ, moreſque & ritus omnium explicantur.

DEinceps tranſalpina Gallia exiſtit, cujus forma prius adumbratione quadam deſcripta eſt, pariter & magnitudo: nunc ſingula dicenda ſunt. Quidam eam treis in partes diviſêre, Aquitanos, Belgas, Celtáſque nominatim appellantes. Aquitanos non modò lingua, ſed etiam corporibus permutatos, Hiſpanis magis quàm Gallis ſimiles. Reliquos verò Gallica ſanè facie, verùm eadem non uſquequaque lingua omnes, ſed pleriſque paululum variata, Rerumpublicarum moderationes, & vivendi formulæ pauliſper immutatæ. Aquitanos & Celtas eos appellabant, quos Pyrenæ monti adjacentes, Cemmenus mons diſterminat. Montes ſiquidem Py-

renæi hanc Galliæ partem ab Occaſu terminare dicuntur, mare utroque ex latere pertingentes & internum & externũ. Ab Ortu Rhenus, qui æquali à Pyrenæis montibus ſpacio, ad lineam diſtat. Ab Aquilone & Meridie ſic jacet, ut ab Septentrionalibus promontoriis Pyrenes inchoans Oceanus ambiat, uſque ad Rheni eruptiones. è regione autem Maſſilienſe eſt ac Narbonenſe pelagus, ſubinde Alpes ab ora incipientes Liguſtica, uſque ad Rheni fontes. Cemmenus verò mons in Pyrenen, medios per campos rectà perducitur, & in medio deſinit propè Lugdunum ad ſtadiorum millia duo prolixus. Aquitanos igitur nuncupabant, qui ad Septentrionalem Pyrenes partem, & Cemmenum habitant, uſque ad Oceanum & intra Garumnam fluvium. At Celtas qui ad alteram pertinent plagam, ad Maſſiliæ ac Narbonis mare, qui rupes Alpium aliqua ex parte attingunt. Belgas verò nominabant reliquos Oceano confines uſque ad oſtia Rheni, & nonnullos Rheni & Alpium vicinos incolas. Sic nanque & divus Cæſar in Commentariis ſcriptum reliquit. At enim Cæſar Auguſtus quadrifariam partiens, Celtes quidem Narbonenſis provinciæ definit: Aquitanos verò, quos & ille ſanè extollens, inſuper decem adjecit gentes, ex iis quæ inter Garumnam & Ligyrin fluvium

vium colunt. Reliquam dupliciter partivit:unam quidem Lugduno applicans, uſque ad ſuperiorem Rheni plagam, alteram verò Belgis. Quæcunque igitur ſecundùm naturæ partes diſtincta ſunt, orbis deſcriptori dicenda ſunt, & quæ ſecundùm gentium habitationes, & quicquid mentione dignum eſt. Quæcunque verò principes reipublicæ, temporibus obſequentes, variis modis inſtituunt, ſummatim commemoraſſe ſatis eſt. Diligentia verò cæteris concedenda. Hæc igitur plaga omni ex parte fluviis ſpargitur, cum alii ex Alpibus, alii ex Cemmeno, & Pyrenæo deferantur: nonnulli etiam in Oceanum, aliqui in noſtrum pelagus erumpant. Loca verò per quæ difluunt, ut plurimum campeſtria ſunt, tumuliſque prædita, fluentiſque navigabilibus commoda. Sic autem naturæ bonitate invicem ſeſe amnes habent, ut ab utroque in utrunque mare facile ſarcinæ deportentur, puſillo terreſtris itineris ſpacio, cum plurimum per amnes aut adverſos ſubvehantur, aut ſecundos devehantur, eam ad rem nonnihil excellit Rhodanus. Nam multis ex locis aquæ in illum confluunt, veluti dictum eſt. Iſque noſtro adjungitur mari, quod externo melius eſt, fœliciſſimos quoque per agros hujus regionis diffluens. Narbonenſis enim ora eoſdem quos & Italia fructus produ-

cit. Quod ſi proficiſcaris ad Arctos, montémque Cemmenum, oliveta ficique deficiunt: alia tamen procreantur. Ulterius verò progrediens, non facile vitem uvas ad maturitatem conficere perſpicies. Alia univerſa frumenta, milium, glandem ubertim gignit, & omnis generis pecora. Nulla ipſius pars inculta jacet, excepto duntaxat, ſi quid paludes ac ſylvæ coli prohibeant. Atqui longè magis hominum frequentia, quàm cura incolitur, aut diligentia. Etenim mulieres quidem fœcunditate, & educandi ſtudio optimæ, viri autem bellorum magis quàm agri colendi ſtudioſi. Hac autem ætate terrarum culturam, depoſitis armis, coguntur amplecti. Iſta quidem de tota exteriore Gallia communia dicimus. De quadrifaria verò ſic facta diviſione, ſingulas repentes partes, in figuræ modum diſſeramus, & de Narbonenſi primò. Hujus forma diſtantibus quodammodo inter ſe ad Pyrenen lineis, ab Occaſu deſcribitur, ab Septentrione autem ad Cemmenum. ex reliquis autem, aliam ſanè ad Auſtrum mare conficit, quod inter Pyrenen, Maſſiliámque jacet: ab Oriente verò partim Alpes & intervallum, quod inter Alpes per rectam intercipitur, & radices Cemmeni, ad Rhodanum uſque pertinentes, à quibus ad prædictam Alpium rectam, directus efficitur angulus. Ad Auſtrale autem latus,

tus, ad dictam figuram deinceps maritima jacet, quam tenent Maſſilienſes, & Salyes uſque in Ligures Italiam verſus, & flumen Varum. Hic eſt, ut antea diximus, primus Narbonenſis oræ finis, & Italiæ, æſtivo quidem tempore ſanè perexiguus, hyeme verò ad ſtadia uſque ſeptem latius expanditur. Hinc igitur litus uſque ad Pyrenææ Veneris templum extenditur. Hic eſt & hujus provinciæ, & Hiſpanienſis terminus. Quidam verò tractum, in quo Pompeii trophæa ſunt, Hiſpaniæ & Galliæ confinia declarant. Hoc ex loco uſque Narbonem LXIII, milliaria ſunt, at hinc Nemauſum LXXXVIII, è Nemauſoque per Vrgenum atque Taraſconem ad Calidas aquas, quas Sextias nominant prope Maſſiliam, ſunt millia tria & quinquaginta. Hinc verò ad Antipolin & Varum flumen millia LXXIII. Vt ſimul millia fiant CCLXXVII. Quidam ſanè ab Aphrodiſio, id eſt Venerio uſque ad Varum ſtadia eſſe millia II & DC. ſcripſerunt, aliqui verò CC adjecerunt. Haud enim de intervallis concordant. Per viam autem alteram per Vocontios & Contium uſque Gernum & Taraſconem, communis eſt tranſitus ab Nemauſo. Hinc ad Vocontiorum fines, ad initium conſcendendarum Alpium, per Druentiam & Caballionem, milliaria LXIII. Rurſus hinc ad alteros Vocontiorum fines, ad Cottium millia-

ria c. uno minus ad vicum Epeprodunum. Inde totidem per Brigantium vicum, & ex Scingomago, & tranſitione Alpium, ad Ocelum, ubi terra Cottii finem habet, & ab Scingomago jam Italia nominatur. Hinc autem ad Ocelum milliaria ſunt XXVII. Phocæenſium verò ædificium eſt Maſſilia, petroſo in loco ſita; cui quidem portus ſubjacet, ſaxum videlicet in theatri forma ad Auſtrum ſpectans. Vrbs univerſa pulcherrimis circumcincta mœnibus, magnitudine eximia. In cujus arce Epheſium, & Apollinis Delphici templum conditum eſt. Hoc quidem nomini Jonico omni commune eſt. Epheſium autem Epheſiæ Dianæ ædes ſacra eſt. Nam cùm Phocenſes à natali ſolo diſcederent, ſermo excidiſſe traditur navigationes principi atque duci, ut ab Diana Epheſia curſus initium auſpicarentur. igitur Epheſum appulſos percontari, quónam modo ex dea imperatum aſſequerentur. Porrò Ariſtarchæ matronæ admodum honoratæ, deam in ſomnis aſtitiſſe imperantem, ut accepto quodam à ſacris ſimulacro, unà cum Phocenſibus navigationem Ariſtarcha ſubiret. Eo autem confecto, ut primum colonia curſum explevit, & fanum ædificatum eſſe, & Ariſtarcham eximia veneratione habitam, templique ſacerdotem deſignatam. Subinde in civitatibus per colonias deductis, deam hanc ubique

que honorem in primis aſſecutam: & eundem divinæ ſtatuæ ordinem, & reliqua eodem ritu ſervari, quæ in ipſa metropoli conſuevêre. Cæterùm Maſſilienſes rem urbanam per optimates & Ariſtocratiam regentes, omnes legum æquitate ſuperant, conſilium DC ex viris inſtituentes, qui quoad vita ſuperſit, id honoris genus habent, quos * Timitos id eſt honorificos appellant. Quindecim verò ſenatus ſunt principes, quibus quæ ad manus prompta obveniunt, moderari ac regere datum eſt. Rurſum ex hiſce quindecim tres ſunt præſides, quibus plurimum poteſtatis attribuitur. Verùm ex his nemo timuchus creatur, qui liberos non habet, néve de civium ſanguine, tertiam per generationem ortus ſit. Eorum leges Jonico de more ſunt publicè propoſitæ. Ipſorum ager olivetis ac vinetis natura cultus, ferendis autem frumentis, ob aſperitatem ſanè tenuior ac ſterilis, ea propter mari magis quàm telluri fiduciam habentes, navigationem pro eorum ingenio delegerunt: poſtmodum tamen virorum fortitudine valentes, quoſdam vicinorum campos occuparunt, eodem ſanè robore quo & urbes condiderunt nonnullas inter Hiſpanos, quibus & Dianæ Epheſiæ ſacra, more patrio tradiderunt, ut & Græcanicis ritibus immolarent. Amnis Rhodani curſus

* τιμοῦχοι, id eſt, honore præditos.

curſus non parum commoditatis Barbaris affert accolis. Eſt & Taurentium, & Olbia, & Antipolis, & Nicea ad Salyum gentem pertinens, & ad Ligures Alpium incolas. Iis adſunt navalia, & armamentaria. Superiori verò tempore, magna navium facultas & armorum. Inſtrumenta quoque tum ad navigandi uſum, tum obſidendis urbibus idonea, quibus & adverſus Barbaros obſiſtere valuerunt, & Romani populi amicitiam conciliarunt. Qui cum illis permultum utiles exiſterent, magnum ex ipſis ſuſceperunt incrementum. Sextius potiſſimum redactis in poteſtatem Salibus, non longè à Maſſilia, ſui nominis ædificavit oppidum, ſuæque appellationis aquas dixit calidas, quarum partem in frigidas permutatam eſſe ferunt. Ibi Romanorum præſidium collocans, Barbaros ex eis repreſſit litoribus, quæ ex Maſſilia ducunt in Italiam, cum eos penitus cohibendi, Maſſilienſibus vires deeſſent. Nec ipſe plus valeret, quàm quantum per portuoſa loca ex mari, adverſus Barbaros per ſtadia XII. incurſaret per Trachonem verò ſtadia octo. Relictam autem ab iis regionem, Maſſilienſibus attribuit: Complures in oppido ſuſpenſæ oſtenduntur exuviæ, quas ab illis rapuerant, qui omni tempore maria crudeliter vexantes, bellis navalibus ſuperati fuerant. Prioribus quidem annis cum cæte-

tis in rebus, tum verò ex Romani populi amicitia, exima fœlicitate florebant; de qua permulta quis capeſſeret indicia, nempe Romani, Aventinæ Dianæ ſimulacrum eodem modo diſponentes, apud Maſſilienſes collocaverunt. In Pompejana verò adverſus Cæſarem ſeditione, cùm victæ parti ſeſe addixiſſent, magnam ſuæ fœlicitatis jacturam fecere. Tamen penes illos non pauca priſtinæ beatitudinis veſtigia relinquuntur, maximè circa machinarum fabricam, & apparatus navales. Cum autem confines juxta Barbari mitiorem quotannis victum accipiant, & ab rerum bellicarum cogitatione ad civiles jam inſtitutiones, terrarumque cultum propter Romanorum victoriam ſeſe convertant, non amplius ipſis tantum circa prædicta ſtudium obvenit. Indicio ſunt res ipſæ ut hoc tempore conſtitutæ ſunt. Nam primores urbis ad eloquentiæ, & philoſophandi artes vertuntur, adeò ut cùm civitas ipſa paulo antè Barbaris diſcendi refugio remitteretur, & Gallos Græcis * familiares comparaſſet doctria ingens Maſſiliæ ut etiam contractus Græca oratione ſciberentur. Hac ſanè tempeſtate nobiliſſimos Romanos, pro Attica peregrinatione, eò ad capeſſendas diſciplinas adventare ſuaſit, qui bonarum artium cupiditate capiantur. Hos igitur Galli videntes ſimul in pace de-

* φιλέλληνας, *id eſt Græcorum ſtudioſos.*

degentes, ad tales vivendi ritus, eorum otia pronis diſpoſuerunt animis, idque non modò per viros ſingulos, ſed etiam per communia * commoda. Nam & privatim & publicè ſapientes ſuſcipiunt præceptores mercede collata, ut de medicis mos * eſt. Frugalis autem victus, atque modeſtiæ Maſſilienſium, non minimum quiſpiam illud ſignum poneret. dos enim illis ampliſſima centum aurei ſunt, ad veſtem quinque, ad mundũ quoque aureũm quinque, amplius verò nullo pacto licet. Cæſar autem & ſuccedentes porrò ſecundùm illum Imperatores, adverſus patrata in bello delicta, modeſtius ſeſe habuere, antiquæ memores amicitiæ, ſuóque jure vivendi poteſtatem ſervavêre, quam ab urbis conditæ primordio civitas habuerat. Adeò ut miſſis in provinciam prætoribus non civitas ipſa, non ſubditi parére neceſſũ habeant. Hæc quidem de Maſſilia. Juxta montana Salyum regio eſt, ab Occaſu ad Septentrionem amplius vergens, & paulatim abſiſtens à mari. Maritima inclinat ad Occaſum, modicum è Maſſilienſium urbe progreſſa, circa ſtadiorum c. ad promontorium ingens admodum uſque ad quaſdam lapidum exciſiones, id eſt latomias. Hinc in ſinum curvari incipit, & Gallicum ſinũ efficere ad Aphrodiſium, hoc eſt Veneris promontorium Pyrenes. ſunt qui Maſſilienſe nuncupant. Eſt verò

* δημοσίᾳ, publice per communes urbes.

* σοφιστὰς ἀναδέχονται.

ſinus duplex. in eadem enim circunſcriptione mons excurritSigius,duos diſterminans ſinus,& Blaſconem propè ſitam aſſumens inſulam. His è ſinibus major quidem propriè Gallicus iterum appellatur, in quem Rhodani oſtiū evomitur: minor autem ad Narbonem ſpectans,uſque ad Pyrenen eſt. Narbo nanque ampliſſimum ejus regionis emporium, ſupra exitum Atacis fluminis, Narbonenſémq; lacum jacet. Rhodano autem adjacet oppidum, emporiúmque non parvum Arelate.Hęc ipſa pari & inter ſe intervallo emporia diſtant,& à memoratis promontoriis,Narbo quidem ab Aphrodiſio,Arelate verò ab Maſſilia. Vtrinque autem circa Narbonem labuntur amnes alii, nonnulli de Cemmeniis montibus, pleriqueautem à Pyrenæis habentes oppida, in quæ non longa eſt adverſis fluviis navigatio,parvis quibuſdam naviculis.è Pyrene quidem Rhuſceno,& Ilibyrrhis amnes exeunt; è quibus uterque ejuſdem nominis urbem habet. Juxta Rhuſcenonem lacus eſt,& ager quem alluit; exiguus * ſupra mare, refertus ſalinis. Habet & effoſſiles ceſtrias piſces. Nam ſi quis duos aut treis fodiat pedes, & in limoſam aquam fuſcinam demiſerit, piſcem eximiæ magnitudinis fixum penetrat, limo autem inſtar anguillarum aliter. Hæc quidem flumina è Pyrenæo monte inter Narbonem & Aphro-

*μικρὸν, id eſt, paululum.

Aphrodiſium ex utraque Narbonis parte, ác etiam ex Cemmeno monte feruntur in mare, quo ex monte & Atax oritur; & Obris, & Rhauraris. Super altero quidem civitas admodum munita, apud Narbonem ſita eſt Blittera: ſuper altero autem, Agatha, à Maſſilienſibus ædificata. Maritima quam dixi regio, unum illud demirandum habet, de effoſſilibus videlicet piſcibus. alterum longè ferè mirabilius, quòd dicam. Nam in medio Maſſiliæ & Rhodani ubi erumpit ſpacio, campus eſt, à mari centena diſtans ſtadia, tantus enim ipſius diameter exiſtit, cùm forma conſtet circuli. Ab eo verò quod accidit petroſus appellatur, lapidibus qui manus impleant pleniſſimus, ſub quibus gramen exoritur, à quo pecoribus pabuli ſuppeditatur ubertas. In medio ſalſæ ſcatent aquæ, ſaliſque vis magna. Univerſa circunadjacens ora, ventis expoſita eſt. Egregiè autem campum hunc Melamborius ventus vehemes, terribilis, & violentiſſimis procellis infeſtat. Quædam igitur ſaxa diſtrahi verſarique tradunt, & mortales è curribus fractos evolvi, ipſóſque ventorum violentia, & veſtibus & armis nudari. Dicit igitur Ariſtoteles, lapides à terræ motibus, quos Braſtos, id eſt ebullientes appellant, ejectos in plana, & ad curva loca prolapſos fuiſſe. Poſidonius verò lacum eum exiſtentem, fluctuatione

ne congelatum fuiſſe inquit, quapropter in plurimis diſpartitum eſſe lapides, ſicuti fluviatilem glaream, litoreóſque lapillos, leves quidem, & magnitudine pares. Cauſamque reddit uterque, & veriſimilis amborum eſt ſermo. Ita enim aggregatos eſſe lapides, non per ſeipſos conſiſtere neceſſe eſt, vel ex humiditate compactos ingentibus è ſaxis per tot fragmenta diſcretos extitiſſe. Æſchylus verò difficilem redditu rationem perdiſcens, vel ab alio ſuſcipiens, in fabulæ locum expoſuit. Prometheus nanque in exponendis Herculi viis, quæ ad Heſperidas è Caucaſo ducunt, apud illum ſic loquitur:

Adfortem Ligurum & timoris inſcium, adventabis exercitum,
Vbi apertè ſcio, nullo de prælio, aut clypeo lamenta emittere in tranſeundo.
Nam ut tela te deſtituant, in fatorum lege datum eſt.
Ibi ne lapidem quidem ullum è terra captandum habebis,
Cùm totus mollis locus exiſtat.
Spectans verò te opis egentem Iupiter, miſerebitur,
Et nebulam intendens, & rotundarum imbrem petrarum infundens, ſolum inundabit;
Quarum ope congreſſus, facile Liguſticum vaſtabis exercitum.

Po-

Poſidonius igitur, perinde ac ipſos Liguribus injeciſſe & accumulaſſe lapides melius eſſet, quàm Herculem tot indiguiſſe lapidibus dixit. tanta verò illorum multitudo innumerabili turbæ neceſſaria fuit. Vnde qui fabulam conſcripſit, quàm qui fabulam abnegat, veriſimiliora dixiſſe viſus eſt. Verùm cum poëta reliqua fatorum lege data eſſe dixerit, de rei cauſa indagantem, lamentari non permittit. Nam in ipſis de providentia & fato ſermonibus, talia rerum humanarum, & natura factarum permulta comperies, ut de ipſis dicere liceat, Hoc quàm illud longè præſtantius factum eſt. Sicut imbribus abundare Ægyptum, ſed terram Æthiopiam non irrigare. Parin quoq; dum in Spartam navigat, adiſſe naufragium: verùm cum Helenam rapuiſſet, violati juris non luiſſe ſupplicia, cùm tantam Græcorum & Barbarorum cladem ediderit, quòd in Jovem retulit Euripides:

Pater, inquit, *Iupiter Trojanis quidem mala, Græciæ vero cladem*
Inferri cupiens hæc ſane decrevit.

De Rhodani fluminis oſtiis Polybius Timæum increpat, eum non quinque, ſed duo habere dicens oſtia. Artemidorus autem tria inquit. Timæus verò poſtea obtuſa cernens oſtia, accedente accumulato limo, ingreſſuque difficilia, novam incidit foſſam: qua maximam an-

anni partem excipiens, Maſſilienſibus victoriam attribuit, eo ex bello, quod adverſus Ambrones, & Toygenos gerebatur. Ex quo immenſas opes compararunt, dum abeuntibus & redeuntibus per fluvium, vectigalia exigunt. Nunc tamen intrandi manet importunitas propter fluminis impetum, aggeratúmque limum; & locorum humilitatem: unde ne propinquantes quidem, latentem ſub aqua terram deſpiciant. Quamobrem Maſſilienſes, ut quavis ratione locum hoſpitalem efficerent, pro ſignis turres altas ædificaverunt. Atque ibidem Dianæ Epheſiæ templum condiderunt, ſumpto loco quem fluminis oſtia efficiunt inſulam. Supra Rhodani vero eruptiones, lacus maris jacet, lacum autem oſtium appellant. Oſtrea ſanè continet innumerabilia, quidem & alioquin aſpectu pulchra. hunc plerique oſtiis annumerant Rhodani, præſertimque ii qui illum ſeptem conſtare oſtiis aſſerunt, neque hoc, neque illud rectè dicentes. Mons nanque medius eſt, qui ab amne lacum arceat. A Pyrene igitur juxta Maſſiliam, maritima regio talis & tanta quædam eſt. Alia vero ad Varum fluvium Liguréſque vicinas urbes Maſſilienſium habet, Turoentium, & Olbiam, & Antipolin, & Nicæam, & navale Cæſaris Auguſti, quod Forum Julii vocant. Hoc au-

autem inter Olbiam & Antipolin conſtructum eſt, diſtans à Maſſilia ſtadiis ſex *millibus. Ceterùm Varus inter Antipolim & Nicæam medius eſt. Hic quidem xx. ſtadiis, inde verò LX. diſtans: adeò ut Nicæa ſecundùm hujus temporis terminum deſignatum, ad Italiam pertineat, licet in Maſſilienſium jure ſit. Maſſilienſes enim hæc adverſus inſtantes Barbaros ædificarunt oppida, liberum eſſe mare cupientes, cùm in eorum poteſtate provincia foret, quæ valida & montana eſt. Qua quidem Maſſiliam ſpectat, latitudinem campeſtrium locorum mediocrem reliquit: verſus Orientem verò euntibus præruptam omnino ad mare viam, vixque permeabilem habet. Prima quidem Salyes occupant, ultima verò, Italiæ conjuncti Ligures, de quibus deinceps habendus eſt ſermo. In præſentia autem tantum adjiciam quòd cùm Antipolis in Narbonenſibus jacet partibus, & Nicæa in Italicis, Nicæa quidem in Maſſilienſium jure permanet, & provinciæ nimirum exiſtit: Antipolis verò inter Italicas annumeratur, cùm Maſſilienſibus judicio contendens, ab eorum mandatis libera facta eſt. Hiſce locorum anguſtiis, cùm Maſſilienſibus inchoatis, inſulæ Stœchades incumbunt: tres quidem digna ſatis amplitudine, ſed duæ perexiguæ. eas exercent Maſſilienſes opere ruſtico. Quo in loco & impoſitum

*ἑξακοσίοις ςαδίοις.

ſitum antiquitus præſidium contra piratarum impetum habebant, ob egregiam portuum facultatē. Poſt Stœchades Planaſia, & Lero ſunt, colonias habentes. In Lerone fanum * eſt Leronis, è regione Antipolis hæc ipſa jacet. Sunt & aliæ perexiles inſulæ, haud memoratu dignæ, partim ante Maſſiliam, partim ad reliquum jam dictum littus. Portus unus ad navium ſtationem magnitudinis eximiæ, * mediocres verò reliqui. Ex iis unus ad navium ſtationem, magnitudinis eximiæ, mediocres verò reliqui. Ex iis unus eſt, quem à Liguribus Oxybiis, Oxybium cognomento nuncupant. Hęc quidem de maritima regione. Supra illam verò loca ipſa talem habent deſcriptionem, & ad circumjacentes montes, & ad flumina præcipue Rhodanum. Is enim ampliſſimus, compluribúſque intro fluentibus auctus aquis, longiſſimam adverſo flumine navigationem habet. De his igitur deinceps diſſerendum eſt. A Maſſilia itaque initio capto, & ducto per medium agrum inter Alpes, & Rhodanum curſu, uſque ad Druentiam amnem, per ſtadia quingenta Salyes incolunt. Vbi navigio trajeceris, ad oppidum Cabellionem, tota deinceps regio Quarorum eſt uſque ad Iſaris & Rhodani coitiones. Hoc in loco Cemmenus Rhodano applicatur. Hucuſq; à Druentia longitudo ſtadiorum quingentorum

eſt.

* ἡρῷον.

*In græco additur, Et Maſſilienſium ille, * καὶ ὁ τῶν μασσαλιωτῶν.

eſt. His in locis & campeſtria & montana ſuperne Salyes habitant. Super Quaros, Vocontii, & Tricorii, & Iconii, & Pedyli manſiones habent. At inter Druentiam & Iſarem alii quinque fluunt amnes ex Alpibus in Rhodanum, duo quidem Quarorum & Varorum oppida circunfluunt, communibus in Rhodanum curſibus irrumpentes, tertius vero Sulgas, ad urbem Vndalum Rhodano commiſcetur, ubi Cn. Ænobarbus ingenti prælio, complura Gallorum millia vertit in fugam. Sunt medio in ſpacio urbes Avenio, Arauſio, & Aëria: quæ ſic appellata eſt, teſte Artemidoro, quia in ſublimi ſit ædificata cacumine. Reliqua tota eſt planities, fertiléque miniſtrat pabulum, Ttranſitus vero Aëriæ ad Durionem nemoroſas locorum habet anguſtias. Quo in loco Iſar & Rhodanus ad Cemmenum montem confluunt, ubi Quintus Fabius Maximus Æmilianus triginta vix militum millibus, ducenta Gallorum millia ad internecionem dedit, & de lapide candido ibidem trophæum erexit, ac templa duo, Marti quidem unum, Herculi verò alterum. Ab Iſare verò ad Allobrogum metropolin Viennam Rhodano adjacentem ſtadia ſunt ccc. atque viginti. Propè Viennam ſitum ſupra eſt Lugdunum, ex quo Arar unà Rhodanúſque miſcentur. Ad ipſum autem pedeſtri per Allobroges itinere

nere ſtadia ſunt circiter ducenta, cæterum ſurſum navigantibus, paulo plura ſunt. Allobroges quidem ſuperioribus annis militandi ſtudio, multis mortalium millibus tenebantur: hac autem ætate, rei ruſticæ dediti, campos & Alpinas valles arant. Reliqui ſanè vicatim ætatem agunt, clariſſimi verò Viennam, prius quidem vicum habitantes, gentis tamen metropolin appellatam, in civitatis formam appararunt. Sita eſt ad Rhodanum, qui ſuper Alpes tantus támque impetuoſus fertur, ut per magnum egreſſus lacum, ad multa ſtadia manifeſtum oſtendat curſum, ad planos deinde Allobrogum, & Ergoſiavorum deſcendens agros, penes Lugdunenſem Ergoſiavorum urbem, Ararim influit. Verùm Arar quidem ex Alpibus labitur, Sequanos, & Eduos, & Lincaſios diſcernens, & Dubin poſtmodum aſſumens, iiſdem è montibus navigabilem delatum, victórque nomine factus, ex ambobúſque Arar effectus, Rhodano commiſcitur. Rurſus autem ſuperans Rhodanus, Viennam defertur. Tribus his fluviis evenit, ut initiò in Aquilonem, dehinc in Occidentem deferantur. Jámque in unum tandem amnem confluens, in Auſtrum iterum curvatus excurrit, quoad erumpat, aliis acceptis fluminibus: & hinc reliquum in mare curſum

perficit. Ipſa igitur inter Alpes & Rhodanum talis eſt regio. Vlteriores fluvii partes Volcæ, quos Aricomiſcos appellant, maximum incolunt ſpacium, quorum portus & navium receptaculum Narbo dicitur. Juſtius tamen & reliquæ Galliæ diceretur, cùm per tam multos annos tanto excellat emporio. Volcæ igitur vicini ſunt Rhodano, contra Salyes, in altera manentes ulteriore ripa, ſimul & Cathyari. obtinet autem Cathyarorum nomen. ſic enim cunctos ejus loci incolas appellant barbaros, qui tamen nequaquam amplius barbari ſunt, ſed ut plurimum in Romanorum ritum tranſmutantur, & lingua, & vivendi conſuetudine, plerique etiam rerum públicarum inſtitutione. Aliæ etiam circum Aricomiſcos adjacent gentes, parvæ ſanè atque ignobiles, uſque in Pyrenæum montem. Aricomiſcorum verò metropolis Nemauſus extat, alienigena quidem plebe, & mercatorum numero longè Narbone inferior, cæterùm regendæ civitatis forma ſuperior. Quatuor enim & viginti ejuſdem nationis vicos habet ſubditos, virorum fortitudine excellentiſſimos, illi tributa conferentes, & Latii jus habentes, adeo ut qui ædilitatis, quæſturæque dignitatem aſſecuti ſunt Romani, in Nemauſo abſint. Quamobrem huic nationi nullum cùm venientibus è Roma prætoribus negotium

gotium eſt. Situm autem hoc oppidum eſt in via, qua ex Hiſpania itur in Italiam: per æſtatem quidem ad permeandum facili, cæterum hyberno tempore, ac verno cœnoſa, fluminibuſque demerſa. Quædam igitur fluenta navigiis trajiciuntur, nonnulla pontibus, partim ligneis, partim lapideis. Haſce autem aquarum difficultates torrentes efficiunt, uſque ad æſtatem, ex Alpibus decurrentes, cùm nives calore liquuntur. Vię prędictæ pars compendioſa, ſtatim per Vocontios perducit ad Alpes (ut diximus) altera per Maſſilienſe litus atque Liguſticum: ea prolixior quidem eſt, cæterum faciliores in Italiam habet aſcenſus, cùm ibi jam humiliores facti ſint montes. Abeſt autem à Rhodano Nemauſus centena circiter ſtadia. Quo in tractu ulteriore Taraſco exiguum extat oppidum, à Narbone verò DCC & XX diſtat, prope montem Cemmenum, Auſtrale latus accipientem uſque ad promontoria. Et alii quidem dicti Tectoſages è Volſcis, de reliquis quidem poſtea dicemus. Tectoſages (ſic enim appellantur) Pyrenæis propinqui ſunt montibus, paululum etjam Cemmenum attingunt ex Aquilonis latere, auriferamque colunt terram. Potentia vero & hominum robore, quondam valuiſſe videntur, adeò ut incidente ſeditione, magnum è ſuis numerum domo ejecerint. ad eorum verò fortunas

communicandas, alii aliis ex gentibus convenere, è quibus hi ſunt, qui finitimam Cappadociæ & Paphlagoniæ Phrygiam occuparunt. Hujus autem rei argumentum habemus, quòd hac etiam ætate Tectoſages appellantur. Nam cùm ternæ gentes exiſtant, una quidem circa urbem Ancyram habitans, Tectoſagum dicitur gens. Reliquæ duæ ſunt, Trocmi ſcilicet ac Tœliſtoboſgii. Hos autem è Celticis digreſſos fuiſſe, ſignificat juncta cùm Tectoſagibus cognatio. Quibus autem ex locis concitati fuerint, explicare non poſſumus. Nunc enim Trocmos, aut Tœliſtoboſgios ullos, uſpiam habitare, nequaquam intellexímus, nec intra Alpes, nec extra, nec ipſis in Alpibus. Eos autem loca deſeruiſſe, propter crebras hominum expulſiones, credendum eſt. Sicuti multis aliis obvenit, ut Brenno, qui Delphos incurſavit, quem Prauſum quidam appellant. At enim neque Prauſos ipſos, quas terras prius habitarint, dicere poſſumus. Ipſos quoque Tectoſages in expeditionis ſocietatem contra Delphos veniſſe memorant. theſauros etiam penes illos ab Imperatore Ro. Q. Cœpione repertos in urbe Toloſa, deprenſumque ex eis eſſe pecuniis partem, memoriæ traditur. Homines autem ipſos & ex domeſticis fortunis adjeciſſe, quibus conſecratis deum propitium ſibi conciliarent. Eas au-

tem quia Cœpio attigiſſe auſus fuerat tot adverſis caſibus ejectum è patria, vitam ſubvertiſſe creditum, perinde ac ſacrilegio contaminatum & turpiter interiiſſe, & in bonorum ſucceſſionem relictos filios, inter ſcorta obſcœnè ea abliguriſſe, & turpiter interiiſſe, ſicuti teſtis eſt Timagenes. Quæ à Poſidonio tradita ſunt, veriſimiliora dixerim, repertas Toloſæ pecunias circiter xv. millium talentum fuiſſe, è quibus partem in ſecretis templi ſedibus depoſitam, partem in conſecratis lacubus, nullos apparatus habentem, ſed aurum atque argentum inelaboratum. Templum autem Delphicum jàm per id tempus exinanitum fuiſſe, talibus ornamentis à Phocenſibus antè ſpoliatum, quo tempore ſacrum commiſſum eſt bellum. Quod ſi quid relictum fuerat, per multos diſpartitum extitiſſet: nec incolumes domum remeaſſe crediderim, tam miſerabiliter digreſſos, poſtquàm è Delphis diſceſſere: & in diverſa diſperſos, & ſeditione diſcordes abiiſſe. Cæterùm & hoc ipſo, & aliis permultis ita aſſerentibus, cùm regio latè auro exuberet, & homines ſuperſtitioſi tenuem vitam agant, è Gallia paſſim theſauros habuit. Maximè verò lacus ipſi, tutos à prædonibus locos exhibebant, ad quos auri & argenti pondera dimiſerant. Romani autem locorum potiti, lacus publi-

cè venum dederant. Plerique dehinc emptores fabrefactas ex *argento molas invenerunt. Erat autem Toloſæ magnæ ſanctitatis templum, quod finitimi eximia admodum veneratione colebant. Quamobrem offerentibus plurimis, precioſis muneribus abundabat, & attingere ea audente nullo. Sita verò Toloſa eſt ad anguſtiſſimum terræ limitem, hoc eſt iſthmum, qui à Narbonenſi mari ſubmovet Oceanum tribus ſtadiorum millibus minorem. Poſidonio teſte. Rurſum præ omnibus annotatu dignum eſt, quòd etiam in ſuperioribus diximus, regionis confeſſionem ad fluvios & mare exterius, ſimiliter & interius ſe habere. Inſiſtens enim aliquis non minimam hanc partem inveniret virtutis locorum. Dico utique vitæ facultates amplecti; cum univerſorum otio, ad omnes & communes utilitates refici, hac præcipuè tempeſtate, cùm vacatione ab armis agentes, attentiſſima cura agrorum culturæ invigilant, & civiles vitæ ritus inſtituunt, adeò ut in talibus ipſius providentiæ opus teſtari quis poſſe videatur, non quidem fortuitò, ſed cùm ratione quadam locis inſtitutis. Rhodanus igitur permultam habet navigationem adverſam, & magnis oneribus & ad multas regionis partes, quia qui in eum intrant fluvii navigabiles cùm onuſtis quoque navibus. Accipit & Ararin, & Du-

* μύγους σῦρον σφυρηλάτους ἀργυροῦς, *id eſt, molas invenerunt argenteas ductiles.*

& Dubin, intrantem in hunc amnem: inde uſque ad Sequanam fluvium vadatur, hinc jam defertur in Oceanum, & Lexobios, & Hyadetos ab his in Britanniam, minor quàm diurnus eſt curſus. Cùm autem Rhodanus ſit præceps, & vix adverſa navigetur aqua, nonnulla hinc onera plauſtris pedeſtri tranſportantur itinere, quæ ad Arvernos, flumenque Ligerin ferenda ſunt, licet his quadam ex parte propior ſit Rhodanus. Verùm cùm via per camporum planitiem haud multò ſupra ſtadia DCCC pandatur: ne adverſa navigatione utantur, facilior terræ meatus adigit. Hoc ex loco Liger uberius excipit, è Cemmenis montibus in Oceanum effluens. A Narbone autem per Atacem paululum ſurſum fit navigatio. Longius verò terreſtre ad Garumnam uſque fluvium iter agitur, & hoc ſtadiis DCCC. Garumna autem excurrit in Oceanum. Hæc quidem de iis qui Narbonenſem regionem colunt commemoremus, quos antea Celtas nominabant, à quibus univerſos Gallos à Græcis, Celtas appellatos opinor, ob eorum claritatem, ſeu à Maſſilienſibus ad hoc ob eorum viciniam aſſumentibus. Deinceps de Aquitanis, & de attributis illis gentibus Gallicis numero quatuordecim, dicendum eſt, quæ inter Garumnam & Ligerim habitant. Ex quibus nonnullæ Rhodani amnis aſſumunt

regionem, campoſque Narbonenſes. Vt enim ſimpliciter dicam, Aquitani à natione Gallica, corporis habitu & lingua differunt, magis Hiſpanis ſimiles. Diſcernuntur autem Garumna flumine, inter hunc & Pyrenem montem habitantes. Aquitanicæ verò gentes plures quàm xx. ſunt, exiles quidem & ignobiles: ex iis quædam Oceano vicinæ, aliæ ad mediterranea & Cemenorum montium extrema, uſque ad Tectoſages porriguntur: quandoquidem puſilla tantula hæc erat portio, quicquid inter Garumnam Ligerinque continetur, adjectum eſt. Hi nanque fluvii paribus à Pyrene diſtantes intervallis quaſi diductis, & pariter diſtantibus, invicem lineis, duo conficiunt loca, aliis finita lateribus, Oceano ſcilicet, montibuſque Cemmeniis. Duobus autem ſtadiorum millibus utriuſque fluminis eſt navigatio. Garumna autem tribus amplificatus amnibus per Bituriges, quos *Ioſcos nominant & Santones, Gallicam utranque gentem effluit. Nanque hi Bituriges, ſola inter Aquitanos gens alienigena conſiſtit, nequaquam illis confœderata: habet autem Burdigalliam emporium, cuidam marino incumbens lacui, quem fluminis eruptiones faciunt. Liger verò inter Pictones, & *Namnitas excurrit. Super hunc fluvium prius emporium aderat Corbilo, de qua Polybius mentionem fecit, cùm Pytheę fabulamentorum me-

*Vbiſcos.

*Nannetas.

memoriam faceret. Quod congredientibus quidem Scipioni Maſſilienſibus, nemorem ullam memoratu dignam, cùm à Scipione interrogaretur, referre potuit, neque de Britannia, neq; de Narbone, neq; de Corbilone, quæ omnium eo intractu urbium celeberrimę fuerant. Tanta ſanè Pytheas mentiri auſus eſt. Vrbs eſt Santonum Mediolanum, ad Oceanum vergens, inter Aquitanas maxima ex parte arenoſa, & agro tenui, ex milio alimoniam captans, reliquis fructibus ſterilis. Hoc in loco autem ſinus eſt in Narbonenſi litore, iſthmum efficiens & ſinum Gallicum, eodem quo ille cognomine. Sinum hunc habent Tarbelli, apud quos effodiendi * auri ſummum inter omneis ſtudium eſt. E ſcrobibus enim paululum defoſſis, ad manus menſuram cruſtæ auri reperiuntur, parvæ interdum purgationis indigentes, in reliquis autem fruſtra & glebulæ, haud magnum habentes opificium. Interior autem, & montana tellus eſt longè præſtantior. Nam ad Pyrenē Convenarum* Synclido eſt, ubi oppidum Lugdunum, & Oneſiorum aquæ calidæ ad potandum optimæ. Bone eſt etiam Pſauſciorum aqua. Inter Garumnam verò & Ligerin ad-

* Χρυσεῖα σπουδαιότατα, id eſt, aurifodinæ præſtantiſſimæ.

*Dormitaſſe hic videtur interpres; Græce ſic eſt, πρὸς μετὰ τὴν πυρήνην τῶν κονένσαν ἐστὶ συγκλείδαν. id eſt, Nam ad Tyrenem Convenarum eſt civitas, qui in eo ad incolendum convenerunt, ubi oppidum Lugdunum &c. ubi συγκλείδαν non eſt nomen oppidi, ut interpres putat, ſed genitivus pluralis, quaſi dicas collectitiorum alicujus loci habitatorum.

jacent gentes quædam Aquitanis, Elvi ab Rhodano inchoantes. Poſt quos Vellai aliquando Arvernis commixti, nunc ſibi ipſis adſtricti. Dehinc Arverni & Lemothrices, & Petrocorii poſt hos autem Nitiobriges, & Cadurci, & Bituriges, qui Cubi nuncupantur. Ad Oceanum verò ſpectantes Santoni ſunt & Pictones: hi quidam (ut diximus) Garumnæ accolæ, alii autem Ligeris. Rhuteni autem & Gabales, Narbonenſi terræ proximi. In Petrocoriis igitur, & Cubis Biturigibus, ferrariæ in oppidis ſunt fabricæ, in Cadurcis verò linificinæ. In Rhutenis autem argentariæ vigent artes, nec non & Gabalienſibus. Eis verò & pleriſque Aquitanorum Romani jus Latii tribuerunt, ſicut & Auſciis & Convenis. Arverni ſuper Ligeri ſiti metropolin Nemoſum ſuper amne poſitum habent. Hic penes Acmenabum quod Carnutum emporium eſt, labitur ad mediam navigationem habitatum, fluitque in Oceanum. Priſtini verò roboris Arverni ingens exibent indicium, quod frequentia adverſus Romanos bella geſſerunt: anteą quidem millibus bellatorum ducentis, deinde duplicatis. Tot enim contra divum Cæſarem millibus cum Vercingetorige prælium commiſerunt, cùm prius adverſus Maximum Æmilianum, & Domitium Ænobarbum, etiam cc hominum millibus conflixiſſent.

ſent. Contra Cæſarem quidem circa Gergoviam Arvernorum urbem, in excelſo monte ſitam collatum eſt prælium. Poſtea Vercingetorix occurrit, & pugna ad * Alleſiam, Mandibulorum gentis oppidum, Arvernis finitimæ. hoc etiam in ſublimi locatum eſt tumulo, cingentibus montibus & fluviis duobus. Vbi redacto in poteſtatem Imperatore, finitum eſt bellum. Adverſus maximum Æmilianum autem conflictatum eſt, ubi coitus eſt * Tiſaris & Rhodani, ubi Cemmeni etiam montes Rhodano propius accedunt. At verò adverſus Domitium adhuc ad inferiora, ubi Sulga Rhodanusque commiſcentur. Cæterùm uſque Narbonem fineſque Maſſiliæ, Arvernorum propagabatur imperium, ſubjugantque item uſque ad Pyrenæos montes gentes ad Oceanum, atque Rhenum. Bitto, qui cum Maximo & Domitio belligeravit, pater fuit Luerius, qui tantis opibus & lautitia excelluiſſe celebratus eſt, ut cùm aliquando familiaribus facultatum oſtentationem faceret, curru vectus per campum, nummos aureos & argenteos, huc & illuc diſpergeret, quos ſectantes illi colligerent. Poſt Aquitanicam verò partem ac Narbonenſem, alia deinceps eſt, ab Ligere fluvio ac Rhodano, uſque ad Rhenum. Eò delatus à fonte ad Lugdunum, Rhodanus. Ligeri conjungitur. Hujus autem regionis par-

Alexiam Mandubiorum.

Iſara.

tes ſupernæ ad Rheni ac Rhodani fontes, uſque ad medium fermè camporum Lugdunenſium ditioni additæ ſunt. Reliqua verò & quæ ad Oceanum vergunt, alteri adduntur particulæ, quam incolunt Belgæ. Nos autem ſingula communi magis expoſitione declarabimus. Lugdunum igitur in colle conditum, ubi Arar amnis Rhodano commiſcetur, Romano tenetur imperio. Ampliori quoque ſupra reliquas, excepta Narbone, civitates floret virorum ordine. Nam & uſui magno eſt illis emporium. Monetam argenteam atque auream, eo in loco Romani ſignant duces. Templum etiam ab univerſis Gallis communi deſignatum impenſa, & Auguſto Cæſari dicatum, ante hanc urbem ædificatum eſt, ubi fluviorũ eſt coitio. Adeſt & ara dignitatis eximiæ gentium LX. numero inſcriptum habens titulum, earúmque ſingularum ſtatua una, alia ſubinde ingens locata eſt ara. Hanc urbem genti Sægoſianorum præſidere conſtat; quæ in Rhodani & Dubidis fluviorum medio jacet. Reliquæ dehinc gentes, vergentes ad Rhenum, partim à Dubide, partim ab Arare diſcernuntur. His nanque (ut ſuperius dictum eſt) amnes ab Alpibus delati, deinde unum in alveum cõfluentes, delabuntur in Rhodanum. Alter eſt fluvius ſimiliter in Alpibus ortum habens, Sequana nomine. Effluit autem

tem in Oceanum, parallela ſeparatus à Rheno diſtantia, per ejuſdem appellationis gentem, ab Oriente quidem Rheno propinquior, ab Occaſu verò Arari. Quo ex loco præſtantiſſima ſuillarum carnium ſalſamentaria Romam deportantur. Inter Dubidem atque Ararin Eduorum gens inhabitat, oppidum penes Ararin Cabyllinum habentium, arcémque Bibractem. Ceterùm Edui Romanis ſeſe conſanguinitate conjunctos aſſerunt, primique ejus regionis homines in eorum amicitiam, ſocietatémque convenerunt. Trans Ararin domicilia tenent Sequani, & Romanis & Eduis dudum adverſantes, qui Germanis ſæpius adhærebant, eorumque in Italiam impetus invitabant, robúrque non mediocre oſtentabant, adeò ut illis communiter quidem immixti eorum vires amplificarent, deſiſtentes autem diminuerent. Adverſus Eduos, & hæ ſanè cauſæ, & fluminis contentio inimicitias auxit, quod gentem utranque dirimit, quæ ſibi proprium vendicat Ararin, ſibique vectigalia pertinere certat. Hac verò tempeſtate cuncta Romano ſubjacent imperio. Rheno autem vicina omnium primi colunt Ætuatii, quibus fluminis origo vicina eſt, in Diaduella monte. hîc Alpium pars eſt, à quo Aduas fluvius in contrarium fluit ad interiorem Galliam, lacum implens Larium, cui proximum conditum eſt Comum.

mum. dehinc in Padum confluit. de quibus poſtea dicemus. Rhenus quoque magnas in paludes, lacúmque magnum effunditur, quem Cereti, & Vindoligi propius attingunt, Alpinorum plerique & Tranſalpinorum nonnulli. Hujus loci longitudinem ſtadiorum ſex millium eſſe, Aſinius aſſerit. Quod non ita eſt, ſed recto curſu paulò plus dimidio eſt. At enim mille propter anfractus addita, ſatis haberent. Nam & celerrimus eſt. Quocirca nec pontibus jungi licet, & à montibus defluens ſupinus, reliquum curſum per plana agit. Quónam igitur pacto permanere poteſt, celer atque violentus, ſi ſupinæ illius elevationi longos multos anfractus adjunxerimus? Ei autem duo tradit oſtia, eos accúſans qui plura dicant. Iſte quidem ſimul & Sequana aliquid profectò, non tamen tantundem telluris ambiunt. Vterq; autem in Septentrionem ab Auſtro labitur, ipſiſque occurrit Britannia, Rheno quidem propius, adeò ut Cantium ejus inſulæ Orientale promontorium aſpectet. Longius autem pauliſper Sequana. Hoc ſanè in loco divus Cæſar Britanniam adnavigaturus inſulam, claſſem ædificavit. Sequanæ ſpacium quod navigationi patet ad onera capienda, ex qua Arar ingreditur, paulo minus eſt quàm Ligeris atque Garumnæ. A Lugduno autem uſque ad Sequanam ſpacium eſt mille ſtadio-

ſtadiorum. Ab ingreſſu Rhodani verò uſque Lugdunum, minus quàm bis tantum intereſt. Fama eſt Helvetios plurimo abundare auro. Nihilominus tamen, viſis Cimbrorum facultatibus, ad latrocinium converſos. E quibus cùm tres nationes exiſterent, duæ per militiam deletæ ſunt. E reliquis tamen locis, quanta prognatorum fuerit multitudo, bellum adverſus divum Cæſarem geſtum maximè declaravit. In quo circiter hominum cccc millia interierunt. Reliquos ad millia VIII ſalvos emiſit, ne Germanis finitimis deſertum agrum ſineret. Poſt Helvetios Sequani, & Mediomatrici Rhenum incolunt. In quibus Tribocchi natione Germani, relicto natali ſolo, Rhenóque trajecto ſedes poſuerunt. In Sequanis verò mons eſt Oeuraſius, Helvetios Sequanóſque diſcernens. Super Helvetios, & Sequanos, & Edui, & Lingones, in Occaſum vergentes, habitant. Super Mediomatricos Leuci, & quædam Lingonum portio. Inter Ligerin & Sequanam fluvium trans Rhodanum, atque Ararin gentes ad Septentrionem adjacent Allobrogibus, & Lugduni incolis vicini. Horum illuſtriſſimi ſunt Averni & Carnuti. Per utroſque delatus Liger amnis, in Oceanum effluit. A Galliæ fluminibus, ad inſulam Britanniam vicenûm eſt ac trecenûm ſtadiorum. Nam qui per maris refluxum à veſpera

ſperar efunduntur, poſtridie octavam ad horam ad inſulam applicant. Poſt Mediomatricos autem atque Tribocchos, Treviri Rheno adjacent, apud quos Romani Imperatores contra Germanos belligerantes, hac tempeſtate pontem ædificant. Loca hæc trans Rhenum incolebant Vbii, quos ad interiorem Rheni ripam traduxit Agrippa, nec invitos quidem. Contigui Treviris ſunt Nervii, & hi quoque natio Germanica. Noviſſimi ad utramque fluminis ripam habitant Menapii, his per paludes, & nemora domus ſunt, non proceræ quidem materiæ, ſed denſæ & dumoſæ. Secundùm iſtos Sugambri Germani conſiſtunt, Huic fluviatili regioni toti ſupereminent Germani alteri, quos Suevos appellant, qui potentia & hominum frequentia, reliquos antecellunt: à quibus qui ejecti, in interiorem nunc Rheni partem confugerunt. Alii quoque per alia loca, potentatu valentes manent, bellorum incendia excipientes, ſemper, cùm primi in perniciem tracti ſint: ex Treviris autem, & Nerviis, Senones & Rhemi ſua in Occaſum habent domicilia. Inſuper & Atrebati, & Eburones. Cæterum Menapiis ad mare proximi ſunt Morini, & Belloaci & Ambiani, & Sueſſiones, & Caleti, uſque ad Sequanæ amnis exitum. Morinorum ager & Atrebatorum, & Eburonum, & Menapiorum

orum eſt perquàm ſimilis. Sylva enim eſt procerarum arborum, permagna quidem, verùm haud magnitudine tanta, quantam rerum ſcriptores tradidere. ſtadiis millibus quaternis: eam verò Arduennam vocitant. At contra bellorum impetus, ſpinoſos dumorum ramos invicem texentes, irruptiones occludunt, nonnullis in locis etiam vallos defigentes, in interiora ſeſe ipſi excipiunt, profunda paſſim inhabitant nemora, per paludes etiam quaſdam parvas tenent inſulas. Abundantibus itaque imbribus, tutiſſima habebant receptacula, areſcentibus verò locis in ditionem facile redigebantur. Cæterum his annis omnes intra Rhenum incolentes per pacis ocium, Romano obediunt imperio. Circa Sequanam fluvium ſunt & Pariſii, qui in ipſo fluvio inſulam habent urbémque Lucotociam, & Meldi, & Lexovii, Oceano vicini. Super omnis autem ejus tractus incolas, Rhemi dignitate præcellunt, metropolim Duricortoram frequentiſſimam habent civitatem, Romanos accipientes doctores. Poſt jam dictos populos, reliqua Belgarum eſt natio ad Oceanum, è quibus Veneti ſunt, qui adverſus Cæſarem navali certamine contenderunt: ii enim emporio freti, parati erant Cæſaris curſum in Britanniam interrumpere: quos haud difficulter ſuperavit, non utique roſtratis uſus navibus.

bus. Eorum nanque naves lignorum craſſitudine erant confectę, ſed ventorū impetu in ſe delatas, Romani milites excipiebant, falcatis haſtis carbaſa diveilentes. Ob ventorum enim violentiam, ex alutis conſuta erant. pro rudentibus quoque catenas intenderant. lata vero faciunt tabulata, proras puppéſque celſas è querna materia, cujus abundans illis eſt copia. Id autem propter maris æſtuaria. Quocirca tabularum juncturas ſtrictim non conſerunt. ſed rarius hiantes dimittunt, quas inde algis conſtipant, ne ligna caloribus inter remulcandum aperiantur. Sunt enim algæ natura humidiores, quercus autem arida omni carens pinguedine. Hos ego Venetos eſſe opinor, à quibus Veneti ſinum colentes Adriaticum in coloniam deducti ſunt. Reliqui enim ferè omnes in Italia Galli è Tranſalpina Gallia commigrarunt, ſicuti Boii & Senones. Verum propter nominis ſimilitudinem, Paphlagonas eſſe dictant. Hæc autem non affirmaverim. de hujus enim generis rebus ipſa ſatis eſt conjectura. Siſmii inde ſunt, quos Pytheas Timios nominat. Hi procumbens admodum in Oceanum promontorium habitant, non tantum tamen, quantum & ille & illtius ſecuti fidem tradidere. Quæ locum autem inter Sequanā & Ligerin gentes tenent, eę partim Sequanis, partim Arvernis propinquę ſunt.

ſunt. Vniverſa verò natio, quam hæc ætas Galicam, vel Galaticam nominat, Martis ſtudio, & animorum ardet impetu, conſerendæ pugnæ alacritate impigra, alioqui ſimplex, & nulla morum malignitate degens. Ea propter ſi quis eos irritet, adunati pugnas pariter ineunt. Aperti quidem, nihilque * præmeditati. Vnde * contra ſe militare volentibus, manſueti atque tractabiles fiunt. Nam quo in tempore, & quo in loco, quáque ex occaſione, quiſpiam illos laceſſierit, eos in diſcrimen paratos habuit, præter vim & audaciam, nullum ad prælia ferentes adjumentum. At enim * perſuaſione adducti, utilitati facile cedunt, unde ad ſtudia & diſciplinas animos applicant. Ex corporum autem magnitudine, ipſa vis ineſt. Ex gentium verò multitudine, in unum ex facili frequentes conveniunt, ſimplicitate atque rigore attracti, propinquis maximè condolentes, quos per injuriam violatos viderint. Hoc vero tempore cuncti pacem agitant, ſubjecti & ad Romanorum edicta viventes, à quibus in poteſtatem redacti ſunt. Cæterum antiquis ex temporibus hæc de Gallis accepimus, ex permanentibus adhuc confinium Germanorum legibus. Natura enim & civilibus inſtitutis, ii perſimiles, & cognatione inter ſe conjuncti, vicinum colunt agrum, quem Rhenus amnis ſeparat, pa-

tia

Hunc locum egregie vertit Budæus lib. 1. de Aſſe quem potius vide.

* οὐ μετὰ προσκέψεως *id eſt, citra periculi obeundi reſpectum.*

* ὥστε καὶ δι' ὑποχείριοι γίγνονται τοῖς καταστρατηγεῖν ἐθέλουσι *id eſt, unde ſe tractabiles moderatiſque faciles prebent primo cuique ducem ſe eorum imperatoremque profitenti*

* παραπεισθέντες, *id eſt temere perſuaſi.*

ria maxima ex parte cuncta ferentem: ſed Germania magis ad Arctum exponitur, ſi Auſtrales ad Auſtrales partes, & Septentrionales ad Septentrionales judicaveris. Quamobrem eorum facilius deſolationes contingit evenire, cùm gregatim inferantur, & ortus ſimul exercitus, & univerſis potius excitetur habitaculis, cùm ab aliis validioribus ejiciantur. Hos Romani minori negotio, quàm Hiſpanos ſubjugarunt. His enim antea bellum inferre incipientes novſſime finierunt, illos autem medio in tempore cunctos debellavere: penitus, qui intra Rhenum, Pyrenæóſque montes jacent. Nam qui gregatim totis copiis irruebant, gregatim ſimul debellabantur. Hiſpani verò prælia partiti, vires uti depoſitum ſervabant, alii alio tempore aliiſque in partibus, latrocinandi more, belligerantes. Sunt igitur omnes natura bellaces, equitatu quàm peditatu longè præſtantiores. Ab hiſce Romanis optimus adeſt equitatus, ſemperque ſpectantes in Boream, atq; Oceano propiores, conſerendis pugnis audaciores. E quibus ſummos Belgas aſſerunt eſſe, per gentes quindecim diviſos, intra Rhenum, ac Ligerin vergentes, ad Oceanum domos habentes. Solos tamen adverſus Cimbrorum, &Teutonum Germanorum impetum obſiſtere nequeuntes. Belgarum fortiſſimos Belloacos
eſſe

eſſe dicunt, poſt iſtos Sueſſiones. Quàm verò numeroſa horum mortalium frequentia ſit, vel eo patet indicio, quòd ex Belgis qui ferre arma prius poterant, CCC millia cenſeri dicebantur. dicta eſt & Helvetiorum, & Avernorum & ſociorum multitudo. E quibus ingens mortalium vis apparet, & mulierum virtus ad procreandos, educandóſque filios. Sagis veſtiuntur, comáſque nutriunt, prolixis utuntur feminalibus, pro tunicis verò ſciſſos gerunt cum manicis amictus, vix pudenda natéſque velantes. Lana quidem aſpera, cæterùm oblongis villis, unde & hirſuta texunt ſagula, quæ lænæ vocantur. Veruntamen Romani ſpectantibus ad Septentrionem regionibus, greges urbanis admodum lanis in pelle nutriunt. Armatura pro corporum proceritate æqualis. Gladius longus à dextro dependens latere, clypeus longus, haſtæ ad proportionem, & Meris peltæ genus eſt, id eſt jaculi. Arcubus etiam plerique utuntur, & fundis. Eſt & illis ſparo ſimilis fuſtis, qui non è falarica, ſed è manu jaculatur, cum telo certiorem infligat ictum, quo in aucupiis potiſſimum utuntur. Hanc etiam in ætatem vulgo humi cubant, cœnitantes in ſtramentis aſſident, plurima cum lacte illis eſca, carnibuſque multifariam, prę ſertim ſuillis, & recentibus & ſalitis, Sues autem in argis verſan-

ſantur,& proceritate & robore & celeritate prçſtantes,adeò ut inſueto cuipiam accedenti,non minus quàm luporum periculum ingruat. Domicilia & pluteis & cratibus,ad teſtudinem habent,&quidem permagna,multis impoſitis lacunaribus. Tam copioſi illis & ovium & porcorum greges ſunt, ut hinc & ſagorum & ſalſamentorum abundantia, non ſolum Romæ, ſed etiam pluribus Italiæ partibus ſuppeditetur. Plurimas civitatum primores gubernant, ducem unum primis temporibus, ad annum deligentes, ſicut & in bello unus à multitudine deſignabatur imperator. Nunc verò ut plurimum Romanorum edictis parent. Illud in eorum conciliis peculiare obvenit, ſi quis alio concionante, vel tumultuetur, vel obſtrepat,miniſter ſtricto occurrit enſe, & minitabundus ſilentium imperat: qui ſi non deſierit, ſecundò ac tertiò idem factitat. denique tantum abſcindit è ſaulo, ut quod reſiduum eſt, reddatur inutile. Cum aliis quoque permultis hoc eſt commune barbaris, ut virorum ac mulierum, contraria noſtris permutent opera. Apud omnes tres paſſim nationes eximio in honore ſunt, Bardi, Vates, Druidæ. Bardi quidem laudationibus rebúſque poëticis ſtudent: Vates autem ſacrificiorum naturaliúmque cauſarum curæ dediti: Druidæ præter cauſarum naturalium ſtudia, mo-

ralem

ralem diſciplinam exercent. Juſtiſſimi autem omnium opinione, ideò & privata & publica judicia eorum fidei mandantur, adeò ut rem etiam bellicam antea judicarent: & Martem collaturi, illis jubentibus deſiſterent. Capitis quoque judicia horum ſententiæ permittebantur: cúmque horum eſt abundantia, & agri fertilitatem fore exiſtimant. Immortales animas & mundum, & hi & alii eſſe aſſerunt, ignem & aquam aliquando ſuperaturos. Simplicitati atque animoſitati eorum multum ineſt imprudentiæ ſimul, & ſuperbiæ, & ornamentorum ſtudium. Etenim aurea illis ſunt geſtamina, collo quidem torques, manibus autem & lacertis armillæ, dignitatis * honore tinctas geſtant veſtes, & auro pictas, qua ex levitate victores quidem intolerabiles ſunt, victi autem ſtupidi videntur. Amentiæ quoque Barbarici mores adſunt, & quod Borealibus plurimum gentibus accidit, ſuapte nationis ignoratio. E prælio decedentes cervicibus equorum, hoſtium capita ſuſpendunt, eáque domum delata, ut ſint ſpectaculo, poſtibus affigunt. Poſidonius autem ſcriptum reliquit, cùm hæc primum multis ſpectaret in locis, ob rerum inſolentiam obriguiſſe, poſtmodum ex aſſuetudine, æquiore tuliſſe animo. Illuſtrium autem virorum capita cedrinis condientes odoribus, peregrinis oſtentant.

*οἱ ἐν ἀξιώματι, *id eſt, qui in dignitate conſtituti ſunt.*

tant. Nec tantidem auri redimi dignabantur. Ab hiſce verò rerum obſcœnitatibus, fœdiſque ſacrificiorum & divinationum ritibus, mori noſtro contrariis Romani prorſus eos averterunt. Nam hominem divinationi deſtinatum in tergo ferientes, ex ipſo impatientiæ affligandique modò, vaticinium capiebant. Immolabant autem Druidis nequaquam abſentibus. Alia quoque humanorum ſacrificiorum genera traduntur. Quoſdam enim ſagittis configebant, & intra ſacras ędes patibulo ſuffigebant. Magnam etiam è fœno chorto ſtatuam apparentes, eique lignum injectantes, pecoráque & varias immittentes belluas atque homines, holocauſtum faciebant. In Oceano autem inſulam parvam non longè in pelago exitu Ligeris amnis præjacentem eſſe inquit, eam inhabitare Samnitarum mulieres, Bacchi numine afflatas, ipſas quidem Deum iſtum propitiantes, & feſtis ritibus & aliis ſacrorum formis exorantes. Virum nullum inſulam ingredi, cæterum mulieres ipſas traijcientes viris commiſceri, rurſúſque reverti. Annui moris eſſe, ut templum eodem die detegant, denuóque tegant ante ſolis occaſum, unaquaque pondus afferente: cujus verò pondus exciderit, eam ab reliquis dilacerari. Particulas autem bajulantes, non antè ceſſare, quàm rabies ipſa ceſſaverit. Semper autē evenire, ut aliqua id

paſ-

paſſura cadat. Multo auem fabuloſius id quod Artemidorus aſſerit, de corvis accidere. Portum enim quendam in Oceani litoribus eſſe ſcribit, quem duorum corvorum vulgo nominant, in eo quidem duos apparere corvos, dextris albicantes alis. Qui igitur ulla de re controverſantur, illuc accedere, in ſublimi loco poſita tabella, utrinque ſeorſum in ipſa lagana collocare. Ipſas dehinc advolantes alites, partim commanducare, partim diſſipare: cujus autem lagana diſſipentur, illum victorem evadere. Hæc quidem fabuloſius memorat. De Cerere vero atque Proſerpina veriſimiliora dicit. Inſulam Britanniæ proximam, in qua ſimilia Samothracibus, Cereri & Proſerpinę ſacrificia fiunt. Huic etiam fides eſt adhibenda, arborem in Gallia naſci, fico ſimillimam, fructum autem corno ſimilem gignere, unde pharetræ fabricantur: eam ſi incîdas, lethalem ſuccum effundere, ad inungendas ſagittas utilem. Illud etiam divulgatum eſt, Gallos omnes contentionis avidos eſſe. Penes eos dedecus non eſſe putatur, cùm adoleſcentes vigentibus annis minimè parcunt. Ephorus tam latè Galliæ magnitudinem excedere tradit, ut quam nunc vocamus Iberiam, plurima illius ſpacia Gallis, uſque Gades attribuat. Homines ipſos Græci nominis amatores declarat. Multa præterea de illis peculiariter aſſerit,

quæ hujus tempeſtatis hominibus haud ſanè reſpondent. Hoc etiam illorum eſt proprium, ut laboribus agitentur, ut macilenti ſint, ventréſque minimè propendeant. Quiſquis item juvenis zonæ menſuram excedat, multari. Hæc quidem de Tranſalpina Gallia. Britanniæ forma triangula eſt, ejus latus ubi ad longitudinem maximum eſt, Galliæ è regione opponitur, neque minus, neque productius. Eſt enim ſtadiorum circiter quatuor millium & ccc. aut cccc. Latus utrunque & Gallicum, ab Rheni eruptione, uſque ad Arctica Pyrenæi montis excurrentia ſaxa ad Aquitaniam, & Cantii & Rheni oſtiis oppoſitum. Quòd quidem Orientem maximè ſolem proſpectans Britanniæ ſignum, uſque ad extremas inſulæ rupes, in Occaſum contra Aquitaniam, montémque Pyrenæum eſt. Hæc quidem à Pyrenæis montibus ad Rhenum minima diſtantia eſt: quandoquidem maxima dicta eſt ſtadiorum v. millium. At acclinationem quandam eſſe à parallela flumini locatione credendum eſt, ex utraque ad montem parte inflexione quadam facta, ad extrema in Oceanū vergentia. Quatuor verò quibus ex continenti aſſiduè in inſulam utuntur, intervalla ſunt, quę ab egreſſibus amnium extant, Rheni videlicet ac Sequanę, Ligeríſque, & Garumnæ. Illis autem qui vicina loca tenent aſcenſuris ex

Mori-

Morinis confinibus Menapiis, non autem ab ejus oſtio, enavigatio eſt. Quibus quidem Itium vicinum eſt, quo navali uſus eſt divus Cæſar, cùm in inſulam curſum ſolveret. Intendentibus autem jam tenebris aſcendens, poſtridie ejus diei, horam circiter quartam, applicuit ſtadiorum ccc. ac xx. curſum conficiens. Frumenta verò deprehendit per rura. Maxima planè pars inſulæ campis conſtat & arbuſtis. Sunt etiam nonnulli per agrum tumuli, tellus frugifera, pecore abundans, auro, argento, & ferro. Hæc ex ipſa efferuntur inſula, pelles quoque atque mancipia, canes etiam ad venandum aptiſſimi. Galli his quidem indigenis ad belligerandum plurimum utuntur. Virorum quidem ſtatura ſupra Gallos procera, ſed non adeò flavente coma, corpora vero laxiora, quod proceritatis indicium eſt. Vidimus nos Romæ puberes longiſſimi corporis, indigenis ſemipede celſiores, lingua balbutientes, in ceteris non pulchris admodum *lineamentis in conſiſtendo. Moribúſque partim Gallis ſimiles, partim ſimpliciores magis barbaris. Quidam lactis abundantes, conficiendi caſei, per imperitiam prorſus ſunt ignari, colendorum hortorum, & ruris operum imperiti. Potentatus habent inter ſe, & inſtar Gallorum quorundam, in gerendis bellis immanes ut plurimum. Eorum urbes ſunt nemora. latiſſimos enim circos de-

* τῶν ἄλλα οὐκ εὐγράμμους τῇ διαστάσει, *id eſt, cætera diſpoſitione non perinde compoſita.*

dejectis obſtruunt arboribus, ubi conſtructis tuguriis, & ipſi pariter & armenta ſtabulantur, nec multum quidem ad tempus. imbriferum aërem magis, quàm nivalem eſſe conſtat. Per ſerenitates autem nebulis latè occupantur, adeò ut die tota, tribus tantum aut quatuor horis circa meridiem ipſum ſolem aſpiciant. Hoc idem Morinis & Menapiis, eorúmque finitimis contingit. Divum Cæſarem bis in Britanniam tranſiſſe conſtat, unde re nulla quidem magnificè geſta, è veſtigio revenit. Nec longius introgreſſus inſulam, cùm inter Barbaros in Gallia militéſque ſuos ortæ ſeditiones eſſent. Acceſſit etjam magna claſſis amiſſio, vehementibus aquarum inundationibus, & decrementis plena luna. Duabus autem victoriis contra Britannos re bene geſta potitus, cùm duos tantum militum ordines trajeciſſet acceptis obſidibus, magnam ſervorum numerum, ingentémque prædam reportavit. Hoc tamen tempore quidam ejus loci principes legationibus & obſervantiis, Auguſti Cæſaris amicitiam comparantes, in Capitolio dona deis obtulerunt, & univerſam ferè inſulam Romanis propriam, familiarémque inſtruxerunt. Vectigalia gravia tolerant, ſive hinc res in Galliam importent, ſive illinc exportent. Hæc autem ſunt eburnea vaſa, forfices, monilia, & ex ele-

ex electro,& vitrea ſupellex, & alia hujus generis mercimonia : adeò ut ad inſulæ cuſtodiam nullo jam opus ſit præſidio. Non enim plus ordine uno militum , vel equitatu aliquo indiget, ut ab ipſis tributa exigantur:æqualiter * enim eſt impoſitum vectigal. Vniverſa verò impenſa, collectis inde pecuniis, pars exercitui conſtituitur. Tributorum namque ſolutionem impoſitorum comminui neceſſe eſt. Simul & periculis occurrendum eſt nonnullis, ſi adacta ſit violentia. Sunt & alię circa Britanniam inſulæ quædam parvæ. cæterum ei annexa magna eſt Ibernia, ad Septentrionem expoſita : prolixa, ſed ampliſſimam latitudinem habens , de qua nihil dicere manifeſtum habemus, hoc duntaxat excepto , quòd longè magis quàm Britanni ſylveſtres, illius ſunt incolæ, Anthropophagi, id eſt,hominum carne veſcentes, manduconéſque magni. Defunctos etiam parentes eſſe, in eximia honeſtatis parte ponunt. Nec minus alienis in propatulo uxoribus immiſceri , matribus etiam atque ſororibus. Horum etjam quæ commemoramus, dignos fide teſtes non ſanè habemus. Atqui commanducandorum hominum morem , Schytarum eſſe traditur. In obſidionalibus quoq; neceſſitatibus idem factitaſſe, Galli & Hiſpani,aliiq; complures dicuntur. De Thule item obſcura eſt hiſtoria,

** Conſtituta autem fuerat impenſæ ratio pro modo tributorum, alioqui minui vectigalia neceſſe, ſi tributa inſuper imperarentur. quod ſi vis inferretur, periculum foret ne ad defectionem ſolicitarentur.*

 pro-

propter ejus in ultima loca remotionem: hanc quidem ſuper omnes ſama vulgatas, magis atque magis ad Septentrionem expoſitam locant. Cæterùm ea quæ de hac ipſa déque vicinis illis locis Pytheas ſcripta reliquit, figmenta eſſe, per celeberrimas regiones nobiſque notiſſimas, conſtat. Verùm cum de his plurima (ut ſuperius diximus) mentitus ſit, & de remotioribus magis mentitus apparet. Veruntamen iis quæ ad cœli rationem & mathematicam ſpeculationem attinent, ſatis commodè uſus videtur, de rebus potiſſimum frigidæ Zonæ propinquis, de fructibus, déque animalibus manſuetis, partim omnimodam ſterilitatem, partim raritatem exponens, milio, reliquiſque caulibus, & fructibus, atque radicibus alii apud aliquos frumenta naſci, mélque produci, & hinc potum ſumere. Triticum autem, quia ſoles puros non habent, intra laxas domos, congeſtis eò ſpicis, triturare. Areas cùm ſole careant, & pluviæ inundent, reddit prorſus inutiles. Poſtquam de Tranſalpina Gallia, déq; tenentibus eam regionem gentibus, ſcriptũ eſt, de ipſis jam Alpibus, déque earum habitatoribus; deinde de univerſa dicendum eſt Italia. Eundem igitur in deſcribendo ſervant ordinem, quem ipſa locorum natura ſuppeditat. Alpes profectò ipſæ, non quidem à Monœci portu (ut plerique referunt) ſed

eiſdem ex locis, à quibus Apennini montes, incipiunt. Ad Genuam Liguſticum emporium, & Sabatia, vada nuncupata, quæ paludes ſunt. Apenninus quidem à Genua, Alpes verò à Sabatiis initium capiunt. Inter Genuam verò & Sabatios ducenta ac ſexaginta ſtadia interſunt. Inde poſt CCC & LXX. ſtadia Albigaunus eſt oppidum, cujus incolæ Ligures Ingauni appellantur. Ex hoc loco ad Monœci portum ſtadia CCCC & LXXX. Quo in medio urbs ingens eſt Albion Intemelium, cujus habitatores Intemelii vocantur. Ab hiſce nominibus indicium ponunt, quòd è Sabatiis Alpes primordium habent. Alpia enim prioribus ſeculis, vocabatur Albia, quemadmodum & Alpionia. Nanque hoc tempore in Japore, mons excelſus horum ultima attingens & Alpes ipſas, Albium nominant; perinde ac eouſque extendantur Alpes. Cùm igitur Ligures, partim Ingauni, partim Intemlii ſint, eorum coloniæ ad mare deductæ, una quidem Albium Intemelium, quaſi Alpium: altera verò diviſè magis, Albigaunum vocantur. Hiſce duabus nationibus Ligurum, quas antè dixi, Polybius unam Oxybiorum, & alteram Decietarum adjungit. Hoc litus univerſum à Monœci portu, uſque Thuſciam continuum, omnino ſine portubus eſt, exceptis parvis quibuſdam ſtationibus ad jactandas anchoras minus ineptis.

Imminent immanes rupes atq; præcipites, quæ juxta mare anguſtos relinquunt tranſitus. Qui Liguriam habitant, ut plurimum ex pecore victum agitant, lacte hordeaceáque potione, maritimis ex locis ac montanis paſtum quæritantes. Materiam verò ædificandis navibus frequentiſſimam hic montes habent, arboréſque maximas, adeò ut in quibuſdam craſſitudinis diameter octonis inveniatur pedibus. Plurima etiam ad varios uſus, & fabricanda mortaria, nec ad conficiendas menſas deteriora, quæ omnia ad emporium Genuam comportantur, pecora item pelléſque & mella. Contra verò oleum & vinum Italicum exportant, quód quidem illis modicum, ad picatum & auſterum eſt. Hic equi & muli naſcuntur, quos gegenios vocitant, hinc Liguſticæ tunicæ, hinc ſagula. Abundat etiam apud eos lingurium, quòd electrum quidam appellant. Non multi admodum equo militant: pedites verò, in tumultuariis præſertim pugnis, optimi, æreis autem utentes parmis: unde conjecturam dedere, ſe origine Græcos eſſe. Monœcus præterea portus ſtatio quædam eſt, non magnarum, non multarum capax navium, templum habens Herculis, cognomento Monœci, quoniam is in eo habitet ſolus. PorròMaſilienſis adnavigatio, ipſo ex nomine huc uſque videtur extendi. Ab Antipoli vero,

paulo

paulo plus ſtadiis cc. abeſt, ex hoc loco Maſſiliam uſque, & paulo ulterius gens Sallyum incumbentes tenet Alpes, & nonnullas ipſius litoris rupes, cùm Græcis promiſcuè. Priſci autem Græci Sallyes ipſos Ligures vocant, regionémque Liguſticam quam Maſſilienſes habitant. Poſteri verò Galli, Ligures vocaverunt planitiem ipſam uſque Lucrionem atque Rhodanum. Ex qua ipſi incolæ, non modò peditatum, verumetiam equitatum mittere ſolebant, in denas diviſi partes. Priores hos ex tranſalpinis Gallis in poteſtatem redegere Romani, contra iſtos, contráque Ligures bellum diuturnum protrahentes, cum ipſis tranſitum in Hiſpaniam occludere conarentur, qui per litus habendus eſſet. Nam terra marique frequentiſſima illorum fuere latrocinia, tantoque valebant robore, ut vix adductis etiam magnis exercitibus, tutum tranſeuntibus iter extiterit. Octogeſimum verò cum eis belligerantes ad annum, difficulter effecerunt, ut publicè permeantibus via ad ſtadiorum XII. latitudinem laxaretur. Tamen poſtea fractis univerſis, ipſi terrore incuſſo, gubernandi formulas impoſuere. Poſt Sallyes tenent Albienſes, & Albœci, & Vocuntii montana in Septentrionem vergentia. Vocuntiorum regio ad Allobrogas uſque protenditur. Ii profundas in montanis valles habent,

memorabiles quidem, neque ulla ex parte vallibus quas tenent illi deteriores. Allobroges itaque & Ligures ſub prętoribus in Narbonenſem proficiſcentibus agrum inſtruuntur. Vocuntii autem, uti Volcas diximus, ad Nemauſum jure ſuo inſtructi tenentur. Cæterùm qui inter Varum & Genuam incolunt, Ligures, iidem in Italicorum numero ſunt, ad mare pertinentes. Ad montanos autem quidam præfectus equitum, ſicut & ad reliquos omnino Barbaros, mittitur. Poſt Vocuntios Siconii ſunt, & Tricorii, deinde Medvalli, excelſos habentes vertices. Eorum igitur rectiſſimum in ſublime cacumen ſtadiorum centum aſcenſum habere traditur, rurſum hinc ad Italiæ terminos, deſcenſum patére ajunt. Suprà verò nonnullis in locis admodum cavis, lacus eſt ingens, & fontes duo non multum inter ſe diſtantes, è quorum altero amnis effunditur Darventius nomine per confragoſa ſeſe in Rhodanum loca præcipitans. Contraria verò de parte Durias, ſeſe immiſcet Pado, per Salaſſos, intra Alpes illabens Galliæ. Ex altero longè humilior ipſe Padus per hos locos editur, multus ac celer: progreſſus autem, major molliórque efficitur. Nam multis ex amnibus incrementum excipit, potiſſimum ubi modò ad plana accedit, & latius extenditur, diffuſus circumflectitur,

ſtitur, & curſum ſegnem reddit. Jámque ampliſſimus, Adriaticum irrumpit pelagus, cunctos Europæ fluvios præter Iſtrum, magnitudine exuperans. Adjacent Medvalli, maximè ubi Rhodanus, & Iſar confluunt. Ad alteram verò vergentem in Italiam partem, ex montibus dictis, Taurini, gens Liguſtica, reliquique Ligures habitant. Horum ager eſt, quem Ideonni, & Cottii dicunt. Poſt iſtos & Padum Salaſſi ſunt. Super quos quidem in cacumine Ceutrones, & Catoriges, & Varagri, & Nautuatæ, lacuſque * Palamena per quem Rhodanus effertur, & fluminis ipſius fontes. Non longè autem ab iſtis ſunt Rheni fontes, & mons Advallas, ex quo in Septentrionem Rhenns excurrit. Et diverſa ex parte Advas, in lacum Larium juxta Comum intrans. Supra Comum ad Alpium radicem, Rhæti jacent, & Vennones, ad Orientem verſi. Alia ex parte Lepontii, & Tridentini, & Stoni, alii complures populi parvi, Italiam tenentes, qui ſuperioribus annis inopes latrocinabantur. Hac autem ætate, aut deleti ſunt, aut manſuetiores facti penitus, ut cum antea tranſcenſus per eorum montes pauci & difficiles eſſent, nunc multis ex locis per eos mortales & tuti & tranſitu faciles, propter eorum apparatum habeantur. Auguſtus enim Cæſar, ad latronum delendas

Lemannus, etjam græcus codex hic errat.

das inſidias magnum, quantum licuit, viarum apparatum appoſuit. Non enim propter vaſtiſſima petrarum ingentium præcipitia, ubique naturam violare fas fuerat, cùm hinc quidem ſupra vias imminerent, hinc autem irruerent. Adeo ut per parva ab ingredientibus evitari diſcrimina nequeant, incumbentibus in tam profundas fauces caſibus. Ibi vero aliquas ad partes, adeo limes anguſtus eſt, ut & viatoribus, & jumentis, præſertim inſuetis, vertiginem oculorum afferat. Sinu autem indigenæ tutò geſtentur. His igitur nulla præſtare licet remedia, neque glacialibus cruſtis, quæ ſupernæ & quidem lubricæ illabentes, univerſam occupant ſemitam, & in ſubjacentes extrudunt valles. Frequens enim ſuper glaciem glacies invicem incumbit, ingruentibus maximè nivibus, antequam in ſuperficie omnino ſolibus diſſolvantur. Salaſſorum quidem regio magna eſt. profundam utrinque vallem, agrumque claudentibus rupibus, eorum etiam pars in ſuperiora extenditur cacumina. Illis itaque qui ex Italia ſupra montes poſiti ſunt, una per vallem jam memoratam via eſt. Inde bifariam dividitur, una quidem per Pœninum (ſic enim dicitur) ducit per Alpium ſummitates, jumentis inacceſſibilis. Altera per Ceutrones prolixior. Tellus Salaſſorum aurifodinas habet,

quas

quas Slaſſi cum olim potentia valerent. poſſidebant : ſicut & ingrediendi dominium obtinebant. Magnam quidem illis opem ad effoſſiones ærarias aurumque diluendum Durias fluvius afferebat. Quocirca multis in locis aquæ ductus partientes, communem alveum exinanibant, quod cum ipſis ad auri venandi conquiſitionẽ conduceret, reliquos ſua colentes arva, rigationibus deſtitutos contriſtabat, cum fluvius tantis ſuppeditare terris potum nequiret, quia ſuper dextrum haberet alveum. Eam ob cauſam aſſidua invicem prælia gens utraque conſerebat. Potitis inde rerum Romanis, Salaſſi quidem & aurificium ſimul & agrum amiſerunt. Verùm montium jura tenentes adhuc aquam publicanis, & aurifodinas capeſſentibus venundabant. Adverſus iſtos verò propter publicorum vectigalium avaritiam, aſſiduæ diſceptationes gerebantur. Hoc pacto Romanis qui prætores aut locorum præfecti mittebantur, occaſiones ſemper abundè præſtabantur, quibus bella ſuſciperent. Poſtremò ad hæc uſque tempora nunc impugnati, nunc ſoluto bello Romanis conciliati, potentes tamen erant, & multis damnis ab ipſis latrocinantibus affecti ſunt: qui per eorum montes trajecerunt. Quippe à quibus Decimus Brutus, ex Mutina fugiens, data viritim drachma, ſeſe redemerit. Meſſalla quoque cùm

jux-

juxta illos hyemaret, pro raptis ad comburendum lignis, itemque ad haſtilia tyronibus exercendis, ulmis, precium pendere coactus eſt. Hi quoque mortales quandoque Cæſaris pecunias diripuerunt. Factiſque ſemitis, aut junctis ponte fluviis, præcipites exercitibus rupes commoditatem apponebant. Poſterius Cæſar Auguſtus eos funditus delevit, & univerſos ſub corona venundedit, ad Eporædiam, Romanorum coloniam deportatos. Quam ideo inhabitandam curaverunt, ut Salaſſis præſidium eſſet. Pauliſper autem obſiſtere ibidem potuere, quoad extincta eorum natio eſt. Cęterorum quidem corporum millia ſex & triginta cenſa ſunt: qui autem ferre arma poterant, octo millia implevere. Terentius Varro Imperator cunctos illos acie victos ſub haſta vendidit. Tribus Romanorum millibus Cæſar Auguſtus miſſis, urbem Auguſtam habitandam tradidit, quo in loco Varro caſtra jam habuerat. Nunc autem finitima regio, uſque ad ſumma montium cacumina pacata vivit. Vniverſa deinceps montana pars, in Orientem & in Auſtrum vergens, à Rhætis Vindelicisque tenetur, Boiis, Helvetiisque confinibus: nam eorum campis imminent. Cæterùm Rhæti ad Italiam uſque pertinent, quæ ſupra Veronam & Comum eſt. Vinum Rhæticum inter Italica egregiè commendata non

ſanè inferius, in montanis illorum radicibus naſcitur. Ipſi autem ad ea uſque loca quę Rhenus ſecat extenduntur. Hujus autem nationis ſunt Lepontii, & Camuni, atque Vindelici, & Norici, & montana exteriora tenent majori ex parte cum Brencis & Tenavis, his jam Illyricis. Iſti finitimas Italiæ partes omni tempore, & Hęlvetiorum, & Sequanorum, & Bojorum, & Germanorum incurſabant. Etenim ferociſſimi inter Vindelicos Licattii, Clautenatii, & Vennones cenſebantur. Rhætorum autem Rhucanthii, & Cotvantii. Eſtiones verò & Brigantii ad Vindelicos pertinent. Eorum oppidum eſt Brigantium & Campodunum, & Licattiorum, veluti arx quędam Damaſia. De horum ipſorum ſævitia latronum in Italos, tale quiddam memoriæ proditur: Cùm vicum aut urbem quandam in ditionem traxerint, non modo puberes, verùm etiam infantes mares trucidant, nec in hiſce conquieſcunt, verùm etiam prægnantes mactant mulieres, quaſcunque illorum vates marem concepiſſe dicerent. Poſt iſtos propiores ſinum Adriaticum ad Aquilejam nonnulli Corici, Carnique tenent. In Noricis & Taurisci ſunt. Horum omnium impudentiſſimas incurſationes repreſſit Tiberius & ejus frater Druſus æſtate una. Vnde annus agitur tertius & triceſimus, ex quo quieti ordinatim tributa

buta pendunt. Per tota Alpium ipſarum montana, quidam terrarum extant tumuli, qui commodè coli valeant, valléſque bene conditæ: majorem tamen partem, præſertim ad vertices, ubi latrones conſiſtebant, incultam & infructuoſam fuiſſe conſtat: idque tum propter illorum artes, tum propter telluris aſperitatem. Ex victus igitur, & rerum cæterarum inopia, illis interdum parcebant hominibus, qui campos habitabant, ut qui eis cibum ſuppeditarent, haberent. E' contrà illi reſinam, picem, tædam, ceram, caſeum, mel retribuebant, quorum quidem eis copia ſupererat. Super Carnos verò Apenninus mons incumbit, lacum habens, in amnem Iſaram confluentem, qui rapto ſecum Arage altero flumine effertur in Adriaticum ſinum. Eodem autem ex lacu fluvius alter in Iſtrum labitur, quem Ateſinum vocant. Iſter enim ab hiſce montibus in multa diviſis capita ſumit originem. Excelſa enim Alpium capita continua hactenus extenduntur, & unius montis faciem exhibuerunt, remiſſa inde & inclinata, plures in partes & plures in vertices attolluntur. Primus eſt horum trans Rhenum & lacum in Orientem vergens, mediocriter ſublime dorſum, quo in loco Iſtri fontes juxta Suevos, & Hercyniam ſylvam ſunt. Alia ſunt cacumina in Illyricum atque

atque Adriaticum ſinum converſa. E quibus eſt jam dictus mons Apenninus,& Tullum,& Phlygadia,& ſubjacentes Vindelici, à quibus Dura, Clanesque & alii complures, per valles excurrentes fluvii in Iſtri alveum intrant. Porrò Japodes circa hos habitant locos, gens Illyricis Galliſque commixta, & penes iſtos eſt ſublimitas. Japodes igitur virorum florentes robore antea, & utroque ex montis latere domicilia habentes, ab Auguſto tandem Cæſare, ſummo cum labore debellati ſunt, cum latè latrociniis invaleſcerent. Ipſorum autem oppida, Metulum, Arupenum, Monettium, Vendum. poſt hos urbs Segeſtica, in plano ſita, juxta quam Oenus ipſe præterlabitur, in Iſtrum influens. Vrbs ipſa adverſus Dacarum bellum opportune ſita eſt. Ocra verò humillima prorſus Alpium pars eſt, ubi Carnis adjungitur, : quà ex Aquileja onera plauſtris, ad Pamportum (ſic enim appellant) devehuntur, ſtadia non ultra CCCC iter eſt. Inde per fluvios ad Iſtrum uſque vectantur, locáque huic vicina. Pamportus enim amnis ex Illyriis navigabilis defertur. Intrat autem Saum, ut facile in Segeſtanam oram, & Pannoniam, & Tauriſcos delabatur. At verò in Saum irrumpit Ogdolapis ad urbem, ambo ſanè navigabiles, ex Alpibus fluentes. Habent autem Alpes

equos

equos agreſtes, & boves, utque memoriæ tradidit Polybius, peculiaris formæ belluam gignunt, habitu quidem ad cervi ſtaturam, collo duntaxat excepto & villis, in quibus capro perquàm ſimilis eſt, geritque ſub mento carnis globum ad palmæ magnitudinem capilloſum, craſſitudinem pro equini pulli cauda habentem. *Vbi* verò ex Italia ſuprà conſcenderis, via in exteriorem Galliam, & ad Septentriones eſt, per Salaſſos ducit Lugdunum. Ea verò bifariam eſt: altera quidem prolixior plauſtro permeabilis per Ceutrones: altera vero recta & anguſta, compendiariaque per Pœninum. Cæterum Lugdunum in medio, inſtar arcis, ſitum eſt, cùm ibi amnes confluant, & partibus omnibus propinquum ſit. Ea propter Agrippa hoc ex loco partitus eſt vias: unam quæ per Cemmenos montes, uſque ad Autones, & Aquitaniam: aliam ad Rhenum: tertiam ad Oceanum, & Belloacos, & Amianos: quarta ducit in agrum Narbonenſem, litúſque Maſſilienſe. Omiſſa autem ſiniſtra in parte Lugduno, terriſque in ipſo imminentibus Pœnino rurſus eſt converſio, cum Rhodanum trajeceris, lacúmve Lemannum in Helvetiorum campos. Hincque tranſitus eſt ad Sequanos, per Juram montem, & ad Lingones, perque hos ad utrunque, & ad Rhenum, & ad Oceanum bivium ſcinditur.

Poly-

Polybius ſcriptum reliquit, ſuis temporibus, aurifodinas in Tauriſcis Noricis, maximéque penes Aquilejam inveniri, adeò natura optimas, ut cum à ſuperficie terræ duos ad pedes ſolum detraxeris, foſſile confeſtim aurum invenjas. Foſſam autem non ultra pedes XV. eſſe. Aurum ipſum per ſe partim purum eſſe, ad fabæ aut lupini magnitudinem, octava tantum parte decocta: partim vero majoris indigere digeſtionis, valdéque utiliſſimæ. Adjutantibus autem Barbaros Italis, bimeſtri tempore, è veſtigio auri precium tertia parte carius veniiſſe totam per Italiam. Quod quidem ubi Tauriſci ſenſerunt, ejectis adjutoribus ſoli venundedere. Hac vero tempeſtate, univerſas aurifodinas in Romanorum eſſe poteſtate. Cæterum hoc in tractu, ſicut & in Hiſpania, fluvii aurea ferunt grana, ultra foſſile, haud tamen tantum. Hic idem vir cum de Alpium magnitudine & ſublimitate diſſereret, maximos Græciæ montes comparat, Taygetum, Lycęum, Parnaſſum, Olympum, Pelion, Oſſam: Traciæ vero Æmum, Rhodopen, Dunacem, quorum ſingulos, inquit, diei unius itinere, expeditis facilè viatoribus aſcendi poſſe, & uno circuiri die: Alpes autem ne die quinto quidem aſcendi poſſe. Longitudo autem eſt ſtadiorum millibus duobus & CC. quod ad campos attinet. Tranſitiones vero tan-

tum

tum quatuor nominat: unam quidem per Ligures, Tyrrheno mari proximam: aliam deinde per Taurinos quà tranſmiſit Annibal: tertiam deinde per Salaſſos: quartam per Rhætos: omnes præruptas atque præcipites. Lacus cùm alios permultos in montibus eſſe, tum verò treis ingentes exponit, ex quibus Benacus ſtadiorum quingentûm longitudinem habet, latitudinem verò x x x. de quo Mincius amnis effluit. Subinde alter Verbanus, longitudinis quidem ſtadiorum c c c c. latitudo verò anguſtior quàm prioris, emittitque fluvium Aduam. Tertius eſt Larius, longitudinis ferè ſtadiorum ccc latitudinis xxx: amnem ejicit Aduam ſanè grandem, omnes autem in Padum influunt. Hæc quidem de montibus Alpinis dicenda tantum habemus. Ex radicibus autem Alpium jam incipit Italia.

STRABONIS GEOGRAPHICORUM LIBER V.

ARGVMENTVM.

Quinto volumine deſcribuntur, quæ ab Alpium radicibus ſunt uſque ad fretum Siculum, ſinúmque Tarentinum, ac Poſidoniatem, atque Pæſtanum. In his hæ regiones ſunt: Venetia, Liguria, Picenum, Lucania, Thuſcia, Roma, Campania, Apulia. Inſulæ etiam quotquot in Italico mari à Genua ad Siciliam ſitæ ſunt, enumerantur.

POST infimas Alpium radices, cujus quam hac ætate Italiam vocant, initium eſt. Namque majores Italiam, quæ ab Siculo freto, uſque in ſinum Tarentinum & Poſidoniatem progreſſa eſt, Oenotriam appellabant. Nomen autem obtinens, uſq; ad Alpium radices proceſſit. Aſſumpſit etiam ab ora Liguſtica, Vari fluminis confinia, mariſque proximi à Thuſciæ finibus, Iſtriæque uſque Polam. Opinari verò cuipiam licet, priſcos Italos fœlicitate florentes, in communionem devocaſſe finitimos: atque hunc in modum auctis deinde viribus, in Romanorum imperium perveniſſe. Tandem verò atq; ex quo Romani in regni ſocietatem & in civitatem Italos vocare, decretum eſt & Gallis Ci-

lis Ciſalpinis, & Venetis idem honoris impartire, univerſóſque Italos Romanos vocare. Per multas inſuper colonias partim prioribus annis, partim poſterioribus emittere, quibus meliores alias non facile dixerim. Vna igitur forma Italiam omnem Geometrica ratione complecti, haud in proclivi eſt. At qui extremitates illius in Auſtrum, & hybernos Ortus excurrentes, triangulas eſſe commemorant, ejus verticem ad Euripium Siculum produci, baſin autem Alpes habere. Concedere verò latus alterum in freto finiri Siculo, & Tyrrheno allui pelago, cæterum formam rectis deſcriptam lineis, propriè triangulam appellant. Hic autem baſes, & latera rotunda ſunt. Quod ſi concedendum eſſe dixerim, lineæ circularis formam eſſe ponendum eſt, baſim inquam & latera. Concedatur & lateris hujus obliquitas, quæ vergit in Ortum. Reliqua minus aptè dixerunt, cum latus unum à ſinu Adriatico uſque in fretum præſupponant. latus autem abſque angulo lineam appellamus. Abſque angulo verò eſt, cum partes aut invicem non vergunt, aut non multum. Verùm ab Arimino ad Japygiam extremitatem, & ab Siculo freto ipſo, ad extremitatem eandem permultum inclinantur. Eundem in modum ſe habere arbitror & ſinus Hadriatici latus & Japygiæ. Cum enim invicem conci-

dant

dant ad Arimini & Rhavennæ locos, angulum efficiunt: ſin autem nequaquam angulum efficiunt, circumferentiam ſaltem efficiunt non exilem. Quapropter ſi hoc unum latus exiſtit, haud ſanè recta eſt è ſinu ad Japygiam navigatio. Reliquum verò his ex locis ad fretum latus alterum deſcribit. Ne hoc quidem rectum. Sic quadrangulam potius, quàm triangulam figuram eſſe diceres: cæterùm nullo pacto triangulam, niſi velis abuti. Verùm confiteri præſtat, quod figura quæ Geometrica ratione menſurari nequeat, non facile circunſcribi traditio poteſt. Particulatim vero hunc in modum dicere poſſumus, quo inferior Alpium pars curva & ſinuoſa eſt, concavitates in Italiam verſas habens. Ipſius autem ſinus partes mediæ ad Salaſſos exiſtunt. Extremitates vero converſionem habent, hinc quidem uſque ad ſinus Adriatici ultimas oras, hinc vero ad maritimam Ligurum regionem uſque ad Genuam, Liguſticum emporium, ubi rupes Apennini Alpibus copulantur. Continuo autem ſubjacet non mediocris quidem campus, latitudine ac longitudine ſanè per ſtadia c. duúmque millium. Latus ejus in Meridiem ſpectans, & Venetorum litore clauditur, & montibus Apenninis uſque ad Ariminum & Anconem pervenientibus. Ii enim à Liguria inchoantes, in Thuſciam irrumpunt,

punt, anguſta dimittentes litora. Dehinc ubi paulatim mediterraneam in regionem ſeceſſerint, cùm ad Piſanum conſiſtat agrum, in Ortum & Adriaticum ſinum convertuntur, uſque ad Arimini & Anconis loca, per lineam rectam, Venetorum ſeſe litoribus applicantes. Ciſalpina igitur Gallia hiſce terminis includitur. Litoris quidem longitudo ad CCC ſtadia & millia ſex habet ipſis cum montibus, latitudo verò paulò minus ſtadiis mille. Reliqua Italia anguſta quidem & oblonga, in duos excurrit vertices. Hinc quidem in Siculum fretum, hinc autem ad Japygiam, utrinque verò ſtringitur & ab Adriatico ſinu, & à Tyrrheno mari. Eſt autem Adriatici ſinus forma ipſi Italiæ perquam ſimilis magnitudine. Quam Apennini montes terminant, & utrunque mare uſque ad Japygiam, terrámque ſinu Tarentino, & Poſidoniate circundatam. Maxima enim utriuſque latitudo ſtadiorum eſt circiter mille ac CCC. longitudo verò non multo minus ſex millibus: reliquum eſt quantum Brutii, & plerique Lucanorum obtinent. Polybius refert maritimam ipſam ex Japygia uſque in fretum, itinere quidem pedeſtri, ſtadiis tribus millibus eſſe, & Siculo pelago allui, curſu verò maritimo quingentis ſtadiis minus, montes autem Apennini, ubi Arimini & Anconis loca attigerunt, Japygię lati-

latitudinem à mari ad mare terminare: rurſus deflexionem accipientes, totam in longum regionem ſecare. Jam uſque in Picentes & Lucanos non multum ab Adriatico ſinu diſtare. Cum verò Lucanis propinquant, ad alterum mare inclinantur. Dehinc verò per Lucanos & Brutios excurrunt ad Leucopetram agri Rhegini terminantes. Hæc igitur de univerſa hujus ætatis Italia, talem in formam dicta ſunt: denuò autem ſingula ſuſcipientes, dicere de ſingulis particulatim conabimur, & ante omnia de ſubjecta Alpibus regione dicemus. Eſt autem fœlix admodum campus, & fructuoſis collibus varius. hunc medium ferè Padus dividit: eáque regio hinc Ciſpadana, hinc Tranſpadana dicitur. Ciſpadana quidem montibus adjacet atque Liguriæ, reliqua verò Tranſpadana eſt. Ea verò loca hic Ligurum atque Gallorum gentes inhabitant, tum in montibus, tum in campis commorantium, hinc Gallorum, Venetorúmque. Galli quidem hi Tranſalpinis cognati & conſanguinei ſunt. Cæterum de Venetis duplex eſt ſermo. Quidam enim eos à Gallis ejuſdem appellationis, Oceani accolis colonos eſſe memoriæ prodiderunt. Nonnulli è Venetis, qui poſt bellum Trojanum, cum Antenore ſalutem aſſecuti, curſum huc è Paphlagonia tenuere, deſcendiſſe affirmant, hoc uſi teſtimonio,

ſua in alendis equis induſtria, quæ hoc omnino tempore defecit. Antea verò ſummo apud illos in honore fuerat, ab illorum imitatione, qui ad creandos ex equabus mulos ſtudium agitabant. Cujus rei meminit Homerus:

Iliad. β *Mularum genus è Venetis quæ robore præſtant.*

Dionyſius quoque Siciliæ tyrannus hinc alendorum ſemen equorum conſtituit, quos ad equeſtre certamen tollebat. Adeò ut per Græcos equinæ prolis Venetæ nobilitas maneret, & ad longa tempora propago ipſa famam vendicaret. Tota itaque regio fluminibus atque paludibus maximè Venetia referta eſt. Huic adeſt & maris conditio. Nam ſolæ partes iſtæ ex noſtro ferè mari ſimiles Oceano caſus habent, & pares illi creſcendi & decreſcendi vices gerunt. Vnde major campi pars marinis aquis plena ſtagnat, foſſiſque & aggeribus, ſicut Ægyptus inferior, diductis irrigatur rivis, ac partem exiccatur, & ruſticorum cultu fructuoſa eſt, partim navigationibus commoda. Vrbium verò pleræque inſularum modo cinguntur, aliæ quadam ex parte alluuntur. Quæ ſupra ſtagna mediterraneæ jacent, mirificam ex fluviis navigandi commoditatem ſurſum habent. Ex quibus in primis Padus eſt. Maximus enim ſæpenumerò imbribus creſcit ac nivibus. Is multas diffuſus in par-

tes,

tes, eruptionibus occultum efficit oſtium, haud ingreſſu facilis, at peritia mortalium vel difficillima ſuperat. Priſcis igitur, ut dixi, temporibus plurimæ Gallorum gentes fluvium incolebant, è quibus ampliſſimi fuerant Boji, Inſubres, & qui olim cum Gæſatis, Senones, Romana per impetum potiti ſunt urbe. Hos Romani poſterioribus annis funditus deletos perdiderunt, Bojos verò è finibus ejecerunt. Inde migrantes circumjacentes Iſtro locos cum Tauricis habitarunt, bellum aſſiduè contra Dacos gerentes, donec ea gens funditus extincta eſt. Agrum verò qui ad Illirium pertinet, paſcendis ovibus idoneum, vicinis reliquerunt. Inſubres hac etiam ætate ſunt, qui Mediolanum metropolin habuere, ea quidem pridem vicus erat. Omnes enim vicatim habitabant, hac verò tempeſtate eximiæ dignitatis trans Padum civitas eſt, quodammodo Alpibus finitima. Et propinqua Verona eſt, ampliſſima & hæc civitas. His inferiores Brixia, ac Mantua, & Rhegium, & Comum. Hæc mediocris erat colonia, cæterùm Pompejus Strabo Pompeji magni pater colonos in eam reſtituit. Quam incumbentes Rhæti vaſtaverant. Inde C. Scipio tria hominum millia inſuper adjecit, poſtmodum Divus Cæſar quinque inquilinorum millia ad inhabitandum deduxit: è quibus quin-

genti illuſtriſſimi fuere Græci. Hos etjam civitate donatos, in habitatorum numero deſcripſit. Haud tamen ibidem domicilium habuere, ſed oppido nomen relinquentes, & Novum Comum appellantes, Novocomenſes oppidanos vocavere. Huic finitimus loco Larius lacus eſt, quem Advas fluvius auget, inde amnem Padum ingrediens. Fontem verò in Adula monte habet, ubi & Rhenus. hæc ſupra paludes longè habitata ſunt. Patavium autem propinquum eſt, cunctas ejus regionis urbes excellens. Nuper quidem in ea cenſi ſunt quingenti equeſtris ordinis viri, antiquis autem annis C & XX militum millia miſiſſe conſtat. Quàm verò civitas ipſa & virorum probitate & artium bonitate floruerit, magnitudo cùm aliarum rerum maximo apparatu Romam miſſarum; tum verò pannorum & veſtimentorum omnifariam mercatura declarat. A mari ſurſum habet navigationem, fluvio per paludes delato CC & L à magno portu ſtadiis. portus autem ipſe, eodem quo fluvius nomine, vocatur Medoacus. Intra paludes urbs maxima Ravenna poſita eſt, tota ligneis compacta ædificiis, aquis diffuſa, pontibúſque ac lembis peragrata. Cum à mari fiunt inundationes, non mediocrem accipit maris partem, adeò ut univerſa cœnoſitas, hinc fluctu marino, hinc fluminibus

bus

bus alluentibus tetrum medicetur odorem. Hoc pacto igitur ſaluberrimus comperitur locus. Vnde gladiatoribus educandis, ac exercitatione erudiendis, hunc idoneum magiſtri locum deſignaverunt. Inter cætera ejus loci mirabilia illud eſt, quòd paluſtribus in locis aër innoxius eſt, quemadmodum ad Alexandriam Ægypti paludis vitium æſtate propulſatur, propter amnis incrementum, ſimul etiam evaneſcente cœno. Quid quòd vitibus evenit quàm admirabile? eas palus creat, celeriter perficit, & multum fructum edit, annis verò quatuor aut quinque corrumpuntur. Altinum quoque in palude eſt, ſimilem Ravennæ ſitum habens, quo intervallo Butrium Ravennæ caſtellum eſt, & Spina, hoc quidem tempore viculus, at quondam Græca civitas, & quidem celebris. in Delphis Spinenſium theſaurus commonſtratur, aliaque de ipſis memoriæ mandata ſunt, nempe apud quos maris erat imperium. Eam (ut traditur) unda maris alluerat, nunc locus xc. à mari ſtadiis diſtans, in mediterranea jacet. Ravenna à Theſſalis condita perhibetur. Cùm autem Thuſcorum injurias ferre nequirent, Vmbros quoſdam ultro aſſumpſerunt, qui & hoc in tempore urbem inhabitant, ipſi verò domum rediere. Hæc autem majori ex par-

te paludibus ita continentur, ut inundationes habeant. Epiterpum, Ordia, Adria, & Vcetia, & alia hujus generis oppidula. Quæ cùm minus à paludibus vexentur, modicis ſurſum navigationibus mari vicina ſunt. Adriam quidem inclytam civitatem fuiſſe memoriæ proditum eſt, à cujus nomine modica tranſpoſitione ſumpta,& ſinus appellatus eſt Adriaticus. Aquileja ſinui proxima à Romanis condita eſt, incumbentibus impoſita Barbaris. Ad eam flumine adverſo onerariis navigatur navibus per Natiſonem fluvium plus ſtadiis LX. Gentes ad Iſtrum Illyricæ ad ipſum ſubvehuntur emporium. Convectant autem res hi ſanè maritimas: vinum ligneis doliis, quæ plauſtris imponunt: oleum præterea: illi autem mancipia, pecora, pelles. Extra Venetiæ quidem fines Aquileja eſt, quæ flumine ab Alpibus deſcendente diſterminatur. per quod ſurſum navigatur ſtadiis mille & CC. ad urbem uſque Norejam, ubi Cn. Carbo, collatis adverſus Cimbros ſignis, re infecta diſceſſit. Locus autem eſt ad purgandum aurum natura idoneus, nec minus ad ferri fabricas. In ipſoque ſinu Diomedis eſt templum, opus ſanè memorabile: & Timavus portus, & lucus miro decore, ſeptemque adſunt fluviatilis aquæ fontes, mare mox irrumpentes, lato & profundo ſanè fluvio, è quibus, reliquos

liquos uno duntaxat excepto, ſalſas habere aquas, Polybius author eſt, locúmque ipſum maris fontem, & matrem ab indigenis vocari. Timavus (ut ait Poſidonius) è montibus delatus, decidit in profundum: deinde infra terram abſorptus ſtadiis circiter c.& xxx. erumpit in mare. De Diomedis autem potentatu hoc in mari, & Diomedeæ teſtantur inſulæ, & quæ in Daunia gente, & circa equeſtre Argos memoriæ prodita ſunt. de quibus quoad hiſtoriæ utile futurum eſt, ſcriptis aperiemus. Reliqua verò permulta fabulis vulgata, vel ficta alium in modum, abſint. Sicuti quæ ad Phaëthontem & ſorores Heliades, in populos converſas arbores, circa amnem Eridanum, qui nullibi terrarum exiſtit, cùm vicinus Pado dicatur. Itémque ſerentes electra inſulas, ante amnem Padum jacentes, in quibus & Meleagrides ſint. Horum enim nihil in locis ipſis extat. In Venetis ſanè quidam Diomedi inſignes exiſtunt honores. Nam candidus illi immolatur equus, duo præterea luci monſtrantur, alter Junoni Argivæ, alter Dianæ Ætoliæ dicatus. Inſuper fabulantur, in hiſce lucis feras ita manſueſcere, ut cervi lupis aggregentur, adventantiúmque hominum eas manus demulcentes pati. Quòd ſi quas canes inſectentur, ubi huc confugerint, ab inſectatione ceſſare. Fama

verò eſt, celebrem admodum fuiſſe quempiam, qui in faciendis vadimoniis, ſtudio non mediocri teneretur. qua ex re, & hominum jocis caperetur. Is igitur in venatores fertur incidiſſe, qui irretitum haberent lupum, & illis per jocum rogitantibus, vellétne pro lupo vadem ſe conſtituere? ut illata ab eo damna perſolveret, ſic è retibus belluam dimiſſuros. Fidejubere ſeſe confeſſus eſt. Emiſſum deinde lupum, magnum equarum armentum agitantem, nullo notatum cauterio, ad fidejuſſoris ſtabulum adduxiſſe. Eum recepta gratia, equabus lupi notam inuſſiſſe, & inde lupiferas nominaſſe; velocitate magis quàm pulchritudine præſtantes. Cujus ſucceſſores & ſignum & nomen, equarum generi ſervaſſe, utque ſolis eis ſtirps ipſa legitimè perduraret, fæminam nullam alienare conſueſſe. Equinam hinc præcipuè celebritatis progeniem extitiſſe. Hac verò tempeſtate (ut diximus) omnis hujuſmodi rei defecit exercitatio. Poſt Timavum, Iſtrorum uſque Polam, litus eſt, quæ Italiæ adjacet, in medióque Tergeſte caſtellum eſt ab Aquileja CLXXX. diſtans ſtadiis. Cæterùm Pola in ſinu, portus formam habente ſita eſt, parvas quidem, verùm fructuoſas & portuoſas præ ſe ferente inſulas. Priſcum autem eſt id Colchorum ædificium, qui adverſus Medeam immiſſi fuerant. Ii votorum impotes, & fugæ deſperatione ſoliciti,

Græcorum quidem lingua exulum,
Colchorum vero ſermone Polam appellavere locum.

Uti Callimachus commemorat. Regionem igitur Tranſpadanam incolunt Veneti, & alii uſque Polam, ſuper Venetos Carni & Cenomani & Medoaci & Symbri, è quibus nomini Romano hoſtes extiterunt aliqui. Verum Cenomani, Venetíque ſocia junxerunt ar-

ma,

ma, & ante Annibalis expeditionem, quo tempore Bojos & Inſubres bello perſequebantur, & annis poſterioribus. Ciſpadanam verò obtinent plagam univerſam alii. quantam montes Apennini ad Alpes circundant uſque Genuam & Sabatios. Plurimum autem Boji & Ligures & Senones & Gæſatæ poſſidebant. at ejectis inde Bojis, deletiſque Gæſatis atque Senonibus, Ligurum natio reſtat, & Romanorum coloniæ. Romanis autem & Umbrorum immixta gens eſt, & aliquibus in locis Thuſcorum. Utraque enim horum gens, prius quàm Romanorum amplificaretur imperium, invicem de prioris loci dignitate decertabant. Et medium inter utroſque Tiberim fluvium, in * ſeipſos facile trajiciebant. Quòd ſicubi ullas bellorum incurſiones alteri in alteros gerebant; reliquis certamen erat, ne eadem ad loca egredientes deſiſterent. Igitur Thuſcis adverſus incolas Padi barbaros exercitum emittentibus, ac re bene geſta, cùm non longè quidem pòſt per quandam mollitiem rurſus fuſi effugiſſent, alteri adverſus ejectores exercitum ductitarunt. Poſtea de locorum imperio per ſucceſſionem quandam propugnantes, multas colonias partim Thuſcorum, partim Umbrorum effecerunt; plures tamen Umbrorum: nam ii propiores erant. Rem inde Romani ſuſcipientes, miſſis paſſim coloniis, & priora coloniarum genera conſervarunt, & nunc univerſi Romani ſunt. Nec minus autem Umbri quidam dicuntur & Thuſci, quemadmodum Veneti, Ligures & Inſubres. Cis Padum verò, circúmque Padum celeberrimæ ſunt civitates, Placentia, & Cremona, media in regione propinquiſſimæ, inter has & Ariminum ſunt Parma, Mutina, Bononia. Propè Ravennam in harum medio exigua quædam jacent oppida, per quæ iter eſt Romam, Acara, Rhegium Lepidi,

* ῥαδίως ἐπιδιέβαινον ἀλλήλοις: id eſt, citra negotium utrique ad alteros trajiciebant.

Nacri, Campi, ubi quotannis forum conficitur. Cliterna, Forum Cornelium, Faventina, Sina, Iſapi fluvio propinqua & Rhubiconi. Hæc proxima ſunt Arimino. Eſt autem Ariminum Vmbrorum colonia, ſicut & Ravenna. Verùm utraque Romanos accepit inquilinos. Habet autem Ariminum portum, & ejuſdem nominis amnem. E Placentia Ariminum ſtadia ſunt mille & ccc. Supra Placentiam verò ad Cottutæ confinia, intra milliaria ſex & xxx. urbs Ticinum eſt, & ſimili vocabulo præterfluens amnis Padum ingrediens. Habet & tractus ille Claſtidium, atque Derthonem, & aquæ * diſtanti, puſillum in tranſitu. Recta verò ad Ocelum via præter Padum, ad Duriam flumen eſt, magna ex parte limoſa, complurimos alios habens fluvios, quorum Druentia milliaria circiter LX habens. Hinc Alpes jam & ager Gallicus. Ad montes autem Lunæ incumbentes urbs eſt Luca, ubi plerique vicatim habitant, regio tamen probitate virorum floret, & robur militare hinc magnum educitur, & equitum multitudo, ex quibus ſenatus militares capit ordines. Eſt autem Dertho civitas inſignis, & mentione digna, medio inter Placentiam & Genuam itinere jacens, ab utraque cccc. diſtans ſtadiis. Hac in via eſt Cuſtodia & Jellia. Ex Placentia verò Ariminum diſtantia dicta

*ἀκυδιστάλλα, *Aquæ Statellæ*, Plinius tandem *Aquæ Statyellorum.*

ſta eſt. Sed Ravennam per Padum navigatio eſt dierum duorum, noctiúmque totidem. Magna intra Padum pars paludibus obtinebatur, per quas Annibal magnis difficultatibus iter fecit in Thuſciam. Cæterùm Scaurus deductis ex Pado uſque in Parmenſium agrum foſſis, navigationibus commodis paludes ipſas exiccavit è campis. Per Placentina ſiquidem arva Trebia Padum influens, aliique item complures ante fluvii ultra modum plenius ſtagnant. Hic ille Scaurus eſt, qui per Piſas & Lunam uſque Sabatios viam ſtravit Æmiliam; & hinc per Derthonem. Alia verò eſt Æmilia, quæ Flaminiam excipit. Eodem enim in conſulatu M. Lepidus, & C. Flaminius collegæ fuerunt, victores autem Ligurum ſtravere: hic quidem Flaminiam è Roma per Thuſciam & Vmbriam, uſque Ariminum: alter reliquam porrò uſque Bononiam, & ex ea in Aquilejam, prope Alpium radices, ducto per gyrum circa paludes opere. Hujus regionis terminus monſtratus eſt, quam Ciſalpinam nuncupamus Galliam. Ad reliquam Italiam & montes Apennini Thuſciæ imminentes, & Æſis amnis, & poſtremò Rhubico, utrique Adriaticum intrantes pelagus. Horum virtutem locorum, tum ipſa hominum probitas teſtatur, tum oppidorum magnitudo, tum verò divitiarum amplitudo. Quibus o-

mnibus hujus regionis habitatores Romani, cæteris antecellunt Italis. Nanque telluris iſtius cultura immodicos ac diverſos inducit fructus, & nemora tantum habent glandium, ut educandis hinc porcorum gregibus, maxima ex parte Romanus alatur populus. Egregiè vero ferendo milio, ob feracium aquarum abundantiam frugifera eſt, quòd famis remedium eſt permaximum. Contra tempeſtates enim univerſas, aërisque malignitatem reſiſtit, & nullo deficere poteſt in tempore, licet frugum cæterarum ſterilitas invaleſcat. Quid de pice, quàm admiranda productio? Quanta verò vini ſit ubertas, vaſa ipſa pronunciant. E lignis nanque fabricata, domiciliorum magnitudinem excedunt. Suppeditat enim ingens illa picis copia. Loci autem Mutinenſes & Scutanæ adjacentes fluvio, mollia & longè aliis omnibus præſtantiora ferunt vellera. Ligures autem & Inſubres aſpera, è quibus magna Italiæ pars domeſticis indumenta conficit. Mediocria verò Patavini; è quibus precioſi tapetes & gauſapia texuntur, & hoc ſtragulæ veſtis genus utrinque villos eminentes habens, vel una tantum è ſuperficie. Hiſce in locis non eadem nunc quæ olim metallorum ſtudia & cura, forte quia in majus ex Tranſalpinis Gallis & Hiſpanis lucra proveniunt. Superioribus

bus verò annis opera dabatur, cum Vercellæ aurifodinam haberent, & in Ictumulorum vico, & alio huic vicino. Vterque verò Placentiæ finitimus eſt. Hæc quidem prima Italiæ particula. Hactenus circuitus dictus eſt. Secunda exponatur Liguria, in ipſis Apenninis montibus, inter Galliam (ſic enim vocatur hoc tempore) atque Etruriam ſita, nihil deſcriptione dignum habens, niſi quòd vicatim vitam agunt, terram arantes aſperrimam, fatigantéſque ligonibus, imo vero ſaxa incidentes, ut Poſidonius inquit. Tertii ſunt hiſce continentes Thuſci, campos uſque ad amnem Tiberim poſſidentes, quos ad ſolis ortum maximè fluvius alluit, donec pelagus intret. Parte autem ex altera, Tyrrheno atque Sardonico mari ſunt confines. Ex Apenninis montibus Tiberis effluit, atque pluribus augetur amnibus. partimque per ipſam excurrit Etruriam, deinceps autem ipſam diſterminans, primùm quidem ab ea dividit Vmbriam, pòſtea vero Sabinos & Latinos. Romæ ad litus uſque finitimos. Adjacent autem modo quodam ipſi fluvio, & Thuſcis in longitudine & latitudine inter ſe pares. Ad Apenninum verò Adriatico vicinum pelago ſeſe habent, primi quidem Vmbri, poſt eos Sabini, poſtremi Latium habitantes, cùm omnes à flumine initium

capiant.

capiant. Latinus igitur tractus inter Oſtiæ litus & Sinueſſam urbem & Sabiniam jacet. Eſt autem Oſtia urbis Romanæ navale quo Tiberis erumpit, eam præterlabens, extenditur autem in longum, uſque in Campanum agrum & Samnitum montes. Sabinia verò inter Latinos, Vmbróſque jacet, extenditur & ipſa ad Samnitum montes, propinquior Apennino ad Veſtinos, Pelignos, & Marſos. Cæterùm in Sabiniæ ac Thuſciæ medio Vmbri jacent, montéſque tranſgreſſi uſque Ariminum Ravennámque procedunt. Thuſcorum finis ſub ipſis eſt montibus; qui ex Liguria in Adriaticum ſinum eos quaquaverſum includunt, à proprio autem mari capiunt initium, atque Tiberi. Ab his igitur ipſis ſumpto primordio, univerſa ſigillatim percurramus. Tyrrhenos itaque Romani Etruſcos appellant atque Tuſcos. Græci verò hoc eos nomine nominarunt à Tyrrheno Atyos filio, qui ex Lydia colonos hanc in regionem ſicuti traditur, dimiſit, Atys enim ex prognatis Herculis, & Omphales unus, cum ſterilitate ac fame populum emittere cogeretur, è duobus filiis ſorte jacta, Lydum quidem regni ſucceſſorem tenuit, Tyrrheno autem majorem applicans populum, foras abire juſſit. Hanc ille tandem ingreſſus oram, de ſuo vocavit nomine Tyrrheniam. Cumque æ-

difi-

dificandis urbibus. Tarcontem præfeciſſet, à quo Tarquinii cognomen accepit, civitates XII condidit. Hunc ab ineunte pueritia indolis gratia, caneſcentem fuiſſe fabulantur, tanta jam tum in eo eſfloreſcebat ſapientia. Ea igitur tempeſtate, cum uno ſub duce inſtructi eſſent, magna ipſorum erat potentia. Poſtremis inde temporibus concordem illum regendi ſtatum diſſolutum fuiſſe, quis non ſuſpicetur? & civitates ipſas divulſas, ſic finitimorum viribus ceſſiſſe. Haud enim tantam agrorum beatitudinem omittentes, maritimas latrocinando artes invaſiſſent, alius ad alia converſi maria. Quando quidem ſi concorditer conſpiraſſent, non modò incurſantes propulſare hoſtes ſatis valuiſſent, ſed etiam ultro inferre impetus, & longinquas expeditiones factitare. Poſt urbem Romam verò conditam, Demaratus adventat, frequentem è Corintho adducens populum, qui à Tarquinienſibus acceptus, ex indigena uxore Lucumonem procreat. Is dehinc Anco Marco regi Romano amicitia devinctus, adeptus eſt imperium, & mutato nomine L. Tarquinius Priſcus vocatus eſt. Hic igitur & pater prius Tuſciam magnis inſigniverunt ornamentis: ille quidem artificium facultate & copia, qui hominem domo ſubſecuti ſunt: hic autem præſtitis à Romana civitate opportunitatibus. Namque memoriæ

moriæ proditum eſt, ut triumphalia ornamenta, inſigniaque conſularia, & ſimpliciter magiſtratuum decora in Romanam urbem à Tarquiniis tranſlata ſunt, & virgæ, & ſecures, & tubæ, & ſacrorum faciendorum ritus, ut auguria & muſica, quam Romani ad reſp. uſurpent. Hujus filius Tarquinius ſecundus extitit cognomento Superbus, qui regum extremus, ejectus eſt è regno. & quem Cluſii rex Porſena (ea Tuſca erat civitas) armis reducere conatus eſt. Quod ubi efficere fas non fuit, pace facta, in amicitiam populi Romani ſummis receptis honoribus doniſque magnificentiſſimis, abſceſſit. Hæc quidem de Tuſcorum claritate. Quid inſuper Ceretanorum geſta? Nam & capta urbe Roma redeuntes Gallos in Sabinis aggreſſi, bello armiſq; fuderunt ac debellarunt; & quæ illi ab libentibus acceperant ſpolia Romanis, ab invitis ipſi diripuerunt. Præterea eos qui ad ſe capta Roma confugerant, ſalvos protexerunt, ſimul & æternum ac inextinctum ignem, ſacerdoteſque Veſtales. Romani autem propter malignos reipublicæ gubernatores non ſatis illis gratiæ memoriam tenuiſſe videntur. Nam data civitate minimè illos inter cives ſcriptos retulere. Sed & alios quibus jus ipſum æquabile communicatum non erat, ad *. Cæretanorum exterminabant tabulas. Hæc autem civitas magna

*Vide Adagium Carite cara dignus.

magna inter Græcos gloria, cùm hominum fortitudine, tum verò juſtitia claruit. Nam cùm potentiſſima eſſet, ab latrociniis prorſus abſtinuit. In Pythii Apollinis templo Agylleorum nominato, poſitus eſt theſaurus. Nam quæ nunc Cære dicitur, quondam nominabatur Agylla, eáque à Pelaſgis è Theſſalia profectis condita fertur. Cæterùm Lydis quos mutato vocabulo Tyrrehenos nominabant adverſus Agylleos belligerantibus, murum ſubiens quidam urbis nomen percontabatur. cui è muro Theſſalus quidam pro reſponſo ſalutem renuntians, χαῖρε, id eſt Salve, inquit. Thuſci bonum hoc accipientes omen, captam urbem ſubmutato vocavere nomine. Verùm tam ſplendida, tamque glorioſa quondam civitas, vix dum hac ætate urbis veſtigia ſervat. Vicina ſanè magis fulgent balnea, meliorum probitate hominum, quæ vulgo Cæretana vocantur, propter eos qui ad ea curandæ valetudinis gratia proficiſcuntur. Enimvero Pelaſgos gentem vetuſtiſſimam per univerſam Græciam, præſertim apud Æolicam Theſſaliæ excelluiſſe, cuncti fermè confitentur. Eos originem ab Arcadibus ducentes, vitam militarem delegiſſe, author eſt Ephorus. Ad quam vitæ inſtitutionem cum permultos convertiſſent, idem omnibus vocabulum impertiſſe. Vnde & apud Græ-

moriæ proditum eſt, ut triumphalia ornamenta, inſigniaque conſularia, & ſimpliciter magiſtratuum decora in Romanam urbem à Tarquiniis tranſlata ſunt, & virgæ, & ſecures, & tubæ, & ſacrorum faciendorum ritus, ut auguria & muſica, quam Romani ad reſp. uſurpent. Hujus filius Tarquinius ſecundus extitit cognomento Superbus, qui regum extremus, ejectus eſt è regno. & quem Cluſii rex Porſena (ea Tuſca erat civitas) armis reducere conatus eſt. Quod ubi efficere fas non fuit, pace facta, in amicitiam populi Romani ſummis receptis honoribus doniſque magnificentiſſimis, abſceſſit. Hæc quidem de Tuſcorum claritate. Quid inſuper Ceretanorum geſta? Nam & capta urbe Roma redeuntes Gallos in Sabinis aggreſſi, bello armiſq; fuderunt ac debellarunt: & quæ illi ab libentibus acceperant ſpolia Romanis, ab invitis ipſi diripuerunt. Præterea eos qui ad ſe capta Roma confugerant, ſalvos protexerunt, ſimul & æternum ac inextinctum ignem, ſacerdoteſque Veſtales. Romani autem propter malignos reipublicæ gubernatores non ſatis illis gratiæ memoriam tenuiſſe videntur. Nam data civitate minimè illos inter cives ſcriptos retulere. Sed & alios quibus jus ipſum æquabile communicatum non erat, ad * Cæretanorum exterminabant tabulas. Hæc autem civitas

**Vide Adagium Carite cara dignus.*

magna

magna inter Græcos gloria, cùm hominum fortitudine, tum verò juſtitia claruit. Nam cùm potentiſſima eſſet, ab latrociniis prorſus abſtinuit. In Pythii Apollinis templo Agylleorum nominato, poſitus eſt theſaurus. Nam quæ nunc Cære dicitur, quondam nominabatur Agylla, eáque à Pelaſgis è Theſſalia profectis condita fertur. Cæterùm Lydis quos mutato vocabulo Tyrrhenos nominabant adverſus Agylleos belligerantibus, murum ſubiens quidam urbis nomen percontabatur. cui è muro Theſſalus quidam pro reſponſo ſalutem renuntians, χαῖρε, id eſt Salve, inquit. Thuſci bonum hoc accipientes omen, captam urbem ſubmutato vocavere nomine. Verùm tam ſplendida, tamque glorioſa quondam civitas, vix dum hac ætate urbis veſtigia ſervat. Vicina ſanè magis fulgent balnea, meliorum probitate hominum, quæ vulgo Cæretana vocantur, propter eos qui ad ea curandæ valetudinis gratia proficiſcuntur. Enimvero Pelaſgos gentem vetuſtiſſimam per univerſam Græciam, præſertim apud Æolicam Theſſaliæ excelluiſſe, cuncti fermè confitentur. Eos originem ab Arcadibus ducentes, vitam militarem delegiſſe, author eſt Ephorus. Ad quam vitæ inſtitutionem cum permultos convertiſſent, idem omnibus vocabulum impertiſſe. Vnde & apud

Græ-

Græcos & apud alios quoſcunque adiiſſe contigit, ingentem conſecuti ſunt gloriam. Nam & Homero teſte, Cretæ coloni fuere. Vlyſſes enim Penelopen alloquens,

Odyſſ. τ. *Alia, inquit, aliorum permixta lingua eſt, ſunt Achæi,*
Sunt Cretenſes magnanimi, ſunt Cydones,
Trifariam genus Doricum, divique Pelaſgi.

Argos quoque Pelaſgicum, Theſſalia dicitur, inter eruptiones Penei, & Thermopylas uſque ad montanum Pindi tractum. Quoniam & iſtorum locorum Pelaſgi exiſtunt. Jovem Dodonæum quoque ipſe poeta Pelaſgicum nominat,

Rex ô Iuppiter Dodonæe Pelagiſce.

Plerique & gentes Epiroticas appellavere Pelaſgicas, tanquam illuc uſque extantes. Heroum quoque nominibus poſteriores permultos Pelaſgos nuncupantes, ab illis frequentia gentibus indidere vocabula. Nam & Lesbon appellavere Pelaſgiam. Et habitantibus Troadem Cilicibus, finitimos Pelaſgos nuncupavit Homerus:

Iliad. 6. *Egit Hippothous ſævos per tela Pelaſgos,*
Qui Lariſſæ habitant lætas nimis ubere glebas.

Ephoro autem author initio fuit Heſiodus gentem hanc ex Arcadia originem duxiſſe. Qui divino è Lycaone gnatos extitiſſe ait, quem olim Pelaſgus procreavit.

avit. Æſchylus autem in* Ancillis, ſive Danaidibus eorum genus ex Argis Mycenarum extitiſſe prodidit. Peloponneſum etiam Pelaſgiam vocitatam fuiſſe, teſtis eſt Ephorus, Euripideſque in Archelao Danaum illum filiarum quinquaginta genitorem Argos venientem, Inachi urbem inhabitaſſe commemorat. Quique antea Pelaſgi nominarentur, ut Danai dehinc vocarentur, lege Græca ſanxiſſe. Anticlides quoque ſcriptum reliquit, primos eos Lemnum Imbrumque condidiſſe, eorumque nonnullos cum Tyrrheno Atyis filio, in Italiam comite annavigaſſe. Rerum quoque Atticarum ſcriptores de Pelaſgis, tradidere, Athenis fuiſſe Pelaſgos, qui cum inſtar avium, quò fors vocaret, huc atque illuc errabundi commearant, pro Pelaſgi, Pelargi, id eſt ciconiæ vocarentur ab Athenienſibus. Cæterum Thuſciæ longitudinem maximam, à Luna uſque Oſtiam, per litus ſtadiis millibus duobus & quingentis eſſe dicit, latitudinem per montana minus dimidio E Luna verò Piſas ultra ſtadia cccc. eſſe hinc Volaterras ſtadia CCLXX. Rurſus hinc Populonium ſtadia CCLXX. è Populonio ad Coſſam fermè DCCC. alii DC dicunt. Polybius verò non omnia mille CCCCXXX inquit. Horum Luna quidem civitas & portus eſt, Græci autem & portum & urbem σελήνης id eſt lunæ appellant. Vrbs quidem haud

* ἐν ἱκέτισιν, hoc eſt ſupplicatricib. potius tragœdia eſt Æſchyli qua etiamnum hodie extat.

ſanè

ſanè magna. Maximus verò & pulcherrimus portus eſt, multos intra ſe portus amplectens magnæ profunditatis univerſos, uſque adeò ut omnium qui maris teneant imperium, facile fieret receptaculum tam latè patentis pelagi multos per annos. Celſis vero montibus portus ipſe circuncluditur, qui proſpectu longè pelagi præbeant. Nam & Sardinæ, & magna litoris utriuſque pars cernitur. Tanta verò candidi & varii lapidis lucidiſſimi ac talis effoſſio eſt, ut unico integræ ſaxo tabulæ, atque columnæ præbeantur. Vtque inſignia Romanæ civitatis opera, urbiumque reliquarum, maxima ex parte his ex locis copiam habeant. Nam cum mari vicina incumbat effoſſio, facile lapides evehuntur, quos è pelago ſubvehendos Tiberis excipit. Ædificiis quoq; materiã, laqueari ſcilicet directa, & procera, Thuſcia abundè ſuppeditat, quam confeſtim è montibus fluvius deducit. Inter Lunam & Piſas, Macræ tractus eſt, quo Thuſciæ atque Liguriæ termino, plerique ſcriptores uſi ſunt. Piſę ab iis conditę ſunt Piſanis, qui è Peloponeſo cum Neſtore adverſus Ilium militarunt. Renavigantes autem errore disjecti, hi quidem Metapontum, alii verò Piſanum tenuerunt agrum, cuncti Pylii vocati. Duos autem inter amnes ſiti ſunt, in ipſorum congreſſione. Arni ſcilicet atque Æſaris: quorũ alter ex Arretio multus delabitur, non tamen

tamen integer, ſed trifariam diviſus: alius ex Apennino. Confluentibus autem illis unum in alveum, adeò mutuo tolluntur altius impetu, ut qui in amborum ripis extent, invicem inſpicere ſeſe nequeant. Quo fit, ut è mari adverſis navigari fluminibus neceſſariò non poſſint. Spacium autem adverſæ navigationis ſtadiorum eſt circiter XX. Traditum eſt in ſabulis, cum primum hi amnes è montibus ferri cœperunt, atque ab indigenis vetitos, ne in unum confluentes agros demergerent, pollicitos eſſe regionem minimè demerſuros, fidemque ſervaſſe. Civitas autem ipſa fœlix quondam ſuiſſe videtur, neque hoc tempore ſanè ignobilis, aut obſcura eſt, propter frugum copiam, ſaxorum opera, navalem materiam, qua priſcis annis ad maritima utebantur diſcrimina. Etenim inter Etruſcos belli gloria excellebant, irritabant eos improbi vicini Ligures, lateri ſemper inhærentes. Nunc verò plus in ædificandis Romæ domibus, villarumque magnificentiis conſumitur, quibus regio ritu Perſarum apparantur. Volaterranus ager mari alluitur, hoc autem modo ædificatum eſt oppidum: in profunda valle ſublimis & præceps undique collis extat, cujus in vertice planities eſt, in hac ſita ipſius ſunt urbis mœnia,

ad

ad quam ſtadiorum x v. aſcenſus eſt ex baſi, rupes tota ardua atque difficilis eſt. Hic è Tyrrhenis plerique conſtiterunt, & ex proſcriptis à Sylla, qui quatuor militum complentes ordines, biennio per obſidionem preſſi, tandem per inducias diſcedentes, locum illum reliquerunt, At Populonium in ſublimi locatum, promontorio in mare prærupto, & Cherroneſi faciem habet. Iiſdem temporibus & ipſa obſidionem accipiens, oppidulum ipſum totum, præter ſacras ædes deſertum, & domos modicas. Verùm navale ipſum frequentiores habet incolas, ad ipſius montis radicem exiguum portum habens, & navigiorum domicilia. Quocirca ſola hæc Thuſcis ex urbibus, antiquitus ad mare fundata mihi videtur. Cujus rei cauſa eſt quia tractus regionis ejus importuoſus eſt, eam ob rem conditores urbium maritimas fugitabant oras, vel ante illas tuta jaciebant propugnacula, ne illi incurſantibus prædonū navigiis in promptu jacerent, exuviæque illorum fierent. Sub vertice quoque *Thyrno annotantium ſpecula eſt, Ex urbe autem procul, ægrè tamen Sardinia cernitur: propius verò Corſica, quæ à Sardinia LX ſtadiis abeſt: littorique propinquior eſt Æthalia, quæ trecentis abeſt ſtadiis, quantam etiam diſtat á Corſica. Hic autem commodiſſimus ad ſolvendum in mare, in tres jam dictas

*θυνοσκοπεῖον id eſt thunnos piſces obſervantium ſpecula. de hoc multa elegãter commentarius in Ariſtoph. Equites.

dictas inſulas, locus eſt. Has & ipſi vidimus, cum Populonium conſcenderemus navigaturi, ubi nonnullas adhuc effoſſiones reſtare perſpeximus. Ferrum quoque laborari vidimus, quod ex ipſa devehebatur Æthalia. quod ſi in ejus inſulæ fornacibus concoquatur, in maſſam compingi non poteſt. Mox igitur ab effoſſoribus defertur in continentem. Hoc admiratione dignum habet inſula, ut exhauſta effoſſionibus loca, temporibus rurſus repleta cernantur. Sicut de Rhodi Platamonibus, & de Pari inſulæ marmore proditum eſt. Idem apud Indos de ſale Clitarchus aſſerit. Non ergo rectè dixit Eratoſthenes, qui è continente neque Corſicam, neque Sardiniam cerni poſſe ait. Neque Artemidorus, qui eas longè in pelago, utramque mille ac ducenta abeſſe ſtadia inquit. Quoniam ſi quibus aliis, ne nobis ſanè ſpectabiles extitiſſent, quæ tam procul abeſſent, ut manifeſtè cernerentur, & præſertim Corſica. Extat autem in Æthalia portus nomine Argous, ab Argo navi dictus, ut perhibent. Nam cum Medea Circem viſere concupiſſet, Jaſonem illius domicilia quæritaſſe ferunt. Permanere adhuc etiam quaſdam minutiarum abraſarum varietates, quas Argonautæ fecerant, & in unum compacti calculi ſunt in ripa. Hujuſmodi verò fabu-

fabulamentorum fictiones eorum quæ à nobis narrantur indicia ſunt, ut Homerus ipſe non omnia per ſe finxerit: ſed cum talium vulgatos rumores audiret, iis longas addebat diſtantias, locorumque digreſſiones. ſicut Vlyſſem in Oceanum exiiſſe fecit, ſimiliter & Jaſonem, cùm huic & illi errores obvenerint, velut & Menelao. De Æthalia quidem tantum dixerim. Corſica verò, quam Græci Cyrnum appellant, malignè colitur, aſpera, & plurimis in partibus prorſus inacceſſibilis. Adeò ut qui ejus montes habitant, ex latrociniis vitam degentes, ſuperent ipſas immanitate belluas. Cum ergo Romani imperatores in eos irruant, ipſorumque caſtella irrumpant, magnúmque ſervorum gregem captum abvehant; Romæ cernere eſt ſimul & mirari, quàm agreſtis videatur effigies, quámque beſtiarum appareat diritas, faciéſque truculentæ. Aut enim vitam tolerare non poſſunt, aut per ſocordiam, & ignaviam inſenſati dominos conterunt. Itaque licet pro eis paululum exponant precii, tamen pœnitentia torquentur. Habitabilia tamen nonnulla ſunt eorum caſtella, Bleſini, Carax, Eniconiæ, Vapanes. Locorum ſcriptores inſulæ hujus longitudinem aſſerunt milliaria centum, & L X eſſe, latitudinem vero L X X. Sardiniæ autem longitudo CC & viginti, latitudo XCVIII.

Secun-

Secundùm alios ambitus Corſicæ circiter tria millia & c c ſtadia. Sardiniæ autem quatuor millia eſt. Ejus pars non modica eſt aſpera, miniméque tranquilla. Magna quoque pars agrum habet rebus omnibus felicem; præcipuè tritico. Pleraſque etiam urbes continet, ex quibus digniores ſunt Caralis & Sulchi. Locorum quoque virtuti malignitas quædam obſtat. Inſula enim æſtivo tempore morboſa eſt in locis maximè fœcundis, & quod hæc ipſa montani populantur incolæ, & quidem frequenter, qui Diatesbes vocantur, qui antea Jolenſes nominarentur. Memoriæ enim proditum eſt, Jolaum pleroſque adducentem Herculis filios huc applicuiſſe, & cùm inſulæ accolis Barbaris cohabitaſſe, qui natione Thuſci erant. Pœni poſtmodum è Carthagine delati, imperium obtinuerunt, cúmque iis adverſum Romanos bellum gerebant. His autem deletis, rerum omnium potiti ſunt Romani. Montanonum verò quaterni ſunt populi, Tarati, Soſſinati, Balari, Aconites, ſpeluncáſque inhabitant. Neque agri quippiam habent ſeminarii, & quem habent, tamen ſegniter ſerunt, atque alios accuratè colentes ſpoliant, partim indigenas, partim trans æquora navibus invadentes, præſertim Piſanos.

Miſſi eò prætores quædam cohibent, alia feſſi omittunt, cum peſtilentibus in locis exercitum aſſiduè nutrire minimè conducat. Reliquum eſt autem illis imperatoribus, ut exercitum ductent artibus quibuſpiam, & quidem Barbarorum morem obſervantes. Nam ii poſt latrocinandum, dies complurimos prædæ nundinas celebrant, tunc incurſant; multóſque mortales in manus retrahunt. His in inſulis naſcuntur arietes, qui pro lana pilum caprinum procreant, quos Muſmones vocitant, eorum ſeſe pellibus, thoracis modo muniunt, pelta utuntur & pugione. A media inter Populonium & Piſas regione ſatis cernuntur inſulæ, oblongæ autem ſunt, paritérque à ſeipſis diſtantes, omnes tres in Auſtrum Africámque converſæ. Æthalia multò cæteris minor eſt. Ex Africa verò in Sardiniam, ubi propius eſt, diſtantiam milliarium ccc eſſe, locorum deſcriptores prodidere. Poſt Populonium, Coſſæ paulò ſupra mare oppidum extat. In ſinu tumulus ſublimis eſt, in quo ædificatum eſt oppidum, ſub quo Herculis portus jacet, & lacus ex mari ſalſus, propinquus, ad ſinuſque ipſius ultima Thynnorum proſpectus eſt. Thynnus enim non modò glandes, verùm etiam purpuras proſequitur prope terram, ab exteriore pelago, uſque in Siciliam inchoans. A Coſſis Oſtiam navi-

navigantibus exiguæ occurrunt urbes, Traviſcium, Pyrgi, Halium, Fregenia. ad Traviſos c c c ſunt ſtadia. Inter hæc locus hic eſt quem Regis villam vocant. Hanc Malæoti Pelaſgi regiam fuiſſe, ſcriptis mandatum eſt: quem, cum finitimis Pelaſgis in his locis magna excellentem potentia, inde digreſſum, Athenas petiiſſe. Ex hac natione ſunt etiam ii qui Angyalam habitavere. A Tauriſcis verò ad Pyrgos paulo minus c & octoginta ſtadia. A ſtadiis inde xxx Cæretanorum eſt emporium, habétque Lucinæ templum Pelaſgis conſtructum, quondam opulentiſſimum, id quod Siciliæ tyrannus Dionyſius depeculatus eſt, in curſu ad Corſicam. A Pyrgis Oſtiam c c l x. ſtadia. In medio eſt Halium & Fregenia. Et de Tyrrheni quidem maris litore hæc dicenda viſa ſunt. Cæterum in mediterranea, præter jam dictas urbes extant, Arretium, Peruſia, Vulſinii, Sutrium. Ad hæc oppidula complura: Blerati, Ferentenum, Falerii, Faliſcum, Nepita, Statonia, aliáque complura, Nonnulla ab initio quidem conſiſtebant, alia vel Romanorum ſunt coloniæ, vel depreſſa, ſicut ſæpius finitimi expugnati ſunt, ut Fidenæ. Aliqui ſanè Falerios in Thuſciæ regione minimè locandos eſſe ajunt, ſed Faliſcos per ſe gentem. Quidam etiam Faliſcos proprii idiomatis ci-

vitatem poſuere. Aliqui Oeaci Symphaliſcum appellant, in via Flaminia jacentem, inter Ocheclos & Romam. Sub monte autem Soractæ urbs eſt Feronia: quo nomine & dea quædam nuncupatur, quam finitimi miro dignantur honore. Eodem in loco ipſius templum eſt mirificum ſacri genus habens. Nam qui ejus numine afflantur, nudis pedibus prunas, & copioſum inambulant, ſub hac demone, nulla læſione, cinerem. Eò ingens Italium multitudo convenit, & celebritatis ipſius, quæ quotannis celebratur, gratia pariter & ſpectaculi hujus quod dixi. In mediterranea verò, maximè ad montana extat Arretium, mille ac CC à Roma diſtans ſtadiis. Cluſium verò DCCC prope eſt, & Peruſia. Ad agri beatitudinem accedunt, & cus magni & permulti, qui & navigionibus patent, & permultis menſis nutriunt opſonia, & paluſtres aviculas. Non modicum etiam cremium, papyrúſque & ulva copioſa Romam per fluvios convectatur, qui uſque in Tiberim è lacubus effluunt. E quibus eſt Ciminius, & quæ circa Velſinios & Cluſium, & prope Romam, admodum ad mare Sabata. Longiſſimè autem terra Paſumena Arretio vicina, per quam ex Gallia

lia in Thuſciam exercitus incurſant. Qua uſus eſt Annibal, cùm duæ paterent viæ, hæc ſcilicet & Arimini per Vmbriam, melior autem quæ Arimini. Ibi enim ſatis humiles montes fiunt. Cæterùm cum hic ipſe tranſitus ſtatione teneretur accuratius, aſperiorem deligere coactus eſt. Et tamen compos evaſit, ſuperato magnas per pugnas Flaminio. Tuſcia quoque ubi Romæ propinquior eſt, ubertatem calidarum habet aquarum, nec minus abundat quàm Bajæ, quæ reliquas omnes nobilitate præcellunt. Tuſciæ applicatur ex parte Orientis Vmbria, quæ ab Apenninis incipit, & ultra etiam uſque ad ſinum Adriaticum. Hic enim à Ravenna inchoantes, propiora deinceps tenent, Sarſinam, Ariminum, Senam, Camarinum. Ibi & Æſis fluvius eſt, & mons Gingunus & Sentinum, amníſque Metaurus, & fanum Fortunæ. In hiſce nanque locis priores fuere Italiæ termini atque Galliæ ad quandam maris ejus partem, licet Imperatores ſæpenumerò tranſpoſuerint. Antea quidem Æſin flumen terminum faciebant, rurſus Rubiconem fluvium. Æſiis inter Anconem labitur & Senegalliam, at Rhubicon inter Ariminum & Ravennam, uterque in Adriaticum excurrrit pelagus.

Nunc univerſa uſque Alpes Italia demonſtrata eſt. His igitur omiſſis terminis, redeamus ad Vmbriam, quam uſque Ravennam extendi, conſentiunt omnes. Hinc enim uſque Ariminum CCC eſſe aſſerunt. ex Arimino autem iter Romam per Flaminiam viam facienti per Vmbriam uſque Ocriculos & Tiberim, ſtadia L & CCC ſupra mille. Hæc quidem longitudo eſt. Cæterùm latitudo impar. Intra montes verò Apenninos hæ ſunt urbes dignitate præcellentes. Ad ipſam quidem viam Flaminiam Ocriculi, Tiberi propinqui, Larolum, Narna, per quam Nar amnis labitur, Tiberim influens paulo ſuper Ocriculum, exiguis navigabilis navigiis. Dehinc Carſuli & Meovania, præter quam labitur Teneas: & hic parvulis ſcaphis collectos ex agro fructus devehit in Tiberim. Sunt & aliæ vicanæ habitationes, potius viæ gratia, quàm ullo civili cœtu congregatæ. Forum Flaminii, Nuceria, ubi raſa lignea fabricantur. Forum Sempronii, ex Ocrilis autem Ariminum permeanti, via dextra Interamna occurrit, & Spoletium & Æſium, & in ipſis montibus Picentinorum confinibus, [ad montana Camerte. Altera ex parte Ameria, & * Tuder clara civitas, & Iſpellum & Iturum. Prope hoc ſanè montis exceſſus eſt. Vniverſa regio

** Tuder* τύδερ δὔελ κις *græce eſt. Niſi malis* τύδερ εὐκλεῶς.

gio fertiliſſima eſt montana aliquantò magis, quæ ſiligine potius quam tritico mortalibus victum ſuppeditat. Et montana Sabinia eſt, ordine huic adjecta, ſicut illa Thuſciæ, & quæ his propinqua ſunt, & Apennino longè magis quàm Latium ſunt aſperiora. Hæ quidem gentes decem initium à Tiberi ac Tuſcia ducentes, ad Apenninum & Adriaticum mare protrahuntur, ex obliquo inſectæ. at Vmbria uſque ad mare varians (ut dictum eſt) porrigitur. De qua ſatis expoſitum ſit. Sabini anguſtum incolunt agrum, in longitudinem protenſum à Tiberi uſque Nomentum oppidum, ſtadiorum mille, uſq; ad Veſtinos paucas quidem ac tenues habent urbes, bellorum aſſiduitate vaſtatas, Amiternum, & Interocream, vicum Reato finitimum. In Cotiſcoliis frigidæ aquæ ſunt, quarum potus & inceſſio morbos curant. Sabinorum quoque ſunt Foruli, petræ ad rebellandum, quàm ad habitandum aptiores. Curis urbs quondam inſignis, nunc autem viculus, è qua exciti ſunt T. Tatius, & Numa Pompilius Romæ quandoque regnantes. Hinc Quirites appellare ſolent Romanos, qui orationem habent ad populum. Treburáque & Eratum, & tales habitandi ſedes aliæ, vici potius quàm urbes cenſeri debent. Ager eorum egregiè olivetis & vinetis præ-

ditus eſt, glandéſque paſſim producit. maximè gregibus & armentis ſtudent. Reatinorum verò mulorum genus mirum in modum nobile. Vt autem ſummatim dicam, Italia cuncta pecorum & frugum præſtantiſſima nutrix eſt, quanquàm aliæ partes aliis atque aliis in rebus principatum adipiſcuntur. Sabini verò gens antiquiſſima eſt, indigenæ & Aborigenes. Ab his Picentini, Samnitéſque in colonias deducti: horum autem Lucani, horum verò Brutii. Ex eorum vetuſtate fortitudinis documentum quis fecerit, cæteræque virtutis, cujus ope adverſariis in hanc uſque ætatem obſtitere. Rerum ſcriptor Fabius author eſt, Romanos tum primùm divitiarum ſenſum accepiſſe, cum hujus potiti ſunt gentis. Per ipſos via Salaria, non magnæ longitudinis ſtrata eſt. In quam & Nomontana incidit, apud Heretum Sabinorum vicum, ſupra Tiberim jacentem, ex eadem Collina porta inchoans. Dehinc Latium jacet, in quo & urbs Roma, quæ etiam multas ex non Latina prius collegit. Æqui enim, Volſci, Hernici, Aborigenéſque Romæ appoſiti, & Rutuli Priſcam habentes Ardeam, aliíque conventus majores & minores, circa priſcam illam Romam habitantes, cum initio urbs condita [illegible] legi-

fuit. E quibus nonnullos vicatim ſuis legibus ætatem ducere obveniebat, cum nulla ſub gente cenſerentur. Æneam unà cum Anchiſe patre, & Aſcanio filio Laurentum applicuiſſe, memoriæ proditum eſt, ad litus prope Oſtiam ac Tiberim, paulum à mari ſupra, circiter quatuor & xx ſtadia oppidulum ædificaſſe. Adventantem deinde Latinum regem Aboriginum, qui tunc loca, ubi nunc Roma eſt, incolebant, cum Ænea ſocietatem iniſſe adverſus finitimos Rutulos, qui Ardeam per id temporis tenebant. Diſtat autem ab Ardea Roma ſtadiis C & LX. Victor vero à Lavinia filia, proxime urbem cognomien ædificavit. Denuo conſerentibus pugnam Rutulis, Latinus cecidit: at Æneas, re fœliciter geſta imperium adeptus, ſuos etiam Latinus appellavit. Hoc etiam & genitore humanis ex rebus excedente, Aſcanius in Albano monte, qui quantum & Ardea tantum diſtat à Roma Albam bam poſuit. Eo in loco Romani pariter ac Latini, ex univerſo regno Jovi immolant. inſtante autem ſacri tempore, præfectus inſtituitur è nobilioribus unus juvenibus. Poſt autem annis CCCC Amulii ac fratris Numitoris facta memoriæ mandata ſunt, partim fabuloſe, partim propius fidem. Ambo e-

nim ab Aſcanii prognatis per ſucceſſionem Albæ regnum acceperunt, quòd uſque ad Tiberim dilatatum erat. Cæterùm junior Amulius natu, majore ſupplanto, regnum invaſerat. Verùm cum Numitori filius adeſſet, ac filia, filium quidem inter venandum inſidiis obtruncat: filiam verò (ut ſpem prolis interciperet) Veſtæ ſacerdotem conſtituit, ſervandę virginitatis gratia: eam Rheam Sylviam vocitant. Corruptam poſtea deprehendens, gemellis partu editis, Sylviam quidem conjecit in carcerem, fratri gratiam tribuens: puellos verò ritu patrio expoſuit in Tiberim, quos Marte genitos fabulantur. Ii cùm à lupa catulorum inſtar, lactari inſpectarentur, Fauſtulus loci illius ſubulcus ſublatos enutriit infantes. Conjectari licet, ſubditum quendam Amulio locupletem, acceptos educaſſe: & alterum quidem Romulum, alterum autem Remum nominaſſe. Hi ergo cum adoleviſſent, impetu in Amulium facto, eum ſtirpémque ejus deleverunt. Quibus extinctis, & reſtituto in regnum Numitore, domum reverſi, Romam condiderunt: in locis non quidem arbitrio delectis, & idoneis, ſed neceſſitate oblatis. Solum enim neque munitum, neque agrum circum adjacentem alendæ civitatis ſatis fertilem habet, neque mortales ad habitandum abundè con-

ve-

venientes. Qui enim aderant, ſeorſum habitabant, urbis ædificandæ mœnibus propinqui, nec Albanorum imperio ſubjecti. erant autem Collatia, Antennæ, Fidenæ, Lavinium, aliæque hujus generis urbes: tunc quidem oppidula, nunc autem vici, privatáque quorundam ædificia, longe à Roma ſtadiorum xxx. diſtantia. Intra quintum igitur & ſextum lapidem (ſic enim milliaria deſignabantur) locus erat Feſti appellatus, ubi Romani tunc terminus monſtrabatur agri. Sacrorum præſules, & hîc & aliis in locis, perinde ac in finibus, eadem die ſacrificium abſolvunt, quòd Ambarvale vocant. Orta igitur inter eos ſeditione, inter ædificanda mœnia, Remum occiſum fuiſſe traditur. Vrbe deinde condita, Romulus mortales convenas aggregat, ſacrum quemdam locum Aſylum aperiens, inter collem & Capitolium: quo perfugientes finitimos, civitate donatos deſignat. Eis cùm adipiſci connubia nequiret, Neptuno conſecratum equeſtre vulgat certamen, quod & hac ipſa conficitur ætate. Convenientibus permultis, maxima ex parte Sabinis edicit, ut cælibes cuncti virgines eò profectas rapiant. Rex ergo Curium T. Tatius injuriam vindicaturus armis, in regni ſocietatem & civitatis cum Romulo convenit. Cæſo autem per do-

lum Tatio Lavinii, ſolus non invitis Quiritibus Romulus tenuit imperium. Poſt Romulum Numa Pompilius, T. Tatio conterraneus regnum ſuſcepit, ita jubentibus ſubditis. Hæc quidem urbis Romæ creatio eſt, quæ maximè fidem vendicat. Prior quædam ac fabuloſa altera, coloniam ex Arcadibus deductam ab Evandro eſſe commemorat. Huic enim hoſpitio junctum Herculem, fama eſt Geryonis boves agitantem. Evander à Nicoſtrata matre, quæ vaticinandi notitia pollebat, intellexerat, in fatis eſſe, Herculem poſt conſummata certamina, deorum numero adſcitum iri. Quibus Herculi renunciatis, ſacram ædem apertè poſuiſſe, & Græcanico ritu immolaſſe, quem & hæc ætas Herculi ſervat. Qua ex cauſa Cæcilius rerum Romanarum ſcriptor ſignum ponit, Romam origine Græcam eſſe urbem, quòd penes eam more patrio ſacrificium Græcum, Herculi dicatum exiſtat: & Romanus populus Evandri matrem nympharum unam exiſtimantes præcipuis venerentur honoribus, tranſmutato pro Nicoſtrata, nomine, eam Carmentim appellantes. Itaque Latini, cum à primordio pauci eſſent, nec Romano ſubeſſent imperio, poſtea virtutis admiratione obſtupeſcentes, & Romulo & cæteris dehinc regibus ſubjecti fuere omnes. Fuſiſque Æ-

quis

quis & Volſcis & Hernicis, priúſque Rutulis & Aboriginibus, inſuper & Ræſis & Argyruſcis & Privernatibus, cuncta iſtorum plaga Latinorum vocitata eſt. Volſcorum autem Pometiorum agri finitimi Latinis erant. Sic etiam oppidum eſt Epiola, quòd Tarquinius Priſcus à fundamentis diruit. Æquorum quoque Curibus vicinorum hic idem urbes direptas extinxit. Ejus filius Volſcorum metropolin Sueſſam in poteſtatem redegit. Hernici verò & Lavinio, & Albæ vicini erant, ac ipſi Romæ. Non longè autem diſtat Aricia, Tellenæ & Antium. Cæterùm Albani cum Romanis initio in unum conſpirabant, cum & Latini, ejuſdem linguæ ſimul eſſent. utrique verò per ſe ſuum obtinebant imperium Nec minus tamen connubia, ſacráque communia erant, & reliqua jura civilia. Poſteriori deinde tempore, conflato inter eos bello, Alba diruta eſt, templo duntaxat excepto. Albani verò Romana civitate donati ſunt. Aliæ verò circunſtantes civitates, partim delétæ: partim cùm rebelles eſſent, depreſſæ ſunt: nonnullæ pro Romanorum amicitia in ampliorem ſtatum floruere. Nunc quidem maritima ipſa ad urbem uſque Sinueſſam. ab Oſtia, Latina dicitur. Antea quippe uſque Circæjum extendebatur, & in medi-

terraneam quidem prius, non ſanè multa. Poſtea vero uſque in Campaniam & Samnium, & Pelignos, & alios incolas Apennini porrecta eſt, tota opulentiſſima & fertiliſſima, præter litoralia pauca, quæ paluſtria ſunt atque morboſa, veluti Ardeates, & qui inter Antium Laviniúmque uſque Pometiam, & Setinæ quædam loca, & Tarracinam atque Circæjum, & ſi qua montana & petroſa ſunt, quæ tamen ipſa neque omnino inculta, vel infructuoſa ſunt, ſed læta pabula præſtant, vel materiam vel paluſtres montanóſque proventus. Cæcubum quidem licet paludibus adjaceat, vineta tamen vini feraciſſima præcipuis enutrit arboribus. Extant autem maritimæ Latinorum urbes, Oſtia importuoſa quidem propter limum, quem Tiberis multis refertus amnibus aggregat. Non parvo igitur diſcrimine agitata ſalo ſtant in anchoris navigia. Attamen vincit utilitas, nempe miniſtrantium copia ſcapharum, quibus eximuntur & imponuntur onera, impigram efficit navigandi facultatem, antequàm flumen attingant. Sunt & ex parte levatis oneribus, amnem intrant, & penes Romam ſtadiis C. & L X X X X. adverſa producuntur aqua. Oſtiam, quæ tale oppidum eſt, Ancus Marcus condidit. Dehinc Antium eſt, & ipſa quidem portu carens civitas, ſita eſt in rupe,

longè

longè ab Oſtia ad ſtadia CC. & LX. Nunc ad otium rerúmque urbanarum vacationem principibus conceſſa eſt, ubi tempus nacti ſunt. Quocirca frequentes & quidem magnificæ in ea urbe ad hujuſcemodi perigrinationes, ædificatæ ſunt ædes. Superioribus annis naves habebant, quibus cùm Etruſcis latrocinandi ſocietatem inibant, licet jam Romano ſubjecti imperio. Eas ob cauſas & Alexander antea, & Demetrius poſtea, miſſis qui prædones in poteſtatem redigerent, eos Romanis reddidit, incuſatione ſimul adjuncta: gratis quidem, inquiens, eis ſe donare corpora, propter antiquam cùm Græcis neceſſitudinem. indignum autem eſſe, ipſos viros qui regnum Italiæ vendicarent, latrocinia ſimul emittere. Cúmque in foro Caſtoris & Pollucis templum ædificatum tantis venerentur honoribus, quos univerſi conſervatores appellant, ipſos qui Græciam illorum patriam populentur immittere. Romani deinde illos ab ejus generis exercitatione repreſſerunt. In harum urbium medio locatum eſt Lavinium, Latino nomini commune, Veneris templum habens. Ejus curam à majoribus acceptam, Ardeates tuentur. Inde Laurentum. ſuper hæc extat Ardea, Rutulorum colonia ſtadiis LXX. à mari diſtans. cui propinqua eſt Veneris ædes, ubi Latinorum

norum celebritas eſt atque conventus. Populantibus verò loca Samnitatibus, vetuſtiſſimorum reliqua extant oppidorum veſtigia illuſtria ſanè propter adventantem eodem Æneam, & ejus ſacra ex illa tempeſtate poſteris commendata. Poſt Antium Circæum eſt ſtadiis CC. diſtans & LXXXX. mons mari & paludibus inſtar inſulæ, quem copioſis germinare radicibus fama eſt, ob ea fortaſſe quæ Circæ convenientia fabulæ vulgant. Habet etiam Caſtellum, & Circes ſacellum, & Minervæ aram. Monſtrant autem & quandam *Vlyſſis* pateram. In medioque Storas eſt fluvius, & prope illum Hyphormus, dehinc contiguum litus, portubus deſtitutum, vicinus tantummodo Circæjo perexiguus partes adjacet. In mediterranea verò Pometius ager imminet. huic proximi Auſonii prius incolebant, qui quidem & Campaniam tenebant. Poſt eos Oſci, qui & ipſi Campaniæ partem obtinebant. Hoc autem tempore cuncta uſque Sinueſſam Latini tenent, ut diximus. Quippiam verò Oſcis & Auſoniæ genti proprium obtigit. nam cùm Oſcorum gens defecerit, eorum lingua Romanis ſalva manet, ut more quodam patrio ſcripta poëtica in ſcenicum certamen perveniant, hiſtrionéſque pronuncient. Cæterum cùm Auſonii mare Siculum ne ſemel quidem incolue-

rint,

rint, Siculum tamen pelagus Auſonium appellatur. Deinceps Circæjo proxima intra ſtadia c. Taracina eſt, antea Trachina, id eſt aſpera vocata ex eo quòd ei obtigit. eidémque objecta palus ingens eſt, quam duo amnes efficiunt, è quibus majorem Auphidum appellant. Hoc in loco mari adjungitur Appia via, ſtrata à Roma uſque Brunduſium, ac plurimum peragrata. è maritimis urbibus hæ ſolum attingunt, Taracina, & quæ deinceps Formii, Minturnæ, Sinueſſa, & extrema Tarentum & Brunduſium. Penes Taracinam vero Romam iter facienti, foſſa ad Appiam viam apponitur, & quidem multis in locis, quam & paluſtres & fluviatiles implent aquæ. Per eam nocturna maximè fit navigatio, ut qui primis inſcendant tenebris, oriente ſole egreſſi, viæ Appiæ reliquum evadant, & interdiu trahentibus mulis remulco perambulent. Subinde Formii, quos condidere Lacones, quas prius Hormias à ſtationis, id eſt hormi bonitate appellabant. In medio poſitum ſinum illi Cajetam nominarunt. curva enim omnia Cajattas appellavere Lacones. Pleríque ſinum ipſum ex Æneæ nutrice cognomen dixiſſe ferunt. Stadiorum autem centum longitudinem habet, à Taracina uſque in ejuſdem nominis promontorium inchoans.

In-

Ingentes hîc ſpeluncæ panduntur, domicilia magna ſumptuoſaque continentes. Hoc ex loco Formios uſque ſtadia ſunt CCCC. Inter hanc & Sinueſſam Minturnæ ſunt, utrinq; ad ſtadia LXXX. diſtantes. Interfluit autem Eris amnis, quem antea Cleanin vocavere, labitúrque ſupernè de Apenninis collibus, & agro, Veſtino, præter vicum Fregellas, clariſſimam olim urbem. Excurrit autem in Lucum ſacrum, quem magnis honoribus Minturnenſes celebrant, oppido incumbentem. In ipſo ſpeluncarum proſpectu jacent inſulæ, quæ procul in pelago * Pandaria & Pantia, exiguæ quidem, cæterùm habitaculis frequentes, inter ſe non admodum disjunctæ, verùm à litore ſtadiis CCL. ſemotæ. Sinui Cajetano contiguum eſt Cæcubum, cui adjacet urbs Fundi in Appia via. Tota hæc ora, præcipua adeò vina generat, verùm Cæcubum & Fundanum & Setinum, ſicuti Falernum & Albanum & Sataganum, inter nobilia numeratur. Sinueſſa in Setano ſita eſt ſinu, à quo nomen vendicat. Ei proximæ calidæ ſunt balneæ ad ægritudines quaſdam accommodatiſſimæ. Hæ quidem urbes Latinorum maritimæ. At prima ſupra Oſtiam in mediterranea Roma eſt, & ſola ſuper Tiberim jacet, de qua jam dictum eſt, eam non delectu, ſed neceſſitate conditam eſſe. Addamus & il-

*Pandataria Pli. & Sueton.

Λειρις

Vascino

& illud, qui etiam deinde ædificia, quadam ex parte addiderunt, non ſanè potiora ſua in poteſtate habuere, verùm jactis antea fundamentis ſervierunt. Priſci nanque Capitolium & palatium, collémque Quirinalem, ſic muniêre muris, ut venientibus aliunde, exterius facilis foret aſcenſu. Adeò ut T. Tatius primo adventans incurſu, locorum potitus ſit, cùm raptarum virginum ulciſceretur injuriam. Ancus etiam Marcus montem Cælium & Aventinum & jacentem inter hos campum aſſumens invicem diſjunctos, & ab aliis antè muro cinctis ædificiis, urgente neceſſitate prioribus copulavit. Colles enim adeò munitos extra muros permittere, qui incumbentia supernè caſtella cuperent, nequaquam rectè ſe habebat, totum etiam explere circuitum, uſque in Quirinalem minimè valuit. Quem quidem locorum defectum Servius redarguit. nam ſupplevit ipſe, adjecto Eſquilino colle, & Viminali. Ea verò loca adventantibus hoſtibus leviter captari poterant. Quocirca profundiore exterius ducta foſſa, & accepto ſolo, ſtadiorum VI. aggerem porrexerunt, ſuper foſſæ ſupercilio interiore, murúmque cum turribus, è Collina porta, uſque ad Eſquilinam impoſuerunt. In aggere autem medio tertia eſt porta, ejuſdem nominis cum colle Viminali. Vrbis igitur ipſius munimentum aliis indigens

gens munimentis, hujus generis eſt. Priſcos ſanè illos eandem & de ſeipſis & de poſteris cogitationem ſuſcepiſſe arbitror. Quoniam non à locorum munitionibus, ſed ab armis, innataque virtute, tutelam & cæterarum rerum facultatem habere Romanorum erat. Non viris quidem mœnia, ſed viros mœnibus propugnacula fore putabant. Cùm igitur ſolum ipſum in circuitu bonum, ac permultum eſſet initio, urbis autem ſedes ad hoſtiles facile pateret incurſus, nulla profectò ſors locorum beata futura fuit. Cúmque virtute atque labore terram propriam vendicaſſent, quidam bonorum curſus affluxiſſe viſus eſt, qui omnem naturæ bonitatem antecelleret. quam ob cauſam adeo civitas crevit, ut cùm commeatu, tum lignis & lapidibus ad ædificia perduret, quæ ſine fine factitant, cùm tot caſus, tot incendia, tot permutationes incidant, nullo deficientes tempore. Nam permutatæ ædificiorum figuræ, ſpontanei quidam caſus exiſtunt, cùm alius alia ex aliis tranſponit & ædificium ex ædificio pro cupiditate novat. Quas quidem ad res, & ipſa metallorum copia & materia, & devectantes amnes, mirificam quandam præſtant abundantiam. Primus quidem Anio ex Alba decurrens, præter Latinam Marſorum urbem, & propinquum illi campum quouſque Tiberim intret. inde Nar, & Tenas, &

alii

alii qui per Vmbriam labuntur fluvii, eidem miſcentur Tiberi. Verùm per Tuſciam, agrumque Cluſinum Cleanis. Auguſtus igitur Cæſar, ad urbanos ejus generis defectus, præcipuam curam adhibuit, inſtitutis è Libertinorum numero militibus, qui adverſus incendia ferrent opem. Contra ruinas vero novorum altitudines ædificiorum depoſuit: & ne quis ſupra pedes ſeptuaginta ſublimius ædificaret, inhibuit in publicarum vicinitate viarum. Attamen niſi & metalla, & materia, & portorium rectè inſtitutum obſiſteret, rectè introducta pręceptio defeciſſet. Hos quidem proſperus rerum eventus ipſa regionis natura præbet. Adjecit ei Romanus populus quicquid ex providentia conſultandum erat. Nam cùm in condendis ædificiis Græci acuti maximè, ac ſolertes fuiſſe videantur, cum pulchritudinem & munimentum ingenioſe proſpicerent, portúſque & agri feracitatem, hi ea maximè animadverterunt, quæ illi parvi fecerunt, ſtrata videlicet viarum, aquæ ductus, cloacas, quibus civitatis ſordes in Tiberim eluerentur. Cernere licet ſtratas in agro vias, exciſis ad hæc collibus, exaggeratis vallibus, unde navigiorum onera plauſtris exciperentur. Cloacæ duro cameratæ lapide. pervias carris ſtramentorum ſemitas reliquerunt.

Tanta

Tanta autem per aquæductus aquarum ubertas influit, ut per urbem, atque cloacas amnes inundare videantur, & univerſæ propemodum ædes ſubterraneos meatus, ſiphones ac fiſtulas venoſas habeant. Quorum accuratiſſimam diligentiam M. Agrippa egit, qui urbem pluribus aliis monumentis adornavit. Vt autem ſic dixerim, veteres illi Romani urbis pulchritudinem contempſere, cum majoribus magiſque neceſſariis animum adjeciſſent. Poſteri vero & ii præſertim, qui noſtris fuere temporibus, haud quaquam illis hac in re ceſſiſſe videntur. Sed innumerabilibus & præclariſſimis urbem Romanā impleverunt inſignibus. Pompejus nanque & divus Cæſar & * Octavius & ejus filii & familiares & uxor & ſoror, cunctorum ſtudium ſimul & impenſas ad apparanda decora ſuperarunt. Maximam autem horum partem Martius campus habet, præter nativam locorum amœnitatem artis & ſolertiæ exornationes admittens. Campi enim admirabilis magnitudo ſimul, & curules pariter curſus, & alia equeſtria certamina expedita ſuppeditat, nec minus tam multis, pilam, circulum, palæſtram, exercitatione tractantibus, aliaque incumbentia ſimul opera. Quid perennes ſolo herbas, coronatóſque uſque ad fluminis alveum colles? ſcenicarum oſtentatio picturarum, ejuſque generis ſpectacula præſtant, ut diffi-

* ὁ σεβαςὸς græce legitur, id eſt Auguſtus.

difficulter & invitus abſcedas. Huic proximus campo, & alter adjacet campus, & innumerabiles circumcirca porticus, horti nemoroſi, theatra tria, ſimul & amphitheatrum, templa magnificentiſſima, inter ſe contigua, ut quaſi aliud agentia, reliquam urbis venuſtatem oſtentare videantur. *Ea propter cum locum iſtum* religioſiſſimum eſſe cogitaſſent, clariſſimorum virorum, ac fœminarum monumenta in eo conſtruxerunt. Commemoratione digniſſimum eſt, quod Mauſoleum appellant, in excelſis fundatum collibus, *lapide* niveo & perpetuæ viriditatis arboribus coopertum in ſummum uſque verticem, ad fluminis ripam exaggeratum. Inſummo autem poſitum eſt Cæſaris Auguſti ſimulacrum, ex ære fabricatum. Sub aggere ipſo ſunt ejus loculi & cognatorum & neceſſariorum. A tergo verò lucus eſt, mirifica continens ambulacra. In medio autem campi ſpacio, ſui buſti extat ambitus, & ipſe niveo perfectus *lapide*, ferreos in circuitu cancellos habens, & plantatas interius per ſe ferens populos. Rurſus ſi priſcum ingrediaris forum, aliud ex alio ſpectabis appoſitum. Quid regales porticus, ædeſque ſacras? quid Capitolium? & in ipſo, & in palatio opera, & in Liviæ porticu? quæ ſingula contemplans, alia facile exteriora oblivione delebis. Talis eſt Roma. Aliarum verò in Latina civitatum, quædam

dam aliis inſignibus, quædam nobiliſſimis diſcernuntur viis, quæ per Latinam ſtratæ viſuntur. Præclariſſimæ ſunt viæ, Appia, Latina, Valeria. Vna quidem ad mare Latinæ partes ſeparans, uſque Sinueſſam protenditur. Altera in Sabinam, uſque ad Marſos. Inter has media Latina eſt, quæ ad Caſinum oppidum conjungitur. Appiæ, ab Capua XIX diſtans ſtadiis. Appiæ viæ principium ex ipſa ſiniſtrorſum eſt, prope Romam deflectens. dehinc per Thuſculanos tranſiens montes, inter oppidum Thuſculum & Albanos ducitur montes, ad oppidulum deſcendens Algidum, & Pictas, per Pandochiam. Porrò in unum cadit Labicana, à porta quidem Eſquilina incipiens, à qua & Præneſtina. A ſiniſtra verò, & hanc & Eſquilinum omittens campum, ultra C & XX ſtadiis pergit. Cùm autem Labico, vetuſto ſanè oppido, cæterùm disjecto & in ſublimi ſito propinquat, & hoc & Thuſculum relinquit à dextra, ad Pictas verò & Latinam finem accipit. Hic locus ſtadiorum CC & X diſtat à Roma. Poſtmodum deinceps in ipſa Latina inſignes ſunt ædes, urbéſque Ferentium, & Fruſinum, juxta quam Coſas labitur flumen. Fabrateria, juxta quam Trerus amnis fluit. Acuenum magna civitas eſt, juxta quam Melpis flumen labitur, ingens ad Interaminum, inter duos confluentes in unum

num fluvios, jacentem, Lirin & alterum Caſinum, præclara & hæ civitas eſt Latinorum noviſſima. Teanum enim quod Sidicenum vocant, ordine deinde ſitum, ex impoſito vocabulo, Sidicenorum eſſe demonſtratur, qui quidem ex Oſcorum gente Campana reſtant. Adeò ut & hæc Campaniæ civitas diceretur, maxima inter Latinas urbes. Inde Calenum, urbs in primis eximia adjuncta & ipſa Caſilino. Vtroque autem ex Latinæ latere dextrorſum inter illam & Appiam, Setia & Signia ſunt, vini feraces: altera quidem precioſiſſimi: alterius vinum eſt quod alvum ſiſtit, quod Signinum vocitant. Ante hanc Privernum eſt, & Cora, & Syes, & puſilla quædam præfectura, Velitræque, & Alatrium. Sunt & Fregellæ, quas præterfluit Liris, qui ad Minturnas erumpit, qui hoc quidem tempore vicus eſt, & olim urbs magnifacienda, & quę complures ex jam dictis circumhabitationes adjacentes contineret. His autem annis conveniunt, ut ludos & ſacrificia in ea perficiant. Ea verò cum à Romanis defeciſſet, funditus eſt diruta. Plurimæ autem ſunt & horum, & eorum qui in Latina, & eorum qui poſt illos ſunt in Æquis & Hernicis, & Volſcis civitates conſtructæ. Sunt & Romanorum oppida, à ſiniſtra Latinę, inter eam & Valeriam, Gabii ſanè extant in Pręneſtina via ſiti, ubi lato-

miæ ſunt, plus quàm reliquæ, lapides Romæ ſuppeditantes, diſtantes à Roma & Præneſte ex æquo ad ſtadia centum. Inde Præneſte, de quo mox verba faciemus. Dehinc ſupra montes Præneſtinos, Hernicorum oppidulum & Pitulū & Anagnia urbs inſignis, & Cerate, & Sora. Apud quam elabens Liris Fregellas affluit atque Minturnas. Dehinc aliæ quædam & Venafrum, unde oleum optimum. Oppidulum quidem ipſum in vertice ſitum eſt, præter cujus radicem Vulturnus excurrit, qui juxta Caſilinum delatus, in ejuſdem nominis urbem erumpit. Æſernia porrò & Alliſe, Samnitica jam ſunt oppida, alterum bello Marſico deletum, alterum ſuperſtes adhuc. Cæterum Valeria à Tiburtinis capiens initium & Marſos & Corfinium Pelignorum metropolin ducit. In ea Latinæ urbes ſunt, Valeria & Carſeoli & Alba, prope eſt Cuculum oppidulum. In Romæ vero conſpectu ſunt Tibur, Præneſte & Tuſculum. Tibur quidem Herculeum eſt & Cataracta, id eſt deſcenſus eſt, quam facit Anio, ubi navigabilis eſſe incipit, cum è ſublimi profundam in vallem præceps defertur, & per urbi ipſi vicina nemora. Hoc ex loco mira eſt fructuum abundantia, præter lapidis effoſſiones; qui Tiburtinus dicitur, & alterius Gabiorum, & ejus qui Rubeus dicitur. Adeò ut eorum ex metallis ex-

lis exportatio, & ſubvectio facillima fiat, ad plurima opera Romæ conficienda. In hac planitie Anio fluit, & quas nuncupant Albulas, aquas frigidas multis è fontibus edentes, varios ad morbos ſalutares cùm potu, tum inſeſſionibus admiſſas. Talia ſunt etiam Labana, non longè ab *iſtis*, *in* agro Nomentano, & circa Ereti locos. Habet Præneſte Fortunæ templum illuſtre, unde certa eduntur oracula. Iſtæ duæ urbes in montana regione ſitæ ſunt, diſtantes invicem ſtadiis c. è Roma verò bis tot Præneſte, at minus Tibur abeſt. Græcam verò utranque eſſe commemorant. Præneſte enim quondam polyſtephanum, id eſt multarum coronarum appellatam, valida autem nunc eſt utraque, ſed Præneſte amplius. Nam ſuper urbem quidem montem habet excelſum, à tergóque continui montis collo disjunctum, duobus ſtadiis arduum aſcenſu. Ad tam validam verò munitionem etiam foveis occultis quaquaverſum uſque ad plana perforata eſt, & aquationis gratia, & clandeſtinæ fugæ. In quarum una Marius obſidione oppreſſus oppetiit. Reliquis ſanè urbibus commoditati ſunt murorum munimina, Præneſtinis autem cladi, propter Romanorum ſeditiones. Confugientibus enim eò ſeditioſis, & per obſidionem deprehenſis, & urbem vaſtari, & agrum alienari contigit, ad

 inſon-

inſontes culpa relata. Fluit autem per agrum Vereſtis fluvius. Ex Orientali Romæ regione dictæ urbes extant. Interius verò ad montanum illarum tractum, alterum tergum eſt vallem in medio relinquens ad Alginum, ſublime ſanè ad Albanum uſque collum. ſuper eo quidem ſitum eſt Thuſculum, civitas egregiis ornamentis inſignis, quam vineta coronant, tectaque magnifica, ex ea præſertim regione, quæ in Romanum deſcendit aſpectum. Iſto in loco Thuſculanum eſt jugum, irriguum & terris fertile, quieto ſurgens aſcenſu, ubi videre licet villas, variis decoratas apparatibus. Contigua eſt Albano proxima monti ora ejuſdem virtutis apparatus pluchroſq; habens. Dehinc planities eſt, pleraq; Romę proxima, ſuburbaniſque ejus: pleraque mari vicina, minus verò ſalubris. Reliqua ductu facilis, paribuſque ſpectabilis ornamentis. poſt Albanum montem urbs eſt Aricia in Appia via, ſtadiis centum & ſexaginta à Roma diſtans. Curvus autem cùm ſit locus, habet tamen munitam ſummitatem. Cui quidem ſuperinſidet Lanuvium, Romanorum civitas in Appiæ viæ dextera, à qua proſpectus eſt maris & Antii. Eſt & Dianæ lucus, id eſt Artemiſium (ſic enim vocant) è ſiniſtra viæ regione, ex Aricia ad Arecinam, viam conſcendentibus, quod templum nominant, ædificium Tauricę. Nam Barbaricus

baricus quidam, Scytharumque circa templum mos obtinet. qui enim victimę mactator prius extiterit, ſacerdos inſtituitur, fugitivus quidam vir gladium tenens ad inſultus ſemper circunſpectans, ad tutandum ſtrenuè eſt paratus. Templum autem ſylva circundat, cui lacus inſtar pelagi fluctuans adjacet. Circumcirca montanum imminet ſupercilium continenter, unumque præaltum. cava inde regio templum, aquámque excipit. Fontes ſpectare licet, è quibus lacus expletur. Horum ſacra ſub cujuſdam dæmonis appellatione habentur. Scaturigines autem hoc in loco obſcurę ſunt, longius verò exterius ad ſuperficiem eminentes oſtenduntur. Hiſce locis proximus eſt mons Albanus multum ultra Artemiſium porrectus & illius ſupercilia, licet in rectum ſufficienter ardua. Continet autem hic lacum longè ampliorem alio, qui ad Artemiſium montem jacet. Vltra hæc dictæ prius urbes Latinæ viæ ſunt è quibus in mediterranea maximè Latinas inter urbes, ſita eſt Alba Marſis finitima, in excelſo locata ſaxo. Propè Fucinus eſt lacus, longitudine par pelago, is Marſis & vicinis maximè omnibus uſui fit. Memoriæ proditum eſt illum nonnunquam uſque ad montana creſcere, interdum autem rurſus decreſcere, ut merſa prius lacu loca deſiccentur, & agricolationē ruſticis exhibeant, quę ſubterra-

nei humoris tranſitione occulta quadam ratione, ſparſim efficiuntur. Denuò autem in unum fontes confluunt, aut omnino deficiunt, aut rurſum confligunt, quemadmodum de Amenano per Catanam defluente traditur. Qui quidem annos complures evaneſcens, iterum excurrit. Cæterùm de Fucino lacu Martiæ aquæ fontes emanare ſcriptis mandatum eſt, quæ rigationes Romæ propinant, quæque reliquas ſuper aquas probentur. Alba verò multoties ad noxiorum cuſtodiam uſi ſunt Romani, cùm excubias tempus poſtulat, quòd ager ipſe in profundo locatus ſit, & quaſi vallo circunſeptus, in ea carcerandos includentes. Quando quidem à vicinis Alpium, & Apennini gentibus exordium ſumpſimus, & inde tranſgreſſi, omnem intra mare Tyrrhenum, & Apenninos montes, regionem pervagati ſumus, ad Adriaticum ſinum declinatam uſque ad Samnites atque Campanos. Nunc regredientes, montanos aperiamus incolas, ad radices habitantes, & qui exterius ad litus uſque Adriaticum, & qui interius immorantur. A Gallicis autem inchoandum eſt rurſus montibus. Picenum igitur poſt Vmbriæ civitates, quæ inter Ariminum Anconémque jacent extenditur. Profecti ſunt autem Piceni à Sabinorum terra, qui ductu & auſpicio Pici, iter ineuntibus autoribus proficiſ-

ficiſcerentur, nomen deinde nacti fuere ab ave quam Marti dicatam, vetus opinio eſt. E montibus autem uſque in plana, & pelagus, eorum incipunt domicilia: quorum ager in longum magis quàm in latum excreſcit, bonus ad omnia. Cæterùm lignariis quàm frumentariis fructibus longè præſtantior. Ejus latitudo ex montibus ad mare patet ſpaciis inæqualibus. Longitudo autem ab Æſi fluvio navigabilis uſque ad Leaſtrum ſtadiorum DCCC. Vrbes verò habet, ex quibus Ancon Græca civitas eſt, à Syracuſanis condita, Dionifii tyrannidem fugitantibus. Sitáque eſt in promontorio, incluſum complectente portum, dum ad Septentriones circumflectitur. Vini autem ac frugum uberrima. Prope illam verò paululum ſupra mare Auxumum eſt, inde Septempeda, & Pneventia, & Potentia, & Firmum Piceni: ejus emporium Catellum eſt, Porrò verò Cypræ templum ſitum eſt, Tuſcorum ædificium. Nam illi Junonem Cypram nominant. Deinceps Druentum flumen, & ejuſdem nominis oppidum. Dehinc Trunoum & Matrinus fluvius, ab Adrianorum urbe fluens, emporium Adriæ ejuſdem appellationis habens. In mediterranea verò & ipſa eſt, & Aſculum Picenum. Locus munimine prævalidus, cui & murus & circunſtanteis montes ſupereminent, nullis penetrabiles exerciti-

x Truentum

x Truentum

citibus. Vltra Picenũ autem Veſtini ſunt, &Marſi,&Peligni,& Marrhucini,& Feretani, Samnites populi, regionem montanam poſſidentes, & mari non admodum proximi. Hęc autem natio exigua eſt quidẽ, cęterùm fortitudine conſpicua, oſtentata Romanis eorum ſæpiſſimè virtute. Primùm quidem, cum adverſus eos bellum gerebant: ſecundò verò, cùm ipſorum militiæ ſocietatem inibant: tertiò, cùm & libertatem, & civitatis communionem aſſequi volentes, repulſam paſſi deſciverunt, unde Marſicum exarſit bellum, Corfinium Pelignorum metropolim, communem univerſis Italis civitatem demonſtrantes, eámque tranſlato nomine Italicam appellantes, contra populum Romanum receptaculum, propugnaculúmque conſtituerunt. Adunatiſque complicibus, Imperatores & conſules creavere. Biennio igitur bellum protraxere, donec perfectum eſt, ut in civitatem communiter vocarentur, cujus rei gratia tantum belli conflatum fuerat incendium. Marſicum autem ideo nominatum eſt bellum, quoniam à Marſis rebellandi ſuſcitatum fuerat initium, præſertim à Pompedio. Cùm autem alioqui per vicos ætatem degant, habent, tamen urbes ſupra mare Corfinium, atque Sulmonem,& Maruvium,&Tegeatem, Marrhucinorum metropolim. Ad ipſum autem

mare

mare & Auternum Piceno contermi-num, quo nomine & fluvius eſt Veſtinos Marrhucinóſque diſterminans. Per Amiternium enim fluens agrum Veſtinóſque à dextera relinquens Marrhucinos ſupra Pelignos jacentes ponte trajicitur. Oppidulum verò pari vocatum nomine, Veſtinorum eſt. cæterùm & Peligni & Marrhucini eo communi emporio pariter utuntur. Abeſt pons ipſe à Corfinio, ſtadiis IIII & XX. Poſt Amiternum quod & Ferentanorum emporium eſt, Buca & Ferentanum ipſum Theano Apulo propinquum manet. Ortium eſt in Ferentanis, petra piratarum, qui domicilia ſua ex naufragiis conſtruunt, & in reliqua vita immanitate belluas imitari feruntur. In Ortium autem & Amiternum, medius Sagrus excurrit amnis, Ferentanos à Pelignis ſeparans. Ex Piceno in Apuliam, quam Græci Dauniam vocant, maritimus curſus eſt ſtadiorum CCCC & L. Deinceps poſt Latinam Campania eſt, ad mare pertinens. Supra quam in mediterranea Samnium eſt, uſque ad Ferentanos & Apulos. Deinde & ipſi Apuli, & gentes & aliæ uſque ad fretum Siculum. Primùm autem de Campania dicendum eſt. E Sinueſſa quidem reliquum deinceps litus uſque Miſenum quidam non exiguæ magnitudinis ſinus eſt. Altérque ab eo, multò quàm prior ille major eſt, quem Cra-

tera vocant, è Miſeno uſque ad Athæneum, cùm duobus coëuntibus promontoriis ſinuatur. Super has ripas tota eſt ſita Campania, campus omnes fœlicitate ſuperans. In ejus circuitu verò jacent tumuli mirifica fructuum ubertate conſpicui, monteſque Samnitum pariter & Oſcorum. Antiochus ſanè reliquit ſcriptum, hanc olim ab Opicis regionem habitatam fuiſſe, iſtos autem Auſonios appellatos. Cæterum Polybius duos hos fuiſſe populos oſtendit, falſa ductus opinione. Nam Opicos & Auſonios agrum circa Cratera incoluiſſe, memoriæ prodidit. Alii vero aſſerunt Opicos prius, & Auſones habitaſſe. Quidam gentem Oſcam illos poſteriore tempore ſubjugaſſe, hanc ipſam à Cumanis ejectam, illos ab Tuſcis expulſos. Campeſtria enim illa, propter loci virtutem bella concitaſſe, nempe cùm urbes duodecim populoſæ forent, Capuam, perinde ac illatum caput, nominarunt. Cùm autem per voluptatem ad lautitiam emolliti ſeſe convertiſſent, ſicut ex circumpadana fugati demigrarant, ſic & ex hoc agro ceſſere Samnitibus, quos ipſos ejecere Romani. Quódque magnæ ubertatis documentum eſt, far omni oryza prȩſtantius, parvo in tempore triticeam ſuperat alimoniam. Scriptis ſanè mandatū eſt, in nonnullis eorū arvis, bis anno zeam ſeri, & tertiò panicum.

cum. Aliquo ſemine verò quartò oleribus ſeminari. Atqui vina optima hinc Romam advehuntur, Falerna, Setina, atque Calena, cum quibus Surentina contendunt, facto nuper eorum periculo, quoniam longam accipiunt vetuſtatem. Pari modo laudem habet olei, totus maximè Venafranus ager, planis finitimis arvis. Prope mare poſt Sinueſſam Liternum eſt oppidum, ubi prioris Scipionis cognomento Africani ſepulchrum jacet. Ibi enim extremam conſumpſit ætatem, omiſſis (propter aliquorum ſimultatem) reipublicæ negotiis. Præterfluit autem eodem quo civitas nomine flumen. Sic & Vulturnus, pari cum urbe deinceps ſita appellatione. Labitúrque iſte per Venafrum, mediámque Campaniam. Dehinc ordine poſt has Cumæ ſunt, vetuſtiſſimum Chalcidentium, & Cumæorum ædificium. Antiquitate enim cunctas, & Siciliæ & Italiæ urbes antecellit. Ipſius autem claſſis ductores Hippocles Cumæus, & Megaſthenes Chalcidenſis, inter ſeſe pepigère, ut horùm quidem colonia fieret, horum autem appellatione nominaretur, qua ex re hac ſanè ætate Cumæ nuncupantur: à Chalcidenſibus tamen conditum putatur oppidum. Superioribus annis fortunatus erat & campus nomine Phlegæus, in quo res à Gigantibus geſtas fabulæ divulgant, nullam aliam ob cauſam (ut credi fas

eſt) quàm quod terra ipſa ſuapte virtute præliorum concitatrix eſſet. Poſterius verò potiti urbis Campani, multis per contumeliam homines injuriis afficientes, etiam eorum ſeſe uxoribus commiſſebant. Tamen adhuc multa Græci ritus, & ornamenti veſtigia ſervantur, tum legum, tum ſacrorum. Nonnulli Cumas ob κύματα, id eſt, fluctus nomen duxiſſe memorant. Litus enim proximum frequentibus abundat tergoribus, quibus illæſæ ferunt undæ. Præſtantiſſima verò ſunt & ipſis oſtrea. Hocque in ſinu fruticoſis virgultis frequens & arboribus ſylva eſt, multis porrecta ſtadiis aquarum indiga, cæterùm ſabuloſa, quam Gallinariam vocant ſylvam. Hic Sex. Pompeii claſſis præfecti, piratica ſtruxere navigia, qua tempeſtate Siciliam ab Romano deſciſcere fecit Imperio. Proximum Cumis eſt Miſenum promontorium, in medióque palus Acheruſia, quædam à mari refuſio alto cœno referta. Vbi Miſenum circunflectenti, ſtatim ſub rupe lacus obviat. Deinde reductum profundum litus in ſinum Bajas aperit, aquáſque calidas & ad voluptatem, & ad ſanandos morbos accommodiſſimas. Contiguus Baiis Lucrinus adeſt ſinus, intra quem Avernus eſt, qui comprehenſam uſque Miſenum tellurem * Cherrhoneſum, à maris ſpacio, inter ipſum atque Cumas. Exiguus enim eſt reliquus * iſthmus,

* χεῤῥόνησος, id eſt, peninſula.

* iſthmus, paucorum ſanè ſtadiorum ſolum, per foſſam quà Cumas itur, & ad mare ipſum. In Averno autem maiores noſtri Homerica defunctorum vaticinia fuiſſe, fabulis edidere. Ibique cum oraculum extitiſſe traditum ſit, Vlyſſem eò navigaſſe. Eſt autem Avernus, & fundo & oſtio ſinus commodus, & magnitudine & natura portum continens, & uſum tamen portus nequaquam præbens, quòd ante illum Lucrinus portus iaceat. Supercilia quædam ardua Avernum undique circuncludunt, præter oſtium. Hoc quidem in tempore, amœnis culta modis, olim autem agreſtibus referta nemoribus, & proceris arboribus invia, quæ ſuperſtitione quadam umbris obſcurum ſinum reddebant. Rumor erat indigenarum, ſupervolantes aves, quas teter exhalans odor exanimaret, in ipſas aquas decidere, ſicut in locis ad Plutonem deferentibus. Hanc autem locorum partem, Plutoni dicatam opinabantur. Hic etiã Cimmerios dici, placatiſq; prius per ſacrificia diis Manibus, illuc intrabatur. Aderant enim qui talibus exponẽdis ductores eſſent ſacerdotes, locorum fructus percipientes. Fons verò ibi fluvialibus ſcatens aquis excurrit in mare. ab eius uſu abſtinebant omnes, Stygias opinantes eſſe aquas. Eodẽ in loco conſtructum eſt oraculum, ex aquarúmque fervore vicinarum Phlegethontem eſſe, con-

* *ἰσθμὸς, id eſt, collum, vel terra inter duo maria.*

conjecturam factitabant, & ex Acheruſia. Ephorus autem quidam vicinus Cimmeriis habitans, in ſubterraneis eos habitare domiciliis, quas Argillas appellant, commemoravit, eóſque per foſſas quaſdam inter ſeſe commeare, & advenas intra oraculum venientes excipere, quod maxima ex parte ſub terra erat conditum. Victum verò ex metallorum effoſſione quæritare, & ex divinationum mercede, atque proventibus ab rege deſignatis, patrium eſſe latrocinantibus morem, ut nemo ſolem aſpiciat, noctu autem extra telluris hiatus egredi. Quocirca de ipſis dixiſſe poëtam,

Odyſ. λ. *Eos ſol Phaëton nullo intuetur in tempore.*

Homines ipſos poſtea quodam à rege deletos, cùm illi nequaquam ſucceſſerit oraculi fides. Nunc autem ædes ipſa divina in alium tranſlata locum permanet. Hujus generis apud majores noſtros extitere fabulamenta. Atqui hiſce annis, cùm Averni lucum ſucciderit Agrippa, locis perpulchra adornatis ædificia, conſciſſaque deinde uſque Cumas ſubterranea foſſa, omnia illa fabulæ apparuerunt. Coccejum eam quidem condidiſſe foſſam, memoriæ proditum eſt, & eam quæ ex Dicæarchia, id eſt Puteolis extat Neapolin ad Bajas, quodammodo eum ſecutus ſermonem, qui proximè de Simmeriis explicatus eſt. Forſan & huic lo-

co

co morem patrium eſſe cogitavit, vias fieri per foſſas. Lucrinus verò ſinus uſque Bajas latitudinem pandit, qui ex exteriori pelago, per aggerem longitudinis ſtadiorum VIII. latitudinis autem unius orbitæ arcetur. Illum autem ab Hercule, traducendarum Geryone boum cauſa, aggeratum fuiſſe perhibent. Qui cum pedibus perambulari, propter fluctus ingruentes per hyemes ſupernè vix poſſet, Agrippa exornatum melius conſtruxit. Levioribus enim lembis præſtat ingreſſum, ſum, ſtantibus in achora rurſus incōmodus, captandis verò oſtreis uberrimus. Quidam hunc Acheruſiæ ſtagnum eſſe aſſerunt, at Artemidorus ipſum Avernum. Bajas autem ab Vlyſſis ſocio, Baja nomine, vocabulum traxiſſe ferunt atque Miſenorum. Deinceps Puteolanum litus extat, & oppidum ipſum, quod antea quidem Cumanorum fuerat emporium, quodam in ſupercilio conſtructum. bello autem quod ductu & auſpicio gerebatur Annibalis, Romani frequentibus accolis habitatum reddiderunt, & nomine è Dicæarchia permutato, à puteorum frequentia Puteolos appellavere. Sunt etiam qui ab aquarum putore, qui per totum illum & Bajarum & Cumarum tractum exiſtit, ubi & ſulphuris & ignis, aquarum calidarum plena ſunt omnia. Quidam autem Plegram ob eam cauſam Cumanum agrum vocatum

tum opinantur, talibúſque ignis & aquæ profluviis, Gigantum vulnera, fulminibus dejectorum attribuunt. Vrbs autem ampliſſimum factum eſt emporium, manufactos cotones & ſtationes habens. Quas ad res commodum conducit arenarum ingenium, quæ calcis quàm ſimillimæ compactæ validiſſimum conglutinantur in modum. Vnde commixta ſabulo glarea, aggeres projectantur in pelagus, ripáſque patentes ſinuoſos in receſſus redigunt; ſic ingentes onerariç naves jactis ibi conquieſcunt anchoris. Super urbem verò ſtatim Vlcanium forum imminet, campus ardentibus incluſus ſuperciliis, quę velut à fornácibus exhalationes, magno cum fremitu paſſim habent. Campus autẽ tracto plenus eſt ſulphure. Poſt Dicæarchiam quidem Neapolis eſt Cumanorum, poſtea verò & Chalcidenſes incoluerunt, & ex Pithecuſis Atheniſque venientes, unde & nova civitas, id eſt Neapolis appellata fuit, ubi Parthenopes unius è Sirenibus ſepulchrum oſtenditur, & gymnicum agonem, jubente oraculo, celebrant. Orta deinde ſeditione, quoſdam inquilinos admiſere Campanos, & inimiciſſimis perinde ac conjunctiſſimis uti coacti ſunt, quando quidem conjunctos alienatos haberent. Res quidem Campanorum initio Gręcas fuiſſe, deinde Græcis permixtas, documento ſunt præfectorum urbis nomina.

Ritus

Ritus & educationis Grȩcorum hoc in loco plurima ſervantur adhuc veſtigia, gymnaſia ſcilicet, puberum cœtus, & Grȩca vocabula, tametſi Romana ibidem adſit multitudo. Apud eos verò nunc quinquennalis ſacer ille muſicus, & gymnicus complures per dies celebratur agon, illorum ȩmulus, qui per Grȩciam clariſſima celebritate geruntur. Extat & his in locis intra montem effoſſa ſpelunca, in Dicæarchiæ Neapoliſque medio, ſicut altera Cumas tendens facta, in qua via obviis curribus pervia, multis panditur ſtadiis, è ſuperna autem montis parte excifis multifariam feneſtris, lumen in profunditatem infunditur. Habet & Neapolis calidarum aquarũ ſcatebras, & apparatiſſima balnea, nulla ex parte Bajanis inferiora, numero autem & multitudine cedentia. Alia enim ibi urbs condita eſt, imperatore alio ſuper alium magnificentius quàm Puteoli ædificante. Plurimum verò è Roma Neapolin ſeceſſum facientes, victum Græcanico ritu perducunt, aut quietis atque otii gratia, præſertim qui eruditioni dant operam, aut remiſſioris vitæ deſiderio, & quos ſenectus affligit, vel adverſa valetudo. Plerique etiam Romani eodem vivendi genere delectati, cùm tantam mortalium multitudinem in ſimili degentem inſtituto, ipſa in civitate verſari contemplentur, ſtudioſè ac libenter urbem incolunt, ibi

ibi ducentes ætatem. Proximum eſt oppidum Heraclium, incumbens mari, promontorium habens, mirum in modum vento afflatum Africo, adeò ut ſaluberrima ipſa addatur habitatio. Hanc quoque tenuerunt Oſci, & deinceps Pompæam, quàm Sarnus amnis alluit, poſtmodum Tuſci & Pelaſgi, deinde Samnites, qui etiam his è locis ejecti fuere. Nolæ vero & Nuceriæ & ˣAncherarum emporium eſt, ejuſdem nominis coloniæ, quæ circa Creonem eſt, quod ad Sarnum flumen eſt onera excipientem & emittentem. Hiſce locis incumbit mons Veſuvius, amœniſſimis habitatus agris, excepto cacumine. Id magna ex parte planitiem habet, fructum nullum omnino ferentem; & cineres in proſpectu habens, cavernoſaque monſtrat antra, combuſtis ex petris, ut color indicat, utpote quas ignis abroſerit, quare conjecturis aſſequare plagam iſtam prioribus annis ardere ſolitam, & ignis habere crateras: reſtinctam autem eſſe, ceſſante materia. Fortè hanc fertilitatis, quæ circa locum eſt, cauſam dixeris: ſicut de Catana proditum eſt, ejectum Ab Ætnæis ignibus cinerem ea ex parte lætam vineis tellurem effeciſſe. Excoctas enim igne glebas, pingue aliquid habere, quod uberiores fructus afferat. Vapore nanque ipſo magis vliginis abundante, commodiores fieri, quemadmodum & ſulphureę omnes

ˣ Acerrarum

omnes. Humectatæ deinde, & exuſtis cineribus reſtinctæ, ad frugum procreationem, permutationem induerunt. Pompeiis contiguum eſt Campanorum Syræum, unde Athenæum, id eſt Minervium imminet, quod quidam Prænuſſum nominant promontorium. Extat autem in extremo *ejus Minervæ* ſacellum, quod Vlyſſes ædificavit. Hinc ad Capreas inſulam curſus eſt undis breviſſimus, circunflectenti vero promontorium, exiguæ quædam occurrunt inſulæ, ſaxoſæ quidem atque deſertæ, quas Sirenas appellant. Ex ea quæ Surentum aſpicit, regione quædam ſacra monſtratur ædes, vetuſtiſſima oſtendens munera, quæ accolæ loci veneratione, frequentes obtulerant. Hactenus terminatur ſinus, quem Craterem appellant duobus diviſus promontoriis, Meridiem ſpectantibus. Miſeno videlicet & Athenæo. Totus vero ornamentis inſignitur, tum jam dictis urbibus, tum ædificiis arbuſtiſque conſpicuus, quæ cùm intermedia continentur, porrigantur, unius civitatis aſpectum offerunt. Ante Miſenum Prochyta jacet inſula, à Pithecuſis quandoque divulſa. Eretrienſes autem ſimul & Chalcidenſes Pithecuſas habitarunt, qui cùm terræ frugibus & auri foſſionibus beatiſſimi forent, coorta ſeditione inſulam reliquere. Poſtremóque terræ motibus expulſi, & exhalantibus igni-

bus

bus & invaleſcente mari & aquarum fervoribus, exceſſere. hujus enim generis eructationes habet inſula, ob quas miſſi ab Hierone tyranno Syracuſanorum, paratum jam à ſe murum deſerere coacti ſunt, ſimul & inſulam accedentes, poſtea Neapolitani locum occupavere. Quàm ob cauſam nata eſt fabula, quæ Typhonem ea in inſula ſepultum afferat, cumque his latus vertat, evaporare flammas & aquas, quandoque autem contingit, ut minores inſulæ effervefcentem aquam habeant. Veriſimiliora quidem ſunt, quæ Pindarus dixit, ex iis quę cernuntur commotus, quòd omnis iſte tractus, ſi à Cumis incipias, uſque in Siciliam ignitus eſt, & profundas quaſdam in unum coëuntes habet cavernas, in Græciam & continentes terras exporrectas. Ideóque Ætna & Liparenſis inſulæ, & Puteolanus ager, & Neapolitanus, & Bajanus, & Pithecuſæ talem habent, qualem cuncti ſcriptum reliquere naturam. Quæ cùm intelligeret Pindarus, cunctis ſub his locis ſepultum jacere Typhonem cecinit.* Tymæus quoque, priſcos illos, multas de Pithecuſis fabulas edidiſſe, ait. Paulò antè illum collem Epomeum in inſulæ medio ſitum, per quoſdam terræmotus incendia evomuiſſe, tradit, & terram intermediam in pelagus ignes non paucos ejectaſſe. Quodque telluris redactum eſt in cinerem,

Hic non ſunt redditi Pindari verſus.

cùm

cùm ſublimius exhalet Typhonis, id eſt, ardoris in morem, rurſus ut fulmen recidit in inſulam. Quæ cùm in pelagus ad tria excurriſſet ſtadia, non multo pòſt regreſſa eſt, inde recurſum maris inſulam immerſiſſe, & ita inſulæ ignem reſtinctum eſſe. Quo ex fragore, qui continentem habitant, relicto litore in ſuperiorem effugiſſe Campaniam. Calidæ locorum iſtorum aquæ, laborantes lapide ſanare creduntur. Caprearum duo antiquitus fuerant oppidula, nunc verò unum, quòd Neapolitani occupavere. Ii amiſſas bello Pithecuſas recepere, denuo Auguſto Cæſare illis donante. Capreas verò magnificentiſſimis ibi ſtructis ædificiis, peculiare ſibi fecit receptaculum. Hæ quidem ſunt maritimæ Campanorum civitates, & adjacentes hujuſmodi inſulæ. Intra mediterraneam autem urbium mater, id eſt, metropolis, & pro vocabuli etymologia, verè caput eſt Capua. Reliquas enim ſi ei compares, caſtella quædam cenſeas, præter Teanum & Sidicinum. hæc enim dignitate præſtans, in Appia via jacet, & quæ ab ea Brunduſium ducunt, Callateria & Calydium & Beneventum. Romam verſus autem Caſilinum ſitum eſt ad flumen Vulturnum, in quo Præneſtini milites XL. & quingenti adverſus Annibalem, variis inſtructum copiis, tandiu obſidionem pertulere, ut invaleſcente fame,

ſame, modius drachmis c c. venundaretur, & venditor quidem mortem oppetierit, emptor autem incolumis evaſerit. Cùm autem Annibal eos rapas propè murum ſeminaſſe conſpiceret, tantam animorum tolerantiam admiratione proſecutus eſt, quòd homines tandiu obſiſtere poſſe ſperarent, quoad rapæ matureſcerent. Itaque paucis exceptis, mortales illi victores extitere omnes, niſi quos aut fames confecit, aut prælia. Vltra jam dictas, ſunt hæ quoque Campaniæ civitates, quarum mentionem ſuperius fecimus. Calce & Teanum, Sidicinum, quas duæ Fortunæ ædes ſeparant, utroque ex latere conſtructæ Latinæ viæ. Item Sueſſula, & Atella, & Nola, & Nuceria, & Acerræ, & Avella, & aliæ his minores habitatæ, è quibus aliquas Samniticas eſſe ajunt. Siquidem prioribus annis Samnites uſque ad Latinam & Ardeam excurſiones facientes poſtmodum & Campaniam populantes, latè imperium obtinebant. Alioquin etenim imperioſè dominantibus, parere diſcentes, ſtatim edictis obtemperabant. Nunc autem cùm ab aliis, tum verò à Sylla dominatu Romanos obtinente, peracta res eſt. Qui poſtquam Italorum rebelliones multis diſſipavit præliis, hos fermè ſolos conſiſtentes, & in unum adverſus Romam conſpirantes conſpicatus, ante illorum mœnia caſtris locatis, partim in pugna obtruncavit,

vit, nullis vitam impartiens captis, partim verò qui arma projecerant, ad millia tria, vel ut alii, quatuor, in campo Martio ad Ovilia coactos, immiſſis militibus, triduo jugulavit. Factis inde proſcriptionibus, non antea deſtitit, quàm Samnitum nomen deleverit, aut ex Italiæ finibus omnes ejecerit. Cùm autem de tanta incuſaretur iracundia, reſpondebat, magiſtra ſeſe experientia didiciſſe, ne unum quidem Romanū pacem producturum, quoad per ſe Samnites ipſi conſiſterent. Itaque per vicos factæ fuere civitates, aliquæ verò radicitus extinctę. Bojanum, Eſernina, Pauna, Teleſia, Venafro conjuncta, & alię tales, quarum ne unam quidem pro dignitate cenſueris civitatem. Nos autem pro Italiæ potentia, & claritate, quantum ſatis eſt percurrimus, tamen Beneventum & Venuſia probè ac fœliciter conſiſtebant. De Samnitibus hujuſmodi vulgatus eſt ſermo, Sabinos quidem adverſus Vmbros diutino certantes bello, quorundam more Græcorum votum feciſſe, ut eo anno nata immolarent. Re igitur bene geſta reverſi, nata partim ſacrificarunt, partim conſecrarunt. Cęterùm facta ſterilitate, vulgatum eſt à quibuſdam, oportere & liberos conſecrari, quòd & patraverunt. Siquidem editos in lucem pueros Marti conſecratos acclamaverunt, eos tamen virilem ingreſſos ætatem, in coloniam emiſe-

ſerunt, quibus dux factus eſt Taurus. In Opicorum autem agro cubantes,qui vicatim vitam agebant, eos ejiciunt: ejectiſque illis,ſedes ibi locarunt,&de augurum ſententia, Marti taurum mactaverunt,qui ducem illisTaurum exhibuerat. Quam ob rem eos diminutivo vocabulo parentibus,Sabellos appelatos fuiſſe crediderim: Sabinos autem ob aliam cauſã, quos Græci Samnitas nuncupant. Aliqui verò Laconas, eos ſibi ſocios habitandi feciſſe,memoriæ tradidere. Ea propter illos Græcos * benevolentia complexos fuiſſe,plerique illos Pitanitas appellant. Exiſtimant autem ex Tarentinis eos originem ducere, qui finitimos & homines potentia prævalidos, blandimentis alliciant, & charitate devinciant. Quippe qui pedeſtris excercitus LXXX. millia, & equites octo millia aliquando domo emiſerunt. Legem honeſtam quidem,& quæ ad virtutem vehementer excitet, Samnitibus extare ferunt. Haud enim filias ſuas, quibus collibuerit, nuptum dare fas eſt. Verùm quotannis decem præſtantes decerni virgines, ac optimos totidem adoleſcentes, ex iis primam primo locari, ſecundam ſecundo, & ita deinceps. Hoc pacto, quòd ſi is qui primam accepit, honeſtam inſtitutionem mutaverit in deterius, habitus contemptui per ignominiam eſt, & ei locata adimitur. Ordine dehinc

ſunt

* *φιλέλληνας ὑπάρξαι. Pitanites forte ἀπὸ τῆς Πιτάνης πόλεως. author Steph.*

ſunt Hirpini & ipſi Samniticæ gentis. Qui quidem ex Lupo nomen adepti fuerunt, qui eis in deducenda colonia dux oblatus eſt. Samnites enim lupum vocant Hirpum. Confines ii autem Lucanis adjunguntur, qui in mediterraneis habitant. De Samnitibus quidem hæc. at Campanis, ob loci ubertatem, idem bonorum ac malorum uſus evenit. Eò enim deliciarum provecti ſunt, ut ad gladiatorum paria depugnaturorum convivas invitarent ad cœnam, numerum quidem eorum pro cœnarum dignitate definientes. Cum verò Annibali ſeſe dedidiſſent, exercitum ejus ad hyberna ſuſcipientes, adeò voluptatum illecebris homines demolitos effœminarunt, ut Annibal ipſe dixerit, Victor ipſe periclitor, ne hoſtilis præda fiam: quippe qui milites viros dederim, fœminas recipiam. Illis autem potiti noviſſimè Romani, permultis eos calamitatibus caſtigatos reddidere, ad extremúmque agrum eorum ſorte diviſerunt. Veruntamen hoc tempore fœlicem ducunt ætatem, cum finitimis concordiam habentes, priſcámque ſervantes dignitatem, & civitatis amplitudine, & flore virorum. Poſt Campaniam verò, & terram Samnitum uſque ad Ferentanos, ad mare Tyrrhenum, Picentinorum natio colit, pars modica eorum Picentinorum qui Adriam habitant, quos quidem Romani Poſidoniatem in ſinum Lucanos

colonos traducere. Hoc verò tempore ſinus ipſe Pæſtanus nuncupatur. Verum urbs ipſa Poſidonia, Pæſtus vocatur, medio in ſinu locata. Porrò Sybaritę ad mare urbem poſuere: quippe qui antè ſe habitantes alios extruſerunt, quos viciſſim poſteriori tempore Lucani ejecerunt. Lucanis inde Romani oppidū intercepere, quòd inſalubre facit amnis, diffuſus in paludes, vicinus oppido. Inter Sirenuſſas verò & Pæſtum Marcinna eſt, Tuſcorum ædificium, cęterum ab Samnitibus habitatum. Hinc ad Pompejos per Nuceriam iſthmus jacet, non ultra ſtadia centum & viginti. Picentes autem uſque Sylarin perveniunt flumen, qui ab hoc agro veterem ſeparat Campaniam. Cui quidem fluvio proprium illud ineſſe traditur, ut in ejus aquas demiſſa virgulta* ſaxificentur, forma tamen coloreque ſervato. Picentum verò metropolis erat quondam Picentia, nunc verò per vicos vitam agunt, ab Romanis expulſi, propter initam cùm Annibale ſocietatem. Quo quidem in tempore, pro militari officio, ut viatoris publici aut tabellarii operam explerent, aſſignati ſunt, quemadmodum & Lucanii & Brutii eaſdem ob cauſas. Paulum autem ſupra mare, Romani Salernum cuſtodiæ gratia in eos muniêrunt. Cæterùm è Sirenuſſis ad Silarin, ſtadia ducenta & ſexaginta interſunt.

* ἀπολιθοῦσθαι. *id eſt in lapidem vigentur.*

STRA-

STRABONIS GEOGRAPHICORUM LIBER VI.

ARGVMENTVM.

Sexto libro reliqua Italiæ pars, ab Adriatico ad Macedoniam uſque deſcribitur, in quibus ſunt Apulia, Calabria, & quæcunque ad Ionium ſinum unà cum adjacentibus inſulis uſque ad Ceraunios montes ſita ſunt: & rurſum quæ ex alia parte, quæ uſque ad Carthaginem, atque interjacenteis illic inſulas, referuntur.

POST Silaris autem oſtium Lucania eſt, & Junonis Argivæ templum, quod ab Jaſone conſtructum fuit, proximaque ad ſtadia quinquaginta Poſidonia. Hinc cùm enavigaveris, Leucoſia occurrit inſula, parvum ad continentem habens curſum, nomen è Sirenum una ſortita, quæ hoc loco injecta periit, cùm in profundum (ut fabulæ tradunt) ſeſe abjeciſſent. E regione Sirenuſſarum promontorium adjacet, Poſidoniatem ſinum efficiens. Alius item flectenti contiguus ſinus offertur, ubi urbs ab ædificatoribus Phocenſibus Hyela nominata eſt; cum eam quidem Helam à fonte quodam nominarint, noſtra verò ętas E-

leam dicit, è qua Parmenides atque Zeno ducunt originem, Pythagoricæ ſectæ viri. Eam per illos prioribus etiam annis, legibus & inſtitutis bene ſortunatam extitiſſe arbitror. Quocirca & adverſum Lucanos obſtitere, contraque Poſidoniates validiores evaſere, licet & agro & hominum multitudine cederent. Igitur ob ſterilis terræ tenuitatem, magnam rebus marinis operam dare coguntur, & piſcium condimenta conficere, & operationes ejuſmodi reliquas. Antiochus ſcriptum edidit, capta Phocide ab ductore Cyri Harpago, qui naves cum familia ipſorum tota conſcendere potuere, primum eos ad Cyronem curſum tenuiſſe, atque Maſſiliam Creontiada duce, inde rejectos Eleam condidiſſe. Quidam ab Eleete fluvio nomen inditum eſſe tradunt. Civitas autem à Poſidonia ſtadia ad ducenta diſtat, poſt illámque promontorium extat Palinurus. Ante agrum verò Eleæ duæ cum ſtatione jacent inſulæ, Oenotriæ dictæ. Dehinc poſt Palinurum Pyxuntis promontorium prominet, & portus & amnis. tria enim uno contenta ſunt nomine. Eò habitatores induxit Micythus Meſſenæ Siculæ princeps, qui rurſus inde, paucis relictis, commigrarunt. Secundùm Pyxuntem ſinus eſt Talaus, & amnis Talaus, & urbs Lucaniæ poſtrema, paulum à mari ſemota. Sybaritarum colonia.

Ad

Ad quam ab Hela cccc interſunt ſtadia. univerſus Lucaniæ navigationis tractus, ſtadia DC & quinquaginta eſt. Juxtaque ſacellum Draconis eſt, qui comitum Vlyſſis unus extitit. De quo illud Italis vulgatum eſt oraculum,

Olim Lajo cadet heu plebs multa Draconi.

Ibi enim Græci qui in Italia erant populi, adunato exercitu, re malè geſta, à Lucanis deleti ſunt, ab iſto decepti oraculo. Hæc ſunt ad Tyrrhenum litus Lucanorum loca, quæ initiò quidem alterum nequaquam attigerant mare, verùm omnia Græcorum tenebantur imperio, qui Tarentinum habent ſinum, necdum ulli ante Græcorum adventum uſquam Lucani verſabantur, cæterum Chones & Oenotri loca ipſa colebant. Cùm autem res Samnitica eò magnitudinis creviſſet, ut & Chones & Oenotros ejeciſſent, Lucanos eam in partem colonos Samnites deduxerunt. Cumq; Gręci utrunque ſimul litus, ad fretum uſq; tenerent, inter Græcos & Barbaros diutinum conflatum eſt bellum. Sicilię verò tyranni, & poſtea Carthaginenſes, nunc quidem contra Romanos de Siciliæ imperio decertantes, nunc autem de Italię regno, omnes eorum locorum incolas vaſtarunt: poſt Gręcos etiā magnā mediterraneam partē interceperunt, à Trojanis orſi temporibus. Jam enim tantopere res Græca

amplificata fuerat, ut & hanc Siciliam magnam Græciani appellarent. Hoc autem tempore præter Tarentum Rhegiumque & Neapolin, omnes in Barbaros tranſiſſe mores obvenit: & alia ſub Lucanorum, alia ſub Brutiorum ditione teneri, aut Campanorum. Campanos quidem nomine, verè autem Romanos dico. nam ipſi Romani facti ſunt. Sed terræ ambitum tractanti, & quæ hoc tempore ſint & nonnulla ſuperioris ætatis dicenda ſunt, præſertim cum gloria nobilitata fuerint. De Lucanis quidem qui Tuſcum litus attingunt, dictum eſt. Qui verò mediterraneam plagam tenent, ſupra Tarentinum ſinum incolunt. Adeò autem funditus ipſi & Brutii, & Samnites, eorum generis authores deleti ſunt, ut eorum domicilia diſtinguere ac terminare difficillimum ſit. Quorum quidem cauſa eſt, quoniam nulla gentium ſingularum, ulla in ſede communis exiſtit multitudo, non ſermonis proprii ritus, non armaturę, non indumentorum, non ſimilium rerum conſuetudo, quæ omnino defecerunt. Alioqui ſingulorum habitacula penitus ignobilia ſunt. Quæ verò de illis accepimus, ipſorum communem ſermonem faciemus, neque eos qui interius incolunt, ad hoc * agimus, Lucanos ſcilicet, & iis propinquos Samnites. Petelia quidem Lucanorum metropolis putatur, ſatis ad hoc tempus incolarum

* ὁ δεῖν παρὰ τοῦτο ποιούμενοι τοὺς τὴν μεσόγαιαν οἰκοῦντας.

larum habens. Hanc Philoctetes è Melibœa per ſeditionem profugus ędificavit, egregiis munimentis validam, adeò ut Samnites eam quandoque caſtellis exædificatis corroborarint. Circa loca ipſa Philoctetes & vetuſtam condidit Crimiſſam. Apollodorus quidē in expoſitione navium, Philoctetæ mentionem inferens, nonnullos dixiſſe ait, quòd Philoctetes ad Crotoniatarum agrum profectus, promontorium Crimiſſam habitari fecerit, & ſupra illud oppidum Chonin, à quo Chones incolæ dicti. Ab eo verò quidam in Siciliam ad Ericen miſſi, unà cum Trojano Ægeſto, Ægeſtę mœnia feciſſe & Pumentum item, at Vertinæ interius & Calaſerna, & exigui quidam alii vici uſque Venuſiam urbem celebrem extant. Hanc ſanè & reliquas ordine deinde ſitas, quà Campaniam peteres, Samnitidas eſſe arbitror. Super Thurios autem & regio patet, quam Thurianam vocant. Lucani quidem ab Samnitibus genus ducunt, qui ſuperatis bello Poſidoniatis, & eorum ſociis eorum potiti ſunt urbium. Hi autem cum alio tempore populari ſtatu regerentur, ingruentibus bellis, regem magiſtratus ipſi deligebant: nunc gens tota Romana eſt. Poſitam deinde maritimam plagam, ad Euripum uſque Siculum Brutii poſſident, ſtadiorum ſpacio mille trecentorum & quinquaginta. Antiochus in con-

id eſt, Non habita ratione eorum qui mediterraneam habitant. Vel, relictis iis qui, &c.

ſcripto ab eo de Italia volumine, hanc vocari ſolitam Italiam aſſerit, déque illa ſeſe conſcribere, quam priſci Oenotriam appellavere. Ejus terminum oſtendit, quem è Tyrrheno quidem mari Brutiæ terræ diximus Laum flumen, è Siculo autem Metapontium. Tarentinam verò, quæ Metapontio confinis eſt, terram extra Italiam nominatim explicat, quam Japygiam vocat. Item antiquis Oenotros & Italos ſolos appellatos fuiſſe dicit, qui intra iſthmum ad fretum vergunt Siculum. Eſt autem iſthmus ipſe, id eſt, incluſa terra pelago ſtadiorum centum & ſexaginta intra ſinus geminos, Hipponiatem ſcilicet, quem Antiochus Napitinum dixit, & Scyllaticum alterum. Navigationis autem ipſius ambitus, & ſpacium terræ comprehenſum, iter ad interiorem euripum, duûm millium ſtadiorum eſt. Huc uſque verò inquit, Italiæ, & Oenotriæ nomen extenditur, ad Metapontinos & Sirenitides, videlicet hanc regionem Chones, gentem Oenotriam, & quidem inſignem habitaſſe, & terram nominaſſe Choniam. Atqui hic modo quodam ſimpliciore atque vetuſtiore diſſeruit, nulla Lucanorum ac Brutiorum facta diſtinctione. Eſt verò Lucania inter Tyrrhenum Siculúmque litus interjacens, hinc quidem à Sylari uſque Laum, hinc à Metaponto uſque ad Thurios: ad ipſam verò conti-

Digitized by Google

continentem, è Samnitibus uſque ad iſthmum, qui à Thuriis in Cerillos extenditur prope Laum. Stadia autem ſunt ipſius iſthmi ccc. Supráque hos Brutii Cherrhoneſum habitant. Et in hoc ſanè alia comprehenditur Cherrhoneſus, iſthmum habens, qui à Scyllatio ad Hipponiatem ſinum porrigitur. Eis autem hoc à Lucanis nomen inditum eſt. Brutios enim Lucani rebelles fugitivoſque vocant. Antea nanque Brutii Lucanorum paſtores fuerant, à quibus transfugerunt, atque dehinc remiſſi in libertate vitam exegerunt: qua tempeſtate Dion adverſus Dionyſium exercitu ducto, cuncta in cunctos perturbata effecit. Hæc quidem tam de Lucanis, quàm de Brutiis in univerſum dicta conſcribimus. Ab Lao ſanè prima urbs Brutiæ extat Temaſa, quam Auſonii condiderunt. Noſtræ autem ætatis homines Tempſam eam vocitant. Poſt illos eam habuerant Thoantis comites Ætoli, quos ejecere Brutii. Brutios de hinc & Annibal & Romani funditus extinxere. Prope Temeſam ſacellum eſt, oleaſtris circunſeptum, Politæ Vlyſſis ſocio dicatum: quem Barbarorum fraude trucidatum, graves excitaſſe iras tradunt. Ad eóſque extare proverbium, Heroëm Temeſæ ingruere ſibi dicat nemo. Locrenſibus autem Epizephyriis ipſa urbe potitis, Euthymum fabulan-

bulantur pugilem, poſtquam ad eum deſcendiſſet, victorem evaſiſſe pugnæ: atque ut finitimos ab eo tributo abſolveret coëgiſſe. Hujusque Temeſæ poëtam meminiſſe ajunt, non autem illius, quæ in Cypro eſt Temeſæ. Nam utroque modo dicitur: Quod ad Temeſam ærariam eſt, & ærifodinarum locus oſtenditur, quæ hiſce defecere annis. Huic proxima Terina eſt, quam cum Annibal tutari poſſe deſperaret, ſolo æquavit, qua tempeſtate in ipſam confugerat terram Brutiam. Poſtea Brutiorum metropolis eſt Conſentia. Supra illam paululum Pandoſia eſt, validum propugnaculum, ubi Moloſſorum rex Alexander trucidatus eſt, Dodonæo deceptus oraculo, Acherontem atque Pandoſiam cavere jubente, cum ſimilis appellationis loca in Theſprotio monſtrentur agro. Trivertex autem ipſum eſt propugnaculum, cui Acheron amnis præterfluit. Aliud inſuper fraudavit oraculum,

Pandoſia perdes populum quandoque trivertex.

Credidit enim hoſtium non ſuorum cladem oſtentari. Oenotriorum quoque regum regiam fuiſſe Pandoſiam, memoriæ proditum eſt. Poſt Conſentiam Hipponium eſt, Locrorum ædificium, quod Brutiis obtinentibus eripuere Romani: & mutato deinde vocabulo, Vi-

Vibonam Valentiam appellavere. Ad hæc verò loca Proſerpinam è Sicilia adventaſſe legendos ad flores, credidere veteres, quoniam florentiſſimæ regionis amœniſſima prata eſſe conſtat. Hinc matronis uſus invaluit, ut collectis ex floribus coronas texant, cùm per dies feſtos empta geſtare ſerta, vitio illis detur. Habet emporium, quod olim Agathocles Siciliæ tyrannus, ea potitus urbe inſtituit. Inde cùm ad Herculis portum naviges, extrema Italiæ circunflectis, quæ ad fretum jacentia, in Occaſum ſpectant. In quo navigationis tractu Locrorum civitas Medama eſt. Nec longè ejuſdem nominis fons magnus, cum emporio nobili, propeque fluvius eſt Metaurus, & ejuſdem nominis ſtatio. Ante litus hoc Liparenſium jacent inſulæ, longè ab Euripo ſtadiis C C. Quidam Æolias vocant ab Æolo, cujus in Odyſſea poëta meminit. Sunt autem numero ſeptem cunctorum proſpectui patentes, ſive à Sicilia, ſive à continente prope Medamam aſpectent, de quibus tunc diſſeremus, cùm de Sicilia ſermonem habebimus. Poſt fluvium Metaurum, Metaurus alter occurrit. Inde Scyllæum excipit ſublime ſaxum, quod humilem à tergo tellurem, alluentibus undis habeat, in Cherroneſi faciem, quam Rheginorum tyrannus Anaxilaus ædificato munivit muro, ut Tuſcis navale ſtrueretur; &

prædonibus navigandi per Euripum facultatem interciperet. Finitima enim Cenys eſt, à Medama ſtadiis cc & L. diſtans, ea ultimas conficit oras, & anguſtias freti, ad prominens Siciliç promontorium Pelorum. Hoc è tribus unum eſt, quæ triangulam efficiunt inſulam, quod in æſtivos vergit Ortus, ſicut Cenys in Occaſum, cùm mutuam inter ſe faciant inflexionem. A Cenyde uſque in Poſidonium receſſum & Rheginam columellam ad Euripum, anguſtus provenit meatus, ad ſtadia ſex, ubi minimus trajectus paulò major eſt. Ab ipſa verò columella ad Rhegium ſtadia centum cum prodeuntibus in exterius & orientale pelagus, quod Siculum appellatur, latior extendatur Euripus. Cæterùm Chalcidenſes condidere Rhegium, ſiquidem cum ex oraculo Apollini, propter ſterilitatem decumatim oblati fuiſſent, poſtremò è Delphis eò coloniam deduxiſſe traduntur, & aliis ſecum aſſumptis è domo. Vt autem author eſt Anthiochus, Zanclæi Chalcidenſes ad ſe accerſivere, & ſtruendæ coloniæ principem Antimneſtum conſtituerunt, in cujus coloniæ parte, & Meſſeniorum è Peleponneſo exules fuerunt, qui per ſeditionem ab iis qui dare pœnas recuſabant, expulſi erant. Miſſas enim à Lacædemoniis, ad facienda ſacra, virgines per vim corruperant ad Limnas: & auxilio ſubeuntes,

occi-

occiderant. Exules igitur ad Maciſtum ſeſe recipientes, ad Apollinem querimoniam facturos, legatos mittunt, & ad Dianam, ſi ejus generis mercedem aſſequantur, pro allato diis ipſis ſubſidio, ſubinde rogitantes, quónam pacto ex eorum ærumna ſalutem compararent? Quibus reſpondit Apollo, ut unà cum Chalcidencibus Rhegium commigrarent, ſuæque ſorori gratias haberent, non per ærumnam periiſſe, ſed conſervatos eſſe. neque enim unà cum patria deletum iri, quæ non longè poſt in Spartiatarum captivitatem trahenda foret. Illi autem paruerunt. Quocirca Rheginorum principes uſque ad Anaxilai tempora, ſemper è Meſſeniorum ſtirpe conſtituti fuere. Verùm Anthiochus locum hunc univerſum ab Siculis antiquitus habitatum, ſimul & Morgantiis fuiſſe tradit: qui deinde ab Oenotriis ejecti, in Siciliam trajecere. Sunt qui Morgantium ab hiſce nomen duxiſſe ſcribant. Ingens verò olim Rheginæ civitatis potentia fuit, validis quaquaverſum caſtellis munita, propugnaculum aſſiduæ imminens habens inſulæ, & priſcis annis, & ætate noſtra, cum ſolicitante Sexto Pompejo Sicilia deſcivit à Romanis. Cæterùm caſu quodam Rhegio nomen inditum eſt, qui huic obvenit regioni, Æſchylo teſte, nimirum Siciliam ab continente vi terræmotus

avul-

avulſam fuiſſe, & ille & alii memoriæ prodiderunt. Ex quo *ἀπὸ τοῦ ῥαγῆναι*, id eſt à frangendo, nomen aſſecutum. Ex iis autem quæ circa Ætnam & alias Siciliæ partes & Liparam, & circumjacentes inſulas acciderunt, conjectura facta. Quid de Pithecuſis, & tranſlocatis terris univerſis? haud ſanè longè à veriſimili fuiſſet, ſi hoc obtigiſſe quis dixerit. Nunc hiſce reſeratis oribus, per quæ ignis reſpirat, & igniti lapides, & aquæ effluunt, rarò vicinam freto tellurem motibus quaſſari. Eo autem tempore, cum omnes ad ſuperficiem meatus occluderentur, in ſubterraneis concavitatibus, ardentes ignes, & ſpiritus vehementes, terræmotus efficiebant. Agitati verò ventorum violentia loci ceſſere, & abſciſſi utrinque mare, & hoc & aliud inter inſulas jacens admiſerunt. Nam Prochyta & Pythecuſæ avulſæ de terræ partes ſunt: eodem modo & Capreæ, & Leucoſia, & Sirenes, & Oenotriæ. Nonnullę quidem ex ipſo emergentes exilire pelago, ſicuti compluribus in locis, hoc etiam in tempore evenire conſtat. Nam quæ in medio jacent mari, è fundo in altum elatas eſſe credibilius eſt. Quæ verò ante promontoria jacent, per anguſtum disjunctas eſſe fretum, & illinc avulſas videri, rationabilius cenſeri habet. Verumtamen ſive ob eam cauſam nomen civitati factum eſt, ſive propter illius

illius claritatem conſiderare licet, utro veritas ſe modo habeat. Cum Samnites, Latino ſermone, Regiam illam appellarint, priſci eorum authores, regendis civitatibus, communia cum Romanis inſtituta ſervarint, ac plurimum Latinam linguam uſurparint. Illuſtrem autem urbem extitiſſe, & in pleraque oppida colonias conſtat deduxiſſe, & permultos celeberrimos edidiſſe viros, ſeu gubernandæ reipublicæ virtutem, ſeu doctrinæ magnitudinem ſpectes. Eam Dionyſius ſolo æquavit, hac commotus cauſa. Nam cùm ex ea civitate puellam in matrimonium petiſſet, Rhegini ſervi publici ſive lictoris filiam ei protenderunt. Ejus filius quandam urbis partem exceptam inſtaurans, Pyrrhi ætate, Phœbiam nominavit. Inde Campanorum præſidium, Rheginos, qui fidifragi apparuerant, maxima parte delevit. Terræmotibus quoque paulò ante bellum Marſicum, urbis pars magna corruit. Poſtea Cæſar Auguſtus fugato ex Sicilia Pompejo, cùm deſolatam hominibus urbem cerneret, acceptos è claſſe permultos ei dedit accolas, nunc autem bona ſatis eſt civitas. E Rhegio ad Orientem naviganti, promontorium occurrit, quod à colore Leucopetram, id eſt ſaxum album appellant, per ſtadia quinquaginta, ubi montis Apennini finem adeſſe ajunt. Hinc Herculeum promontorium

extre-

extremum ad Meridiem inclinatur. Nam cùm deflexeris, ſtatim vento navigandum eſt Africo, uſque in Japygiam, poſtea in Septentrionem ſemper, & magis in Occaſum vergit in ſinum Jonium. Poſt Herculeum, Locri agri promontorium offertur, quod Zephyrium appellatur, portum habens venientibus ab Occaſu ventis commodum, qua ex cauſa & nomen aſſequitur. Deinceps Locri Epizephirii urbs inſignis. Quoniam à Locris Criſeum habitantibus ſinum, coloni huc profecti ſunt, Evanthe ductore, paulò poſt conditam Crotonam atque Syracuſas. Qua in re fallitur Ephorus, eos ab Locris Opontiis deſcendiſſe inquiens, triennio aut quadriennio cùm Zephyrium incolerent. Poſtmodum urbem tranſtulerunt, opem ferentibus Syracuſanis unà cum iis, apud quos eſt lacus Lucrinus, ubi Locri in expeditionem profecti fuerant: Nam è Rhegio uſque Locros DC interſunt ſtadia. Situm eſt autem oppidum in quodam montis ſupercilio, quod Eſopis vocatur. Eos autem primos legibus ſcriptis uſos eſſe opinio eſt, & plurimum temporis rempublicam optimis rexiſſe inſtitutis. At Dionyſius ejectus à Syracuſis flagitioſiſſimè omnium abuſus eſt: quippe ornatis ſponſalibus puellas, cubicula & thalamos irrumpens, vitiabat. Formoſas verę & maturas virò virgines in unum con-

congregabat, dehinc dimiſſas inter imæus lis columbas, in convivio illas nudas in circuitu quæritare & captare videbat. Nonnulláſque ſandalia ſoluta calciantes, partim ſupernè, partim infimè ſectari dicebat, dedecoris cauſa. De quibus pœnas dedit poſtmodum, cùm recuperaturus imperium rurſus in Siciliam regreſſus eſſet. Locri enim cæſo Dionyſii pręſidio primò quidem in libertatem ſeſe vendicarunt, dehinc uxorem illius ac liberos in poteſtatem ſuam redegerunt. Erant autem filiæ quidem duæ, filius unus minor natu, ſed jam ad adoleſcentiam perveniens. Alter enim Apollocrates nomine una cum patre in expeditionem comes reverſionis in regnum cauſa profectus fuerat. Cùm autem Dionyſius pariter ac pro eo Tarentini multis eos fatigarent precibus, ut corpora redderent redemptione, quæcumque collibuiſſet accepta nullo pacto reſtituerunt, at obſidionis incommoda, agrorumque populationem potius tolerarunt, & iracundiam furorémque omnem, in filias evomuerunt, eas nanque paſſim conſtupratas demum ſtrangularunt, corpora deinde concremaverunt: oſſaque cum molendo attriviſſent, in mare diſſipaverunt. Ephorus deſcribendis Locrorum legibus memoriam faciens, quas ex Cretenſibus & Spartanis & Areopagitarum inſtitutis, Zaleucus conſcripſit, inquit, illud

illud inprimis novum induxiſſe Zaleucum, ut cum priſtinę leges definiendarũ condemnationũ in ſingulis delictis modum judicibus ipſis concederent, ille per leges ipſas terminavit. Putavit enim judices ipſos haud eandem eadem de re habituros eſſe ſententiam, oportere autem eaſdem approbare, & de contractibus iiſdem ſimpliciori quodam modo inſtituere. Thurios poſtea, cum præter Locros acutiùs explicare voluiſſent, celebriores quidem, cæterum deteriores evaſiſſe. Bonos quippe legumlatores eſſe, non qui omnia accuſatorum acta caverint, ſed qui in ſimpliciter latis perſiſtant. Hoc & à Platone dictum eſt, quibus leges adſunt plurimæ, ac pœnæ plurimæ, iis & vivendi ritus depravatos eſſe. Sicut quibus plures adſunt medici, iis & ægritudines permultas adeſſe, probabile eſt. Cum fluvius Alex Rheginum à Locrenſi diſterminet agro, qui per vallem profundam curſum habet, peculiare quoddam hic de cicadis obvenit. quæ enim in Locrorum ripa verſantur, ſonantius ſtrident: illis aliis vox nulla contingit. Ejus rei hanc cauſam ſuſpicantur eſſe. nam cum iis omnino umbroſa regio ſit, unde roſcidas alarum pelliculas minimè pandant, illis ſole fervida eſt, ut aridas & veluti corneas habeant, unde aptè ſtridor emittitur. Apud Locros Eunomi citharœdi ſtatua oſtenditur, quæ inſi-

den-

dentem citharæ cicadam habet. Timæus poſteris ſcriptum reliquit, in Pythiorum quondam certamine Eunomum, & Rheginum Ariſtonem aliquando in contentionem veniſſe, uter præmium ſortiretur: Ariſtonem fuſis precibus, Apollinem invocaſſe Delphicum, ut ſibi adjutor afforet: *majores enim ſuos deo ipſi conſecraros fuiſſe, & à Delphis Rhegium miſſam eſſe coloniam.* Eunomum autem dixiſſe, illis nunquam de muſica ab eorum primordio fuiſſe certamina, cum quidem apud eos cicadæ cunctorum animalium cantu ſuaviſſimæ, omni ſono deſtitutæ ſint. Nihilominus Ariſtonem ad laudem comparandam fuiſſe impigrum, ſpéque victoriam jam complecti. Tamen Eunomum victorem declaratum, ſtatuam quam diximus, in patria poſuiſſe. Nam cum inter certandum chorda una fracta defeciſſet, cicada ſupervolans aſtitit, quæ ſupplementa vocis faceret. Super has urbes Brutii mediterraneam occupant, ubi Mamertium ſitum eſt oppidum nobile, & ſylva picis ferax optimæ, quam Brutianam vocant, proceris arboribus & aquis referta, ad ſtadia DCC. longitudinis. Poſt Locros Sagra fluvius labitur, quem fœmininè nominant. In cujus ripa Caſtoris & Pollucis aræ ſitæ ſunt, ad quas decem Locrorum millia, una cum Rheginis adverſus Crotoniatas, numero centum & triginta millia,

Mar-

Marte collato victores evaſerunt. Quo ex negotio ortum eſt adverſus incredulos proverbium, ἀληθέστερα τῶν ἐπὶ σάγρᾳ, id eſt, Veriora iis quæ apud Sagram acciderunt. Addidere plerique, quo die certamen initum eſt, ad Olympia exiſtentibus ille nunciatus eſt eventus belli, & tanta celeritate nunciatæ pugnæ veritas comperta eſt. Hanc ipſam verò cladem Crotoniatis, ne magno ulterius perdurarent tempore, cauſam extitiſſe, memoriæ proditum eſt, tanta quidem mortalium occiſorum fuerat multitudo. Poſt Sagram Caulonia extat, prius Aulonia, quaſi Vallonia, à vicina convalle nominata, ab Achivis ædificata, nunc autem vacua eſt. Qui enim eam habitabant, è Sicilia à Barbaris ejecti, illam ædificavere Cauloniam. Poſt hanc eſt Scylletium Athenienſium colonia, eorum qui Neſthei comites fuere, hoc tempore Scylacicium vocatur. Tenentibus autem Crotoniatis, Dionyſius Locris terminum ſtatuit, ab urbéque ſinus ipſe Scylleticus nomen accepit, qui ad Hipponiatem ſinum, iſthmum quam diximus efficit. Conatus eſt autem Dionyſius iſthmum illum mœnibus munire, in ea expeditione quam contra Lucanos ſuſcepit: verbo quidem, ut intra iſthmum habitantes redderet adverſus Barbaros tutiores: re autem vera, ut communem Græcorum invicem concordiam diſſolveret, & ſecurius interiores

res ſuo ſubderet imperio, verùm exteriores incurſatione facta vetuerunt. Poſt Scylletium Crotoniatarum fines ſunt, & Japygũ terna promontoria. Deinde Lacinium Junonis templum, ſuperiori ætate locupletiſſimum, doniſq; frequentiſſimis plenum, intervalla quidem non judicatu neque dictu facilia. Verumtamen à freto uſque Lacinium templum intervallum eſſe ſtadiorum duûm millium & trecentorum, Polybius tradidit. Hinc item ſpacium ad Japygiæ ultima ſtadiorum DCC. quod Tarentini ſinus os eſſe ferunt. Sinus autem ipſe, navigationis circuitum ita ratione comprehenſum habet, ad milliaria ducenta & quadraginta. Vt autem regionis deſcriptor Artemidorius ait, CCC & LXXX expedito viatori. Tot autem ſtadiis latitudo ipſius oſtii ſinus omiſſa eſt. Ad hybernos verò ortus ejus aſpectus vergit, ipſius autem initium eſt Lacinium. Statim enim ubi flexeris ibi urbes Græcæ fuerant, quæ nunc nullæ ſunt, excepto Tarento. Cæterùm propter quarundam claritatem, amplius de illis repetenda memoria eſt. Prima Croto eſt, à Lacinio C & L. diſtans ſtadiis. Eſt & Æſarus fluvius & portus, & fluvius alter Neæthus nomine, quorũ cognomina caſu provenisse dicuntur. Nam in Achivorum errore, quoſdam ab Iliaca claſſe applicuiſſe, ad locorum explorationem egreſſos, Trojanas verò mulieres navigationis

co-

comites tam longi pertæſas pelagi curſus, naves incendiſſe, quas viris deſertas eſſe noverant. Qua ex cauſa illi manſiſſe coacti ſunt, præſertim cùm terrarum virtutem cernerent. E veſtigióque plurimos alios adventantes, & pro ſanguinis neceſſitudine ipſos imitantes, multas habitandi effeciſſe ſedes. E quibus plures Trojanorum ſimilem appellationem aſſecuti ſunt. Neæthos etiam annis ex malorum eventu vocabulum vendicavit. Vt verò author eſt Antiochus, cum Achivi à Deo oraculum cepiſſent, ut Crotonem conderent, Myſcellus ad conſiderandum locum acceſſit. Qui cùm jam ædificatam cerneret Sybarin, à vicino flumine cognomen habentem, hanc præſtantiorem eſſe judicavit. Ea propter reverſum ad oraculum, denuo rogaſſe, Nunquid hanc pro illa condere datum eſſet. Cui Deus has reddidit voces. Erat autem gibbus Mycellus,

Vide adagium, Donum quodcunque,

Terga brevis Myſcelle, tuo de pectore mitte:
Cætera perquirens fruſtra, en venaris iniqua:
At rectum quodcunque datur, tu laude probato.

Reverſus igitur Crotonem conſtruxit, Archiæ auxilio, qui Syracuſas condidit, cum forte annavigaſſet, quo tempore Syracuſas ædificare conſtituebant. Antea ſanè Japyges Crotonem, Ephoro teſte,

teſte, incolebant. Fuit autem civitas rei bellicæ peritiſſima, nec parvam exercendis athletis operam dedit. In uno igitur Olympiaco certamine, ſeptē viri qui cęteros ſtadio ſuperarunt, Crotoniatę fuere omnes. Jure itaque dici viſum eſt, Qui Crotoniatarum poſtremus eſt, is reliquorum Græcorum primus eſt. Vetus quoque proverbium alterum, Crotone ſalubrius. Quód inde ortum eſſe ajunt, quia locus ipſe ad ſalubritatem, & bonas habitudines, propter athlearum multitudinem, plurimum conferat. Plurimos enim ad Olympia victores, id eſt, Olympionicas habuit, licet haud tempore multo habita, cùm tantus virorum numerus ad Sagrans ad internecionem ceciderit. Ad ejus gloriam acceſſit ingens Pythagoreorum cœtus. Nec non athletarum celeberrimus Milo, Pythagoræ diſcipulus, qui ea in urbe multum contrivit temporis. Fama eſt, columna quandóque in philoſophorum contubernia laborante, Milonem ſubeuntem, ſalvos reddidiſſe univerſos, deindéque ſeipſum extraxiſſe. Quo membrorum robore fretum, vitæ ſubverſionē offendiſſe, haud incredibile dixerim, de qua ſcriptores quidam tradidere. Ferunt igitur cum profundam denſamque per ſylvam iter faceret, longe à tramite deviaſſe. Truncum deinde ingentem, adactis cuneis inveniens inſertis manibus pariter ac pedibus in ſciſſura ejus

Vide adagium Crotoniatarum poſtremus. Et hic proverb. Crotona ſalubrius.

jus hiantem, ut penitus diſcinderet, eſſe conatum. Tantum autem ſolummodo valuiſſe, ut exilirent cunei, ligni verò partibus ſtatim in ſe coëuntibus, derelictum in ejus generis laqueo à feris devoratum fuiſſe. Deinceps ab Achivis conditum oppidum Sybaris eſt ducentis diſtans ſtadiis inter duos ſitum fluvios, Crathidem & Sybaridem. Ejus autem condendæ author eſt Iſeliceus. Eò autem excellentiæ & fœlicitatis ea civitas excrevit, ut quaternas proximas rexerit gentes, & quinque ac viginti urbes ſuo ſubdiderit imperio, & contra Crotoniatas trecentorum hominum millium exercitum duxerit. Super Crathide verò domicilia habentes L. in circuitu ſtadia. Totam autem hanc fœlicitatem intra dies L X X. Crotoniatæ illis interceperunt, adeò deliciis & luxuria intemperantes defluebant. Vrbe enim potiti, inducto fluvio cuncta demerſerunt. Pauci ea ex clade ſuperſtites aduntati cohabitabant, quos temporis intervallo Athenienſes, aliique Græci prorſus extinxerunt. Nam in ſocietatem civitatis pervenientes, eos per contemptum habitos trucidarunt. Et urbem aliam in locum prope tranſpoſitam ædificarunt, & eos Thurios, ducto de fonte vocabulo, nuncuparunt. Si equi de Sybaride biberint, ſternutamentis agitari conſtat: quamobrem ab ejus potu greges amovent.

Crathis

Crathis autem homines in eo lotos cæſarie candidos & flavos efficit, ac multis medetur morbis. Thurii cum diutius beatam duxiſſent ætatem, tandem in Lucanorum ſervitutem tracti ſunt. Cúmque illos Tarentini deſtruerent, ad Romanorum tutelam confugerunt. Qui quidem mittentes, pro virorum paucitate accolas, mutato nomine civitatem Copias appellavere. Poſt Thurios Lagaria eſt, caſtellum ab Epeo & Phocenſibus ædificatum. Vnde & Lagaritanum vinum dulce ac molle, & à medicis mirificè commendatum. Thurinum quoque inter vina nobiliſſimum eſt. Poſtea Heracleopolis ſupra mare paululum & navigabiles amnes duo Aciris & Siris, ſuper quo ejuſdem nominis eſt civitas Trojana: à qua procedente tempore deducti à Tarentinis coloni, Heracleam tenuerunt. hæc ipſa Heracleinſium fuit emporium. Diſtabat autem ab Heraclea quatuor & viginti ſtadiis, à Thuriis autem trecentis, & triginta. Trojanæ vero civitatis conjecturam faciunt, Iliacæ Palladis ſimulacrum ibidem collocatum: quod cum capta ab Jonibus urbe confugientes ad illud ſupplices avulſiſſent, labra & palpebras agitaſſe, rumor eſt. Hos enim cùm Lydorum dominatum fugerent, eo habitatores adventaſſe, captóque per vim oppido, quod indigenarum erat Aboriginum, illud eos appellaſſe Pollium:

nocturno etiam tempore moventem labra & palpebras, Palladis imaginem commonſtrari. Inverecundi fortaſſis, & confidentis eſt hujuſmodi jactare ſermones, cùm quibuſdam id minimè factum eſſe appareat, ſicut & in Ilio, cùm Caſſandra violaretur, ſeſe avertiſſe Palladium, oculóſque & ora aperuiſſe, monſtrari. At enim longè inverecundius eſt, talia facere delatas ex Ilio imagines, quot & quanta poſteris, rerum ſcriptores prodidere. Nam & Romę & lavinii & Luceriæ & Siritide, Trojana Pallas vocatur, perinde ac inde portata. Et audax ipſum mulierum factum Trojanarum, paſſim diſſeminatum vulgatur, & incredibile videtur, licet factu poſſibile ſit. Plerique autem & Siritin, & ſitam ſuper Teuthante Sybarin, Rhodiorum opus eſſe affirmant. Antiochus inquit, Tarentinos bellum Thuris & Cleandriæ Imperatori, è Sparta profugo, inferentes, de Siritidis vendicatione conveniſſe, & communiter habitaſſe, tamen Tarentinorum coloniam judicari: poſtea verò Heracleam vocari, & nomine & loco tranſmutato. Deinceps quidem eſt Metapontus, ad quam ab emporio Heracleæ ſtadia ſunt centum & quadraginta. Id oppidum à Pyliis, qui à Troja cum Neſtore navigarant, ædificatum eſſe dicitur. Eos tantum fœlicitatis è re ruſtica & agricolatione conſecutos fuiſſe, fama eſt, ut Delphis

phis donum obtulerint auream æſtatem. Ædificationis autem ſignum faciunt inferias, quas Neleidas appellant. Cæterùm à Samnitibus deleta fuit. Locum verò ipſum deſtitutum habitavere quidam Achæi, quos ad Sybaridis cultores Achæi tranſmiſerunt, ut author eſt Antiochus: tranſmiſiſſe autem propter ſimultatem, quam ipſi ejecti è Lacedęmonia Achæi, adverſus Tarentinos exercebant, ne vicini Tarentini loco inſultarent. Cùm verò duæ Metapontũ civitatates eſſent, Tarento propiores, Sybaritæ advenis ſuaſerunt, ut Metapontum occuparent. Nam cùm hunc tenerent facile, & Siritin habituros: qui ſi Siritin verterentur, Metapontum Tarentinis adjuncturos, qui à latere conſiſterent. Implicitos deinde bello cùm Tarentinis, & impoſitis ſibi Oenotriis, in parte altera disjunctos, ubi tunc Italiæ terminus erat & Japygiæ. Hic ſanè de Metaponto & Menalippa in vinculis conjecta, & ejus nato Bœoto multa fabulantur. Antiochus civitatem Metapontum prius dictum, poſtea in Metabum nomen tranſmutaſſe exiſtimat. Et Menalippam, non ad hunc, ſed ad Dium deportatam, argumento eſſe & ſacram ædem Metabi, & poëtam Aſium, qui Bœotum, inquit, ſpecioſa Menalippa in Dii regia peperit. Author eſt Ephorus, Daulium Criſæ Delphis finitimæ tyrannum Meta-

pontum condidiſſe. Rumor etiam eſt, Leucippum ab Achæis ad civitatem habitandam ſocium legatum fuiſſe. Qui cùm locum à Tarentinis in uſum ad diem noctémque petitum repetentibus non redderet, interdiu repoſcentibus reſpondebat, ſi ad ſequentem noctem repeterent, ſe redditurum: at noctu ad diem ſequentem referebat. Deinceps quidem Tarentum eſt & Japygia: de quibus explicabimus, cùm antea pro noſtro ab exordio inſtituto, adjacentes Italiæ inſulas luſtraverimus. Nam cùm hactenus ſemper ſingulis gentibus vicinas dinumeraverimus inſulas, & nunc tandem uſque in finem ad Oenotriam pervenerimus, quàm ſolam Italiam nominavere priſci, jure eundem ſervabimus ordinem, & ad Siciliam & proximas Siciliæ inſulas accedemus. Eſt autem Sicilia tribus formata angulis, idcircóque primis ſeculis Trinacria, poſterius Trinacris appellata eſt, tranſlato conſonantiorem in vocem vocabulo. Figuram verò ejus tria terminant promontoria, ora quidem Pelori ad faucem, & Columellam, & Rheginos agros, anguſtum facit euripum, Pachynum ad Orientem vergit; Siculóque alluitur pelago, in Peloponneſum curſumque Cretenſem ſpectans. Tertius eſt in Libyam extentus angulus, Lilybæum ſcilicet, hanc ſimul & hybernum proſpectans occaſum. E late-

lateribus autem, quæ his tribus finiuntur promontoriis duo quidem pauliſper concava ſunt: tertium verò à Lilybæo in Pelorum proveniens curvum, quòd quidem magnitudine ſuperans, mille ac ſeptingentorum, ac xx. ſtadiorum eſt, ut ait Poſidonius. Reliquorum autem, id quod eſt è *Lilybæo* in Pachynum, altero majus eſt. At enim latus fretò & Italiæ proximum, minimum eſt. è Peloro ad Pachynum, quòd ſtadiis mille & c. & xxx. numeratur. Ipſa in circuitu navigatio, Poſidonio teſte, ſtadiis quatermillibus & cccc. definitur. Apud ipſum verò loci deſcriptorem intervalla particulatim diviſa per *milliaria*, majora traduntur. à Peloro ſanè ad Mylas, quinque ac viginti. Ex Mylis ad Tyndaridem, totidem. Inde ad Agathyrſum triginta. Paria ſunt ad Alæſam. Et rurſum totidem ad Cephalœdium. Hæc quidem ſunt oppidula. Ad amnem vero Hiemeram per mediam fluentem Siciliam, decem & octo. Poſtmodum ad Panormum quinque & triginta. Duo autem atque triginta ad Ægeſtanorum emporium. At reliqua ad Lilybæum octo & triginta. Hinc cùm ad contiguum latus deflexeris, ad Heracleam quidem ſeptuagintaquinque. Ad Agrigentinum verò emporium viginti, & alia viginti ad Camarinam. Poſtea ad Pachynum quinquaginta.

Hinc denuò per tertium latus ad Syracuſas ſex & triginta. Ad Catanam ſexaginta. Ad Taurominium triginta tria. Inde ad Meſſenam triginta. Terreſtre verò iter facienti, à Pachyno ad Pelorum centum ſexaginta octo: è Meſſenáque ad Lilybæum per Valeriam viam quinque ac triginta. Plerique in quibus Ephorus, ſimplicius prodidere: navigandi enim circuitionem dierum ac noctium quinque. Poſidonius à climatum aſpectu inſulam definiens, Pelorum quidem ad Septentrionem locat, Lilybæum autem ad Auſtrum, ad Ortum verò Pachynum. Neceſſe eſt autem, cùm climata in parallelarum linearum forma diviſeris, maximéque quæcunque ſcalena, id eſt tribus lateribus imparia, & quorum latus nullum de figura per parallelæ lineas ducta conveniat, diſcrepanter ſe habere ad climata, propter ipſam obliquitatem. Tamen in Siciliæ ſitu ad Italiam, ad Auſtrum vergentem bene diceretur, quòd Pelorum magis quàm alii anguli, ad Septentrionem ſpectat. Adjunctum igitur ab eo ad Pachynum ad Orientem latus excurrere dicimus, ad Arcton ſpectans. Latus autem etiam ad euripum efficiet. Capienda verò quædam parva eſt inflexio ad ortus hybernos. Sic enim litus illud inclinat, ſi à Catana Syracuſas verſus, ad Pachynum proceſſeris. Intervallum eſt autem à Pachyno ad Alphei

pheioſtium,ſtadiorum quatuor millium. Cæterùm Artemidorus à Pachyno ad Tænarum quatuor millium & DC eſſe dicit. Ab Alpheo verò ad Amiſum millium CXXX. Qua ex re rationem mihi adhibere videtur, ut ab eo diſcrepet, qui quatuor millium ad Alpheum à Pachyno eſſe dixerit. Quid à Pachyno ad Lilybæum? Is enim magis quàm Pelorus ad Occaſum expoſitus ſatis eſt. Idem etiam à Meridionali ſigno ad Occaſum ſatis appareret, ſpectaret & pariter ad Ortum & ad Auſtrum. Hinc à mari Siculo aſperſus, hinc à Libyco, quod à Carthagine ſi pelago pervenit ad Syrtes. Eſt autem à Lilybæo ad Africam circa Carthaginem minimum intervallum mille & quingenta ſtadia. Quam quidem ad rem quiddam memoratur inſigne? nempe quendam proſpectus acuti, cùm in ſpeculam aſcendiſſet, naves Carthaginis portum egredientes, Lilybetanis numero renunciaſſe. A Lilybæo autem in Pelorum, latus in Ortum obliquari neceſſe eſt, & inter Occaſum & Septentrionem ſpectare. Ad Septentrionem quidem habens Italiam, at in Occaſum mare Tyrrehenum, & Æolias inſulas. Vrbes verò extant, ad latus euripum efficiens, primùm Meſſena, deinde Tauromìnium & Catana, & Syracuſę. Quæ autem inter Catanam & Syracuſas fuerant, defecere Narus & Megara, ubi cuncto-

rum eruptiones amnium occurrunt, qui in oſtio portuoſa ex Ætna delabantur. Hoc ſanè in loco Xiphoniæ promontorium eſt. Has primas in Sicilia urbes, origine Græcas conſtitutas fuiſſe, Ephorus commemorat, poſt res Trojanas. priſcos enim illos Tuſcorum & ea inhabitantium loca, latrocinia formidantes crudelitatémque barbarorum, ne ad mercaturam quidem eò navigare auſos fuiſſe. Theoclem verò Athenienſem ventis agitatum, Siciliam contemplatum fuiſſe, intellectáque mortalium ſolitudine & terræ virtute, remeaſſe. Is cùm Athenienſes inducere nequiret, acceptis Chalcidenſibus Eboeæ, magno numero, Jonibúſque nonnullis, & Dorienſibus, magna ex parte Megarenſibus, eò navigavit. Ex his igitur Chalcidenſes Naxum condiderunt, Dorienſes verò Megaram, cùm prius Hybla vocaretur. Et eæ profectò civitates evanuere, Hyblæ verò nomen, propter Hyblęi mellis præſtantiam remanet. Ex remanentibus quidem adhuc urbibus, in eo quòd diximus latere, Meſſena in Pelori ſinu jacet, ubi is ad Orientem magis magíſque, flectitur, & faucem quandam efficit. Diſtat autem à Regio ſtadiorum LX. intervallo, à Columella verò multo minus. Eam condidere Meſſenii, qui Peloponneſum habitant, à quibus & nomen mutuavit. nanque prius Zancle voca-

bantur, cùm curva eſſent loca. nam curva zanclia vocitabant. Antea Naxiorum ædificium fuerat, qui Catanæ finitimi ſunt. Poſterius autem Mamertini natio Campana, habitatores induxerunt. Eò Romani adverſus Carthaginenſes, in bello Siculo uſi ſunt receptaculo. Poſt hæc Sex. Pompeius eo in loco claſſem, Cæſari Auguſto bellum inferens, continuit, hinc etiam fugam faciens, cùm ab inſula fugatus abiiſſet. Ante urbem paululum in trajectu Charybdis oſtenditur, profundum quidem immenſum, quo inundationes freti mirum in modum navigia detrahunt, magnas per circunductiones, & vortices præcipitata. Quibus abſorptis, ac diſſolutis naufragiorum fragmenta ad Taurominitanum litus attrahuntur, quod ab hujuſmodi caſibus copiram, id eſt, fimum appellant. Tantum autē in Meſſenis invaluere Mamertini, ut in eorum manu civitas conſiſteret: potiuſque Mamertinos, quam Meſſenos vocant omnes. Cumque feraciſſimus vini ager ipſe ſit, vinum ipſum non quidem Meſſenum, ſed Mamertinum nuncupant, quod contra Italica cuncta, & quidem præſtantiſſima æmulatione certat. Civitas autem frequentiores, quam Catana habet accolas. nam & habitatores admiſit Romanos plurimos, pauciores tamen quam utraque habet Tauriminium. Cumque Catana ſit Naxiorum ædificium,

Taurominiũ condiderũt ex Hybla Zanclæi. Catana ſanè priſcos illos amiſit incolas, cùm Syracuſanorum tyrannus Hiero alios habitatores adduxerit, eamque pro Catana appellavit Ætnam. Hujus conditorem Hieronem Pindarus fuiſſe inquit,

Hoſpes tibi dico divinorum ſacrorumque
par nomen geſtans pater
Conditor Ætnæ.

Poſt Hieronis obitum redeuntes Catanenſes, inquilinos expulerunt, & ipſius tyranni tumulum ſolo æquarunt. Ætnæi verò excedentes Inneſam (ſic enim montanam Ætnæ oram vocant) habitandam tenuerunt, & locum Ætnam appellarunt. quæ à Catana L X X X ſtadiis abeſt. Et ejus authorem habitandæ Hieronem divulgarunt. Super Catenam verò Ætna imminet, & plurima quæ Crateres habent, communia illi obveniunt. Nam & rivi in agrũ Catanenſium proximè deferuntur. Quæque de filiorum in parentes pietate fama diſſeminat, Amphinomi & Anapiæ, hic geſta ſunt. Hi cùm clades ipſa * portaretur (ſic enim Neptuno viſum erat) parentes humeris bajulantes, illos incolumes & ſalvos eduxerunt. Proni Catanenſium colles alto exundant cinere, qui aliquando magno illos afficiens mœrore, poſterioribus annis magnum terris attulit beneficium. Quippe tam læta reddidit illis vineta, & ſingu-

* ἐπιφερομένου τοῦ κακοῦ. *cum periculum immineret.*

ſingulari bonitate fructuoſa, ut reliqua nulla vini nobilitate eis comparabilis exiſtat: loca ipſa cinere permixta radices educunt. Inde pecudes tanta exuberare pinguedine tradunt,ut inde ſuffocentur, niſi cruor quatuor aut quinque per dies ab auribus eximatur.Hoc idem & in Erythia provenire diximus. Fluxus autem ille ad ſoliditatem permutans terræ ſuperficiem, ad magnam profunditatem ſaxificat, adeo ut priſtinam volentibus detegere ſuperficiem, lapides excindere ſit neceſſe. Liqueſcente enim in ipſis crateribus petra, deinde ſparſa, humor ſuper verticem diffuſus nigreſcit in limum, è monte defluens: deinde duritiem aſſumens, lapis molarius efficitur: quemque defluens colorem habebat, eundem deinde conſervat. Fitque cinis crematis ex lapidibus, quemadmodum combuſtis ex lignis fieri ſolet. Sicut igitur ex lignorum cinere ruta fovetur, ſic Ætnæum cinerem quandam affinitatem cum vitibus habere, verſimile dixerim. Syracuſas quidem Archias è Corintho navigans condidit,quibus temporibus & Naxus & Megara habitari cœperunt. Simulque Myſcellum & Archiam Delphos ut Deum conſulerent petiſſe: illum interrogaſſe,utrum opes an ſalubritatem deligerent: Archiam itaque opes, Myſcellum vero ſalubritatem elegiſſe. Conceſſumque alteri, ut Syracuſas, alteri ut

Crotonem conderent. Evenit igitur Crotoniatas urbem tam ſalubrem coluiſſe, ut diximus: Syracuſas verò ad tantum divitiarum cumulum evaſiſſe, ut jam in proverbio diſſeminetur, cùm ad locupletes ac ſumptuoſos loquimur, Vobis ne decima quidem Syracuſanorum adeſt. Cæterùm cùm Archias in Siciliam navigaret, Cherſicratem ex Heraclidarum genere procreatum, cum parte copiarum reliquit, ad deducendos Corcyram accolas (ſic enim nunc appellatur, quæ prius Scheria eſſet.) Is igitur expulſis Liburnis locum habitantibus, inſulam habitatorum frequentia referſit. Archias verò potitus inſulæ, Zephyrium ſpectantes Dorienſes, aliquos nactus, eò profectos è Sicilia, eos ab Megarorum conditoribus accepit, & eorum pariter ope Syracuſas ędificavit. Itaque civitas & agri fœlicitate, & naturali portuum commoditate, tantum accepit incrementi, viri quoque principali dignitate inſignes extiterunt: obvenitque Syracuſano populo, ut ſub dominatu conſtituti, reliquos ſuæ ditioni ſubjugarent: ac libertatem adepti, alios barbarorum ſervitute oppreſſos in libertatem vendicarent. Erãt autem barbari quidam inquilini, quidam verò è tranſmarinis terris advecti, verùm maritimas nulli ripas, prohibentibus Græcis, attingere audebant. A mediterraneis verò locis prorſus excludere, minimè valebant.

bant. Hactenus facile cultores perdurarunt, Siculi, Sicani, Morgetes, aliique nõnulli, è quibus & Iberi ſunt, qui primi Siciliam habitaſſe dicuntur è barbaris, ſicut author eſt Ephorus. Enimvero Morgantium è Morgetibus habitari cœptam, veriſimile fit. Ea urbs quondam fuit, quę nunc nulla eſt. Adventantes vero inde Carthaginenſes, & hos & Gręcos cladibus afficere nunquam deſtiterunt. Syracuſani tamen non obſtitere. Poſtea Romani Carthaginenſes ejecerunt, & Syracuſarum per obſidionem potiti ſunt. Cùm autem Pompejus ætate noſtra & reliquas civitates, & Syracuſas vaſtaſſet, Cæſar Auguſtus eo miſſa colonia, magnam vetuſti oppidi partem reſtituit. Nam quinque conſtabat urbibus olim, mœnia ſtadiorum C & LXXX continens. Totum quidem ambitum explere non oportuit: partem vero quæ inſulam aſpectans Ortygiam colitur, habitatoribus implere ſatius eſſe cenſuit, cùm haud contemnendum haberet urbis ſpacium. Ortygiam pons terræ conjungit. ea fontem habet Arethuſam, in pelagus fluvium ſtatim emittentem. Hunc ipſum Alpheum eſſe, traditum eſt in fabulis, qui cùm in Peloponneſo ſumat originem, per mare ſub terram, uſque ad Arethuſam fluenta perducat, deinde hoc ex loco emergẽtem, rurſus excurrere in pelagus. Talibus autem de rebus conjecturam faciunt: poculum

culum quoddam Olympiæ in amnem ipſum decidens, hoc in fonte demum emerſiſſe, ſacrorumque in Olympia factorum ſordibus, turbulentum fieri fluvium. Hæc ſecutus Pyndarus,

Sic legitur quidem conſtanter in Græco exemplari, verum apud Pindarum in Nemeis paulo aliter legitur, unde poterit hic petiloeus.

Venerabile (inquit) flumen Alpheî fontes,
Syracuſarum germen Ortygiæ.

Eadem Timæus philoſophus Pindaro aſtipulatur. Siquidem Alpheus antequam pelagus attingat, in quempiam dilaberetur hiatum, credi poſſet hinc ſubter humum uſque in Siciliam, nequaquam marinis fluctibus admixtas perferre aquas, * potuique placidas. Poſtquam vero os ipſum fluminis palàm mare manifeſtũ irrumpit, nihil autẽ alveo vicinum eſt, quod fluminis aquas abſorbeat. Silicet nec ſic dulcis permaneret aqua, ſi fluxus ipſe supernè innatans, ut infra terram intret, quod prorſus eſt impoſſibile. Contrà enim Arethuſæ teſtatur aqua, potioni commoda: & ipſius Alphei fluentum, nequaquam mari confuſum, tanto incurſu permanens, quod in alveum fictum incidat. At res omnino fabuloſa eſt. Vix enim hoc de Rhodano credimus, cujus aqua per lacum diffluens adeò permeat, ut manifeſtum oculis ſervet excurſionem. Cæterũ id quidem exiguum intervallum eſt, nec undas agitante lacu, hic autem cùm ingentes tempeſtates & inundationes fiant, nullius perſuaſionis aut credulitatis affinem permittunt

** ποτίμον ὕδωρ, potabiles aquas.*

tunt

tunt eſſe ſermonem. Appoſitum verò poculum magis ac magis mendacium augetur. Id enim haud credibile eſt, cum eo modo & talibus terminis delatum eſſe dicatur. Verùm enimvero multi ſubterranei labuntur amnes, varioſque per locos, at non tantum per ſpacium. Quod ſi poſſibile ſit, ea quæ diximus omnino ſunt impoſſibilia, quæque de Inacho traduntur, fabulis perquam ſimillima. Fluit enim de Pindi vertice, ut author eſt Sophocles, & Lachmo de Perrhebis in Amphilochos & Acarnanes, & Acheloi commiſcetur aquis. Et hinc gradiens ad Argos, undas abſcindens ad Ici populum pervenit Lyrcii. Dilatant autem monſtroſum hunc ſermonem, nonnulli qui Choninopum ex Nilo Delum tranſmittunt. Zoilus orator in Tenediorum collaudatione, Alpheum è Tenedo effluere dicit. Is eſt qui Homerum, uti fabularunt, ſcriptorem vituperat. Ibicus verò Sicyoniorum amnem Aſopum è Phrygia labentem aſſerit. Melius autem Hecatæus, qui Inachum Amphilochorum flumen ex Lachmo fluens ſcribit, à quo & Æas erumpit, alterum ab Argolico eſſe, & ab Amphilocho nomen aſſumpſit, qui & urbem Argos Amphilochicum appellavit. Iſte illum quidem in Acheloum irrumpentem affirmat, Æantem verò in Occaſum Apolloniam verſus fluere. Ex utroque autem inſulæ latere,

tere,portus ſunt magni, è quibus major eſt ſtadiorum LXXX hanc urbem verò & Catanam refecit Cæſar Auguſtus, ſicut & Centuripa,cum illa adPompeji deſtructionem plurimum attuliſſet adjumenti. Supra Catanam etenim Centuripa jacet, Ætnæis propinqua montibus, fluminique Symætho agrum Catanæum influenti. E reliquis Siciliæ lateribus ora ipſa, quæ à Pachyno in Lilybæum exextenditur, tota relicta eſt, priſcarum tantum habitationum veſtigia ſervans, è quibus Camarina Syracuſanorum colonia fuit. Verùm Agrigentum Jonicum & emporium, & Lilybæum adhuc permanet. Nam cùm hæ partes agro ſubjaceant Carthaginenſi, longa & diutius perdurantia bella, maxima ex parte plagam hanc extinxerunt. Reliquum verò latus, ingens ſanè, licet raris teneatur mortalibus,ſatis tamen accolarum habet. Nam & Aleſa & Tyndaris & Ægeſtanorum emporium, & Cephalœdium exigua ſanè ſunt oppidula. At Panormus Romanam habet coloniam. Ægeſtam ab Amphilochetæ comitibus conditam eſſe, memeriæ proditum eſt, qui Crotonem commigrarant, quos Philoctetа unà cum Ægeſto Trojano tranſmiſerat in Siciliam, ſicuti in rebus Italicis à me explicatum eſt. Intra inſulam eſt Enna, modicis quidem poſſeſſa inquilinis, ſuper collem jacens, in qua ſacra

cra Cereris ædes eſt, ea montanas amplectitur planities totas arabiles. Eunus cum fugitivis obſidione preſſus illam præcipuis affecit cladibus, vixque tandem à Romanis evulſi ſunt. Eadem mala perpeſſi Catanenſes, & Taurominitani, aliique quamplures. Eryx quoque collis excelſus habitatur, in quo Veneris templum locatum eſt, quod ſingulari veneratione colitur, antiquitus mulierum frequentia refertum, illius miniſterio dicatarum, quas & è Sicilia & externis ex regionibus multi locarant. Hac verò tempeſtate, ſicut & ipſa colonia viduata colonis eſt: ſic & templum deſolatum, & ſanctarum hominum copia defecit. Eſt & Romæ ante portam Collinam, deæ hujus ædificium, quod Veneris Erycinæ templum dictant, cui cum æde ſacra inſignis adjacet porticus. Reliquam verò coloniam, majoremque mediterraneæ plagam paſtores poſſident. Haud enim Himeram habitari ampilus novimus, non Gelam, non Callipolin, non Selenuntem, non Eubæam, neque alias plures. Ex his Zanclæi Mylarum incolæ, Himeram condiderunt, Naxii verò Callipolin, Selenuntem Megarenſes indigenæ, Eubœam Leontini. Barbaricorum quoque permultæ ſunt deletæ, ſicut comici memorant, Cocali regiam apud quam Minos dolosè necatus traditur. Itaque Romani loci

potiti,

potiti, cognita ſolitudine, montes & campeſtria plurima equorum paſtoribus, bubulcis & opilionibus fruenda præbuerunt, à quibus inſula ſæpenumero in maxima rerum diſcrimina conſtituta fuit. Primùm quidem paſtores ipſi ad latrocinia ſparſim vertebantur: inde coadunatis in unum copiis vicos populabantur. Quomodo quando Eunus Ætnam occupavit. Nuper etiam ætate noſtra Selurus quidam, qui ſeſe Ætnæ filium prædicabat exercitus ductor, cùm diutius circumcirca Ætnam loca prædator diſcurſaret, miſſus eſt Romam, ubi in foro gladiatorum certamine inſtituto, belluarum cum morſibus diſcerpi, laniarique ſpectavimus. In ſublimi nánque ad id compacto, poſitus ædificio perinde ac in Ætna, cùm derepentè diſſolutum unà concidiſſet, is in ſolubiles belluarum caveas, ad hoc ipſum præparatas, præcipitatus eſt. Quid vulgatam ab omnibus locorum virtutem prædicem? quam nulla ex parte inferiorem Italia demonſtrant, ſuperiorem verò diceres frumento, melle, croco, aliiſque permultis. Adde locorum propinquitatem. Inſula enim veluti quædam Italiæ pars eſt. Romæ quoque ſingula, tanquam ex ipſis Italiæ prædiis facilè, nollóque cum labore ſuppeditat. Itaque Romæ horreum Siciliam vocavere. huc enim omnia ibidem nata comportan-

tantur, paucis exceptis, quæ incolarum uſus abſumit, quæ ſunt, non fructus modò, ſed etiam pecora, pelles, lanæ, cæteráque ejus generis. Duas autem perinde, ac maris arces, Poſidonius ſitas eſſe deſcribit, Syracuſas videlicet, & Erycem, mediam veró inter utrunque * Ætnam imminere circunſtantibus campis. Vaſtatus verò eſt Leontinorum ager univerſus quos Naxii, & quidem indigenæ condiderunt. Eos etenim res Syracuſanorum adverſas communes ſemper ſuſcepiſſe conſtat, ſecundas autem non ſemper. Centuripis autem propinquum eſt exile ſanè oppidum, vocatum Ætna, ea montem conſcenſuros accipit atque tranſmittit. Hic enim primus montis aſcenſus inchoat. Loca ſuperiora tum nuda, tum cinerosa ſunt, & per hyemem nivibus referta, cæterùm inferiora ſylvis & variis arborum conſitionibus partita. Ipſa verò montis cacumina multas ſuſcipiunt mutationes, veſcentibus incendiis, nunc quidem unum in craterem collabente igne, nunc diviſo effluente, nunc igniti emittuntur rivi, nunc flammæ fumoſæve fuligines, nunc ardentes exhalat lapides. Neceſſe nanque eſt meatus ipſos ſubterraneos cùm his pariter accedentibus variari, & ora ipſa quandoque ſecundum circunſtantem ſuperficiem plura eſſe. Plerique nuper qui eò aſcenderant, nobis enarrabant, campum

* En-nam, al.

pum

pum ſeſe deprehendiſſe supernè planiſſimum ad ſtadia xx in ambitu, qui cineroſo quodam includebatur ſupercilio, parietis alitudinem habente, ut qui intra campum illum penetrare vellent, eis tranſilire fuerit opus. In medio cineroſum fuiſſe tumulum eo colore, quo campi ſuperficies cernebatur, ſupra tumulum, rectam in ſublime conſurrexiſſe nebulam, ad pedes cc verò quieſcentem. Fuiſſe enim malaciam quæ inſtar erat fumi. Duos autem in campum progredi auſos, cùm ferventiores, altioréſque calcaſſent pedibus arenas, retuliſſe gradum cùm nil amplius explicandum haberent, quàm quod longè intuentibus apparuiſſet, quo ex aſpectu videri. ut multarum fabulationum naſcatur occaſio. Qualia præſertim de Empedocle dixere quidam, quòd in craterem inſiluit, & illius caſus reliquit veſtigia, è calceis alterum quos ferreos geſtabat, quem quidem pauló à crateris labro longius repertum, ipſa ignis violentia ejeciſſet. Nam locum ipſum neq; aditu, neq; aſpectu facilem. Suſpicandúmque, nihil in eo dejici poſſe, cùm contrarii è profundo ſpirantes venti ac vapores obſiſtant, quos nimirum longè prius occurrere veriſimile ſit, quàm ad crateris os applicetur. Quod ſi dejectum ſit, prius corrumpatur quàm ejectum rurſus exiſtat, qualecunq; relinquatur antea. Deficere autẽ & ſpiritus ipſos & ignem, cùm materia defi-

deficiat, non ratione caret: non tamen uſque adeo, ut pro tanta violentia appropinquare liceat homini. Imminet autem Ætna magis euripo & litori Catanenſi: quin Tyrrheno pelago quoque, & Liparitanis inſulis. Per noctem quidem lucet & ſplendens apparet è cacumine, interdiu autē fumo & caligine obſidetur. Ætnæ quidem è regione montes nervoſi obſiſtunt, humiliores ſanè, cæterùm latitudine admodum prętereuntes. Inſula tota cavernoſa ſub terra eſt, flvuiis & igne pleniſſima, ſicuti de mari Tyrrheno uſq; Cumas diximus. Calidarum igitur aquarum ſcaturigines habet inſula multis in locis, è quibus Selenuntiæ ad Himeram ſalſæ ſunt, Ægeſtanæ vero potabiles. Ad Agrigentum vero lacus ſunt, guſtum quidem maris habentes, naturam autem diſcrepantem. Iis enim quæ nequaquam natabilia ſunt, nullo pacto demergi contingit, quinimo in lignorum modum ſupernè fluitant. Italici ſanè quoſdam habent crateras qui turbulentam exhalantem ejectant aquam, ac rurſum eundem in ſinum recipiunt. Spelunca vero penes Metaurū eſt, ampliſſimam intus habens fiſtulam, per quam occultus elabitur amnis, & magno quidem intervallo: dehinc in ſuperficiem emergens ſicut Horontes in Syria, hiatum inter Apameam & Antiochiam irrumpens, quem Charybdin appellant, & intra quadraginta rurſum excurrens ſtadia. Similiter & Tigris in Meſopotami a,

tamia, & Nilus in Africa, paululum ante fontes. Ad Stymphalum verò aqua ducentis ſub terra ſtadiis delata, in Argivo dehinc agro Eraſinum effundit amnem. Peneſque Abiam Arcadiæ, rurſus aqua ut ſub terram impulſa, tardè poſtea emittit Eurotam & Alpheum, adeò ut vulgatum fabuloſum quiddam fidem aſſequatur. Nam ſi quis coronas in communem projectas aquam, utrique dictas commendaverit, prout dixerit uterque proprio in flumine ſuam oſtendit. Illud etiam de Timæo verbum dictum eſt. Sororia iis ſunt quæ ad Siciliam, & quæ ad Lipareas inſulas accidere feruntur, & ad ipſam Liparam oſtenduntur. Sunt autem numero ſeptem, è quibus maxima Liparis, in quam Gnidii coloniam deduxere, Siciliæ proxima jacens, poſt Thermiſſam. eam priſci quidem Meligunim appellabant. Duces claſſibus habuit, diutius adverſus Thuſcorum incurſiones obſiſtens. Subjectas imperio ſuo habuit Liparæorum nunc inſulas appellatas, quas plerique Æolias vocant: Apolliniſque oraculum Delphici multoties ſuis primitiis adoravit. Fertiliſſimam tellurem habet, & magni proventus aluminis effoſſionem, calidas etiam aquas, & evaporantes ignes. Inter hanc Siciliámque ea jacet, quam Vulcano ſacram vocant, ſaxoſa tota, & deſerta, & ignita, trifariámque quaſi ternis ex crateribus efflat.

efflat. è quorum ſanè maximo *laminas* flammæ eructant, quæ magna ex parte meatum referunt. E longa verò creditum eſt obſervatione, flammas ipſas flatibus concitari, tum hic, tum in Ætna, quibus ceſſantibus, ceſſant & flammæ. Nec verò id ratione caret. Venti enim è marinis exhalationibus captanes orginem & generantur, & nutriuntur, adeò ut de cognata materia accidentique ignis incenſus, ſpectatores ipſos mirari non ſinit, alio quodam modo talia fieri. Ex tribus illis crateribus unum partim effluxiſſe, Polybius aſſerit, alios verò permanere: at maximo labrum adeſſe rotundum, ad ſtadia quinque in magnitudinémque paulatim conduci ad pedum L diametrium. Cujus quidem profunditatem, uſque ad mare ſtadii ſpacio eſſe, ſicut in ventorum languore licet intueri. Quòd ſi hæc ipſa credibilia cenſueris, fortè fidem non abrogaveris iis quæ de Empedocle vulgò fabulantur. Igitur ſi ſpiraturus eſt Auſter, nebuloſam circum inſulam affundi caliginem dicit, adeò ut longè Sicilia cerni nequeat: flante verò Borea puras flammas ex eo, quem dixi, cratere altius extolli, ac majores emitti ſtrepitus. Zephyrum autem medium quendam tenere ordinem, reliquóſque crateres ejuſdem quidem eſſe generis. Exhalationum verò minores habere impetus, exque fragorum differentia,

tia, & quo ex loco exhalationes inchoënt, & flammæ, & fumis annotari, & tertium rurſus in diem quis ſpiraturus ſit ventus. Omni igitur languente ſpiritu, alios ex Liparitanis ſaltem futurum prædicere ventum ait: nec id quidem falſo. Qua ex re quod è poëta fabuloſiſſimum dici viſum eſt, haud inaniter dictum apparet, ſed occulta quadam ratione veritatem inſinuaſſe, cùm dicat Æolum ventorum eſſe cuſtodem. De quo in ſuperioribus facta à nobis eſt mentio. Quoniam ſatis expreſſa eſt notitia evidentiæ hujus, dicat quiſpiam (utraque enim æquali adſunt diſpoſitione, & evidentia atque amborum communis eſt voluptas.) Redeamus ad earum rerum, à quibus regreſſi ſumus, ordinem. De Lipara nempe, & de Thermiſſa dictum à nobis eſt. Aliam Strongylam à figura, id eſt rotundam vocant. Eſt & hæc ipſa ignibus ſcatens, flammarum quidem vi minor, lumine verò major. In hac Æoli domicilium fuiſſe, memoriæ proditum eſt. Quarta eſt, quam à forma quoque Didymam, id eſt gemellam vocarunt. è cæteris Ericuſam, & Phœnicuſam ab arbuſtis vocavere, quæ ad paſcua prorſus omiſſæ fuere. Septima verò in mare magis expoſita eſt. Evonyma, id eſt ſiniſtra vocata, & ſolitaria eſt. Sic autem appellata eſt, quoniam è Lipara in Siciliam navigantibus ſiniſtra maximè offer-

offertur. Multoties ſanè inſulis maris propinqui, ſuperficie excurrentes flammæ conſpectæ ſunt, cùm è profundis concavitatibus recluſus quidam ignium meatus eſt, & ille ad exteriora violentior erumpit. Poſidonius ſe meminiſſe inquit, æſtivo ſolſtitio, illuceſcente aurora, inter Hieram & Evonymam pelagus mirandum in modum in ſublime conſcendens apparuiſſe, & aliquo temporis ſpacio permanſiſſe aſſiduis erectum flatibus, dein deſiiſſe. Quoſdam autem annavigaſſe illuc auſos, exanimatos vidiſſe piſces, quos fluxus ageret. Quoſdam verò vapore, & odore malo percuſſos, fugam captaſſe. Vnámque è naviculis propius admotam nonnullis amiſſis, reliquos Liparam vix incolumes reportaſſe. Qui nunc quidem inſtar eorum qui comitiali morbo captantur deſiperent, nunc ad proprios ſenſus reſipiſcerent. Pluribus pòſt diebus viſum eſſe cœnum mari ſuperne germinans, & multis etiam ex locis flammas & fumum & caliginem erumpentes, poſtremò congelatum, & molaribus lapidibus ſimilem glaciem extitiſſe. Quam quidem rem cùm Siciliæ Prætor T. Flaminius ſenatui declaraſſet, ſenatus quidem mandavit, ut & in ipſa inſula, & in Lipara, diis manibus, & maritimis, facto ſacrificio litaretur. Ipſe locorum deſcriptor ab Ericuſa, ad Phœnicuſam x millia ait

 eſſe,

eſſe, hinc ad Didymam xxx. Ab ea ad Liparam, ad Septentrionem ix ac x. Ab hac in Siciliam xix. Ab Strongyla verò xvi. Imminet autem Pachyno Melita (de qua catelli portantur, quos Melitæos vocant) & Gaudos. Abſunt inter ſe ambæ millibus paſſuum viii & lxxx. Ante Lilybæum jacet Coſſura & ante Aſpidem, id eſt, clypeum. ea verò Carthaginenſium civitas eſt, quam Clypeam vocant, inter ambas ſita, & eo quod diximus ab utraque intervallo disjuncta. Eſt & ante Siciliam & Africam Ægimurus, & aliæ quædam exiles inſulæ. De inſulis quidem hactenus. Quando antiquæ Italiæ uſque Metapontum loca ſumus emenſi, continenter adjuncta deinde explicemus. Contigua verò eſt Japygia, quam & Meſſapiam Græci vocant, indigenæ autem partim Salentinos ultimam Japygiam nominant, partim Calabros. Poſt hos ad Boream ſunt Peucetii & Audanii ſermone Græco nominati: accolæ verò tractum omnem poſt Calabros Apuliam vocant. Eorum plerique Pœdicli dicuntur, & Peucetii maximè. Eſt verò Meſſapia in peninſulæ forma à Brunduſio uſque Tarentum iſthmo incluſa, ſtadiorum x atque ccc. Annavigatio verò circa ultimam Japygiam ſtadiorum eſt cccc. diſtat à Metaponto ſtadiis circa cc. Et ad eum quidem maris iter ad Orientem eſt. Tarentini ſi-

*| Daunii

nus pars maxima importuoſa eſt, ubi maximus atque pulcherrimus magno includitur ponte. Circuitus verò eſt ſtadiorum centum, éque ſinus interioris parte iſthmum efficit, exterius proſpectantem pelagus, adeò ut urbs ipſa in Cherroneſo jaceat, ut per ipſam facile navigia protrahantur, cum utroque ex litore humile collum exiſtat. Cúmque oppidi depreſſum ſolùm ſit, qua tamen arx ædificata eſt, paululum altius attollitur. Antiquus ſanè murus ingentem circuitùm habet: nunc autem qui proſpectat iſthmum plurima defecit ex parte. At pars, quæ portus ori vicinior applicatur, qua arx perdurat, non mediocris urbis magnitudinem explet: ſtadium habet ornatiſſimum, & forum ampliſſimum, ubi ſitus eſt Jovis coloſſus, ex ære fabrefactus, eximię poſt Rhodium magnitudinis. Inter forum autem atque ipſius portus os, arx ipſa extollitur, perpaucas veterum ornamentorum & ſtatuarum reliquias continens: quorum cum magna copia foret, urbe potiti Carthaginenſes pleraque vaſtavere. Aliqua etiam Romani, capto per vim oppido, ut ſpolia vendicarunt, è quibus Herculis imago ſublimis ex ære in Capitolio fixa eſt, opus Lyſippi, quod à Fabio Maximo oblatum eſt donum, qui urbem ceperat. De hujus urbis origine hæc ab Antiocho mandata ſunt li-

 teris.

teris. Quòd conflato inter Lacedęmonios & Meſſenios bello, qui Lacedæmoniorum in ejus communicationem vocati non ſunt, ſervi ſunt judicati, quos Helotes nominabant. Ea quoque durante militia, quotcunq; in lucem producti ſunt pueri, infames ignobiléſque judicatos, Parthenias vocarunt. Quòd cùm minimè ferrent æquo animo (erant autem plurimi) inſidias ſtruxere popularibus. Qui cum intellexiſſent clam aliquos ſubmiſere qui amicitiæ ſimulatione modum inſidiarum renunciarent. Horum è numero & Phalanthus erat qui præfectus eorum videbatur eſſe, minimè verò ſimpliciter iis, qui participes erant vocati, placebat. Convenerat autem ut in Hyacinthiorum celebritate, quando certamen in Amyclæo conficeretur (is locus eſt) cùm Phalanthus capiti pileum imponeret, fieret inſultus. Populares autem à cæſarie noſcitabantur. Phalanthi verò ſodales cùm ſignum renuntiaſſent, conſiſtente certamine, pręco in medium procedens, Phalantho ne pileum capiti imponeret, inhibuit. Quòd conjurati ſentientes, apertis jam palàm inſidiis, partim fugitant, partim ſupplices adventant. Juſſi autem bene ſperare conjiciuntur in vincula. Phalanthus verò ad Apollinem de colonia deducenda conſulturus mittitur, cui Deus hujuſmodi infit oraculum:

Saſty-

Saſtyreum & pinguem populum tibi trado Tarenti
Incolere, & latè cædem per Iapygas ædes.

Vnà igitur cùm Phalantho Partheniæ profecti ſunt. Quos Barbari & Cretenſes, qui prius locum occupaverant, hoſpitaliter accepere. Eos fuiſſe tradunt, qui unà cum Minoe in Siciliam navigarunt, poſt cujus lethum in Camicis apud Cocalum in Sicilia pelagus intrantes, huc apulſi fuerunt, è quibus poſterius quidam pedeſtri itinere ſinum Adriaticum, uſque in Macedoniam peragrantes, Bugei ſunt appellati: Japyges autem univerſos uſque ad Dauniam cognomen è quodam duxiſſe Japyge, quem Dædalus è Cretenſi muliere ſuſcepiſſe dicitur, ducémque Cretenſibus extitiſſe. Tarentum autem ab heroe quodam nomen accepiſſe, literis proditum eſt. At enim Ephorus de ipſius ędificatione, hunc in modum ſcriptum reliquit. Lacedęmonii adverſus Meſſenios belligerabant. Ii nanq; regem Teleclum eò ſacrorum cauſa profectum necavere. Illi verò juramento ſe obſtrinxere, non antè domum reverſuros, quàm Meſſenā ſolo adæquaſſent, aut omnes certè occumbere morti. urbis verò ſuę cuſtodiam & junioribus, & natu grandioribus in militiam profecti, reliquere. Decimo poſtmodum belli anno, Lacedæmoniorum matronas concilium ineuntes, nuncios ad viros emiſiſ-

emiſiſſe, querentes haud pari ſanè conditione contra Meſſenios bellum illud geri. Hos nanque commemorantes in patria, in dies ſobolem procreare: Lacedæmonios verò poſitis in hoſtili terra caſtris, uxores dimiſiſſe viduas: qua ex re periculum impendere, ne patria virili deſtituta ſtirpe deleatur. At illi ſimul ſacramenti fide ſervata, & mulierum verba figentes animo, eos ab exercitu mittunt, qui robore firmiſſimi & juventa florentiſſimi fuerant. Eos nanque minimè juramenti communione teneri noverant, cum puerilibus adhuc conſiſtentes in annis, cum natu grandioribus ad bellum exierant, juſſeruntq; ut cuncti virginibus cunctis commiſcerentur, rati hoc pacto copioſiorem procreatum iri ſobolem. Quæ cùm ita facta fuiſſent, nati ipſi Partheniæ nominati ſunt. Meſſena tandem anno XIX. expugnata, in poteſtatémque redacta eſt, ſicut Tyrtæus ipſe cecinit,

Verſus ſunt in Pauſania in Meſſeniacis.

Non duo magnanimos animis armiſque vigentes,
Perpetuo nonuſdecimus quoque viderat annus;
Conſertos bello, vicenus venerat hoſtis,
Pingue ſolum fugitans, montiſque reliquit Ithome.

Itaque Meſſenium diviſiſſent agrum, revenientes in patriam, Parthenias nequaquam cum aliis pari honore dignabantur,

bantur, perinde ac matrimonio minimè progenitos. Itaque ipſi cum ſervis conſpirantes Helotibus, Spartanis inſidias ordiebantur. Convenit autem ut ſignum in foro, cùm adoriendũ eſſet, tollerent pileum Laconicum. Qua re per ſervos quoſdam Helotes patefacta, contra impetum ferre factu difficile eſſe cognoverunt. Magna enim erat hominum multitudo: & quod maximum erat, una eadémque mens omnibus, quippe qui ſeſe invicem germanos eſſe cogitarent. Qui autem ſignum tollere debuerant, è foro concedere juſſi fuere: qui verò rem gerendam indicatam eſſe ſenſerant: ſeſe continebant. Alii per eorum patres perſuadebant, ut foras in coloniam excederent: quòd ſi ſatis idoneum cepiſſent locum, permanerent, ſin contra, redirent, quintam Meſſeniæ terræ partem ſortituros. Tum miſſi Achivos contra Barbaros bellum gerentes offenderunt, in partem igitur periculorum aſſumpti. Tarentum ædificant. Cæterùm ampliſſimæ Tarentinorum opes aliquando fuere, rem ſuam civilem populari poteſtate gerentes, hoc eſt democratia. Nam claſſe maxima cunctos ſuperaverunt accolas, peditéſque ad millia xxx. in expeditiones emiſere, equitum verò tria millia. Ductores autem equitum mille, Pythagoricam quoq; philoſophiam amplexati ſunt, inprimis Archytas ſingulariter, qui diutius ejus civi-

tatis princeps eminuit. Inde poſteriori-
bus annis illecebroſæ invaluere deliciæ
propter fortunas nimium ſecundas, a-
deo ut plures totius populi ludos, fe-
ſtaſque celebritates quotannis agerent,
quàm reliquos anni dies. Eam ob rem
in deterius urbanum regimen ferebatur.
Cujus flagitiorum unum illud docu-
mentum eſt, quod externis uti Impera-
toribus coacti ſunt. Contra Meſſapios e-
nim & Lucanos, Alexandrum Moloſſo-
rum regem accerſierunt, antea quoque
Archidamum Ageſilai filium, & poſtea
Cleonymum & Agathoclem: dein Pyr-
rhum, quo tempore adverſus Romanos
bellum conflavere. Nec vero illis ob-
temperare valuerunt, quos invocarant,
quin eis infenſi, inimicitiam contraxere.
Alexander itaque publicum Græcorum
conventum tractus illius, eorum com-
pulſus odio, ad Thuriorum agrum tradu-
cere conatus eſt, cùm in Herculea Taren-
tinæ telluris æde illum celebrari mos eſ-
ſet, jubebatque ad Acalandrum amnem
locum ædificari, ubi concilia forent. Vn-
de & rem illi malè geſtam, propter in-
gratos eorum mores obveniſſe fertur. In
eóſque Annibalis tempeſtate redundaſſe,
libertate ſpoliatos. Poſterius verò admiſ-
ſa Ro. colonia, ſolito melius, tranquillo
degunt in ocio. Bellum autem contra
Meſſapios, Heracliæ cauſa ſuſcepere,
Dauniorum & Peucetiorum reges ſocios
& adju-

& adjutores habentes. Terra deinceps Japygia, non ſine admiratione commoda oppido eſt. Nam cùm in ſuperno tergo aſpera videatur, ubi aratris panditur, altioris fertilitatis glebas invenies. Cúmque aquarum indiga eſt, nihilominus læta ſuppediat paſcua, & arboribus referta ſpectatur. Hæc etiam omnis regio aliquando copioſa admodum mortalium multitudine floruit, & tredecim urbes habuit. Nunc autem excepto Tarento atque Brunduſio, cætera exigua ſunt oppidula: adeò abſumptæ ſunt eorum vires. Salentinos Cretenſium fuiſſe coloniam, memoriæ proditum eſt. Hoc in loco Minervæ fanum eſt, quòd aliquando locupletiſſimum extitiſſe conſtat. Extat & ſcopulus, quem ultimam Japygiam appellant, multus in pelagus & ortum hybernum prominens, paulatímque ſeſe convertens ad Lacinium flectitur. In quo ab Occaſu ſe attollit, & ad ipſum Tarentini ſinus os claudit. Similiter ad ipſum ſinus Jonii ora Cerauniis clauduntur à montibus. Ab eo ad montes Ceraunios, & ad Licinium ſtadiorum circiter DCC. intervallum eſt. è Tarento autem ad Brunduſium navigationis circuitio eſt, ad Barin ſeu Baretum, ut nunc vocant, ut autem antea Baretem urbem exiguam ſtadiorum ſexcentorum eſt. Jacet verò in Salentinorum finibus, ad quam pedeſtri magis, quàm maritimo itinere, à

Tarento facile pervenitur. Hinc ad Leuca (ea enim urbs non grandis eſt) ſtadia lege 80 DCCC. ſunt: ibi odoris fœtidi aquam fons effundens aſpicitur. Fabulæ tradunt, reliquos Gigantes è vicina Campaniæ Phlegra, cùm Hercules pulſos exagitaret (vocabantur autem Leuternii) ad ea fugitaſſe loca, contractóſque ſubiiſſe terram, & ex eorum cruore talem effluxionem continere fontem, eam ob rem & litus illud Leuternium appellari. Ex Leucis quidem ad Hydruntem urbeculam ſtadia CL. Hinc Brunduſium CCCC. ſtadia ſunt. Totidem ad Saſonem inſulam, quæ ipſius intervalli, quod inter Epirum & Brunduſium interjacet, media ſita eſt. Ea propter qui rectum navigando tenere curſum nequeunt, à Saſone ad Hydruntem lævorſum iter faciunt. Hinc obſervato ferente vento, Brunduſinis propinquant portubus: & egreſſi Rhodæos urbem Græcam pedeſtres ocyus adventant: cujus oriundus Ennius poëta fuit. Locus igitur navigatione circundandus, è Tarento Brunduſium, Cherrhoneſo perquam ſimilis eſt. E Brunduſio autem Tarentum via expedito viatori, uno perficitur navata die, ejus quam dixi Cherroneſi iſthmum efficit. eam & Meſſapiam & Japygiam & Calabriam & Salentinam complures communi appellatione nuncupant: at quidam (ut antea diximus) dividunt. Exigua quæ prær-

ter-

ternavigantibus obviant oppida, commemorata ſunt. Cæterùm in mediterranea regione Rhodæi ſunt, Lupiæ. Et paululum à mari ſemota Salepia. At medio in iſthmo Tyræi, ubi potentium cujuſdam regiæ monſtrantur ædes. Cùm autem dicat Herodotus, *Vriam in Japygia eſſe, quam Cretenſes ædificavere, è Minois claſſe, in Siciliam navigantis errabundi, aut hanc ipſam accipiamus, oportet, aut Veretum. Brunduſium Cretenſes habitaſſe, memoriæ proditum eſt, qui è Cnoſſo cùm Theſeo, diſceſſerunt. Poſtea alios è Sicilia cùm Japyge digreſſos. nam utroque modo fama eſt, cùm unà permanere nollent, in Bottiæam diſceſſiſſe. tempore autem poſteriori, civitas regia poteſtate gubernata, non parvam agri portionem ab Phalanto ac Lacedæmoniorum violentia perdidit: eum tamen ejectum à Tarento Brunduſini acceperunt: ac deinde vita functum, eximiæ honore ſepulturæ decoraverunt. Terram autem Tarentinis meliorem habent. Illa enim tenuis quidem, cæterùm fructuum bonitate præcellens. nam & mel ejus, & vellera vehementer laudantur. Inprimis etiam Brunduſii portus ſua excellentia præſtat. Multi enim ore uno portus includuntur, qui nulla fluctuum agitatione turbantur, cùm interni ſinus excipiant, ut forma ipſa cervi cornibus ſimillima

*Υρίαν. *Hyriam: vide Herodotum li. 7.*

ſit,unde & nomen inditum ſit. Locus enim cum urbe cervino capiti maximè eſt comparandus. nam lingua Meſſapiorum Brunduſium cervi caput nominatur. Cęterùm Tarentinus portus non omnino undarum motibus caret, cùm ſeſe pandat, & interius occulta ſub undis ſaxa quædam contineat. E Græcia prætereа navigantibus atque Aſia longè rectior Brunduſium eſt navigatio. Itaque omnes quibus propoſitum eſt iter Romam, huc applicant. Duæ autem viæ ſunt: una quidem mulis vectabilis per Peucetios, qui Pœdicli vocantur, & Daunios & Samnites uſque Beneventum, in qua via eſt Egnatia civitas. Poſt eam Celia, & Netium, & Canuſium, & Cerdonia. Altera per Tarentum pauliſper ad lævam, & ſi quanta eſt diei unius circuitionem feceris, via Appia offertur plauſtris commodior. In ea urbs eſt Vria, & Venuſia: hæc quidem Tarenti atque Brunduſii media, illa verò in Samnitum & Lucanorum confinibus. coëuntque ambæ ad Beneventum atque Campaniam ex Brunduſio. Hinc jam uſque Romam via vocatur Appia, per Claudium, per Galitiam, per Capuam & Caſilinam uſque Venuſiam. Quæ dehinc ſunt, diximus. Tota verò ex Roma Brunduſium CCC. & LX. milliaria continet. Tertia, è Rhegio per Brutios & Lucanos & Sa-

& Samnitim ad Campaniam Appiæ jungitur. Cæterùm longior quàm è Brunduſio, tribus diebus, aut quatuor, per Appianos montes. At enim Brunduſio in transmarinam ripam navigatio eſt: una quidem ad Ceraunia, litúſqte deinceps reliquum Epiri & Græciæ: altera ad Epidamnum, quam prima longior. Nam mille & DCCC. ſtadiorum eſt. Trita & hæc eſt, cùm urbs ipſa commodè & ad gentes Illyricas & Macedonicas ſita eſt. E Brunduſio verò litus Adriaticum prætérnaviganti Stegnatia occurrit civitas, commune & navigantibus, & terreſtre iter facientibus ad Barium diverſorium. At uſque Peucetium mare vento navigatur Auſtro, per terram autem uſque Silvium. Tota verò & montana & aſpera, magnam Apenninorum montium communicationem habens, eáque colonos Arcadas accepiſſe putatur. E Brunduſio Barium DCC. ſtadiorum ſpacium eſt. Pariter ferè diſtat ab utraque. Contiguum quidem paſcuntur agrum Cauni: dehinc Apuli uſque ad Ferantanos, ut neceſſitudo ſit uſque ad Peucetios & Daunios, quos nec accolæ omnino ita vocitant, prætérquam antiquioribus annis. Omnes quidem hujus regionis, quam Apuliam nuncupant, haud accuratè ſanè terminos explicemus harum gentium, quocirca nec nobis valde affirmandum eſt. E Bario ad amnem Aufidium, ad quem Cannu-

Gnatia

Dauni

Cannuſiorum eſt emporium, ſtadia ſunt CCCC. Ad emporium autem ſuperior navigatio ſtadiorum LXXXX. Proxima eſt Salapia, Argyripenorum emporium. Haud enim multum à mari, duæ Italicarum urbium, maxime quondam in plano ſitæ ſunt, ſicut documento ſunt circuitus earum, Canuſium videlicet & Argyrippa, cæterùm his annis minores ſunt. A primordio quidem vocabatur Argyrohippium, deinde Argyrippa, porrò autem Arpi nunc vocata eſt. Vtræque in præſentia ſanè deletæ, à Diomede conditæ dicuntur. His in locis & campus, & alia complura, Diomedis potentatum oſtentant. In Minervæ quidem fano, quæ Luceriæ eſt, priſca dona, & ipſum vetus oppidum Dauniorum extitit, nunc verò depreſſa jacet. In propinquo mari jacent duæ inſulæ quas Diomedeas appellant. Ex quibus habitatores habet altera, reliquam deſertam eſſe dicunt, in qua Diomedem diſparuiſſe, quidam fabulantur, comiteſque in aves converſos eſſe. Eas etiam hac ætate manſueſcere, & humanam quodammodo vitam agere, & vivendi ordine, & erga benignos manſuetudine, ſi malignis autem & ſceleratis, fuga & evitatione. De hoc ipſo heroe, cùm alia permulta per Venetos, tum ſoliti vulgantur honores. Creditur & Sypuntem ædificium eſſe Diomedis, à Salapia ſtadiorum C & L intervallo diſtan-

tem. Græci verò eam Sepiuntem nuncupant, ab ejectis è fluctu ſepiis. Inter Salapiam atque Sipuntem, fluvius eſt navigationi ſatis accommodus, & lacus ingentis oſtium per utroſque autem naſcentes è Sipunte fructus devehuntur, frumenta præcipuè. In agro Saunio circa tumulum, quem Drion nominant, baſilicæ monſtrantur: una quidem Calchantis in ſummo vertice, & cui petentes oracula nigrantem immolant arietem, & ſtrata in pelle dormiunt. Altera Podalirii in infima montis radice poſita. abeſt à mari ſtadiorum circiter c. Ex ea rivulus manat, ad omneis pecorum morbos ſalutaris. Ante ſinum hunc promontorium procumbens, ad ſtadia ccc protenditur in pelagus, Orientem proſpectans, Garganum appellant. Cumque ultima circunflexeris, urbs ex illis offertur nomine Vreum. è regione promontorii Diomedeæ jacent inſulæ. Ager iſte cùm omnis generis fructus, tum verò copioſos producit: equis & ovibus aptiſſimus: lana quàm Tarentina longè mollior, minus verò candida. regio ipſa propter camporum convalles tranquilla. Plerique Diomedem foſſam ad mare uſque proſcindere aggreſſum memorant: cæterum cùm domum acceſſitus eſſet, & hanc & alias res imperfectas omiſiſſe, & ibi è vita exceſſiſſe. Hic quidem de illo unus vulgatus eſt ſermo: ſecun-

ſecundus autem eſt, eis eum in locis tandiu permanſiſſe, * donec vitam convertit: tertius fabuloſus, quem antè dixi, in ipſa inſula dicens eum diſparuiſſe: quartus poni poſſet, quem Veneti diſſeminant. Illi enim vitæ illius converſionem, neſcio quo pacto penes ſe factam eſſe aſſerunt, quam in deorum numerum relationem vocant. Hæc igitur ſecundùm Artemidorum intervalla jacent: ſecundùm verò locorum deſcriptorem, è Brunduſio ad Garganum milliaria C & LXV. Ea vero Artemidorus auget. Cæterùm hoc ex loco Anconem uſque milliaria CCLIIII ille ait. a Artemidorus ad mille CC & XC fere, Anconis diſtantias ſtad.mil. paſ.CCL eſſe refert multò minus quàm ille. Polybius verò illa ab Japygia emenſa fuiſſe tradit, & millia paſſuum DLXII ad urbem Sylam ediſſerit. Hinc autem Aquilejam CLXXVIII. Haud ſanè concordant cum eo quod litoris Illyrici affertur intervallo, à montibus Cerauniis ad ſinum Adriatici maris intimum, cùm hunc ſupra ſex millia eſſe demonſtrent, & eum majorem illo eſſe conſtituant qui minor multò ſit. Et omnes cum omnibus inter ſeſe de intervallis diſſentiunt, ſicuti ſæpenumero à nobis dicitur. At nos ubi dijudicari licet, noſtram efferimus ſententiam ubi ſanè illorum dicta in medio ponere oportere minimè putamus. Quod ſi nec ab

** μέχρι καταςροφῆς τοῦ βίου, id eſt, ad finem uſque vitæ, rectius mea ſententia. Quanquam interpres mavult ubique converſionem vertere.*

ab illis habemus, haud mirandum eſt, ſi nos etiam in hujuſmodi materia aliquid omiſimus. Ex magnis quidem rebus nullam profectò omittes rerum: at parva ſi cognita fuerint, parum utilitatis afferunt: ſin omiſſa latuerint, toto ex opere, aut nihil, aut non multum abſciderint. Statim verò à Gargano ſinus medius profundus quidem excipit, cui adjacentes accolæ, Appuli propriè nominantur. Ipſique Daunii & Peucetii eandem uſurpant linguam, nec in cæteris in hoc uſque tempus diſcrepant. Antiquis verò temporibus diſcrepaſſe, ſimile veri eſt: unde & diverſa in omnibus invaluiſſe nomina. Priori tempore univerſæ hujus terræ ſecunda fortuna florebat, poſtea verò & Annibal & ſequentia bella deſertam illam reddiderunt. His in locis clades illa Cannenſis obtigit, in qua tot & Romanorum & ſociorum corpora occidioni data ſunt. In ipſo ſinu lacus eſt, ſupra quem in mediterranea Teanum eſt Appulum, eodem quo Sidicinum nomine. Qua in parte Italiæ latitudo non parum contrahi videtur. Vbi ſunt Puteoli à mari ad mare, minus ſtadiorum mille iſthmus relinquitur. Poſt lacum autem ad Ferentanos & Bucanum præternavigandi commoditas eſt. Vtraque ex lacus ripa ad Bucanum & Garganum ſtadia ſunt ducenta. Quæ deinde Bucano conjuncta ſint, in ſuperioribus dictum eſt.

Hujus

Hujus generis hujuſq; magnitudinis Italia eſt. Cùm multa à nobis diſputata ſint, nunc ampliſſima ſignificabimus, quibus hoc tempore ad tantum majeſtatis faſtigium res Romana conſcenderit. Vnum quidẽ, quod inſtar inſulę tuta in circuitu maria cuſtodiat paucis exceptis partibus, quæ tamen in acceſſis, uti muro, montibus vallatæ ſunt. Secundum eſt maxima ex parte ipſius importuoſitas. Et quod ſicubi portus exiſtunt magnitudine & excellentia mirabiles, adſtant adverſus externorum impetus commodi. Nec minus ad inferendas incurſiones, quàm ad ipsã mercaturæ commoditatem & abundantiam. Tertium aëris univerſi temperies, cui ſubjacet. Ad quam varietatem animalia, arbores & (ut paucis ſimpliciter dicam) cuncta quibus utiliſſimus mortalibus victus ſuppeditatur, plurimam diverſitatem habent, ſive bonum, ſive malum dixeris. Ipſius longitudio à Septentrione in Meridiem ut plurimum extenditur. Cujus longitudini additamentum eſt Sicilia, talis & tanta perinde ac ejus pars eſſet. Aëris temperies & imtemperantia, pro caloris & frigoris, & horum mediocritatis conditione dijudicatur. Itaque cum tanta longitudine, qua nunc eſt Italia, eam in amborum exceſſuum medio jacentem, plurimam temperatæ conditionem continere neceſſe eſt, modiſque plurimis. Id etiam alio illi pacto con-

contingit. Nam cùm montes Apennini perpetua longitudine porrigantur, cumque latus utrunque campos & colles frugiferos emittat, nulla pars extat, cui non montanis & campeſtribus bonis frui contingat. Adde fluviorum & lacuum magnitudinem & copiam. Ad hæc & frigidarum & calidarum ſcaturigines aquarum, quas ad mortalium ſalutem parens natura compluribus in locis comparavit. Quid diverſorum facultates metallorum? quid materiam atque eſcas hominibus ac pecoribus attributas? Quis fructuum ubertatem atque bonitatem pro dignitate differat? Inter gentes quidem ampliſſimas, & Græciam ipſam, & excellentiſſimas Aſiæ partes, media conſiſtens, virtutis præſtantia & amplitudine, ad circunſtantibus imperandum nata eſt, ex vicinitate ſubjugandorum facultatem nacta. Quod ſi ad ſuſceptam de Italia orationem, & de Romano populo, cujus ditioni ſubjecta eſt, ſummatim quædam adjicienda ſit ratio, quando videlicet ipſam Romani ad univerſi orbis imperium perfugium ac propugnaculum ſtruxerint, aſſumantur & hæc quod poſt Romam conditam Romani perpetuo multas hominum ætates ſub regio principatu, integrè, caſtèque duxerunt. Poſtea cum Tarquinium, qui regum ultimus improbè flagitioſéque imperitabat, ejeciſſent, atque * urbanam ſic mixtam

* πολιτείαν δὲ συνεστήσαντο μικτὴν ἔκ τε μοναρχίας καὶ ἀριστοκρατίας. *id eſt, rempublicam conſtituerunt è regio optimatumque imperio mixtam.*

tam conſtituere, ut ſingulares principatus & optimates regerent, accerſitis in regni communicationem atque uſum Sabinis, Latiníſque. Quos cùm ingratos, ſicut & alios finitimos aſſiduè deprehendiſſent, eorum ſtrage ſuum amplificare quoadmmodo coacti ſunt imperium. Hoc pacto paulatim ad incrementum progredientibus illis evenit, ut civitatem repentè præter ſpem omnium amitterent, præterque ſpem reciperent. Hoc autem nono ac decimo poſt commiſſam navalem pugnam ad Capræ fluvium anno geſtum eſt, ſicuti Polybius memoriæ prodidit, poſt factum cum Antalcide pacem. Romani cùm iſtos propulſaſſent, Latinos primum omnes ſubjugarunt, deinde Tuſcos & Gallos Circumpadanos, ab inverecundia, quadam licentia repreſſerunt: poſtea Samnites, poſt quos Tarentinos ac Pyrrhum debellarunt, reliquúmque noſtræ ætatis Italiæ, præter Circumpadanam regionem. Ea nanque adhuc belligerante, in Siciliam tranſmigrarunt: qua excluſis Carthaginenſibus, Padum Gallóſque repetierunt. Vbi conſiſtente adhuc bello, ecce Annibal irrupit Italiam, hócq; ſecundum bellum incidit Punicum: nec longè poſt tertium, in quo deleta Carthago fuit, & Romani potiti ſunt Africa & Hiſpania, quantum Carthaginenſibus eripuere. Græci verò & Macedones, & Aſiæ intra Taurum &

Alyn

Alyn fluvium incolæ, novandis rebus cum Carthaginenſibus conſpirarunt. Hos etiam, ut ſimul in poteſtatem redigerent, progreſſi ſunt, è quibus Antiochum regem, & Philippum, & Perſen, & Illyrios, Thracéſque finitimos, Græciſque ac Macedonibus adverſus Romanos belligerandi primordia eripuere. Et donec univerſos in ſtragem darent, qui intra Iſtrum atque Alyn incolunt, perpetuò dimicare perrexerunt. Eadem & Hiſpani & Galli ſunt perpeſſi, cæterique omnes qui Romano parent imperio. Ab ſubjuganda enim Hiſpania, nunquam ab armis ceſſatum eſt, donec univerſam illatis ſtragibus occuparent. Captis deinde Numantinis & Vrectho, noviſſiméque Sertorio mactato, ultimiſque vaſtatis Cantabris ab Cæſare Auguſto, exteriorem & interiorem Galliam totam cum Liguria, primùm quidem particulatim adepti ſunt: poſtea divus Cæſar, dehinc Auguſtus communi bello pariter ceperunt. Hoc verò tempore adverſus Germanos belligerant ab hiſce propinquis incitati locis, unde quibuſdam jam triumphis decoratam fecere patriam. Oram Africæ, niſi quæ Carthaginenſibus ſubjecta eſt, regibus & illis quidem ſubditis commiſerunt: qui cum deſcivere, extincti ſunt. Nunc ſub Jubæ regno conſiſtit & Mauritania, & cætera, Libyæ partes plurimæ,

 pro-

propter illius in Romanum populum benevolentiam & amicitiam. Similia & de Aſia contingere. Siquidem initiò per reges Ramanis obedientes gubernabatur: poſtmodum cùm illi defeciſſent, ut reges Attalici Syri, Paphlagones, Cappadoces & Ægyptii rebellantes, ac poſtea deſtructi, quemadmodum & de Mithridate Eupatore caſus tulit, & de Ægypti regina Cleopatra. Cuncta ſanè intra Phaſin & Euphratem præter Arabas aliquos Romanum poſſidet imperium, & ab eis reges deſignati. Armenii verò & ultra Colchos jacentes Albani & Iberi, ſola ducum præſentia indigentes, bene quidem ſeſe continent. Cæterùm cum Romani variis implicentur negotiis, rebus ſtudent novis, qualiter & ii qui trans Iſtrum & Euxinum pontum accolunt, præter Boſphoranos & Nomades & ritu paſtorum vagos: qui partim obtemperant, partim ad omnem vitæ communionem ſunt prorſus inutiles præſidiis tantum indigentes. Reliquam plagam tenent paſtores, & qui ſub tentoriis vitam agitant longè ſeorſum habitantes. Parthi verò finitimi tam immenſis valentes opibus, Romanis tamen & ætatis noſtræ principibus ſubdidere colla, & Imperatorum majeſtati ceſſere. Itaque non modò trophæa quæ quondam de Romanorum cladibus erexerant, Romam tranſmiſere: ſed etiam Phraates rex Cæſari Auguſto

filios

filios credidit, & natorum natos obſides exhibuit, ut obſervandam coleret amicitiam. Illis enim his annis ambiunt, quempiam quis eis imperet à Roma ſæpenumero flagitantes. Et fermè propius adſunt, ut univerſum eorum potentatum Romano ſubjiciant imperio, & ipſam quoque Italiam ſeditionibus ſæpius agitatam, ex quo in Romanam ditionem redacta eſt. Quin & Romam ipſam civilis moderationis & Imperatorum virtus continuit: & ne ad majorum delictorum & vaſtationis cumulum prolaberetur, inhibuit. Arduum ſanè atque difficile eſt alio pacto tale regere imperium, quàm ſi uni perinde ac parenti procuratio demandetur. Nunquam igitur tanta pacis facultas tantáque bonorum copia Romanis, & eis ſocietate fœderatis affuit, quantam Cæſar ſuppeditavit Auguſtus, ex quo perfectam & abſolutam dignitatis poteſtatem accepit, & hoc tempore ſucceſſor ejus filius præſtat Tiberius, illum ſibi gubernandi & edictorum normam exemplarque conſtituens. Nec minus eandem ipſius filii Germanicus, Druſuſque ſuam genitori navant operam.

STRABONIS GEOGRAPHICORUM

LIBER VII.

ARGUMENTUM.

Septimus liber reliquas Europæ partes explicat: ſunt autẽ hę quę Orientem ſpectant ultra Rhenum uſque Tanain, & Mæotidis paludis oſtium, quæque inter ſinum Adriaticum, & ſiniſtras maris Pontici partes Iſter accipit, ad Auſtrum uſque in Græciam atque Propontidem, in quibus & tota Macedonia continetur.

CUM à nobis de Hiſpania, deque Gallicis, Italiciſque gentibus cum vicinis inſulis, dictum ſit; deinceps reliquæ partes Europæ videntur enarrandæ, eo quo ſe modo facultas obtulerit partiendo. Reſtant autem quę ad Orientem trans Rhenum uſque Tanain loca ſpectant, & Mæoticæ paludis oſtium, quæque inter Adriaticum ſinum, & ſiniſtras Pontici maris oras Iſter capit in Auſtrum uſque in Gręciam atque Propontidem. Iſter enim duas in partes proxime terram prædictam dividit univerſam, cunctos Europæ fluvios magnitudine ſuperans, à primordio ſui in Auſtrum labitur, inde ab Occidente ſtatim ad Orientem curvatur

tur in Pontum. Oritur autem ab extremis Germaniæ partibus ab Occaſu, prope ſinum Adriaticum, procul ab illo ſtadia circiter mille. Finitur autem in Ponto non longè admodum ab Tyræ ac Boryſthenis eruptionibus, paululum in Septentrionem vergens. Spectantes quidem in Septentrionem Iſthri partes, ſunt trans Rhenum regiones & Galliæ, quæ ſunt Gallicæ gentes & Germanicę, uſque ad Baſtarnas & Tyrrhegetas, & Boryſtheni adjacentes oræ, quæ inter hunc & Tanain, & paludis oſtium Mæotidis locantur. Itaque mediterraneam ad Oceanum extendit, & mari alluitur Pontico. In Auſtrum vergentia ſunt Illyrica & Thracia, & quæcunque de Gallicis iſtis admixta ſunt, ſeu de pleriſque aliis uſque ad oras Græciæ. De tractu igitur extra Iſtrum primum dicamus: Multo enim, quàm cætera, quæ ad alterutram partem jacent, ſimpliciora ſunt. Statim igitur regionem trans Rhenum ad Ortum vergentem Germani colunt, nationem Gallicam pauliſper imitantes, & feritatis abundantiâ, & proceritate corporum, & colore flavo, cum reliquis in rebus & forma & moribus & vivendi ritibus pares exiſtant, quales Gallos diximus. Ideo Romani hoc illis nomen jure indidiſſe mihi videntur; perinde ac eos fratres legitimos Gallis eloqui voluerint. Legitimi nanque fratres Roma-

no ſermone germani intelliguntur. Primæ hujus regionis partes ſunt Rheno proximæ, ab ipſius fere fontis initio, quoad in pelagus infunditur. Et hæc eſt occidentalis plagæ latitudo univerſa, quam flumen alluit. ejus autem portionem quandam ad Galliam traduxere Romani, quædam verò in profundam regionem tranſmigrans pervenit, ſicut & Marſi. Cæteri pauci ſunt, & Sugambrorum portio. Poſt vicinos autem amni accolas, & aliæ gentes ſunt, inter Rhenum & Albin fluvium, qui ubique pariter ab eo diſtans, fluit in Oceanum: non minorem illo perlabens agrum. Interſunt & amnes alii navigiis permeabiles, è quibus eſt Amaſia, in quo Druſus Bucteros navali prælio ſuperavit. Hi ſimiliter ab Auſtro ad Aquilonem in Oceanum elabuntur. Regio hæc verſus Auſtrum extenſa, quoddam continens Alpibus dorſum efficit, ad Orientem protenſum, quaſi quędam Alpium particula exiſtat. Plerique autem hunc in modum oſtenderunt, & propter ſitum antedictum, & cùm eandem efferat materiam. Hujus tamen tractus partes nequaquam in tam ſublime extolluntur. In hoc tractu ſita eſt Hercynia ſylva, & Suevorum natio, ex quibus nonnulli intra, aliqui extra ſylvam habitant, ſicut & Colduorum plerique. In quibus & Bubjemum Marobudi regia. Quem in locū ipſe, cum alios plureis tra-

duce-

duceret incolas,ſuos conterraneos Marcommanos adegit. Is enim ex humiliori gradu majores ad res conſtitutus fuit poſtquàm è Roma regreſſus eſt. Nam à juvenilibus annis hic verſabatur, ubi ab Auguſto Cæſare magna beneficia comparavit, reveniens autem, magnum adeptus eſt potentatum: & præter eos quos antè dixi populos, Lujos etiam vendicavit, gentem ſanè permagnam, & Zumos, & Butones, & Mugilones, & Sibinos, & ipſorum Suevorum nationem ampliſſimam, Semnones. Suevorum natio, ut ſuperius dixi, partim intra, partim extra ſylvam habitat, Getarum contermina genti. Suevorum quidem gens ampliſſima, è Rheno ſiquidem uſque ad Albin pervenit fluvium. eorum portio etiam trans Albin loca depaſcitur, quemadmodum Eumondori & Lancoſargi, nunc autem iſti trans fluvium in fugam compulſi exciderunt. Commune autem eſt omnibus, qui hunc tractũ incolunt, ut aliò facile migrent, & propter victus tenuitatem, & propter agrorum ignaviam colendorum, & propter inopiam pecuniarum. Cúmque in tuguriis habitent, in diem habent ſupellectilem. Plurimam è pecoribus trahunt alimoniam, ſicut & Nomades, eorúmque inſtar, domeſtica in carris tollentes inſtrumenta, quocúmq; ſors tulit & opinio, ſuis cùm armentis convertuntur. Sunt autem alii Germaniæ populi

indigentia magis laborantes, Cheruſci, Chatti, Gamabrini, Chattuarii. Ad Oceanum præterea pertinentes, Sugambri, Chaubi, Bucteri, Cimbri, Cauci, Caulci, Campſiani, cæteríque complures. Biſurgis, & Lupias amnis in unum ad Amaſiam deferuntur ſtadiis DC. à Rheno ſemotus, per Bucteros minores labens. Eſt & Salas fluvius, inter quem & Rhenum, cùm Druſus Germanicus belligeraret, domitis hoſtibus, victor oppetiit. Nec enim plurimas in poteſtatem gentes redegit, ſed etiam jacentes in medio navigationis curſu, vicit inſulas. Quarum Byrchanim obſidione complexam cepit. Hæc natio propter ſuſcepta contra Romanos bella, nobilitatem adepta eſt. Poſtea cùm in deditionem venerit, rurſumque deſciverit, habitatáſque terras reliquerit, nomen aſſecuta eſt. Tametſi famę majoris extitiſſet, ſi Cęſar Auguſtus flumen Albin tranſire, & illic rebellantes adoriri, ductoribus ſuis conceſſiſſet. Modò autem faciliorem militandi viam, in eo quod in manibus verſatur, bello ſuſpicatus eſt, ſi ab iis qui extra flumen Albim quietem agitant ſeſe contineret, nec eos ad inimicitiarum communionem ultrò laceſſeret. Cęterùm Sugambri vicini Rheni amnis accolæ, belli exordia factitarunt, cùm Melonem belli ductorem haberent, & exinde alii aliàs regni potentes diſſiderent, & bellum pace ſolverent,

rent, ac denuo diſciverint proditis obſidibus, & calcata fide. Adverſus illos perfidia magnæ fuit utilitati. Quibus autem fides adhibita fuerat, ii magnas clades intulerunt, ſicuti Cheruſci & eorum ditioni ſubjecti. In quibus tres Romanorum ordines militum cum Imperatore Quintilio Varo fœderibus fractis per inſidias obtruncati ſunt. Pœnas verò luerunt univerſi, & Germanico juniori clariſſimum prębuere triumphum. In quo illuſtrium virorum ducta ſunt corpora, ſimul & fœminarum, Semiguntus Segeſti filius Cheruſcorum ductor, & ſoror ejus. Vxor autem Armenii, cujus ductu & auſpicio in Cheruſcis conflatum eſt bellum, in fœderum fractione contra Quintilium inſtituta, qui nunc etiam bellum ipſum continet. Ejus fœminæ nomen eſt Thoſnelda. Secum erat filius trimus, Tumelicus nomine. Item Seſithacus Ægimeri filius Cheruſcorum ductoris, ejuſque uxor Rhamis, Veromiri filia, Battorum principis, Deutorixque Bætoritis filius, Melonis fratris, Sugambri filius. Ægeſtus quoque ſoçer Armenii ab eo diſſentiens, inchoante bello obſervato tempore transfuga ad Romanos tranſivit. Et traductis in triumpho cognatis patris aderat, honorifice ipſe in ducendo habitus in ipſa pompa incedebat. Et Libys Chattorum ſacerdos, aliiq;

mortales ex direptis gentibus potrahebantur, Cathilci, Ampſani, Bucteri, Nuſipetes, Cheruſci, Chattuarii, Chatti, Landi, Subatii. Diſtat verò ab Albi Rhenus ad tria ſtadiorum millia, ſi quis per vias rectas curſum tenere poſſit. Nunc autem propter paludum ſylvarúmque difficultates, inter gyrum ſuſcipiendum eſt. At Hercynia ſylva proceris frequens eſt arboribus, & munitiſſimis in locis ingentem admittens ambitum. In cujus medio ſita eſt ora, ad habitandum accommoda, de qua ſermonem fecimus. Cui quidem & Iſtri & Rheni fontes proximi ſunt. Inter utrunque lacus, & effuſæ de Rheno paludes. Ipſius autem lacus perimetros eſt ſupra trecenta ſtadia, ſpacium verò circa ducenta. Is habet inſulam, qua velut arce ad invadendos Vindelicos commodiſſimè uſus in navalibus pugnis Tiberius. Hæc autem ſimul & Hercynia ſylva magis quàm Iſtri fontes in Auſtrum vergit. Adeò ut è Gallia in Hercyniam ſylvam tendenti, prius lacum tranſire opus ſit, deinde Iſtrum, poſtea jam per faciliora loca, montanáſque planities ad Herciniam ſunt acceſſus. Cæterùm Tiberius à lacu unius diei progreſſus iter, Iſtri fontes aſpexit. Ad eum lacum Rhæti paululum adſunt, amplius Helvetii & Vindelici, & deſerta Bojorum regio, uſque ad Pannonios. Magis autem Helvetii &

Vinde-

Vindelici in montibus campos habitant. Rhæti verò & Norici uſque ad Alpium ſumma tenent, & Italiam verſus inclinant, hinc Inſubribus, inde Cranis propinqui, & Aquilejæ tractui. Alia autem & in Suevis illis Silva Gabreta nomine, ingens, jacet. *Vltra* verò Hercynia eſt, quæ & ab *iſtis* tenetur. De Cimbris ſanè nonnulla malè diſſeruntur, quædam verò mediocriter credibilia. Haud enim hujus generis cauſam admiſeris, ut inde errabundi facti ſint, ad latrociniáque converſi, quia peninſulam habitantes, ingenti quadam inundatione compulſi, natalia loca deſeruerint, quando conſuetam prioribus annis etiamnum regionem inhabitant. Auguſto quoque Cæſari lebetem plurima ſibi ſanctitate, conſecratum dono miſerunt, ejus amicitiam poſtulantes, ut injurias, quæ prius ſuberant oblivione delerent. Compotéſque votorum facti, remearunt. Dictu profectò ridiculum eſt, ut homines ad eventus, quos perpetuò natura efficit, per dies ſingulos bis accidentes, indignati è patrio ſolo digrederentur. Res autem ficta eſſe videtur, quòd ingens adeò æſtus obvenerit aliquando, ut reliquos exceſſerit. Incrementa quidem recipit Oceanus, ac decrementa cæterùm ad caſus hujuſcemodi, ordine inſtituta atque definita. Minime etiam verò dixiſſe videtur, qui ait Cimbros adverſus

inundationes arma ſumpſiſſe. Et qui dixit, Gallos intrepidos eſſe, ac negligentes, mergi domicilia tolerantes, dehinc ea ædificantes inſtaurare. Quódque major illis ex aquis quàm ex armis vaſtitas accidit, ut Ephorus perhibet. Ipſa enim æſtuariorum ſeries, & vulgata regionis immerſio tales exhibere abſurditates non debuit. Cum enim die quolibet hoc ipſum bis eveniat, ne ſemel quidem ſentire, id refluentiæ munus à natura eſſe, & quidem innoxium, nec Cimbris ſolis, ſed cunctis Oceani accolis, quónam modo incredibile non eſt? Nec verò bene Clitarchus, qui equis inſidentes, ait, cùm maris cernant impetum, equorum curſibus refugere, intérque fugiendum propè eſſe, ut deprehendantur aquis. Acceſſum ipſum qui accolis objicitur, nequaquam tanta celeritate fieri novimus, cùm ſenſim & latenter ipſum mare propinquet. Neque quod in dies efficitur, & vicinis omnibus inſonat, antequam ſpectetur, tantum terroris debet incutere, ut fuga perinde, ac ex inſperato irrumpat, capeſſenda ſit. Hæc ſunt quæ de rerum ſcriptoribus à Poſidonio, jure quidem ac meritò reprehenduntur. Nec male profectò conjecturam facit, quod latrocinando in certis errabundi ſedibus, Cimbri ad paludem uſque Mæotin militiam agitarint. Ab eis enim Cimmerius vocatus eſt Boſphorus, quaſi ſimbricus,

cùm Græcorum lingua Cimmerios Cimbros nominent. Bojos verò, prius Hercyniam habitaſſe ſylvam aſſerit, & Cimbros agmine facto, hunc invaſiſſe locum: à Bojiſque ejectos, Iſtrum & Scordiſcos gentem Gallicam petentes deſcendiſſe, mox Teuriſtas, & Tauriſcos, & hos nationis Gallicæ. Deinde in Helvetios divertiſſe, abundanteis quidem auro viros, cæterùm in pace degentes. Cùm autem ipſi Helvetii vidiſſent ex latrocinio quæſitas opes, ſuis longè majores, commotos fuiſſe, ex eis verò propè Tigurinos ac Tuginos, ita ut cùm eis in militiam profecti fuerint. Vniverſos verò delevere Romani, & Cimbros, & alios tanti motus ſocios, partim in Alpium tranſitu in Italiam, partim extra Alpes. Hujuſmodi autem Cimbrorum morem fuiſſe, ſcriptores commemorant, ut eorum uxoribus in militandi ſocietate conjunctis, conſequentes nonnullæ divinationis peritæ ſacerdotes adhærebant, quibus canus capillus erat, alba veſtis, lintea è carbaſo ſubter tunicam fibulis annexa, ahenis incinctæ zonis, pedes nudæ. Captivis per caſtra ſtrictis occurrebant enſibus. quos ſternentes humi, ad æreum pertrahebant craterem, viginti capacem amphorarum. Habeant & pulpitum, quo agiliter aſcenſo, tollentes in ſublime captivum, ſuper lebete jugulabant.

 Tum

Tum profuſo in craterem ſanguine, inde, cùm ſtillaret, vaticinium edebant. Aliæ vero ſciſſo ventre, inteſtina ſpeculabantur, ſuis victoriam acclamitantes. In ipſis verò certaminibus, extentas ad carrorum velamina pelles, tantis pulſabant ictibus, ut ingenti cum horrore fragor efficeretur. Ea verò Germanorum regio, quæ ad Aquilonem vergit, ut dixi, ad Oceanum pertinet. Cogniti ſunt autem qui ab exitu Rheni, uſque ad Albin initium capiunt, è quibus celeberrimi ſunt Sugambri, Cimbrique. Illa vero plaga quæ trans Albin Oceanum ſpectat, nobis prorſus eſt incognita. nullum enim priorum, ad Orientem uſque ad Caſpii maris oſtium, hanc peregiſſe navigationem accepimus. Neque Romani Albin ipſum tranſcenderunt, nec ulli ſimiliter iter pedeſtre ſuſcepere. Quod autem per longitudinem ad Ortum tendentibus Boryſthenis, & Boreæ partes, & Ponti regio tota offertur, manifeſtum eſt quidem ipſis ex climatibus, & parallelorū intervallis. Verùm enimvero quid ultra Germaniam exiſtat, & quid de aliis ex ordine poſitis, ſive Baſtarnas appellare oporteat, ut plures arbitrantur, ſive alios intermedios, ſeu Jazyges, ſeu Rhaxaylos, ſeu quoſlibet, alios ex iis qui profecto carris utuntur, non facile protulerim. Neque utrum tota longitudine, ad Oceanum uſque pertineant, vel

ſi aliquid ob frigoris rigorem cauſamve aliam inhabitatum ſit, vel ſi aliud etiam mortalium genus inter mare, Orientaleſque Germanos ſitum ſuccedat. Hoc ſanè ipſum incognitum, & de cæteris ad Aquilonem ordine jacentibus dixit. Nec enim Baſtarnas, nec Sauromatas, & generaliter ullos ſupra Pontum habitantes, novimus. nec quantum ab Atlantico remoti ſint pelago, neque ſi ad illud propinqui ſunt. Auſtralis verò pars Germaniæ trans Albin fluvium, quæ quidem contigua eſt, à Suevis adhuc tenetur. Deinde Getarum mox terra copulatur, principio quidem anguſta, ad Iſtrum porrecta, qua plagam ſpectat Auſtralem. Contrà verò è regione ad montanam Hercyniæ ſylvæ radicem, pars montium in ea continetur. Poſtmodum extenditur latius ad Aquilonem uſque ad Tyrrhegetas. Certos verò terminos proferre non poſſumus, verùm propter iſtorum ignorationem locorum, qui Rhiphęos montes & Hyperboreos fabulando narravere, digni quorum ſermones admitterentur, habiti fuere. Illi autem omittantur, ſimul & Pytheas Maſſilienſis, in quibus de Oceani litore mentitus eſt, quodam uſus prætextu, inquiſitione videlicet rerum cœleſtium atque Mathematicarum. Et ſi qua Sophocles in tragico carmine de Orithya cecinit ut à Borea rapta. Super o-

omnem pontum ad telluris extima tranſportaretur, Noctiſque fontes, & cœli vertices, ac vetuſtum Phœbi Ortum. Nihil quidem hęc ad pręſens inſtitutum, ſed omittantur, ut in Phædro ait Socrates; verùm quæ ex antiquorum monumentis, & hujus ætatis accepimus, in medium proferamus. Getas igitur Græci Thraces opinati ſunt, qui quidem utrunque Iſtri latus incolebant, ut & Myſi. Thraces ſanè utrique, & quos nunc Myſos nuncupant, â quibus Myſi quoquę educti ſunt, illi qui inter Lydos, & Phrygas & Troas habitant. Et ipſi ętiam Phryges Thracium genus ſunt, Bryges dicti, ſicut & Mygdones, & Bebryces, & Medobithyni, & Bithyni, & Thyni. Reor etiam ipſos Mariandynos. Iſti omnes Europam omnino deſeruere, at Myſi unà permanſere. Rectè Homerus mea ſimul & Poſidonii ſententia, opinari viſus eſt, Europæ cultores Myſos nominare, eos inquam qui in Thracia ſunt, cùm dicit,

Iliad. V. *Hic verò rurſus ſplendentia lumina vertit,*
Præſertimque equitum Thracum ſpeculatus in agros,
Myſorum enſiferûm, pugnantum cominus armis.

Quoniam ſi quis poſitos in Aſia Myſos accipiat, alienus & disjunctus ſermo foret. Aſpectum enim ab Trojanis ad Thraciam terram convertentem, &

eidem annumerare Myſorum agrum, non ſeorſum exiſtentium, ſed finitimorum Troicæ oræ, & poſt illam locatorum, atque adeò utroque ex latere, quos diſjungit latior Heelleſpontus, hominis eſſet litora confundentis, & locutionis modum minime intelligentis. Nam cùm dicit, Rurſus vertitur, maximè retro intelligendum eſt: qui autem ab oris Troum viſum transfert, non ad eos qui aut poſt illos, aut ex tranſverſo conſiſtunt, ulterius quidem traducit, non autem ad poſteriora multum. affertur inde ipſius teſtimonium, quòd equas mulgentes, & Lactophagos, & Abios, hoc eſt victus efferati, accolas illis adjungit qui pro domo plauſtris utentes, ſunt Scythæ ac Sarmatæ. Hæ enim nationes Thracibus hac tempeſtate promiſcuæ ſunt & Baſtarnicę magis. iis qui extra Iſtrum, & intra Iſtrum. Cúmque his miſcentur Gallicæ gentes & Boji, & Scordiſci, & Tauriſci. Sed Scordiſcos quidem, Scordiſcas vocant. Tauriſcos verò quidam Ligyriſcos, & Tauriſcas vocant. Scribit autem Poſidonius, Myſos religioni indulgentes, ab animantibus abſtinere, & eam ob cauſam pecus omne vitare: melle verò & lacte, & caſeo veſci. Cúmque tranquillam exagitent vitam, ob deorum culturam, deicolæ & capnobatæ, id eſt fumi conſcenſores, nominantur. Pleroſque item Traces eſſe, qui ſine mulieribus vitam

tam ductirent, quos ctiſtas, id eſt creatores nominant, ſanctificatóſque honoris gratia omnimoda cùm libertate victitare Hos ſummatim univerſos poëtam dixiſſe equarum mulſores, & Lactophagos inſignes, Abios, id eſt minimè vivos homines juſtitià præſtantiſſimos. Præcipuè autem Abios appellat, à mulieribus diſjunctos. Vitam nanque cœlibem, ac ſine conjugibus dimidiatam eſſe putans, ſicut & Proteſilai domum, quia foret abſque conjuge, ſemiperfectam fuiſſe protulit. De propinquo etiam * pugnaces Myſos dixit, quos nemo populetur, ſicuti bonos bellatores. Oporteréque in decimo libro inſcribi pro Myſorum de propinquo pugnantium. Verumenimvero ſcripturam tot per annos approbatam movere, fortè ſupervacaneum eſſet. Multò enim veriſimilius eſt, initiò Myſos nominatos fuiſſe, mutato ſubinde nomine, nunc etiam appellari: Abios autem conjugum expertes potius quàm ſine lare, & carros pro tecto colentes, accipiendum eſt. Cùm enim circa contractus, & pecuniarum precia conflari ſoleant injuriæ, qui adeò tenuem ex modicis victum agitent, eos jure ac meritò juſtiſſimos vocitemus. Quoniam philoſophi proximam juſtitiæ temperantiam collocantes, vitam tenuitate ſatis contentam, beatam in primis dixere. Ex quo plerique eorum rerum ejectiones ad ſectam com-

* Iliad. v in principio.

compulere Cynicam. De eorum vero cælibatu nullam tamen ſubſcribit ſignificationem, præſertim apud Thraces, & in his Getas. Verùm quæ de ipſis Menander memorat, inſpice: non quidem fingens, ut decorum eſt, verùm ex ipſa memorans hiſtoria:

Thraces univerſi nos, præſertim Getæ:
Nam eorum indigenam eſſe me ipſe glorior.
Non omnium continentiam nimis agimus.

Et paulùlum infrà, de ipſa in mulieres * continentia ponit exemplia: E nobis uxorem ducit nemo, nec ut plerique undecim duodecimq; & amplius. Quod ſi quaternas, quináſve uxores duxiſſe contigerit, ſubverſio quædam eſt. Iſque hymenæi prorſus expers, infœlix, anymphus inter concives vulgatur. Ad hæc quidem & reliqui conſentiunt, & una confeſſione conſonant. Nec ſanè decet, ut iidem miſeram pariter eſſe vitam putent, inter plures non verſari mulieres ſimul probum & æquum ſine uxoribus eſſe cenſeant. At eos religioſos deûm cultores arbitrari, & fumi conſcenſores, quod fœminis careant, communibus admodum opinionibus adverſatur. Cuncti nanque fœminas ſuperſtitionis duces, & authores eſſe exiſtimant. Eæ enim ſunt quæ viros ad deorum cultus, ad dies feſtos, ad venerationes, ad preces invitent

* ἀκρασίας, incontinentia.

vitent amplius. Rarúmque eſt, ut vir quiſpiam ſine uxoribus ſolus degens, talis reperiatur. Eundem rurſus poëtam inſpice & quæ loquitur. Introducit enim triſtem quendam, mulierum fraudibus circa ſacrificia ſuccenſenteni, hunc in modum dicentem: Dii nos pręcipuè (inquit) qui uxores duximus conſumunt. Semper enim dies aliquis feſtus neceſſario agendus eſt. Qui autem mulieres peroſus eſt, hęc ipſa ſubincuſat. In dies vero quinquies immolabamus, ſeptem vero circuncirca ancillæ cymbalis inſonabant, quædam ululatus edebant. Propriè vero Getas uxoribus carentes, religioſos putandos declarat, idque præter opinionem. Cęterúm divinarum rerum ſtudium, hac ipſa in gente plurimum eſſe, ex iis quæ locutus eſt Poſidonius, haud abroganda fides eſt. Nec non ab animantum eſu abſtinuiſſe religionis gratia, non negaverim, ſicut & reliqua tradit hiſtoria. Proditum eſt enim memoriæ, ex Getarum gente quempiam, nomine Zamolxin, ſerviſſe Pythagoræ, & cœleſtium rerum aliquas ab eo didiciſſe: cúmque ad Ægyptios uſque peregrinatus erraſſet, quædam etiam illorum accepiſſe. Cumque ſuam revertiſſet in patriam, magna in charitate ac ſtudio apud principes natiónémque illam habitum, quid portenderent ſigna præſagientem. Denique perſuaſum regem animum induxiſſe, ut illum

lum in regni ſocietatem acciperet, ut qui ad deorum arcana annuncianda foret idoneus, & ab initio quidem ejus, quem maximè venerantur, Dei ſacerdotem conſtitutum, poſtea verò Dei appellationem comparaſſe. Inde ſpeluncam nactum ſubterraneam, cæteris quidem inacceſſibilem, eo in loco degere ſolitum, externis, excepto rege, ejúque miniſtris, colloquia rara facientem: adjutaſſe etjam regem, cùm homines longè magis, quàm, prioribus annis, cerneret animos illi attentius adhibentes, tanquam è deorum conſilio edicta efferenti. hic quidem mos ad noſtram uſque perductus ætatem perſeverat, ut ſemper aliquis ejuſmodi præditus inſtitutis inveniatur, qui regi conſiliarius adſit, & ipſos inter Getas dei nomen aſſequatur. Sacérque relictus eſt mons quem lic nominant, nomen verò eſt illi Cogæonum, quo vocabulo & amnem prælabentem vocitant. Eo autem tempore Byrebiſtas Getarum tenebat imperium, adverſus quem divus Ceſar jam inſtruxit exercitum, Decæneas hoc præditus erat honore. Abſtinere enim ab animantium eſu ex ipſius Pythagoræ inſtitutis, ab Zamolxi traditis, modo quodam permanet. Talia igitur male aliquis dubitaverit, de poëtæ ipſius textu, déque Myſis quos illuſtres, & equarum mulſores appellat. miniméque aſſeruerim ea, quæ Apollodorus in 2. de navibus volumine

præ-

præfatus inquit. Eratoſthenis enim ſententiam approbat, qui Homerum ait, rereliquóſque ſcriptores antiquos rerum quidem Græcarum notitiam habuiſſe, reliquarum autem longius poſitarum permultam imperitam tenuiſſe. Longas etjam illos ignoraſſe vias, nullámq; nauticæ artis peritiam accepiſſe. Quibus adſtipulatus, dicit Homerum, cùm lapidoſam vocat Aulidem, quemadmodum & eſt, multarúmque tibiarum. Et eo non, columbiſque copioſam Thisben, herboſam Haliartum. Cæterùm quæ procul disjuncta ſunt, ſibique & aliis prorſus ignorata. Cúmque amnes circiter quadraginta pontum influant, ne celeberrimorum quidem mentionem ullam feciſſe, ut Iſtri, Tanaidis, Boryſthenis, Hypanidis, Phaſidis, Thermodontis, Halydis: etiam de Scythis nullam eum egiſſe memoriam, cùm univerſos claros quoſdam equarum mulſores, Galactophagos Abióſque, id eſt abſque vita nuncupat, Paphlagonéſque mediterraneos ab eis noviſſe, qui terreſtribus propinqui ſunt locis, litora quoque ac maritimam plagam ignoraſſe. Jure idquidem. ea enim tempeſtate id mare nulli patuiſſe navigationi, & proinde Axenon, id eſt inhoſpitalem Pontum appellari ſolitum, propter tempeſtuoſa, & per hiemes interclusa loca, & accolarum immanitatem, maximè Scytharum, hoſpites immola-

molare ſolitorum, & humanis veſcentium carnibus, & pro pateris calvarias uſurpantium, noviſſimè autem, cum Jones in litora urbes condidiſſent, Euxinum, id eſt benignum hoſpitalémque vocari cœptum. Pari modo & Ægypti plagam, & Africæ ignotam habuiſſe, ſicut incrementa Nili & limoſas ex pelago aggerationes, quarum nullam feciſſet mentionem. Neque mediæ inter mare rubrum & mare Ægyptium telluris, neque Arabicorum & Æthiopicorum ad Oceanum pertinentium, niſi Zenoni philoſopho mens magis intendenda eſt, qui ſic ſcriptum reliquit,

Æthiopas Arabáſq; adii tunc, Sidonióſque.

Nec verò de Homero mirandum eſſe. Etenim juniores etiam illo complura neſciiſſe, & monſtra garriiſſe. Heſiodum ſemicanes dixiſſe homines & in caput creſcentes, & pygmæos, id eſt ſtatura cubitali: Alcmanem verò pedibus indiviſis ſolidos: Æſchylum caninis capitibus & oculatis pectoribus, & unoculos in Prometheo tragœdia, & alia penè innumerabilia. Ab iis verò tranſit ad hiſtoricos, qui Riphæos montes nuncupant, & Ogyon montem, & Gorgonum & Heſperidum domicilia. Penes Theopompum terram Meropidem, penes Hecatæum verò urbem Cimmeridem. Apud Euhemerum rura Panchia. Apud Ariſtotelem lapides ex arena fluviatiles indureſcere,

ſcere, qui ab imbre liqueſcant in Libya Liberi patris oppidum exiſtere, quòd ab uno eodémque bis reperiri nequeat. Intendere etiam rebus circa Siciliam geſtis & ſecundùm Homerum, Vlyſſis errori opportere eos, qui illis in locis errorem fuiſſe dicunt: cùm poëta fingendarum gratia fabularum, exterius in Oceanum fuiſſe canat. Reliquis quidem dandam eſſe veniam: Callimacho autem nequaquam, qui Grammatici ſibi nomen vendicat. Is enim Claudum Calypſonis inſulam dicit. Corcyram quoque Scheriam, alios de Gerrenis mentitos accuſat; atque de Acaceſio & de Ithacæ populo, & de Pelethronio in monte Pelio, & de Glaucopio in Athenis. His parvula quædam opponens talia, finem facit, tranſlatis ab Eratoſthene plurimis, cum quemadmodum antea diximus, non bene dicta ſint. Poſteriores verò, quàm priſcos peritiores extitiſſe, & Eratoſtheni & huic concedendum eſt. Adeò autem immodeſtè produci, in Homerum præſertim, jure optimo reprehendi poſſet, & contraria dicere: cum quæ ignorant ipſi, ea poëtæ exprobrant. Verum enimvero alia quidem in ſingulis propriam quandam commerationem aſſequuntur, aliqua verò in univerſum. Nunc ſanè de Tracibus dicebamus Myſiſque pugnantibus cominus & claris equarum mulſoribus, & Galactophagis, & Abiis inter mortales

ju-

juſtiſſimis, volentes ea quæ à nobis, quæque à Poſidonio, & quæ ab iſtis dicantur, invicem conferre. Primum quidem quod argumentationem propoſitionis fecere contrariam. Propoſuerant enim docturos ſeſe, cur de rebus à Græcia longè ſemotis, major priſcis illis quam junioribus affuit ignorantia, oppoſitum verò demonſtravit. Nec longinqua ſolùm, ſed etiam quæ in ipſa ſunt Græcia. Verùm, ut dixi, reliqua omittantur: quæ verò in præſentia occurrunt, conſideremus, Scytharum etenim mentionem non eſſe factam per ignorantiam, inquit, nec de eorum crudelitate in hoſpites, quos immolant, & corporibus veſcuntur, & capitum oſſibus paterarum vice utuntur. Quorum cauſa Pontus axenus, id eſt inhoſpitalis appellabatur. Fingit autem claros quoſdam equarum mulſores Galactophagos, Abios atque juſtiſſimos homines, qui nuſquam terrarum exiſtant. Quonam igitur pacto inhoſpitalem nominaſſent, niſi agreſtem efferatamque vitam noviſſent, neque ipſos præcipuè qui tales eſſent, ſunt nimirum iſti Scythæ. Antea verò erant equarum mulſores, qui ultra Myſos & Thraces atque Getas ſunt, non autem Galactophagi, & Abii, ſed qui nunc carros habitant pro domibus, & Nomades, id eſt paſtores vocantur, qui è pecoribus lacteque & caſeo degunt, præſertim equino. Theſaurizandi prorſus ignari & cauponandi,

præ-

præterquàm onus pro onere. Qualiter autem poëta Scythas ignoravit, cùm homines equarum mulſores & Galactophagos appellarit? Quòd verò illius ætatis ſcriptores eos equarum mulſores vocabant, teſtis eſt Heſiodus in verſibus quos de Eratoſthene adjecimus, Æthiopáſque & Liguſticæ Scythas equarum mulſores. Quidnam verò mirum eſt, ſi in magna rerum contractarum apud nos copia, & ipſarum jure violato, juſtiſſimos claroſque dixit eos qui minimè in conventis, & quæſtu vitam agunt, quin communia cuncta poſſideant, excepto enſe duntaxat & cyatho, in hiſque uxores & liberos in primis, pro Platonis inſtituto, communes habent? Æſchylus ipſi quoque poëtæ conſonans, de Scythis, inquit,

Convivæ æquitatis ſervatores Scythæ.

Iſta & adhuc in Græcis opinio permanet. Eos enim ſimpliciſſimos cenſemus eſſe, & ad mala minimè pronos, & nobis ipſis continentiores, & paucioribus contentos. Noſter ſanè victus ad omnia ferme pejora immutatus, protenditur, delicias, voluptates, malas artes, ad infinitas avaritiæ vias inducens. Talis igitur malitiæ magnitudo, cùm ad reliquos Barbaros, tum ad Nomades irrupit. Nam mare attingentes, deteriores effecti, latrocinari cœperunt, mactare hoſpites. Quandoquidem multis impliciti, in eorum luxuriam, & lucra ſordida ſocie-

cietatemq; avaritiæ commigrarunt. Quę cùm ad manſuetiorem vitam tendere videantur, mores corrumpunt, & pro ſimplicitate ſuperius nuper expoſita, in rerum varietatem adiit. Hujuſmodi majores noſtri potiſſimum Homeri ætati propiores extitere, taleſque apud Græcos putabantur, quales Homerus ipſe loquitur. Aſpice quæ de Scytharum rege dicit Herodotus, adverſus quem Darius duꝇavit exercitum: vide quæ ab illo ſcribuntur, intuereque quæ Chryſippus de regibus Boſphoranis circa Leuconem ſcripta prodidit. Plenæ hujus, quam dico ſimplicitatis Perſicæ ſunt epiſtolæ. Similiter & Ægyptiorum & Babyloniorum & Indorum extant commentaria. Hanc ob cauſam & Anacharſis & Abaris & plerique alii generis ejuſdem, è Græcia laudem compararunt, quòd gentile quoddã præ ſe ferentes inſigne, innatam facilitatem, lenitatem juſtitiamque oſtendant. Quid priſcos illos commemorare oportet? Alexander ſanè Philippi filius in ea expeditione, quam adverſus Thracas, ultra Æmum ſuſcepit, cum Triballorum gentem incurſaſſet, vidit eos uſque ad Iſtrum pertinentes, in quo & Peucem inſulam, ulteriora verò tenentes Getas. Eò uſque profectus, inſulam quidem ingredi nequiſſe dicitur navigiorum penuria. Nam cùm in eam ipſe Triballorum rex Syrmus confugiſſet, adverſus

ſus ejus impetum obſtitit. Cęterùm tranſgreſſus in Getas, eorum urbem in poteſtatem redegit. Quibus ſubverſis, accipiens à gentibus illis & à Syrmo rege munera, è veſtigio remeavit ad ſuos. Vt autem Ptolemæus Lagi perhibet, ad Alexandrum Galli, Adriæ vicini, amicitiæ & hoſpitalitatis gratia convenere. quos cùm rex ipſe comiter accepiſſet, in convivio percontatum, quidnam eſſet quod ii maximè pertimeſcerent, illos ratus ſeſe ipſum reſponſuros. At eos reſpondiſſe, nihil aliud, præſtantiſſime rex, quàm ne ſupra nos cœlum ruat, nihilominus tanti principis amicitiam plurimi facere. Hæc ſunt ſimplicitatis Barbarorum ſigna. Qui cùm deſcenſum in inſulam minimè conſecuti fuerunt, miſſis muneribus, amicitiam conciliaverunt, neminémque timere dixerunt, ingentium virorum familiaritates maximi facientes. Succeſſorum Alexandri temporibus Getis imperitans Dromichetis rex, Lyſimachum adverſus ſe belligerantem, vivum ceperat: cui cùm ſuam gentiſque ſuæ commonſtraſſet inopiam, ſimiliterque contentos re ſua homines, Ne talibus (inquit) mortalibus bellum infer, ſed eis potius amicis utere. His dictis donatum hoſpitaliter Lyſimachum, & amicitia ſibi devinctum liberavit. Plato etiam in libris de Republica, fugiendum eſſe mare cenſet, perinde ac improbitatis ma-

magiſtrum. Nam ab eo remotiſſimos optimè adminiſtraturos rempublicam, & juxta illud minimè habitaturos. Ephorus quidem in quarto Hiſtoriæ volumine, quod de Europa inſcribitur, cùm Europam uſque ad Scythas perluſtraſſet, in fine inquit diſſimiles eſſe cùm cæterorum Scytharum, tum verò Sauromatarum vivendi ritus. Quoſdam enim adeò ſævos atque moroſos, ut humana carne veſcantur. Aliquos & ab cæteris abſtinere animalibus. Alii quidem (inquit) ipſorum crudelitatem eloquuntur, quam novere, quorum & gravitas & admiratio obſtupefacit. Gravitas autem cùm contraria dicat, etiam exemplificat, ut de illis verba facit, quos juſtitia præditis uti moribus aſſerit. Eſſe enim aliquos Scytharum Nomades, qui equarum lacte alantur: cunctos æquitate ſuperantes, quorum poëtæ mentionem faciant. Homerus quidem Galactophagos Abios, id eſt duri victus homines, tradit mortalium juſtiſſimos, qui terram intueantur. Heſiodus verò in ſcripto de terræ ambitu (ſic enim vocat) Phineum ab Harpyis in terram Galactophagorum duci dixit. Cujus deinde rei cauſam reddidit, quoniam victu ſobrio & parco ſunt, non quæſtuoſi, inter ſe ſanctis utentes legibus. Omnia communia habentes, cum reliqua, tum uxores ac filios univerſamque proſapiam. Externis

inexpugnabiles & invicti, cùm nihil poſſideant, cujus rei gratia ſervi fiant. Vocat autem Chœrilum qui in Darii tranſitu cum rate, quam ipſe conſtruxit,

Opiliones appellat Sacas origine Scythas,
Aſiam incolentes frugiferam.

Creati ex Nomadibus homines exuſtis domibus. Ephorum etiam cùm Anacharſim ſapientem appellet, ex hoc eſſe genere dicit, unumq; è ſeptem ſapientibus cenſendum cum moderatione & prudentia perfecta & intellectu. Ejuſque inventa profert exuſcitatores ignis folles, bicipitem anchoram, rotam figularem. Hæc ipſa autem loquor apertè, haud ignarus quòd hic ipſe non omnia veriſſimè proferat; & illud præcipuè de Anacharſide. Nam quo modo rota ipſa ex ejus inventione extat, quam Homerus antiquior illo noverit?

Ceu figulus cui dextra rotam quatit ocyus aptam.

Et reliqua. Cùm autem communi quadam & veterum & poſteritatis fama creditum ſit, illos maxime Nomadas ſeorſum ab aliis mortalibus habitantes, Galactophagos & Abios & juſtiſſimos eſſe, nec Homeri figmentum fieri voluit Apollodorus illud ſignificare. Jure etjam rationem de Myſis in carmine ipſo dictis ſubire eum oportuit, putétne etjam ficta de illis eſſe, cùm poëta dixerit,

Illu-

Illuſtres Myſos quis lac mulgetur equarũ,
Cominus ii pugnant.

Vel eos qui Aſiam incolunt accipit. Qui ſi in Aſia habitantes accipit, malignè poëtam interpretatur, ut prædiximus, figmentum appellans, tanquam in Thracia Myſi illi non ultra quàm res ipſæ ſint. Noſtris item annis Ælius Catus ex Tranſiſtrana regione quinquaginta Getarum millia in Thraciam habitatura traduxit. Quæ gens eadem qua Thraces utitur lingua, qui hac etiam ætate ibidem habitant, Myſique vocitantur, videlicet quia & prius eo nuncupabantur nomine, habitantium quoque Aſiam Myſorum tranſlatum ſecum eſt nomen, aut quia affine nomen eſt magis ipſius poëtæ hiſtoriæ, & eorum declarationi Myſorum qui Thraciam incolunt, ſic prius vocatorum. De his quidem ſatis. redeo deinceps ad inſtitutam ordine deſcriptionem. De Getis ſanè vetuſta illa omittantur: quæ verò noſtra ſentit ætas, hujuſmodi fuere. Bœrebiſtas vir natione Geta, cum gentis ejus præfecturæ inſiſteret, homines frequentia bellorum, & cladibus afflictos reficiendos eſſe curavit, eoſq; eò magnitudinis extulit, nunc exercitatione corporum, nunc victus ſobrietate, nunc eductorum obedientia, ut intra paucos annos latum adeptus ſit imperium, plurimoſque finitimorum, Getarum ditioni ſubdiderit; trajectoq; auda-

ſter Iſtro, Thraciam diripiens uſque in Macedoniam & Illyricum, magnum Romanis terrorem incuſſerit: deque Gallis finitimis Thracibus & Illiriis prædas ingentes reportavit. Bojos autem & ſubditos Critarſiro populos funditus delevit ſimul & Tauriſcos. Ad nationis verò ipſius commoditatem adjutorem habuit Ceneum, virum magicis deditum, diu Ægypti oras pervagatum, auguriorum peritum. Per quę deorum reſponſa renunciabat, & parvo in tempore in deorum numero conſtituebatur, quemadmodum de Zamolxi ſuperius narravimus. Ingentis obedientiæ argumentum eſt, quòd ejus ſuaſione inducti, vites excidere, & ſine vino vitam agitare conſenſere. Ipſe autem Bœrebiſtas, inſurgentibus nonnullis prius periit, quàm Romanús populus adverſus eum mitteret exercitum. Regniq; ſucceſſores plures in partes diviſi ſunt. Nunc cùm Cæſar Auguſtus contra eos quinquaginta millium miſit exercitum, qui prius quatuor in partes diſtincti erant. Hujus autem generis partitiones ad tempus fiunt, & aliæ alio in tempore. Fuit & alia regionis diviſio, ex antiquis permanens temporibus. alios enim Dacos, alios Getas appellant. Getas quidem, qui ad Pontum in Orientem vergunt: Dacos autem, qui in oppoſitum verſus Germaniam, & ad Iſtri fontes, quos olim Davos vocatos eſſe reor. Ex quo apud Athenien-

thenienſes Davorum & Getarum nomina ſervilia plurimum abundabant. Hoc ſanè credibilius eſt quàm à Scytharum gente dirivari, quos Daas vocant. longe enim illi ad Hyrcaniam poſiti ſunt, nec ex loco Athenas mancipia deportata, putandũ eſt. Servos enim antè populorum nominibus vocabant, à quibus, vectabantur, ut Lydum & Syrum, aut iis maximè quæ illis in locis magis ac magis uſurpata erant: ut Manem & Midam, ex Phrygia: Tibiumque è Paphlagonia. Gens inde, quę Bœrebiſtę ductu in tantam conſcenderat amplitudinem, demum ob domeſticas ſeditiones & ex Romanorum bellis depreſſa eſt. Tamen adhuc ad millia hominum quadraginta emittere aptè valent. Per ipſos autem Mariſus fluvius Danubium influit, per quem Romani milites vaſa, illis neceſſaria bellis devehere ſolebant. Superiores enim fluminis partes verſus fontes, uſq; ad præcipites ejus decurſus, quos cataractas nominant, Danubium vocant, quę maximè per Dacorum agrum delabuntur. Alias verò inferiores uſque in Pontum per Getas Iſtrum vocitant. Cæterùm idem Dacorum & Getarum ſermo eſt. Gręcis verò Getę notiores fiunt, quia frequentius ad utramque Iſtri ripam migrant. Accedit quòd Myſis & Thracibus immixti verſantur. Triballi quoque Thracia natio ſunt, quibus idem obvenit ut tranſmigrationes patiantur,

 cum

cùm finitimi adverſus inferiores inſurgant, quoties ex ulteriore ripa Scythæ, Baſtarnæ, Sauromatæ victoriam, & quidem ſæpe referant, ut cùm in expulſos inſultent, vel in inſulis, vel in Thracia maneant aliqui: nonnulli verò ejecti ab alterius partis incolis, præſertim Illyricis valentioribus. Aucto igitur plurimum & Getarum & Dacorum imperio ad cc militum millia exercitum amplificarant. Hac verò tempeſtate ad millia XL ipſorum contracta potentia eſt: eóque prope pèrventum eſt, ut Romano ſubdantur imperio. Necdum autem ſubjecti ſunt Romanis omnino, propter quandam in Germanis poſitam fiduciam, qui in eos hoſtilem gerunt ſpiritum. Inter mare Ponticum ab Iſtro ad Tyram fluvium Getarum ſolitudo præjacet, plana tota, & aquarum indiga. Quo in campo Darius Hyſtaſpi filius deſtitutus, cùm trajecto Iſtro expeditionem ſuſcepit adverſus Scythas, maximum iniit periculum ne toto cum exercitu ſiti deleretur. Qua re ſerò intellecta, remeavit. Poſteriori tempore Lyſimachus contra gentem Getarum, eorúmque regem Dromichætem exercitum ductans, non ſolum diſcrimen adivit, ſed etiam vivus in poteſtatem pertractus eſt, rurſumque ſalute donatus, benignum nactus Barbarum, quemadmodum prius enarravi. Eruptioni verò fluminis magna propinqua
eſt

eſt inſula, Peuce nomine, eam Baſtarnæ cùm occupaſſent Peucini ſunt appellati. Sunt & aliæ inſulæ multò minores ſupra iſtam ſitæ,& aliæ inferius mari proximę. Cúmque ſeptena diſtinguatur in oſtia, maximum eſt quod Hieroſtomum, id eſt, oſtium ſacrum vocant, per quod ſupra navigatio ad Peucem ſtadia c ac xx patet. Infra ipſam Darius pontem conſtruxit, cùm & ſupra conſtruere valuiſſet. Hoc autem ipſum oſtium primum intra Pontum naviganti ſiniſtrorſum occurrit. Eorum quæ deinceps ſunt ad Tyram fluvium,navigantibus in Orientem curſus capeſſitur,ab eóque ſeptimum diſtat oſtium ccc circiter ſtadia. Inter ipſorum oſtiorum ſanè intervallum exiguæ quædam exiſtunt inſulæ.Tria quidem ora poſt ſacrum oſtium exilia ſunt,ordine ſita.Reliqua autem illo quidem minora, cæteris verò ampliora exiſtunt. Ephorus quinq;Iſtrum conſtare oſtiis aſſerit.Hinc ad amnem Tyram navigabilem DCCCC. ſtadia ſunt:at medio in ſpacio duo ingentes lacus,quorum unus ita aperitur,ut vice portus eo uti liceat,reliquus ore caret. In Tyrę verò fluminis oſtio turris exiſtit, quam Neoptolemi vocant, & vicus Hermonactis appellatus.Adverſo autem flumine navigantibus per ſtadia c & XL utraq;ex ripa civitates occurrunt,hinc Niconia, hinc à læva Ophiuſſa. At qui fluvio propinqua tenent habitacula,urbem

cc&xx ſtadiis aſcendenti occurrere dicunt. Diſtat autem inſula Leuca ab oſtio per D ſtadiorum intervallum intra pelagus educta, Achilli ſacra. Deinde Boryſthenes fluvius ad ſtadia DC navigationi commodus: cui alter amnis proximus eſt Hypanis. Ante Boryſthenis oſtium jacet inſula portum habens. Cùm verò Boryſthenem cc ſtadia enavigaveris, ejuſdem nominis offertur oppidum, eadémque urbs, Olbia, id eſt beata nominatur, amplum ſanè emporium, quod condidere Mileſii. Supra jacens regio univerſa inter Boryſthenem & Iſtrum prima eſt Getarũ ſolitudo, poſtea Tyrrhegetę. Poſt quos Sarmatæ cognomento Jazyges, & qui Baſilei dicuntur & Vrgi, è quibus pars maxima Nomadibus, id eſt, paſtoribus conſtat, pauci agrorum colendorum ſtudio tenentur. Hos utramque Iſtri ripam incolere ſæpe traditur. Intra terram ſunt Baſtarnæ Tyrrhegetis vicini & Germanis, & ipſi ferè ex Germanis originem ducentes, & ipſi plures in vicos natiónéſque diviſi. Nam Atmoni quidam dicuntur atque Sidones: qui verò Peucen Iſtri inſulam habitant, Peucini. Rhoxani verò magis ad Aquilonem ſpectantes inter Tanain & Boryſthenem campeſtria paſcuntur. Vniverſus autem Aquilonaris è Germania uſque ad portas Caſpias tractus campeſter eſt, qui noſtras ad aures cognitionémque pervenit: qui verò ſupra

pra Rhoxanos habitent, ignotum eſt nobis. Rhoxani quidem adverſus Mithridatis Eupatoris ductores belligerarunt, quibus imperator erat Taſius: advenerant autem Palaco Sceluro ſocii. Cumque pugnaciſſimi judicarentur, contra inſtructam egregiè phalangem, & armis ornatam, natio barbara omnis infirma prorſus apparuit, & nuda ferè. Illi igitur millibus quinquaginta conſiſtentes adverſus millia LX. militariter inſtructa, ductu & auſpicio Diophantæ ducis Mithridatici, reſiſtere ac ſufferre non valentes impetum, maxima ex parte trucidati ſunt. Vtuntur autem galeis ex crudis boum coriis, thoracibus, & ſcutis. Ad percutiendúmque lanceas habent arcúſque & gladios. Reliqui ferè hujus generis plures. Nomades etenim tentoriis utuntur centonum inſtar pilo contextis, in plauſtris vitam degentes. Circumque tentoria pecora comitantur, à quibus victum captant, & aluntur lacte, caſeo, carne. Paſcua verò ſectantur loca, ſemper herboſa permutantes. Hybernis quidem temporibus Mæoticis verſantur in paludibus, æſtivis verò per campeſtria vagantur. Regio univerſa hyemes habet aſperas uſque ad vicina mari loca, quę inter Boryſthenem & Mæotidis paludis oſtium jacent. Et ex maritimis ſanè quæ maximè ad Aquilonem accedunt, & ad ipſum Męotidis ac magis etiam Boriſthenis

oſtium, & interiora ſinus Tamyraci & Carpanieti, ad quem magnæ Cherroneſi tellus anguſta, id eſt iſthmus pertinet. Frigoris autem documentum eſt incolarum, licet in campis habitantium, quòd nec Aſinos alunt, eſt enim rigoris impatiens beſtia : & boves ſine cornibus generentur : & nonnullis lima deſecantur, quoniam hęc particula frigus ſufferre nequit. equi puſilli ſunt, pecudes magnæ, æreæ ſcinduntur hydriæ : quæ verò intra ſunt, congelantur. Quid de ipſius gelu vehementia ? quid de aliis ad Mæotidis ora provenientibus ? Alveus nanque è Panticapæo ad Phanagoriam plauſtris deambulatur, adeò ut cœnum via tota fiat. Deſtituti verò in glacie piſces, ligonibus effodiuntur ad Gangamam (ſic enim locum appellant) præcipuéque Antacæi, delphinibus magnitudine pares. Memoriæ quidem proditum eſt, Neoptolemum Mithridatis ducem eodem in curſu, ęſtate quidem navali pugna barbaros, hyeme autem equeſtri prælio ſuperaſſe. Vites autem in Boſphoro per hyemē terra infodi perhibent, cùm multum agri metant. Scriptis etiam mandatum eſt, vehementes ibidem æſtus effici, aut fortè quia inſueta ſunt corpora, aut quia per id temporis nullæ ſpirant auræ, aut quia aëris craſſitudo plus caloris concipit, quemadmodum in nubilis ſolis agunt radii. Cæterùm Ateas latius in e-

jus loci Barbaros regnum tenuiſſe creditur, is qui adverſus Amyntæ filium Philippum bellum geſſit. Poſt oppoſitam Boryſtheni inſulam, deinceps ad ſolem orientem navigatio eſt ad promontorium, ubi Achilleos dromos, id eſt Achillis curſus dicitur. Nudus quidem locus eſt, quem ſacrum Achilli lucum vocitant. Dehinc Achilleos dromos, & inter mare porrecta Cherrhoneſos. Eſt enim ad Orientem ſpectans faſcia quædam in ſtadia mille producta longius, latitudinis ſtadiorum duûm, minus jugeribus quaternis, diſtans ex utraque ripa cervicis illius ſtadiis LX. arenoſa, aquam tantum habens foſſilem. In medio iſthmo collum eſt ſtadia ad XL. terminatur verò ad promontorium quod Tamyracen appellant, ſtationem habens in ripam continentem proſpectantem. Poſt illam ſinus eſt Carpineites magnitudinis non modicæ tendens in Aquilonem ſtadia circiter mille. Sunt qui uſque ad ſinum ſtadia ipſa triplicant. Hi autem Taphii nominantur, ſinúmque eodem quo promontorium nomine vocitant. Hic ille ſinus eſt qui Putrem (ſic enim dicunt) à mari lacum ſtadiis LX ſeparat. Efficit etiam peninſulam, ſive Cherroneſum, quam Tauricam ſive Scythicam dicunt, cujus iſthmus CCC & LX ſtadiorum dicitur. Putrem verò lacum ſtadiis quatuor millibus contineri differunt, Mœoti-

diſque portio eſt, quæ ad Occaſum ſpectat (magno enim illius ore occluditur) paludoſa vehementer eſt, vixque naviculis ſubtilibus navigabilis. Venti nanque cœnum facile detegunt, dehinc rurſum opplent, adeò ut paludes ipſæ majoribus cymbis perviæ non ſint. Sinus ipſe tres parvas quidem habet inſulas, nonnullas cæcis ſub aqua ſaxis plenas, inter navigandum occurrentibus. Navigantibus ſiniſtra, puſilla quædam offertur urbs, & alter Cherrhoneſitarum portus. Ingens quoddam in Meridiem porrectum extenditur promontorium navigantibus. id autem totius Cherrhoneſi pars una eſt, ubi ſita civitas exiſtit, quam Heraclienſes Ponti accolæ, coloniam deduxerunt, quæ Cherrhoneſus appellatur, à Tyra fluvio diſtans ſtadiis quater millibus & C C C C curſu maris emetiendo. In ea virginis ſacellum eſt, deæ cujuſdam, cujus & nomen habet promontorium ante urbem jacens, ſtadiorum C Parthenium, id eſt virgineum appellatum, deæque illius ædem habet & ſtatuam. Inter urbem & promontorium tres jacent portus, poſtea antiqua Cherrhoneſus exciſus poſt eam portus oris anguſti. Ad eum maximè Tauri natio Scythica latronum manus conſtituebant, impetu in eos facto, qui eò divertiſſent. Vocatur autem Pactorum portus. Ab hoc alter efficitur portus, Ctenuntem vocant.

Eſt

Eſt verò L X ſtadiorum iſthmus. Hic eſt iſthmus, qui parvam Cherroneſum, quam diximus, magnæ portionem Cherroneſi occludit, habens eodem nomine civitatem Cherroneſum vocitatam. Hæc antea libera propriis vivens erat legibus, at deinde à Barbaris direpta, eo neceſſitatis adducta eſt, ut Eupatorem Mithridatem ſibi præſulem delegerit adverſus Barbaros bellaturum, qui ſuper iſthmum uſque Boryſthenem tenent, atque Adriam. Hæc contra Romanos præludia parabantur. Ille igitur per has tantas ſpes in Cherrhoneſum cùm miſiſſet exercitum, pariter Scythis arma intulit. Et Scylurum ac Scyluri liberos circa Palacium in captivis habuit. Eos autem quinquaginta fuiſſe, Poſidonius ſcribit. cum Apollonides octinginta affirmet. Sic potitus eſt Boſphoro. accepta loci ditione à Periſade ultro, qui eum præfectus obtinebat. Eo ex tempore in hunc uſque diem Cherroneſitarum civitas Boſphoranis regulis ſubjecta eſt. Ctenunta à Cherroneſitarum oppido & Pactorum portu æquali diſtare liquet intervallo. Poſt hunc autem portum ad uſque Theodoſiam urbem Taurica ripa per ſtadiorum mille longitudinem, aſpera, montanáque, & Aquilonibus procelloſa, conſiſtit. Ante ipſam verò promontorium in pelagus valde procumbit in Meridiem verſus Pa-

phla-

phlagoniam, Amaſtrúmque urbem. appellatur autem *κριῦ μέτωπον*, hoc eſt frons arietis. Opponitúrque illi Carambis Paphlagonum promontorium, quo pontus Euxinus geminum dividitur in pelagus. Id utrinque anguſtat euripus. Cæterùm Carambis à Cherrhoneſitarum urbe ſtadiis duobus millibus & D abeſt, ab Arietis autem fronte numero multo minore. Complures ex iis qui ipſum pernavigarunt euripum, utraque ſimul ſpectaſſe promontoria nunciant. In Taurorum montana, & montem eſſe Trapezuntem ferunt, quo nomine & civitas appellabatur ad Tibaraniam, & Colchidem pertinens. In eadem regione & Cimmerius eſt mons, in quo magnus fuerat Cimmeriorum ad Boſphorum potentatus, ubi & ſinus Cimmerius vocatur quodcunque paludis Mæotidis oſtium continet. Poſt jam dictam montanam regionem Theodoſia jacet civitas, campos habens ubertate præſtantes, ac portum vel centenis navibus accommodum. Iſte finis antea & Boſphoranorum & Taurorum agro fuerat adſcriptus. Tellus alia deinceps fertilitate conſpicua eſt uſque ad Panticapæum Boſphoranorum metropolin. Ea vero in oſtio Mæotidis ſita eſt. Inter Theodoſiam & Panticapæum ſtadiorum D ac XXX intervallum eſt. Ora frumenti ferax, vicos habet multos, & urbem portus

tus optimi, quam Nymphæum vocant Eſt verò Panticapæum tumulis frequentibus circumpoſitis habitaculis inſignis ad ſtadia x x. Ad Ortúmque portum habet & navalia ad naves x x x. Habet & arcem à Mileſiis conditam. Leuconis autem ætate Sagauri atque Pariſadæ regali gubernabatur ſtatu multos per annos & ora hæc & finitimi omnes accolæ, qui Mæotidis oſtium utroque ex latere tenent, idque uſque ad Pariſadæ regnum, qui Mithridati tradidit imperium. Hi verò licet æquitate & manſuetudine plures ornati eſſent, tyranni tamen vocabantur, à Pariſade ac Leucone ſumpto principio. Pariſades etiam in deorum numerum relatus eſt, ejuſdem nominis noviſſimus rex fuit : qui cùm exigentibus ſolito magis tributum barbaris reſiſtere nequiret, Mithridati, cognomine Eupatori, regnum tradidit. ex illo ad Romanos pervenit imperium. Major autem illius pars in Europa eſt, cùm & in Aſia pars una ſit. Os ipſum Mæotidis Boſphorus appellatur Cimmerius. Ejus verò initium ab ampliore latitudine ad ſtadia L X x. ubi è Panticapæis locis ad Phanagoriam propinquiſſimam Aſiæ civitatem diviſionem inchoant. Terminatur autem ad anguſtiſſimum euripum. Hęc vero anguſtia Aſiam ab Europa ſeparat, ſimul & Tanais fluvius, ab Arcto in paludẽ & ejus oſtium è diverſo in-

influens, duobúſque iis in paludem erumpit alveis ad ſtadia inter ſe L X. diſtantibus. Extat & ea qua flumen appellatione oppidum, ampliſſimum ſanè, barbaris mercaturæ diverſorium, poſt Anticapæum. Intra Cimmeriam verò Boſphorum, navigantibus è ſiniſtra, Myrmecium offertur oppidulum à Panticapæo ſtadiis xx. à Myrmecio autem ſtadiis bis totidem vicus abeſt Parthenium, qua ingreſſus eſt anguſtiſſimus ſtadiorum x x. cui opponitur vicus Achilleius nominatus in Aſia. Hoc ex loco rectus ad Tanain & inſulam inter eruptiones jacentem curſus accipitur ſtadiis duobus millibus, atque CC. Hunc paulò ſuperexcedit numerum præter Aſiam navigatio, triplo verò major à leva uſque ad Tanain navigatio, in qua ſitus eſt iſthmus. Hæc ad Europam univerſa navigatio ſolitaria eſt, à dextra verò minimè ſolitaria; tota paludis circuitio ſtadiis VIII. millibus conſtare traditur. Magna verò Cherroneſus, id eſt peninſula, ipſi Peloponneſo forma & magnitudine perquam ſimilis eſt; eam verò totam Boſphorani principes bellorum aſſiduitate vaſtatam habent. Illam antè Boſphoranorum Tyranni parvam quidem Meotidis ori, & Panticapæo adjacentem, uſque Theodoſiam tenebant. Plurimam verò partem uſque ad iſthmum, ſinúmque Carpenceitem Tauri habebant:

ea

ea verò gens eſt Scythica. Hæc autem ora tota, & alia extra iſthmum uſque ad Boryſthenem parva Scythia vocabatur. Propter tranſeuntium verò Tyram fluvium & Iſtrum, & eam terram habitantium multitudinem, hujus etiam pars magni, Scythia parva nuncupata eſt: cùm Thraces partem vi partem loci malignitate (eſt enim plurima paluſtris) conceſſerint. Cherroneſus ſanè in mare vergens uſque Theodoſiam tota frugifera eſt in campis, non ſic autem montana, frumento admodum beata. Vbicunque fortè foſſore proſciſſa eſt, x x x. reddit. Mithridati modiorum C. & L x x x. millia tirbuti nomine ſolvebant, ducenta verò argenti talenta, cùm Aſianis locis Sindicen circum adjacentibus. His ex locis ad Græcos frumentarii commeatus erant, ſicut è palude, ſalſamentaria. Traditum verò eſt, Leuconem regem decem ac ducentas modiorum myriadas è Theodoſia, Athenienſibus tranſmiſiſſe (eſt autem myrias decem millia continens numerus) hos ipſos autem peſculiariter agricolas nominabant: quia qui ſuper eos aſſiſtunt, nomades, id eſt paſtores, cùm alius generis carnibus quidem, tum equinis aluntur, & equarum caſeo, & lacte, & aceroſo lacte, quòd illi arte quadam condientes, eximium habent opſonium. Quàm ob cauſam poëta omnes ejus tractus incolas Galacto-

ſtophagos appellabat. Hi quidem ipſi Nomades bellandi magis, quàm latrocinandi ſtudio tenentur. Ipſi enim pro eorum finibus bella ſuſcipiunt. Si qui colendæ telluris voluntate ducantur, iis terrarum uſum concedunt, quarum cauſa libenter tributa ſuſcipiunt, moderatè quidem magis, quàm ad nimiam avaritiam impoſita: nam diurna & neceſſaria vitæ injungunt. Quòd ſi non tribuantur, in eos bella ſuſcitant. Sic eos juſtos pariter, & Abios hos eoſdem viros poëta nuncupavit, cùm tributis rectè perſolutis nullo pacto bellaturi conſiſterent. Contra verò non perſolutis armorum viribus confiſi inſurgunt, ſimiliter & adverſus incurſantes, aut facile vindicaturi, aut impetum propulſaturi. Quemadmodum Aſandrum factitaſſe ſcribit Hypſicrates, qui ipſius Cherroneſi iſthmum ductis mœnibus vallavit, ad Mæotidem C C C. ac L X. ſtadiorum ſpacio, ad ſingula ſtadia turres decem ædificans. Cæterùm ipſius agri cultores magis ac magis communitate conditi, & civili conſuetudine, fama ipſa prædicantur. Qui verò quæſtuoſi ſunt, & maritimis obverſati actionibus ab latrocinandi vix abſtinent injuriis, & aviditate lucrandi. In dinumeratione autem locorum ipſius Cherroneſi & caſtellorum * multus aſtitit, quæ Scylurus ejúſque liberi condiderunt, quibus ad diſcurſatio-

* ἐστὶ τὰ φρούρια ὑπῆρξεν, id eſt & caſtella erant quæ, &c.

nes

nes pro arcibus utebantur adverſus Mithridatis duces Palatium & Chabum. Erat & Neapolis & Eupatorium ædificatore Diophante duce Mithridatico. Eſt etjam promontorium ab Cherroneſitarum muro ad XV. diſtans ſtadia, ingentem ſinum efficiens, ad oppidum vergens ſupra quem ſalſus incumbit lacus, ſalinam habens. Hic etiam Ctenus erat. Vt igitur hæc duo regii ductores obtinerent, in obſidionem jam dicti promontorii, impoſito præſidio, locum muro circumvallarunt. Et illius ſinus oſtium ad oppidum aggere ducto munierunt, ut iter facile pedeſtre fieret, & ex ambabus unam quodammodo civitatem efficerent, unde facilius Scytharum impetum excluderent. Poſtea verò quàm murum iſthmi ſpectantis Ctenuntem invaſerunt, & injecto calamo foſſam exaggerarunt, quàm interdiu ponte conſtructo junxerunt, regii milites noctu incenderunt. Et quoad illos in poteſtatem redigerent, obſtinatè perdurarunt. At nunc omnia ſub Boſphoranis ſubjecta ſunt regibus quos populus Romanus inſtituerit. Scythicæ gentis & Sarmaticæ mos proprius eſt, equos eunuchos facere, ut manſuetiores ad parendum fiant. Parvi enim ſunt, at celeres & acres atque rebelles. Venationes illis ſunt intra paludes quidem cervorum aprorúmque, in campis autem onagrorum & caprearum. Hoc autem

tem

tem locis illis peculiare eſt, ne aquilam gignant. Inter quadrupedia bellua eſt quàm Colon appellant, magnitudine inter cervum & arietem albicante corpore, eximiæ ſuper hos levitatis ad curſum: naribus potans trahit ad caput, hinc poſtmodum complures ad dies ſervans, adeò ut per carentes aquis agros, facilè pabulum carpat. Hujus generis univerſa extra Danubium regio eſt, in medio Rheni & Tanaidis ſpacio jacens, ad Ponticum mare Mæotidémque protenſa paludem. Reliqua pars Europæ intra Iſtrum eſt & maris circuitum. Hujus initium ab Adriatico ſinu uſque ad ſacrum Iſtri ſumitur oſtium, in qua & Græcia & Macedonum & Epiri gentes comprehendantur, & ſuper eos ad iſthmum pertinentia, & ad utriuſque litoris pelagus Adriaticum ac Ponticum. Ad Adriaticum quidem Illyricus tractus eſt, ad alterum verò uſque ad Propontidem & Hælleſpontum ora Thraciæ locata eſt, & ſi qui admiſcentur his Scythæ vel Galli. Ab Iſtro autem exordium ii capiant oportet, quibus tractandi ſunt ordinatim loci ſitúſque dicendi. Hæc autem Italiam & Alpes & Germanos & Dacos & Getas attingunt. Hæc etiam bipartito percurras. quodam enim modo una ducta quaſi linea parallela montes Illyrici & Pæonici & Thracii inter ſe diſtant, quæ ab Adriatico ſinu in Pontum uſque perveniat, cujus partes

in

in Aquilonem ſpectantes, inter Iſtrum montéſque conſiſtunt. In Auſtrum verò Græcia tellus, & uſque in montanos tractus Barbara. In pontum quidem vergit mons Æmus, cæteros ejus ſpacii magnitudine ac ſublimitate ſuperans, mediámque Thraciam dividens: è cujus vertice, ut author eſt Polybius, utrunque mare cernitur, minimè vera dicens. Nam ingens intervallum eſt ad Adriam & obſcurantia proſpectum alia permulta. Ad Adriaticum nanque tota fermè Ardea, in medio autem Pæonia, & hæc excelſa tota, è cujus latere utroque in Thraciam quidem Rhodope, propinquus & ſublimis ſanè mons poſt Æmum, altera ex parte ad Septentrionem ora Illyrica, & Auguriatarum regio & Dardanica. De Illyricis igitur dicendi ſumamus intium. quæ Iſtro ſunt Alpibúſque contigua, interque Italiam & Germaniam jacentia: inchoant autem à lacu Vindelicorum & Rhætorum & Helvetiorum. Ipſius profectò oræ partem deſolatam fecere Daci, ſuperatis bello Boiis atque Tauriſcis. Ea Gallica natio eſt Cretoſiro ſubjecta, eam ſuæ ditioni ſubjectam regionem aſſerenti, tametſi Parilius amnis diſterminet, qui è montibus per Scordiſcos, Galatas appellatos, in Iſtrum influit. Etenim illi cùm Illyricis & Thracibus promiſcue habitabant: cæterùm illos

qui-

quidem Daci deleverunt, hos autem crebrò in bellorum uſum ſocios adſciverunt. Reliquam plagam Pannonii obtinent uſque ad Segeſticam atque Iſtrum ad Septentrionem atque Orientem. Ad alias verò partes amplius etiam porriguntur. Cæterùm Segeſtica urbs eſt Pannoniorum, ubi fluvii plures confluunt, omnes ſanè navigationibus idonei, arx in gerendo contra Dacos bello natura perutilis. Subjacet enim Alpibus, ad Japodes uſque protendentibus nationem Gallicam, ſimul ac Illyricam. Ex iis locis complures labuntur amnes, quibus cùm aliunde, tum ex Italia multa convehuntur onera. Nam poſt promontorium ex Aquileja conſcendentibus Naupontum ſtadia ſunt C C C L. ad quam rhedæ perducuntur. Ea verò eſt Tauriſcorum colonia, quanquam nonnulli D. eſſe dicant. Promontorium illud, quædam eſt Alpium pars humillima, qui ex Rhætica uſque ad Japodes porriguntur. Hinc montana attollitur denuò ad Japides regio, quam Albiam vocant. Pariter è Tergeſta pago Carnico, tranſmiſſio eſt per promontorium ad paludem nomine Lugeum. Nauponto proximus eſt fluvius Corcoras, qui onera excipit: hic ſanè Savum intrat, Savuſque in Drabum ingreditur, hic verò in Noaron penes Segeſtam. Hinc Noarus augetur accepto Calapi: qui ex Albio monte fluens,

per Japotes Danubium illabitur ad Scordiſcos. Hæc ipſa navigatio magna ex parte per fluvios in Aquilonem, ex Tergeſta in Danubium curſum habet, per ſtadia circiter mille ac C C. Penes Segeſticam caſtellum eſt Syſcia & Sirmium ea in via ſitum; quæ in Italiam ducit. Pannoniorum gentes ſunt Breuci, Andixetii, Diaſcones, Piruſtæ, Mazæi, Deſitiatæ, quibus Bato imperavit. Et alii conventus ignobiles in Dalmatiam uſque diſtenti. Sunt & Sardiæi ad Meridiem procedenti, quorum ab initio Adriæ ſinu, regio montana ad Rhizonicum ſinum progrediens, agrúmque Sardiæorum inter mare gentéſque Pannonias cadit. Hoc ex loco de continua orbis circuitione dicturis, fermè faciendum eſt initium pauca de ſuperius dictis repetentibus. In ipſo ſanè Italiæ ambitu, diximus primos Illyrici litoris Iſtros eſſe, Italiæ, Carníſque vicinos, & uſque ad Polam civitatem Iſtriæ, hujus temporis Imperatores Italię terminos extendere. Hi quidem ab intimo ſinu ſtadia circiter D C C C. ſunt, totidémque è promontorio ante urbes poſito Anconem conſpectantes, cùm dextrorſum habeas oram Veneticam. Tota verò Iſtriæ navigationis longitudo M. ac C C C. producitur ſtadiis. Dehinc curſus Japodicus ſtadiis M. continetur. Japodes enim in Albio monte ſiti ſunt, qui Alpibus poſterior eſt, excel-

excelſus admodum, hinc quidem ad Pannonios Iſtrúmque pertinentes, hinc autem ad Adriaticum mare, pugnaces quidem, cæterùm ab Auguſto Cæſare tandem expugnati ad unum. Eorum oppida Metulum, Arupinus, Monetium, Vendum urbs; loci autem infœcundi alica & milium plurimum gigentibus. Ritu Gallico armantur. Illyricorum quoque more ac Thracum ſtigmatici. Secundùm Japodes in Liburnos eſt navigatio, priore major ſtadio. In ipſa navigatione fluvius occurrit adverſa cum oneribus navigandus aqua uſque ad Dalmatas & Scardo oppidum Liburnicum. Ad oram verò omnem, quam dixi maritimam, inſulæ ſunt, quas Abſyrtidas vocant, circa quas Medea fratrem Abſyrtum, cum eam perſequeretur, necaſſe traditur. Inde Cyractica eſt ad Japodas pertinens, poſtea Liburnides, numero XL. Poſt illas aliæ inſulæ jacentes, è quibus nobiliores pariter Tragurium ab Iſſeis conditum; Pharos, quæ antè Paros dicebatur, à Pariis ædificata. Hujus oriundus fuit Demetrius Pharius. De hinc Dalmatarum litus & eorum emporium Salo. Ea gens annos complureis adverſus Romanos bella geſſit; caſtella ad L habuerunt, dignitate præſtantia. In his & oppida quædam Salo, Priamo, Ninia, atque Sinotium & novum & vetuſtum, quæ Cæſar Auguſtus vaſtavit incendio.

Extat

Extat & Andretrium munitus admodum locus, Dalmiviumque ampla ſané civitas, à qua & cognomen gens illa vendicat. eam Naſica exilem reddidit, agrumque deſolatum peccori paſcendum: tam improba incolarum erat avaritia. Nam Dalmatarum mos propius eſt, per octennium ab inquilinis tributa exigere. Solent & illi nullo cum maritimis uti nummo, cum Barbaris communiter uſurpant. Mons eſt Adrius mediam dividens Dalmatiam hinc ad mare, hinc autem ad terram reliqua. Poſt Naro fluvius eſt cui adjacent Daorizi, Ardiæi & Pleræi, quibus propinqua eſt inſula Melæna, quam Corcyram appellant, & oppidum quod condidere Gnidii. Ardiæorum eſt primò quidem Paros, dehinc verò Pharos dicta, eam ædificavere Parii. Poſteritas autem Ardiæos vocavere Varalios: verùm rejecerunt illos Romani in interiora terræ, longius à mari, cùm latrociniis cuncta vaſtarent, & agris incumbere colendis coëgere. Aſper ſanè & ſterilis ager eſt & hominum minimè culturæ deditorum, adeò ut funditus deleti fermè defecerint, quòd & reliquis ejus oræ mortalibus obtigit. nam qui prius potentia valebant, ad ima redacti evanuere, ſicut ex Gallis Boii, & Scordiſcæ, ex Illyriis verò Autariatæ & Ardiæi & Dardanaii, ex Thracibus Triballi. Hi quidem principio inter ſe præ-

lia conſerentes, poſtea verò Macedonicis armis, & Romanis debellati ſunt. Poſt Ardiæorum & Pleræorum oram maritimam Rhizæorum ſinus eſt, & eorundem oppidum cùm quibuſdam caſtellis. Et Drilo fluvius, cujus adverſo flumine navigatio ad Ortum uſque ad Dardanicos porrecta, propinquat Macedoniæ gentibus, propinquat & Pæonibus ad Meridiem, ſicut & Autariatæ & Daſaretii, cùm alii aliis ex locis invicem finitimi ſint ipſis Autariatis. Dardaniorum ſunt Galabrii, apud quos & urbs pervetuſta & Thunatæ, ipſis Medis, quæ gens Thracia eſt, ad Orientem vicini. Dardanii, natio prorſus agreſtis, adeò ut ſub fimo ſpeluncas defoſſas incolant, degantque: ſtudio tamen capti muſicæ, tibias & fides, & id genus inſtrumenta uſurpant. Hi quidem mediterraneam habitant. de quibus poſterius mentio facienda erit. Poſt ſinum verò Rhizicum, Liſſus oppidum eſt & Acroliſſus & Epidamnus, quam Corcyræi condidere, hoc tempore dicta Dyrrhachium ab Cherrhoneſo, ubi ſita eſt, nacta vocabulum. dehinc Apſus amnis & Aous, ſuper quo Apollonia civitas extat, optimis inſtituta legibus. Eam Corinthii & Corcyræi ædificavere. à flumine quidem ſtadiis x. longè abeſt, à mari verò LX. Cæterum Aoum, Æantem Hecateus appellat, aſſeritque eodem ex loco circa Lacmum, imò verò

ex eo

ex eodem ſinu, Inachum quidem adverſus Auſtrum, Argos irrumpere, Æantem verò verſus Occaſum in pelagus Adriaticum. In ipſis autem Apolloniatarum finibus celeber locus extat, quem Nymphæum vocitant: ibi verò & petra eſt ignem vomens, cui fontes ſubſunt, qui aquas tepidas bitumenque ſcatent, dum ipſa bituminis petra (uti par eſt) utitur. Propè verò in tumulo ejus metalli effoſſilis locus eſt quod exciſum temporis ſpacio denuo repletur: cúmque tellus intra foſſas aggeſta ſit, in bitumen transformatur, Poſidonio teſte. Idem memorię prodidit, terram vinetis conſitam, bitumine refertam, quæ in Seleucia Pieria jacet vineis eſſe remedio, quę pediculoſę ſint. Eas enim, ſi cum oleo illam inunxeris, beſtiolas, prius quàm ad germina è radice aſcenderint, necare. Ejus generis aliam Rhodi eo tempore fuiſſe repertam, quo ibi præturam adminiſtraret, ſed oleo copioſiore opus fuiſſe. Poſt Apolloniam, Belliaca eſt, & Oricum, ejúſque emporium Panormus, id eſt commoda cunctis ſtatio, jugáque Ceraunia: hic ſinus Jonii & os Adriæ capit initium. os quidem ipſum utrique commune eſt, differt autem Jonium, idcirco primæ hujus maris parti appellationem affert, Adriæ verò inteſtinum mare, uſque ad extremum receſſum nomen accepit, hoc autem tempore etiam univerſum. Horum nomi-

num alterum *ἀπὸ τοῦ ἀνδρὸς*, id eſt à viro deſcendere, Theopompus author eſt, qui eorum locorum tenuit imperium, unde & natio eſt, Adriam verò à flumine cognomine idem aſſecutum. A Liburnis ad Ceraunia ſtadia ſunt paulo plura ſupra duo millia, totam verò ab inito receſſu navigationem dierum ſex Theopompus diffinivit. Tractus autem Illyrici longitudinem pediti XXX dierum ait: at mihi amplius eſſe videtur. Alia quoque fide minimè digna tradit, utpote maria ipſa commiſceri, ideo * quia in urbe Narone tegula Chia & Thaſia inveniatur. Et utraque maria è monte quodam ſpectari aſſerit, & inſulas Liburnas ita conſtituit, ut ſtadiorum D curcuitionem habeant, & Iſtrum in Adriaticum pelagus uno irrumpere oſtio. Talia & Eratoſthenes ſcribit, quædam è vulgi ſermonibus audita, quemadmodum Polybius & de illo & de aliis ſcriptoribus dixit. Vniverſus igitur oræ Illyricæ curſus maritimos portus habet optimos. ita enim & ex perpetuo ipſius litore, & ex ipſis propinquis inſulis evenit. E contra verò Italicum litus Illyrico objectum ſe habet, quod importuoſum prorſus eſt. Aprica itaque regio ſimiliter frugifera, boniſque feraciſſima fructibus, olivetis, vinetiſque ſpecioſa, niſi ſicubi rara & aſpera omnino rupes jacet. Talis cum plaga

** ἐν τῷ νάρωνι græce eſt, id eſt in Narone fluvio non urbe.*

ga eſſet Illyrica, maritima præſertim› ſpreta prius erat, virtute locorum fortaſſis ignota, idque ut plurimum propter agreſtes hominum ritus, gentémque piraticam. Super hanc ſita regio tota montana, frigida & nivalis eſt, ampliúſque in Aquilonem ſpectat, adeò ut rarò vitem ferat. In altioribus verò & amplioribus locis montanæ ſunt planities, quas Pannonii tenent in Auſtrum uſque Dalmatas & Ardiæos porrectæ ad Septentrionem Iſtro terminante. Ad Orientem verò Scordiſcis proximæ, quà Macedonum Thracúmque montes exiſtunt. Fuerunt autem Autariatæ Illyricorum gens ampliſſima atque optima, qui cum Ardæis aſſidue belligerabant. Bellorum cauſa erat ſal, quod in eorum finibus coagularunt ex aqua, quæ è vaſe quodam verno ſtillat tempore. Exhaurientibus enim & deponentibus ſal ipſum die quinto coagulatur. Convenerat autem inter eos, ut per viciſſitudinem congelatorio uterentur loco: conventa verò tranſgreſſi, manus conſerebant. Cæterum Autariatæ Triballos ab Agrianis uſque ad Iſtrum pertinentes, aliquando deleverunt. Erant autem dierum quindecim iter ex aliis Thracibus & Illyricis protenſi. Extincti vero prius à Scordiſcis fuerant, poſtea autem ab Romanis, qui etjam Scordiſcos diutius potentiſſimos debellarunt. Enimvero ii penes Iſtrum habita-

bitarant, duas in partes diviſi. nam & alii magni Scordiſci appellati ſunt, alii verò parvi. Illi quidem duos inter fluvios habitabant, Iſtrum illabentes, alter Noarus appellatur, præter Segeſticam fluens, alter Martus, vel (ut alii) Bargus. Parvi autem ultra Iſtrum incolebant, Triballis & Myſis finitimi. Quaſdam etiam inſulas habebant Scordiſci. eò autem magnitudinis aucti ſunt, ut uſque Illyricos & Pæonicos & Thracios provecti ſint terminos. Complures igitur jacentes in Iſtro inſulas occupavere. Ipſi etiam urbes habuere Heortem & Capedunum. Poſt Scordiſcorum agrum ad Iſtrum, quidem adjacet Triballorum & Myſorum plaga, de quibus ſuperius mentio à nobis facta eſt, & paludes Scythiæ intra Iſtrum quam minorem vocant, & harum meminimus ſuperius. Habitant & iſti & Crobyzi, & alii quos Troglodytas vocant, ad loca quæ ad Calatin & Tomæam & Iſtrum pertinent. Dehinc Æmi accolæ, & qui uſque in Pontum vergunt, Coralli & Beſſi, & Medorum quidam & Danthelitæ. Hæc verò univerſa latronibus refertiſſima loca, Beſſi magna ex parte montem Æmum incolunt, & propter latrocinandum latrones vocitantur, quidam Calybitæ & Lyprobii, & Rhodopæ propinqui atqui Pæonibus & Autariatis & Dardaniis ad Illyricum, in horum medio & Ardiæorum

rum Daſaretii jacent & Hybrianes, & gentes aliæ obſcuræ: quas cùm diripe-rent ſpoliarentque Scordiſci, deſolatum reddiderunt agrum,& multorum dierum nemoribus in acceſſis referſerunt. Inter Iſtrum & montes ex utroque Pæoniæ latere maritima Ponti ora protenditur, ab ore ſacro Iſtri ad montanam uſque Æmi plagam, oſtiúmque Byzantico propinquum, quemadmodum litus Illyricum adeuntes uſque ad Ceraunios montes pervenimus, qui extra tractum exiſtunt Illyricum, proprium tamen quendam habentes terminum. Mediterraneas verò iſtis gentes terminavimus, cùm ad hujuſmodi deſcriptionem inſigniores fore, tum ad præſentia, tum ad poſteriora putaremus. Eodem modo in ore hujus loci maritima, quamvis montanam egrediatur lineam, ad proprium tamen aliquem terminum finitur, Ponti ſcilicet oſtium, & ad ea quæ modo, & ad ea quæ deinceps agentur. A ſacro igitur oſtio Iſtri dextrorſum habenti litus perpetuum, oppidulum occurrit Iſter nomine, ad ſtadia D à Mileſiis ædificatum. Inde Tomis oppidulum alterum ad C C L ſtadia. Dehinc urbs Calatis in ſtadia C C. & LXXX ab Heraclienſibus deducta colonia. Poſtea Apollonia ſtadiorum M & CCC Mileſiorum colonia. Cujus major muri portio, quadam in exili condita inſula eſt, ubi Apollinis ſacellum

 exi-

exiſtit. Quo ex loco M. Lucullus coloſſum extulit, & in Capitolio collocavit. fuit autem Apollinis ſtatua, Calamidis opus. In medio autem Calatidis & Apolloniæ ſpacio Byzona jacet, maxima ex parte ſui, terræmotibus abſorpta. Inde Crulii, & Odeſſus Mileſiorum colonia. Et Naulochus, Meſembrianorum caſtellum. Poſtea mons Æmus, ad hoc uſque mare progrediens. Deinde Meſembria Megarenſium colonia, quam antea Menebriam vocabant, veluti Menapolis, id eſt Menæ civitas (ejus enim edificator Menas appellatur) Bira vero ſermone Thracio civitas nominatur ſicut & Selyos oppidum, Selymbria dicta eſt. Et ſic Ænus quandoque Poltiobria nominata erat. Deinceps Anchiala caſtellum ab Apolloniatis conditum, quæ & Apollonia dicebatur. Hoc in litore Cetirizis promontorium prominet, locus minime validus, quo aliquando Lyſimachus opum ſuarum theſauro & ærario uſus eſt. Rurſus ex Apollonia ad Cyaneas inſulas ſtadia ſunt M & D. in eo autem intervallo Thynia Apolloniatarum ager & Anchiala, eorundem ora & Phthinopolis & Andriaca, propinquæ Salmydeſſo. Litus verò hoc deſertum eſt petroſum, importuoſum ad Aquilonis flamina latè patens & apertum, ad Cyaneas uſque longitudine ſtadia circiter DCC. Ad

DCC. Ad quod naufragio ejecti, ab oppidanis, Thracia gente ſuperhabitante, ſpoliantur. Cyaneæ autem duæ perexiguæ extant inſulæ, altera in Europam, altera in Aſiam vergens, freto disjunctæ, latitudinis ſtadiorum circiter XX. Tantundem à Byzantiorum, & Chalcedoniorum templo diſtantes, quod Euxini maris anguſtiſſimum oſtium eſt, cùm proceſſeris hinc ſtadia X. promontorium obviat, fretum quinque ſtadiis anguſtans: deinde dilatatur amplius, & Propontidis initium efficit. Ex eo promontorio, quod ſtadia quinque anguſtum efficit fretum, ad portum nomine Ficulneum ſtadia quinque & triginta interſunt. Hinc ad Byzantiorum cornu quinque: eſt autem cornu ad Byzantii mœnia propè ſpectans, ſinus in Occaſum extenſus ad ſtadia ſexaginta, cornu cervino perquam ſimilis. nam in plures ſinus perinde ac ramos quoſdam ſcinditur, in quos irruentes pelamides facile captantur. Id autem cùm earum multitudine, tum vi & impellentis fluxus impetu, ut propter ſinus anguſtiſſimos vel manibus comprehendantur. Earũ generatio in Mæoticis paludibus fit, inde verò paulatim erumpunt grege facto per os ipſum, ac propter litus Aſiaticum uſq; Trapezuntem ac Pharnaciam excurrunt. Hinc primùm earum venatio exiſtit non copioſa admodum. Nondum enim conveniens eſt multitudo. ut verò Sinope propius

acceſſerint, ſpecioſior nimirum earum eſt piſcatio ſimul & ſalſamentaria. Poſtquam vero Cyaneas tranſierint, & ex ripa Chalcedonia albicans occurrit petra quædam, tantus beſtiis ipſis terror incutitur,ut è veſtigio in ulteriorem convertantur ripam. Quas cum præceps aquarum curſus corripiat, & innata locorum aptitudo maris fluxum ad Byzantium cornúmque Byzantii deflectat, & eo naturæ impetu propellat, copioſum Byzantinis populoque Romano ſuppeditat proventum. At enim Chalcedonii in ulteriore propè conſiſtentes litore, in nullam ejus ubertatis communionem accedunt, quoniam ad eorum portus, ne una quidem pelamis ſeſe applicat. Memoriæ proditum eſt, cùm Byzantii conditores poſt ædificatam à Megarenſibus Chalcedonem Apollinis oraculum conſulerent, eis mandaſſe, ut contra cæcos habitationem locarent. Cæcos enim ideo Chalcedonios vocabat: quia cùm prius ad ea loca navigaſſent, omiſſa tam locuplete ripa, tenuiorem accepiſſent. Jam uſque Byzantium progreſſi ſumus illuſtriſſimam ſanè civitatem, ad nobiliora confinia propinqua & Iſtri oſtio vicinam, ab eo flumine navigationem planè demonſtrantem. Supra Byzantium verò gens Aſtorum, id eſt civium jacet, in qua Calyba civitas eſt. eam Philippus Amyn-

myntæ filius, collectis de exercitu ignaviſſimis habitandam conſtituit. Hæ igitur nationes memoratu dignæ ſunt, quas Iſter & montes Illyrici Thraciique terminant, maritimam Adriatici maris oram univerſam ab inito ſinu inchoatam comprehendentes, & ſiniſtram ponti plagam ab Iſtro flumine uſque Byzantium. Reliqua ſunt de regione dicta montana in Auſtrum ſpectantia, quæque his ſubjacent ordine loca, in quibus eſt Græcia, & contigua uſque in montes protenta barbaries. Hecatæus itaque Mileſius hæc de Peloponneſo ſcripta prodidit, eam prius quam Græci incolerent, à Barbaris habitatam extitiſſe. Itidem ferè & Græcia univerſa priſcis temporibus Barbararum nationum habitatio fuerat. In quam ductus eſt rationem per ea quæ memoriæ prodita fuerant, Pelops quidem ex Phrygia, ducto ſecum populo, ab ſe Peloponneſo nomen indidit, Danai verò ab Ægypto profecti, Dryopes & Caucones & Pelaſgi & Leleges, & alii id genus, terras intra iſthmum & extra partiverunt. Agrum Atticum venientes cùm Eumolpo, Thraces tenuere. Aulidem verò terræ Phocidis Tereus. Cadmeam autem, advecti cùm Cadmo Phœnices. Ipſam verò Bœotiam Aones ac Tembices & Hyantes. Pyndarus autem ait, Fuit tempus quo Bœotiam Hyas gentem gubernabat.

Ex aliquorum quoque vocabulis barbaricum ipſum manifeſtatur, ut ſunt Cecrops, Codrus, Æclus, Cothos, Drymas, Crinanus. Thraces, verò & Illyrii & Epirotæ ad hos uſque annos in lateribus inſident, quanquam longè magis antea quàm nunc ubi contradicebat nullus, & in præſentia magnam Græciæ partem Barbarorum natio habitat: Thraces quidem Macedoniam, & pleraſque Theſſaliæ partes: Acarnaniam verò & Ætoliam ſuperiorem Theſproti, A ſopæi, Amphilochi, Moloſſi, Athamanes gentes Epiroticæ. De Pelaſgis igitur abundè dictum eſt. Leleges verò ſunt nonnulli qui eoſdem illos & Cares arbitrentur, alii finitimos ſolum, conciveſque atque commilitones. Quocirca in Mileſiorum agro habitationes quædam Lelegum nominantur, frequentibuſq; in locis Cariç & ſepulchra Lelegum & munimenta deſerta, Lelegia appellata monſtrantur. Quæque nunc Jonia dicitur, totam eam Cares & Leleges incolebant: quos cùm Jones expuliſſent, ipſi regionem occuparunt. Etjam veteres illi Trojam expugnaverunt, Lelegas è locis Sidæ & Pedaſo & Satnioenti fluvio vicinis ejecerunt. Quòd autem iſti Barbari fuerint, vel hinc ſignum putandum eſt, quod Caribus pariter congregati fuere. Quòd autem & cum eis, per ſe errabundi antiquis temporibus fuerint, declarant Ariſtotelis Politiæ. Nam

Nam in Acarnanum politia, quandam (inquit) Acarnaniæ partem Curetes habent: ſpectantem verò in Occaſum plagam, Leges tenet: reliquam inde Teleboæ. In Ætolorum politia is nunc Locros Lelegas vocat, à quibus & Bœotiam occupatam fuiſſe dicit. Similiter & in Opontiorum & Megarenſium politia teſtatur. At enim in Leucadiorum politia quempiam indigenam & aboriginem, Lelegem nominat, cujus ex filia nepotem nuncupat Teleboam. E quo duos & xx liberos Teleboas procreatos inquit: ex his nonnulli Leucadem habitaſſe traduntur. Heſiodo maximè fidem adhibendam eſſe contenderim, qui Lelegum populorum ducem fuiſſe Locrum aſſerit. Quos Saturnius Iuppiter immortalia ſapiens conſilia, è Deucalionis tellure delectos vagos exhibuit. Vis enim ipſa vocabuli ſignificare, ut cenſeo, videtur pleroſque temporibus antiquis delectos promiſcuos fuiſſe, cùm eorum natio deficeret. Hæc ſanè aliquis & de Cauconibus dicere poſſet, qui cùm antea pluribus in locis habitarent, nuſquam nunc exiſtunt. Superioribus itaque ſeculis cùm gentes permultæ, licet exiguæ & ignobiles eſſent, tamen virorum excellentia, cùm per ſe ſua tenerent imperia, earum terminos diſtinguere, non magnæ profectò difficultatis erat. Nunc autem deſerto & plurimum vaſta-

vaſtato ſolo, vicíſque & urbibus deletis, ſi omnem pro viribus adhibueris curam ac diligentiam nihil ſane proficies; propter locorum ignobilitatem & vaſtitatem: quæ dudum inchoata, necdum hac etiam ætate ceſſavit multis in partibus, propter populorum rebelliones, quibus Romani cum exercitibus incubuerunt, & habitatoribus ab illis inſtituti ſunt domini. Septuaginta igitur Epirotarum urbes à Paulo Æmylio Imperatore funditus everſas eſſe, author eſt Polybius, victis Macedonibus & Perſe Rege ſuperato. E quibus maximum numerum Moloſſorum extitiſſe nimirum mortalium C & L millia in ſervitutem redacta. Attamen aggrediemur, & quoad deſcriptioni convenit, & nobis adire licet, ſingula percurremus. Ab oraque Jonii ſinus maritima captabimus initium, in quam quidem Adriæ navigatio terminatur. Ejus primæ partes ſunt Epidannus, ſive Dyrrachium, & Apollonia. Ex Apollonia in Macedoniam, Egnatia in Orientem via eſt, quam per millia paſſuum menſi ſunt, lapideáſque columellas, uſque Cypſelum & Hebrum amnem millia paſſuum D atque XXV. Computatis vero per ſingula millia ſtadiis octo, ſtadiorum erunt millia IIII CC & LXXX. Adjungit Polybius unicuique ſtadio diplethrum, id eſt jugera duo, quæ ſtadii pars tertia eſt.

Vnde

Vnde adjicienda ſunt ſtadia C. LXXVIII & tertia ſtadii pars milliariorum numero. Contigit autem ab Apollonia & Epidanno ſive Dyrrhachio promotos ex æquali diſtantia eandem in viam incidere. Tota quidem vocatur Egnatia. Prior quidem ex Candavia nominatur, qui mons eſt Illyrici, per Lychnidium urbem & Pylonis locum, qui in via ipſa Illyricum Macedoniámque diſterminat. Illinc verò prope Barnuntem per Heracleam atque Linciſtas, & Eordos ad Edeſam & Pellam uſque Teſſalonicam itur. Hæc autem (ut Polybius ſcribit) CCLXVII milliaria ſunt. Quam permeantibus viam circa Dyrrhachium vel Epidamnum & Apolloniam, dextrorſum gentes jacent Epiroticæ, quas mare Siculum alluit uſque ad ſinum Ambracium. A læva vero montes regionis Illyricæ, quos antea percurrimus, & gentes accolæ quoad in Macedoniam Pæonéſque perveneris. A ſinu deinceps Ambracio plaga in Orientem vergens è regione Peloponneſi perveniens, ad Græciam pertinet. Dehinc Ægeum excidit pelagus, dextra ex parte totam relinquens Peloponneſum. Ab Macedonicarum autem gentium atque Pœnicarum exordio uſque ad Strimonem fluvium Macedones ac Pæones habitant, & Thracum montanorum aliqui. Trans amnem Strymonem verò uſque ad Ponticum

ticum oſtium atque Æmum montem, cuncta ſunt Thracum, excepto litore, quod Græci tenent, quidam ſanè in Propontide ſiti, plerique verò ad Helleſpontum aut ſinum Melanon id eſt nigrum. Alii verò ſuper Ægeo pelago. Cæterum Ægeum pelagus duo alluit Græciæ latera, alterum in Orientem proſpectans, extenſum verò à Sunio ad Arcton uſque ad Thermæum ſinum, atque Theſſalonicam oppidum Macedonicum, quæ ſupra cæteras hujus ætatis urbes eximia civilitate floret. Alterum verò Macedonicum à Theſſalonica ad Meridiem porrectum uſque ad Strymonem. Plerique autem totam ab Strymone uſque ad Neſtum, plagam, Macedoniæ attribuunt. Quoniam Philippus eximio captus eſt ſtudio, ut hæc ſibi loca vendicaret, maximáque ex metallis, & reliqua locorum ubertate vectigalia conſtituit. E Sunio verò uſque ad Peloponneſum Myrtoum & Creticum & Libycum pelagus eſt, cum finibus uſque ad Sicurum. Hoc verò & Ambracium & Corinthiacum & Criſæum ſinum complet. Theopompus XIIII. Epirotarum gentes eſſe refert, è quibus celebratiſſimæ ſunt Chaones & Moloſſi: quippe qui totius Epiroticæ terræ quandoque regnum tenuere. Prius quidem Chaones poſterius verò Moloſſi, qui quidem propter regum cognationem

nem magis ac magis amplificati fuerant. nam ex Æacidarum ſanguine prognati ſunt. Accedit quod penes illos Dodonæ vetus ac nobile vigebat oraculum. Chaones igitur ac Theſproti, deinde Caſſiopenſes, qui & ipſi Theſproti ſunt, ipſa à Cerauniis montibus uſque ad ſinum Ambracium maritima fruuntur ora, agro ſanè ubertate fœlice. Quòd ſi navigare incipias à Chaonibus in Orientem ſolem ac ſinum Ambracium atque Corinthiacum, adeò ut dextera quidem Auſonium habeas pelagus, læva autem Epirum, curſus eſt ſtadiorum mille & trecentorum à montibus Cerauniis ad Ambracii ſinus os. In hoc quidem intervallo Panormus eſt portus, intra Ceraunios montes ampliſſimus, & poſt illum Orchimus portus alius, ad quem promontoria Corcyræ in Occaſum vergentia oppoſita jacent. Alius item Caſſiopa ex quo uſque Brunduſium ſtadia interſunt mille & DCC. totidémque ab altero Caſſiopæ promontorio in Auſtrum ſpectante uſque Tarentum, quod Phalacrum, id eſt calvum appellant. Poſt Orchimum autem extat Poſidium ac Buthroium in portus ore conditum, quem Cœnoſum appellant. Locus eſt peninſulæ & Cherroneſi formam habens, Romanis frequens accolis. Sunt & Sybota inſulæ perexiguæ pauliſper ab continenti terra disjunctæ, ad orientale pro-

promontorium Corcyræ Leucimmanſitæ. Sunt & aliæ prætemavigantibus inſulæ perexiles haud memoratu dignę. Inde prominens ſolum nomine Chimerium, dulciſque portus, quem intrat amnis Acheron, ex Acheruſia palude profluens, compluraque ſuſcipiens flumina, quibus ſinus ipſe dulcis efficitur. Propè labitur Thymiathis. Super hunc ſinum jacet civitas, nunc quidem Cichyrus dicta, quondam autem Ephyra, quam Theſproti condidere. Penes Buthrotum verò eſt Phœnice. Non longè verò à Cichyro puſilla civitas jacet Bucchetium, Caſſiopenſium opus haud procul à mari, & Elatria & Pandoſia, & Batiæ in mediterranea, cæterùm illarum ager uſque ad ſinum pertinet. Secundùm dulcem portum autem duo alii deinceps portus exiſtunt, unus quidem propior ac minor nomine Comarus iſthmum ſtadiorum ſexaginta efficiens ad Ambracium ſinum atque Nicopolin, quam urbem Cæſar Auguſtus ædificavit. Alter procul magis & amplior & præſtantior prope ſinus ipſius oſtium diſtans à Nicopoli XII ſtadiorum intervallo. Deinceps eſt oſtium Ambracii ſinus. Hujus etenim ſinus oſtium ipſum paulò quàm ſtadiis IIII. majus eſt: circuitus ſtadia CCC amplectitur, optima omni ex parte ejus ſtatio. Ingredientibus occurrunt à dextra habitantes ex Græcis Acarnanes, & Apol-

linis

linis Actii templum, quodam in tumulo ad oſtium eminens, cui campus ſubjacet lucum habens. Sunt & navalia in quibus Cæſar undeviginti naves, decimarum nomine repoſuit, ab uno remorum ordine uſque deciremes adjungens. Memoria quoque proditum eſt, & navale & naves incendio prorſus extinctas eſſe. Siniſtra verò Nicopolis eſt, & Epirotarum colonia Caſſiopæi uſque in intima ſinus Ambracii. cui ſupereminet paulifper à ſinu diſtans Tolgus, cujus memoriam Cypſelus ſtruxit. Præter eam labitur Aratthus fluvius, per quem à mari ad ipſam Tolgum paucis admodũ ſtadiis adverſa navigatur aqua. Oritur autem ex monte Stympheo ab illius radice. Hæc autem civitas ſuperiori tempore eximia fortuna enituit: ex ea igitur ſinus ipſe cognomen aſſecutus eſt. Maximum ei Pyrrhus attulit adjumentum, cùm eo loco pro regali ſede uteretur. Macedones autem ac Romani poſtea, & hanc & alias ob eorum rebellionem aſſiduis bellorum laboribus exhauſerunt. Eam ob rem Cæſar Auguſtus demum cùm deſtitutas admodum animadverteret, cunctas in eo ſinu ad unius habitationem congregavit. Eique ipſe vocabulum indidit, Nicopolin, id eſt victoriæ civitatem: & ſuæ victoriæ cognomen impoſuit, in qua M. Antonium ante ſinus illius oſtium navali prælio, ſimul

& Æ-

& Ægypti reginam Cleopatram ſuperarat. nam & ipſa huic certamini præſens interfuit. Ipſa igitur Nicopolis egregia incolarum multitudine abundans, amplificatur in dies, latos fines habens, & hoſtilibus ornata ſpoliis. Habétque in oppido ſuburbio templum magnificè extructum. Eſt & lucus gymnaſio, ſtadióque ad quinquennale ludorum certamen apparatus, ſacérque luco supernè tumulus imminet dedicatus Apollini. Inſtar autem Olympiorum, ludi Actii deſignantur. Actio Apollini conſecrati, eorum curæ Lacedæmonii præfecti ſunt. Reliqui vici & circunhabitata loca, Nicopoleos juri attributa ſunt. Actia quoque ipſi Deo prius, & à finitimis agebantur, & certantibus coronæ proponebantur, hac autem ætate Cæſar Auguſtus honorificentius edidit. Secundum Ambraciam Argos extat Amphilochium, quod Alcmæon, ejúſque liberi condidere. Conſtat enim Alcmæonem (ut author eſt Ephorus) poſt Epigonorum adverſus Thebas expeditionem, ab Diomede in Ætoliam ad ejus auxilium accerſitum adventaſſe. Et ejus ope illum hanc ſimul & Acarnaniam in poteſtatem redegiſſe. Cæterum cùm poſtea illos ad bellum Trojanum Agamemnon accerſeret, ad id proficiſcente Diomede, Alcmæonem in Acarnania manſiſſe, & Argos ædificaſſe, ipſumque à fratris nomine Amphilochium vocaſſe.

Inachum etiam amnem per illius agrum fluentem in ſinum, Argivæ terræ appellationem addidiſſe. Thucydides autem ſcriptum reliquit, ipſum Amphilochum, poſt ejus à bello Trajano reditum, cùm eſſet Argivis inviſus, in Acarnaniam ſeceſſiſſe. Et accepto à fratre principatu, oppidum in ſui nominis memoriam ædificaſſe. Epirotæ quoque ſunt Amphilochi, & qui ſuperius incolunt, & qui ſunt Illyricis adjuncti montibus, rupes & aſperum habitantes agrum. Moloſſi etiam & Athamanes & Æthinces & Tymphæi & Oreſtæ & Paroræi & Atintanes, quorum nunnulli Macedonibus magis applicantur, aliqui verò Jonico ſinui. Memoriæ quoque traditum eſt, Oreſtiadem oram ab Oreſte quamdoque occupatam fuiſſe, cum cæſa matre exul profugeret, & ſui regioni nomen reliquiſſe: cumque oppidum condidiſſet, Argos Oreſticum de ſuo vocaſſe nomine. Hiſce verò gentes commiſcentur Illyricæ, quæ ad montanam regionem Auſtrali de parte proſpectant, quæque ſuper Jonium ſinum jacent. Super Epidamnum enim ſive Dyrrachium & Apolloniam ſedes habent Bylliones & Talantii & Parthini & Phrygi uſque ad Ceraunios montes. Propè verò adſunt argenti ſodinæ in Damaſtio, ubi potentatum conſtituere Peryſadies, quos Enchelios & Seſaraſios nominant. Penes hos Lynciſtæ &

Deuriopus & Tripolitis, Pelagonia & Leordi & Limia & Eratyra, loca quidem hæc quondam ſingula magna valebant potentia, quorum imperium Cadmi nepotes & Hermione ad Enchelias tenuere, quæque de illis fabuloſa nominantur, his in locis oſtenduntur. Harum quidem nationum regnum nequaquam indigenæ capeſſebant, cæterùm Lynciſtæ ſub Arrabæo fuere deducente à Bacchiadis orginem. Huic nata eſt filia neptis Philippi Amyntæ filii mater, Eurydices filii, Irrha verò filia. Epirotarum gens Moloſſi ſub Pyrrho Neoptolemo fuere, quem Achilles procreabat, & ſub ejus ſucceſſoribus. Theſſalici ſanguinis. Alii verò ſub indigenarum gubernaculo regebantur. Poſtea quibuſdam ſemper obtinentibus victoribus, res ad Macedonum regnum tandem tota converſa eſt, paucis duntaxat exceptis ſuper Jonio ſinu ſedentibus. Jámque Lynciſtum & Pelagoniam & Oreſtiadem & Æmiam ſuperioris Macedoniæ nomine comprehendebant, eámque poſteriores Eleutheram, id eſt liberam dicebant. Aliqui verò univerſam uſque ad Corcyram Macedoniam appellant, ejus rei rationem ſimul afferentes, quòd & tonſura & lingua & chlamyde aliiſque talibus utantur pariter omnes. Plerique gemino ſermone loquuntur. Soluto autem Macedonum regno cuncta in Romanorum ditionem con-

conceſſere. Per has gentes Egnatia via ex Dyrrachio & Apollonia perducitur. At circa viam Candaviæ lacus, ac paludes ad Lychniduntem extant, ubi copioſa piſcium habentur ſalſamentaria. Sunt & fluvii Jonium irrumpentes ſinum, & in Auſtrum vergentes, Inachus, & Ratous, & Achelous, & Evenus, quem priores *Lycormam* vocitabant: ille quidem ſinum illabitur Ambracium, alter verò in Acheloum. Cæterùm Achelous & Evenus in mare fluunt, ille quidem per Acarnaniam labens, hic verò per Ætoliam. Erigon autem multis acceptis amnibus ex Illyricis montibus, & à Lynciſtis, & Brigibus & Deuriopis, aliiſque compluribus in Axium irrumpit. In hiſce gentibus antiquis temporibus civitates extabant, Tripolis, Pelagonia cognomine, cujus & Azorus erat. Supérque Erigone univerſæ civitates Deuriopoorum conſiſtebant, è quibus Aryanium & Alalcomene & Stymbara. Cæterùm Cydriæ Byrſarum, Eginium verò Tymphæorum fuit, Ethiciæ confine atque Triccæ. Propinqui verò jam & Macedoniæ, & Theſſaliæ ſunt ad montem Pœum & Pindum Æthices, & Penei fontes, de quibus & Tymphæi & Theſſali. Pindi accolæ certant, júſque ſibi vendicant, ſimul & vicina Joni fluvio Oxynea civitas, quæ à Tripolitano diſtat Azoro ſtadiis c. & xx. Propè adſunt & Alalcomene

mene & Eginium & Europus & Jonis in Peneum ingreſſio. Ea tempeſtate (ut dixi) licet aſpera & montibus plena Tamaro & Polyano, aliiſque compluribus, egregie tamen populoſa Epirus tota erat & Illyricum, hoc verò tempore magna ex parte ſolitudo tenet. habitatur autem per pagos, ruderumque reliquias. Dodonæum autem oraculum (quemadmodum & cætera) quodammodo derelictum eſt. Illud verò (authore Ephoro) à Pelaſgis conſtructum fuit: nam Pelaſgi inter potentiſſimos Græciæ populos antiquiſſimi celebrantur.

Quocirca poëta ita cecinit,

Iliad. π. *Dodonæ rex Pelaſgicè Iupiter.* Heſiodúſque,

Dodona inter quercus ſedes Pelaſgorum extitit.

De Pelaſgis, cùm Tyrrhenam gentem exponebamus, ſatis à nobis dictum fuit. Circa Dodonam verò & templum habitantes Barbaros extitiſſe, Homerus ipſe declarat ex eorum vivendi norma, quos ſpurcipodas & humi ſtabulantes appellat. Vtrum autem illos Hellos vocari oporteat, ſicuti Pindarus ait, an Sellos, quemadmodum penes Homerum jacere ſuſpicantur, textus & ſcriptura nimirum ambigua confirmare non ſinit. Philochorus autem ait curcunſtantem Dodonæ locum, ſicut Eubœam Hellopiam

lopiam vocari. etenim hoc pacto dicere teſtatur Heſiodum,

Floribus Hellopia pratiſq; decora niteſcit,
Cujus in extremis Dodone eſt condita campis.

Putant autem (ut inquit Apollodorus) à paludibus templo circunfuſis ita vocari. Poëtam quidem ipſos Hellos nominare exiſtimant. Hellas accipit Hellos eos qui circa templum ſunt. Adjecit & templo vicinum amnem Selleentem nomine fluere, cùm dixit,

Is procul ex Ephyre Selleente actus ab amne. Iliß. et o.

In Theſprotis autem Ephoras, ſed Helienſibus interius. Ibi enim fluvium Selleentem eſſe, in Theſprotis autem atque Moloſſis nullum. Cæterùm quę de quercu, & quæ de columbis fabulæ vulgantur, & alia hujus generis, ſicut & de rebus Delphicis, partim poëtici magis ſermonis & ſtudii ſunt, partim hujus de ſitu orbis tractatus propria. Itaque Dodona priſtinis ſeculis ſub Theſprotis erat, ſimiliter & mons Tomarus ſive Tmarus (nam utroque modo dicitur) cui ſubjectum eſt oraculum. Tragœdiarum quoque ſcriptores & Pindarus Dodonem Theſproticam appellavere, poſterior autem ætas Moloſſorum juri attribuit. Vates autem Jovis, quos poëta ſpurcipodas & terriſomnes appellat, à monte ipſo Tomaro Tomoros nuncupatos eſſe dicũt. Sic

nonnulli in Odyſſea ſcribunt, quæ loquitur Amphilochus, qui conſilium procis exhibet, ne prius adverſus Telemachum faciant impetum, quàm Jovem perſcrutentur,

Odyſ. π. ubi leguntur Amphinomi proci hac verba, non Amphilochi ut hic citat Strabo.

Fila Iovis magni ſic ducunt ordine Parcæ,
Aut Tomori incutiam cædem per membra cruentam,
Aſt alios dare terga retro ſuper æquora cogam:
Sin Deus avertat, requiem captare jubebo.

Melius enim eſſe Tomoros, quàm Themiſtas ſcribere. Nullo igitur pacto oracula Themiſtas à poëta dici, ſed conſilia & publicas inſtitutiones & legum ſanctiones: dici autem Tomoros conſtitutos ſuper Tmaro quaſi montis Tomari ad templum cuſtodes. Sanè juniores Tomoros dicunt, ſimpliciúſque Homero capiendum putantes oracula abuſivè & conſilia, ipſa divinationis imperia & conſultationes, ipſaque vaticinia, quemadmodum decreta: quale & illud eſt,

Odyſ. ξ. Apud Homerum legitur ἀκούσῃ, non ἀκοῦσαι, ut videtur legiſſe interpres.

Et hoc ex quercu alticoma Iovis conſilium hauſiſſe.

Ab ipſo autem primordio mortales fuerant præſagia præcinentes, ſub quibus & vaticinandi miniſtri inſtituti erant, & hoc forſitan poëta ipſe declarat de iis quos Hypophetas vocabant, quibus Prophetæ imperabant. Poſteriore inde tempore

pore

pore tres deſignarant aniculas, poſtquam & Jovi Dione ejuſdem templi comes dicatà eſt. Suidas in rebus Theſſalicis fabuloſa multa tradit, ad gratiam locutus, illincque tranſlatum fuiſſe templum, inquit, è Scotuſa Theſſaliæ. Eſt enim Scotuſa urbs Theſſaliæ Pelaſgicæ. Concomitatæ enim plurimæ ſunt fœminæ, quarum è ſtirpe prognatæ ſunt, quæ hac tempeſtate prophetides divinandi officium gerunt. Quo ex facto Pelaſgicum vocari Jovem inſueviſſe. Cineas autem longè majores fabulas contexit.

STRABONIS GEOGRAPHICORUM

LIBER VIII.

ARGUMENTUM.

In octavo continetur pars Europæ, in qua reliquum dicitur de Macedonia: tota etjam exponitur Græcia, in qua pertractanda diutius immoratur, propter multam rerum nobilitatem & locorum, & neglecta, & indiſcreta penes hiſtoricos atque poëtas diligenter apertéque deſcribit, uti ſint ejus regionis urbes, ab Homero tam in navium dinumeratione, quàm per totam poëſin, aliis multis in locis commemorata.

POſtquam peragratis Occiduis Europæ regionibus quæ interno & externo mari continentur, Barbaras etiam ejus nationes, uſque Tanain univerſas circuivimus, & Græciæ partem non magnam cum Macedonia: nunc Græciæ deſcriptionem reliquam abſolvemus atque reddemus. Eam Homerus quidem prior, dehinc alii complures tractavere. Quidam peculiariter vel portus, vel navigationes vel circuitiones terreſtres, vel tale aliquid deſcripſerunt, in quibus & Græcanicæ partes continentur. Quidam verò in communi hiſtoriarum

riarum conſcriptione ſeorſum litoralium locorum demonſtrationem literis oſtenderunt, quemadmodum Ephorus egit atque Polybius. Aliqui autem ad naturæ locum etiam mathematica quædam aſſumpſerunt, hujus generis, ſicuti Poſidonius & Hipparchus. Cùm igitur res aliorum rectè judicatæ ſint, Homeri dicta cenſoris animadverſionem poſtulant, atque indigent, cùm poëticum in morem dicat nec hujus ætatis loca, ſed & illa pervetuſta, de quibus permulta obſcuravit ætas. Pro viribus igitur enitendum ſumpto, ubi deſivimus, exordio. Noſtra verò ab Occaſu, ac Septentrione ad Epiroticas gentes, ac Illyricas finiebatur oratio, ab Ortu autem ad Macedoniȩ populos uſque Byzantium. Poſt Epiroticas gentes, itaque ac Illyricas Græcorum Acarnanes ſunt, & Ætoli, & Locri cognomine Ozolæ, ſecundùm iſtos Phocenſes & Bœotii. His autem objecto pelago medio Peloponneſus contra reſpondet, quȩ intra medium ſinum Corinthiacum accipit, illi quidem formam exhibens, & ab illo viciſſim formam capiens. Poſt Macedoniam verò Theſſala natio eſt uſque ad Maleos & alios tam intra iſthmum quàm extra, præter quos permultæ gentes fuere. Supra quidem tot ſunt, quot linguarum Græcienſium differentiæ nobis perceptæ ſunt. Iſtas ipſas cùm quatuor eſſe conſtet, Jonicam eandem

quam priſcam illam Atticam aſſerimus. ejus enim ætatis Attici Jones vocabantur. Et ab eis Jones illi profecti ſunt, qui in Aſiam colonias deduxerunt, eam quã nunc loquuntur linguam uſurpantes Jonicam: Doricam verò eam eſſe, quam Æolicam. Omnes enim extra iſthmium habitantes, exceptis Athenienſibus & Megarenſibus & Parnaſſi accolis Dorienſibus, hoc etiam tempore Æolici nuncupantur. Cúmque Dorienſes pauci forent, agrúmque durum incolerent, impermixtam perduraſſe linguam, alióſque mores, veriſimile fit ut in externos non ſint conjuncti, ipſi quondam genere pares. Hoc idem Athenienſibus obtigit, qui tenuem admodum tellurem aſperúmque habitent agrum: quam ob cauſam nullis afflictos populationibus & Aborigines exiſtimatos eſſe, teſtis eſt Thucydides, cùm eandem omni tempore terram poſſiderent, à nullo prorſus ejecti, nempe cujus cupiditate vendicandæ nemo teneretur. Hoc idem alterandæ linguæ gentíſque permutandæ cauſam extitiſſe crediderim, licet ipſorum pauci forent. Hoc modo cùm Æolicorum exterius iſthmium invaleſceret multitudo, & qui interius pridem fuerant, Æolica gens erat. Poſtea cùm Jones ex Attica litus occupaſſent, & Dorienſes Heraclidæ reduxiſſent, qui Megara condiderunt in unum commixti ſunt,

ti ſunt, multa quoque in Peloponneſo ab illis ædificata ſunt oppida. Rurſum Achæi Æolica natio Jonas expulerunt. Vnde in Peloponneſo gentes duæ reſtitere. Æolica videlicet ac Dorica, quicunque ſanè minus ſeſe cùm Dorienſibus implicuerunt, uti Arcadibus & Eleis obtigit. Cùm montani quidam omnino forent in ſortem nequaquam excidentes, quidámque Olympio Jovi dicati cenſerentur, per ſe diutinam pacem egerunt, cùm alioquin Æolici generis eſſent, & ad reducendos Heraclidas unà cùm Oxylo militiam ſubiiſſent. Quicunque igitur tales ſunt, Æolico ſermone utebantur. Alii verò mixtam ex ambobus habuere linguam, hi minus, hi amplius Æolicis utentes verbis. Ferméque nunc etiam civitates alio & alio loquuntur modo, ſed omnes Doricè fari videntur propter advenientem potentiam. Hæ quidem Græcorum nationes hunc in modum (ut forma quadam explanentur) diſtinctione terminatæ ſunt. Repetentes igitur jam quomodo quoque ordine faciendum eſt, dicere incipiamus. Ephorus quidem Græciæ principium ab occiduis partibus Acarnaniam dicit eſſe, hanc enim Epiroticis finitimam eſſe populis. Nam ſicut iſte mari pro menſura utens, hinc facit exordium, ut ad locorum deſcriptiones mare tanquam ducem eſſe judicet, cum alio li-

ceat pacto à Macedonum atq; Theſſalorum terra initium Gręcię demonſtrare:ſic bis locorum naturam ſectantibus, conſi- & noliarium mare facere convenit. Illud autē è Siculo freto incidens,hinc quidem ad Corinthiacum refunditur ſinum, hinc magnam efficit peninſulam,id eſt Cherrhoneſum, ipſum videlicet Peloponneſum,quę anguſto includitur iſthmo. Duo autem hæc maxima ſunt Græciæ confinia interiora iſthmi & exteriora portarum, id eſt Thermopylarum, quoad Peneus erumpat, hoc autem eſt ad Theſſaliam pertinens, quanquam ſit ferè majus & illuſtrius, quod intra iſthmum continetur, & totius Græciæ arcem Peloponneſum eſſe conſtet. Nam præter habitantium in ea gentium nobilitatem atque potentiam, ipſe locorum ſitus principatum deſignat & imperium. Multi enim ſinus inſunt & promontoria, multæ inſignes etiam & permagnę Cherrhoneſi in ipſa locorum varietate, cum altera alteram ſucceſſione quadam excipiat. Extat autem inter Cherrhoneſos prima, Peloponneſus iſthmo XL ſtadiis incluſa. Secunda eſt quæ hanc amplectitur, cujus iſthmus eſt ex omnibus Megarenſibus ad Niſeam Megarenſium emporium ſupra c & xx ſtadia à mari ad mare. Tertia verò eſt,quę & hanc amplectitur,cujus iſthmus eſt ab ſeceſſu circa Criſſæum ſinum uſque ad Thermopylas quidem,quę linea

per rectū intelligitur ad quingenta VIII. ſtadia quæ totam intus aſſumit Boëtiam. Phocidem verò & Locros cognomento Epicnemidios ex obliquo ſecat. Quarta quæ ab Ambracio ſinu per Oetam montem agrúmque Trachinium in ſinum Maliacum, iſthmum habens atque Thermopylas ad ſtadia DCCC. Alius tandem ex eodem ſinu Ambracio eſt ſupra mille per Theſſaliam, ac Macedoniam ad intimum Thermæum pertinens receſſum. Ea verò Cherrhoneſorum ſucceſſio quendam non ſanè ſpernendum eloqui videtur ordinem. Cæterùm à minima quidem, verùm illuſtriſſima ſumendum eſt exordium. Eſt igitur Peloponneſi forma platani folio ſimillima, longitudine ac latitudine fermè par ab Occaſu in Ortum, ſtadiorum mille, & CCCC. Hæc autem eſt Chelonata per Olympiam agrumque Megalopolitanum ad Iſthmum. Illa verò ab Auſtro in Septentrionem eſt è Malea per Arcadiam ad Ægeum. Perimetros verò ambitus omiſſis finibus ſtadiorum eſt IIII millium, ut Polybio placet. Artemidorus CCCC ſuperaddit: quod ſi ſinus omneis metieris, plus quàm DC & V millium comperies. At iſthmus ipſe per trajectum, quà è mari in alterum mare navigia tranſvehuntur, ſtadiorum XL: ut ſupra diximus. Hujus autem Cherrhoneſi latus in Occaſum proſpectans. Elienſes & Meſſenii tenent, quos pelagus

Siculum alluit. Aſſumunt autem utrinque litus, Elei ſanè in Septentrionem vergentes & Corinthiaci ſinus initium uſque ad Araxim promontorium, ad quod contra ſunt, mediante freto, Acarnania, & è regione jacentes inſulæ Zacynthus, & Cephalenia, & Ithaca & Echinades, quarum è numero eſt & Dulichium. Major Meſſeniæ pars ad Auſtrum Libycumque pelagus panditur uſque ad Thyridas, id eſt, feneſtras (ſic enim appellant) prope Tænarum. Deinceps autem poſt ſinum Sicyonia terminatur ora. Ex hoc loco Sicyon & Corinthus excipit uſque ad iſthmum. At ſecundum Meſſeniam plagam Laconica terra eſt, & Argiva, & hæc ipſa uſque ad iſthmum. Hoc in loco ſinus extant aliqui Meſſenius & Laconicus, tertius Argolicus, quartus Hermionicus & Saronicus, quem nonnulli Salaminiacum vocant, quorum aliquos Libycum, aliquos Creticum pelagus implet, atque Myrtoum. Quidam & Saronicum tranſitum pelagus nominant. Media verò intereſt cunctis imminens Arcadia, cæteriſque vicina populis. Verùm Corinthiacus ſinus ab Eveni eruptionibus capit initium. Aliqui ab Acheloi exitu, qui Acarnanes, Ætoloſque ſeparat, & Araxos. Hanc enim in partem minimè contemnendam accumulationem utrinque invicem ripæ capiunt. Amplius inde progreſſæ, ad Rhium & An-

tir-

tirrhium penitus confluunt, mediam aquarum latitudinem, id eſt, porthmum ad ſtadia v relinquentes. Eſt autem Rhium in Achivorum ſolum protenſum longius, promontorium in falcis figuram interius curvatum, unde & Drepanum, id eſt, falcem appellant. Jacet autem inter Patras & Ægium, Neptuni templum habens. At enim Antirrhium in Ætolorum Locrorumque finibus locatum eſt. Id autem Molycrium vocant. Poſtea hinc denuo maritima paulisper utraque ex parte ora expanditur, in Criſſæum quidem procedens ſinum: hic finem facit occiduis Bœotiæ & Megarorum clauſa terminis. Cæterùm Corinthiacus ſinus ab Eveno uſque Araxum amnem, ſuum circuitum habet ſtadiorum duûm millium CCC & XXX: ab Acheloo verò centenis augetur ſtadiis. Ab Acheloo ſanè ad Evenum, Acarnanes tenent. Dehinc ad Antirrhium Ætoli iſthmo tenus. Quod reſtat, Phocenſium & Bœotiorum & tractus Megarenſis, mille C & duo. DXX ſtadia eſt. Mare autem ab Antirrhio adusq; iſthmum, Alcyonium vocatur. Criſſæi ſinus portio, ab iſthmo ad Araxum ſtadia XXX ſupra diſtans. Vt ergo ſic figura dixerim, Peloponneſi talis tantúſque ſinus eſt, & telluris aquis appoſitæ ſinu tenus, & inter ambos ſinus jacens talis. Dehinc ſigillatim cuncta expli-

cabimus, ab Eleis finibus facto primordio. Hoc quidem tempore, totum inter Achivos & Meſſenios litus, Eleam oram nominant extenſum in mediterrâneam Arcadiæ, protenſumque ad Pholoen & Azanas atque Parrhaſios. Hoc autem antiquitus in plurimas ditiones partitum erat, poſtea in duas tantùm, Epeorum ſcilicet, & Neſtoris Nelei filii, quomodo & Homerus poſteris prodidit, hanc urbem quidem Epeorum nominatim dicens; hanc verò πὰρ ἤλιδα δίαν, id eſt ad Elida diam, ubi imperant Epei, Neſtoreamque Pylum, per quam Alpheum labi memorat. *Odyſ. γ.*

Alpheus Pylios latè perlabitur agros. *Iliad. λ.*

Sanè Pylon ipſe poëta novit oppidum:

*Qui * coluere Pylon formoſis mœnibus urbem Regis Nelei.*

** Venêre legendum, vel quod rectius, petiêre.*

Alpheus autem amnis neque per illam urbem, neque penes ipſam fluit, verùm præterlabitur alter, quem alii Pamiſum, alii Amathum vocant, à cujus nomine Pylos ipſa Amathoeſa videtur appellata. Per agrum verò Eleum Alpheus amnis perlabitur. Elis verò quæ hac tempeſtate oppidum eſt, Homeri ætate nondum muris cincta erat, verùm ager ipſe per pagos habitabatur. Curvam autem Elidem, quia ei ſic obtigit, appellabant. Nam maxima ejus pars talis extitit & fertilitate præſtans. Verùm poſterius ſecundum bella Perſica, cum multi in

unum populi conveniſſent, eam quæ hoc tempore cernitur, Elim civitatem condidere. Sic & reliquis ferrmè Peloponneſi locis præter paucos evenit, quos ipſe poëta colligit, non ille quidem urbes, ſed oras nominans, cum unaquæque populorum conventus majores haberet, è quibus nobiliores denique civitates habitatæ fuere, ſicuti de Arcadia factum eſt. Mantineam quidẽ populis V habitandam Argivi tradidere. Tegæam verò IX. Totidem Heroëm colendam tradidit Cleombrotus, & Cleonimus. Eodem modo Ægium ſeptem vel octo populis in civitatis formam redegere. Patras VII. Dymam VIII. Sic & Elis ex circumcirca tenentibus pagis, habitum civitatis accepit. Per eam autem fluit Menius amnis propter ipſius gymnaſium. Hoc quidem multis pòſt annis Elei factitarunt, cùm è locis Neſtori ſubditis, multitudo transmigraret. Hæc autem fuere Piſſa. cujus pars Olimpia eſt, & Triphylia & Cauconia. Triphylii verò ideo vocati ſunt, quia illis obvenit, ut tria illos phyla, id eſt, nationes conderent in unum congregatæ, principio quidem Epeorum, deinde Minyarum, qui accolæ ſuperacceſſerunt: & poſtremo Eleorum, qui victores loci compotes extiterunt. Sunt qui pro Minyis Arcades dicant, qui pro loci vendicatione ſæpenumero bellica ſubiere certamina, unde &

eadem Pylos Arcadica, & Triphyliaca nuncupata eſt. Verùm enimverò Homerus totam hanc plagam, tenus Meſſena, eodem quo civitatem nomine Pylon vocat. Quod autem & Elis curva, & ſubdita Neſtori loca, terminis diſpartita fuerint, ipſe navium catalogus indicat, per ducum & pagorum nomina. Quod quidem dixerim, & moderna & Homerica ſcripta conferens. Hæc enim cum illis invicem examinanda ſunt, propter opinionem poëtæ, noſtramque communicationem, cùm exiſtimet unuſquiſque præſentem rectè ſe habere rerum propoſitarum tractationem, cùm nullum incidat contrarium ad eos ſermones, qui iiſdem de rebus tantopere crediti fuerint. Igitur ea quæ in præſentiarum extant, exponenda ſunt: & poëtæ dicta, quantum attinet adjicientes, conſideranda. Eſt quoddam Elidis promontorium, in Boream ſpectans, Araxus nomine, ab Dyma civitate Achaica ſtadiis LX diſtans. Hoc Elei litoris initium ponimus. at ſecundum hoc in Occaſum progredientibus Cyllene Eleorum emporium eſt, habens ad extantem hac ętate civitatem, ſtadiorum c&x xaſcenſum. Hujus Cyllenes mentio eſt apud Homerum ita dicentem,

Epeorum Bœotiorum Cyllenium ductorem.

Non enim ab Arcadiæ monte Epeorum ductorem oſtendere debuit. Eſt enim vicus

cus non exiguus Æſculapium habens Colotiopus, aſpectu ſanè mirandum, ſimulacrum ex ebore factum. Poſt Cyllenem Chelonatas eſt promontorium, lignum ex tota Peloponneſo maximè in Occaſum protenſum, cui exiles quædam adjacent inſulæ in cavæ Elidis & Piſſæ terminis. Vnde in Cephaleniam à Cyllene navigantibus ſtadia ſunt octoginta. Illàc Eliſſo ſive Eliſſa flumen labitur in eis quos dixi terminis. In medio verò Chelonatæ ac Cyllenæ ſpacio Peneus effunditur: & alter quem Selleentem poëta nominat, è Pholoe elabitur. Super his Ephyra oppidum eſt, alterum à Theſprotico, & Theſſalico, & Corinthio. Civitas quarta, in via quæ Thalaſſionem ducit poſita, ipſa eadem eſt Bœonoa: nam Oenoan ſic appellare conſuevere illi proximam. Diſtat autem ab Elide ſtadiis C X X. Ex ea dicta videtur eſſe Tlepolemi mater, Herculis filii. Ibi enim magis militantis Herculis geſta florent, Iliad. β.

Quam ex Ephyra duxit à flumine Selleente.

Ad illas verò jam dictas nullis propinquus eſt fluvius Selleis. Et de Megete,

Quem olim Phyleus ab Ephyra duxit, à flumine Selleente, à qua & lethalia ſunt venena. Iliad. ε.

adEphyram nanque profectum inquit Vlyſſem, toxicum mortiferum quæritantem. Et de Telemacho procatores: Sive ad Ephyram terram pinguem

guem proficiſci velit, ut inde venena feralia deferat. Neſtor enim in commemoratione belli contra Epeos geſti, Augei filiam Epeorum regis veneficam introducit. Primus inquit ſolum bellatorem invaſi, qui Augei gener erat, natu autem majorem filiam habebat,

Iliad. λ. *Cognita cui fuerant, quot nutrit terra venena.*

Eſt & Sicyoni propinquus Selleis fluvius & ei vicinus pagus Ephyra, & in Agrea Ætoliæ vicus Ephyra, à qua Ephyri dicti. Et ad Perrhæbos in Macedonia & Gramnonii & Theſprotici, & Cichyrei, ab antiqua Ephyra, Apollodorus inſtruit, quònam pacto poëta cognomenta reſtringere ſoleat, qualiter de Orchomeno, Arcadicum quidem ovibus refertum appellans, Bœotium verò Minyeum, & Sandon Threiciam conjungit inter Samum & Imbrum, ut ab Jonica ſeparet: ſic & Ephyram & Theſproticam diſtrahit, procul adjiciens vel fluvium Selleentem. Hæc quidem Scepſii Demetrii dictis minimè conſonant, à quo plurima transſert. Nam ille Selleentem in Theſprotis flumen eſſe negat, ſed in Eleis ad Ephyram, ut antè diximus. Hoc verò quod inquit, conſiderationis indiget, & de Oechalia cùm dicat: non unam eſſe, unam Euryti civitatem Oechalii eſſe: manifeſtum igitur Theſſalicam dici, de qua dicit,

Oecha-

Oechaliamque tenent Euryti principis urbem.

Quæ igitur ea eſt, de qua commotum Thamyrin, obviæ arguto muſæ deſtituere canoræ. Nanque ait ex Oechalia ab Oechaleſio Euryto venientem. Quod ſi Theſſalica fuit, iterum non bene Sceplius Arcadiam quampiam dicens, quam nunc Ardaniam vocant. Sin verò iſte bene, & Euryti civitas Arcadica dicta fuit, eo modo non ſolùm una erat, cùm unam ille afferat, cæterùm inter Menei & Selleentis egreſſiones Pylos ad Scolium montem colebatur. Hæc verò non quidem Neſtorea, ſed altera quædam Alpheo propinqua, cujus nihil eſt commune ad illam quæ Pamiſo ſive Amatho adjacet. Quidam violentius affirmant, Neſtoris gloriam, & generis claritatem vendicantes. Tres enim Pyli ſcriptis produntur in Peloponneſo, unde & illud dicitur, ἔςι πύλος πρὸ πύλοιο· πύλος γεμμὲν ἐςὶ καὶ ἄλλος. Eſt Pylos ante Pylum, alia etiam Pylos eſt. Eſt ab hac & à Lepræatica in Triphylia, & Piſea ora. Tertia Meſſenia ad Coryphaſium. Omnes demonſtrare nituntur, apud ſe Pylon eſſe, quæ ἠμαθόεσσα ſit appellata: & eam eſſe, quæ Neſtoris patria vocatur. Multi & ſcriptores & poëtæ Neſtoream eſſe ajunt. quæ ad uſq; illorum ſalva perdurat ętatē. Aliqui verò ſtudioſiores Homeri ſectatores ipſius verſus imitantes,

eam Neſtoris Pylon eſſe aſſerunt, cujus per oram Alpheus elabitur. Elabitur autem per Piſſam & Triphyliam. Nonnulli ex Elide cava, & hanc ſuæ Pylo, ſibíque propinquæ honorificentiam addidere. Inſignéſque notas oſtentant, locum videlicet Geranum, amnémque Gerontem & alium Gerenium. Deinde ab hiſce cognominibus Neſtorem Gerenium appellatum eſſe ſuſpicantur. Hoc idem & Meſſenii factitarunt, & ſanè probabilius facere videntur. Notiorem enim eſſe ajunt Gerena ſibi finitimam, urbémq; aliquando incolarum frequentia egregiè habitatam. Talia ſunt quæ circa Elidem cavam hac tempeſtate exiſtunt. Poëta verò IIII. in partes regionem hanc dividens, quatuor etiam duces memorans, obſcurius edidit,

Iliad. C. *Bupraſiiq; domos tenuere, ac Elidis almæ,*
Et quæ ſequuntur huc uſque *Multi conſcenderunt Epei.*

Cum enim ambos appellet Epeos, Bupraſios videlicet & Eleos, non etiam Eleos vocet Bupraſios, quatuor in partes minimè diviſiſſe videtur Eleam oram, ſed Epeorum regionem, quam prius partivit in duo. Neque pars Elidis Bupraſium, ſed magis Epeorum exiſteret. Quod enim Epeos Bupraſios appellet, certum eſt, ſicut

Iliad. Ψ. *Cùm regem Amaryncеum in Bupraſio humaverunt Epei.*

Quan-

Quandam verò Elidis plagam eſſe Buprasium,& eodem habitari nomine,nunc manifeſtum eſt. cùm & hæc Elidis pars exiſtat. Rurſus in unum annum erant Buprasium, atque Elidem, altam, diámque vocitantes. Poſtea quaternas in particulas dividentes ut commune judicetur, ipſas & Buprasio, & Elidi ſubditas faciunt. Fuit autem, ut videtur, Buprasium locus Elidis,frequentibus habitatus inquilinis, non ſanè ignobilis, qui deletus eſt. Loci tantum nunc vocabulum eſt in via, quæ ex ea quæ nunc extat Elide civitate Dymam verſus ducit. Penes Elidem autem Buprasium excellentia quadam floruiſſe, ſicut & Epeos apud illos, ſuſpicari licet. Tempore autem poſteriore pro Epeis Elei vocitati ſunt, & Elidis portio Buprasium fuerat.Et partem cum toto annumerare, poëtica figura, dicunt Homerum, ſicut illud,

Per Græciam mediámque Argos. Et illud, *Odyſſ.*

Per Græciam Phthiámque. &, *& α.*

Curetes dimicabant & Ætoli. &, *Iliad ι*

Ætoli ex Dulichio Echinadibuſque ſacris. *Iliad β.*

Nam Dulchium una Echinadum eſt, idem juniores uſurpant. nam Hipponax,

Cypriis panem edentibus, Amathuſiiſque.

Quoniam Amathuſii Cyprii ſunt.

Alcman quoque,

Cyprum deſerens amabilem, & Paphum fluctibus illiſam. & Æſchylus,

Cypri

Cypri Paphique ſortem habens omnem.

Quod ſi non Epeos dixit Bupraſios, nec aliarum rerum multa dicemus. Verùm hæc demonſtratio non eſt, quòd non fuerit, ſed tantùm quòd non dixerit. Hecatæus autem Milleſius alios Eleos, & alios Epeos eſſe perhibet. Herculi ſiquidem adverſus Augeam militanti, ſocios expeditionis Epeos extitiſſe, eóſque cùm Hercule & Elin & Augeam deſtruxiſſe. Traditque Dymam & Epeam & Acheam eſſe. multa quidem ſcriptores antiqui poſteris prodidere, quæ in rerum natura minimè fuerunt, adeò propter fabuloſum ſcribendi genus mendacio fingenda fuerant educati. Quo evenit, ut eiſdem de rebus inter ſe minimè concordent. Nimirum à fide longè non eſt, ſi quando Epei cùm Eleis controverſias egerint, cum alterius nationis eſſent, qui in unum corpus unamque in potentiam coierint, & communi quadam regnandi, & gubernandarum civitatum forma uterentur, cuncta uſque Dymam ſuo ſubjecerant imperio. Nam poëta nullam Dymæ fecit mentionem. Haud abſonum eſt, eo tempore Dymam Epeorum ditioni paruiſſe, poſtea verò Jonibus aut etiam neque illis ſubditos extitiſſe, ſed Achivis potius qui agrum eorum poſſidebant. Quatuor autem particularum, in quibus & Bupraſium continetur, ipſa quidem Hyrmina,

&

& ipſa Myrſinus Eleæ regionis eſt, reliquas Piſæi juris eſſe, plerique cenſent. Vrbs quædam exilis fuit Hyrmina, cujus veſtigia nunc non extant. Verùm prope Cyllenam mons eſt in mare protenſus, quem Horminam vel Hyrminam appellant. Myrſinus verò hodie Myrtuntium nominatur, ad mare pertinens, frequens habitatoribus vicus, in ea quæ è Dyma Elidem ducit via, ab Elide ſtadiis LXX. diſtans. Oleniam verò petram eam eſſe, conjectura quadam aſſequuntur, quam modò Scollin ajunt. Nanque & locorum & nominum mutatione facta, conjecturas proferri neceſſe eſt, cùm ille in multis non admodùm planè deſcribat. Eſt autem rupes ſaxoſa, Dymæis & Triticis, Eleiſque communis, alteri Arcadico Lampeæ (ſic enim montem vocant) contigua, ab Elide centum ac XXX. ſtadiis abſens, Tritia verò centum, æquales urbium Achivarũ. Aleſium eſt, quod nunc Aleſiæum vocant, locus ad Amphilochidem proximus, in qua omnibus menſibus accolæ forum congregant. Jacet autem in via montana, qua ex Elide ad Olympiam commeatur, Prioribus autem ſeculis agri Piſæi civitas fuit, aliâs alio modo variatis locorum terminis propter Imperatorum permutationes. Ipſum autem Aleſium, Aleſii etiam Colonam poëta vocat, cùm inquit,

In Buprasio fertili, & in Olenia petra inſcendimus equos. *Iliad. λ.*

Et

Et in Aleſia, ubi Colona vocata eſt.

Tranſpoſitivè enim accipiendum eſt, perinde ac dicatur, & ubi Aleſii Colona vocata eſt. Quidam Aſeſium flumen eſſe oſtendunt. Cæterùm cum in Tryphylia quidam Caucones nominentur, Meſſeniam in terram proſpectantes, cúmque Dyma Cauconia à pleriſque nuncupetur, & in agro Dymæo inter Dymam & Tritiam fluat amnis, quem Cauconem fœminino vocitent genere. De Cauconibus multi quærunt, nunquid duplices dicantur, quidam ad Triphyliam, quidam ad Dymam & Elin, & ad Cauconem eſſe. Hic autem in alterum irrumpit, qui Teutheas genere maſculino vocatur, cujus appellationis exigua quædam urbs inter Dymæ vicinas habitatur, niſi quod hæc adempta literas, ultimà producta ſyllaba, fœmininè pronunciatur, in qua ædes ſacra Nemidis Dianæ colitur. Verùm Teutheas Acheloum penes Dymam fluentem intrat, quo nomine & Achelous, per Acarnaniam labens & Petum nominatur. Cæterùm cùm Heſiodus dicat,

Oleniamque petram coluit prope fluminis altas

Et latas Peri ripas:

Multi Pori litera permutata legunt, & quidem corruptè. De Cauconibus quæri dicit. Nam in Odyſſea Pallas, Mentoris ſumens effigiem, ſic Neſtorū alloquitur:

Cra-

Craſtina cum nobis aurora retexerit orbem, Odyſſ. γ
Magnanimos adeam Cauconas, ibi mihi grande
Debetur dudum argentum.

Quo in ſermone ſignificari videtur locus aliquis inter Epeos, quem Caucones inhabitent; non illi quidem qui in Triphylia, ſed qui uſque Dymam fortem latius porriguntur. Haud enim omittendum eſt, unde Dymam Cauconiam dici contingit, & unde fluvius appellatus eſt Caucon. Cùm & ipſi Caucones, quinam exiſtant, quæſtionem afferant, ad quos Pallas ipſa, ad exigendum argenti debitum, ituram ſeſe dicit. Nam niſi eos dici accipiamus, qui ad Lepræum in Triphylia ſunt: quo pacto probabilis ſit ſermo, prorſus ignoro. Quocirca nonnulli ſcribunt,

Magnanimos adeo Cauconas, in Elide grande
Debetur dudum argentum.

Quod clariorem habebit notitiam, quando quidem Piſæam regionem atque Triphyliam ordine ſitam luſtraverimus, uſque ad fines Meſſenios. Poſt Chelonatam, Piſæum litus adeſt, ingens ſanè in promontorium Phea nomine. Fuit & oppidulum Pheas ad fluenta Jardani. Finitimus enim eſt & amniculus. Sunt qui Piſæi agri principium eſſe Pheam dicant, contra quam & inſula puſilla jaceat, & portus, unde ad Olympiam propiore à mari

mari ſpacio ſtadia ſunt centum & xx. Aliud mox promontorium longè prominens in Occidentem, ſicut & Chelonatas: ab illo ad Cephalenia centum & xx ſtadia interſunt. Dehinc erumpit Alpheus ab Chelonata diſtans ſtadiis cc & LXXX. Ab Araxo autem DXLV ex eiſdem locis quibus & Eurotas effluens. Vicus ipſe ex agro Megalopolitano, Aſia vocatur, duos vicinos inter ſe habens fontes, è quibus dicti effluunt amnes. Hi cùm aliquot excurrerint ſtadia abſorpti à terra, rurſus emergunt. Inde unus Laconicam, alter Piſæam perducitur in oram. Eurotas quidem per Bleminatidem primo exoriens, præter Spartam labitur, & longam per vallem diſcurrens, paludem efficit, cujus poëta meminit. Demum inter Gythium Spartes emporium & Acrææ, mare ingreditur. At Alpheus aſſumpto Celadonte & Erymantho, & aliis ignobilibus fluviis, per Phryxæum ac Piſæum & Triphyllium delatus agrum prçter ipſam Olympiam, in Siculum excurrit pelagus, inter Phçam & Pitanem. Ad ejus verò oſtium Dianæ Alpheoniæ lucus eſt, ab Olympia ſtadiis octoginta diſtans. Huic deę in Olympia annuus conventus celebratur, ſicut & Elaphiæ ac Daphniæ, id eſt Cervatiæ, atque Laureę. Tota regio templorum Dianæ, Veneri, ac Nymphis dicatorum pleniſſima eſt. Adſunt & luci, & florida vireta, propter abundantes aqua-
rum

rum fontes. Frequentes inter eundum Mercurii ædes occurrunt. Litora verò Neptunia ſacella paſſim oſtentant. In Alpheoniæ Dianæ templo Cleanthis, & Aregontis picturę viſuntur, hominum Corinthiorum. Alterius quidem Trojæ captivitas, & Minervæ natalia: alterius eſt Dianæ, in cunis deportatio: opera laude plurima celebrata. Inde mons eſt Triphyliæ Maciſtiam à Piſæo ſeparans agro. Poſtea flumen aliud Chalcis nomine, & Cruni fons, & pagus Chalcis. Poſt quæ Samicum eſt, ubi ſacellum eſt Neptuni, maxima veneratione cultum. Subeſt & lucus oleaſtro plenus: ejus curā gerebant Maciſtii, qui & inducias annunciabant, quas ἐκεχειρίαν Samii vocitant. Ei quidem ſacello cuncti tributa conferunt Triphylii. Secundum hæc ſacella Pylus mari ſuperincumbit, Triphyliaca & Lepræatica, quam ἠμαθόεντα poëta vocat, & Neſtoris patriam aſſerit, ſicut ex Homeri verſibus ſuſpicari quis poteſt, ab amne qui ad Aquilonem juxta labitur, quem Amathum appellabant antea, hodie verò Maniaum, Arcadicúmque nominant, ut hinc Emathoënta vocabulum aſſumpſerit. Sive & hic Pamiſus dicatur, eadem appellatione, qua duo alii in Meſſenia. Vrbis autem nominis ratio, & etymologia incerta eſt. Nam ἀμαθώδη, id eſt arenoſum eſſe, vel fluvium vel locum, mendacio

Odyſſ. α. & γ.

Pauſanias in fine Meſſen.

dicitur. Palladis templum Scillutiæ ad Scilluntem inter illuſtria numeratur, non longè ab Olympia penes Phelonem. Ad Orientem verſus prope Pylum mons eſt cognomine Minthes nobilis, quam Plutonis pellicem extitiſſe tradunt fabulæ. Eam cùm Proſerpina dolo circumveniſſet, in hortenſem mentam transformaſſe, quam plerique ἡδύοσμον vocant. Itaque juxta montem Plutonis templum eſt, frequenter à Maciſtiis adoratum. Super campum Pyliacum lucus eſt Cereris egregia fertilitate conſpicuus. Qui verò mari adjungitur, ad illud porrigitur intervallum, quod inter Samicum, & amnem Nedan eſt, qui quidem ſabuloſus & tenuis efficitur mari proximus, ut dubitare ex hoc debeat nemo, Emathoentem id eſt ſabuloſam appellari Pylum. Finitima Pylo ad Aquilonem exilia fuere caſtella duo, Triphylica Hypana atque Ctypanſa, è quibus unum Elidis adjudicatum eſt accolis, alterum pro more manſit. Duo quoque propè fluunt amnes Dalion & Acheron, Alpheum intrantes. Acheronti propter inferni proprietatem inditum eſt vocabulum: quoniam ea in ora Cereris & Proſerpinæ, ac Plutonis templa magno in honore ſunt, fortaſſe propter loci controverſias, uti Scepſius inquit Demetrius. Nam cùm egregios edat fructus, rubiginem frugibus, ac juncum ac tribulos

producit Triphylia. Quapropter pro magna regionis fertilitate, & frequentes gigni ſterilitates evenit. Ad Auſtrum autem Pylus habet Lepræum. Fuit & hæc maritima civitas in ſtadiis quadraginta. Inter Lepræum & Amnium Neptuni Samii ſacellum eſt, ſtadiis centum utrinque diſtans. Hoc illud eſt fanum, in quo Poëta dixit, Telemachum Pylios offendiſſe, dum ſacrificio darent operam,

Devenere Pylum Nelei turribus altam, Odyſſ. γ.
Hic maris ad ripam ſolennia ſacra ferebant,
Mactabantque nigros Neptuno ad litora tauros.

Ipſi Poëtæ & quæ non ſunt, fingere ſuppetit, verùm cùm poteſt & iis quæ ſunt, ſalva narratione verſus adaptat. Alioquin abſtinere, ad ſe magis attinebat. Agrum fœlicem Tegeatæ poſſidebant, quibus vicini fuerant Cypariſſii. Horum verò amborum regio Cauconibus ſubdita erat, ſimul & Maciſtorum ager, quem nonnulli Plataniſtuntem vocant, eodem nomine ager & oppidum. In terra autem Lepræa monumentum Cauconis extare ferunt, ſive vetuſti cujuſdam conditoris, ſive alterius de gente nominati. Plurima quidem de Cauconibus memorantur. Nam & Arcadica vulgatur natio, ſicut & Pelaſgica & alioquin errabunda; ſicut & illa. Scribit enim poëta, & Trojanis auxi-

liares ſocios adveniſſe: unde verò venerint,nihil ſanè prodidit:reor autem è Paphlagonia. Illic enim quidam Cauconii nominantur, Maryandinis finitimi, cùm & ipſi Paphlagones exiſtant. De illis erit à nobis memoria facienda, cùm eum ad locum deſcriptio ipſa conſiſtet. Nunc autem de Cauconibus qui Triphyliam habitant, ſcribendum etiam hoc eſt. Quidam enim totum Elidis tractum à Meſſenia uſque Dymam, appellavere Cauconiam. Antimachus quidem, Epeos, Cauconas univerſos appellat. Aliqui verò nequaquam eos cuncta tenuiſſe aſſerunt, verùm bifariam diviſos habitaſſe. Alios quidem ad Meſſeniam terram, prope Triphyliam, alios juxta Dymam ad tractum Bupraſium, Elinque curvam: Ariſtoteles verò maxime eos hoc in loco ſitos agnovit. Itaque dictis ab Homero magis, extrema concordat ſententia, & quæſtio ipſa prior ſolutionem accipit. Neſtor enim Triphyliacam incolit Pylum. Hæc autem ſunt ad Auſtrum Orientémque ſpectantia, ad Meſſenium tractum Laconicúmque pertinentia, quæ illius quidem juris ſunt, tenent verò Caucones. Adeò ut è Pylo Lacedæmonem petentibus, per Cauconas iter facere neceſſe ſit. Samii verò Neptuni ſacellum, & vicinus illi portus, quem ſubiit Telemachus, ad Occaſum vergit, & Arcton. Quòd ſi hac in ora duntaxat Caucones habi-

habitant, quónam modo Poëtæ ſalvus eſt ſermo? In Odyſſea * nanque Neſtori Minerva mandat, ut Telemachum unà cum filio Lacedæmonem mittat in curru, ad partes quę in Orientem ſpectant. Ipſa verò navi ſeſe ituram in Occaſum, & in navi pernoctaturam, & deinde redituram, & aurora luceſcente ad magnanimos Cauconas curſum habituram, ad debitum ſibi argentum redimendum, rurſum verò venturam. Quiſnam igitur modus iſte? Licebat enim ſic Neſtori ad eam verba facere; Caucones penes me ſunt, & inter eundum Lacedæmona, eam ob rem cur comes Telemacho eſſe abnuis, ſed retro viam flectis? Erat etiam proprium ad exactionem debiti & quidem ingentis, ituro præſertim ad mortales Neſtoris ditioni ſubditos, aliquid ab illo opis implorare. Si quid ingratum (ut mos eſt) illi de pactis referretur, quod minimè peractum eſt. Si ergo hac in parte tantum Caucones habitarent, abſurda hæc omnia proveniſſent. Verùm cùm diviſi quidam ad Dymæ, atque Elidis loca ſint, illuc ſuum tenere curſum, Minerva diceret. Et nec ipſa navis ingreſſio, nec comitatus abruptio, aliquid in viam contrarium demonſtrans haberet. Pariter etiam nata de Pylo dubitatio conveniens aſſequeretur judicium, cùm paulo ulterius in loci deſcriptione uſque Pylum Meſſeniam progrederetur. Nonnulli etiam

* *Deſunt hic quæ in græco* κατὰ τὸν σαπάδην.

Paronatæ dicebantur in Triphylia eſſe, montana circa Lepræum tenentes, & Maciſtum, ad mare uſque pervenientia, juxta Neptuni Samiacum ſacellum. Sub his duo ſunt ad litus antra, unum Nympharum Anigriadum, in altero monſtrantur facta de Atlantidibus, & Dardani procreatione. Hic etiam ſunt Alpes Jonia, & Eurychidia. Samicum igitur arcis munimen eſt, quæ prius Samos appellabatur civitas, propter altitudinem, cùm Samos cacumina vocitarent. Fortè & hæc urbis Arenes fuerat arx, cujus in navium catalogo recordationem Poëta fecit,

Iliad. β. *Hi coluere Pylon, & amandi collis Arenam.*

Nuſquam enim apertè reperientes, hac in parte maximè Arenam ſitam eſſe, conjectura aſſequuntur, ubi adjacens Aniger amnis, qui antea Minyejus appellabatur, non parvum dat documentum. Poëta enim inquit,

Iliad. λ. *Eſt fluvius pelagi Minyejus rumpit in undas,*
Arenam penes.

Apud Antrum enim fons Nympharum Anigriadum extat, ex quo ſuppoſitum propè ſolum & paluſtre, & exhalationes fundens efficitur. Excipit autem plurimam aquarum partem Aniger, profundus quidem, ſeſeque adeò ſuſpinans, ut ſtagnet. Locus autem cùm areno-

arenoſus ſit, è ſtadiis XX. profundum litus exhibet, piſcéſque ad veſcendum ineptos efficit. Quidam è fabula cauſam enarrant, cùm Centauri quidam ſaucii hoc in loco è vulneribus Hydrę virus eluiſſent. Alii tradunt Melampodem, ut Prœtidas purgaret ab inſania, his expiationis aquis uſum eſſe. Ex his irrigatio maculas albas, & impetigines ſanat. Qua ex cauſa Alpheum cùm alphos, id eſt maculas curet, nomen ſortitum eſſe, literis proditum eſt. Poſtquam igitur antri reſupinatio, & maris refractiones manendi magis, quàm effluendi cauſam aquis tribuerunt Minyejum amnem prioribus nominatum fuiſſe, perhibent: poſtea quoſdam vocabulum pervertiſſe, & pro Minyeo Minterium uſurpaſſe. Habet autem veritas, & etymologia cauſas alias, ut Minyę cùm Neſtoris matre Chloride, ex Orchomeno Minyeo venerint, qui ex Argonautis procreati, è Lemno expulſi, Lacedæmonem confugerunt. Ex ea deinde ſeſe in Triphyliam recipientes, circa Arenam oppidum domicilia conſtruxerunt, ea in ora quam nunc Hypæſiam dicunt, quæ tunc nulla Minyarum tecta, ædificiáve continebat. Eorum nonnulli duce Thera Anteſionis filio (hic autem è Polynice prognatus eſt) navigantes ad inſulam inter Cyrenæas, Cretámque ſitam pervenere. Eam prius Calliſtam, id eſt, pulcherrimam, poſterius autem Theram

vocavere,teſte Callimacho. Ibi Cyrenes metropolin ædificarunt, Therámque nominavere, & inſulam eodem quo civitatem nomine inſignitam reddiderunt. Inter Anygrum, & montem ex quo Jardanus effluit, pratum oſtenditur & inſigne ſepulchrum,& Achæ petræ, ejus montis rupes abſciſſæ, ſuper quibus Samos (ut diximus) civitas condita eſt, de qua navigandi ſcriptores non admodum poſteritati memoriam reliquerunt: fortè, vel quia jamdudum divulſa eſt, vel quia in obſcuro ſita ſit. Poſidium ſive Neptunium lucus eſt, ſicuti diximus, ad mare poſitum, cui excelſum cacumen incumbit. ante Samicum (ſic enim modò vocatur, ubi Samos erat) adeo ut è mari conſpici nequiret. Ibidem campus eſt Samicum nominatus. Ex quo major fieri conjectura poteſt, aliquando Samum urbem extitiſſe. Eſt & Rhadina in qua Steſichorus poëma ſcripſiſſe videtur, cujus initium eſt,

Age canora Muſa cantum incipe,
Laudéſque de filiis Samiis,
Reſonanti amabiliter lyra.

Hinc filios appellat Rhadina enim Corinthi dedita Tyranno, dicitur, è Samo flante Zephyro navigaſſe, non quidem ex Jonica Samo. Ejus autem fratrem Archithvorum eodem vento delatum Delphos adventaſſe. Ipſius etiam Rhadinæ patruelem Erontem ad eam curru provectum

vectum eſſe Corinthum. Tunc tyrannus, cùm utrumque mactaſſet, cadavera curru exportanda curat : inde pœnitentia ductus, revocatos ſepulturæ mandat. Ab hac Pylo, & Lepræo ad Meſſeniam, Pylum & Coryphaſium arces incumbentes pelago cccc. ſtadiorum intervallum eſt, & ad inſulam Sphagiam illis adjacentem, ab Alpheo ſtadiorum DCCL. à Chelonata mille ac triginta. In medio eſt Maciſti Herculis ſacellum, & amnis Acidon, qui præter Jardani ſepulchrum labitur, atque urbem Chaan, quæ quondam Lepræo vicina extiterat, ubi Ephaſius campus jacet. Hujus Chaæ cauſa, bellum inter Arcades & Pylios conflatum plerique ajunt, cujus mentionem fecit Homerus, & ſcribendum ſic eſſe cenſent,

Ea utinam ætate pubeſcerem, quando præcipitem ad Celadontem Iliad λ.
Aggregati Pylii & Arcades ſtrenui
Penes Pheæ mœnia.

Hic non ſcribendum Pheæ, ſed Chaæ ad mœnia, neque Celadontem. Hunc enim ſepulchro proximum allabi Jardani, & viciniorem hunc Arcadibus locum eſſe, quàm illum. Ad mare Triphylicum Cypariſſina eſt, & Pyrgi, id eſt turres, & fluvius Acidon, & Nedia flumen, nunc quidem Triphyliæ & Meſſeniæ terminus, impetu è Lycæo Arcadiæ monte delatum è fonte : quem Rhea cum Jovem eſſet

enixa, rupiſſe fertur in fabulis, ut unde lavaret, haberet. Præterfluit autem Phygaliam ubi Pyrgitæ gens Triphyliorum extrema, Cypariſſiis Meſſeniorum primis confines ſunt. Priſcis verò temporibus alii erant termini, ut aliqui trans Nediam ſubjecti Neſtoris eſſent, & Cypariſſentem, & alia ulterius uti mare Pylium, poëta protendit, uſque ad urbes VII. quas Achilli ſpondet Agamemnon. Cunctæ verò prope mare Amathoentis Pyli habitantur, hoc eſt juxta mare Pylium. Poſt Cypariſſentem ad Meſſeniam Pylum, propter Coryphaſium naviganti, Erena occurrit, quam nonnulli Arenam prius vocari eodem quo Pyliaca nomine, falsò arbitrantur. Eſt & Platamodes, à qua ad Coryphaſium, & Pylum (ſic enim modò vocant) ſtadia C. ſunt. Eſt & Cenerium, & in eo quoddam oppidulum eodem vocabulo dictum. Nec verò tantopere priſca indaganda ſunt, at verò ſatis eſſet, quonam modo hac tempeſtate ſingula ſeſe habent proferre, niſi nobis ab ineunte pueritia fama quædam de hiſce tradita foret. Cúmque alii alia memorent, indicare neceſſe eſt. Cæterùm ii quorum illuſtriora ſunt nomina, quíque antiquitate præcellunt, plurimum ſibi fidei vendicant, cùm in experiundo primarii ſint. Cúmque Homerus in hoc genere univerſos antecellat, quæcunque ab eo dicta ſint, ſimul diſcutienda ſunt,

& ad præſentia concurrere oportet, ſicuti & paulò antè dicebamus. Quæ igitur ab Homero de cava Elide, atque Bupraſio traduntur, prius à nobis examinata fuere: de illa verò quæ Neſtoris ſubdebatur imperio, hunc profert in modum,

Qui coluere Pylum, & amœnæ mœnia Arenæ, *Iliad. C. in Catalogo.*
Inde vadum Alphei Pryon, altis turribus Æpy,
Et Cypariſſentem, ſimul Amphigeneam habebant,
Ac Helos & Pteleon, tum Dorion, aſt ibi Muſæ, & cætera.

Hæc igitur Pylos, de qua inquiſitio fit, de ipſa verò mox perſcrutabimur. De Arena diximus. Quam verò nunc vocat Thryon, alibi Thryoeſſam appellat,

Vrbs Thryoeſſa manet montis ſublime, cacumen
Eminus Alpheo.

Alphei verò vadum idcirco dicit, quoniam in eo loco pediti tranſitu facilis eſſe videatur. Hodie verò Epitalium Maſticiæ locus vocatur. Cùm autem dicat, altis turribus Æpy, quærunt aliqui, utrum utrius adjectivum ſit, & quænam urbs, nunquid quæ Margalæ, Amphipoliç terræ hoc tempore nominantur. Hæ quidem nullum natura munimen habent. Alterum in Maſticia commonſtrantur, naturale munimen habens. Hos quidem

intelligens urbis nomen Æpy, hoc eſt, ſublime dixit, ex eo quòd illi ſitu naturali obvenerat. Sicut Helos, id eſt paludem, & Ægialum, hoc eſt litus, aliáque permulta, Margalan, id eſt rubicundam fortè per oppoſitum. Thryon, & Thryoeſſam Epitaliam ajunt appellatam, quia tota ea regio thyro, id eſt juncis aut ulvis paſſim referta eſt, flumina præſertim, amplius hoc ipſum apparet, ad loca fluminis vadoſa, unde & forſan Thryon tranſitum vadúmque dici ajunt. Æpy verò altis munitum turribus Epitalium inquit. Natura enim validum eſt oppidum. In aliis nanque Epeam Colonam id eſt, ſublime cacumen ait,

Iliad. λ *Urbs Thryoëſſa manet montis ſublime cacumen.*

Cypariſſeis eſt circa priſtinam Maciſtiam, quæ deſerta eſt, ſicut & Maciſtum. Alia eſt Meſſeniaca Cypariſſia, ejuſdem ſimiliter nominis, ut illa dicitur Cypariſſa numero ſingulari genere muliebri, amnis verò Cipariſſeis dicitur. Et Amphigenea Maciſtiæ cenſetur, circa Hypſoentem, ubi Latonæ templum eſt. Pteleum verò ab iis, qui è Theſſalico Pteleo habitaturi venerunt, ædificatum eſt. Ibi enim dicitur,

Atque Antrona ſalo propius, Pteleûmque vireſcens.

Etenim nemoroſum eſt, ac minus habitabile, quod Pteleaſimum vocitant.

Helos

Helos ſunt qui oram quandam penes Alpheum eſſe dicant, alii urbem uti Laconicam, ſicut dicitur Helos maritimum oppidulum. Quidam circa Helos Aloriū, ſive paludem, ubi Dianæ Elææ templum ſitum eſt, Arcadiæ ſubjectum. Nam Arcades ejus ſacerdotium gerebant. Dorium quidam montem, quidam campum eſſe ſcribunt, cujus hoc tempore pars nulla monſtratur. Aliqui tamē Olurin nunc, ſeu Oluram in Meſſenia valle jacentem, Dorium vocant. Illic prope Oechalia Euryti eſt, quæ nunc Andania dicitur, urbs Arcadiæ tenuis, cujus nominis eſt altera in Theſſalia, altera etiam in Eubœa. Ex hac proficiſcentem Thracem Thamyrin ad Dorium à Muſis muſica fuiſſe ſpoliatum, poëta commemorat. Ex his patet, ut Neſtori ſubjecta plaga ex utraque Alphei ripa jaceat, quàm Pyliorum omnem terram nominant. Cæterùm Alpheus nulla in parte neque Meſſeniam, neque curvam attingit Elin. Qua in ora Neſtoris eſt patria, quam Triphyliacam Pylum appellamus, & Arcadicam, & Lepræaticam. Etenim cæteræ Pyli mari vicinæ oſtenduntur, hæc autem amplius ſtadia xxx. ſupra mare diſtat. quod & Homeri verſus indicant. Nuncius enim ad Thelemachi comites mittitur ad navem, qui eos invitet ad hoſpitium, cùm Telemachus in reditu è Sparta Piſiſtratum ad urbem currum agitare non ſinit,

ſed flectentem ad navigium accelerare: tanquam non eadem ad civitatem, & ad portum via ſit, quando retro facienda Telemachi navigatio, hoc modo propriè dicitur,

*Primus ille verſus deſideratur in Homero.
Locus Homeri Odyſſ. o.

Prælapſis Crunos, & pulchras Chalcidis undas,
Occiderat Phœbus, terraſque involyerat umbra,
Cymba Pheras adiit Iovis aſpirantibus Euris,
Elida dehinc diam late hic dominantur Epei.

Hucuſque ſanè in Septentrionem tenditur navigatio, hinc ad Ortum flectitur curſus. Rectum autem iter omittit navis, & quod initio ceperat, & quod Ithacam ducat. Quoniam proci pelagus inter Ithacam & Samum jacens, inſidiantes occuparant. Hinc rurſus inſulis ſeſe immiſit Thois. Thoas autem acutas dixit. Hæ autem inſulæ ſunt Echinades, primis Corinthiaci ſinus partibus, ſimul & Acheloi proruptionibus proximæ. Flectens verò curſum ab Ithaca, ut ad Auſtrum conſiſteret, denuò ad ſuum ſeſe iter convertit, in Acarnaniæ & Ithacæ medio, & per alteram inſulæ partem reducitur. Non autem per medium Cephaleniacum fretum, quod proci per inſidias ſervabant Si quis igitur Eleæam Pylum Neſtori ſubjectam exiſtimet, non ſanè propriè diceretur, navem præter

Cru-

Crunos hinc atque Chalcidem uſque ad ſolis occaſum deferri: dehinc noctu Pheras adiiſſe,& tunc præterEleam oram cucurriſſe. Hæc nanque Elidis loca in Auſtrum ſunt ſpectantia. Primæ quidem Pheræ , poſtea Chalcis , dehinc Cruni , deinde Pylos Tryphiliaca, & Samicum. Ex Pylo igitur Elidis in Auſtrum naviganti, hic maritimus curſus eſſet. In Septentrionem autem naviganti ubi eſt Ithaca , omnia hæc poſtea relinquuntur. Hæc verò Elea plaga præternaviganda erat,& quidem ante ſolis occaſum,is autem poſt occaſum inquit. Atqui iterum ſi quis Meſſeniacam,& Coryphaſiam Pylum, initium navigationis à Neſtore capiendæ ponat, majus eſſet intervallum, temporiſque longioris. Ipſum autem ad Eylum Triphyliacam , & Samicum Neptuni templum ſtadiorum cccc eſt. Navigatio quoque prope Crunos, & Chalcidem , & Pheram circunducitur, quæ ignobilium fluviorum ſunt vocabula , imò ſanè rivulorum. Sed penes Nedam primùm, deinde Cydonem , dehinc Alpheum,& regiones inter hos poſitas. Poſtremò ſi & illorum facienda ſit mentio, etenim præter illos navigatio agenda erat , atqui Neſtoris enarratio , quam ad Patroclum de bello Pyliorum adverſus Eleos digerit, magno nobis eſt documento,de his quæ explanare aggreſſi ſumus , ſi quis verſus ipſos diligenter animadver-

imadvertat, in quibus ait, Cùm Hercules Pyliam popularetur oram, & juventus univerſa defeciſſet, è filiis duodecim, quos Neleus tunc habebat, ſolum Neſtorem fuiſſe ſuperſtitem adoleſcentulum admodum. Quocirca Epecs Neleum ſenio & orbitate obſitum flocci facientes, ſuperbè contumelioſéque Pylios conculcaſſe. Contra illos igitur Neſtorem, ſuis quoſcunque potuit adunatis, Eleum invaſiſſe agrum, & multam inde prædam abegiſſe, quinquaginta boum armenta, totidem ovium, totidem ſuum, totidem caprarum greges, equas pilo flavo C&L equinis ferè cunctas pullis ſectantibus. Plurima, inquit, eadem nocte intra Pylum Neleiámque urbem impulimus, ut cum die quidem incurſionem populationémque fecerit, & ferentes contra ſe ſubſidium fuderit, fugaritque, quo in tempore Itymonea trucidarit, noctu reverſus fuerit, ita ut nocturnus ad urbem acceſſerit. Ipſis autem circa diſtributionem, & ſacrificium occupatis, Epei tertio poſt die peditum, & equitum multitudinem congregantes, exercitum contrà duxarunt. Ac Thryon ſuper Alpheo ſitum circunlocatis caſtris obſederunt. Quod ubi ſtatim intellexere Pylii, ad ferendam opem concitati ſunt, atque circa Minyejum flumen, penes Arenam urbem, nocte acta inde moverunt, & ad Alpheum meri-

meridiani pervenerunt. De hinc diis immolantes juxta flumen noctem ipſam tranſegere, ilicóque erumpente aurora, prælium conſeruere. Edita verò ſplendidè hoſtium fuga, non antè ſectantes, occidentéſque ceſſavere, quàm Bupraſium, petrámque Oleniam, & Aleſium perventum eſt, ubi Colonam vocant. Quo ex loco Pallas populum retrovertit, & Achæi è Bupraſio Pylum celeres equos agitarunt. Ex his igitur quónam modo aut Eleam, aut Meſſeniam dici quiſquam Pylum exiſtimet? Eleam quidem, quæ cùm popularetur, ſimul & Epeorum terra ab Hercule populabatur: hæc autem Elea eſt. Quo etiam pacto mutuas inter ſe populationes paſſi & finitimi, talem ſuperbiam & talem contumeliam capeſſere debuerant contra illos, qui pari affecti fuerant injuria? Qualiter autem in orani propriam incurſatione facta prædas agerent? Qualiter tandem eoſdem ſimul populos Augeas & Neleus regno continerent, cùm mutuas inter ſe inimicitias exercerent? Si grande Neleo debitum in Elide clara debebatur, quatuor victores equi, palmam referre ſoliti, &c. Quod ſi hoc in loco Neleus habitabat, & eo in loco Neſtoris ſedes erat, qua ratione Eleorum & Bupraſiorum,

Quatuor ductores erant, & ductorem quenque ſequuntur In catalogo.

Veloces biſquinque rates, comitantur Epei?
Regio autem quatuor in partes diviſa erat, quarum in nulla Neſtor erat,

Qui coluere Pylon & amœnæ mœnia Arenæ.

Et reliqua uſque Meſſenam. Epei verò adverſus Pylios erumpentes quomodo ad Alpheum incitantur atque Thryon, aut quomodo ibi commiſſo prælio in fugam verſi ad Bupraſium ſeſe recipiunt? Rurſus ſi Hercules Meſſeniam depopulatus eſt Pylon, quomodo tanto disjuncti ſpacio in eos contumelias inferebant, & multa inter ſe conventa pactáque ſervabant, & quod amplius eſt, abnegatis debitis bellum contraxerunt? Quem autem in modum Neſtor agrum incurſans, & tantum ſuum, pecudúmque præ ſe agens prædam, è quibus nulla nec celeriter ire, nec longam facere viam valet, plus ſtadiorum mille iter abſolvit, ad Pylon Coryphaſio proximam? Illi autem tertio die ad Thryoeſſam, & Alpheum amnem perveniunt, oppidum ipſum obſeſſuri. Hæc autem loca qua ratione ipſis Meſſeniæ principibus attineant, continentibus & habentibus Cauconibus, & Triphyliis & Piſanis. Sed ipſa Gerena ſive Gereniam (utroque enim modo dicitur) quidam nominavere, forſitan de induſtria ſic nuncupatus locus, quanquam fortuitò quoque ita nominari valuit. Vniverſa verò Meſſenia Menelai

regno ſuberat, cui & Laconica ſicuti poſterius patebit. Cùm Pamiſus per hanc effluat, & Medon, Alpheus verò nullo pacto, qui tellurem Pyliam percurrit, cui Neſtor imperitabat, cujus probabilis ſermo illi fuerit, quod virum alienum educit in regnum, & annumeratas illi civitates adimat, cunctáſque ſuæ ſubjectas ditioni faciat. Reſtat de Olympia dicere, & de traductis ad Eleorum ſubjugationem rebus omnibus. Eſt in agro Piſano templum ab Elide ſtadiis minus trecentis abſens. Ante illud verò lucus agreſti veſtitus olea ſurgit, in quo ſtadium jacet. Alpheus autem alluit ex Arcadia labens, & Triphyliacum intrans mare, inter Occaſum ac Meridem. Initiò quidem ex Olympii Jovis oraculo ingentem ſibi claritatem vendicavit: eóque deficiente, nihilominus templi ſama remanſit. Et quantum ipſi novimus, adaucta eſt & celebritatis gratia, & ludorum Olympicorum cauſa, quos ſacros & corona illuſtres, & inter alios omnes è quibus maximos arbitrantur. Nagno illi ornamento fuere, tot oblata ex univerſa Græcia munera, præcipuum extitit ſolidum ex auro Jovis ſimulacrum, à Cypſelo Corinthiorum tyranno donatum. Ingentior his omnibus Jovis ſtatua fuit, quam Phidias Charmini Athenienſis filius fabrefecit ex ebore, opus magnitudine tanta, utcùm ædes ſacra ſit ampliſ-

pliſſima, artifex ipſe non rectè ſymmetriam aut proportionem videtur annotaſſe, ſedentem effingens, tectum ferè vertice pertingentem. Vnde apertè demonſtratur, ut ſi erectus exurgat, tectum templi dejiciendum fuiſſet. Statuæ menſuram inſcripſere quidam, id quod Callimachus quodam carmine jambico extulit. Multum Phidiæ attulit adjumentum Pandænus, è ſorore illius nepos, operiſque ſuſcipiendi ſocius, cùm ad ſtatuam coloribus adornandam, tum verò ad amictum. Picturæ quoque plurimæ mirabileſque demonſtrantur in templo, illius opera. Vnum de Phidia memoriæ proditum eſt, ab eo Pandæno reſponſum, qui cùm Phidiam interrogaret, quódnam ad exemplar Jovis ſtatuam facturus eſſet, ad Homeri reſpondit * imaginem, quam hiſce verſibus explicavit,

Exemplar potius, παράδειγμα.

Iliad. α.

Atque ſuperciliis Saturnius annuit atris,
Ambroſiæ fluxere comæ de vertice regis,
Æterni, aſt nutu magnum concusſit Olympum.

Pulchrè nimis dixiſſe viſus eſt cùm aliis ex partibus, tum verò ex ſuperciliis. Quoniam poëta mentem, cogitationemque provocat, ut ſummam quandam formam & magnam, ac Jove dignam potentiam, denuò pingat. Sicut in Junone, ipſum pariter in utroque decorum obſervans. Inquit enim, *Sederat in ſolio len-*

longumque revolvit Olympum. In illa verò evenit, ut tota commoveretur, cùm tantum annuente Jove ſuperciliis occurreret. Et aliquid ſimul patiente coma, lepidè, aperteque nimirum dictum eſt, Quid eorum imagines vel ſolus videt, vel ſolus oſtendit. Digni verò profectò ſunt Elei, quibus magnificentiæ & honoris in Olympiæ templum cauſa tribuatur. Trojanis enim temporibus, & adhuc antiquioribus, nulla fœlicitatis parte florebant, à Pyliis primùm, deinde ab Hercule in ima depreſſi; cum Augeas rex illorum in perniciem tractus eſt. Cujus quidem rei ſignum eſt, quoniam illi quidem ad Trojam miſere naves XL. At Pylii, & Neſtor XC. Poſterius autem poſt Heraclidarum reductionem contrà obvenit. Ætoli enim ſimul cum Heraclidis, cum Oxylo redeuntes, & cum Epeis cohabitantes, cognationis vetuſtate, curvam Elin ad dignitatis amplitudinem extulere, & Piſanos magna agri parte multavere. Et Olympia illorum juri ſubdita fuit, & agonem ipſum Olympicum ab illis excogitatum atque inventum fuiſſe conſtat, & Olympiades primas, ut illi pariter celebrabant. Antiqua enim illa omittenda ſunt, & de templi ædificatione, & de ludorum inſtitutione, cùm nonnulli aſſerant Herculem unum ex Idæis dactylis, earum rerum authorem extitiſſe. Alii Herculem

Jovis

Jovis & Alcmenæ filium, quem etiam primum ibi decertaſſe, & palmam comparaſſe tradunt. Hæc enim cùm multifariam vulgentur, non multum fidei conſequuntur. At propius verò eſt, quod ab Olympiade prima, in qua Corœbus Eleus in curſu victoriam adeptus eſt, uſque ad ſextam & viceſimam & ipſius templi, & ludorum præfecturam Elei obtinebant. Trojanis verò temporibus agonis illius vel corona, vel gloria nulla erat. Ex iis autem, qui nunc illuſtres habentur agones, nec iſte nec alius ullus fuerat. Quorum memoriam nullam facit Homerus, niſi funebrium aliquorum. Tametſi quidam arbitrentur illum Olympici meminiſſe, cùm Augeam inquit, quatuor equos intercepiſſe in certamine primos, qui ad ludorum præmia venerant. Referuntque ideo Piſanos Trojani belli participes minimè fuiſſe, quia Jovi conſecrati cenſerentur. Nec verò Piſea tellus Augeæ regno ſubjecta fuit, in qua Olympia eſt, ſed Elea ſolum: nec in Elea Olympicorum ludorum certamen agebatur, ne ſemel quidem, ſed in Olympia ſemper. Ille etiam agon, qui nunc proponitur in Elide factus apparet, in qua debitum illud debebatur. Nam debitum erat in Elide dia (ut poëta teſtatur) quatuor victores equi. & iſte quidem non erat corona inſignitus. nam curſus ſuper Tripodis præmio futurus erat. Ille autem

tem poſt ſextam & viceſimam fuit Olympiadem. Piſani igitur recuperata ſuorum poſſeſſione, agonem ipſi conficiebant, cum tanta celebratum gloria intuerentur. Aliquot pòſt temporibus Piſea rurſus plaga in Eleorum jura concedente, denuo ad eoſdem conceſſit agonis, & ludorum inſtitutio. Lacedæmonii quoque ad id ſuam operam contulerunt, poſt ultimam Meſſeniorum deſtructionem, contra quos ipſi ſocia arma conjunxerant. Quo in tempore Neſtoris nepotes & Arcades pro Meſſeniis bellum ſuſceperant, adeoque ſociam illis navarunt operam, ut oram univerſam uſque Meſſenios fines Eleam appellari contigerit. Quæ & in hoc uſque tempus perdurat. Piſanorum autem & Triphyliorum & Cautonum, ne nomen quidem eſſe reliquum. Ipſamque Pylon Amathoenta ad Lepræum cultoribus impleverunt, ut morem gererent, & ipſis Lepræatis bello victoribus gratificarentur. Alióſque complures pagos diſtraxerunt, quos per ſe ac Marte ſuo res ſuas gerere valentes aſpicerent, à quibus & tributa exegerunt. Tractus autem ipſe Piſæ plurimum nominis conſecutus eſt, in primis propter principes ipſos longè latéque potentes, Oenomaum ſcilicet ejuſque ſucceſſorem Pelopen, & illius filios complures. Salmoneus quoque hoc in loco imperitaſſe traditur. Itaque Piſana re-

gione in urbes octo diviſa, harum una Salmone vocatur. Has ob res & Olympicum templum, & regio magnopere per ora virûm, & omnium præconia volitat. Ea verò via antiquæ audiendæ ſunt hiſtoriæ, ut eas inter ſe minimè conſonantes recognoſcamus. Juniores enim repugnantia ſæpenumero referre putant, ſicut Augeam Piſanæ plagæ regnum tenuiſſe, Oenomaum verò & Salmoneum, Eleæ. Quidam autem gentes ipſas in unum conjungunt. Sequenda verò ſunt magis quæ concordia fiant, cùm & ipſum Piſæ nomen recta nequaquam ratione explanent. Aliqui enim civitatem Piſam à fonte Piſa nomine, eodem quo fons vocabulo appellari. Fontem verò ideo Piſam vocari, à pitiſſando, ut quaſi potricem intelligamus. Vrbem autem in ſublimi ædificatam vertice monſtrant, duos inter montes Oſſam & Olympum, quo nomine & alteri in Theſſalia nuncupantur. Nonnulli civitatem nullam Piſam fuiſſe contendunt. Nam inter octo illas eſſe reperiretur. Cæterum fontē duntaxat affirmant, qui nunc Beſa vocatur juxta Cyceſium, quæ ex illis octo ampliſſima una eſt. Steſichorus regionem quoque Piſam civitatem vocari ſcribit, ut poëta Lesbum Macaris urbem. Euripides quoque in Ione tragœdia, Eubœa, inquit, quædam Athenis vicina civitas eſt. Et in Rhadamantho.

Qui

Qui terram, inquit, Eubœam habitant finitimam civitatem. Et Sophocles in Myſis, Aſia quidem tota vocatur ô peregrine, Myſorum verò urbs appellata Myſia. Verum Salomone fonti ſui nominis vicina eſt, de quo fluit Enipeus Alpheum ingrediens. Nunc verò Barnichius nominatur. Hujus amore captum fuiſſe Tyronem memorant,

Illa nimis flagrans dilexit Enipea divum. *Odyſſ. λ.*

Hoc enim in loco illius genitorem Salmoneum imperaſſe ajunt, ut in Æolo ſcribit Euripides. Alterum ſanè in Theſſalia Enipeum ſcribunt, qui ex Othry oriens accipit Apidanum è Pharſalo delabentem. Apud Salmonem autem urbs jacet Heraclea, ex illis octo & ipſa una, diſtans ab Olympia ſtadiis XL. penes Cytherium flumen poſita, ubi Goniades Nymphæ ſacellum habent, de quibus opinio eſt, ut aquis earum morbos ſanitati reſtituant. Juxta Olympiam conſtitit & Epina, & hæc ex octo una, per quam Parthenias excurrit amnis, ubi ad Phyræam aſcenderis. Eſt autem Phyræa in Arcadia ſupra Dymæam, & Bupraſium, & Elidem ſita, quæ ad Arcton adjacent Piſanæ regioni. Ibidem eſt & Cyceſium ex octo una, atque Dyſpontium ea in parte, qua ex Elide itur Olympiam. Jacet autem plano in campo, deletúmq; eſt omnino, & incolæ magna ex parte Epidamnum, id eſt Dyrrachium & Apolloniam commi-

grarunt. Pholoe quoque Olympiæ proxima imminet Arcadiæ mons, adeò ut agri Piſæi radix exiſtat. Sic univerſa Piſana regio, & major Triphyliæ tractus. Arcadiæ confinis eſt. Hanc ob cauſam loco ipſa Pylia (quæ in Catalogo deſcribuntur) maxima ex parte juris eſſe videntur Arcadici, quod tamen periti negant. Ex his enim fluviis,qui labuntur in Alpheum, Amarynthum eſſe, qui Arcadiam terminet, extra illum verò, hæc ſita eſſe loca. Ephorus autem tradit Ætolum cum Epeo & Piſanto ex Elide à rege Salmoneo ejectum, in Ætoliam ſeſe recipientem,regioni nomen à ſe tribuiſſe,& urbibus illis habitatores impoſuiſſe. Ab hoc per generis ſucceſſionem procreatum Oxylum Heraclidis à Temeno prognatis familiaritate ac benevolentia conjunctum, eiſque Peloponneſum repetentibus ducem extitiſſe, & hoſtilem illis agrum diſpartiſſe,aliáque documenta ſuppoſuiſſe ad continendam regionis poſſeſſionem. pro quibus quidem meritis hanc accepiſſe gratiam, ut in Eleum regnum, quod ei fuerat avitum, reduceretur. adunato poſtmodum ex Ætolia exercitu,in Epeos Elidis occupatores adventaſſe,occurrentibúſque cum armis Epeis,poſtquam adverſarię utrinque conſtiterant copiæ, ad ſingulare de vetuſto Græcorum more, certamen proceſſere Pyræchmes Ætolus & Degmenus E-

peus.

peus. Degmenus quidem ſolo inſtructus arcu, ut qui armis obſitum longinquo ſagittæ jactu, facile eſſet ſuperaturus. Pyrechmes autem fundam tenens lapidúmque ſacculum, intellecto adverſarii dolo, nuper autem fundæ ſpeciem ab Ætolis repertam: itaque cùm longinquior fundę jactus fuiſſet, occidiſſe Degmenum: & victores Ætolos, ejectis Epeis, terram occupatam tenuiſſe, & ſic Olympiaci curam templi ſuſcepiſſe, quam prius habuerant Achæi: ob intimamque Oxyli erga Heraclidas benevolentiam conveniſſe facile cunctos, adactos jurejurando, ut Elea terra Jovi dicata & conſecrata foret. quiſquis contra locum arma ferret, quiſquis etiam contra ferentem non ulciſceretur, & pro viribus non ſuccurreret, eum nefarium & abominabilem haberi. Qua ex cauſa, qui poſterius Elidem ędificiis auxere, ſine mœnibus nudam reliquere: quique per agrum exercitus ductarunt, arma tradidiſſe, donec ea fines egreſſi reciperent. Ab Iphito autem Olympicum agonem inſtitutum conſtat, cùm Elei ſacri forent. Talibus ex initiis creviſſe hominum dignitatem. Nam cùm cæteri mutua ſemper bella inter ſe gererent, ſolis iſtis longam extitiſſe pacem. quod non illis modò, ſed etiam externis obtigit, adeò ut pluſquam reliqui omnes hominum frequentia viguerint. In quibus Phedom Argivus decimus à Temeno-

no omnium ętatis ſuę potentiſſimus fuit. qua ex re effectū eſt, ut cùm Temeni ſtirpem plurimas in partes diſperſam, ſenſim tabeſcere contingeret, eam recuperatam ſoveret. Hic menſuras excogitavit, à quo etiam Phedoniæ vocitantur, & pondera: & nummum cùm alium, tum argenteum ſignari docuit: inventas inſuper ab Hercule civitates, additis augere populis. Ipſe etiam poſitos ab illo ludos, & agonas ponere dignum eſſe arbitratus eſt: in quibus Olympiacum eſſe voluit, quem vi & potentia veniens poſuit, cùm Elei nulla propter pacem haberent arma, quibus Phedonem inhiberent, & reliqui hominis poteſtate victi tenerentur, Elei tamen hanc ipſam poſitionem inſcribere minimè voluere. Sed ob hoc, jam comparatis armis, ſibi ipſis opem ferre cœperunt. Quam quidem ad rem manum atque operam attulere Lacedæmonii, ſeu quia proſperè cedentibus ex pace rebus inviderent, ſeu quia ad Phedonis deſtructionem eos adjutores habere cogitarent, à quo de Peloponneſi principatu dejecti forent, quem illi prius obtinebant. Sic res Phedonis deletæ fuere, qui tamen Piſeam terram & Triphiliam Eleorum juri conſtruxerat. Tractus Eleus ætatis hujus navigationis totius ſpacium habet, finibus non computatis ſtadiorum mille ac ducentorum. Hæc quidem de Elidis ora. Meſſenia verò ter-

rò terra Eleæ contigua eſt, majori ex parte ad Auſtrum, & Africanum pelagus inclinans. Hæc autem Trojanis temporibus Menelai ſubdebatur imperio, cùm Laconicæ regionis pars eſſet. Ora quidem ipſa Meſſena vocabatur. Eam verò quam hac ætate Meſſenam urbem nominant, cujus arx fuerat Ithome, nondum ædificatam eſſe contigerat. Excedente verò rebus humanis Menelao, poſtmodúmque iis qui Laconicæ gubernacula ſuſceperant, ad impotentiam redactis, Nelei nepotes Meſſeniæ regnum occupavere. Quo tempore fuit Heraclidarum reverſio, facta regionis diviſione, quando Meſſeniorum regnum Melanthus habebat eorum qui ſuis regerentur, inſtitutis, cùm anteaMenelai ſceptro paruiſſent. Cujus rei documentum eſt: è ſinu enim Meſſenio, & Aſinæo illi proximo, qui ſic ab Aſina Meſſenia nominatur, ſeptem fuere oppida, quæ dotis nomine Achilli pollicebatur Agamemnon,

Cardamyla, Enope, Hira herboſa, *Iliad. β.*
Pheræ divinæ, Anthea pratis conſpicua,
Pulchra Æpea, & inter vineta poſita Pedaſus.

Eas ſanè ſi nec ſibi, nec fratri pertinuiſſent, nequaquam ſpopondiſſet. Commilitones è Pheris Menelaū comitatos, poëta manifeſtat, cùm partim Laconico cœtui, partimMeſſenio annumeret ſi-

nui. Extat autem Meſſena poſt Triphyliam. Eſt autem mons utrique communis, poſt quem & Coryphaſium & Cypariſſia eſt, atque inter ſtadia VII mons Ægaleos, inter illum & mare incumbit. Antiqua igitur Pylos Meſſenia ſub Ægalio civitas erat: ea verò diſcerpta, quidam ſub Coryphaſio habitavere. Eam verò ſecundò reædificarunt Athenienſes, quo tempore cùm Eurimedonte ac Stratocle in Siciliam navigabant, ut adverſus Lacedæmonios murum interponerent. Ibi eſt & Cypariſſia & Meſſenia, & Sphagia inſula penes Pylum adjacens, quæ & eadem Sphacteria nuncupatur, ad quam Lacedæmonii ccc è ſuis viros amiſerunt, vivos in poteſtatem ab Athenienſibus per obſidionem redactos. Ad hanc maritimam oram, duæ Cypariſſiorum extra in pelagus præjacent inſulæ, quos Strophades appellant, ab continenti ſtadiis cccc diſtantes, ad Africanum atque meridianum pelagus. Hanc Pylum Meſſeniorum navale quondam fuiſſe, Thucydides author eſt. à Sparta verò abeſt ſtadiis cccc. Ordine deinceps ſita eſt Methone. Hanc eſſe ajunt ex iis VII unam, quā Agamemnon ſpopondit Achilli, Pedaſum appellatam. Eo in loco Agrippa Bogum Mauriſiorum regem, Antonii partes ſecutum in Actiaca pugna, ſupplicio affecit, locúmque inter navigandum intercepit. Methone autem contiguus

guus eſt Acritas Meſſenii ſinus initium. Dicitúrque etiam Aſinæus ab urbe Aſina, primo ipſius ſinus oppidulo, cujus nominis & alia eſt Hermionica. Hoc quidem ſinus initium ad Occaſum ſpectat. Ad Ortum autem ſunt Feneſtræ (ſic enim vulgò vocantur) Cinædio ac Tænaro nunc Laconicis confines. A Feneſtris verò inchoans, intermediam Pylum offendes, quam Bætilum plerique nominant. Inde Leuctra, quæ à Bœotiis Leuctris deducta fuit colonia. Dehinc in petra valido munimine ſita eſt Cardamyla. Poſtea Pherę urbi Thurię atque Gereniis finitimæ. Quo ex loco Neſtorem Gerenium vocitari traditur, quoniam ibi ſalutem (ut diximus) comparavit. Oſtenditur quoque in Gerenio agro ſacellum Æſculapii, Tricæum cognomine, quod venientes è Theſſalica Tricca mortales illud condidere. Fama eſt, Leuctrum & Charadram & Thalamos nunc Bœotios vocatos cultoribus à Pelope ex Bœotia quibuſdam introductis habitatos, cùm ſororem ejus Nioben nuptui locaſſet Amphioni. Præter Pheras autem Nedon amnis per Laconicum labitur agrum, alter à fluvio Neda. Neduſiæ verò Palladis cognomento inſigne templum habet. Eſt etiam in Pœeeſa Neduſiæ Palladis ſacellum nobile, à Nedonte loco nomen aſſecutæ. A quo ductis habitatoribus, Teleclus Pœeeſam coluiſſe prædicatur.

Odyſſ. γ. Iliad. β. Pauſanias in Laconicis.

Simul & Echeas atque Tragium, ex prolatis VII urbibus promiſſis Achilli. De Cardamyla quidem, & de Pheris explicavimus atque Pedaſo. Cæterùm Enopen quidem Pelanam nominant, aliqui verò locum quempiam Cardamylæ adjacentem, quidam Gereniam terram, Hiran autem commonſtrant in monte juxta Megalopolin Arcadiæ civitatem, qua ad Ardaniam iter habetur, quam à poëta Occaliam vocari antè diximus. Nonnulli Meſolam hoc nomine nunc appellari aſſerunt, quæ inter Taygetum & Meſſenam ad ſinum pertinet. At Æpea hoc tempore Thuria dicitur, quam Phæris conterminam commemoravimus: ſita verò eſt in excelſo colle, unde *αἰπεια*, id eſt celſa, nomen ſortita eſt. A Thuria verò ſinus Thuriates, in quo civitas quædam fuerat Rhium nomine, è regione Tænari. Anthea quidam ſanè Thuriam ipſam eſſe ajunt, nonnulli quoque Æpeam Methonem, alii verò eam quæ inter Aſinam Meſſeniam urbem, propriè pratoſam nuncupatam, cujus urbs eſt Corona mari vicina, & hanc nonnulli Pedaſum à poëta nominatam eſſe inquiunt. Omnes quidem pelago proximæ. Cardamyla quidem ad mare jacet. Pherę verò à mari diſtant quinque ſtadiorum ſpacio. Illa quidem æſtivam habet ſtationem, reliquæ verò maritimis inæqualiter utuntur intervallis. Prope coronam circa

ferè

ferè medium ſinum Pamiſus effluit amnis, hanc & reliquas ordine poſitas, dextrorſum habens, quarum noviſſimæ in Occaſum ſpectantes ſunt Pylus & Cypariſſia, harum media eſt Erana, quam nonnulli Arenam falsò quondam crediderunt, Thuriam verò & Pheras ſiniſtorſum. Hinc inter omnes iſthmi fluvios magnitudine præcellit, tametſi non amplius ſtadiis c à fonte profluat, abundantes per Meſſenium campum orámq; Macariam, id eſt fœlicem, trahens aquas. Hic ipſe fluvius à civitate Meſſenia ſtadiis cc & L diſtat. Eſt & alius Pamiſus per valles ſerpens, tenuis circa Leuctrum Laconicum, de quo Meſſenii adverſus Lacedæmonios controverſiam ſub Philippo rege habuerunt. Quem (ut antea diximus) quidam Amathum appellavere. Ephorus ſcriptis prodidit, Creſphontem, poſtquam Meſſeniam terram ſubjugavit, eam quinque in civitates diviſiſſe, ſicuti in ſuperioribus expoſuimus. Ita ut Stenіclarus in hujus regionis medio poſita, regia illi ſedes inſtitueretur. Inde Jamitem legatum Pylum & Rhium miſiſſe, qui Meſſenios omnes eodem & pari cum Dorienſibus jure faceret, quare cum Dorienſibus indignatione concitati forent, ipſe pœnitentia ductus, ſolum Steniclarum civitatem cenſuit, & ad hoc Dorienſes cunctos adegit. Verum Meſſeniorum oppidum Corintho perquam ſimile eſt.

Mons enim præruptus præcepſque incumbit utrique communi muro comprehenſus, ut in arcis uſu ſit. Ille quidem Ithome, hic autem Acrocorinthus appellatur. Quocirca Demetrius Phalereus Philippo commodè dixiſſe viſus eſt. Quin has, inquit, urbes ambas capeſſis, ſi adipiſcendæ Peloponneſi cupiditate duceris? Vtroque enim cornu bovem continebis: cornua quidem Ithomen atque Acrocorinthum, bovem verò Peloponneſum eſſe dictitans. Hac igitur opportunitate propter urbes iſtas concitata ſæpius eſſe bella. Corinthum igitur à fundamentis eſſe dejectam, rurſumque reſtitutam: & Meſſenam à Lacedæmoniis quidem eſſe deſtructam, à Thebanis autem inſtauratam, & à Philippo & Amyntæ filio poſtea: verùm arces ipſæ inhabitatæ manſere. Dianæ verò paluſtre templum in Laconicæ ſive Meſſeniæ terræ finibus eſt, ubi utriuſque populus commune ſacrificium, conventumque celebrabat. In eo profectas feriatum virgines Meſſenii procaciter inceſſerant. Cum autem Meſſenii nullis viatores pœnis multaſſent, conflatum eſt bellum. Ab hac palude, Dianæ templum in Sparta conſtructum eſt, cognomento paluſtre. Rebellantibus autem ſæpenumero Meſſeniis, frequenter dimicatum eſt. Primam igitur eorum ſubjugationem à patrum patribus fuiſſe,

Tyr-

Tyræus in ſuo teſtatur poëmate, Secundam verò,quaEleos & Argivos &Piſæos, ſocios aſſumentes deſcivere,cùm Arcades Ariſtocratem regem Orchomeni, ducem exhibuere belli,Piſęi verò Pantaleonem Omphalionis filium. Quo in tempore ipſe illius belli Imperatorem ſeſe Lacedæmoniorum fuiſſe teſtatur, in eo Elegorum opere, quòd Eunomia, id eſt bona inſcribitur inſtitutio.& paulò poſt,

Ipſe enim Saturnius coronatæ Iunonis maritus Iuppiter,
Hanc Heraclidis urbem tradidit,
Quibus cùm nos ventoſam linquentes Erineum,
Ad amplisſimum pervenimus Peloponneſum,

Itaquea ut ipſum carmen Elegiacum authoritatem amiſerit, aut Philochoro neganda fides eſt, & Calliſtheni, aliiſque compluribus, qui ex Athenis & Aphidnis illum adventaſſe memorant,cùm Lacedæmonii Apollinis reſponſa flagitaſſent,qui ut ducem ab Athenienſibus peterent edixit. Ductu igitur & auſpicio Tyrtæi, ſecundùm geſtum eſt bellum. Tertium ſubinde ac quartum conſtitiſſe bellum ferunt,in quo Meſſeniorum ruina conſecuta eſt. Tota verò Meſſenii tractus navigatio, ſinibus computatis, ad ſtadia DCCC. foret. At enim plus quàm ſatis eſt,noſtra divertit oratio, dum loci

notitiam ex hiſtoriis tractam ſectamur, plurima tamen omittentes, deſolata jam regione Laconica, ſi ad vetuſti ſtatus comparationem revocetur, qui tam præclari populi multitudine olim floruerat. Nam præter Spartam exilia quædam numero circiter xxx. reſtant oppidula. Verùm enimverò cum priſcis annis centenis pręeſſet urbibus Hecatompolin vocitatam, memoriæ datum eſt. Inde quotannnis per eos boves centenos immolari conſuetum fuerat, quòd ſacrum Hecatumbas appellabant. Poſt ſinum Meſſenicum deinceps ſubeſt Laconicus, inter Maleas & Tænarum, paulatim à Meridie vergens in Ortum. Centum autem ac xxx. diſtant ſtadiis à Tænaro Thyrides, id eſt Feneſtræ, in Meſſeniaco exiſtentes ſinu confragoſum, quòd & præceps eſt fluentum. Super has Taygetum imminet. Eſt verò mons ſuper mare, non grandis admodum, cæterùm excelſus & erectus, ex Aquilonis parte Arcadiæ radices contingens, adeo ut in medio vallis relinquatur, qua Laconicæ Meſſenia conjungatur. Taygeto autem ſubijcitur Sparta, & Amyclæ in regione mediterranea, ubi Apollinis templum & Pharis locata eſt. Ipſius verò urbis ſolum in curvo magis loco ſedet, licet in medio montes aſſumantur. Nec vero pars ulla ſtagnat, cum priſco tempore ſuburbium latè ſtagnum haberet, & proinde illud la-

cus

cus vocaretur. Liberi quoque partis delubrum intra lacum exiſtebat, quod hodie ædificium habet in arido. In ipſo autem litoris inflexu Tænarus, ripa erecta eſt, ſacram Neptuni ædem conſtructam continens in luco. Propinquáque ſpelunca eſt, per quam Cerberum ab inferis ſuperius reductum ab Hercule, fabulæ canunt. Ex eo loco ad promontorium Phycontem, verſus Auſtrum intervallum Cyreneæ eſt ſtadiorum trium millium. Ad Siciliæ vero promontorium Pachynum, in Occaſum verſus, quatuor millium DC. Aliqui ſtadiorum mille IIII. dicunt. Ad Meleam verò in Ortum DCLXX cum ſinu computantur. Verum ad*faucem Aſini, depreſſam quandam Cherrhoneſum interius Maleam, D. & XX. Horſum prominet intra ſtadia XL. inſula quædam Cythera, commodis inſtructa portubus, & ejuſdem nominis urbe, quàm Eurycles ætate noſtra Lacedæmoniorum ductor in peculiaris juris poſſeſſionem vendicavit. Circumcirca puſillæ quædam inſulæ, partim propiores, partim aliquanto remotiores adjacent. Ad Cretæ ſanè promontorium Corybum, navigatio propinquiſſima ſtadiorum CC. & L. poſt Tænarum, cùm ad Aſini faucem, Maleámque navigas, Amathus occurrit urbs. Inde Aſine, atque Gythium Spartanorum navale nobile, intra CC. & XL. ſtadia ædificatum. Habet autem, ut traditur,

* γνάθον, id eſt mandibulam, fortè potius.

ditur, navium ſtationem manu effoſſam. Deinde fluvius Eurotas inter Gythium & Actæos erumpit, hactenus præter litus commodè navigatur ſtadia CC. & IIII. poſtea paluſtris ora eſt, & vicus Helos id eſt palus, nomine, qui prioribus annis, Homero teſte, civitas extitit,

Iliad. C. *Quique Helos oppidulum pelagi, atque tenebat Amyclas.*

Helius verò Perſei filius illud ędificaſſe perhibetur. Eſt & campus nomine Leuca, inde civitas in Cherroneſo ſita Cypariſſia cum portu. Dehinc faux Aſini portum continens, dehinc urbs Boja, pòſt Malea, ad quam ab Aſini fauce ſtádia ſunt centum quinquaginta. In agro Laconico civitas eſt Aſopus. In confecto ab Homerò Catologo Meſſam quidam nuſquam monſtrari dicunt, & Meſoā Spartani agri partem eſſe negant, ſicut & Limnæum. At quidam ſic Meſſam admittunt, ut per extremæ abſciſſionem ſyllabæ Meſſenam dictam cogitent. Quoniam & hanc agro attinere Laconico aſſerant. Ad quòd iſius poëtæ utuntur exemplo, qui *κρῖ* pro *κριθὴ*, id eſt hordeum, & *δῶ* pro *δῶμα*, id eſt tectum, uſus ſit, & alia alii ſic poſuere. Et etiam Heros, Automedóque & Alcimus, pro Alcimedon. Et Heſiodus, qui *βριθὺ* & *βριαρὸν βρῖ* dicit. Sophocles verò & *ὑωντὸ ῥάδιον ῥᾷ* inquit. Et Epicharmus *λὶ* pro *λίαν*, & *συρακὼ* pro *συρακούσας*, & Simas *δωδὼ* pro *δωδώνην*

Apud

Apud Empedoclem verò una fit ex duabus ſyllabis ὄψ pro ὄψις, id eſt facies & viſus. Et apud Antimachum, Cereris quidem Eleuſinæ ſacra ὄψ pro ὄψις, id eſt facies, & ἄλφι pro ἄλφιον Euphorius quoque ἦλ pro ἦλον, id eſt clavum dicit. Apud Philetam verò ancillæ, quæ in calathis albam ferunt ἔρι pro ἔριον, id eſt lanam & vellus. Inventumque πηδὰ pro πηδάλια, apud Aratum, hoc eſt gubernacula & clavos navium. Ex aliis oppidis, quorum poëta meminit, quædam dicta ſunt, nonnulla prorſus deleta ſunt, aliquorum adhuc veſtigia reſtant, quorundã permutata ſunt vocabula ſicut Augię, Egeę. Nam in Locrenſi plaga nulla penitus ſuperſunt. Lan à Caſtore & Polluce per obſidionem expugnatam, ſcriptis commendatum eſt. Inde illi Laperſæ appellati fuere. Apud Sophoclem per Laperſas, id eſt Geminos, juratur, ſicut & per Spartanos & Argivos deos juratur. Ephorus poſteritati prodidit, Eriſthenem & Proclem Heraclidas, redactam in poteſtatem oram Laconicam ſex in partes diviſiſſe, ipſamque inductis inquilinis per civitates ordinaſſe: Vnam itaque particulam eximiam Amyclas excepiſſe, & proditori tradidiſſe, qui Laconicam illis regionem exhibuit, quique ſuaſu ſuo præfectum loci, ut tutus abiret, & cùm Achivis in Joniam commigraret, induxit, Spartam verò regale ſibi ipſis domicilium declaravere. Ad reliquas ſingu-

ſingulos reges dimiſere, concedentes ut cohabitatores admittere liceret, qui vellent advenas, cùm tot ub mortales defeciſſe cernerent, uſos autem *Laimeni opera. Finitimos verò cunctos, licet Spartanis ſubjectos, paribus tamen legibus ac jure vivere in ſocietatem civitatis adſcitos, communionémque magiſtratuum. Eos autem Helotas vocari. Cęterùm AginEuryſthenis filium jus illud dignitatum æquabile ademiſſe, mandaſſéq; ut Spartæ tributa conferrent; cæteros quidem paruiſſe, Eleos autem qui Elos habitant, rebellaſſe: ipſos inde vi & armis bello ſuperatos, in ſervitutem perpetuā damnatos; certis impoſitis conditionibus dominis ipſorum, nullo pacto licere aut libertate donare, aut extra fines eos venundare. Hoc illud bellum eſt, quod adverſus Helotas vulgatur. Helotica etiam ſervitus uſque in Romanorū perdurans imperium, ſuperatámq; Laconicam, quam rex Agis demonſtravit. Illos quodammodo Lacedæmonii publicos habebant ſervos, aſſignatis ſibi quibuſdam habitaculis, & contributis peculiariter miniſteriis. De Laconica ſanè reip. inſtitutione, ejúſque mutatione, permulta erunt omittenda, cùm latè cognita ſint: attamen pleraque digna memoratu ſunt. Fama eſt enim Achęos Phthiotas unà cùm Pelope Peloponneſum ingreſſos habitaſſe Laconicam. Illos autem adeò virtute præſtantes excel-

* Deſunt quædam

celluiſſe, ut cùm Peloponneſus per multos prius annos Argos vocaretur, ea tempeſtate Argos Achaicum nominari cœptum ſit: nec ſola Peloponneſum, ſed etiam propriè Laconicam eo modo appellatam. Illud autem poëtæ, ubinam Menelaus erat? non quidem in Achaico Argo, ſic accipiendum quidam arbitrantur, non quidem erat in Laconica poſt Heraclidarum reditum, cùm Philonomus regionem illam Dorienſibus prodidiſſet, è Laconica in Joniam migratum eſt: ea eſt quàm hodie Achaiam nominant. De ipſis etiam in rebus Achaicis explicandis amplius verba faciemus. Quod qui Laconiam obtinebant, initio quidem viri modeſtia prædíti fuerant: poſtea verò quàm reipublicæ gubernacula Lycurgo commendata ſunt, tantum cæteros anteceſſerunt, ut è Græcis ſoli terræ ac maris adipiſcerentur imperium: tamque diu Græcorum principatum tenuere, donec eis Thebani ducatum ademere, & ſecundùm illos continuò Macedones. Veruntamen nec illis omnino ceſſere, ſed ſuarum legum inſtitutione ſervata, de prioris loci majeſtate contentionem ſemper habuerant, & adverſus Græcos, & contra Macedoniæ reges. Quibus per Romanorum arma deletis, paulum quiddam miſſis populi Romani ducibus obſtiterunt, tunc à tyrannis

& im-

& improbis reipublicæ legibus oppreſſis. At priſtina nonnihil dignitate reparata, præcipuo in honore fuerunt, & ſua in libertate manſerunt. Vt præter amicorum miniſteria, aliud nihil tributi nomine conferrent. Eis verò nuper Eurycles perturbationem importavit, cùm malam in partem Cæſaris amicitia fretus, immoderatè & ultrà quam par eſt, illorum præfectura uſus eſt. Deſiit autem confeſtim ipſius dominatus, cùm ipſe, ut oportuit, conceſſiſſet è vita, & ejus filius talem omnem amicitiam avertiſſet. Evenit etiam ut Laconicæ liberatores quendam gubernandæ civitatis ordinem capeſſerent, poſtquam finitimi primi Romano adhæſerunt imperio, & reliqui & Elotes tyrannis ſerviente Sparta. Hellanicus author eſt, Euryſthenem & Patroclem civitatis regimen ordinaſſe. At Ephorus increpat, cùm ipſum nullam prorſus Lycurgi mentionem feciſſe dicat, & illius actiones aliis, & quibus nihil attineat, aſcribat. Soli itaque Lycurgo ſacellum eſſe factum, & annua fieri ſacrificia. Illis autem licet urbi habitatores induxerint, ea nequaquam eſſe tributa, ut ab eis Euriſthenidas & Patroclidas vocari contingeret. At primos authores nequaquam ab Agide Euryſthenis filio, Agidas computatos eſſe, quod omnibus urbium conditoribus, & earum habitandarum authoribus attributum eſt. Ejus

rei

rei cauſam aſſeri, quod homines ſuſcipientes advenas per illos potentatum vendicarunt. De horum natura locorum, atque Meſſeniorum hęc accipienda ſunt, quæ ſcribit Euripides, Laconicam quidem latum arandi campum habere, cæterùm cultu difficilem. Inter montes enim curva, circumeuntibus collibus dura atque aſpera, hoſtibus ad incurſandum minimè patens. Meſſeniam verò fructuoſam, aquis irriguam, innumerabilibus plauſtris & bobus refertam, paſtoribus copioſa ſuppeditantem paſcua, non hybernis flatibus hyematu moleſtã, nec rurſus ſolis quadrigis immoderatè fervidam, & infra è ſortibus quas de plaga ipſa fecerunt Heraclidæ, primam Lacenę terrę fuiſſe & primariam telluris nationem. Secundam autem Meſſeniæ oræ. cujus major eſt virtus, quam ulla explicare valeat oratio, qualem & Tyrtęus ipſe prædicabat. Verum cum ipſe Laconicam & Meſſeniam, Pamiſo diſterminari aſſerat, qui pelagus incitatior intrat, concedi minimè aſſentior, qui mediam quidem Meſſeniam perlabitur, neque eam quæ nunc Laconica appellatur, attingit. Nec illud ab eo rectè dicitur, quòd cum Meſſenia atq; Laconica pariter mari ſunt vicinæ, ipſam longè à navigatione abeſſe refert, ſed & Elin malè terminat. cùm ultra quidem proceſſeris, Elis vicina Jovi flumen emittit. Nam ſive quæ

nunc

nunc terra vocatur Elea, dicere velit, quæ Meſſeniæ contermina eſt. Huic ne contiguus quidem eſt Pamiſus, ſicut Laconicæ. Ipſum enim per mediam fluere Meſſeniam dixit. Sive ipſam vetuſtam curvam Elin appellatam, intelligat, longè magis à vero excidit. Poſt Pamiſi trajectum, magna eſt Meſſeniæ pars. Inde tota Pherarum regio atque Meſſeniorum, quam Triphyliam vocabant antea. Dein Piſana ora & Olympia. Poſtmodum ſtadiorum CCC intervallo Elis. Cum ſcriptores quidam Lacedæmonem Cetoeſſam appellant, alii Cęetaeſſam: quærunt quam in partem accipienda eſt Cetoeſſa, ſive à cetis id eſt balenis: ſive quia magnam intelligamus, quod vero ſimilius eſt. Subinde Cæetaeſſam quidam dici arbitrantur, quia herba calamintho, id eſt nepita, vehementer eſt abundans. Alii ab rimis appellari, quas terræmotus efficiunt, qui καιτοὶ vocantur: Laconicam verò frequentibus terræ motibus agitari. Spelunca etiam quædam pro carcere apud Lacedæmonios eſt, quam Cætam nominant. Aliqui etiam tales cavernas Cous dici malunt, unde & illud * θηρσὶν ὀρεσκῴοισιν, id eſt in ſpeluncis cubantes feras, poëta dixit. Taygeti quoque cacumina quædam abſciſſa fuiſſe, memoriæ nonnulli prodidere. Sunt & latomiæ, id eſt, lapidicinæ precioſorum lapidum Tænariorum, à Tænaro multis jam ſeculis.

** Locus Homeri Iliad. libr. α. quanquam apud Homerum legatur φηρσὶν.*

Nuper

Nuper autem ingens in Taygeto metalli patefacta eſt effoſſio, impenſas ad eam Romana ſuppeditante luxuria. Vrbem autem ac regionem eodem Lacedæmoniis appellari vocabulo, vel Homero conſtat authore: regionem autem dico cum Meſſenia, cùm de arcubus mentionem facit,

Pulchros illi dedit Iphitus Eurytides hoſpes Odyſſ. φ.
In Lacedæmone occurrens. Tum ſubinfert,
Ambo invicem in Meſſena in Orſilochi domo coiere. Ibidem.

Pherarum locum dicit, cujus pars fuit Meſſenia. Itaque nihil differt illi, dixiſſe communiter, dedit in Lacedæmone occurrens. Et, ambo invicem coiere. Nam Pheras Orſilochi domum fuiſſe liquet.

Ad Pheras venerant Domum Dioclei Odyſ. γ.
Orſilochii filii, Telemachus atque Piſiſtratus.

Pheræ autem ad Meſſenium agrum pertinent. Quando autem ex Pheris diſcedentem inquit Telemachum, die toto agitaſſe jugum ait, dehinc addens:

Sol petit Occaſum, ſubeunt Lacedæmona magnam, Vltimum carmen Odyſſ. γ.
Inque domos agitant. Menelai urbs accipienda eſt. Principium Odyſſ. δ.

Quod ſi ita non ſit, è Lacedæmone in Lacedæmona perveniſſe videbitur, alioquin Menelai habitaculum in ipſa Sparta

ta nec fuiſſe, credendum erit. Cumque ibi non conveniat Telemachum dicere Spartam, Pylúmque proficiſcor. Sic enim regionis & urbis epitheta coincidere videbuntur, niſi fortè hoc poëticæ concedendum ſit licentiæ. Contrarium enim, ut Meſſena cum Laconica Pylóque Neſtorea ſit. Neque per ſeipſam inſtructam, in ipſo navium catalogo, neque in partem communiter veniſſe militiæ. Poſt Maleam autem ſinus excipit Argolicus, ac Hermionicus. Ille quidem uſque ad Scyllæum naviganti, ad Orientem ſpectat, & ad Cycladas: alter magis ad Ortum quàm iſte vergit, ad Æginam terrámque Epidauriam. Sinus quidem Argolici primas partes Lacones habent, reliqua tenent Argivi: in quibus ſunt & Apollinis templum, Delium, Laconum. Quo nomine & Bœotium eſt: & Minoa caſtellum, quo vocabulo eſt & Megaricum: & Limera Epidauria, ut inquit Artemidorus. Scribit autem Apollodorus, ipſam apud Cytheram eſſe. Quę cum commodiſſima portu ſit, breviter ac præciſe Limeram, quaſi λιμενηρὰν, id eſt portuoſam appellatam eſſe nomine permutato. At ipſa Laconicæ navigatio ſtatim à Malea inchoans, uſque longum in ſpacium aſpera ſit, tamen ſtationes & portus habet, reliqua ripa bonis eſt prædita portubus. Parvæ quædam illi adjacent inſulæ, haud ſanè memorabiles.

Argi-

Argivæ autem ſunt Praſiæ ac Temenium, in quo humatus eſt Temenus. Et prior locus eſt per quem Lerna fluvius, eodem quo palus nomine, fluit, in qua tantas de Hydra poëtæ fabulas ediderunt. Ipſum verò Temenium longè ab Argo VI. & XX ſtadiis diſtat. à mari ab Argo ad Heræum XL. hinc uſque Mycenas decem. Secundùm Temenium, Nauplia eſt, Argivorum navale: ſic propriè dicta, quod eò naves navigent. Ab hoc ficta eſſe de Nauplio, & filiis ejus ab hiſce junioribus dicitur. Nec enim illorum immemor extitiſſet Homerus, Palamedis videlicet, cujus tanta ſapientia & intelligentia oſtentatur, quem injuſtè ac doloſe necavere Pelaſgi: nec Nauplii, qui circa montem Caphareum, tantam hominum cladem commiſit ac funera. Ipſorum genealogia præter alia fabulis plena errore temporum profertur. Concedatur ſanè, ut Neptuno procreatus ſit, quónam verò modo ex Amymone matre genitus ſit, qui Trojanis adhuc temporibus vitam agebat? Poſt Naupliam ſpeluncæ ſunt, & in illis Labyrinthorum ædificia, eas vocant Cyclopeas. Dehinc alia loca, & ordine ſinus Hermionicus ſitus eſt: quem cùm in Ægina locus ordinet ipſa etiam circuitionis partitio haud ſanè deſpicienda, nobis indicavit. Ejus initium ab Aſina eſt oppidulo, dehinc Hermione atque Trœzen. In ipſo maris curſu

præ-

præjacet inſula Calauria XXX ſtadia habens in circuitu, medio maris brachio ſtadia quatuor à continente ſegregata. Subinde ſinus eſt Saronicus, qui & Pontus à quibuſdam vocatur, & à nonnullis Poros, id eſt tranſitus, à quo & pelagus Saronicum dicitur. Cunctus ipſe tranſitus proximus ab Hermionico mari, & Iſthmico, & Myrtoo, atque Cretico nomen aſſequitur. Ad Saronicum Epidaurus pertinet, & procumbens inſula Ægina. Deinde Cenchreæ Corinthiorum navale ad Orientem ſpectans. Inde Schœnuntis portus, cum ſtadia V ac XL. navigaveris. A Malea verò in ſummam collectis ſtadiis mille & DCCC. Ad Schœnuntem portum anguſtiſſima iſthmi tellus eſt, quà navigia tranſvectantur, ubi eſt Neptuni phanum Iſthmii. Sed hæc in præſentia omittantur. extra enim Argivam terram jacet. Repetentes autem Argivam perluſtremus oram, & ante omnia quotifariam apud poëtam dicitur Argos, & per ſe & addito epitheto. Cùm vocet interdum *priſcum aliàs Jaſum, equeſtre quandoque vel Pelaſgicum, vel equorum alumnum. Nam & oppidum Argos dicitur, ſicut illud,

Argoſque & Sparta, Et,

Quique habitant Argos, Tyrinthaque. (Iliad. δ.)

Et Peloponneſus, (Iliad. ϛ.)

Ædibus in noſtris in Argo. (Iliad. κ.)

Nec enim urbs erat ejus ædes, & univer-

* *ἀχαικὸν legitur Græce, id eſt Achaicum. interpres videtur legiſſe ἀρχαῖον.*

verſa Græcia. Vnde omnes Græcos vocat Argivos, ſicut & Danaos & Achivos. Cognominationem igitur per epitheta diſtinguit, Theſſaliam quidem Argos Pelaſgicum vocitans, ut

Quot Pelaſgicum Argos habebant. Iliad. β.

Et Peloponneſum ſicuti,

Sin Argos veniemus Achæum. Vel, Iliad. ι.

Ex Argo non erat Achæo.

Significans hic quod Achæi propriè Peloponnenſes alia quadam ſignificatione nominarentur, Argos quoque Jaſum *Peloponnenſe dicit, ſicuti, ſi omnes Achæi Argos intuerentur Jaſum, & Penelopen ut plureis procos acciperet. Non enim ex univerſa Græcia procos capere veriſimile fit, ſed propinquos. Equeſtre verò & equorum alumnum communi quadam proprietate dicit. De Græcia verò, deque Græcis & Pangræcis controverſia eſt. Thucydides enim poëtam nullo in loco Barbaros appellaſſe dicit eam ob rationem, quia Græci nondum in unum nomen, quod contrarium eſt ab uſu diſcernebantur. Authoritate etiam Apollodori ſolos Theſſaliç incolas vocari Hellenes ſeu Græcos liquet. Myrmidones etiam Grçci, id eſt Hellenes nuncupabantur. Heſiodus ſanè & Archilochus, & qui Grçci & qui Pangrçci vocarētur, profectò omnes novere. Alter enim Prœtidas inquit, Pangræci petiere Græci, alter Pangræcorum ait calamitas con-

* *Pelopo-neſum lege. nam græce* πελοπόννησον. *Verſus eſt Odyſ.* 18. εἰ πάντες σε ἴδοιεν αὖ ἴασον ἄργος ἀχαιοί.

currit ad Thaſum. Aliqui verò contra ponunt, quod poëta & hos & barbaros nominavit, Caras Barbariloquos appellans, & Græcos omnes,

Iliad. ζ. Odyſſ. α. & alibi. *Græciam adit vaga fama viri mediumque per Argos.*

Argivorum urbs magna ex parte planis in locis ſita eſt, promontorium Lariſſam nomine habens, collem valde ſeptum, in quo Jovis phanum eſt. Fluvius juxta labitur Inachus inter ſaxoſas convalles, qui oritur ex Lyrcio ad Cynuriam montem Arcadiæ. Quæ de illius fontibus fabuloſa vulgantur, poëtica ſunt commenta. Argos quoque aquis carere, commenta ſunt cum dicitur,

Dii poſuere Argos lympharum protinus expers.

Cum regio curva ſit, amnibus rigua, paludes & lacus exhibens, oppidum quoque plurimos aquis uberrimos abundantes puteos continet, minimeque profundos, accuſant & fraudem illam multi,

Iliad. δ. *Sitivi, acceſſi reprobatis paſſibus Argos.*

Hoc autem eſt, vel ſanè pro eo quòd eſt vehementer optatum, vel δ litera adempta πολυΐψιον, ut magnopere noxium, & pernicioſum habitaculum. ſic hanc Pelopidarum domum appellat Sophocles. προϊάψαι ἰάψαι, & ἰάψασθαι, cladem quandam importare ſignificat, &

dammum, ut quibuſdam in locis oſtendit Homerus,

Nunc tentate quidem, fors natos lædet- Odyſſ. ε.
Achivum. Et illud:
Pulchrum lædet corpus.
Dein merget Averno.

Alioqui non urbem notat Argos, cùm nequaquam illuc perventurus erat, ſed in Peloponneſum nequaquam ſitibundam. Et cum δ. δὲ ex abundantia recipiunt juxta ſynalœphen cum conjunctione δὲ, id eſt verò, ut ſic legatur--πολύ δ' ἵψιον ἄργος ἱκοίμην, id eſt--deſiderabile Argos veniebam: pro, in Argos. Vnus quidem fluvius eſt Inachus, Argivam percurrens terram. Alius etiam in Argiva eſt, Eraſinus nomine. Hic quidem è Stymphalo naſcitur in Arcadia, & è lacu quem Stymphalidem appellant, è quo aves vocatas Stymphalidas ab Hercule ſagittis & tympanis fugatas, poëtæ finxere. Ipſum autem fluvium abſorptum à terra, id eſt Argivam emergere, & campum irriguum reddere, eum Eraſinum vocant & Arſinum. Simili alterum dictum nomine ex Arcadia in litus Buræ labitur, & alius exiſtit apud Eretrios, & in Attica penes Babronem. Juxta Lernam fons oſtenditur Amymone. Cæterum Lerna & Argivi & Mycenæi agri lacus eſt, in qua Hydram conſtitiſſe, ſcriptores tradunt: in illa cùm facta ſint purgamina, proverbium quoddam vul-

gò manavit, Lerna malorum. Ipſam quidem regionem aquis abundare, concedunt, urbem verò ipſam in loco jacere arido, in qua copia puteorum ſit, quos Danaidum aſcribant ſolertiæ. Eos enim illas inveniſſe, quo ex facto verſus ille vulgatur,

Argos aquivacuum Danaæ ſtruxere redundans.

Ex puteis autem quatuor inſignes habentur & ſacri, quos eximia veneratione colunt qui in aquarum penuria, aquarum abundantiam inducunt. Argivorum quidem arcem Danaus inhabitaſſe dicitur. Is adeò præcedentes loci illius reges excelluiſſe fertur, ut qui antea Pelaſgi nominabantur, impoſita per Græciam lege, Danai vocitarentur, Euripidis poëtæ teſtimonio. Ejus ſepulchrum in Argivo foro medium locatum cernitur, quod Palinthum appellant. Mihi ſanè videtur, ut Pelaſgi & Danai, ſicut & Argivi nuncupentur, quod hujus civitatis gloria & cæteros Grecos à ſe denominandos compararit. Sic & Jaſum Argos Jaſidas appellari fecit. Sic & ex Apia Apidones recentiores dixere: at Homerus non quidem Apidones appellat. Apiam autem magis longinquam quod prope Peloponneſum dicat Argos, animadverti vel hinc licet, quòd Argivam dicit Helenam. Et inde urbs Ephyræ exiſtit ipſius in Argos ſinu. Et hinc eſt Argos medium, & inſulas

multas

multas & univerſam Argos regere. Juniores & campum Argos dicunt: at Homerus, ne ſemel quidem præcipuè verò Macedonicum & Theſſalicum eſſe arbitrantur. Cùm verò Danai nepotes Argivum excepiſſent regnum, illis ſeſe Amythaonis immiſcente progenie, è Piſeo agro atque Triphylia proficiſcente. mirari nemo debet, ſi eadem procreati ſtirpe, hoc modo regionem duo in regna diviſere. Primò ut cùm duæ in illis urbes eſſent, ipſas principatu eminentes, oſtentarent præſertim intra ſtadia minus L inter ſe finitimas, Argos videlicet atque Mycenas, & dicatum Junoni templum, juxta Mycenas, ambabus eſſe commune. in illo ſunt Poycleti ſimulacra, artis laude omnium præſtantiſſima: ſumptu & magnitudine, Phidiæ ſanè imaginibus cedentia. Argos quidem à primordio magis ac magis extitit potentia primarium, ſubinde Mycenæ ampliora ſuſceperunt incrementa, propter commigrantes in illas Pelopidas. Nam cùm omnes ad Atrei filios conſiſterent, Agamemnon grandior natu regnum adeptus, duce virtute, ac pariter fortuna comite, regionis paternam poſſeſſionem ampliavit, & Mycenæo Laconicum adjecit imperium. Verum Menelaus Laconicę regimen tenuit. Ac Agamemnon Mycenarum uſq; Corinthum ac Sicyonē, & Jonum & Ægialiarum (ſic enim ea vocabantur ætate, cum

poſterius Achæi dicti ſunt) regnum ſuſcepit. Cęterùm ſecundùm Trojana tempora, deſtructo Agamemnonis imperio, res Mycenæa humilius attenuata eſt, præcipuè poſt reſtitutos Heraclidas. Iſti enim occupata Peloponeſo, priores dominos ejecerunt, quo effectum eſt ut qui Argos obtinerent, Mycenas quoque ſubjectas in unum conſpirantes haberent. Poſteriori tempore eas Argivi ſolo æquatas deleverunt, adeo ut nunc Mycenæi oppidi ne veſtigium quidem reperiatur. Cùm talis Mycenis caſus acciderit, quid mirari opus eſt, ſi qui ſub Argo populi hac ætate penitus evanuere? Ipſe autem catalogus hunc ſe habet in modum,

Iliad. C. *Qui tenuere Argos, Tirynthâque mœnibus altam,*
Hermionem, Aſinámque ſinum quæ amplexibus artant,
Trœzenem, Eionas, vineta Epidauron habentem,
Qui Maſeta colunt juvenes, Æginam Achæi.

Hæc quidem de Argo. Deinceps de reliquis explicandum. Tirynthe ſanè ad excurſiones faciendas arcem uſurpaſſe Prœtus videtur, & eam Cyclopum opera atque arte mœnibus roboraſſe. Ii autem ſeptem erant numero, quos ventrimanos appellabant, quoniam ſuo alebantur artificio, quos è Lycea vocatos ad ven-

ventaſſe, traditur: Et forte ſpeluncæ apud Naupliam, & illarum opera, horum cognomen contraxere. Arx ipſa Lycimna ab ædificatore Lycimno dicta, abeſt autem à Nauplia ſtadiis XII. Et ipſa verò & vicina Midea deſertæ ſunt, non illa ſane quæ in Bœotia eſt, cùm illa ſit μίδεα, ut πρόνοια, quę providentiam ſignificat, accentu in tertia à fine ſervato. Hęc autem, μιδέα, ut πτελέα eſt, ſi penultima tenet accentum. Huic affinis eſt Proſymna, habens & ipſa Junonis templum. Plurimas autem cùm rebellarent, Argivi deſolatas vaſtarunt. Habitatores autem è Tirynthe quidem Epidaurum ſeſe receperunt. ex Hermione autem ad Halies (ſic enim vocantur) id eſt piſcatores. Aſina verò terræ pagus Argivæ, penes Lacedæmoniam Naupliam: ex ea inquilini Meſſenium commigrarunt agrum, eodem quo Aſina oppidulum Argolicum, vocabulo nuncupata. Nam cùm Lacedæmonii plurimum ex alienis agris vendicaſſent, in hanc cultores dimittebant, quoſcunque ad ſe confugientes excepiſſent: ſicut author eſt Theopompus. Quique è Nauplia fugerant, eo ſeceſſere. At Hermione urbs haud ignobilis eſt, cujus litus tenent Halies, id eſt piſcatores, homines maritimis exerciti negotiis. Rumor eſt vulgo, apud Hermionenſes compendioſum eſſe inferorum deſcenſum: quocirca nullum ibidem mortuis naulum

imponunt. Dryopum domicilium & Aſinam fuiſſe memorant, qui ex vicinis Sperchio locis extitere, ubi (ut Ariſtoteles teſtis eſt) Dryops Arcas inhabitaverat. eos autem Hercules ex terra Dorica, Parnaſo finitima, expulit. Scylæum quod in Hermione eſt, nomen à Niſi filia Scylla cepiſſe inquiunt: quæ Minois cupidine capta, cùm ei Niſæam proditione tradidiſſet, ab eo in profundum dejecta eſt, & fluctibus horſum agitata, ſepulturam obtinuit. Eiones autem vicus quidam erat, quem ejectis incolis Micenæi navium receptaculum inſtituere. Quo deinde vaſtato, ne ſtatio quidem ipſa manet. Trœzen ſacra Poſidoni, id eſt Neptuno fuit, à quo & Poſidonia olim appellata. Ea ſtadiis xv à mari eminet, urbs & ipſa inſignis. Ipſius portui, quod Mentum vocant, parva imminet inſula Calauria nomine, cujus ambitus eſt ad tricena ſtadia. Hic Neptuno dicatum fuit aſylum. Fama eſt, hunc ipſum deum cum Latona permutaſſe Calauriam, cujus loco Delum impendit: cùm Apolline vero Tænarum, pro quo Pythiam exhibuit. Ephorus autem ipſum quoque refert oraculum:

Tu Delo inquit hinc, Iſoque Calauriáque frueris,
Pythiámque ſacram, pulſatum & Tænaron euris.

Fuit quidem Amphictyonum conventus, ex ſeptē conſtans civitatibus ad hoc facien-

faciendum ſacrificium commune habentibus officium, quæ fuerant Hermione, Epidaurus, Ægena, Athenæ, Praſium, Nauplia, Orchomenus Minyus. pro Naupliis Argivi, pro Praſiis Lacedæmonii conferebant. Tantopere autem ipſius Dei veneratio valuit apud Græcos, ut potiti etiam rerum Macedones huc uſq; tutum, ſecurúmq; loci perfugium, inviolatúmque ſervarent. Locíque ſupplices revelli ſint veriti, qui ad Calauriam ipſam confugerint, adeo ut Archias comitatu ſeptus militum, Demoſthenem violare minimè ſit auſus. Cui juſſerat Antipater, ut eum vivum reliquóſque oratores, ſimilibus obnoxii accuſationibus inventos ad ſe perduceret. Eum verbis inducere conabatur, cui tamen non perſuaſit: ſed ſumpto prius veneno, voluntariam ſibi necem conſcivit. Cæterùm cum Pelopis filii Trœzen atque Pitheus ex terra profecti ſint Pyſæa, alter quidem ſuum urbi nomen reliquit, Pitheus verò poſt eum ſucceſſit in regno. Anthes verò qui prius obtinebat, enavigans condidit Halicarnaſum. Epidaurus autem antea Epitaurus vocabatur. Eam Cares, Ariſtotele teſte, occuparunt, ſicut & Hermionem. redeuntibus verò Heraclidis, Jones ex Attica Tetrapoli, id eſt quaternas urbes continente, eos ad Argos comitantes, etiã in unis cohabitavere mœnibus. Hęc autẽ non parũ inſignis eſt civitas, præſertim ex Æſculapii claritate

ritate nobilitata, quem varia morborum genera curaſſe ſomniati ſunt homines. Erat verò templum ægrotantium multitudine uſquequaq; refertum, pendentibúſque tabellis, in quibus ſanati languores erant inſcripti. Quemadmodum & in Coa fiebat inſula pariter & Trica. Sita urbs eſt in ipſo Saronici ſinus receſſu intimo, ſtadiis XV circuitum habens, navigationem in æſtivos proſpectans ortus. Excelſi verò uſque ad mare quaquaverſum montes includunt, unde omni ex parte naturale munimen habet. In medio Trœzenis & Epidauri munitus jacet locus Methana, & Cherroneſus eodem appellata nomine, licet apud Thucydidem in quibuſdam exemplaribus Methone dicatur, ſimili quo Macedonica nuncupata vocabulo, in cujus obſidione Philippus avulſum amiſit oculum. Quapropter nonnulli decepti, ut Scepſius exiſtimat Demetrius, eam Methonem in Trœzenis arbitrati ſunt. Quam execrati feruntur Agamemnonis legati, deligendorum cauſa nautarum miſſi, ut ab ædificandis mœnibus nulla ſibi quies præſtaretur atque ceſſatio: non his quidem, ſed Macedonibus abnuentibus, uti Theopompus inquit. Iſtos enim cùm propinqui ſint, rebelles extitiſſe, non ſit verſimile. Ægina verò eſt etiam Epidauriæ terræ locus quidam. Et è regione item hujus continentis eſt inſula, quam in appoſitis nuper verſibus expli-

plicare vult poëta. Vbi enim poëta dixit, Quique Æginam habent: quidam ſcribunt, Inſulámque Æginan: pro eo quod eſt. Hi autem habebant Æginam: ut nominis ſimilitudine diſtinguant. Quod autem inter nobiliſſimas inſulas una eſt, quid verbis opus eſt? Hinc enim Æacus, ejusque poſteri genus duxiſſe decantantur. Hæc eſt quæ maris aliquando tenuit imperium. Hæc eſt quæ contra Athenienſem populum in navali ad Salamina prælio, de principatu contendere non dubitavit, qua tempeſtate Perſæ Græciam invaſerant. Ejus ambitus inſulæ centum LXXX ſtadiorum eſſe traditur. Ejuſdem appellationis oppidum in ventum vergens Africum habet, illam Artica & Megarica coronat ora & Peloponeſus uſque Epidaurum, cùm centum ferè ſtadiis ſingulæ ab illa diſtent. Pars autem Orientē Auſtrúmque proſpectans, Myrtoo perfunditur pelago, ac etiam Cretico. Parvulę quidem circunjacent inſulę permultę, in continentem verſę, Belbina verò in pelagus vergens. Ager verò ipſius, ſi altius fodias, terreus eſt, cùm ſupernè lapidoſus eſt, præcipuè campeſtris ipſa planities. Ideo nuda tota hordei ferax ſatis eſt. At Æginenſes Myrmidonas appellatos memorant, non quomodo in fabulis canitur, ut ingenti invaleſcente peſtilentia formicæ, Æaco precante, in homines verſæ fuerint: verùm quia formicarum mo-

re, terram fodientes, ad petras tranſportarent, ut agricolandi materiam haberent, foſſas quoque incolerent, ut non expendentes latericiam agerent parſimoniam. Oenoa verò diutius, duabus Atticæ tribubus par nomine, vocabatur, uni quæ ad Eleutheras prope jacet: ut illud eſt, Campos Oenones habitare fœnarios Eleutheræ: altera verò de quadripoli ad Marathonem eſt: de qua natum eſt proverbium, Oenoes vallis. Eam habitavere Argivi, Cretenſes, Epidaurii & Dorienſes. Poſteriori tempore deinde, ſorte miſſis incolis, Athenienſes inſulam tenuere. Surreptam dehinc Athenienſibus inſulam Lacedæmonii priſtinis reddidere cultoribus. Cæterùm Æginenſes in Cydoniam Cretæ urbem colonos demiſere, nec minus in Umbriam. Ephorus ſcriptis prodidit, primo Æginæ à Phidone ſignari cœptum argentum. Emporium autem ideo effectum, quia locus admodum ſterilis erat, cùm homines illi maritima mercando negotia tractarent. unde Rhopon multimodis rebus conſtantem quęſtum Ægineam appellamus mercaturam. Poëta ſanè ipſe nonnulla loca ordine continuo, prout jacent, exponit, ſicut in ea parte,

In catalogo.

Qui Hyriam paſcebantur & Aulidem,
Quique Argos tenuere Tirynthâque,
Hermionémque ac Aſinam, Trœzenémque & Eionas.

Alias

Alias autem non quo ſe habent ordine, ut

Schænum & Scolum, Theſpiámque Græamque. Ibidem.

Inſulas quoque Epiri cum aliis dicendo connumerat. Qui quidem tenebant Ithacam, & Crocylia depaſcebantur. nam Crocylia intra Acarnanes ſunt. Sic & nunc Æginæ Maſetem adjunxit, qui locus ad Argolicum litus pertinet. Thyræas quidem Homerus nullibi nominatim attigit. Alii verò frequenti ſermone loquuntur, quorum cauſa Argivi ac Lacedæmonii tamen hoſtiliter contulerunt, in quo Lacedæmonii duce Othryada victoriam reportarunt. Locũ autem illum in Cynoſuria eſſe, Thucydides ſcribit, ad Argivi ac Lacedæmonis agri confinia. Sunt etiam Hyſię, Argolicę terræ ora celebris. Similiter & Cenchreæ, quæ in via è Tegea Argos ducente per Parthenium montem, & per Creopolum ſitę ſunt. Has ignoravit Homerus, & Lycurgion, & Orneas, vici autẽ nunc ſunt Argivi agri. Hic quidem eodem quo mons nomine, illos verò ſimili appellant vocabulo, quo Orneas inter Corinthum ac Sicyonem poſitos. Inter Peloponneſi civitates Argos & Sparta gloria præcellunt in hanc etiam ætatem. Pro quarum quidem claritate longè latéque diſſeminata non ſanè longa ſuſcipienda venit oratio, ne ab omnibus de illis memorata recepiſſe videamur.

Pri-

Priſcis profectò ſeculis Argos amplius illuſtre nomen ſparſerat. poſtea verò Lacedæmonii gloria omnino ſuperarunt, perſeverantes ſuas leges, ac inſtituta conſervare, niſi ſi quid paululum ab illis aberrare contigit. Argivi Pyrrhum quidem regem non admiſerunt, ſed ante illorum mœnia mortem obiit, cùm tegula ab anicula quadam (ut ajunt) in caput ſupernè dejecta fuiſſet: aliorum autem ſubditi fuerunt imperio. In ſocietatem quoque Achæorum communiter ducti, unà cum illis Romanorum potentiam ſubiere. Et nunc civitas ipſa conſiſtit, ſecundum poſt Spartam dignitatis locum obtinens. Dehinc de locis Mycenis & Agamemnoni ſuppoſitis explicemus, quos in navium dinumeratione poëta memorat, cujus verſus hunc ſe habent in modum,

Quique Mycenæam colit altis mœnibus
urbem,
Cuique Corinthus adeſt, muriſque ornata
Cleone
Orneas paſcuntur, Arethyream, Sicyonáque.
Hic primum fidus ſua ſceptra tenebat Adraſtus.
Inde Hypereſam, celſamque jugo Gonoeſſam,
Pallenémque habitant, atque Ægion inde colebant,
Et litus totum, atq; Helicæ latisſima rura.

Mycenæ quidem nunc extinctæ jacent, earum

earum urbem à Perſeo conditam eſſe conſtat, cui Sthenelus ſucceſſit in regno, huic Euryſtheus. Hos eodem verò Argos imperio tenuiſſe, conſtans memoria eſt. Cùm autem Euryſtheus ad Marathonem adverſus Herculis filios, Jolaúmque duxiſſet exercitum, auxilium ferentibus Athenienſibus, in ipſo prælio fertur occubiſſe. Reliqua ſanè ejus membra Gargetti ſepulta eſſe, caput autem Corinthi ſeorſum, quod ab Jolao circa fontem Acariam ſecus tramitem, abſciſſum fuerat. Vnde locus Euryſthei caput appellatur. Mycenę autem in Pelopidarum regimen cecidere, è Piſæo agro provenientium, deinde ad Heraclidas pervenerunt. quibus & Argos ipſum ſubjectum erat Poſt commiſſum verò in Salamine prælium navale, Argivi, & Cleonæi ac Tegeatæ Mycenarum urbem invadentes, Mycenas radicitus excidere, agrúmque diſpartivere. Tragœdiarum quidem ſcriptores urbem utranque propter locorum propinquitatem, communi appellavere nomine. Euripides in una & eadem Tragœdia, modò Mycenas, modò Argos idem vocat oppidum, ſicut & in Iphigenia & Oreſte. Sunt autem Cleonę mediocre oppidum in via ſitum, quæ ex Argo Corinthum ducit. Et in tumulo frequentibus habitato incolis, muros perpulchros habente. Quocirca poëta mihi propriè dixiſſe videtur ἐϋκτιμένας τε κλεωνὰς, id eſt,

Mœ-

Mœnibus pulchris excelluiſſe Cleonas. hic ſylva ſurgit Nemea inter Cleonas, & Philuntem, in qua Argivi ſacra celebrare conſuevere Nemea. Ibi quoque, quæ de Nemeęo leone geſta, fabulis prodita ſunt & Belbinus pagus. Diſtant autem Cleonæ ab Argo quidem ſtadiis c. & xx. à Corintho verò ſtadiis LXXX. Nos verò ab Acrocorintho ædificium expectavimus. Corinthum ſanè locupletiſſimam ajunt, cùm iſthmo immineat emporium, locus negotiatoribus frequentatus, & duorum dominus portuum exiſtat: quorum alter quidem Aſiæ, alter autem propinquus eſt Italiæ, utroque ex loco faciles invicem mercium commutationes faciens, tantundem remotis utrinque gentibus. Fuit autem, cùm fretum eſſet, non tuta profectò navigatio, quòd quidem antiquioribus annis freto contigit Siculo. Itidem nec maria ipſa, prę ſertim ſupra Maleam, propter adverſos ventorum flatus. Inde eſt natum vulgo proverbium, Cùm Maleam deflexeris, domeſticos obliviſcere. Aſiaticis igitur, Italiſque mercatoribus gratiſſimum erat, omiſſo ad Maleam curſu, Corinthũ divertere, advectis eò mercibus: Vbi & importatarum & exportatarum è Peloponneſo rerum, vectigalia vendi contingebat. Hoc apud poſteros omnino permanſit, poſtmodum majora indies adveniebant additamenta. Illuc enim in Iſthmicorum celebratione ludo-

rum

rum multitudo convenarum concurrebat. Ipſi quoque Bacchiadæ annis fermè cc. urbem dominatione tenuerant, & tyranni locupletiſſimi, & numero plurimi, & genere clari evadentes, & emporium ipſum adempto metu fructuoſum poſſedere. Cypſelus autem hiſce deſtructis, tyrannidem occupavit, ejúſque domus divitias, oblatum Olympico templo Cypſeli domum teſtatur, eximiæ magnitudinis ſimulacrum, ſolido ex auro fabricatum, & in tertiam uſque generationem domus ejus perduravit. Demarathus quoque ex Corinthi potentiſſimis unus domeſticas fugitans factiones, tot domo ſecum opes tulit in Ethruriam, ut urbis, quam civitate donatus adiit, princeps extiterit, & filius ejus Romæ potitus eſt regno. Veneris etiam templum adeò locupletatum extitit, ut ſupra mille, deæ proſtitutas puellas caperet, quas Veneri viri mulieréſque addixerant. Propter has igitur frequens in urbem multitudo, turbáque conveniebat, unde civitas mirum in modum ditabatur. Nautæ etiam leviter ſumptus factitantes aſſumebantur. Hinc vulgatur veteri ſermone proverbium, Non omnium eſt virorum Corinthum navigare. Cujuſdam quoque meretricis facetum illud poſteris vulgatum eſt reſponſum. Nam cùm altera illi exprobaret inertiam, quod nulla operis teneretur induſtria, nec lanas attingeret, Ego

(in-

(inquit) talis, in hoc brevi tempore ternas diſpoſui telas. Ipſius urbis ſitum talem eſſe contingit, & ex Hieronymi ſcriptis & Eudoxi & aliorum, & quantum ipſi cernere potuimus, poſt reſtitutam nuper à Romanis urbem mons excelſus eſt, ſtadiorum trium ac dimidiati altitudinem habens ad perpendiculum. Aſcenſus ad ſtadia xxx. in acutum terminatur cacumen. Acrocorinthum autem eam nominant. Cujus quidem pars in Aquilonem verſa, maxima in arduum recta conſurgit. Sub qua ad Acrocorinthi radicem in plano loco inſtar menſæ jacet oppidum. Ipſe urbis ambitus ſtadiorum XL erat, ubi à monte nuda fuerat urbs, mœnibus vallata fuit. In hoc autem circuitu & mons Acrocorinthus continebatur, ubi murale tutamen admittere potuit. Nobis inter aſcendendum manifeſta ipſius tractus erant rudera, & univerſus circuitus ſtadiis circiter LXXXV. conficiebatur. Aliis ex partibus mons ipſe minus in rectum arduus eſt. Hinc verò non parum dilatatur in longè, latéque proſpectum patens. Vertex ipſe Veneris ſacram habet ædiculam. Infra verticem Pyrenen fontem adeſſe contigit, haud affluentes aquas habentem, cæterùm perſpicuas ad imum, potuique ſuaviſſimas. Vulgo autem memorant, tum ex hoc, tum ex ſubterraneis quibuſdam venulis expreſſum fonticulum,

culum, montis radici proximum in urbem influere, unde aquantur ubertim. Intra oppidum quoque puteorum copia eſt, nec minus (ut ajunt) in Acrocorintho. non tamen ipſi vidimus, cùm tamen Euripides dicat hoc pacto: *Venio ex Acrocorintho lymphis alluentibus irriguo, ſacrum Veneris relinquens tumulum.* Lymphis alluentibus irriguo, profundo dici convenit, quando putei & ſtillantes per illum humores abunde prolabuntur. Vel antiquus ſubintelligendus eſt meatus, ut Pyrene per ſuperficiem fluens, montem ipſum redderet irriguum. Fama eſt, equum Pegaſum, cùm potaret, hoc in loco à Bellerophonte deprehenſum fuiſſe, alatum inquam caballum è Meduſæ cervice, & de Gorgonis execto gutture proſilientem. Vulgatum eſt etiam, Caballinum in Helicone fontem erupiſſe, cùm ſubjectam ibi rupem feriret ungula. Sub ipſam inde Pyrenen Siſyphium jacet, ſive ſacellum quoddam, ſive regale domicilium niveo conſtructum lapide, in quo non modica ſervantur adhuc rudera. Et ſummo autem cacumine in Aquilone Parnaſus aſpicitur & Helicon montes excelſi, atque nivales, Criſſæúſque ſinus, utrique ſuppoſitus, quem Phocis & Bœotia, terràque Megarenſis & Sicyonia & Corinthia complectitur, quæ Phocidi oppoſitas tenet aquas. Ad veſperam verò omnibus iſtis Onii appel-

lati

lati montes imminent, qui uſque Bœotiam Heliconémque protenduntur, à ſaxis Scironiis, à vicina illis via quà itur in Atticam. Vtriuſque quidem ripæ principium eſt, alterius quidem Lechæum, alterius verò Cenchreæ vicus, & portus ab urbe ſtadiis ad LXX. longinquus. Hoc quidem ex Aſia navigantes utuntur, Lechæo autem qui ex Italia proficiſcuntur. Lechæum ſanè ſub oppido eſt, non multis abundans habitaculis. Sicut crura verò protrahunt ſtadiis circa XII. ex utroque viæ latere ducentis ad Lecheum, litus extenditur ad Pagas uſque Megarenſis terræ oppidum. alluitur autem à ſinu Corinthiaco, curvum exiſtens & trajectum, & ambas ripas efficit ad Schœnuntem Cenchreis proximum. Inter Lechæum verò & Pagas, Junonis Acreæ extat oraculum vetuſtum admodum. Extat & Holmiæ promontorium, ſinum efficiens, in quo & Oenoa eſt & Pagæ. Hæc quidem Megarenſe caſtellum eſt, Oenoa verò Corinthiorum. A Cenchreis Schœnus eſt, ad quem ipſius trajectus locus anguſtiſſimus eſt, ſubinde ager eſt Cromyonius. Ante hanc ripam & Saronicus & Eleuſinus ſinus jacet, unus & idem quodammodo, Hermionico ſanè contiguus. In iſthmo Neptuni, quem Iſthmium vocant, templum eminet, picearum arborum luco circumcluſum, ubi ludos Iſthmios celebratos, Corinthii

cele-

celebrare ſoliti ſunt. At enim Cromyon terræ quidem nunc eſt Corinthiæ, antea verò Megarenſis, ubi Cromyoniam verſatam fuiſſe porcam, refertur in fabulis, ex qua Calydonium creatum fuiſſe aprum memorant. Intérque præclara Theſei certamina unum illud prodiderunt, hanc illius manibus occiſam. Plagæ quoque Corinthiæ Teneus vicus eſt, in quo templum Teneati conſiſtit Apollinis. Literis proditum eſt, cùm Archias coloniam Syracuſas duceret, maximum colonorum numerum ex hoc loco ſecutum ducem illum fuiſſe, eámque coloniam ſuper alias, poſtea præcipua fœlicitate floruiſſe, denique ſuis inſtitutis remp. tenuiſſe. Cúmque à Corinthiis deſciviſſent, adhæſiſſe Romanis, & deleto funditus oppido permanſiſſe. Vulgo quoddam profertur oraculum, Aſiano cuidam redditum. Illi nanque interroganti, utrum Corinthum tranſmigrare præſtantius foret: ita reſponſum eſt, *Fœlicem quidem Corinthum, cæterùm Teneates eſſe mallem*: quòd quidam per ignorantiam legunt. Ego Tegeates eſſe mallem. Hoc in loco Polybius Oedipum enutriſſe fertur. Videntur & Tenedii hominibus iſtis quadam conſanguinitate conjuncti per Tennum Cygni filium, ſicut Ariſtoteles ſcribit. Apud utroſque Apollo ſimili veneratione colitur, de qua non parva ſigna

ex-

exhibentur. Corinthii quidem ſub Philippi exiſtentes imperio, adverſus illum contentiones exercuerunt,& contra Romanos inſolenter habuerunt, adeò ut quidam Corinthii in prætereuntes eorum tecta legatos, ſordes infudiſſe præſumpſerint. Pro hiſce autem rebus,aliiſque delictis, eveſtigio pœnas luerunt. Eò enim miſſo ingenti exercitu Corinthus ab L. Mummio ſolo æquata eſt, & reliquus uſque ad Macedoniam tractus ſub Romanum ceſſit imperium, aliis aliò cum copiis miſſis ducibus. Maximam verò agri Corinthii partem,Sicyonii poſſeſſam occupavere. Polybius ſanè, quæ in urbis captivitate obvenerunt in commiſerationis partem colligens, injuriam militum addit atque ludibria, quæ in artes & præclara exercuerunt opera, & diis oblata dona. Ait enim præſente ſeſe,abjectas in pavimenta vidiſſe tabulas, ſuperque illas talis luſitaſſe milites. Eáſque nominatim explicat, quas Ariſtides de Libero patre pinxerat. De quo ſcitum illud dici ſolere traditur, Nihil ad Dionyſon, id eſt Liberum patrem. Herculem quoque ſub Dejaniræ tunica ſuperatum. Hunc quidem nos ipſi minimè vidimus, Liberum verò in Cereris fano repoſitum Romæ ſpectavimus, opus ſanè ſpecioſiſſimum. at incenſo templo, talis pariter imago picta periit. Plurima item alia & aſpectu ſuaviſſima templis appo-

appoſita dona, hinc profecta ſunt. Aliqua etiam vicinæ Romę civitates habuerunt. Mummius enim magis animi magnitudine excellens, quam ad hujus generis artes contemplandas ſtudioſior (ut fama eſt) eas ab ſe, rogantibus amicis, facile largiebatur. Lucullus ſanè cum ædem Fortunæ conſtruxiſſet, & porticum quandam, ſtatuas quas Mummius habebat, petivit in eum uſum, ut ædem ornaret ad oſtentationem, mox deinde reſtituturus. Minimè verò reſtituit, ſed eas ut dona deæ poſuit, caperéque quæ ſibi libitum eſſet, mandavit. Quòd cùm Mummius æquo tuliſſet animo, omni prorſus abjecta cura, longè magis quàm qui oblatas poſuerat, gloria & lætitia extollebatur. Corinthus verò deſerta diutius manens, ab divo Cæſare denuo eſt reſtituta, propter bonum terræ ipſius ingenium, miſſis eò colonis frequentibus generis libertinorum. Qui rudera ſollicitantes, & ſepulchra refodientes, plurima inveniebant fictilia, oſtraceáque toreumata, permulta etiam ænea. Ornata ſubinde mirati opera tam fabrefacta, nullum indiſcuſſum dimiſere ſepulchrum. Vnde inventis talibus locupletati, multóque diſponentes precio, urbem Romam mortuis replevere Corinthiis. Sic enim de ſepulchris exceptam prædam nominabant, & præſertim oſtracea. Initio quidem magno in honore fuit

fuit propter elaborata Corinthi æra. Deinde derelicta res eſt, cùm deficerent oſtracea, ſcilicet terra figularis, & plurima imperitè facta viderentur. Civitas ipſa Corinthiorum ampliſſima uſque fuit & opulentiſſima, ſeu viros innumerabiles ad civile regimen peritiſſimos, ſive eximias opificum artes animo vertis. Hinc enim & in Sycione eximiè pictoria & plaſtice pervenit ad ſummum, & omne aliud hujus generis opificium. Ager autem non admodum telluris bonitate pollebat, quippe quæ obliquè diſtorta foret & aſpera. Vnde ſuperciliosſam Corinthum vocant univerſi: & ceſſit in vulgare proverbium, Corinthus ſuperciliis curvitatibúſque laborat. Verùm Orneæ, præter labentis fluvii nomen acceperunt, hodie quidem deſertæ, at ſuperioribus annis incolarum copia frequentes, ſacellumPriapi habuerunt, magna veneratione cultum. Vnde Euphronius poëta res Priapi verſibus canens, deum vocat Orneaten. Super Sicyonium ſitæ ſunt campum, agrum verò earum occuparunt Argivi. Aræthyræa verò eſt quam nuncPhliaſiam dicunt. Quo autem nomine ager, eo & oppidum appellatum eſt ad montem Cæloſſam. Poſteriore tempore illinc emigrantes ad ſtadia xxx. urbem condiderunt, quam Phliuntem vocarunt. verum Cæloſſa pars Carneates eſt, è quo Aſopus oritur, præter a-

agrum perfluens Sicyonum, & Aſopiam regionem efficiens, quæ Sicyoniæ pars una eſt. Eſt autem Aſopus & unus qui præter Thebas & Platæas & Tanagram fluit. Eſt & alius in Heraclea Trachinia labens apud pagum, quem Praſopios nominant. Quartus eſt in Paro inſula, Phlius quidem in medio Sicyoniæ, Argivæque & Cleonum, & Stymphali, circuitu complexa jacet. Eximiæ verò colitur in Phliunte ac Sicone Diæ (ſic enim Heben vocant) fanum. Primis autem temporibus Sicyonem Meconam appellabant, adhuc autem antiquioribus Ægiolos vocabant. Eam reædificatam ferunt, longè à mari ſtadiis XX. vel ut alii XII in valido tumulo, Cereri dicato. Vetus autem illius ædificium fuit emporium cum portu. Sicyoneæ verò terræ, atque Corinthiæ terminus eſt Nemea fluvius, pluribus annis ſub tyrannorum dominatu gubernata. Semper tamen manſuetos viros tyrannos habuit, in primis clariſſimum Aratum, qui & civitatem ad libertatem revocavit, & Achæorum adeptus eſt regnum, ab ultro offerentibus, etiam potentiam conſecutus. Ipſumque conſtans imperium auxit, adjecta illi patria, aliiſque vicinis urbibus. Hypereſiam verò, aliaſque à poëta dictas ordine civitates, Ægialumque jam Achæis ſubjectas eſſe contigit, uſque Dymas & Eleæ oræ terminos. Hunc verò tractum Jones

antiquitus obtinebant, qui ab Athenienſibus duxere genus. quondam autem Ægialea vocabatur, & incolæ Ægialenſes: poſteriori autem tempore ab illis Jonia denominata, quomodo & Attica ab Jone Xuthi filio. Fama eſt, Deucalionis filium Hellenem fuiſſe. Hunc autem circa Phthiam Penei & Aſopi mediam regnum tenuiſſe, & maximo natu filio imperium tradidiſſe: reliquoſque foras dimiſiſſe, ut ſedem ſibi quiſque conquireret. E quibus Dorus, Dorienſes Parnaſo affines habitatores conſtituit, ſibíque ſuperſtites à ſe vocatos reliquit. Xuthus autem aſſumpta in matrimonium Erechthei filia, colonos ad Quadripolin Atticæ terræ induxit, Oenoam, Marathonem, Probalinthum, & Tricorythum. Ex hujus filiis unus Achæus nomine, cædem invitus patrans, in oram Lacedæmoniam profugus ſeſe recepit, & ejus loci accolas Achæos vocari conſtituit. Ion verò ſuperatis Eumolpi commilitonibus Thracibus tantum famæ laudiſque conſecutus eſt, ut Athenienſes illi reipublicæ gubernacula committerent. Qui primum quidem omnium multitudinem quaternas diviſit in tribus, dehinc in quatuor degendæ vitæ vias. quoſdam enim agricultores deſignavit, alios opifices, aliquos ſacrorum faciendorum curæ præfecit, nonnullos civitatis cuſtodes. Talibus quidem ab eo ordinatis amplius

regio-

regionem ſui nominis vocabulo appellatam reliquit. Qua indies magis mortalibus referta, Athenienſes intra Peloponneſum ex Jonibus coloniam miſerunt, & plagam quam occupaverant, pro Ægialea Joniam nominarunt. Eodemque modo pro Ægialenſibus Jones appellati, in civitates XII diſpartiti. At enim poſt Heraclidarum reverſionem, ab Achæis expulſi, denuo Athenas repetiere. Illinc verò cum Codri prognatis in Aſiam Jonicam tranſmiſere coloniam. Hi in Lydiæ & Carię litore civitates duodecim condidere, totidem in partes ſeipſos dividentes, quot antea Peloponneſum occupantes. Achæi genere quidem Phthioteni fuerunt, domicilia verò in Lacedæmonia habuerunt. Heraclidis verò rerum potitis, cum fortunam priſtinam ductu Tiſameni Oreſtis filii reparaſſent (ut ſuperius retulimus) adverſus Jones impetum fecerunt, cumque victores, evaſiſſent Jones ejecerunt. Ipſi autem agrum ſibi vendicarunt & ipſam loci partitionem conſervarunt, quam diſtributam acceperunt. Eo verò potentiæ pervaſerunt, ut cum reliqua Peloponneſus Heraclidarum ſubjugata foret imperio, à quibus Achivi ipſi deſciverant, contraque omnes obſiſtere valerent, oram ipſam Achaicam nominarunt. Igitur à Tiſameno uſque Ogygum ſub regibus ſemper vixerunt. Dehinc populari gubernaculo

urbes habitæ, adeò in regendis civitatibus famam compararunt, ut Italicæ gentes poſt ſuſceptam adverſus Pythagoricam ſectam factionem, maximam legum & inſtitutionum partem ab hiſce tranſtulerint. Poſt Leuctriacam verò pugnam, orta inter populos controverſia ejus judicium Thebani hiſce viris permiſere. Poſtea verò cùm rerum urbanarum communicationem Macedones diſſolviſſent, eam rurſus ſenſim revocarunt. Quo autem tempore Pyrrhus expeditionem in Italiam ſuſceperat, quaternæ civitates ſociæ principatum obtinuerunt. E quarum numero fuere Patræ atque Dymæ. Dehinc è duodecim quaſdam adſcivêrunt, præter Olenum atque Helicen, cum altera nihil contribueret, alteram fluctus delerent. Nam cum terræ motus in ſublime pelagus extuliſſet, & ipſam diluvii inſtar abſorpſit, ſimul & Neptuni templum Heliconii, quod & ætate noſtra Jones præcipuis honoribus adorant, ibique ſacrificium operantur, quod ab univerſis Jonibus factum Panionia vocant. Hujus ſacrificii Homerum meminiſſe quidam referunt, cùm inquit, *Ille animum ſpirat, ſic ructans taurus ut olim Pertrahitur, regis ructans Heliconii ad aras.* Poëtamque Jonica colonia juniorem eſſe conjectant, qui ejus ſacrificii Panionici meminerit, quod in Prienenſium agro Jones communi celebri-

Iliad. v.

lebritate Neptuno conficiunt Helico-nio, cùm & ipſi Prienenſes ab Helicę o-riginem duxiſſe ferantur. Itaque huic ſa-crificio hominem Prienenſem juvenili ę-tatę vigentem regem præficiunt, qui rei divinæ curam ſuſcipiat. Ampliorem et-jam faciunt conjecturam, ob ipſum de tauro dictorum à vate propoſitum. Jo-nes enim tunc ſeſe facto ſacrificio litare arbitrantur, cùm taurus inter immolan-dum mugitus emittit. Qui verò contrà ſentiunt, ad Helicen dicta illa ex conje-ctura transferunt, deque tauro & de ipſi-us immolationę, perinde ac eo in loco talis conſuetudo verſetur. Et ipſe poëta de iis quę ibi celebrentur comparationem induxerit. Cæterùm Helice duobus an-te res Leuctricas annis deſtructa eſt. Era-toſthenes locū ſe vidiſſe aſſerit, & Porth-menſes affirmare, quod in trajectu Ne-ptunus ex ære ſublimis adſtabat, auriga-riam ſcuticam manu geſtans, piſcatori-bus diſcrimen importantem. Heraclides autem commemorat, ætate ſua cala-mitatem illam noctu incidiſſe, urbem-que ipſam quæ ſtadiis XII diſtabat à ma-ri, toto cum loco fuiſſe obrutam. Homi-nes verò inde ad duo millia miſſos ab A-chæis, ut mortuos eximerent, re infecta rediſſe, finitimis autem agrum diſpar-tiſſe, eam verò cladem ob Neptuni iram accediſſe. Nam Jones ex Helce profu-gos, miſſis legatis Neptuni ſtatuam ab

Helicenſibus petiiſſe: quam ſi non exorarent, ſaltem ipſius templi ſacra poſtularent. Quæ cùm ab aliis non exhiberentur, ad Achæorum civitatem communiter miſerunt. quibus decernentibus, ut eorum nomine peterent, denuò re infecta rediere. Proxima dehinc hyeme cladem illam ingruiſſe conſtat, poſtea verò Achæos Jonibus ſacra ipſa tradidiſſe. Alterius quoque Helices, quæ ad Theſſaliam pertinet, mentionem fecit Heſiodus. Quippe Achæi per annos aſſiduè viginti ſcribam publicum, & prætores duos annuos habuere. Commune quoque conſilium una in curia cogebant, quod Arnarion vocabant. In quo de republica ſenatuſconſulta edebantur, & per iſtos & per Jones antea. Poſtea decretum eſt, unum tantum prætorem creari. Aratus ſanè cum exercitus dux eſſet, Acrocorinthum eripuit Antigono. Vrbem verò Achæorum juri ſubdidit, ſicut & ejus patriam Sicyonem. Aſſumpſit etiam Megarenſes: & omnium tyrannides deſtruens, libertatem aſſecutos, Achæorum nomini annumerabat. Sic totam Peloponneſum brevi ab tyrannorum jugo ſolutam reddidit, adeò ut Argos & Hermionem & Phliuntem & Megalopolin, quæ cunctarum urbium Arcadicarum ampliſſima eſt, Achæis adſciverit, cùm ſanè latè plurimum Achæorum auctum eſſet imperium. Ea vero tempeſtas erat, qua Roma-

Romanus populus Carthaginenſes è Siciliæ poſſeſſione deturbarat. Et adverſus Circumpadanos Gallos, expeditionem agitabat. Vſque vero ad Philopœmenis præturam, in unum commodè permanentes Achęi paulatim corruerunt. Cùm jam Romanus populus Græciam univerſam ſuo imperio ſubjugaſſet, ſingulique non unitis in vivendo modis utebantur: cumque nonnulli unà ſe continerent, alii quidem diſſolvere unita cupiebant. Inde cauſam explicat prolationis ſermonũ de Achæis. In eam illos amplitudinem perveniſſe potentiæ, ut Lacedæmonios quoque ſuperexcelluerint, ne dignos quidem cognoſci. Locorum autem quæ incolebant, in duodecim partes diſtributorum, ordo talis eſt. Secundum Sicyonem Pellena jacet, dein Ægira ſecunda, tertia Ægæ Neptuni templum habentes, quarta Bura, poſt eam Helice. Ad eam Jones ab Achæis bello fracti, confugerunt tandem ex his oris fugati. Poſt Helicen Ægion eſt & Rhypes, & Patrenſes & Pharenſes, dein Olenus, pręter hunc Melas, magnus amnis labitur. Poſtmodum Dyma & Tritæenſes. Jones igitur domicilia per pagos habebant, at verò Achæi urbes ædificarunt, in quibus partim habitarunt, quaſdam etiam ex aliis particulas. ſicut ad Ægiram Ægas, quarum inquilini Ægæi vocabantur. Olenum verò ad Dyman. Inter Patras autem & Dyman ve-

tuſti Oleniorum ædificii veſtigia monſtrantur. Vbi & Æſculapii templum inſigne, ab Dyma quidem ſtadiis LX. à Patris autem LXXXdiſtans. Ægarum quidem in Eubœa exiſtentium, Ægeæ iſtæ par nomen habent. Olenum verò cum altero in Ætolia idem habet vocabulum, ipſius quoque tantum ſervata extant veſtigia. Poëta quidem Achaici nequaquam meminit Oleni, ſicut nec aliorum complurium oppidorum in ripa habitatorum. Sed communius profert,

Iliad. β. *Ripamque omnem, Et juxta Helicen longè lateque patentem.*

Cæterùm Ætolicum memorans ait,

Ibidem. *Pleuronemque metuit & Olenon.*

Ambas etiam Ægas explicat, Achaicas quidem hoc pacto,

Iliad. θ. *Inque Helicen ſimul ac Ægas ſua dona ferebant.* Verùm cùm dixit,

Iliad. ζ. *In qua ædes celebres, in qua lacus renitet altus,*

Hic Neptunus equos poſuit:

Melius eſt Euboicas Ægeas accipere, à quibus & Ægeum pelagus nomen aſſequi veriſimilius eſt: Ibi enim Neptuno fuiſſe negotium fingitur quod de Trojano bello fuerat. Penes Ægas Achaicas, Crathis amnis labitur, à duobus fluminibus incrementa ſuſcipiens. Sic à miſcendis aquis appellatus, à quo & Italicus vocatus eſt Crathis. Vnaquæque particularum duodecim, è populis ſeptem octoque

con-

conſtabat: tanta virorum præſtantia regionem florere contigit. Extat autem Pellene ſtadiis LX ſuprà jacens à mari, caſtellum ſanè validum. Eſt & vicus Pellene, à quo Pellenicæ chlænæ veſtes, ad agonas victoribus prę̨mia proponebantur: hic inter Ægas & Pellenen jacet. Cæterùm Pelana aliud ab his eſt oppidum in Laconica ſitum, locus ad Megalopolitanum vergens agrum. Ægira autem ſuper tumulo jacet. Bura verò mari incumbit ad ſtadia XL. quam per terræmotus frequentes abſorberi contigit. Hic Sybarus fons eſt, à quo Sybari Italico derivatum eſt nomen. Æga ſeu quæ Ægæ dicantur, hoc tempore deſerta incolis eſt, urbem habent Ægienſes. At Ægium ſatis incolarum habet. Iſto in loco Jovem à capra lactis alimenta ſuſcepiſſe ſcribunt; ſicut Aratus prodidit,

Divaque capra Iovi fama eſt, hic præbuit uber.

Et ſubdit,

Oleniamque Iovis vates dixere capellam.

Locum oſtendens, quia proxima eſt Olenæ. Ibidem & Ceraunia ſublimi in petra locata, hæc Ægiorum juris eſt, & Helice & dicatus Jovi lucus, Ænarius nomine: In eo Achæi de republica conſultaturi conventum agitare conſueverant. Per Ægiorum autem agrum amnis Selinus labitur, ejuſdem nominis cum altero qui in Epheſo præter Dianæ tem-

plum fluit: & cum alio qui per Eleam oram agellum prætercurrit, quem Dianæ Xenophon, accepto ejus oraculo, emptum dicit. Alius eſt Selinus fluvius in Megarenſium tractu, Hyblæ vicinorum, quos ejecere Pœni. Cæterarum urbium ſive particularum Achaicarum Rhypes haudquaquam habitatę ſunt. Agrum poſſidebant Ægienſes atq; Pharenſes, quem Rhypidem vocabant. De quibus ſic Æſchilus mentionem fecit,

Buramque ſacram, Ceraunia ſque Rhypas.

E Rhypibus ſanè oriundus fuit Myſcelus habitandę Crotonis author: ab eiſdem fuit & Leuctrum pagus. Inde etiam Patrę ſunt, urbs inſignis. In medio autem eſt Rhion & Antirrhion, à Patris XL diſtans ſtadiis. In ea nuper Romanus populus poſt Actiacam victoriam nobiliorem militum partem locavit. Hodiéque præclaris viget civibus, cum Romana ſit colonia. habet & mediocrem navium ſtationem. Deinceps verò Dyma civitas eſt abſque portu, inter omnes in dyſin, id eſt Occaſum magis expoſita, unde & nomen adepta eſt. Annis ſuperioribus Stratos appellabatur. Eam verò perlabitur Lariſus fluvius ab Elea per Bupraſium deſcendens, è monte defluens, quem alii Scolin vocant, Homerus autem Oleniam petram. Cum vero Antimachus Dyman Cauconidem appellet, nonnulli ſic approbant à Cauconibus adjectum nomen

nomen accipientes, ad hæc uſque loca pervenientibus (ut ſuperius à nobis dictum eſt) aliis à Caucone fluvio dici placet, ſicut & Thebæ Dircææ vel Æſopiæ, Argos Inachium, Troja Simoëntia. Paulò vero ante noſtram ætatem Dyma ſuſcepit accolas, convenas homines, atque promiſcuos. Quos è numeroſa piratarum colluvie, perinde ac reliquias Pompejus habuit, delata prædonum manu. Quorum partem in Ciliciæ Solis, partem aliis in oris, & hoc in loco habitatores impoſuit. Phara Dymæo agro contermina eſt, à qua Pharienſes dicuntur: cùm è Meſſenia Phara Pharatæ nominentur. In Pharæ finibus eſt Dirce, eodem quo Thebana vocitata nomine. Olenus quidem inculta inter Patras Dymámque jacet, Dymæi vero ipſum agrum poſſident. Succeditinde Araxus. Elæum promontoriū ab Iſthmo ſtadium unum diſtans. Arcadia cùm in media Peloponneſo ſita ſit, præciſam habet plurimam montanæ regionis partem. In ea Syllene mons eſt maximus, ejus altitudo ad perpendiculum (ut quidam dixere) ad viginti ſurgit ſtadia, alii ad xv ajunt. Gentes Arcadicæ inter Græcam nationem vetuſtate præſtare creduntur. Axanes atque Parrhaſii, & cæteri generis ejuſdem. At enim propter omnimodam regionis vaſtationem, haud ſanè longior de illis fiet oratio. Oppida nanque bellorum aſſiduitate deleta ſunt

ſunditus, quæ ſuperioribus ſeculis fama nobilitarat, ex quibus temporibus agrorum cultores defecerunt: Poſt quæ plurimæ civitates Megalopolin habitatum confluxerunt. Cui nunc illud à Comico dictum congruit,

Ampla civitas, ampla fit deſolatio.

Fertilia autem pecori fuere paſcua, præſertim equis atque aſinis equarum ſuppoſitoribus. Equorum ſanè genus excellit Arcadicum, quemadmodum & Argolicum & Epidauricum. Ætolorum præterea & Acarnanum ſolitudo paſcendis equis eſt accommoda, non minus quàm Theſſalia. Epaminondas quidem Mantineam, ſuperatis ſecunda pugna Lacedæmoniis, illuſtrem reddidit, in qua & ipſe diem obiit. Hæc autem evanuit, ſimul & Orchomenus, & Eræa, & Clitor, & Pheneus, & Stymphalus, & Mænalus, & Methydrium, & Caphyæ, & Cynetha, vel vix rara ipſarum apparent veſtigia, ulláve ſigna. At Tegea mediocri adhuc ſtatu permanet, & Eleæ Palladis fanum. Nonnihil venerantur item Lycæi Jovis templum in Lycæo monte locatum. Decantatas verò à poëta urbes

Iliad. β. *Rhypam & Stratiam, & ventis obnoxiam Eniſpem,*

Vix inveneris. Inventis autem nulla eſt prorſus utilitas, tanta eſt locorum ſolitudo. Inſigniores autem montes præter Cyllenen, Pholoe, Lyceus, Menalus, Parthe-

thenus, ex Tegea ora Argiam proſpectans. Quod de Alphæo ac Eurota mirabile contingit expoſitum eſt, de Eraſino quoquam è Stymphalio erumpente lacu, nunc quidem in Argivam terram, antea verò exitum non habente cum infima fundiquæ Arcades Zeretra vocant, obtuſa forent, & effluere proinde nequirent. Itaque urbs ipſa Stymphaliorum, quæ nunc à lacu quinquaginta ſtadiis abeſt, ea ætate illius ripis incumbebat. Contra verò Ladoni evenit amni, cujus fluentum occluſo quondam fonte detinebatur. Coincidentia enim circa Pheneum ima fundi terræmotus viribus, per quæ curſus illius erat fluminis, moram effecerunt uſque ad ipſas fontis venas in profundum: hunc in modum aliqui proferunt. Eratoſthenes autem refert, Aviam fluvium circa Pheneum campum urbi vicinum ſtagnare, & ſubter quædam ingredi foramina, quæ zerethra nominant. Quibus obturatis, interdum ſuper campos aquas effundi: apertíſque rurſus meatibus unà congregatas è campis Ladonem effluentes, in Alpheum irrumpere. Vnde & Olympia terra templo circumpoſita alii quando inundatione demerſa fuit, & lacus ipſe contractus decrevit. Eraſinum verò circa Stymphalum labentem, cùm montem ſubintret in ora Argiva, rurſum emergentem apparere. Eam ob cauſam Iphicratem, cùm Stymphalum obſidione

dione circumdediſſet, & infecta re fruſtraretur, deſcenſum occludere conatum, innumerabiles ſpongias advexiſſe, Joviſque auguriis revocatum deſtitiſſe. Apud Pheneum ſanè Stygis aquæ ſtant, ſic enim vocant lethalis aquæ ſtillicidium, quam ſacram hominum facit opinio. De Arcadia tanta dicta ſint. Cùm verò Polybius à Malea in Septentrionem uſque ad Iſtrum circiter decem ſtadiorum millia eſſe diſſeruerit, Artemidorus hoc ipſum non incongruè dirigit. Nam ſecundum illum ſex millium ac quingentorum contingit eſſe. Hujus rei cauſa eſt, quia non breviter ac præciſe longitudinem menſurat, ſed quam quiſpiam imperatorum permeavit. Haud abſurdum fortaſſe fuerit & eos abjicere, qui habitandæ Peloponneſi authores extiterunt, quos retulit Ephorus. Ipſos inquam, qui ſecundùm Heraclidarum reverſionem prædicantur, Corinthi quidem Aletem, Sicyonis Phalcem, Achaiæ Tiſamenum, Elidis Oxylum, Meſſenæ Creſphontem, Lacedæmonis Euryſthenem, & Proclem, Argi verò Temenum, litorei verò tractus Ægeum atque Deiphontem.

STRABONIS GEOGRAPHICORUM

LIBER IX.

ARGVMENTVM.

Nonus liber circa præcipuam Græciæ partem, Athenarumque laudes verſatur. Ad hæc Bœotiam Theſſaliámque cum ora maritima complectitur.

ABSOLVTA Peloponneſi circuitione, quam primam quidem, cęterùm minimam cherroneſorum, id eſt ex peninſulis eſſe diximus, Græciam componentibus, deinceps adeundæ ſunt contiguæ. Fuit autem ſecunda, ea quidem quæ Peloponneſo Megarenſem applicat oram. Tertia verò quæ pręter hanc Atticam aſſumit atque Bœotiam, & quandam Phocidis partem, & Locrorum cognomento Epicnemidiorum, adeò ut Crommyonis ager, non quidem Corinthiis, ſed Megarenſibus attineat. De his igitur in præſentiarum ſumendus eſt ſermo. Refert autem Eudoxus, quòd ſi quis mente conciperet rectam quandam lineam à Cerauniis montibus ad Sunium Atticæ promontorium, in Orientis partes protenſam, dextera quidem relinqueret Peloponneſum totam da

Au-

Auſtrum, ſiniſtra verò & ad Arcton continuam à Ceraunijs montibus maritimam ripam, & uſque ad ſinum Criſſæum & oram Megarenſem & Atticam universam, & ea quæ deinceps ſunt * cùm ſic & Eudoxo & dictum ſit, viro quidem mathematico figurarúmque atque climatum peritiſſimo, horúmque locorum ſcientiſſimo, intelligere oportet, hoc ipſum latus Atticæ ab Sunio uſque Iſthmum cum tractu Megarico, curvum quidem, ſed permixtum. In hoc autem ſpatio ad mediam quodammodo prædictam lineam, Pireus conſiſtit Athenarum portus & imporium, abeſt verò à Schœnunte Iſthmi, initio ad ſtadia CCCL. Ab Sunio autem ſtadia XXX ſupra CCC. Tantum ferè intervallum eſt, quod à Piræo ad fontes, quantum ad Schœnuntem interjacet. Plus tamen eſſe ſtadijs X. aſſerunt. Cùm Sunium autem circunflexeris, ad Aquilonem quidem navigatio eſt in Occaſum vergens. Litus autem circumpoſiti maris utrinque initio peranguſtum eſt, poſtea in mediterraneam dilatatur. Nihil autem minus inflexionem ad lunæ figuram accipit, videlicet curvaturam verſus Oropum telluris Bœotiæ, ad pelagus habens. Hoc autem ſecundum eſt latus Atticæ in Orientem ſpectans. Reliquum eſt latus Aquilonare ab Oropio agro ad Occaſum inclinans, uſque ad tractum Megaricum. Montanæ Atti-

**Hoc loco in Græco codice lacunæ quædam ſunt, ita ut appareat hic aliqua deeſſe.*

Atticę plaga,multis inſignita nominibus, Bœotiam disjungit ab Attica. Quocirca (ut ſuperius dixi) Bœotia mari utrinque complexa Iſthmos, tertiæ jam dictæ peninſulæ ſive Cherroneſi efficitur, qui propinqua Peloponneſo loca,& Megaricam ac Atticam comprehendit interius. Ideóque apud veteres ἀκτὴν, id eſt litus appellatam eſſe conſtat,& nomine derivato pro Actica, Atticam eſſe nuncupatam, quoniam maxima illius pars ad mare eſt extenta & anguſta, oblonga verò ſatis & porrecta uſque Sunium ſubjicitur. Has igitur percurremus maritimas repetentes oras,unde digreſſi ſumus. Poſt Crommyonem igitur Scironides Atticis finibus imminent petrę,juxta mare tranſitum non relinquentes. Super eas autem via eſt in Atticam atque Megara ab Iſthmo ducens. Adeò autem magis ac magis via petris propinquat, ut in multis ejus partibus præcipitiū viatori minetur,tam excelſus & tranſitu periculoſus mons incumbit. Hoc in loco Scironis res in monte geſtæ, latronúmque, & flectentes ad terram arbores pinus,fabulis memorantur,quos Theſeus obtruncavit. Ab hiſce locis extremis flantem procelláſque cientem ſævum Caurum produnt, Athenienſes Scironem appellant. Secundum petras illas Scironides Minoa rupes prorumpit in pelagus, Niſæ portum efficiens. Eſt autem Niſæa Megarenſium emporiū,decem

cem & octo ab urbs ſtadiis abſens. duobus utrinque cruribus ad ipſam complicatum,quod olim etiam Minoa vocabatur. Hanc olim ſanè regionem Jones obtinebant, qui & Atticam, cum nondum ædificata forent Megara. Qua ex re poëta horum propriè locorum nuſquam meminit. Verùm cunctos Atticam incolentes Athenienſes appellat,& hos communi comprehendens nomine,Athenienſes putat.Sicuti cum in Catalogo dicit,

Inſignenque urbem muris habitabat Athenas:

Accipiendi Antii etiam qui nunc Megarenſes dicuntur, ut qui in communem vocati eſſent militiam.Ejus rei documento illud eſt, quod antiquis temporibus Atticam & Joniam & Jadem vocabant. Et ipſe poëta dicens,

Hic Bœtii & Iones,

Iliad. ν. *Athenienſes* inquit.Hujus portio & Megarica fuerat ora. Cúmque de finibus Peloponnenſes & Jonas ſæpiſſimè diſceptarent,in quibus & Crommyonia continebatur, inter ſe pepigerunt, ut columnam ſiſterent in eo, ubi profeſſi convenerant loco, qui circa Iſthmum eſt. In qua hic inerat titulus,in parte Peloponneſum ſpectante, *Hæc Peloponneſus, at non Ionia.* In parte verò Megara ſpectante, *Hæc non Peloponneſus eſt, ſed Ionia.* Qui igitur oram deſcripſerunt Atticam, cùm multis in rebus diſcrepent,

in eo conſentiunt ęſtimatione digni, quòd cum Pandionis regis quatuor eſſent filii, Ægeus, Lycus, Pallas, & quartus Niſus: & Attica regio quatuor eſſet in partes diviſa: Niſo Megara ſorte obvenerunt, qui Niſæam condidit. Philochorus ſanè ejus principatum ex iſthmo uſque Pythium pervenire, ſcriptis ſuis prodidit. Andron autem uſque Eleuſinem, campúmque Thriaſium. Cæterùm aliis de hac quadripartita diviſione vario modo loquentibus, hæc ipſa à Sophocle ſuſcepiſſe ſatis eſt. Apud quem loquitur Ægeus,

Pater mihi ut ad hujus terræ litora diſcederem definivit,
Pro grandiori ætate præmia diſtribuens,
Lyco autem adverſo ex latere Eubœæ hortum præbuit.
Verùm Niſo tellurem exemit in Scironis litore.
At Pallas Gigantes educans,
Tellurem in Auſtrum ſpectantem ſorte capit Vir immitis.

Quod igitur Atticæ pars Megaricum ſolum extiterit, hujuſmodi ſignis utuntur. Poſt reverſos Heraclidas diviſione ab eis, eorúmque comitibus Dorienſibus facta, multis ut terram ſuam amitterent evenit in Atticam confugientibus, è quorum numero fuit Meſſeniorum rex Melanthus. Is ab Athenienſibus ſponte rex factus eſt, cùm de proſtrato ſingulari à ſe pugna Bœotiorum rege Xantho victo-

victoriam reportaſſet. Cúmque multis mortalibus referta eſſet Attica, propter conventum exulum, Heraclidæ irritantibus eos maximè Corinthiis & Meſſeniis timere cœperunt. Illis quidem ob locorum viciniam: his autem, quia per id tempus Melanthi filius Codrus Atticę rex erat, adverſus Atticam hoſtilem ductarunt exercitum. Prælio autem victi, aliam quidem amiſere terram, Megaricam verò tenuere, & Megara urbem mœnibus cinxere, hominéſque Dorienſes pro Jonibus fecere. Columnam quoque Jonum, & Peloponneſum confinia habentem delevere. Megarenſium quidem civitas multa fortunę varietate perfuncta eſt, tamen in hanc perdurat ætatem. Habuit & Philoſophorum ſtudia, quos appellavere Megaricos, qui Euclidi Socratis auditori ſucceſſere. Sicut & Phædonem Eleum, Eleatæ ſectæ ſucceſſores excepere, Socratis & ipſum diſcipulum. E quibus extitit Pyrrhon. Sic ab Menedemo Eretrienſi derivati ſunt Eretrici. Eſt autem Megarenſis ager ſicut & Atticus aſper, miniméque ferax, cujus partem ampliorem continent montes, quos Oneos, id eſt Aſinarios vocant, dorſum quoddam à petris Scironiis longè in Bœotiam Citheronémque protenſum, cæterum mare Niſæum, ab Criſſa Alcionide (ſic enim appellatur) ſeparans. Cùm à Niſæa in Atticam navigas, quinque perexiguæ procum-

bunt

bunt inſulę. Dehinc Salamis ſtadia LXX. in longum porrecta, vel ut alii aſſerunt, LXXX. Habet autem ejuſdem nominis urbem. Vrbemque aliam vetuſtam vacuamque in Æginam obverſum atque Auſtrum, quemadmodum & Æſchylus ait: Ipſa Ægina ad Auſtri jacet flatus. Habet & alteram quæ hodie jacet in ſinu, ad locum Iſthmi faciem gerentem, Atticæ contiguum. Alio apud antiquos vocabatur nomine. Nam à quorundam vocabulis heroum Sciras & Cychria dicebatur. Vnde & Minerva Sciras appellatur, & locus alter Atticæ Scira: & Epiſciroſis, quoddam ſacrificandi genus. Et menſis Scirophorion. Inde etiam & Cychriodes ſerpens, de quo dicitur ab Heſiodo, ut ab Cychreo ſit educatus, dein ab Euryclo, quia inſulam vaſtaret fuerit ejectus. Poſtea ab Cerere ad Eleuſinem confugientem, hoſpitaliter acceptum, illius factum eſſe miniſtrum, nomen etiam ab arbore Pitya, Pityuſam adeptam. Æacidæ quoque inſulam nobilitarunt, cujus aliquando ditionem obtinuere, præſertim Ajax ille Telamonius. Accedit quod circa inſulam iſtam Græci Xerxem navali prælio profligarunt, domum timidè fugitantem. Æginetæ etiam non parva ex hoc certamine gloria communiter potiti ſunt, & finitimi facti, & memorabilem exhibentes pugnæ claſſem. Eleuſinę autem fluvius eſt hodie quidem

Boca-

Bocalia, prius autem Bocarus appellatus. Inſulam hoc tempore poſſident Athenienſes, de qua quondam extitit adverſus Megarenſes non parva contentio. Fama eſt Piſiſtratum, ſive, ut alii aſſerunt, Solonem in navium catalogo, poſt verſum illum,

Bis ſenas Salamine rates agit inclytus Ajax:

Deinceps ſcriptum hunc inſeruiſſe,

Stabat agens Actææ ubi conſedere phalanges:

Vt teſte poëta uteretur, inſulam juris Athenienſium à primordio fuiſſe. Quòd ſanè teſtimonium critici nequaquam amplectuntur, cùm multa contra illos carmina teſtimonium afferant. Nam cur Ajax in locatarum navium ſtatione noviſſimus? non autem Athenienſibus adjunctus eſſe videtur, ſed cùm ſubditis Proteſilao Theſſalis, ubi & Ajacis & Proteſilai naves conſiſtebant, & Agamemnon in circumeundo exercitu,

Iliad. C. *Inde Meneſtheum Petei prolem invenit acrem,*
Stant & Athenæi prope docti Martis in armis.
Aſt juxtà ſteterat verſutæ mentis Vlyſſes,
Atque Cephallenum propter manſere phalanges.

Verùm ad Ajacem & Salaminios rurſum, venit ad Ajaces penes ipſos altero ex latere Idomæneus, non autem Meneſthe-

ſtheus. Igitur Athenienſes tali apud Homerum uti videntur teſtimonio. At Megarenſes contrà hunc in modum ceciniſſe,

E Salamine rates Ajax agit atq; Polychna,
Exque Ægiruſſa, Niſæáque, Tripodibúſq;.

Quæ Megarica loca ſunt, è quibus Tripodes, hodie Tripodiſcion appellantur, ubi nunc Megarenſium forum jacet. Aliqui ſanè ex hoc ajunt, quia Poliadis Minervæ ſacerdos caſeum recentem attingere prohibita eſt, cui externus tantum offertur, cùm ea quidem & Salaminio utatur, externam Atticæ Salaminem ajunt haud rectè. Nam qui ex aliis inſulis manifeſtè vicinis Atticę vehitur, offertur, cùm illi qui hujus ritus authores extiterunt omnem qui è Ponto longè advehitur, externum intellexerint. Opinio eſt, Salaminem priſcis temporibus ſeorſum inſtructam per ſe fuiſſe, Megara verò Atticę partem extitiſſe. In Salaminiaco autem litore Attici ſoli & Megarici confinia jacere contigit, duos videlicet colles, quos cornua vocant. Deinde Eleuſin urbs, ubi Eleuſinæ Cereris templum extat: & fanum myſticum, quòd Ictinus apparavit, turbæ theatralis capaciſſimum. Is etiam virginibus Minervæ domicilium in arce condidit, Pericle operis præfecto. Civitas quidem in ipſis connumeratur populis. Dehinc Thriaſius campus patet, & ejuſdem vocabuli ripa & populus.

lus. Dein Amphiala promontorium, cui ſuperimminet latomia, id eſt lapidum excidendorum locus, & ſinus freti ad Salaminem, ad ſtadia duo. Quem cùm Xerxes injecta terra exaggerare conaretur, præoccupante navali prælio, fugam cùm Perſis capeſſere coactus fuit. In hoc tractu duæ ſunt exiles inſulæ Pharmacuſæ, è quibus major ſepulchrum Circes oſtentat. Super hac ripa mons eſt, quem Corydalum vocant, & tribus una Corydalia. Pòſt portus furum, & Pſyttalia inſula deſerta & ſaxoſa, quam Pirȩi portum, dixere quidam. Vicina eſt Atalanta, quo nomine alia eſt ad Eubœam atque Locros. Alia parva inſula, Pſyttaliæ ſimilis. Inde Piræus ipſe in tribubus ſive populis annumeratus. Eſt & Munychia tumulis curvus, in Cherrhoneſi faciem, cavernoſus, tum natura, tum opera dedita, magna ex parte ut habitationes admittat, ingreſſum anguſto habet ore, cui quidem portus terni ſubjacent. Quondā muro vallata Munychia erat, & junctis domiciliis referta, ut Rhodiorum civitas circuitu complectens & Pyræum, & alios portus navalibus plenos, in quibus & armamentarium Philonis opus. Statio ibi navium dignitate inſignis CCCC. capax navium, cùm non pauciores ab Athenienſibus emitterentur. Hoc autem muro, duo ex oppido protracta crura, urbem Piræo conjungunt. Hi fuere longi muri

ſtadio

ſtadiorum XL. longitudine. At murum iſtum bella plurima diruerunt, & Munychię munimentum. Pirę um quoque portum in habitaculorum anguſtias contraxerunt, & ædem Jovis Salvatoris. Porticus ipſa templi admirabiles habet tabulas, clariſſimorum opera artificum. Impluvium autem ſpectabiles habet ſtatuas. Cæterùm longi muri diſſipati fuerunt, primum quidem Lacedęmoniis amolientibus, poſtea verò Romanis. Qua tempeſtate Sylla & Pirę um, & oppidum per obſidionē expugnavit. Vrbs ipſa ſaxum eſt in plano quaquaverſum habitato, quo in ſaxo vetuſtum Minervæ templum Poliadis ſurgit, in quo lucis inextinctę lychnus eſt, & virginū domus quam Ictinus condidit, ubi Palladium eſt ex ebore perfectum, opus Phidiæ. Sed enim cùm tot & tantæ hujus civitatis longè lateq; decantatæ laudationes occurrant, plura eloqui vereor, ne inſtitutę deſcriptionis propoſitum egredi contingat. Id nanque mihi evenit, quòd Hegeſias refert, cùm oculis ſubjectam cerneret arcem,

Tridentis ipſe ſignum aſpicio, aſpiciens
Eleuſinen divinorum ſacer vates fio.

Illud λεωκόρειον, id eſt cæſarum à Leopatre puellarum ſacrarium, hoc Theſei ſanum. Non licet explicare ſingula (Attica enim deorum eſt) loca ipſa poſſidentium, & parentum heroum. Hic quidem unius in arce ſigni mentionem fecit.

Polemon autem ſcriptor orbis de ſacris donis in arce poſitis, quatuor conſcripſit volumina. Similis de reliquis urbis partibus ratio contingit, & agro. Eleuſinen præfatus unam ex populis ſeu tribubus centum & ſeptuaginta, addunt nonnulli quatuor. Aliorum nullum prorſus nominavit. Habent ſi non cuncti, at permulti fabuloſos, & quidem complures ſermones ac hiſtorias. Sicut Aphydna quidem Helenæ rapinam à Theſeo commiſſam, & eam à Caſtore atque Polluce depopulatam, receptámque ſororem. Marathon verò contra Perſas prælium, Rhamnus autem Nemeſeos ſtatuam, quam Diodoti opus plerique dicunt, aliqui verò Agoracriti Parii, quæ ex magnitudine & pulchritudine perfecta magis ac magis eſt, & cùm Phidiæ operibus æmulatione contendit. Eodem modo & Decelea arx & receptaculum Peloponnenſibus in bello Decelico. Phyle etiam, per quam in Piræum Thraſybulus populum, & ex Piræo traduxit in urbem. Sic & de pluribus aliis referre licet. Permulta etiam de Leocorio facta commemorat, Theſei fano & quæ Lyceum habet & Olympica, quam ſemifactam rex morte præreptus dimiſit, antequam donum offerret. Similiter & Academia & philoſophorum horti, & cantorum receptaculum, & porticus, varia & templa per urbem, quæ omnia artificum habebant opera.

pera. Amplior autem eſſet oratio, ſi quis ædificandæ urbis authores perſcrutetur, accepto à Cecrope initio. nec enim omnes eodem aſſerunt modo. Id autem ab eis nominibus manifeſtum eſt. Nam ab Actæone Acticam dicunt, Atthidem verò & Atticam ab Attide Cranai filia, à quo & inquilini Cranai vocantur: Mopſopiam verò à Mopſopo, Joniámque à filio Xuthi Ione: Poſidoniam, ſive Neptuniam, & Athenas à Poſidone ſive Neptuno & Athena, id eſt Minerva, appellationem deorum ſortitam. Dictum eſt quòd hoc in loco gens Pelaſga videtur eſſe verſata, quódque Pelaſgi ab Athenienſibus propter illum errorem ſint appellati. Quo verò major eſt circa res præclaras honoris aviditas, quóque plures fuere, qui eas ſcriptis commendavere, eo major eſt redargutio, niſi quicquam contineat hiſtoriæ. Sicut in fluviorum aggregatione ridere Callimachus inquit, ſi quis ſcribere audeat Athenienſes virgines,

Dulce ac purum Eridani haurire vinum,

A quo & pecora ſe abſtinerent. Sunt igitur lucentis aquæ potuique ſuaviſſimæ, fontes (ut ajunt) extra portas quas Diocharis appellant juxta Lycæum, anteam copioſæ atque pulcherrimæ fons aquæ propè egregio conſtructus ornamento fuerat. Qui ſi hodierno tempore nuſquam eſt, quid nam eſſet miraculi, ſi

 pri-

priſcis annis abundans & lucida cùm eſſet, adeò ut etiam amnis fieret, poſteriori mutata ſit ætate? In tot igitur ac tantis immorari non licet. Nec verò ſilentio ita præterire, ut quorundam ſaltem ſummam memoria non complectar. Satis erit hæc adjeciſſe, quòd (ut Philochorus memoriæ prodidit) cùm regionem ipſam Cares quidem à mari, Bœotii verò à terra populatoribus vaſtabant, quos Aones vocitabant, Cecrops primum multitudine in civitates XII. habitandas digeſſit: quarum nomina Cecropia, Tetrapolis, Epacria, Decelea, Eleuſis, Aphydna, ſive ut alii plurali numero Aphydnæ, Thoricus, Brauron, Cytherus, Sphettus, Ciphcſia, Phalerus. Theſeus verò poſtea duodecim illas in hanc unam congregaſſe civitatem denuo memoratur. Athenienſes quidem regali prius gubernabantur imperio, in popularem poſtmodum tranſiere ſtatum, invadentibus inde tyrannis Piſiſtrato ejúſque filiis. Cùm demum paucorum dominatus eripuiſſet, & CCCC. & XXX. tyrannorum, quos Lacedæmonii impoſuerant, hos quidem exturbavere facile. Et popularem potentiam tutati ſunt, quoad Romani civitatem potentia ſua poſſederunt. Nam ſi parvo quodam tempore Macedoniorum regum vim illatam coacti habuere, eandem tamen gubernandi formam integram ſervavere. Quidem ſane tradunt, ea tempeſtate per annos decem

cem illos optimo ſtatu gubernaſſe, qua Macedonum principi paruere Caſſandro. Hunc enim virum cum aliis in rebus vehementior tyrannus eſſe videretur, certè in Athenienſes benignam exercuiſſe mentem conſtat. Ex quo parentem ſibi civitatem accepit. Demetrium nanque Phalereum ex civibus præfectum, impoſuit Theophraſti philoſophi familiarem, qui non modò popularem non deſtruxit potentiam, ſed etiam melius rectiúſque reſtituit. Documento ſunt illius viri commentaria, quæ de iſta republicâ ſcripta reliquit. Verùm tantum invidia valuit, & in paucos odium & inimicitia, ut poſt Caſſandri obitum in Ægyptum fugere coactus ſit. Inſurgentéſque ſtatuas ejus plures ccc. detractas conflavere: quódque eſt indignius, adjecere quidam, in matulas. Romanus igitur ſenatus eos popularem ſtatum agentes accipiens, proprias ipſis leges inſtitutáq; ſervavit, & libertate donavit. Verum Mithridatico ingruente bello, rex ipſe quos voluit ei tyrannos inſtituit. At potentiſſimum Ariſtonem, qui civitatem ipſam violenter afflixerat, Sylla Romanorum Imperator expugnatum obſidione hominem, in poteſtatémq; redactum ſupplicio affecit, & civitati veniam tribuit. Quę in hodiernum diem uſq; libertate fruitur, eámq; Romani magnis dignantur honoribus. Poſt Pirçum autem portum Phalerius eſt populus in lito-

re propinquo. Dehinc Halimuſii, Æxones Halienſes ſive piſcatores, Æxonii, Anagyraſii. Inde Orei, Lampirei, Æginenſes, Anaphlyſtii, Azenenſes. Hi quidem populi uſque ad Sunium promontorium ſunt. Inter hos verò, quos dixi populos, longum eſt promontorium, Zoſter appellatum, primum poſt Æxoneas. Dein aliud poſt Thoreos, Aſtypalea. Ante illud jacet inſula Faura. ante aliud Eleuſſa. Ad ipſos etiam Æxoneas Hydruſſa. ad Anaphlyſtios autem Panos templum eſt, & aliud Veneris Coliadis. Quem ad locum naufraga enataſſe ſpolia, ferunt, è claſſe ultima Perſarum, qui ad Salaminam navali prȩlio decertarunt. De quibus & Apollinem oraculum edidiſſe conſtat,

Coliades ſanè mulieres remigiis horrebunt.

E regione autem horum locorum Belbina jacet inſula, non admodum ſemota, & vallum Procli. Plurimæ verò harum cultoribus ſunt vacuæ. Vbi autem promontorium Sunii flexeris, Sunius eſt populus dignitate præſtans. Dehinc Thoricus. Dehinc Potamus, id eſt fluvius populus (ſic enim appellatur) unde & incolæ Potamii dicti. Poſt Praſia, Sterea, Brauron, ubi Brauroniæ Dianæ ſacellum eſt. Myrrhinuſa, Probalinthos, Marathon, ubi Miltiades copias funditus dedit in ſtragem, quæ ducem Datim Perſicum ſecutæ fuerant, non expectatis La-

Hic quædam deſiderantur.

cedæ-

cedæmoniorum auxiliis, tardius ob rotundam lunam profectis. Hic, ut poëticis traditur fabulis, Theſeus Marathonium mactavit taurum. Secundùm Marathonem autem Tricorythus. Dehinc Rhamnus Nemeſeos templum habens, Dein Pſaphis Oropiorum. Hic ſitum eſt Amphiarai oraculum quondam venerabile. Vbi *Amphiaraum fugitantem* (ut Sophocles inquit) *ſciſſa Thebana tellus hauſit, ipſis cum armis, curruque quadrijugo*; Oropus profectò ſæpenumero in controverſiam certamenque pervenit. In confinibus enim Atticæ ac Bœotiæ ſitus eſt. Ante hoc litus autem ad Thurium & Sunium jacet Helena inſula, aſpera quidem & ſolitaria, prolixa ſtadiorum LX longitudine. Ejus mentionem à poëta factam eſſe ajunt his in verſibus, ubi Alexander Helenam alloquitur;

Nec cum te rapiens primùm è Lacedæ- Iliad. γ.
mone pulchra
Pontivagis ratibus Cranao me in litore
junxi.

Hanc enim inſulam dicit Cranaam, quæ hoc tempore Helena vocatur, quoniam in ea coierint, & commixtio facta eſt. Poſt Helenam verò Eubœa finitimo accumbit litori longa ſimiliter & anguſta. Et pro ejus longitudine continenti appoſita, ſicut Helena. A Sunio ſanè ad Auſtrale Eubœæ promontorium, quod

litus album vocant, navigatio eſt ſtadiorum ccc. ſed de Eubœa in poſterioribus dicetur. Populos verò Atticæ in agro mediterraneo explicare longum eſſet, tanta eorum multitudo eſt. E montibus maxime nobiles Hymettus, & Brileſſus, & Licabettus, & Parnes, & Corydalus. Effoſſio autem marmorum pulcherrimorum, ex ora Hymetita, & Helice penes urbem eſt. Hymettus quidem mel gignit optimum. Argentifodinæ ſanè regionis Atticæ initio quidem exiſtimatione dignæ, hodie autem defecerunt. Ipſi artifices veteres quiſquilias, & ſpurcitiam recoquentes, purgatum ex illis argentum adhuc inveniebant, cùm antiquiores illis imperitè fornaculis uterentur. Mel autem Atticum cuncta bonitate ſuperat: eo verò longè prętantius illud eſſe dicitur, quod ad argentarias gignitur. Quod quidem etiam ἀκάπνιστον, id eſt, à fumo purgatum ajunt, quodam apparitionis modo. E fluviorum numero Cephiſus eſt, è Trinemiis originem ducens, per plana verò fluens. Vbi Gephyra, id eſt, pons adeſt, & accolæ Gephyriſmi propter dicacitates atque convicia. Is per crura murorum in Piræum uſque perductus, Phalerium ingreditur pelagus, magnaque ex parte torrentis inſtar labitur, æſtivo penitus diminutus tempore. Talis item Iliſſus eſt, ex altera urbis parte currens ad litus, id eſt è locis ſuper Agram & Lycæū ac fontem quem

in Phædro Plato collaudavit. De Attica quidem hæc. Deinceps eſt Bœotia, de qua verba facturum, gentibúſq; finitimis repetere quædam oportet, quorum facta ſuperius eſt mentio declarandarum rerum gratia. Dicimus autem ripam ipſam è Sunio uſque Theſſalonicam in Septentrionem porrigi, cùm mare ſupernum in Orientem declinet. Loca verò quæ ſupra in Occaſum jacent, uti faſcias quaſdam per totam oram invicem extentas. E quibus prima eſt in agro Megarenſi, quæ Orientalem inſtar faſciæ protendit partem, è Sunio uſque Oropum, & illius regionis ripam. Oram autem Occidentalem, atque iſthmum, & mare Halcyonium, ad fontem uſque Creuſam. Secunda Bœotia eſt ab Ortu in Occaſum projecta, faſcia quædam ab Euboico mari ad Criſſæi ſinus mare, æqualis quodammodo longitudine ad Atticam; vel minor in longum, verùm agri virtute longè præſtans. Ephorus ſanè & hoc in loco Bœotiam finitimis gentibus excellentiorem eſſe demonſtrat. Et quod ſola triplici alluitur pelago, & pluribus abundat portubus. In ſinu quidem Criſſæo & Corinthiaco delata ex Italia & Sicilia & Africa mercimonia excipit. E partibus autem Eubœam ſpectantibus ad utrunque latus Euripi, divoſo litore, hoc quidem ad Aulidem agrúmque Tanagræ vergit, illud autem

ad Salganeum & Anthedonem continuum eſt mare, quod Ægyptum & Cyprum & inſulas ſpectat. Et illud quod Macedones & Propontidem & Helleſpontum proſpicit. Addit etiam quod ejus partem Eubœam quodammodo Euripus efficit, ſic anguſtus ut ipſi Bœotiæ ponte ad duorum jugerum menſuram conjungatur. Hujuſmodi laudibus regionem ipſam extollit. Et ad imperandum natura quidem comparatam eſſe. Educatione verò & diſciplina nequaquam uſos illius prȩſides, qui licet rem proſpere quandoque geſſerint, tamen ne parum quidem temporis perdurarunt. Sicuti documento extitit Epaminondas. Vbi enim ille mortem oppetiit è veſtigio principatum amiſere Thebani, eo tantum deguſtato. Cujus rei cauſa fuit, quia conſuetudinis & familiaritatis cum hominibus habendæ rationem neglexerunt, ſolius duntaxat virtutis bellicæ curam ſuſcepere. Adjiciendum etiam, quam ob cauſam cum Græcis ea potiſſimum ratio utilis eſt. Quandoquidē cum barbaris violentia ipſa eſt affabilitate potentior. Enimvero Romani prioribus ſeculis adverſus nationes agreſtiores belligerantes, hujuſmodi ſuavitatis diſciplina nequaquam indigebant. Ex quo autem adverſus manſuetiores populos tractare bella cœperunt, huic ſeſe applicantes ritui moribuſque degendi, cuncta ſuo ſubdidere,

regno. Cum verò Bœotiam prius Barbaræ gentes incolerent, Aones, Temmicéſque è Sunio profugæ, vagique Leléges, & Hyantes, denique Phœnices Cadmi comites regionem tenuerunt, qui arcem Cadmæam muro vallavit, & regnum ſuis poſteris, nepotibuſque, reliquit. Illi porrò arci Cadmeæ Thebas muro conjunxerunt, regnúmque conſervarunt, plurimorum Bœotiorum imperium adepti, quoad Epigoni exercitum induxerunt: horum ætate parvo deficientes tempore, rurſus Thebas repetierunt. Similiter à Thracibus & Pelaſgis ejecti, in Theſſalia regnum collocavere, cum Arnæorum multi temporis ſocietate, unde Bœotici vocati ſunt omnes. Poſtea in patriam reſtituti ſunt, cum Æolica jam parata claſſis eſſet ad Aulidem Bœotiam, quam in Aſiam Oreſtis filii mittebant, & Bœotiæ agrum Orchomenium adjunxiſſent. Nam prius nulla erant communione conjuncti, nec Homerus eos Bœotiis annumeravit, ſed Minyas ſeorſum nuncupat: hi cum illis ejecerunt quidem Pelaſgos intra Athenas, à quibus civitatis portio Pelaſgica vocatur, ſub Hymetto ſua collocantes habitacula, Thraces verò ad Parnaſum, Hyantes verò Phocenſem urbem Hyan incoluere. Memoriæ prodidit Ephorus, Thraces factis erga Bœotios induciis, noctu incurſationes egiſſe. Cúmque ſecurius & negligentius expe-

ditionem agitarent, perinde ac pace jam facta, eos verò Bœotii propulſaſſent, quererenturque quòd inducias violaſſent, illi non violaſſe reſponderunt. Die enim pepigiſſe, noctu autem incurſaſſe. Vnde vulgatum eſt proverbium, Thracium commentum. Verùm durante adhuc bello, abiiſſe Pelaſgos, captandi oraculi gratia, abiiſſe etiam Bœotios. Igitur redditum quidem Pelaſgis oraculum, dicere inquit non poſſe. Cæterùm Bœotiis eos ab ipſa occiſa vate, & impietate fœlices fore, & rem proſperè geſturos. Æditŭos autem exiſtimaſſe vatem Pelaſgis generis propinquitate gratificatam. Nam & fanum initio Pelaſgorum extitit. Hunc in modum interpretatam corripientes mulierem, in ignem injeciſſe, animo vertentes ſive illa malitiosè feciſſet, ſive non, utramque in partem rectè ſe habere. Si quidem fallax edidiſſet oraculum, eam ſupplicio affectam: ſin verò malitioſe nihil edidiſſet, eos imperata patraſſe. Præfectos autem fani, perpetratores illos ut injudicatos occiderent, & quod amplius eſt in templo, non approbaſſe. Rem verò in judicio conſtituiſſe, ad ipſaſque ſacerdotes citaſſe. Eæ autem prophetiſſæ ſunt, quæ è tribus reliquæ ſuperant. Illis autem dicentibus, nuſquam legem eſſe qua mulieres jus dicerent, aut judicium facerent, electos etjam aſſumpſiſſe viros, pari cum mulieri-

bus

bus numero. Viros igitur abſolviſſe, ac mulieres damnaſſe. Paribus autem ſuffragiis exiſtentibus, viciſſe ſuffragia quæ abſolverunt. Ex hoc autem apud Dodonem viros ſolis reſponſa dare Bœotiis. Ipſas autem prophetiſſas, oraculum interpretantes, contra quod deus ipſe Bœotiis imperet, diſſerere tripodas apud eos collectos ad Dodonam mittere quotannis, jamque hoc efficere. Semper enim ex suſpenſis tripodibus aliquem nocturno diripientes tempore, & veſtibus occultantes, quaſi clanculum, tripodes afferre Dodonam. Poſtea Æolicæ deducendæ coloniæ, Penthilo auxilium attulerunt, plurimos ex eorum numero ſimul emittentes, adeo ut Bœotia nuncuparetur colonia. Poſterioribus annis bellum juxta Platæas geſtum, agrum eorum magna vaſtitate afflixit. Suis inde rebus reparatis, iterum eo potentiæ conſcenderunt, ut de Græciæ principatu Thebana civitas decertaret, duobus prœliis Lacedæmone ſuperata. In ipſa vero pugna cadente Epaminonda, ea de ſpe falli deciderunt. Tamen pro Græcis contra Phocenſes communis templi ſpoliatores bellum ſuſcepere. Verum hoc ex bello contracta calamitate invadentibus Græciam Macedonibus, ipſi per ſe urbem, funditus delatam amiſere, quam inde refectam mœnibus recuperarunt. Ex eo tempore rebus in pejora ſublapſis ad hæc uſque tempora,

ra, ne mediocris quidem pagi formam retinet. Reliquæ etiam urbes pari ſeſe ratione habent, præter Tanagram atque Theſpias. Nam hæ ſatis commodæ permanent pro illorum comparatione. Deinceps ſanè de regionis ſitu facienda eſt expoſitio, initium ab eo quod Eubœæ oppoſitum eſt litore ſumentibus, quod Attico ſolo continens eſt. Principium autem eſt Oropus, portúſque ſacer quem Delphiniũ vocant, contra quem antiqua jacet Eretria, in Eubœa, navigationem LX ſtadiorum habens. Porrò poſt Delphinium eſt Oropus ſtadia intra XX. Contra hunc verò eſt hujus temporis Eretria. Navigatio ad eam eſt ſtadiorum XL. Deinde Delium Apollinis templum eſt, quod è Delo profecti condiderunt. Tanagræorumque caſtellum eſt, diſtans ab Aulide ſtadiis XXX. Ubi prælio deprehenſi Athenienſes effuſa fuga terga verterunt. Inter fugitandum autem, Socrates philoſophus, miles pedeſter Xenophontem Grylli filium conſpicatus ex equo prolapſum, humique jacentem, cum equus longè abiiſſet ab oculis, eum ſublatum humeris complura per ſtadia exportavit tutum in locum, donec quieſcente fuga ſalutem ille comparavit. Porrò eſt portus magnus, quem profundum vocant portum. Dein Aulis lapidoſa ſanè ora, & Tanagræorum vicus. Portus ſanè eſt quinquaginta capiens naves. Quocirca Græcorum claſſem

magno

magno in portu concendiſſe, ſimile veri dixerim. Euripus quoque ille Chalcidis propè conſiſtit ab Sunio ſtadia abſens LXX. Superque illo pons duorum imminet jugerum (ut ſuperius retuli) utrinque autem turris inſtat, una quidem ex Chalcide, altera verò ex Bœotia, ad ipſamque fabrefacta fiſtula eſt. De ipſo etenim Euripi refluxu, tantum ſolummodo dicere ſatis eſt, quod die quolibet ac nocte ſepties curſum tranſmutat, cauſa verò alibi ſcrutanda eſt. Prope quidem locus eſt ſublimis cognomento Salganeus, ab Salganeo cognomentum aſſecutus ibi ſepulto. Is homo fuit origine Bœotius, qui ſeſe navigantibus è Malea hoc mare Perſis ducem præſtitit. Ipſum verò claſſis præfectus Metabates priuſquam Euripum attingeret occidit. Suſpicabatur enim præ malitia claſſem eò fraude illum conjeciſſe, & anguſtum in mare minimè pervium induxiſſe. At ubi intellexiſſet falſum ſe Barbarus ille pœnitentia ductus ipſum claſſis ductorem indigna cæde peremptum cernens, honore ſepulturæ decoravit, Græa quoque Oropo vicina eſt, & Amphiari ſacellum, & Narciſſi Eretriæi monumentum, quod taciturnum vocant, quandoquidem prætereuntes ſilentia tenent. Quidam ipſam ajunt eſſe Tanagram. Eadem verò eſt paſtoria, quæ & Tanagrica. Tanagræi quoque Gephyrei, id eſt Pontani dicuntur. E Gnopia

au-

autem Thebana huc tranſlatum Amphiarai templum eſt. Mycaleſſus etiam Tanagræ vicus eſt, vicinus quidem viæ Thebanæ Chalcidem ducenti, quem lingua Bœotia Mycaletum vocant. Similiter Harma, id eſt currus Tanagræi juris eſt pagus ad Mycaletum deſolatus, qui ab Amphiarai curru nomen adeptus eſt: alter ab eo Harmate, quod quidem in Attica eſt, tribus videlicet quædam ex Atticæ populo Tanagræ ſimilis. Hinc verò ortum illud eſt proverbium, Quando par Harma, id eſt, currũ fulguraverit, fulgur aliquod obſervantibus Pythicis vatibus, quaſi ad ipſum intuentibus currum. Eoq; tempore ſacrificium Delphos mittentibus, cum fulgura cernant. Obſervabant autem ad menſes tres, ſingulis menſibus tres dies, noctéſque totidem, è Jovis fulguralis foco qui eſt in muro inter Pythium & Olympium. De Bœotio verò Harmate ſive currù, hic rumor eſt. Ajunt quidem nonnulli corruente de curru Amphiarao, currum ipſum inanem ad locum illum, cognomen ipſi loco detractum eſſe, ubi nunc ejus ſacellum extat. Alii verò ferunt, Adraſto fugam capeſſente, currum eo in loco fuiſſe confractum, ipſum autem Arionis ope ſalutem comparaſſe. Philochorus autem refert ipſum à ruſticanis ſervatum evaſiſſe, quam ob cauſam eos ab Argivis in civitatis ſocietatem devocatos. Cæterum Tanagra, Argos è

The-

Thebis deſcendenti à læva ſita eſt, Hyrrhia verò è dextra. At Hyrrhia ipſa hoc tempore agri Tanagræi eſt, quæ prius Thebani ſoli fuerat. Vbi de Hyrrhiæo fabulæ confictæ ſunt, & de Orionis procreatione. Quæ (ut Pindarus in Dithyrambis cecinit) penes Aulidem jacet. Quibuſdam ſanè Hyrrhiam Hyſias dici placet, in Aſopi vicina ſub Cithærone penes Erythras in mediterranea, quò Hyrrhiæi coloniam deduxerunt. Eam Antiopę pater Picteus ędificavit. In agro etiam Argivo ſunt Hyſiæ, ab iis Hyſiatæ dicti fuerunt, ab his verò Erytharum urbe, colonia ſunt Erythræ in Joniam deducta. Vicus etiam Tanagræ Eleon à palude nominatus. Secundum Salganeum autem urbs eſt Anthedon portu prædita Bœotii litoris, in Eubœam ſpectantis extrema, ſicuti poëta inquit,

Anthedonáque inde ſupremam. *Iliad. B. in Catalogo.*

Progredienti præterea paululum, duę Bœotiorum urbes exiles occurrunt; è quibus eſt Larymna, pręter quam Cephiſus labitur, ulteriúſq; alię eo nomine, quo tribus Atticæ. Ad tractus verò hujus ripani, Ægas jacere dicunt in Eubœa ſitas. In quibus locatum eſt Ægei Neptuni templum, cujus memoriam ſuperius fecimus. Diſtant autem ab Anthedone Ægæ c & xx ſtadiorum intervallo. Ab aliis verò locis multo ac multominus. Templum ſanè ipſum excelſo in monte ſitum

eſt,

eſt, ubi etiam aliquando fuit civitas. Juxta Ægas quidem Orybę ſunt. In Anthedonis autem ora, mons eſt Meſapius, à duce Meſapo hominatus: Qui adventatus in Japygiam, à ſe Meſapiam appellavit regionem. Hoc in loco facta dicuntur quæ de Anthedonis filio Glauco fabulæ vulgaverunt, quem in balænam transformatum ajunt. Non procul autem ab Anthedone locus eſt facrati ſigna, decoremque ſervans, urbiſque veſtigia retinens, quem Iſum vocant prima correpta ſyllaba. Exiſtimant verò quidam hunc in modum ſcribi oportere,

Locus Homeri Iliad. 6.

Divinámque Iſan, Anthedonáque inde ſupremam.

Producentes ſyllabam primam poëtice metri cauſa, ἀντὶ τοῦ, νίσαν τὲ ζαθέην, Pro eo quod eſt, Divinam Niſam. Niſa enim nullibi terræ Bœotiæ videtur ut inquit Apollodorus in navium expoſitione. Ideo non eſſe niſi ipſam Niſam, ſic dixit. Iſos enim civitas in Megarica terra fuit, illic deducta à * Dronis hodie verò delata. Aliqui ſcribunt, Creuſan divinam: eam accipientes, quæ hunc Creuſa dicitur. Theſpienſium emporium, in Criſſæo poſitum ſinu. Alii, Divinaſque Pharas. Eſt autem Tetracomæ, id eſt, quaternos habentis pagos illius quę circa Tanagram eſt, Heleonem videlicet, Harma ſive currum, Mycaleſſum, Pharas. Nam & hoc ſcribunt, divinam Niſam. Heliconis

** De eſt aliquid.*

autem vicus eſt Niſa. Ora quidem maritima ex adverſo Eubœæ talis eſt, tractus verò deinceps mediterraneus campeſtria, cava undique omnibus aliis ex partibus habet, quem includunt montes, ab Auſtro quidem Attici, ab Aquilone verò Phocenſes. Ab Occaſu autem in obliquo Cithæron incidit, paululum ſupra Criſſæum mare. Initium habet montibus Megaricis & Atticis contiguum, inde in campos flectitur Thebana deſinens in ora. Campeſtris hæc regio partim ſtagnat, ex infuſis in eam fluviis aut incurrentibus, & inde effluentibus. Pars verò exiccatur, & multifariam colitur, propter agri fertilitatem. Cùm vero cavernoſa & in profundum foraminoſa terra ſit, ingentes perſæpe terræmotus efficiuntur, qui hic quidem meatus obſtruxerunt, illic aperuerunt alios uſque in ſuperficiem, alios per cuniculos. Contingit ſanè & aquis, ut aliæ quidem per ſubterraneas concavitates labentes perferantur, aliæ per ſuperficies ſint, ſive fluviatiles ſint, ſive lacunares. Aggeſtis autem & obſtruſis in profundo meatibus contingit, ut lacus uſque ad habitabiles locos creſcant. Vnde & urbes abſorbentur & oræ. Iiſdem verò apertis vel aliis deteguntur, eoſdem quoque locos quandoque navibus, quandoque pedibus permeari. Et eaſdem urbes nunc quidem lacubus vicinas, nunc autem ab illis remotas jace-

re,

re,idque dupliciter fit. Aut enim urbes in monte permanent, quando aquarum incrementum inundatione aquæ ſuperinfunditur amnis, propter habitaculorum vel altitudinem, vel diſtantiam, aut tranſmigrationem, & ſolitudinem, quando appropinquante periculo liberationem captent timoris, multoties loca tranſmutent vel longè, vel in excelſa. Sequitur illis hoc modo domicilia permutantibus, ut eadem conſervent nomina, quæ prius *verè dicebantur, interdum verò non habent propter locorum caſum. Platæas enim urbem à latitudine remorum appeltam probabile fit, & Platæenſes & remigationis quęſtu victitantes. Cæterùm hodie procul à lacu habitantes, nequaquam adhuc ita proprie poſſunt appellari. Helóſque & Heleon & Heleſium, à palude vocatę ſunt urbes, quoniam paludibus finitimæ ſitæ fuerant. Nunc autem nequaquam modo ſimili ſeſe omnes habent, vel ſeorſum poſitis domiciliis, vel lacu vehementer ad ima decreſcente, effluentibus poſtmodum aquis. nam & hoc eſt poſſibile. Indicio huic rei eſt Cephiſus, maximè lacum Copaidem implens. Nam cùm lacus ipſe creſcit, ne Copæ urbs demergatur, diſcrimen ingruit. Quod & poëta nominatim ait. Et ab ea civitate lacus ipſe nomen adipiſcitur. Juxta lacum terræ hiatu facto penes Copas alveum ſub terra ab ſtadiis xxx reſeravit, quo receptus

* ἐτύμως.

ceptus eſt fluvius. Inde in ſuperficie perrupit ad Larymnam agri Locrenſis, de qua ſuprà. Nam hæc altera eſt à Bœotia illa mari vicina; cui ſuperiorem illam adjecere Romani. Locus ipſe Anchoe vocatur. eſt & ejuſdem nominis lacus. Hinc autem Cephiſus excurrit in mare. Tunc igitur cedente incremento, quies incolis facta fuit, exceptis, quas jam abſorpſerat aqua, civitatibus. occluſis verò inde rurſus meatibus, metallorum Cretæ ſcrutator Calcidenſis homo obſtruſa purgare deſinit, coorta inter Bœotias ſeditione, licet jam permulta exiccata fuiſſent (ut ipſe in Epiſtola ad Alexandrum aſſerit) in quibus antiquum Orchomenon habitari putaverunt aliqui. Aliqui verò Eleuſinem & Athenas apud Tritonem fluvium, idque regnante Cecrope, cùm Bœotiam ditione ſubactam haberet, quę tempeſtate illa vocabatur Ogygia. Iſtas autem inundatione poſt modum, ac diluvio extinctas eſſe fama eſt. Apud Orchomenon etiam ajunt ruptam terrã per hiatum, Melanémq; fluvium hauſiſſe, qui per plagam Haliartiam labitur. In qua ab illo palus efficitur, arundines tibicinarias procreans. At hic omnino evanuit, ſeu chaſma illum in occultos diffuderit meatus, ſeu Haliarti paludes atque lacus ipſum abſumant. A quibus poëta herboſum vocavit agrum *Herboſum dicens Haliartum.* Hi quidem amnes ex Phocenſi- *Iliad. C.*

bus

bus deſcendunt montibus. E quibus Cephiſus è Lilæa urbe Phocenſi ortum accipit, ut ab Homero quoque dictum eſt,

Ibidem. *Quique Lilæam habitant Cephiſi in fontibus almi.*

Ipſe autem per Elatæam labitur, quæ inter Phocenſes urbs eſt ampliſſima. Et per Potamios & Phaneteos etiam Phocenſes civitates haud planè magnas. Deinde in Cheronæam terræ Bœotiæ progreditur. Poſtea Orchomeni & Coroniacum ſolum in Copaidem exiit lacum, Permeſſus item & Holmeus ex Helicone fluentes, in unúmque permixti, in eundem Copaidem lacum penes Haliartum incurrunt. Permagnus eſt igitur ſtadiorum LXXX & CCC circuitum habens. Ejus autem eruptiones nuſquam patent præter excipiens Cephiſum chaſma atque paludes. Inter jacentia latè prata Triphylia eſt, & Copais, mentionem faciente Homero,

Iliad. 1. *Quique habitabat Hylem, opibus ſtudioſus habendis.*

Et proprior lacui, quem dat Cephiſus inundans.

Nec Copaidem lacum dicere vult (ut nonnulli rentur) ſed quam accentu in extrema pronuntiant ſyllaba, ὑλικὴν uti λυελκὴν, à propinquo vico, quem Hylas, ſicut & Lyras & Thyra & appellant. Nec vero ſcribendum eſt Hydem, quomodo quidam,

Qui-

Quique habitabat Hydem:

Quæ quidem in Lydia jacet, ſub Tmolo nivali in pingui Hydæ populo, at illa Bœotio in agro ſita. Itaque ad illud & propior lacui, quem dat Cephiſus inundans ſubdit, Et penes alii habitabant Bœotiis. Ille quidem magnus eſt, nec in Thebana plaga & parva, Illinc per vias ſubterraneas refertus, jacénſque in Thebarum & Anthedonis medio. Homerus autem ſingulari profert numero, primam nonnunquam producens ſyllabam, ut in navium Catalogo,

Atque Hylen Peteonémque.

Poëtica licentia, quandoque verò brevians, ut,

Ajaci clypeum Tychius conſtruxerat olim Iliad. κ.

Cultor Hyles, habitus cerdone peritior omni.

Vbi etiam nonnulli depravate ſcribunt ὕδῃ ἔνι, id eſt cumltor ydes. Non enim Ajax è Lydia clypeum afferri ſibi juſſerat. Lacus Locorúmque ordinem deinceps, inquit, comprehendere, manifeſte eſt difficile * in tótque & obſcuris plurimis ac mediterranea plaga nullibi è deſcribendi ordine excidere. Litus profecto hanc prerogativam habet. Notiora quidem loca ſunt, & mare locorum ſeriem melius exponit. Ideo nos inde conamur explicare, hic illud omittentes, dinumerationémque opponentes quod utile ſit nobis, ab illo

* Locus hic mancus eſt, & corruptus etiam in Græco.

illo prorſus omiſſum * inchoat enim & de Aulide de quibus diximus. Schœnus autem ora eſt Thebana in via qua Anthedonem itur, abeſtque à Thebis ſtadio L. per quam quidem Schœnus fluvius labitur. Scolus verò pagus eſt in ora Aſopia ſub Cithærone ſedes injucunda atque aſpera. Indéque natum proverbium eſt;

Ad Scolon neque ipſe vades, neque alteri comes ibis.

Ex eo quoque loco deductum Pentheum diſcerptum fuiſſe, memoriæ proditur. Ex Olyntho etiam vicinis urbibus huic ſimilis nomine Scolus erat. vulgatum etiam eſt quod ad Aſopum accolæ, & vicus quidam in Helaclea. Trachinia Scolus vocatur. Quam prætetfluit Aſopus amnis, quódque in Sicyone alius Aſopus eſt; & finitima plaga Aſopia; per quam & alii labuntur hujus nominis fluvii. Eteonus autem nomen ſuum in Scaphlas tranſmutavit. Eſt & hic Aſopiæ terræ locus. Nam & Iſmenus & Aſopus per campum fluunt juxta Thebas. Eſt verò & Dirce fons & Potnia, unde ea quę de Potnieo Glauco fabulę vulgant, ut illum Potniades diſcerpſerint equæ non longè urbe. Cithæron item prope Thebas finitur, penes quem Aſopus currit, inferiora ejus alluens, & Paraſopios faciens accolas, in vicos complures diviſos, cunctóſque Thebanę civitati addictos. Alii autem & Scolum & Eteonum & Erythras in Platæarum

Et hic contextus lacerus eſt.

rum ſolo eſſe dicunt, & revera penes Platæas & Tanagram exeunt. In Thebanis quoque finibus extant Therapnæ, & Teumeſus, quem multis verſibus ornavit Antimachus, cum multas (quæ illi quidem nequaquam adſunt) virtutes enumerarit,

Eſt parvus quidam tumulus pulſatus ab auris.

Et reliqua, notum eſt carmen. Theſpia, ſeu ut nunc Theſpiæ, quandoquidem multa ſunt nomina quæ utroque proferantur modo, & plurativo, & ſingulativo, ſicut & genere virili & muliebri & neutrali. Eſt autem oppidum Heliconi proximum, ſed eo magis Auſtrale Criſſæo ſanè imminens ſinui, ſicut & Helicon. Theſpiarum vero emporium eſt Creuſa, ſive Creuſia dicatur. In Theſpiis item eſt Aſcra juxta Heliconis partem. Hæc Heſiodi poetæ patria eſt, ad Heliconis ſanè partem dexteram pertinens, excelſo in loco ac duro jacens, longè quidem à Theſpia ſtadia XL. Quam & ipſe redarguens improbavit patri, quod in Cyma Æolica remaneret,

Aſcram rus miſerum penes hic Helicona colebat,
Hyberno dirum, triſte æſtu, optabile nunquam.

Helicon autem Phocidi eſt affinis, ex Aquilonis partibus. Ea vero parva eſt, & ab Occaſu juxta noviſſimum Phocidis

portum. Quem quia refugiſſe obtigit, Mychon id eſt receſſum vocant. Ad hunc enim maxime ſinus Criſſæi portum, & Helicon & Aſcra ſuperimminent, & etiam Theſpiæ & earum emporium Creuſa. Hæc, etiam pars magnopere cava, ex Criſſæo ſinu putatur, & planè Corinthiaco. Hujus autem litoris longitudo à portu quem receſſum diximus, ad Creuſam ſtad. * protenditur, hinc verò ad promontorium * vocatum, ſtadia ſunt c ac xx. In concaviſſimo ejus ſinus loco jacere pagas, id eſt fontes contigit, & Oenonem de qua diximus. Helicon igitur non procul à Parnaſo diſtans, illi æmulus eſt, & altitudine, & circuitu. Vterque enim nivibus pulſantur. Et rupes amborum ſaxea eſt. Non multa verò illos regio circunſcribit. Hoc autem in loco eſt conſecrata muſis ædes, fonſque Caballinus, & Libethridum ſpelunca Nympharum. Qua ex re ſuſpicari licet, eos qui & Helicona & Pieriam & Libethrum & Pimpliam eiſdem Muſis conſecrarunt, Thraces extitiſſe. Pieres autem vocabantur, quibus extinctis loca hæc Macedones nunc poſſident. Dictum etiam eſt, hanc Bœotiam olim Thraces habitaſſe, cùm eos viribus ejeciſſent. Tenuere etjam Pelaſgi, & alia barbarorum natio. Theſpias prius nobilitavit Cupido, Praxitelis opus ſuis ſculptum manibus. Donum verò conſecravit Theſpienſibus Glyce-

cerium meretrix, ab illis genus ducens, munus illud ab artifice conſecuta. Nonnulli iccirco prius ipſum contemplaturi Cupidinem, eò conſcendebant ad ſpectaculum, cum alioqui locus ipſe ſpectatu foret indignus. Hodie ſanè ſola hæc è Bœotiis urbibus, & Tanagra conſiſtit. Cęterarum verò nomina tantum & rudera, pro reliquiis manent. Ad Theſpias autem poëta Gręam, & Mycaleſſum annumerat, de quibus diximus. Sic & de aliis inquit,

Qui penes Harma colunt, ac Hileſium, vel Erythras,
Quique Eleona tenent, atque Hylem, & Peteonem.

Peteon verò agri Thebani vicus eſt prope viam qua commeatur Anthedonem. Ocalea autem Haliarti, & Alalcomenii, media ſtat ab utraque xxx. ſtadiis abſens. Juxta eam fluit ejuſdem nominis amniculus, Medeon ſanè Phocenſis quidem unus in ſinu Creſſæo, longè à Bœotia ſtadia c. & Lx. Alter eſt Bœotius ab illo nominatus. Prope autem Oncheſtum jacet, ſub monte Phœnicio, ab quo Phœnicis ipſa nomen aſſumpſit. De Thebano & hoc dicitur. Peteon terrę Haliartię, & Medeon, & Ocale. Dein Copas ait,

Copas, Eutreſique, & columbis refertam Thisben.

De Copis quidem dictum eſt, ad Aquilonem autem ſpectant ad Copaidem lacum, aliæ quæ circunſtant. Eæque ſunt

Phœnicis, Oncheſtus, Haliartus, Ocale, Alalcomenæ, Tilphoſion, Coronea, & hoc quidem priſcis annis nomen non erat etiam lacui commune, ſed ad ſingulas habitationes ad ipſum illius nomen ſimile dicebatur. Copaidem à Copis dicebant, Haliartium verò ab Haliarto: & ſic de reliquis. Poſterius autem Copais, ut univerſus appellaretur obtinuit, concaviſſimus etenim eſt locus iſte. Pindarus ſanè & hunc Cephiſidem vocat. Addit & Tilphoſam fontem, ſub Tilphoſium montem labentem, Haliarto proximum, & Alalcomenon, apud quam Tireſiæ ſepulchrum conditum eſt. Ibidem & templum eſt Apollinis Tilphoſii. Porrò poſt Copas poëta Eutreſin modicum Theſpienſium pagum ponit. Hic Cethum & Amphionem antequam Thebarum regnum tenuiſſent, habitaſſe ferunt. Thisba verò nunc Thisbæ nominantur. Habitatur autem paulò ſuperius à mari locus Theſpienſibus finitimus & Coroneis, ſubjectúſq; pervenit, è parte in Auſtrum vergente, ad Heliconem ſpectans. Et ipſe quoq; emporium ſaxoſum habet columbis abundans, ex quo à Poëta dictum eſt, *cùm multis Thisba columbis.* Hinc verò ſtadiorum c. & LX. navigatio eſt Sicyonem. Deinceps Coronea & Haliartus. Adjunguntur & Platææ & Glyſantis oppidum. Enimverò Coronea Heliconi affinis eſt in colle ſita. Eam autem revertenten-

tentem ab Arna Theſſalica, Bœotii occupavere poſt bellum Trojanum. Quo tempore & Orchomenon obtinebant, iique expugnata Coronea, Palladis Joniæ templum ante urbem in plano condidere, eodem quo Theſſalicum cognomine, & præterfluentem fluvium Cuarium, eodem quo illum vocabulo appellavere. Alcæus ſanè illum Coralium vocat, dicens ad Coralii fluminis ripas. Ibi etiam Pambœotia ſacra, concurrente Bœotia tota celebrantur. Palladiſq; ſimul & Plutonis ædes conſtructa fuit, ob myſticam quandam (ut ajunt) cauſam. Ipſi quidem in Coronea Coronei vocantur: qui autem ſunt in Meſſenia, Coronenſes. Haliartus autem nunc deleta eſt, in bello adverſus Perſem, ſolo æquata, ager concedentibus Romanis in Athenienſium jura pervenit. Anguſto verò jacebat in loco inter ſupereminentẽ vicinum montem, lacúmq; Copaidem, juxta Permeſſum & Holmium & Helos, id eſt paludem, quam tibicinarios producere calamos diximus. Platææ ſanè quas numero poëta protulit ſingulari, ſub Cithærone ſunt inter illum ac Thebas, in via quæ Athenas ducit & Megara, in Atticæ ac Megarum terminis. Nam Eleutræ prope * ſtant, quas aliqui Platæenſium, alii verò agri Bœotii eſſe aſſerunt. Retulimus autem ut præter Plateas Aſopus amnis currat. Eo in loco Græcorum copiæ Mardonium

** Fortè, ſunt. ei- ơi Græcè legitur.*

nium ducem cum ccc. Perſarum millibus occidione delerunt. Tunc Eleutherio, id eſt, Liberatori Jovi templum conſtruxerunt, & certamen gymnicum coronatum deſignavere, Eleutheria, id eſt Liberatoria ludos ipſos vocitantes. Eorúmque qui in prælio obierunt, ſepulchrum publicè conſtructum cernitur. Etiam in Sicyonis agro populus eſt, quem Platæas appellant, cujus quidem oriundus fuit poeta Mnaſalces. Mnaſalceos Plateada ſepulchrum. Glyſantem autem vicum in Hypato monte dicit, qui prope Temeſſum, arcémque Cadmæam in agro Thebaico jacet. Quem Geolophem, id eſt terreſtrem tumulum vocant. Cadit in campum Jonium (ſic enim nominant) qui porrigitur ab Hypato monte. Quòd autem dicitur ſic,

Iliad. β. *Quique Subthebas habebant*:

Quidam ſanè ſic accipiunt oppidulum quoddam Subthebas nomine, alii verò Potnias. Derelictas enim fuiſſe Thebas propter Epigonorum expeditionem, cùm illæ Trojani belli nequaquam participes extitiſſent. Alii autem participes quidem illas fuiſſe aſſerunt, cæterùm ſub Cadmæa tunc habitationes extitiſſe, planis in locis atque campeſtribus, poſt Epigonorum incurſionem, cùm Cadmæam ædificare ac reſtituere nequirent. Poſtquam verò Thebas Cadmæam vocabant, poëtam pro iis qui tunc ſub Cadmęa habita-

bitarent, dixiſſe Subthebas, pro eo quòd eſt ſub Cadmæa habitantes. Oncheſtus verò ibi eſt, ubi conſilium Amphictyonum in Haliartia ora in unum cogebatur ad lacum Copaidem ſolúmque Tenericum, ſitus in edito vertice nudus Neptuni fanum habet, & ipſum quidem purum. At poëtæ ad locorum ornamenta, omnia templa * lucos amœnos vocant, tametſi nuda fuerint. Tale illud eſt Pindari de Phœbo dictum, * *Luci, ἄλσεα.*

Motus terram adibat & pelagus,
Et ad magnas montium ſpeluncas adſtabat,
Sinúſque repoſtos circumvolans adibat,
lucorum fundamenta percutiens.

Male Alcæus ſicut Evarii fluminis nomen permutavit, ſic & Oncheſti mentitus eſt nomen, ad extremas Heliconis oras ponens Oncheſtum, qui quidem longè, non parum ab ipſo monte conſiſtit. Tenericus autem campus à Tenero nomen accepit, quem Apollinis filium ex Melia oraculi ſui vate, fabulæ commemorant, ad Ptoon montem, quem idem poëta triverticem eſſe refert,

Olim tricipitem Ptoi cavernam tenuit.

Et templi cuſtodem, vatémque Tenerum nominavit, vatis ſimile tenentem vocabulum. Ptous autem mons campo Tenerico lacuíque Copaidi ad Acræphium incumbit. Erat autē Thebanorum mons ſimul & oraculum. Acræphium *Locus Homeri in catalogo.*

verò ipſum in ſublimi poſitum jacet, quod Arnen à poëta vocari dicunt, quo nomine & Arne Theſſalica eſt. Memorant alii & Arnen & Midean ab lacu abſorptas. Zenodotus autem ſcribit,

Quique habitant largis fœcundam vitibus Aſcram:

Haud ſanè verſus Heſiodi legiſſe videtur, quos ſua de patria cecinit: nec Eudoxum longe deteriora de Aſcra vulgantem. Quónam modo talem à poëta dici, *fœcundam vitibus Aſcram* crederes? Nec illi rectè qui pro Arna Tarnam ſcribunt. Haud enim una Tarna in Bœotia commonſtratur. apud Lydos ſanè ſita eſt, cujus mentionem & poëta fecit Homerus,

Iliad. ε. *Idomeneus Phæſtum vita ſpoliavit & armis,*

Fabro ortus Boro, Tarnæ veniebat ab arvis.

Reliquæ partim lacum accolunt, videlicet & Alalcomenæ & Tilphoſium: partim autem ſeorſum, Chæronea, Lebadia, Leuctra. De quibus dignum eſt meminiſſe: Alalcomenarum poëta meminit ſed non in Catalogo,

Iliad. δ. *Junoniſque Argivæ & Alalcomeniæ Minervæ.*

Vetuſtum nanque templum Minervæ habent, eximia veneratione cultum, ibique deam natam eſſe ajunt, ſicut & Argis Junonem. Proinde poëtam utranque per

carum

earum patrias nominatim protuliſſe. Quocirca fortaſſe in Catalogo nullam horum virorum mentionem fecerat. Qui viri cùm divinitate donati ſacri eſſent, ab ipſa in Trojana expeditione miſſi ſacti erant. Hæc enim civitas ipſa ab omni populatione tuta permanſit, cùm nec ampla eſſet, nec loco ſatis vallato ſepta, ſed in plano jaceret. Incolæ verò cuncti deam pietate placantes, ab omni violentia & injuria reddebantur illæſi, & proinde ſeſe hoſtes abſtinebant. Adeò ut Thebani belligerantibus adverſus eos Epigonis, urbem relinquere coacti, ad illos confugiſſe dicantur, & ad Tilphoſium montem munitum, ac validum illis incumbentem. In quo & fons eſt Tilphoſa, & Tireſiæ monumentum, ubi profugus diem ſuum obiit. Chęronea verò juxta Orchomenum ſita eſt, ubi Amyntæ filius Philippus magno prælio victis Athenienſibus & Bœotiis & Corinthiis, Græciam ſuo ſubjugavit imperio. Illic autem & eorum qui in pugna cecidere mortalium publicum ſepulchrum oſtenditur. Eiſdémque in locis & Romani Mithridatis copias millium plurimorum debellavere: adeò, ut præter paucos, qui fugæ in naves ſalutem compararunt, reliqui aut ferro ceciderint, aut capti in hoſtium poteſtatem venerint. Lebaida quidem eſt, ubi Trophonii, Jovis conſtructum eſt oraculum, hiatus ſubterranei

deſcenſum habens. Eò autem deſcendit ſuſcepturus vaticinium. Jacet autem Heliconis & Chæroneæ medium juxta Coroneam, Leuctra verò in eo tractu ſunt, ubi Epaminondas Lacedæmonios ingenti ſuperans prælio, eorum calamitatis & cladis initium reperit. Ex eo enim tempore Græciæ principatum ultra recuperare nequiverunt, quem prius adepti tenebant, præſertim poſteaquam ſecundo apud Mantineam congreſſi, rem infœliciter geſſerunt. Vnum tamen illis, quanquam hunc in modum afflictis, permanſit, ut nullorum aliorum ditioni ſubacti ſint, uſque ad Romanorum imperium, à quibus eis habitus perdurat honor, propter regendæ civitatis probitatem. Monſtratur ſanè locus ipſe in via quæ ex Platæis ducit ad Theſpias. Deinceps quidem poëta Orchomeniorum memoriam facit, eos in Catalogo à Bœotiorum gente ſeparans. Vocat autem Minyejum Orchomenon à Minyarum natione. Hinc verò colonos quoſdam deductos ad locum ex Minyis dicitur, unde Argonautas Minyas dictos eſſe conſtat. Locupletiſſima autem quondam extitiſſe civitas videtur & potentiſſima. Opum iquidem teſtis eſt etiam Homerus. Dinumeratis enim locis opulentiſſimis ait,

Iliad. 1. *Nec quanta in Orchomenon Ægyptiaſve.*
Thebas aggeritur gaza.

Po-

Potentiæ verò, quoniam Thebani Orchomeniis tributa ſolvebant & Ergino Orchomeniorum Tyranno, quem ab Hercule extinctum ferunt. Eteocles quidem Orchomeniorum rex, qui primus Gratiarum templum extruxit, utriuſque rei & ampliſſimarum rerum & potentiæ documento eſt, qui ſive in accipiendis gratiis, ſive in erogandis, ſive in utroque pro virtutis officio rectè peragens, has ipſas deas honoribus extulit. Neceſſe eſt enim eum ad beneficentiam, liberalitatemq; natura pronum ac inſtitutum fuiſſe, qui ad dearum iſtarum decus ac venerationem conficiendam tantopere fuerit affectus, ut iſtam jam potentiam compararit. Verùm ad hanc & argenti copia fuerat opus. Qui enim non multa poſſideat, ne multa quidem erogaret. Quique non multa accipiat, ne multa quidem haberet. Sin utrunque contineat, & referendi quidem beneficii vicem habet. Quod enim exinanitur ſimul atque repletur ad uſum ac neceſſitatem, repletum ſemper eſt. Qui verò præſtat nec recipit, haud in utranque partem recto fungetur officio. Nam ejus deſinit munificentia, cum arca, ærariumque defecerit. Ceſſabunt ergo donatores ei, qui tantummodo accipiat, nihil contrà gratificari paratus. Sic ne una quidem ex parte hic ipſe ſuum bene navabit officium. Similia & de potentia dici queunt. Cæterùm

abſque communi cunctorum ſermone quod pecunia plurimo in honore ſit mortalibus, intérque res humanas ea ferventiſſimè polleat, idque è ſingulis conſiderare licet. Reges enim ipſos plurimum poſſe dicimus, ideóque ipſos δυνάσται, id eſt potentes nuncupamus. Quoniam quo velint populos, aut vi, aut ſuaſione perducant, per munificentias igitur maximè perſuaſos efficiunt. Non enim oratione ſuadere regale, ſed oratorium eſt munus: regiam vero ſuaſionem tunc appellamus, cum donationibus adducant, ferantque quó cupiant: itaque muneribus exhibendis perſuadent, armorum autem copiis violant, & urgent, iſta vero ambo pecunia veneunt, comparantúrque. Nam ille magnum habet exercitum, cui & alendi facultas ſuppetit. Et plurimas effundere largitiones is valet, cui ampliſſima poſſeſſio evenit. Fama tulit tractum ipſum, qui nunc eſt ſubter Copaidem lacum, ſiccam prius terram fuiſſe, & omni agricolationis genere ab Orchomeniis cultum extitiſſe, qui penes illum habitant. Hoc igitur magnarum divitiarum argumenta ponunt. Aſpledonem vero quidam prima dempta ſyllaba, Spledonem vocant: poſterius Eudielum ſubmutato nomine, & urbem & agrum dixere, id eſt bono præditum crepuſculo, proprietatem fortaſſe matutini crepuſculi

clima ipſam proferendo,ipſis incolis conveniendis, præſertim in hyeme apricando. δειλινὸν namque crepuſculum deſignat. Quod cum duplex ſit,& diei extremitates frigidæ, longe veſpertinum matutino frigidius eſt, cùm illud nocti propinquius,intenſius agat in frigus; hoc vero ab nocte diſcedens, remiſſionem illius efficiat. Frigoris nanque curatio & medicina, fit à ſole. In tempore igitur gelidiſſimo tale fit apriciſſimum, & hyberno in rigore commodiſſimum redditur. Stadiis autem viginti diſtat ab Orchomeno. In medio autem fluvius Melas labitur. Super oram vero Orchomeniam,Panopeus civitas Phocenſis imminet & Hyampolis. Quibus contermina eſt civitasOpus,LocrorumEpicnemidiorum metropolis. Scriptis ſanè eſt proditum, Orchomenum ſuperioribus annis campeſtri in regione habitatum. Stagnantibus inde aquis ad Acontium montem denuo ædificatum. Latius enim patet ad ſtadia LX uſque ad Parapotamios Phocidis. Hiſtorici quidem tradidere Ponti inquilinos Achęos nominatos,Orchomeniorum colonos, cum Jalmeno duce poſt Trojæ captivitatem,eam in regione emactos erroribus. Eſt etiam ad Caryſtum Orchomenus alter. Bene enim talem nobis ſubjecere materiam, qui de navibus ſcripta reliquere, quos ſequimur, cùm propriæ materiæ noſtræ con-

conducentia protulere. Poſt Bœotiam autem & Orchomenum Phocis adeſt Bœotiæ appoſita, in Aquilonem ſimiliter à mari ad mare, tempore utique priſtino. Daphnuntem enim aliquando terrę Locrenſis fuiſſe conſtat, Locrenſem tractum in duo ſcindentem. Is ſinus ipſius Opuntii, & litoris Epicnemidiorum medius conſtitutus eſt, nunc ipſa Locrorum ora eſt. Cæterùm urbs tenuis ſanè ſolo æquata dirutaque jacet. Itaque Phocis non amplius uſq; ad Euboicum pelagus pertinere videtur, Criſſæo autem contigua eſt ſinui. Criſſa enim ipſa Phocidis eſt, ad ipſum ſita pelagus, & Cirrha & Anticyra, & aliæ ſuper eas in mediterranea frequentes orę ad Parnaſum ſpectantes. Delphi quidem, & Cirphis & Daulis, & Parnaſus ipſe, qui & Phocidis eſt & Occiduum latus terminans. Quo autem modo Bœotiæ Phocis accumbit, eo & Locris utrique Phocidi. Duplex nanque eſt à Parnaſo partita bifariam: altera quidem ab Occidua parte Parnaſo accumbens, & ejus depaſcens portionem: ad Criſſæum verò ſinum pertinens altera, in Orientem ad Euboicum finita pelagus. Vocantur autem hi quidem Occidui Locry & Ozolæ. Habent etiam in ſignatorio civitatis annulo ſtellam inſculptam heſperum. Reliqui item & ipſi bipartito quodammodo diviſi. Hi quidem Opuntii ab primaria illorum civitate metro-

metropoli Phocenſibus, & Bœotiis finitimi. Hi autem Epicnemidii à monte Cnemide, Oeteos atque Malienſes attingentes. Inter hos autem ambos, Occiduos inquam & alteros, medius ſeſe Parnaſus attulit, in Aquilnem prolixus, & ab locis Delphicis uſque ad Oeteos montes, Ætolioſque in unum coëuntes, Orienſesque intermedios. Rurſus ſicuti Locris ipſa exiſtentes Phocenſis apponitur, ſic * cum Ætolia & quibuſdam intermediis, Dorica tetrapoli utriqueLocridi & Parnaſo, & Dorienſibus. Super iſtos Ætolorum pars ad Arcton vergentes, & Acarnanes è natione Epirotica & Macedonica invicem mutuò diſtantes, ſicuti faſcias quaſdam (quod antea diximus) ab Occidente perductas ad Septentriones intelligere prædictas plagas. Vniverſus autem Parnaſus conſecratus exiſtit, & antra & alia loca, honore & ſanctitate digna continens, è quibus celeberrimum & formoſiſſimum extat Corycium Nympharum antrum, eodem quo & Cilicium nomine nuncupatum. E Parnaſi verò lateribus, unum paſcuntur Locri, & Ozolæ, & Dorienſium pars, & Ætoli juxta Corvum. Sic enim montem Ætolum appellant. Altero fruuntur Phocenſes, & Dorienſes majori ex parte, qui Tetrapolin habent Parnaſo appoſitam, magis autem Orientis partibus adhærentem. Ipſa igitur in longum latera, & faſciæ locorum præ-

* Deeſt aliquid.

prædictorum in longitudinem tendunt: una in Boream ſpectans, altera in Occaſum. Aliæ Occiduæ haud pares ſunt Orientalibus. Nec ripa utraque & ſinus Criſſæi uſque ad Aquilonarem, & altera contra Eubœam uſque * parallelæ inter ſe ſunt, in qua gentes. Cæterùm ſic accipiendæ ſunt talium locorum figuræ, ſicut in triangulo. Linearũ plurium. Ipſa enim parallela inter ſe erunt, & latera parallela habebunt. Iſte igitur integer typus ac forma eſt, reliqui deinceps de ſitu tractus. Singula dehinc ordinatim exponamus, ſuſcipientes à Phocide principium. In hac autem duæ clariſſimæ civitates eminent, Delphi & Elatea. Delphi quidem propter templum Apollinis Pythii, & oraculum vetuſtate inſigne. Siquidem Agamemnonem ab illo reſponſum petiiſſe, memoriæ poëta prodidit. nanque citharœdus,

Locus hic mutilus eſt.

Odyſſ. θ.

Vlyßis & regis Pelidæ rixam decantans introducitur,

Iurgia Pelides, Ithacusque tulere feroces,
Rexque Agamemno virûm captabat gaudia mente,
Hoc ſibi conſilium cecinit nam Phœbus Apollo,
Pythius ex adyto.

Ob hæc quidem Delphi celebres. Elateam verò cunctarum eo in tractu civitatum ampliſſimam, & opportuniſſimo eſſe in loco ſitam, patet, cùm in anguſtiis

emi-

emineat. Et qui ea potitus ſit, in agrum Phocenſem atque Bœotium incurſiones commodè faciat. Rupes enim inſtant, Oeteæ primum, deinde Locrenſes & Phocenſes. Incurſantibus ſanè è Theſſalia exercitibus nuſquam faciles aditus, ſed ingreſſus anguſtos quidem habet, intra terminos locatos, quos finibus adjacentes urbes tueantur. Quibus in hoſtium poteſtatem redactis, & tranſitus occupari contigit, quandoquidem Delphici templi ſplendor honore præcellit. Sic & loci ſitus natura ipſa principatum præ ſe fert. Hęc enim ſunt Phocidis partes, in Occaſum maximè vergentes, & ab his ſumendum eſt initium. Dictum eſt ut Parnaſus uſque ad Occiduos Phocidis montes locatus ſit. Ejus latus in Occaſum proſpectans * Locri & Ozolæ poſſident, Auſtrale verò Delphi. Locus ſanè petroſus, ſpectaculi formam habens. In ejus cacuminè templum ſurgit & oppidum, in circuitu ſtadia ſex ac decem complectens. Supra illud Lycoria ſita eſt. Quo in loco antiquitus Delphi ſupra templum conſiſtebant. Hoc autem tempore circa ipſum, affines Caſtalię fontis, ſua locarunt domicilia. Ante urbem autem Cirphis ex Auſtrali parte pręjacet rupes ſanè pręrupta, fundoſá relinquens vallem, per quam plurimus amnis diſpergitur. At ſub Cirphin rupem urbs vetuſta jacet Cyrrha ad mare locata. Ab ea inci-

*λοκρέσιοι ὀζόλαι, *id eſt Locri qui appellantur Ozolæ, citra conjunctionem cop. legitur.*

bant, & conventus frequentes celebrabant. Omnia enim hæc ad conciliandos amore homines tendunt. Incipere primũ à ſodalibus & ſacrorũ ſociis & conſecraneis. Quo autem major conventus, & ex pluribus adventaret, eo major putabatur utilitas. Huic igitur templo honor evenit amplior propter oraculum, quando minus aliis omnibus fallax extitiſſe videatur. Etiam quippiam ipſe loci ſitus addidit. In medio nanque univerſæ quodammodo Græciæ & intra & extra Iſthmum, imò & totius orbis conſiſtere videbatur, unde & telluris umbilicum appellabant: fabulam addentes quam refert Pindarus, confingens ab Jove duas dimiſſas aquilas in hoc coiſſe loco, unam ab Ortu, reliquam ab Occaſu. Quidam autem dixere corvos. Cæterum quiſpiam in templo monſtratur umbilicus pendentibus ornatus vittis, cui duæ quæ fabulæ argumento incumbant imagines aquilarum. Cum hujuſmodi ſanè commoditas Delphis adeſſet, eò facile conveniebant præcipuè finitimi. Ipſum etiam ex iis Amphictyonicum conſtitutum erat concilium, & de rebus publicis conſulturum, deq; templo communiorem curam ac diligentiam habiturum, cùm tantum pecuniarum, tanquam ſacra munera multa, & in templo locata jacerent, quibus ingenti veneratione opus foret atque cuſtodia. Verum enim verò antiqua illa quidem incognita

in

in obſcuro jacent. Inter eos qui memoria celebrati ſunt. Acriſius verò primus eorum qui memorantur Amphictyonas inſtituiſſe putatur,& civitates decreviſſe, quæ in concilium communiter accederent, & cuilibet dediſſe ſuffragium: huic quidem per ſe, illi verò cum aliis, ſive cum pluribus. Declaraſſe etiam Amphyctionum juriſdictiones, quot civitatibus contra civitates forent. Poſterius autem aliæ complures factæ ſunt inſtitutiones, donec & hac ipſa deſtructa eſt ordinatio, ſicut & Achæorum ſtatus. Primò quidem igitur duodecim conveniſſe dicuntur civitates,ſingulęque bis in anno ad concilium Pylagoram mittebant (ſic enim legatum illũ vocabant) veris initio & autumni, poſſea verò plures convenere civitates. Conventum autem illum vel ſynodum Pyleã nuncupabant, vernalẽ ſcilicet & autumnalem: quoniam ἐν πύλαις congregabantur,id eſt ad portas,quas etiam Thermopylas dicunt. Cæteri autem Pylagorę immolabant. Initiò quidem & hęc & oraculum iis communia erant,qui propè habitarent:poſterius etiam ii qui procul diſtabant proficiſcebantur,& oraculo utebantur,& dona mittebant,theſauroſq; paratos locabant, ſicuti Crœſus,ejuſque pater Alyates,& Italorum pleriq;ac Siculi. Cumq;invidioſę ſint divitiæ,laborioſa eſt earũ cuſtodia,etiam ſi cuipiam numini attributæ,conſecratæque fuerint. Hodie pro-

vocatur. Quinq; verò ejus generis particulæ ſunt, Anacruſis, Ampera, Catacceleuſmus, Iambi & Dactili, Syringes. Modulatus eſt autem Timoſthenes ſecundi Ptolemæi claſſis præfectus, qui de portubus decem volumina compoſuit. Vult autem Apollineum agonem adverſus Draconem depugnatum, divinis efferre cantando laudibus. Anacruſin quidem præludium eſſe demonſtrans, Amperam autem primam certandi experientiam, Cataceleuſmum certamen ipſum, Iambum autem ac Dactylum cantum pæanem, qui talibus efficitur rhythmis victoriæ gratia, è quibus alter hymnis eſt proprius, Iambus autem obliquiis, unde *ἰαμβίζειν*. Syringes vero belluæ deficientis languorem imitantes ac efficientes, perinde ac ad extrema convertat ſeſe morientis ſibila. Cæterùm Ephorus quo plurimum ad hæc tractanda utimur propter hominis diligentiam; quemadmodum & de illo teſtis eſt Polybius, vir dignitatis eximiæ, contraria mihi facere videtur, interdum ita electione inſtituens, & ab exordiis pollicens. Itaque ſcriptores hiſtoriarum increpans, quòd fabulas ſtudiosè ſcriptis inſerant: & veritatem laudibus exornans, ad ipſius oraculi ſermonem honeſtam quandam adjungit promiſſionem, quod ubique ſanè veritatem maximi æſtimat, præſertim ad hanc ipſam materiam. Abſurdum

enim eſt(inquit)ſi reliquis in rebus talem ſectamur, veritatiſque modum inquirimus. Cùm autem de ipſo loquimur oraculo, quod ſuper omnia veriſſimum eſt, adeo incredibilibus & mendacibus utimur verbis. His autem dictis continuò ſubinfert,quod Phœbus & Themis noſtro generi utilitatem afferre cupientes, oraculum comparare decreverunt. Subinde commoditatem eloquitur, cùm ad manſuetudinem vitæ provocabat, moréſque caſtigabat, nonnullis reſponſa proloquens, quædam per edicta mandans, aliqua omnino prohibens, pleroſque nullo quidem admittens pacto. Hæc autem alii diſpoſuiſſe illum rentur(inquit) cùm deus ipſe corporis aſſumpſit imaginem, alii autem, cùm ſuæ voluntatis mentem cognitionem mortalibus tradidit. De ipſis deinde dicere Delphis ingreſſus, quinam forent explicat,antiquis temporibus quoſdam extitiſſe Parnaſios *αὐτόχθονας* vocitatos, id eſt indigenas & aborigines, Parnaſum colentes. Quo quidem in tempore Apollinem in terras adventantem manſuefeciſſe homines è ſylveſtribus fructibus, & minuti vivendi ritu, Athenas egreſſum, adiiſſe Delphos eam per viam, qua nunc Athenienſis populus Pythiadem ſupplicationem cum pompa præmittit. ad Panopeam deinde conſiſtentem urbem, Tityum clade affeciſſe ejus loci tyrannum,

virum profectò violentum ac flagitioſum. Poſtea conjunctos illi Parnaſios, alio nunciaſſe hominem eſſe nomine Pythone, ac cognomine Draconem: quo ſanè ſagittis debellato, inter adhortandū Io pæam clamitaſſe: unde conſuetudinem traditam, ut qui conſecuturi ſunt aciem, ſic Pæanis celebrationem clamitent. Pythonis verò tabernaculum ſic incendio tunc à Delphis abſumptum, ſicuti nunc quoque ac ſemper ex rerum ea ętate geſtarum, perpetuam adhuc recordationem ac monumentum factitantibus. Quid autem fabuloſius fieri poſſet, quàm ſagittas mittens Apollo, & Tityos, Pythonaſque mactans, & ex Athenis Delphos iter faciens, & terram univerſam permeans? quod ſi hæc minimè fabulamenta eſſe putabat, quid oportebat Themin in fabulis celebratam fœminam vocari, fabuloſumque Draconem, hominem niſi ſi voluit hiſtoriæ fabulæque locos in unum confuſos conturbare? Idem etiam his ſimilia de Ætolis protulit. Nam cùm præfatus ſit, eos omni tempore invictos, nunquámq; depopulatos, quandoque Ætoliam Æoles coluiſſe, ejectis regionis occupatoribus Barbaris: quandoque Ætolum cum Epeis ex Elide profectis, hos autem mutuis vicibus ab hoſtibus, iſtos ab Alemæone ac Diomede. Sed ad Phocenſes revocetur oratio. Initio enim in ripa poſt Anticyram Maratho parva ſubeſt urbs.

ſe-

ſecundum eam, inde Pharygium promontorium cùm ſtatione: deinde portus noviſſimus receſſus, quia ſic illi obtigit, appellatus, ſub Helicone & ſub Aſcra jacens. Abæ quoque non longè abſunt ab his oraculum, neque Ambryſus, quę idem quod Bœotia nomen tenet. In mediterranea verò: ſecundùm Delphos paulìſper ad Orientem Daulis eſt oppidulum, ubi Terea Thracum potentatum tenuiſſe ajunt, quæque de Philomela & Progne fabulis vulgata ſunt, eo in loco patrata memorant. Verùm Thucydides ad Megara ſcribit. Loco autem nomen à denſitate arbuſtorum inditum eſt, cùm *δαυλοὺς* denſos appellant. Homerus quidem Daulida dixit, poſteri verò Dauliam. Illud verè * Qui Ciparìſſon habent, duobus accipiendum eſt modis. Nam ſecundùm alios nomen accepit ab arbore, aliis autem placet à vico ad Lycoręam jacente. Panopeus ſanè olim, nunc verò Phanoteus vicinus Lebadię locus, Epei patria: quæ de Tityo tradita ſunt fabulis, hic geſta feruntur. Homerus quidem refert, ut Phæaces Rhadamanthum in Eubœam deduxerunt, ut Tityum expectaret Telluris filium, & ſpeluncam Elecriam, ab Elara Tityi matre nominatam. Monſtratur etiam per inſulam Tityi ſacellum, cui honores quidem redduntur juxta Lebadiam. Trachin quoque eſt civitas Oetææ Phocenſi nomine ſimilis,

* ci κυπάρισσον ἔχον.

 exi-

exigua ſanè, cives Trachini vocantur. At Anemorea ab contingenti nomen aſſequitur. locus enim Catopterius ventoſas in illam trudit procellas, præceps quidem à Parnaſo proveniens. Hic autem mons Delphorum & Phocenſium terminus erat, qua tempeſtate Lacedæmonii Delphos à Phocenſium ſocietate disjunxerunt, & per ſe rem ſuam urbanam agitare permiſerunt. Eam plerique vocant Anemoleam, deinde Hyampolis à nonnullis appellatur. In quam è Bœotia Hyantes profugi ſeſe receperunt. Ipſa maximè in mediterranea eſt Parapotamiorum vicina, diverſa ab ea quæ in Parnaſo Hyampolis nuncupatur. Elatea item inter Phocenſes urbes ampliſſima, Homero fuit prorſus ignota. Citra enim illius ætatem nova condita, opportuno profectò ſita eſt loco, adverſum maritimas incurſiones. Ejus ingenium Demoſthenes indicat & opportunitatem, repentinum commemorans tumulum Athenis exortum, poſtquam à Prytanibus Elateam captam fuiſſe denunciatum eſt. Sunt autem Parapotamii, id eſt affines fluvio, pagus quidem penes Cephiſum habitatus, Phanotenſibus vicinus & Chæronenſibus, & Elateæ. Theopompus autem aſſerit, hunc locum ab Chæronea ad ſtadia quadraginta diſtare & diſterminare Ambrienſes & Panopenſes & Daulienſes. Jacere autem in ipſo ingreſſu è Bœo-
tia

tia in colle ſatis alto inter Parnaſum & montem. Abeſſe autem per ſtadia quinque ab terminis, dividereque Cephiſum dantem anguſtum utrinque tramitem, principium quidem è Lilæa captantem Phocenſi urbe, ut inquit Homerus,

Et qui Cephiſi pro fonte Lilæan habebant, In Catalego.

Copaidem verò is lacum ingreditur. Daulium ſanè ad ſtadia ſexaginta protenditur uſque ad Hyphanteum, cui incumbit Orchomenus. Heſiodus quidem amplius de flumine earum producit, & ejus fluxu ut totã perlabatur Phocenſem oram, ſeſe ſerpentis inſtar intorquens, utque penè Panopidem, Glechonémq; munitam, & per Orchomenum ſe circunflectat. Anguſtiæ verò juxta Peripotamios pugnam concitarunt, quam Parapotamiam nuncupant (dicitur enim utroque modo) & hunc eum quem habebant ingreſſum. Eſt & Cephiſus Phocenſis & Athenienſis & Salaminius, quartus quintúſque in Sicyone, & in Scyro, ſextus in Argo ducens originem è Lyrcio. In Apollonia verò vicina Epidamno, id eſt Dyrrhachio fons eſt circa gymnaſium quem Cephiſum vocitant. Daphnus quoque cùm olim Phocenſis eſſet urbs, diruta jacet hoc tempore, Euboicum attingens mare, dividens Epicnemides Loctos, hos quidem in Bœotiam, illos verò in Phocidem à mari pertinentes. Quippe

prædictorum in longitudinem tendunt: una in Boream ſpectans, altera in Occaſum. Aliæ Occiduæ haud pares ſunt Orientalibus. Nec ripa utraque & ſinus Criſſæi uſque ad Aquilonarem, & altera contra Eubœam uſque * parallelæ inter ſe ſunt, in qua gentes. Cæterùm ſic accipiendæ ſunt talium locorum figuræ, ſicut in triangulo. Linearũ plurium. Ipſa enim parallela inter ſe erunt, & latera parallela habebunt. Iſte igitur integer typus ac forma eſt, reliqui deinceps de ſitu tractus. Singula dehinc ordinatim exponamus, ſuſcipientes à Phocide principium. In hac autem duæ clariſſimæ civitates eminent, Delphi & Elatea. Delphi quidem propter templum Apollinis Pythii, & oraculum vetuſtate inſigne. Siquidem Agamemnonem ab illo reſponſum petiiſſe, memoriæ poëta prodidit. nanque citharœdus,

Locus hic mutilus eſt.

Odyſſ. θ. *Vlyſſis & regis Pelidæ rixam decantans introducitur,*

Iurgia Pelides, Ithacusque tulere feroces,
Rexque Agamemno virûm captabat gaudia mente,
Hoc ſibi conſilium cecinit nam Phœbus Apollo,
Pythius ex adyto.

Ob hæc quidem Delphi celebres. Elateam verò cunctarum eo in tractu civitatum ampliſſimam, & opportuniſſimo eſſe in loco ſitam, patet, cùm in anguſtiis emi-

emineat. Et qui ea potitus ſit, in agrum Phocenſem atque Bœotium incurſiones commodè faciat. Rupes enim inſtant, Oeteæ primum, deinde Locrenſes & Phocenſes. Incurſantibus ſanè è Theſſalia exercitibus nuſquam faciles aditus, ſed ingreſſus anguſtos quidem habet, intra terminos locatos, quos finibus adjacentes urbes tueantur. Quibus in hoſtium poteſtatem redactis, & tranſitus occupari contigit, quandoquidem Delphici templi ſplendor honore præcellit. Sic & loci ſitus natura ipſa principatum præ ſe fert. Hęc enim ſunt Phocidis partes, in Occaſum maximè vergentes, & ab his ſumendum eſt initium. Dictum eſt ut Parnaſus uſque ad Occiduos Phocidis montes locatus ſit. Ejus latus in Occaſum proſpectans * Locri & Ozolæ poſſident, Auſtrale verò Delphi. Locus ſanè petroſus, ſpectaculi formam habens. In ejus cacumine templum ſurgit & oppidum, in circuitu ſtadia ſex ac decem complectens. Supra illud Lycoria ſita eſt. Quo in loco antiquitus Delphi ſupra templum conſiſtebant. Hoc autem tempore circa ipſum, affines Caſtalię fontis, ſua locarunt domicilia. Ante urbem autem Cirphis ex Auſtrali parte prǫjacet rupes ſanè prǫrupta, fundoſā relinquens vallem, per quam plurimus amnis diſpergitur. At ſub Cirphin rupem urbs vetuſta jacet Cyrrha ad mare locata. Ab ea inci-

*λοκροὶ ὀζόλαι, *id eſt Locri qui appellantur Ozolæ, citra conjunctionem cop. legitur.*

incipit ad Delphos aſcenſio, ſtadiorum ferè LXXX. E regione verò Sicyonis poſita eſt. Ante Cyrrham autem Criſſæa planicies jacet, fertilitate fœlix. Porrò alia rurſum civitas adeſt Criſſa, quæ ſinui Criſſæo vocabulum præbuit, poſtea Anticyra. Quo nomine & alia eſt ad ſinum jacens Maliacum, & Oetam montem. Illic elleborum ſeu veratrum urbanum naſci vulgant, hic autem optimè præparatur. Quocirca frequentes huc advenæ confluunt, purgationis & * curationis ergò. Etenim in Laconica pharmacum naſci quoddam, ſeſamorum ſemini perquam ſimile, cui permixtum præparant Oetęum elleborum. Hęc quidem manet adhuc, at Cyrrha Criſſaq; diruptę jacent. Illa quidē prius ad ſinum Criſſęum, Criſſa verò poſtea ſub Eurylocho Theſſalo Criſſæi belli temporibus. Criſſæi ſiquidem cum ſecundis rebus florent, propter Siculorum & Italorum vectigalia, acerbè ab his qui oraculum peterent, exigebant contra Amphyctionum edicta. Hæc eadem ſanè Amphiſſæis adverſa venerunt, hi Locrorum Ozolarum juris ſunt. Iſti enim adventantes reparata Criſſa, campum ab Amphictyonibus conſecratum denuo arare & ſerere cœperunt, & in hoſpites externos majorem quàm olim Criſſæi exercuere ſævitiam. Quocirca eos Amphictyones pœnas dare cogentes, Deo ipſi gratiam reddiderunt.

* θεραπείας χάριν.

Hac itaque tempeſtate neglectui datur nonnihil oraculum, ſuperioribus annis excellentiſſimo in honore habitum. Documento ſunt theſauri, quos populi potenteſque principes ibidem conſtruxerunt, ad quos conſecratas offerebant pecunias, nec minus artificum præſtantiſſimorum opera, & ludi Pythici illic decertati, & innumerabilia tot & commendata, ſcriptis oracula. Authores certi memorant divinum ipſum domicilium, profundam & curvam eſſe ſpeluncam, non admodum lato ore patentem, unde auram quidem referri ſacro effluente numine. Excelſum autem oſtio imminere tripodem, quem cum Pythia vates inſcenderit, hauſto divinationis ſpiritu, Dei reſponſa referre, & metro & oratione ſoluta. Hæc verò poëtas quoſdam templi miniſtros in verſus intendere. At Phemonoen primam divinantem Pythiam fuiſſe ferunt. Sic etenim vatem ipſam vocatam. Vrbis quoque vocabulum ab interrogando, audiendo, diſcendo, inclinatum eſſe, priore producta ſyllaba, & immortalis, & indefeſſa miniſtra foret. Hæc igitur in ædificandis urbibus, & venerandis templis communibus fuerat intentio. Etenim convenientes in unum civitates, genteſque natura in commune congregabiles, mutuæ utilitati pariter ſervirent, & ad communia ſacra concurrerent. Hiſce de cauſis & dies feſtos age-

bant,

bant, & conventus frequentes celebrabant. Omnia enim hæc ad conciliandos amore homines tendunt. Incipere primū à ſodalibus & ſacrorū ſociis & conſecraneis. Quo autem major conventus, & ex pluribus adventaret, eo major putabatur utilitas. Huic igitur templo honor evenit amplior propter oraculum, quando minus aliis omnibus fallax extitiſſe videatur. Etiam quippiam ipſe loci ſitus addidit. In medio nanque univerſæ quodammodo Græciæ & intra & extra Iſthmum, imò & totius orbis conſiſtere videbatur, unde & telluris umbilicum appellabant: fabulam addentes quam refert Pindarus, confingens ab Jove duas dimiſſas aquilas in hoc coiſſe loco, unam ab Ortu, reliquam ab Occaſu. Quidam autem dixere corvos. Cæterum quiſpiam in templo monſtratur umbilicus pendentibus ornatus vittis, cui duæ quæ fabulæ argumento incumbant imagines aquilarum. Cum hujuſmodi ſanè commoditas Delphis adeſſet, eò facile conveniebant præcipuè finitimi. Ipſum etiam ex iis Amphictyonicum conſtitutum erat concilium, & de rebus publicis conſulturum, deq; templo communiorem curam ac diligentiam habiturum, cùm tantum pecuniarum, tanquam ſacra munera multa, & in templo locata jacerent, quibus ingenti veneratione opus foret atque cuſtodia. Verum enim verò antiqua illa quidem incognita

in

in obſcuro jacent. Inter eos qui memoria celebrati ſunt. Acriſius verò primus eorum qui memorantur Amphictyonas inſtituiſſe putatur, & civitates decreviſſe, quæ in concilium communiter accederent, & cuilibet dediſſe ſuffragium: huic quidem per ſe, illi verò cum aliis, ſive cum pluribus. Declaraſſe etiam Amphyctionum juriſdictiones, quot civitatibus contra civitates forent. Poſterius autem aliæ complures factæ ſunt inſtitutiones, donec & hac ipſa deſtructa eſt ordinatio, ſicut & Achæorum ſtatus. Primò quidem igitur duodecim conveniſſe dicuntur civitates, ſingulęque bis in anno ad concilium Pylagoram mittebant (ſic enim legatum illũ vocabant) veris initio & autumni, poſtea verò plures convenere civitates. Conventum autem illum vel ſynodum Pyleã nuncupabant, vernalẽ ſcilicet & autumnalem: quoniam ἐν πύλαις congregabantur, id eſt ad portas, quas etiam Thermopylas dicunt. Cæteri autem Pylagorę immolabant. Initiò quidem & hęc & oraculum iis communia erant, qui propè habitarent: poſterius etiam ii qui procul diſtabant proficiſcebantur, & oraculo utebantur, & dona mittebant, theſauroſq; paratos locabant, ſicuti Crœſus, ejuſque pater Alyates, & Italorum pleriq; ac Siculi. Cumq; invidioſę ſint divitiæ, laborioſa eſt earũ cuſtodia, etiam ſi cuipiam numini attributæ, conſecratæque fuerint. Hodie pro-

profecto ſumma in mendicitate Delphicum eſt oraculum: propter opes autem dona ipſa ſacra partim intercepta fuere, partim magno in numero permanent. Verum prioribus ſeculis templum ipſum erat opulentiſſimum, vel Homero teſtificante,

Iliad. ι. *Nec quot marmorea Phœbi delubra capeſſunt.*

Vaticoni vates ſervat, quem Pythia in rupe.

Quem ab edendis oraculis Apheto-rem dicunt, theſauris manifeſtant, & tot repoſitarum opum acervi, & tanta à Phocenſibus patrata divinorum vaſorum populatio. Vnde Phocenſe ſacrum (ita enim vocant) bellum exarſit. Hæc quidem direptio Philippi Amyntæ filii ætate patrata fuerat. Aliam rentur antiquàm fuiſſe, qua decantatæ ab Homero immenſæ illæ opes fuerant exportatæ. Nam apud poſteros, ne veſtigium quidem ullum illarum ſervari cernimus, cum Onomarchus & Phaylus templum ipſum diripuerunt. Sic enim alia ab illo proditum eſt memoriæ, noviora illis eſſe dona * opúmq; genera. Recondita enim ſunt in theſauris ex hoſtilibus capta ſpoliis, deoque oblatis, titulos ſervantia & offerentium inſcripta nomina, ut Gygæ & Crœſi, & Sybaritarum & Spinetarum Adriæ incolarum, & ſic de reliquis, * dona ac priſcæ in unum commixtæ ſunt divi-

**Hic contextus lacerus eſt.*

** Rurſus lacunula alia.*

divitiæ. Alia quoque loca ſignificant, quæ viri iſti ex illis adornarunt. Sunt qui Aphetorem theſaurum dici approbent, & Aphetoris limen; defoſſos in templo theſauros ſub terra opéſq; depoſitas aſſerant, conatúmque Onomarchum noctu theſauros illos effodere; magnis quidem in terra factis terræmotibus extra templum evolaſſe, & effoſſioni finem impoſuiſſe: aliis etiam, ne talia tentarent, pavorem incuſſiſſe. * in fabularum ordine ponemus. Secundùm autem Agamedes & Trophonii opus eſſe ajunt. Verùm quæ nunc extant Amphictyones inſtituerunt. *Mutilus locus.* Oſtenditur verò in templo Neoptolemi tumulus, qui jubente oraculo conſtructus eſt, cùm vir Delphicus Machæreus mactaſſet illum. Petebat enim Deus (ut fabulæ tradunt) paternæ cædis ſupplicium. Vt autem ſimile veri eſt templum invaſiſſe, commotus eſt. At Machærei cognatus extitiſſe fertur Branchus, delubri in Didymis præſul. Agonem quidem in Delphis, priſcum illum citharœdorum inſtituerunt, Deo Pæana canentium. Hunc autem Delphi Criſſæo finito bello poſuere. At porrò Amphictyones, equeſtre certamen & gymnicum in Eurilocho ordinavere * coronarum, quem Pythia vocaverunt. At citharœdos, tibicines, ac fidicines cithariſtáſque adjunxerunt, ſine carmine modulationes aliquas reddituros, quod Pythicus ritus *στεφανιτην.*

vocatur. Quinq; verò ejus generis particulæ ſunt, Anacruſis, Ampera, Catacelevſmus, Iambi & Dactili, Syringes. Modulatus eſt autem Timoſthenes ſecundi Ptolemæi claſſis præfectus, qui de portubus decem volumina compoſuit. Vult autem Apollineum agonem adverſus Draconem depugnatum, divinis efferre cantando laudibus. Anacruſin quidem præludium eſſe demonſtrans, Amperam autem, primam certandi experientiam, Catacelevſmum certamen ipſum, Iambum autem ac Dactylum cantum pæanem, qui talibus efficitur rhythmis victoriæ gratia, è quibus alter hymnis eſt proprius, Iambus autem obliquiis, unde *ἰαμβίζειν*. Syringes vero belluæ deficientis languorem imitantes ac efficientes, perinde ac ad extremæ convertat ſeſe morientis ſibila. Cæterùm Ephorus quo plurimum ad hæc tractanda utimur propter hominis diligentiam; quemadmodum & de illo teſtis eſt Polybius, vir dignitatis eximiæ, contraria mihi facere videtur, interdum ita electione inſtituens, & ab exordiis pollicens. Itaque ſcriptores hiſtoriarum increpans, quòd fabulas ſtudiosè ſcriptis inſerant: & veritatem laudibus exornans; ad ipſius oraculi ſermonem honeſtam quandam adjungit promiſſionem, quod ubique ſanè veritatem maximi æſtimat, præſertim ad hanc ipſam materiam. Abſurdum enim

enim eſt (inquit) ſi reliquis in rebus talem ſectamur, veritatiſque modum inquirimus. Cùm autem de ipſo loquimur oraculo, quod ſuper omnia veriſſimum eſt, adeo incredibilibus & mendacibus utimur verbis. His autem dictis continuò ſubinfert, quod Phœbus & Themis noſtro generi utilitatem afferre cupientes, oraculum comparare decreverunt. Subinde commoditatem eloquitur, cùm ad manſuetudinem vitæ provocabat, moréſque caſtigabat, nonnullis reſponſa proloquens, quædam per edicta mandans, aliqua omnino prohibens, pleroſque ne ullo quidem admittens pacto. Hæc autem alii diſpoſuiſſe illum rentur (inquit) cùm deus ipſe corporis aſſumpſit imaginem, alii autem, cùm ſuæ voluntatis mentem cognitionem mortalibus tradidit. De ipſis deinde dicere Delphis ingreſſus, quinam forent explicat, antiquis temporibus quoſdam extitiſſe Parnaſios *αὐτόχθονας* vocitatos, id eſt indigenas & aborigines, Parnaſum colentes. Quo quidem in tempore Apollinem in terras adventantem manſuefeciſſe homines è ſylveſtribus fructibus, & minuti vivendi ritu, Athenas egreſſum, adiiſſe Delphos eam per viam, qua nunc Athenienſis populus Pythiadem ſupplicationem cùm pompa præmittit. ad Panopeam deinde conſiſtentem urbem, Tityum clade affeciſſe ejus loci tyrannum,

virum profectò violentum ac flagitioſum. Poſtea conjunctos illi Parnaſios, alio nunciaſſe hominem eſſe nomine Pythone, ac cognomine Draconem: quo ſanè ſagittis debellato, inter adhortandũ Io pęam clamitaſſe: unde conſuetudinem traditam, ut qui conſecuturi ſunt aciem, ſic Pæanis celebrationem clamitent. Pythonis verò tabernaculum ſic incendio tunc à Delphis abſumptum, ſicuti nunc quoque ac ſemper rerum ea ętate geſtarum, perpetuam adhuc recordationem ac monumentum factitantibus. Quid autem fabuloſius fieri poſſet, quàm ſagittas mittens Apollo, & Tityos, Pythonáſque mactans, & ex Athenis Delphos iter faciens, & terram univerſam permeans? quod ſi hæc minimè fabulamenta eſſe putabat, quid oportebat Themin in fabulis celebratam fœminam vocari, fabuloſumque Draconem, hominem niſi ſi voluit hiſtoriæ fabulæque locos in unum confuſos conturbare? Idem etiam his ſimilia de Ætolis protulit. Nam cùm præfatus ſit, eos omni tempore invictos, nunquámq; depopulatos, quandoque Ætoliam Æoles coluiſſe, ejectis regionis occupatoribus Barbaris: quandoque Ætolum cum Epeis ex Elide profectis, hos autem mutuis vicibus ab hoſtibus, iſtos ab Alemæone ac Diomede. Sed ad Phocenſes revocetur oratio. Initio enim in ripa poſt Anticyram Maratho parva ſubeſt urbs.

ſecundum eam, inde Pharygium promontorium cùm ſtatione: deinde portus noviſſimus receſſus, quia ſic illi obtigit, appellatus, ſub Helicone & ſub Aſcra jacens. Abæ quoque non longè abſunt ab his oraculum, neque Ambryſus, quę idem quod Bœotia nomen tenet. In mediterranea verò: ſecundùm Delphos pauliſper ad Orientem Daulis eſt oppidulum, ubi Terea Thracum potentatum tenuiſſe ajunt, quæque de Philomela & Progne fabulis vulgata ſunt, eo in loco patrata memorant. Verùm Thucydides ad Megara ſcribit. Loco aut nomen à denſitate arbuſtorum inditum eſt, cùm *δαυλὰς* denſos appellant. Homerus quidem Daulida dixit, poſteri verò Dauliam. Illud verè * Qui Cipariſſon habent, duobus accipiendum eſt modis. Nam ſecundùm alios nomen accepit ab arbore, aliis autem placet à vico ad Lycoręam jacente. Panopeus ſanè olim, nunc verò Phanoteus vicinus Lebadię locus, Epei patria: quæ de Tityo tradita ſunt fabulis, hic geſta feruntur. Homerus quidem refert, ut Phæaces Rhadamanthum in Eubœam deduxerunt, ut Tityum expectaret Telluris filium, & ſpeluncan Elecriam, ab Elara Tityi matre nominatam. Monſtratur etiam per inſulam Tityi ſacellum, cui honores quidem redduntur juxta Lebadiam. Trachin quoque eſt civitas Oetææ Phocenſi nomine ſimilis,

* *οἱ κυπάρισσον ἔχον.*

exigua ſanè, cives Trachini vocantur. At Anemorea ab contingenti nomen aſſequitur. locus enim Catopterius ventoſas in illam trudit procellas, præceps quidem à Parnaſo proveniens. Hic autem mons Delphorum & Phocenſium terminus erat, qua tempeſtate Lacedæmonii Delphos à Phocenſium ſocietate disjunxerunt, & per ſe rem ſuam urbanam agitare permiſerunt. Eam plerique vocant Anemoleam, deinde Hyampolis à nonnullis appellatur. In quam è Bœotia Hyantes profugi ſeſe receperunt. Ipſa maximè in mediterranea eſt Parapotamiorum vicina, diverſa ab ea quæ in Parnaſo Hyampolis nuncupatur. Elatea item inter Phocenſes urbes ampliſſima, Homero fuit prorſus ignota. Citra enim illius ætatem nova condita, opportuno profectò ſita eſt loco, adverſum maritimas incurſiones. Ejus ingenium Demoſthenes indicat & opportunitatem, repentinum commemorans tumulum Athenis exortum, poſtquam à Prytanibus Elateam captam fuiſſe denunciatum eſt. Sunt autem Parapotamii, id eſt affines fluvio, pagus quidem penes Cephiſum habitatus, Phanotenſibus vicinus & Chæronenſibus, & Elateæ. Theopompus autem aſſerit, hunc locum ab Chæronea ad ſtadia quadraginta diſtare & diſterminare Ambrienſes & Panopenſes & Daulienſes. Jacere autem in ipſo ingreſſu è Bœo-

tia

tia in colle ſatis alto inter Parnaſum & montem. Abeſſe autem per ſtadia quinque ab terminis, dividereque Cephiſum dantem anguſtum utrinque tramitem, principium quidem è Lilæa captantem Phocenſi urbe, ut inquit Homerus,

Et qui Cephiſi pro ſonte Lilæan habebant, *In Catalogo.*

Copaidem verò is lacum ingreditur. Daulium ſanè ad ſtadia ſexaginta protenditur uſque ad Hyphanteum, cui incumbit Orchomenus. Heſiodus quidem amplius de flumine earum producit, & ejus fluxu ut totã perlabatur Phocenſem oram, ſeſe ſerpentis inſtar intorquens, utque penè Panopidem, Glechonémq; munitam, & per Orchomenum ſe circunflectat. Anguſtiæ verò juxta Peripotamios pugnam concitarunt, quam Parapotamiam nuncupant (dicitur enim utroque modo) & hunc eum quem habebant ingreſſum. Eſt & Cephiſus Phocenſis & Athenienſis & Salaminius, quartus quintúſque in Sicyone, & in Scyro, ſextus in Argo ducens originem è Lyrcio. In Apollonia verò vicina Epidamno, id eſt Dyrrhachio fons eſt circa gymnaſium quem Cephiſum vocitant. Daphnus quoque cùm olim Phocenſis eſſet urbs, diruta jacet hoc tempore, Euboicum attingens mare, dividens Epicnemides Locros, hos quidem in Bœotiam, illos verò in Phocidem à mari pertinentes. Quippe

ſignum eſt, quod in ea ſacellum eſt Schedieum, quod Schedii ſepulchrum eſſe memorant, ad utranque partem Locrenſem agrum. Satis de Phocide à nobis dictum eſt. Deinde Locridis ora ſubeſt ordine. Ideo de ipſa dicere aggrediamur, ea duas in plagas dividitur, una quidem Locrorum eſt in Eubœam vergentium, qui ad utrunque Daphnuntis urbis latus diſcinduntur. Vocabantur autem uni quidem Opuntii à civitate metropoli, alteri verò Epicnemidii à Cnemide monte. Reliqua in Occaſum ſpectans Occiduorum Locrorum appellatur, qui iidem & Ozolæ nominantur, eos diſtinguit ab Opuntiis, & Epicnemidiis, & Parnaſus intermedius, & Dorienſium tetrapolis. Exordiamur igitur ab Opuntiis. Secundùm urbes quidem alias in quas Bœotium litus terminatur è regione Eubœæ ſinum jacere contingit Opuntium. Opuntem autem metropolim eſſe conſtat, ſicut illud indicat epigramma, quod prima quinque columnarum ad Thermopylas inſcriptum habet, penes Polyandrium, id eſt publicum ſepulchrum. Sic autem ſe habet,

Quos pro ſe in Medos morientes Græcia vidit,
Vrbs pia Locrorum nunc mater Opuntia claudit.

Ea verò abeſt à mari circa ſtadia XV. à Peneo autem ſexaginta. Cynus quidem

dem eſt emporium & promontorium Opuntium terminans ſinum, ſtadia circiter quadraginta. Inter Cynum verò & Opuntem fertilis jacet planities, ad Adepſum Eubœæ vergens, ubi Herculis balnea ſunt. Intercurrit autem fretum ſtadia centum & ſexaginta. Enimvero Deucalion Cynum habitabat (ut dicitur) ubi & Pyrrhæ tumulus oſtenditur, Deucalionis autem Athenis. Abeſt autem Cynus à monte Cnemide ad ſtadia quinquaginta. Et Atalanta ſanè inſula locata eſt in Opuntem eodem nomine, qua altera contra Atticam ſita. Quin etiam quoſdam in Elea ora Opuntios fama eſt eſſe, qui digni non ſunt, de quibus verba fiant, niſi quod cognationem quandam renovant, quæ illis cùm Opuntiis exiſtit. Cæterum ex Opuntia terra natum eſſe Patroclum teſtatur Homerus, qui cùm *Iliad.* Ψ. cædem patraſſet invitus, fuga ſe ſubtraxit ad Peleum. Menœtius verò ejus pater manſit in patria. At enim Achilles Menœtio pollicitum, ut cum ex ea expeditione revertiſſet, ſe illum in patriam reducturum. Verùm non ille, ſed Ajax, Locrus Opuntiorum regnum obtinebat, quem à patria Arico genitum ferunt, Eanen verò vocatum fuiſſe eum dicunt quem Patroclus interemit, à quo & ſacellum Eanium, & Eanidem fontem oſtendunt nominatum. Poſt Cynum ſanè deinceps Alone ſita eſt & Daphnus, quem

dirutum ante diximus. Ibidem portus eſt à Cyno nonaginta diſtans ſtadia. Ab Elatea verò, ſi terreſtre iter ſubeas in mediterraneam c. ac xx. Jam verò iſta ſinus Malaici ſunt. Nam poſt ſinum Opuntum hic ipſe contiguus eſt. Ac ſecundū Daphnuntem Cnemides ſunt, locus munitus ad ſtadia xx. ſi quis naviget, in quem ex Eubœa Cenæum è regione conſiſtit promotorium, in Occidentem ſpectans, ſinúmque Malaicum freto disjunctum ſtadia fermè xx. Hæc autem jam Locrorum ſunt Epicnemidiorum. Hoc in tractu tres prominent inſulæ Lichades à Licha nomen aſſecutæ. In jam dicto pelago & aliæ quidem inſulæ ſunt, quas libenter omittimus. Cæterùm poſt ſtadia xx. à Cnemidibus portus occurrit, ſupra illum verò totidem ſtadiis Thronium jacet in mediterranea. Dehinc Boagrius amnis effunditur Thronium præterlabens, Manem autem eum nuncupant. Eſt autem torrens, ut interdum ne tinctis quidem ingrediare pedibus, quandoque verò ad bina late fundatur jugera. Secundùm hęc quidem Scarphea jacet ſuperius, à mari ſtadiis decem, ab Thronio verò triginta procul abſens. Poſtea verò Nicæa eſt ac Thermopylæ paulò paucioribus. Aliorum profectò urbium memoriam facere indignum eſt, niſi quas Homerus meminit. Calliarus deſerta linquitur. Dehinc campus nomine Beſſa, id eſt arbuſtis re-

ſertus locus, quem ſic ideò vocari contingit, quia ſylvis eſt obſitus, geminóque ſſ, ſcribendum eſt. Similiter & Nape, id eſt collis arboribus circundatus in Metymnæ campo, quem Hellanicus ignorans Lapen nominat. Populus verò ſive tribus Attici agri Beſa unico ſ, ſcribitur, à qua Beſeenſes tribules dicuntur. Scharphe quidem in excelſo ſita longe ſtadia xx. diſtans, agrum & frugibus feracem, & arboribus conſitum habet. Sic & iſta à frequentia & denſitate dicitur, hodie Pharygæ vocantur. Ibidem verò Junonis Pharygeæ phanum locatum eſt, à Pharygis in Argiva terra. Nam & Argivorum colonia dicitur. Occidentalium quidem Locrorum non utique mentionem fecit Homerus, aut non apertis quidem verbis, ſed tantum ut illos pro iſtis breviter videatur attingere. De quibus nos Locris diximus, qui trans Eubœam ſacram incolunt, perinde ac etiam alii exiſtant. Hi ſanè civitates habuerunt Amphiſſam & Naupactum. Quarum quidem Naupactus prope Antirrhium permanet, noménque inde accepit à pangendis, id eſt conſtruendis navibus, ſive illic Heraclidæ claſſem compegerunt, ſive loca prius compararunt, ut ſcribit Ephorus. Ea verò nunc Ætolis ſubjungitur, ſic adjudicante Philippo. Ibi & Chalcis eſt, de qua memoriam poëta egit, cum Ætolas dinumerat. Paululum ſubter

Calydonem, ibi eſt etiam collis Taphoſſus. In quo Neſi & aliorum Centaurorum tumulus locatus cernitur, è quorum tabo teterrimus odor ſub montis radice profunditur, & humor craſſioribus guttam manat. Quam quidem ob cauſam gentem illam Ozolas, id eſt odoris mali vocari. Adeſt & Molycrea Antirrhio, Ætolorum oppidulum. Amphiſſa ſanè ad Criſſæi campi vertices poſita eſt, eam Amphictyones deſtruxerunt, ſicut jam expoſuimus. Tota verò Locrenſis navigatio paulò ſtadiis cc. major extenditur. Alopem item urbem & hac in parte, & in Epicnemidiis & Phthiotis nominant. Enimvero ab Epicnemidiis horum deducta colonia, & ab his Zephyrii derivati. Cæterum Locris Occiduis contigui ſunt Ætoli, ſicut Epicnemidiis Ænianes, qui hanc obtinent, medii autem ſunt Dorienſes. Hi ſunt qui quidem Tetrapolin mœnibus vallarunt, quam Doricæ nationis metropolin eſſe aſſerunt. Vrbes autem obtinebant, Erineum, Bojum, Pindum, Cytinium. Imminet autem Pindus Erinæo, juxta quam cognominis illi fluvius decurrit in Cephiſum exonerans, non magno à Lilæa intervallo. Pindum autem vocant Acyphantem aliqui. Eorum rex Æpalius cùm è regno fuiſſet expulſus, Herculis ope atque opera reſtitutus eſt, uti ſcriptores prodiderunt. In cujus beneficii memoriam, ei jam rebus hu-

humanis circa Oetam defuncto gratiam reddidit, quippe Hylum inter ejus filios natu majorem adoptavit, iſque regni ſucceſſionem ſuſcepit, & nati natorum, & qui ab eo progeniti fuere. Hinc in Peloponneſum redeuntibus Heraclidis primus fuit impetus. Interea urbes ipſæ ſuam non mediocrem obtinuere dignitatem, licet & exiles & agro fertiles forent, poſterius neglectui datæ ſunt. Cæterum in Phocenſi bello, regnóque Macedonico & Ætolorum Athamanúmque potentatu, ſic actum eſt, ut eorum veſtigium ad Romanorum imperium perveniſſe dictu ſit mirabile. Hæc eadem Ænianes quoque paſſi ſunt. Iſtos enim Ætoli & Athamanes extinxerunt. Ætoli enim cum Acarnanibus belligerantes, & magnam adepti potentiam, Athamanes verò Epirotarum poſtremi ad dignitatis faſtigium deducti, cæteris jam ob res fractas deſperatis, cúmque Amynta rege ingentem adepti potentiam. Hi verò Oetam montem poſſidebant, mons ipſe ab Oriente ac Thermopylis in Occidentem uſque in ſinum Ambracium extenditur, quodam etiam modo per lineas rectas mons iſte montanam ſcindit regionem à Parnaſo uſque Pindum Barbaróſque ſuprajacentes. Iſtius pars una vergens in Thermopylas Oeta vocatur, longitudinis ad ſtadia xxx. aſperitatis & celſitudinis non mediocris. Longe au-

tem excellentiſſimus ad Thermopylarum tractum. Ibi enim cacumen attollitur,& in rupes acutas præruptas præcipitéſque finitur, parvúmque & anguſtum viatoribus à litore Locros petentibus, & ex Theſſalia derelinquit tranſitum. Ipſum quidem tranſitum Pylas,id eſt portus & anguſtias vocitant atque Thermopylas. Sunt enim ibi propè Thermę,id eſt calidæ aquæ, magno in honore,uti Herculi conſecratæ. Supra ſinus eſt mons, quem Callidromum appellant. Attamen aliqui etiam reliquum per Ætoliam Acarnaniámque uſque ſinum Ambracium progredientem, Callidromum nominant. Ad Thermopylas ſanè intra anguſtias caſtella ſunt, Necæa quidem ad Locrorum mare, at Tichius & Heraclea ſuper illam quæ prius Trachin vocabatur, ab Lacedæmoniis condita. Ab antiqua verò Thracide ſtadiis circiter VI. diſtat Heraclea. Deinceps Rhoduntia eſt locus ſanè munitus. Hæc autem loca tum ab aſperitate, tum aquarum abundantia redduntur ad incurſandum difficilia propter fauces vallium, quas perlabuntur. Quoniam præter Sperchium, qui Anticyram præterfluit, etiam Dyras adeſt,qui(ut fertur)Herculis rogum extinguere conabatur. Simul & Melas alter, qui à Thrachine quinq; ſtadiis abeſt. Vallem verò quandam ad Auſtrum eſſe ſcribit Herodotus,qua Aſopus aliorum jam

Libro. 7.

di-

dictorum nomine vocatus percurrens pelagus inter Thermopylas ingreditur, aſſumitq; Phœnicem, è Meridie ſibi congredientem, & herois nomen geſtantem, cujus quoq; monumentum juxta oſtenditur. Ab Aſopo autem ad Thermopylas ſtadia interſunt quindecim. Ea igitur tempeſtate maxima decorabantur oræ iſtę gloria, quum in earum poteſtate clauſtra ipſa tenebantur anguſtiarum vicina. Et cùm adverſus exteriores interni certamen de dignitatis faſtigio & principatu gerebant, ſicuti Philippus Chalcidem, Corinthúmque, Græciæ Pedicas vocabant, ad Macedoniæ opportunitates reſpectans, quæ poſterius, & ea quæ ſunt ad Demetriadem vinçula nominabantur. Hęc enim tranſmeandi domina, potenſq; erat ad Tempe cùm Pelion haberet ad Oſſam. Annis verò poſterioribus cùm omnia uni ſubjecta ſint imperio cunctorum exitus unus adeſt, & cuncta ad Thermopylarũ anguſtias apertè patent. Leonides ſanè paucis adjunctis finitimis contra tot Perſarum millia, ope locorum obſtitit, donec alio per montana circumeuntes tramite Barbari, ipſius Leonidæ commilitones conciderunt, & nunc in communem cunctorum tumulũ eorum Polyandriũ adeſt, & inſculpta in columna Spartanorum late vulgata inſcriptio,

Dic Lacedæmoniis hac hoſpes parte jacere,
Dum illorum rigidis legibus obſequimur.

Adeſt

Adeſt & ibi portus ingens & Cereris templum, in quo in omni ibidem conventu Amphictyones ſacrificium conficiebant. A portu autem in Heracleam Trachinam terreſtri itinere, XL. ſtadia interſunt, curſu autem marino ad Cenæum LXX. Extra Thermopylas ſtatim Sperchius effunditur. Ab Euripo verò ad Thermopylas ſtadia ſunt quingenta & xxx. Locrenſis hic quidem ora finitur. Extra verò tractus Theſſalorum vergit ad Orientem, ſinúmque Maleæ, Ad Occaſum autem Ætoli, & Acarnanes, Athamanes autem & ipſi defecerunt. Maximum verò & vetuſtiſſimum eſt Theſſalicum nomen & conventus. E quibus partim Homerus inquit, partim alii plures. Homerus quidem ſemper Ætolos uno dicit nomine; civitates, non autem gentes ſub illis conſtituens, præterquam Curetes, quos in parte Ætolorum ponere oportet. Inchoëmus igitur ab Theſſalis, plura nimis antiqua, & permixta fabulis, & inter ſe diſſonantia prorſus omittentes, ſicut & in aliis quoque fecimus, quæ nobis viſa fuerint opportuna dicentes. Ejus à mari & Thermopylis eſt litus uſque ad Penei eruptionem, & extrema Pelii. Quod quidem litus ſpectat ad Orientem, & ad ultima Eubœæ in Boream ſpectantia. Partes quidem in Eubœa ac Thermopylis tenent Malienſes & Phthiotæ Achivi, ad Pelium verò Magne-

gnetes populi. Hoc quidem igitur Theſſaliæ latus. Orientale litúſque appellatur. Alio autem ex latere à Pelio ac Peneo in mediterraneam adſiſtunt adhærentes Macedones uſque ad Pæonia, gentéſque Epiroticas. At ab Thermopylis parallela, id eſt invicem æqualiterque diſtantia Macedonibus montana Oetæa & Ætolica & Dorienſibus atque Parnaſo contigua. Vocetur autem propinquũ Macedonibus latus Septentrionale, alterum verò Auſtrale, reliquum ſanè eſt Occiduum, quòd Ætoli & Acarnanes includunt, & Amphilochi, & ex Epirotis Athamanes & Moloſſi, & terra Æthicorum. Sic enim aliquando vocabantur, & ſimpliciter ipſi Pindi accolæ, præter Peleos & Oſſeos. Hæc quidem ſatis extolluntur, haud tamen multum circumplectitur agrum, ſed in campeſtria ejus finis eſt. Hæc eſt media Theſſaliæ fœliciſſima regio, ea excepta quam flumen alluit & inundat, quoniam Peneus per mediam labens compluribus aſſumptis amnibus ſæpius effunditur. Antiquis autem ſeculis (ut fama eſt) totus campus ſtagnabat, quem aliis ex partibus montes coërcebant, cùm etiam litus altiora campis haberet loca. Terræ autem motibus factis abrupta ſunt, quæ nunc vocantur Tempe, & ab Olympo abſciſſa Oſſa, & hac Peneus affluxit in mare, & oram illam ſiccatam reddidit. Relinquitur tamen

men lacus Neſonis, & quidem ingens, & minor illo Bœbeis littori propinquior. Cùm verò talis ſit, in quatuor partes dividitur. Vocabatur autē pars una Phthiotis, altera Eſtiæotis, tertia Thalaſſiotis, id eſt marina, quarta Pelaſgis. Cæterùm Phthiotis tractum continet Auſtralem ad Oetam à ſinu Maliaco & Pylaico uſque ad Dolopiam orámq; Pindi protenſum. In latitudinem verò porrectam uſque ad Pharſalium planáque Theſſalica. Eſtiæotis autem partes continet Occiduas, & quæ intra Pindum Macedoniámque ſuperiorem ſunt. Reliqua verò tenent, & qui ſub Eſtiæotide planitiem paſcuntur Theſſali nuncupati, inferioribus contigui Macedonibus & qui maritimas explent oras, deinceps uſque Magneſiam. Qua quidem in plaga erit illuſtrium nominum dinumeratio, & aliter per ipſa Homeri poëtæ ſcripta, cúmque paucæ ſint urbes quæ patriam ſervent dignitatem, Lariſſa ſanè maximè continet. At enim poëta univerſam, quam nunc Theſſaliam appellamus, duodecim in partes potentatuſque partitur pleraque Oetææ regionis, & Locrenſis aſſumens, necnon Macedonibus ſubjecta aliquid etjam commune, & toti oræ conveniens ſubſcribit, & totum & ſingula tranſmutando, ad ipſas dominantium poteſtates. Primos igitur Achilli ſubjectos dinumerat, Auſtrale latus tenentes

tes & Oetæ, Locriſque Epicnemidiis adjacentes.

Quique Pelaſgicon Argos habebant,
Quique Alon & Alopen, & qui Trachina colebant,
Et Phthiam & Græciam ſpecioſis matribus oram,
Myrmidones Græci ſimul & vocitantur Achæi.

Iſtis inſuper copulat & Phœnici ſubditos & utriuſque claſſem communem efficit. Cæterùm poëta nulla quidem in parte Dolopum meminit militum Trojanum ad bellum. Nec enim ipſum ducem Phœnicem ad Martis diſcrimina ducem fecit egredientem ſicuti Neſtorem. Alii tamen memorant, veluti Pindarus Phœnicis meminit,

Audaces Dolopii ducens in bella catervas,
Mortiferaſque gerunt Danaorum in ſpicula fundas.

Hoc autem & ſecundùm poëtam (ut dicere ſolent Grammatici) ex dicto tacitum ſubaudire oportet. Quoniam ridiculum foret regem ipſum in militiæ partem adventare,

Poſteriora habitans Phthiæ Dolopaſque gubernans.

Sic enim ait, Subditos vero procul abeſſe. nec enim militandi ſocii viderentur Achilli. Sed enim præſes tantum, & dicendi magiſter foret, ſive utique conſiliarius. Hoc enim ipſi volunt indicare

ver-

verſus. nam tale illud à poëta ſcriptum,

Præceptor fandi foret, utilis author agendi.

Argos ipſum Pelaſgicum plerique urbem Theſſalicam opinantur, ſuperiori tempore Lariſſæ propinquam, quæ hac ętate nullibi eſt. Alii non urbem ſanè, ſed Theſſalorum campum hoc vocabulo nuncupatum. Quod quidem nomen Abas ex Argo, hæc ad loca migrans impoſuit. Quidam etiam Phthiam eandem quam Helladem ſive Græciam & Achajam opinantur eſſe. Hanc autem alteram eſſe partem Auſtralem. Diviſa Theſſalia univerſa, cùm ipſi eam dividant, verum poëta duo facere videtur, Phthiam & Helladem ſeu Græciam, cùm hoc pacto dicat,

Et Phthiam, & Græciam ſpecioſis matribus oram.

Ac ſi duæ ſint, &

Deinde ſeorſum latam per Græciam
Phthiam uſque pervenit.

Et illud frequentes per Helladem ſeu Græciam Phthiamque civitates ſunt. Poëta igitur duo hęc efficit, utrum autem urbes, an regionem, nequaquam indicat, poſteriores Helladem aut Græciam regionem aſſerentes, partim extendi Thebas Phthioticas ajunt à priſca Pharſalo. In hac autem regione, Thetidis phanum eſt penes utranque Pharſalum, vetuſtam ſcilicet & novam, quo ex phano & hanc oram Achilli ſubjectam fuiſſe ſuſpicantur.

Qui

Qui verò urbem eſſe inquiunt, Pharſalii quidem oſtendunt longè ab eorum urbe dirutum oppidum, quod Helladem vel Græciam fuiſſe crediderunt, duosque inſuper fontes propinquos, Meſſeidem ac ac Hypeream. Verum Melitenſes procul ab urbe ſua ſtadia x Helladem, id eſt Græciam habitatam indicat trans Enipeum, quo tempore eorum urbs Pyrrha vocabatur. Cęterum ex Hellade ſeu Græcia humili in loco jacente, Græcos in urbem ſuam habitaturos commigraſſe, teſtimonio eſſe quod in illorum foro editum ſepulchrum Hellenos qui Deucalionis & Pyrrhæ filius extitit. Scriptis autem traditum eſt, Deucalionem Phthiotiæ regnum tenuiſſe, & ſimpliciter Theſſaliæ imperitaſſe. At Enipeus ab Erythra præter Pharſalon currens, in Apidanum elabitur, Apidanus verò in Peneum. De Hellenibus ſive Græcis hæc. Phthios verò vocant Achilli ſubditos à Proteſilao & Philoctete, quorum teſtis ipſe poëta eſt. Quippe in recenſione ſive Catalogo navium inquiens, eos ita expreſſit, qui ſub Achille erant,

Hi verò habebant Phthiam.

In pugna autem ſecus naves geſta, eos in navibus reſidentes, cum Achille fecit quietos. Ac Philoctetæ ſubditos pugnam exercere, Medontem habentes, gentemque Proteſilai prius, deinde Neoptolemi pedum velocitate valentes, de quibus

bus communem fecit ſermonem hoc modo,

Hinc & Bœotii, longoque Iones amictu,
Locrique & Phthii famæque inſignis E-
pei.

At peculiariter ait,

Duxque Medon Phthiis Neoptolemus,
alipes idem.

Hi quidem pro Phthiis magnanimi navigia tutantes cum eis pugnam inierunt. Forte & qui cum Eurypylo militabant. Phthii nominabantur illis confines. Tamen hoc tempore in Magneſiæ jure cenſentur quæ ſubdita fuit Eurypylo, & oram totam Philoctetæ ſubjectam, & Orchomeno vicinam, & Achilli ſubjectam, Phthiam ab Dolopia & campeſtri plaga, ad uſque mare Magneſium, & uſque ad Antronem urbem Proteſilai, quam nunc plurativo profe... caſu. Cæterum de Halo & de Halope ambigitur ne non hos dicat locos qui in Phthiotico cenſu ferantur. Sed in Locris cum hucuſque Achilles ſuum poſſederit imperium quemadmodum tenus Trachine oraque Oetæa. Eſt autem & Halus & Halius in Locrenſi litore, ſicut & Halope. Sunt qui pro Halope Haliuntem ponant, & hunc in modum ſcribant,

Quique Halon atque Haliunta, & qui
Trachina colebant:

Halus autem Phthioticus in Othryos tranſitu jacet, qui mons oræ Phthioticæ

ad

ad Aquilonem jacet, Tymphreſto proximus ac Dolopibus, inde protenſus ad ſinui Maliaco propinqua. Halus ab Itone ſtadia circiter ſexaginta diſtat, ſeu maſculino ſeu muliebri proferas genere, cum utroque modo. Halus autem Athamantis fuit domicilium. Poſterioribus deleta temporibus quæ Crocio imminent campo. Cujus mœnia Amphriſus amnis alluit. Sub Crocio autem Phthioticæ Thebæ ſunt. Et Halus quidem Phthiotica nuncupatur ora, & Achaica, quæ conjuncta eſt Malienſibus, ſicut Othyri Propodes, & ſicut Phylaca Proteſilai oræ Phthioticæ eſt Malienſibus vicinæ, ſic & Halus. Abeſt autem Thebis ſtadia circiter centum, in medio verò eſt Pharſali & Phthiotarum. Tamen Philippus eam Pharſaliis attribuit Phthiotis adeptam. Sic & terminos & conſtitutiones nationum locorúmque ſemper variari contingit, ſicuti memoravimus. Sic & Sophocles Trachinem Phthioticam nominavit. Artemidorus autem Halum ſiſtit in litore extra Maliacum ſinum jacente. Phthiotin autem procedens hinc uſque ad Peneum, poſt Antronem Pteleum ponit, mox Halum à Pteleo decem ſupra centum ſtadia intervallo diſtantem. De Trachine ſanè jam qualis ſit explanatum eſt, & poëta nominatim exponit. Cùm autẽ Sperchiũ ſępenumero meminit, ſicut amnem indigenam è Tymphreſto Dryopico mon-

monte naſcentem, juxta Thermopylum verò erumpentem. Inter ipſum & Lamiam declarat, ut omnia intra Pylas quæcunque ſinus ſunt Maliaci, & extra ſub illorum ditione fuere. Cæterum Sperchius à Lamia ſtadia triginta diſtat. Qui cuidam imminet campo ad Maliacum ſinum pertinenti. Indigenam verò Sperchium eſſe demonſtrat, eo quod illi cæſariem ſeſe nutrire dicat, & quendam præfectum ſuum Meneſchium Sperchii & ſororis Achillis filium nominet. Vero autem ſimile fit myrmidonas appellari cunctos, Achilli Patroclóque ſubjectos, qui ex Ægina profugum Peleum comitati ſunt, Phthiotæ quoque omnes Achæi vocitabantur. Annumerantur autem iis, qui Phthiotici juris ſunt ſub Achillis regno ad Malienſium habitationes inchoantes plures quidem. In ipſis verò Thebas Phthioticas habere Echinam, Lamiam, circa quam Macedonibus & Antipatro adverſus Athenienſes Lamiacum conflatum eſt bellum. In quo Leoſthenes dux Athenienſium & regis Alexandri ſocius cecidit. Vlterius ſunt Erineum, Coronea. Erineum quidem, quo nomine & altera urbs in Bœotia eſt, Melitea, Thaumacus, Proërna, Pharſalus, Eretria eodem nomine quo Euboica, Paracheloitæ, & hos quoque eodem vocabulo quo ſunt Ætolici. Nam & hic flumen Achelous eſt Lamiæ propinquus,

pe-

penes quem quidem ſedes ſuas habent Paracheloitæ. Porrigitur autem ora iſta ad Aquilonem ad Aſclepiadarum terram, & Occidentem ſpectantium, & Eurypyli & Proteſilai civitates in Orientem vergentes, in Meridie verò ad oram Oetæam, in populos XIIII diſtributam, & in Peracleam, plagamque Dryopum tetrapolin, id eſt, III civitates aliquando ſub ſe tenentem, quomodo & Doricam, cum illa Dryopum Peloponneſum incolentium, caput urbium, id eſt metropolis cenſeretur. Ad Oetam ſanè pertinet Acyphas quoque terraque Paraſopia & Oeniadæ gens & Anticyra, quo nomine altera eſt in Locris Occiduis. Hos autem decem ordines dico, qui non ſemper eodem ſed vario manſere modo. Quæ verò magis ac magis inſignes ſunt, digniſſimè memorata veniunt, poëtæ verò ipſius teſtimonio Dolopes ad extrema Phthiæ locantur, & quod ſub uno eodemque Imperatore Peleo militant & iſti & Phthiotę. Nam ut ille inquit, Phthię extrema colunt, & ductor erat Dolopum Phœnix, ex munere Belei. Tractus autem ille plurimum Pindo vicinus eſt, & locis propinquis qui maxima ex parte Theſſaliæ plagæ ſunt. Gloria nanque Macedonum Theſſalorumque ſimul & potentia efficit, ut eorum vicini præſertim Epirotæ, partim ſponte, partim verò coacti ſeſe in Theſſalorum aut Macedonum parte con-

conſtituerint, quomodo Athamanes & Æthices & Talares Theſſalorum, at Oreſtæ & Pelagones & Elimiotæ Macedonum. Pindus autem mons permagnus ad Arcton Macedonum partem habet, ad Occaſum autem Peræbos, homines metanaſtas, id eſt nugatores, continet, ad Meridiem verò Dolopas. Hæc eſt autẽ Theſſaliæ ora. In ipſo autem Pindo habitationes habebant Talares, natio Moloſſorum ab iis deducta, qui Iſmaram incolunt, & Æthices ad quos expulſos à Perithoo centauros fuiſſe poëta commemorat, eos autem omninò defeciſſe, ſcriptores ajunt. Quam quidem defectionem duobus intelligendam eſſe modis accipimus. Aut enim mortales ipſos funditus deletos, illorum agro prorſus deſolato, aut ipſarum nomine gentiũ nuſquã amplius exiſtente, nec tali eorum conventu perdurante, quoniam ergò id quod reſtat etiam adunatum nulla prorſus mentione inſignitur, nulla ipſum dignum memoria ponimus. Non quidem ad ipſum, non etiam nomine aut loco tranſmutatum, quod ſi juſtam commemorandi cauſam habeat, tranſmutatio ipſa neceſſario explicanda eſt. Reſtat jam ſanè ut litoris ordinem dicamus, quod Achilli ſubditum erat, ſumpto à Thermopylis exordio. Jã enim & Locrenſe litus & alia diximus. Itaq; Thermopylę è Cenęo abſunt freto ſtadiis LXX. Quòd ſi extra Pylas adnaviges à Sperchio

chio ſtadia x. Hinc verò ad Pharalam ſtadia xx. Supra Pharalam à mari ora urbium xv. ſtadia L. imminet. Inde porrò naviganti ſtadia c. Echinus incumbit. Reliqui litoris ager in mediterraneam Lariſſam penſilem habet, ab eo ſtadiis xx. diſtantem. Hæc etiam ipſa Pelaſgia Lariſſa nominatur, poſtea Myonneſus exilis inſula, poſt Antron, hæc Proteſilao ſuberat, tot ſub Achille fuerant. Explicat autem poeta, recenſetque ordine illa quæ Achilli parebant, & quæ item Proteſilao. Hæ autem ſunt quæ deinceps ſunt, ſub Achille ſanè ora litoralis uſque Antronem. Quippe cùm Phylace quæ prope Thebas Phthioticas eſt, & ipſa ſub Proteſilao foret, & Halus & Lariſſa penſilis & Demetreum, ſub illo cunctæ ad partem Othryos montis Orientalem, Demetreum videlicet, δήμητρ⊙ id eſt Cereris templum habens, quod & Pyraſum nuncupavit. Erat autem Pyraſus optimo munita portu civitas, duobus ſtadiis Cereris lucum & ſacram habens ſtatuam, longe à Thebis ſtadiis xx. Supra Pyraſum autem jacent Thebæ. Supra Thebas vero in mediterranea Crocius campus ad extrema monti Otryos, per quam amnis Amphryſus labitur. Super hunc extat Iton, ubi Itoniæ templum eſt, à quo dictum eſt & alterum in Bœotio, & Cuarius fluvius, de quo retulimus, cùm de Arna ſcriberemus in Bœotię rebus. Hęc

quidem de Phthiotica plaga, una ex quatuor Theſſaliæ totius particulis, cujus ſunt & ſubditæ Eurypylo terræ, & Phyllo, ubi Apollinis Phyllæi phanum eſt, & Ichnæ, quo in loco Ichnæa Themis colitur, & Cyerus cum ea cenſetur & Athamania. Ad Antronem verò munitum caſtellum eſt in tranſitu in Eubœam, quod Antronis aſinum vocant. Poſtea Preleum & Halus, dehinc Cereris templum & Pyraſi rudera dejecti, ſuperque ipſum Thebæ. Pòſt Pyrrha promontorium, ac prope illud duæ inſulæ parvæ, quarum una Pyrra, altera Deucalion nominatur. Hic Phthioticæ partis finis eſt. Deinceps ſubditos Eumelo populus numerat, contiguámque oram maritimam. Ineſt jam ſupra Magneſiam terrámque Pelaſgicam, Pheræ quidem Pelaſgicorum camporum terminus ad Magneſiam, qui uſque Pelium ſtadia centum ac ſexaginta porriguntur. Emporium autem Pheræ habent, Pagaſas, ab eis nonaginta diſtans ſtadiis, ab Iolco autem viginti. Iolcus jam dudum diruta jacet, quo ex loco Pelias Jaſonem ac navem Argo foras emiſit. Pagaſas autem ideo dictas eſſe ajunt, quia eo in loco navem Argo compegerit. Alii verò ſimilius exiſtimant, loco ipſi nomen impoſitum propter vicinos fontes, id eſt πηγὰς, qui frequentes aquarum ubertatem effundunt. Juxta quoq; ſunt Aphetę civitas, id eſt, emiſ-
ſa,

ſa, quia hinc miſſi fuerint Argonautæ. Supra Demetriadem verò urbem, Iolcus ſtadia ſeptem ad mare jacet, quam Demetrius Poliorceta, id eſt, urbium obſeſſor, ſui nominis monumento conſtruxit, inter Neliam & Pagaſas ad mare, adeámque exiguas quaſdam urbes commigrare juſſit, Neliam ſcilicet Pagaſaſque & Hormenium. Rhizuntem item, Sepiadem, Olizonem, Bœben, Iolcum. Qui hoc quidem tempore Demetriadi addicti ſunt pagi, & hoc ſanè per multos annos, & navale & regia Macedonum regibus fuit. Tenebat & Tempe & utrunque jam dictum montem, Pelium ſcilicet atque Oſſam. Hac verò tempeſtate ad exiguum contracta eſt, cùm cunctas Magneſiæ civitates antecellat. Cæterum Bœbeidem lacum, Pherarum vicinum eſſe conſtat, ad extremam Pelei & Magneſiæ confinem. Bœbe autem locus ipſi lacui adjacet. Verum ſicut Iolcum ad incrementa dignitatis provectam inteſtinæ ſeditiones, & amplius tyrannorum violentiæ deleverunt, ita & Pheras in ſublimi quandoque faſtigio collocatas tyranni funditus extinxerunt. Apud Demetriadem verò Naurus amnis labitur. Continuum autem litus Iolcus appellatur. Hic etiam Pylaicos conventus celebrabant. At enim Artemidorus procul à Demetriade ſinum Pegaſæum ponit ad ſubdita Philoctetæ loca. In ſinu verò

Cicynethem inſulam eſſe dicit, & ejuſdem nominis urbem admodum puſillam. Deinceps poſſeſſæ à Philoctetа civitates nuncupantur. Methonem profectò alterã à Thracia Philippus ſolo æquavit. Alterius ſanè in Peloponneſo ſitæ, ſuprà memoriam fecimus. Contra Magneſios quidam frequentes incumbunt inſulæ. Nobiliores ſunt Sciathus & Peparœthus, & Icus, & Alonesus, & Scyrus cum ejuſdẽ nominis urbibus. Clariſſima verò Scyrus eſt propter Lycomedis cum Achille affinitatem & Achillis filiũ Neoptolemum ibi procreatum & enutritum poſteriori-bus annis. Philippus amplificato regno, cũ mari imperitantes cerneret Athenienſes, & illarum principatum adeptos, & harum & aliarum propinquas ſibi præcipua fama nobiliores reddidit. Nam cùm pro imperio decertaret, ante omnia vicinas invaſit, & quemadmodum majorem Magneſii agri tractum & Thraciæ, reliquáſque circumcirca terras Macedoniæ juri adjudicavit, ſic & appoſitas Magneſiæ inſulas ademit, & ignotas prius nobilitavit, & bello potiundas effecit. Itaque de Scyro potiſſimũ vetuſtatis ſermo conſtat, & talia per ora hominum rumificantur, veluti captarum maxime Scyriatum virtutes, lapidúmque Scyriorum opportunas indagines maxime variæ veluti metalla, & item Caryſtii marmoris & Deucalii & Syndici & Hieropolitici ſpectare licet

licet in urbe Romana, integra ſcilicet columnas lapideas ingentiſque magnitudinis tabulas tantę varietatis ſaxorum, quibus ipſa civitas adornatur abunde, & privatim & publice. Ex quo candidi lapidis pretia jã vilia facta ſunt. Poëta igitur hucuſq; progreſſus ſuperiorem repetit Theſſaliam, à Dolopum & Pindiora inchoans,

Qui Triccen & ſcaligeram paſcuntur Ithomen.

Hæc quidem Iſtiæorum telluris exiſtunt, qui ſuperiori tempore (ut ajunt) Dorici vocabantur. Cæterum cùm illiam Perhæbii occupaſſent, qui & Iſtiæam Euboicam ſubverterant, & ejus incolas in continentem abſtraxerant, cum tanta ſanè eſſet inhabitantium Iſtiæorum multitudo, ab illis hoc regioni nomen impoſuere. Appellant etiam Dolopiam inferiorem, Theſſaliam oppoſitam recte Macedoniæ, ſicut & inferiorem inferiori. Eſt quidem Tricce, ubi Æſuculapii templum extat vetuſtiſſimum, & claritate celeberrimum, & Dolopibus & Pindo adjacentibus locis confine. Ithome autem eo quo Meſſenia urbs nomine dicitur, quam non ſic proferri oportere contendunt, ſed primam auferri ſyllabam, ſic enim prius appellatam, quæ nunc in Thamas vocabulum tranſmutavit, locum munitum & validum, veréque ſcaligerum inter quatuor caſtella ſitum tanquam quaternis à lateribus jacentia, Triccam & Metro-

 polim

polim & Pelinnæum & Gomphos. Verum Ithome metropolis regioni addicta eſt. Ipſa verò metropolis prioribus annis tribus habitata erat oppidulis & quidem obſcuris, poſtea plures aſſumptæ urbes ſunt, è quibus una fuit Ithome. Enimvero Callimachus in Iambico carmine Veneres nuncupavit.

Dea enim non una eſt,
Sed Caſtinenſem reliquas ſuperare cunctas.

Vel eo ſapiendi genere, quod ſola ſues immolandos acceptos admittit, atque ſi quis alius ipſe peritiſſimus extitit, & per omnem ejus vitam (ut ipſe inquit) hæc fabulis tradere volens. Poſteri verò redarguerunt non unam Venerem modo, ſed plures hunc immolandi ritũ approbantes admiſiſſe, è quibus unam eſſe in hac ipſa metropoli. Non unam quoque ex urbibus ad eam habitandis eſſe, Omirium hunc morem tradidiſſe. Eſt & Pharycadonis urbs in Iſtæorum plaga, per quos Peneus fluit, atque Curalius. Curalius quidem templum Palladis Ithomiæ præterlabens, Peneum intrat. Ipſe vero Peneus (ut diximus) oritur ex Pindo à ſiniſtra relinquens Triccen, & Pellineum, Phraycadonem, penéſque Atracem Lariſſamque defertur. Acceptíſque Theſſalicæ telluris amnibus, per Tempe ad erumpendũ progreditur. Oechaliam verò urbem quæ Euryti dicitur, & in hiſ-

ce locis, & in Eubœa & in Arcadia eſſe, ſcriptores memorant, & alio pacto nomen illius permutant, quod in exponendis Peloponneſi rebus diximus. Hos autem in quæſtionem deducunt, præſertim quænam ea fuerit, quæ ab Hercule capta eſt, & quam ſcriptis declarat ille, qui Oechaliæ captivitatem verſibus edidit. Hæc nanque loca Æſculapii filiis ſubjecta cecinit. Porrò Eurypylo terrā ſubditam ait.

Ormeniúmque colunt quos fons Hyperea tenebat,
Aſteriúmque habitant, faſtigiáque alba Titani.

Ormenium igitur hodie vocatur Ormimium, vicus quidem ſub monte Pelio, ad ſinum Pagaſeum ſub illis urbibus, quas Demetriadi habitatas, addictas eſſe commemoravimus. Bœbeidem verò lacum propè eſſe oportet, quandoquidem Bœba ex circumadjacentibus Demetriadi urbibus una fuit, ſic & ipſum Ormenium. Abeſt autem à Demetriade Ormenium ſtadia ſeptē ac viginti itinere terreſtri. Locus quidem Iolci in via ſitus, longe à Demetriade ſtadia ſeptem ſemotus eſt, ab Armenio autem reliquis viginti. Scepſio autem teſte, Phœnix Ormenii ortus eſt, indéque patris conſpectum Amyntoris, Ormenidæ fugientem, Phthiam ad Peleum ſeſe regē recepiſſe. Ormenum vero Cercaphi filiū Æolo prognati, hunc edificaſſe locum. Ormenum duos

procreaſſe filios Amyntorem & Evæmonem, è quorum altero Phœnicem, ex altero vero Eurypylum ortos eſſe. Succeſſionem quidem communem Eurypylo de patria egrediente Phœnice fuiſſe ſervatam. Sic enim ſcribit,

Iliad. 1. *Cùm primum fœcundam ovibus Ormenium liqui.* Pro eo quod eſt,

Græcia omiſſa mihi famoſis plena puellis.

Cæterum, Crates Phocenſem extitiſſe Phœnicem aſſerit, ductis ex galea Megetis conjecturis, qua in nocturnis excubiis Vlyſſem uſum, poëta teſtatur,

Ex Eleone Amyntoris Ormenidæ

Autolycus rapiens vallatas perforat ędes.

Eleonem enim in Parnaſo oppidulum quoddam eſſe. Amyntorem verò Ormeniden non alium ſanè dici niſi Phœnicis genitorem, Autolycumque Parnaſi incolam res vicinorum furto ſurripuiſſe, quod cujuſcunque furis commune officium eſt, non longinqua ſurripere & τοιχωρυχεῖν, id eſt, parietes perforare. At enim Scepſius ait nullum Parnaſi locum monſtrari Eleonem appellatum ſed Neonem, quam ſcilicet poſt Trojanum bellum habitatam fuiſſe refert. Nec verò vicinorum parietes ſolum à furibus perforari ſolere. Multaque præterea ſunt alia quæ dici poſſent, ſed in hiſce amplius immorari vereor. Alii Exeleonem ſcribunt, ipſa verò Tanagræ telluris eſt. Illud autem argumento

eſt,

eſt, rem abſurde dici, cùm ſic referat,

Dehinc ſeorſum fugiens per Græciam la- Illiad. I.
tepatentem
Phthiam profectus ſum.

Fons verò ipſe Hyperea in Pheræorum medio oppido Metaleuſa conſiſtit. Titanus autem, id eſt calx ab eo quod illi accidit, nomen eſt aſſecuta.

Ager enim albicans natura exiſtit Arnæ proximus.

Nec procul ab iis Aſterium eſt. Hi quidem huic parti affines eſſe dicuntur qui Polypœtæ ſubditi ſunt.

Quique Argiſſam habent, Gyrtonem
deinde colebant,
Orthen Elonamque urbem niveamque
Oleoſſonem.

Hanc ſanè regionem primum coluerunt Perrhæbi fruentes parte maritima & Peneo uſque ad illius oſtium & Gyrtonem in Perrhæborum plaga. Inde Lapithæ illos affligentes, mediterraneam flumini vicinam oram occupaverunt, Ixion, filiúſque Perithous qui Pelium vi occupavit, ejus perſequens occupatores Centauros, duram ſanè agreſtemque nationem. Eos igitur ejectos è Pelio ad Æthicas compulit, Lapithis autem campeſtria conceſſit. Eorum autem partem Olympo propinquam Perrhæbi tenuere. Nonnullis verò in locis omnes promiſcuas domos habere. Igitur Argiſſa quæ nunc Arguſa vocatur, Peneio adjacet.

Cui ſuperimminet Atrax in ſtadia xl, & ipſa fluvio proxima. Regionem vero fluviatilem mediam circuntenebant Perrhæbi. Ortham ſanè quidam Phalannæorum eſſe ferunt. Phalanna verò civitas Perrhæborum juris eſt, apud Tempe, Peneo finitima. Perrhæbi autem cum Lapitharum potentia fracti eſſent, majori ex parte in montana profugerunt, Pindo vicina, & ad Athamanes & ad Dolopes. Regionem autem hanc cæteróſque Perrhæbos Lariſſæi in ſuam ditionem redegerunt juxta Poneum conſidentes, illorúmque vicini fertiliſſimam quidem paſcentes agri partem, niſi ſiqua curva nimis vallis Neſſonidi propinqua lacui fiat, quam amnis ſtagnans arandi facultate Lariſſæis interciperet. Eam tamen jacturam poſtea Lariſſæi conſtructis aggeribus emendavere. Interim igitur iſti Perrhæbiam occupantes tenebant & tributa exigebant, donec Philippus locorum potitus eſt. Lariſſa quoque Oſſæ locus eſt, quæ penſilis aut obliqua dicitur à pleriſque. Eſt & alia in Creta civitas, quę hodie quoque Japygię confinis habitatur, à qua ſubjectus campus Lariſſius vocatur. Eſt & in Peloponneſo Argivorum arx Lariſſa. Eleorum quoque agrum Dymámque diſterminans Lariſſus fluvius eſt. In eadem quoque Lariſſam urbem in confinibus eſſe, Theopompus ſcriptis teſtatur. Et in Aſia Lariſſa Phriconia eſt uxta

ta Cyniam, & ad Troados Hamaxitum. Eſt & Epheſi Lariſſa, & in Sina Mitylenæ ad ſtadia quinquaginta. Lariſſææ petræ ſunt ad Methymnem in via. In agro quoque Attico Lariſſa eſt. Tralibus quoque vicus eſt, longe diſtans triginta ſtadia ſupra oppidum ad Cayſtri campum, quà per mediterraneam itur ad Iſodromæ matris templum, ſitum habens ſimilem, lociq; virtutem ipſi quam diximus penſili Lariſſæ. Nam & aquarum bonitate & vinetorum ſpecie præſtans eſt. Forſitan autem & Lariſſius Juppiter hinc cognomen aſſumpſit. Ad ſiniſtras quoque ponti ripas pagus eſt Lariſſa nomine, extremis Hæmi finitimus. Eſt & Olooſſon civitas, quæ Leuca vocatur, id eſt, Alba, cùm in alba conſiſtat argilla: & Elona, ambæ Perrhæborum urbes: & Gunnus. Et Elona quidem in Lemonem nomen permutavit, hodie diruta jacens. Vtræque verò ſub Olympo jacent, non procul ab Eurota fluvio, quem quidem poëta vocat Titareſium. De iſto & de Perrhæbis deinceps poëta cecinit, quando dixit,

Viginti atque duas Gunens Cypho egerat alnos,
Sunt Enienes ei comites fortéſque Peræbi.
Dodonem hi ſedes circumpoſuere nivalem,
Arváque jucundi Titareſi pulchra colebant.

Hæc igitur loca dicit Perrhæborum ab Hiſtiæorum ora, in parte comprehen-

dentia. Subjecti quoque fuere Polypœtæ partim. Perrhæbica tamen illa Lapithis attribuit, cùm promiſcuè habitarent, & plana tenerentur à Lapithis, & in hoc tractu natio Perrhæbica majore ex parte illis ſubjecta foret. Montana verò in Olympum vergentia atque Tempe, ab ipſis Perrhæbis incolerentur, ſicuti Cyphus & Dodona, & plaga Titareſio finitima, qui è monte Titaro Olympi vicino labens ad plagam Tempe contingentem Perrhæbiæ quodammodo pertinentem, in Peneum effluit. Penei quidem perlucentes aquæ ſunt, Titareſii verò craſſæ quadam ex materia. Quæ ex re factum eſt, ut illi non commiſceatur, quin inſtar olei deſuper fluat. Inde cùm ſic mixtim cohabitent, Simonides Perrhæbos & Lapithas univerſos Pelaſgicos appellat, in Orientem vergentes, ad Gyrtonem & Penei oſtia, ad Oſſam & ad Pelium, & quæ circa Demetriadem & quæ in regione campeſtri ſunt. Lariſſam, Crannonem, Scotuſſam, Mopſium, Atracem & adjacentia lacui Neſonidi & Bœbeidi, de quibus parvam ſanè mentionem poëta fecit; quoniam alia *quidem* necdum habitabantur. Alia vilia quędam erant habitacula propter alia atque alia variis in temporibus inducta diluvia. Neq; Neſonidem lacum meminit, ſed Bœbeidem tantum, qui longe minor eſt, hoc quidem ſolo manente, illo verò quemadmodum conſentaneum

taneum eſt, non ita; cùm modo exundet, modo deficiat. Scotuſæ verò recordationem fecimus, cùm de Dodona ſermonem haberemus & de Theſſaliæ oraculo; quia hoc in loco fuerat. In Scotuſa autem locus eſt, quem κυνὸς κεφαλὰς, id eſt, canis capita vocant. Vbi Romani ac Ætoli duce T. Quinto, ingenti prælio Philippum Demetrii filium & Macedoniæ regem vicere. Tale quiddam & in Magneſiis accidit. Eorum enim locis compluribus dinumeratis, ne unum quidem Homerus Magneſium nominavit, ſed eos tantum, quos cæce ac nulla nota cognitos indicat. Qui Peneū inquit frondoſumque Pelium incolebant. Sed tamen circa Peneum atque Pelium habitabant, & Gyrtonis incolæ, quos in numero ille collegit, & Ormenii, aliique permulti procul etiam à Pelio. Tamen Magneſii erant ſumpto ab Eumelo primordio, ſecundùm poſteriores homines. Aſſiduis igitur tranſmigrationibus, & rerum permutationibus urbanorum, & inquilinorum permixtiones & nominum, & gentium confuſiones obveniſſe videntur. Ea propter aliquando exoritur ambiguitas ſicuti de Crannone ac Gyrtone hoc ipſum primo factum eſt. Antiquitus enim Gyrtonii Phlegyiæ vocabantur, ab Ixionis fratre: Phlegyiæ, Crannonios autem Ephyros dicebat. Ex quo nata eſt dubitatio ob ipſius poetæ carmen.

Cum

Cumque Ephyris ambo de Thrace ſcuta gerebant.

Seu poſt magnanimos Phlegyas.

Quoſnam velit eloqui, poſtea & hoc idem in Perrhæbis & Athamanibus obvenit. Homerus namque eos, ut invicem finitimos conjunxit. Etiam diutius Athamanum ſedes Dotio in campo locatas à poſteris exitiſſe ferunt. Iſtud autem prope dictam nuper Perrhæbiam eſt atque Oſſam, lacumque Bœbeidem in media quodammodo Theſſalia, propriis quidem incluſum collibus. De quo Heſiodus hunc in modum inquit,

Sola habitat Dotii geminis in collibus arvi,

Permltis coram plantam ſibi virgo ſevera,

Bœbiade in ſtagno lavit.

Athamanes igitur in Oetam montem expulſi à Lapithis magna ex parte fuerunt. Hac autem in plaga magna imperitabant potentia, cum quandam agri partem Doricis & Malienſibus ademiſſent uſque Heracleam & Echinum. Pars verò eorum circa Cyphum Perrhæborum montem, ubi eodem quoque eſt pagus nomine, permanſerunt. Quædam autem Perrhæborum multitudo ad Olympi tractum progreſſa in Occaſum ſpectantem ſimul illic contractas ſedes habuerunt Macedonibus finitimas. Non parva verò eorum manus ad Pindum & Atha-

Athamaniæ montes confugit. Nunc autem nimium aut nullum potius ipſorum reſtat ſervatum veſtigium. Eos verò Magnetas qui à poëta in ultimo Teſſalicorum catalogo dinumerantur, exiſtmaverim Macedonibus Pierii vicinos, qui intra Tempe à Peneo atque Oſſa uſque ad Pelium trans Peneum loca habent mari tenus. Illis igitur Homolium ſive Homolin (nam utroque modo dicitur) attribuemus. In rerum autem Macedonicarum commemoratione diximus, penes Oſſam eſſe ad Penei ortum, per ſuum ad Tempe curſum. Si autem juxta litus proximum Homolio progrediere rationem habet, quod ad Rhizunem habitent & Erymnas in litoralibus ſitas ſub Philoctete & ſub Eumelo. Hoc ipſum igitur dubium incertumque relinquatur. Locrorum quoque ſeries deinceps ordine poſitorum, tenus Peneo non certa dicitur. Cùmque loca ignobilia ſint, nec nos illa multi facere debemus. Tamen ripam Sepiacam tragœdiarum ſcriptores vulgarunt poſteàque collaudarunt, cùm ibi Perſarum claſſis interierit, & in nihilum omnino redacta fuerit. Ripa quidem ipſa ſaxoſa eſt, inter illam verò vicumque Caſthanæum, ſub Pelio locatum litus jacet, in quo claſſis ipſa Xerxis, cùm ſtaret in anchoris, ingenti flante Euro, partim in terrā eliſa, è veſtigio diſſoluta eſt, partim quidem ad Ipnuntem locum aſperum inflicta

flicta circà Pelium, partim verò ad Melibœum, partim denique ad Caſthanæam oram periit. Totum autem navigationis ſpatium Penei ſtadia LXXX. immane ac ſævum eſt. Tale eſt enim ac tantum Oſſæ intervallum. Intermedius autem ſinus eſt ſtadia intra CC. in quo Melibœa ſita eſt. Totus autem à Demetriade ad Peneum inſinuatus, eſt amplior ſtadia M. ad Euripum verò ſtadia duum millium & octingentum, rurſus ab Euripo ſtadia trecentum & quinquaginta. Hieronymus quidem campeſtrem Theſſaliæ ac Magneſiæ circuitum; ſtadium trium millium eſſe demonſtrat, à Pelaſgis habitari ſolitum, expulſoſque inde illos in Ætoliam à Lapithis Campum autem Pelaſgicum modò nuncupatum exiſtere in Lariſſa & Gyrtone & Pheris, Ibique eſſe Mopſium & Bœben, & Oſſam & Homolen & Pelium & oram Magneſiam. Vocatum autem Mopſium non à filio Tireſiæ Mopſo vate, ſed à Mopſo Lapitha, Argonautarum navigationis comite. Alius item Mopſus fuit, à quo Atticam appellavere Mopſopiam. Hæc quidem ſingulatim de Theſſalia. Ipſa quidem omni priori ſeculo Pyrrhæa ab Deucalionis uxore Pyrrha, nominabatur, & Hæmonia ab Hæmone, à cujus filio Theſſalo Theſſalia vocata eſt. Quidam ſanè bifariam diviſerunt. Ipſam quidem partem in Auſtrum ſpectantem, Deucalioni

in ſortem obveniſſe dictitantes, ipſumque à matris nomine eam Pandoram vocitaſſe, reliquam verò Hæmoni, à quo Hæmonia eſt dicta, tranſmutato deinde nomine, hanc quidem Helladem ſive Græciſiam ab Deucalonis filio Hellene, reliquam verò Theſſaliam ab Hæmonis filio dici cœptam. Alii verò venientes ab Ephyra Theſprotidis, Authyphum & Philippum pronepotes Theſſali, Hercule geniti, ab Theſſalo eorum progenitore, regionem ajunt Theſſaliam nominaſſe. Eam quoque aliquando Neſonidem dixere quidam, ſicut & lacum à filio Theſſali Neſone.

NONI LIBRI FINIS.

INDEX IN STRABONIS GEOGRAPHIÆ LIBROS.

Abia 502
Abæ 771
Abaris 551.571
Abas 786
Abdera 283.236
Abii 542.549
Abylyx 308
Aborigines 417
Abſyrtides 576
Abſyrtus ibid.
Acalander 512
Acara 393
Acaria 687
Acarnanes 594.599 605
Acerræ 460
Acaceſium 548
Acheæ petræ 632
Achæi 483.673.678 699.790
Acheus 698
Acheorum genus ibi.
Achaja 665.699
Achardeus 626
Acheron 466.594.626
Acheruſia palus 397
Achelous 599.610 622
Achilleum 80
Achilleus curſus 563
Achilli ſubdita ora 792.793
Achillis vicus 568
Achivi 673
Acido 633
Aciris fluminis 481
Aconites 409
Acontius 757
Acyphas 791
Acuenum 432
Acrea Juno 692
Acræphium 751
Acerræ 454
Acritas 655
Acrocorinthus 691
Acroliſſus 578
Acryſius 765
Acte 713
Adepſum 775
Adria 390
Adri terminus 590
Adriaticus ſinus 220 384
Adrius 577
Aduas 371.388
Aduas 380
Aduallas 371
Adula mons 388
Æacus 683
Æaci genus ibid.
Æas 495.578
Ædificatori neceſſaria 194
Ædificiorum cura apud romanos 429

Æta-

Æta 81
Ægeſta 463. 496
Ægeſtani 485
Ægeſtanæ aquæ 501
Ægeus 715
Ægina 221. 682. 709
Æginæ celebritas 983
Æginetæ ibid.
Æginea mercatura 684
Ægeum pelagus 704
Ægæ 703. 737
Ægæus Neptunus 737
Ægaleos 654
Ægeæ 738
Ægialia 677
Ægimurus 506
Ægiolii 697
Ægialium quid 636
Ægialenſes 699
Ægira 703
Ægire ſitus 705
Ægium 613. 703. 705
Ægroti in plateas exponuntur 280
Æggæum 221. 592
Æga 705
Ægimerus 533
Ægimurus 219
Ægyptus ab Herodoto fluvii munus 53
Ægyptus inſula 57
Ælius Gallus 210
Ælius Cato 555
Æletani 282
Æmilia via 395
Æmilianus 336
Æmanabus 346
Æmus 573, 584
Ænea 417
Ænianes 778
Ænianum interitus 779
Æenarius 705
Æolus 36
Æolus ventorum Rex quare 41
Æoliæ inſulæ 219 467. 487
Æoliarum diſtantia inter ſe 504
Æolis 232
Æpalius 778
Æpea 653
Æpea unde dicta 656
Æpy oppidum 636
Æquorum fluxus 98
Æria 336
Æeſtuaria 252
Æſtas aurea 483
Ætus maris commoditas 256. 259
Æſis 395. 413. 439
Æſuris 408
Æſium 405
Æſernia 434
Æſarus 477
Æſculapii templum 681
Ætas quid 175
Æthiopes 16. 58. 61. 234
Æthiopes dupliciter diviſi 58
Æthiopia opponitur Ægypto 60
Æthiopum mulieres 172

Æthio-

Æthiopica loca 60
Ætas quid 129
Ætherii 213
Ætuatii 349
Æthalia regio 406. 410
Æthalicum ferrum 407
Ætna 452.490.498. 499.
Ætnæ ignes 499.500
Æthalia 219
Ætolus 651
Ætoli 605.611.759
Æthici 783
Alexanderfluvius 512
Ætolia 650
Æthices 792
Æthinces 597
Æxones 726
Africus 51
Africum mare 219
Afranius 291
Africæ ſitus & figura 217
Agamemnon 677
Agamemnonis exercitus 17
Agatha oppidum 330
Agathocles 512
Agathyrſum 485
Agis 664
Agides 683
Agrippa 378.430. 446.518
Agricolæ 570
Agrea 616
Agrigentum 496
Agilla 401
Ajacis clypeus 743
Ajax Locrus 775
Alæſa 532
Alalcomenia Minerva 752
Alalcomenæ 599. 748.752
Alatrium 433
Alba 417.421.434. 436.438
Albanus mons 436
Albanus lacus 437
Alpia 367
Albia 574
Albis fluvius 24.530
Albigaunus 367
Albion ibid.
Albium ibid.
Albienſes 369
Albiæci aquæ 477
Alceſtis 99
Alcmæon 596
Alcynomium mare 611.
Aleſa 496
Aleſium 622
Alex 474
Alexander magnus 24.160
Alexander Moloſſorum Rex 512
Alexander fluvius ibi.
Algæ natura 355
Algidum 432
Algonus 108
Allotriges 280
Alliſe 434
Aloneſus 796
Alope 108. 778.776
Al-

Allabroges 337.570
Alorium 337
Alpes 320.366.383
Alphei curſus mirus 494
Alphei fons 494
Alpheonia diana 625
Alpheus unde dictus 631
Alphi quid ibid.
Alpheus 487.502.612 624.643.
Alphidna 722
Alpis Ionia 630
Alpia 367
Alpium beluæ 378
Alpium cum Græciæ montibus comparatio 435
Alterumbri ἑτερόσκιοι 243
Altinum 389
Alyattes 765
Amarynthus 650
Amarynceus 618
Amaſtrum 566
Amathœſſa 612
Amathus 661
Amathuſii 619
Amaxitani 294
Amaxitus ibid.
Ambarnale ſacrum 57
Ambiani 352
Ambrones 333
Ambryſus 771
Amenanus 438
Amiſum 487
Aminſus 130
Amicleus 508
Amiternum 441
Ammonis templū 88
Ammius 627
Amphiala 720
Amphiarai ſacellum 736
Amphictyonum conventus 680
Amphion 748
Amphyctionum iuſti 764
Amphigenea 636
Amphilochi 588.596
Amphilochi urbs 283
Amphilochus 597
Amhinomus 490
Amphiſſa 777
Amphiſſæi 762
Amphriſus 789.793
Ampſani 534
Amulius 418
Amyclæ 662.663
Amymone 671.675
Amyntas 753
Amyntor 799
Anacharſis 551.554
Anagnia 434
Anagyraſii 726
Anaphlyſtii 726
Anapias 490
Anas flu. 249
Anaximander 11
Anaxilaus 467
Anchiala 584
Anchoe 741
Ancon oppi. 439 520.
Ancyra 340
Andania 637
Andizetii 575

Andriaca 584
Andretrium 577
Andromedę fabula 76
Anemolea 772
Anemorea ibid.
Angyala 411
Aniger 630
Anigrides nymphæ 630
Anio 428.435
Anibalis per alpes traiectus 413
Anibal apud Capuam emollitus 457
Annibal 395
Antacæi 562
Antennæ populi 419
Anthes 681
Anthea 653
Anthedon 737
Antropophagi 365
Antiatium labrocinia 203
Anticyrrha 791
Anticyra 758.762.791
Antipater 681
Antipodes 12
Antirrhium 796.777
Antipolis 323.326.335
Antiſſa 107
Antium 421.422
Antrum Nympharum 630
Antron 788
Antronius aſinus 794
Aones Bœotii 724.731.
Apamia 501
Apenninus 230.367.376
Apennini terminus 471
Aphetæ 794
Aphetor 766
Aphnii 573
Aphrodiſium 323
Aphydna 724
Apia 676
Apidanus 649.787
Apidones 676
Apocopes uſus 663
Apollodor rhetor 738
Apollodoria ſecta 794
Apollocrates 473
Apollinis Actii templum 595
Apollinis Actii ludis 596
Apolliniscoloſſus 735
Apollinis reſponſum 726
Apollinis geſta 769
Apollo Philæus 794
Apollonis 794
Apollonias 721
Apollonia 240.578
Appaitæ 699
Appia via 425
Apſus 578
Apuli 517
Apulia ibid.
Aquæ copia 692
Aquæ ductus 435
Aquæ ſtadelæ 394
Aquileia 273
Aquilæ Iovis 764
Aquilo 49
A quitani 320

Arabus 74
Arabicus ſinus 178 217
Arabia 70
Aræthyræa 486
Arammæi 75
Arar 336
Aratus 183
Aratus princeps 697 702
Arattus 595
Arauſio 336
Araxinus campus 129
Araxus 611.614.707
Arborū minium 317
Arboris mirum 361
Arboris apud Gades mirum 317
Arborum lac ibid.
Arborum telæ ibid.
Arcadici aſini 708
Arcadia 610.707
Arceſilaus 26
Archias 478.681.693
Architheorus 632
Arcticus circulus 5
Arctos vel plauſtrum ibidem
Archytas tarentinus 511
Arcturus 239
Ardania 72.656
Ardea appidum 417 423
Ardiæi 577
Arduenna 353
Aregontis picturæ 625
Arecina templum 436
Arelatæ 32
Arena 63
Arenæ 63
Arethuſa 103.49
Aretium 41
Argæus mons 12
Argantonius 27
Argentum mons 17
Argillæ 44
Argiſſa 80
Argiva terra 61
Argiva ora 67
Argivi 670.67
Argolicus ſinus 67
Argonautæ 81.79
Argos Achai 66 672 684
Argos Pelaſgicum 40 785
Argos oreſticum 597
Argos Amphilochicum 495.596
Argous portus 407
Arguſa 801
Argyrippa 518
Aria 128
Ariani 75.232
Arietes precioſi 260
Aricomiſci 338
Arimaſpi 38
Ariminum 413
Arion cujuſque patria 783
Arisbus 749
Ariſtarcha 324
Ariſteas Proconneſius 38
Ariſtidis tabulæ Dionyſii 694

Ariſtocrates 659
Ariſtonicus 67
Ariſtocratio 18
Ariſtœus 741
Ariſton 725
Ariſtonicus grammat. 56
Aritia 436
Armamentarium Philonis 720
Armeni 74.232
Armenius 533
Arna 106.193.749
Arnæ 752
Arnarion 702
Armis 410
Arotrebæ 277
Arpi 515
Arretium 291
Artabri 213.276
Artabrorum promont. 266
Artanes Sophenus 737
Artaxias 736
Artemia 106
Artemiſium 287
Arvacti 294
Arverni 351
Arupenum 377
Arupinus 576
Aruſii 235
Aſander 395
Aſcanius 417
Aſclepiades 283
Aſcra 746.752
Aſculum 439
Aſia 116.217.225
Aſia vicus 614
Aſini 708
Aſina urbs 653.655 662.671.679
Aſinus frigoris impatiens 562
Aſini mandibula 661
Aſopæi 588
Aſopia 744
Aſopus 662.696 744.749.780
Aſpaneus 837
Aſpledon 756
Aſtas 252
Aſteria 106
Aſteris ibid.
Aſterium 801
Aſtronomia 20
Aſtypalæa 726
Aſylum Romanum 419
Atacis ortus 232
Atalanta 720
Ateas 562
Atella 454
Athamanes 597.588 779
Athenæum 40.442 451
Athenienſes 182.665 714
Athenienſis Reipublicæ partitio 718
Athenocles 697
Atlanticum mare 8
Atrax 795.802
Atrebati 352
Attea 770
Attica unde 723
Atticæ montes 698
Atticæ appellatio 713
Atys 398
Audanii 506
Avella 454
Avenio 237
Avernus 446
Aves Diomedeæ 361
Augiæ 663

Auguſta 439
Auguſta Cæſarea 291
Auguſta Emerita 273
Auguſtus 364
Avia 709
Aulis 546.734
Aulonia 434
Auphidius 425
Auri liquefaciendi purgandíque ratio 263
Auſoniū mare 219.424
Autariatæ 581
Autolycus 800
Axenos 379
Axanes 707
Azorus 599
Azenenſes 726

B

Bacchiadæ 403
Bætilus 655
Bætis fluvius 253
250
Bætica regio 301
Bænis 276
Bagadania 129
Baiæ thermæ 413
Baiæ unde appellatæ 447
Baleares inſulæ 302
Baleares funditores ibidem
Balari 409
Barbarium promontorium 273
Bardi 358
Bardytæ 293
Bardyali ibid.
Barbari unde 118
Bargus 582
Barium diverſorium 517
Baris oppidum 513
Barnichius 649
Barnus 591
Baliſtani 51
Baſilei 260
Baſtuli 251. 282
Baſtelanorum mores 279
Baſtarnicæ 541
Baſtarnæ 539.585 560
Batiæ 594
Baton 575
Bebrices 540
Belbina 683
Belgæ populi 319. 353. 356
Belliaca 579
Belloaci populi 352. 356
Bellion 276
Bellum Trojanum 35
Belon oppidum & flu. 251
Benacus lacus 380
Berenice 238
Beſa 648. 777
Beſſa 776
Beſſi 582
Betis oppidum 254
Bion 26
Biſurgis 532
Bithynii 540
Bithynia 231
Bituminis petra 579
Bituriges populi 344. 346
Binubres ἀμφίσκιοι 172
Bizantiorum cornu 98
Bizona 96
Blaſco inſula 329
Bleſini oppidum 408
Ble-

Blcrati oppidum 411
Blittera oppidum 330
Boagrius 108. 776
Bocalia 718
Bocarus ibid.
Bœotia 587.712
Bœotia deſcriptio 729
Bœbeis 806.784
Bœonea 615
Bœrebiſtas 555
Bœthus 483
Bogus Rex 654
Boium oppidum 778
Bioa 662
Boii populi 374. 354 387
Bononia oppidum 395
Boryſthenes 529. 111 560,
Boſphorus populi 536
Bradyetæ populi 280
Branchus 767
Braſti lapides 339
Brauronia 726
Brauronia Diana ib.
Breuci 575
Bria 584
Briſamia 599
Britannia regio 229 133. 127. 112. 209
Britanniæ forma & ſitus 362
Britannorum mores & ſtatura ibid.
Brixia oppidum 387
Brunduſiũ oppidũ 425
Brunduſio unde nomen 517
Brunduſiorũ portus ibi.
Brutii populi 463 416. 465
Brutiorũ appellatio 466
Briges populi 375
Bubienum 530
Buca oppidum 441
Bucanus 521
Bucephalia ibid.
Buchetium 594
Bucteri populi 530 532
Bugei populi 509
Bupraſium 618 641, 706
Bura 96. 105. 703
Burdigalia opp. 344
Butones populi 531
Butrium caſtellum 389
Bylliones 597
Byrebiſtæ populi 545
Byrchanis 533
Byrſæ 599
Byzantium oppidum 113

C

Caballinus fons 691
Caballio oppidum 323. 335
Cabyllinum oppidum 349
Cadmea 751. 731. 270
Cadumia lapis 295
Cadmus 31
Cadurci populi 346
Καιετοὶ 668
Cæloſſa 696
Cæretani populi 400
cæretanea balnea 401
Cæres origo ibid.
Cæcubum oppidum 422. 426
Cæta ſpelunca 668

Ceſar Auguſta 273
Caiatta ſinus 425
Calabria 514
Calabri 451
Calatis 583
Calapis fluvius 574
Calauria 221, 672. 680
Calbium 114
Calce oppidum 454
Calchantis ſacellum 519
Calenū oppidum 433
Cleti populi 274
Callaici athei 296
Collateria opp. 453
Calliarus 776
Callidromus 780
Callimachus 82
Calliſta 631
Callydius 453
Calpæ mons 251
Calpetani 253
Calyba 586
calydium 453
calydonius 693
carmarina opp. 338
Camerte opp. 291
camerina oppidum 485, 496
Campani populi 457
Campaniæ deſcriptio 441
Campania vetus 458
Campi oppidum 394
Campſiani 532
Candaia 591. 599
Cannenſis clades 521
Canuſium 516
Canere 31
Cantabri populi 283
Cantabrorum mores 210
Cantium oppidum 112. 350
Cantore caſtigatores 27
Capedunum 582
Cappadocia 129. 231
Caphiæ 708
Cappionis turris 252
Capreæ inſulæ 107. 451. 470
Capria 219
Capua oppidum 442
Carax oppidum 408
Carambis 223. 557
Cardamyla 653
Cares 588. 574
Caria 116. 232
Carmania 232
Carmenta fatidica 420
Carmo 254
Carpatium mare 221
Carpineites 563
Carni populi 376. 392
Carpetani populi 249. 274. 293
Carſeoli oppidum 434
Cartheia 254. 261. 272
Carthago 114
Carthago nova 285
Caſilium oppidum 434. 453
Caſius mons 90. 104
Caſpium mare 125
Caſſiteros 230
Caſſiterides inſulę 214. 224
Caſſiopa 593
Caſſop e iusſinus 595
Caſſiopenſes 593
Caſthaneus vicus 808
Caſtaon 267

Caſtores 295
Caſtorium 295
Catana oppidum 486
Catanenſium agri fertilitas 490
Cataractę Danubii 557
Cathilei 534
Cathyari populi 338
Catoriges populi 371
Catopterius 772
Caucum flu. 623.627
Cauconia 613.622.628
Caulonia oppidum 367
Cauconis 707
Cauci 532
Caulci ibid.
Celadon 624.633
Celia 516
Celebritas in ciuitatibus unde 217
Celtæ populi 59.320.245
Celtica regio 229
Celtiberi populi 59.273.285
Celtiberorum partes. 293
Celtiberorum Deus innominatus 302
Cemmenus mons 229.263.322.335
Ceneum 776
Cenerium 634
Cenchreæ 672.685
Cenomani populi 276
Centoripa oppidum 469
Centoriporum ſitus 499
Cephalaspromont. 653
Cephalidium opp. 485
Cephiſus 728.740.773
Cephiſis 748
Ceraunia 517.706
Ceberi ſpelunca 661
Cerceſura oppidum 607
Cercinna inſula 220
Cerdonia 516
Ceretani 292.400
Ceſtries piſcis 330
Cetirizis 584
Cetoeſſa Lacedæmon 668
Centrones populi 372
Chaa 633
Chæronea 819
Chalcis 625.639.735.777
Chalcedonii cæci 586
Chaones 592
Charſuli oppidum 291
Charybdis 78
Chatti 533
Chatuari ibid.
Chaubi ibid.
Chelonatas 615
Cherroneſus 608
Cheruſci populi 532.534
Chimerium 594
Chlamydis formæ terram eſſe 21
Chius 222
Cyloris 621
Chones unde 461
Chryſoplyſia 355
Cicades Locrenſes 539
Cichyrus 595
Cilices 233
Cimbri populi 535.536
Cimbrorum mores 537
Cimmerius pop. 445.536

Cimmerii pop. 36. 269
Cinnamomifera plaga 126
Circejum oppid. 424
Circes ſepulchrũ 729
Circuli paralleli 196
Circumumbres περίσκιοι 178
Cirphis 758. 761
Cirrha 762
Ciſpadena regio 355
Cithæron 739. 744
Cithyrei. 616
Civilis homo 22
Claves fluvius 377
Claſtidium oppid 394
Claromenæ 104
Cleanis flu. 426. 429
Cleanthis pictura 625
Cleonæ 687
Cleopatra 171
Cleonymus 512
Climatũ deſcriptio 12
Clitor 708
Clytemneſtra cuſtos poëta 27
Cliterna oppidum 394
Cluſium oppidum 400
Clypea oppidum 506
Cnemides 776
Codrus 716
Codridæ 699
Cœnoſus portus 593
Colchis 231
Coldui 530
Coliadis veneris templum 726
Collatiæ pop. 293
Colos 572
Colotiopus vic. 615
Columæ in corinthiaco Iſthmo inſcriptio 309
Clytus 116
Comœdia 32
Communitas rerum omnium 553
Comum opp. 349. 388
Coniſtarſis opp. 254
Concia urbs 194
Coniaci populi 281
Convenæ populi 345
Copais 740. 747
Copæ ibid.
Copiæ oppidum 481
Copria litus 489
Cora 433
Coralius 749
Coralli ibi.
Coraxorũ lanitiũ 259
Corbilo oppidum 345
Corcoras 202
Corcyra inſula 492 577
Corduba opp. 253
Corfinium opp. 434
Confiniũ Italicũ 440
Corinthus 610. 657 781. 687
Cornithiacus ſinus 611. 221
Corinthiorum ſtercus 692
Cornices nigræ 296
Cornua montes 720
Cornua Byrantiorum 335
Cornus vel corvus 759

759
Corona 656
Coronea 748.790
Coronei 749
Coronenſes ibid.
Corſura inſula 219
Corſica ibid.
Corſicæ appellatio & cultus 408
Corvorum portus 361
Cornus mons 759
Corybum 661
Colydalia tribus 720
Corydalus 728
Corycium 759
Coryphaſium 654
Coſas fluvius 432
Coſentia opp. 466
Cos 222
Coſſa opp. 403
Coſſura 219.506
Cottii ager 371
Cotinæ 255
Cotiſcoliæ opp. 415
Cotuantii 375
Crana 723
Cranai 723
Crates 5
Crater ſinus 441
Crathis fluvius 704
Cremona opp. 393
Creopolus 685
Creſphontes 657
Cretæ urbes quot 620
Creticum pelagus 89 221.592
creuſa 729.738
crimiſſa oppid. 463
criſſa 760.762
criſeorũ bellũ 505.762
crium promont. 222
crobyci 582
crocius campus 793
cromnion 693
cromyonia porca 693
croniũ oppidum 306
croto oppidum 492
crotomatarum præſtantia 479
crulii 584
cruni fons 625.639
cruraAthenarum 720
ctefias 77
ctiſiæ 542
ctenus 564.571
ctypanſa 626
cuarius 749.793
cubi populi 346
cuculum opp. 434
cumæ 443
cumarum appellatio 443
cuneus 176
cuniculorũ copia 260
cuniculorũ mala 304
cupido Praxitatis 746
curalius 798
curetes 589.782
cyaneæ 37.269
cychria 717
cychriodes ibid.
cyceſius 649
cyclopes 36.38.678
cyclopea opera 678
cyclopeæ ſpeluncæ 671.678
cydnus fluvius 85
cydriæ 599
cyerus 794
cyllene 614.708

cymbrorum mos 374
cynæthæ 614
cynos cephale 805
cynoſuria 685
Cynuria 674
cynus 108.775
cypariſſus 771
cypariſſina 633
cypariſſii 627
cypariſſeis 636
cypariſſia 636. 662
cyphus 804.806
cypſelus 590.589
cyratica 576
cyrenea 661
cyrnos inſula 408
cyrrha 758.756
cytherium 649
cythera 221
cytherus 724
cytinium 778
DAci D 557
Dacorum imperium 558
Dæſitiatæ 575
Daminium 577
Dalion 626
Dalmatæ 577
Damaſia 375
Danæ 676
Danai 407.572.576
Danidi accipiendique vices 755
Danthelitæ 582
Danubius 557
Daorizi 577
Daphnus 758.773
Dardanii 578
Dardaniorum gens 573
Dartho opp. 278
Darneutius flu 370
Daſaretii 573.583
Datis Perſicus 726
Daulis 758.771
Daulia 771
Daunia 441
Daunii 516
Dani 556
Decæneas 545
Decelea arx 722
Decietæ 357
Defunctorum vaticinia 445
Dejanitæ habitus 694
Delectatio diſcendi illecebra 33
Delium templum Apollinis 670.734
Delphici templi ſpoliatio 341
Delphi 759.760
Delphinus portus 734
Delphorum ſitus 761
Delta Ægyptium 53
Demaratus 689
Demetrij dictum 658
Demetrii ſtatuæ 725
Demetrius 97
Demetrius phalerus 725
DemetriusPharius 576
Demetrius Sceptius 80
Demetrias 797
Demetreum 793
Demigrationes aliorum aliunde 108
Democratia 18
Dertoſſa 287
Deſcenſus ad inferos 679
Deucalion 775.787.794
Deuriopus 598
Deutorix 533

Deus invariatus 209
Diaduella mons 349
Dia dea 697
Dianą Elaæa 637
Dianæ paluſtræ fanum 658
Diana 689
Diana Alpheonia 615
Dianium oppidum 287
Diaſcones 575
Diatesbes pop. 409
Dicæarchia 46
Didyma inſula 305
Dies horarum 133
Dierũ inæqualitas 238
Dies continui 242
Diocharis 723
Diomedæ aves 361
Diomedæ inſula 518
Diomedis templũ 390
Diomedis honor Venetos 270
Dionis adverſus Dionyſium expeditio 465
Diopolis 289
Dioſcurias 85
Diotinus ibid.
Dirce 707
Ditrachium 403
Dittani 293
Divitiarum cuſtodia difficilis 766
Dodona 59.805
Dodona Theſprotica 601
Dodonæus Iuppiter 4 2
Dodonæum oraculum 593.500
Dolopes 50.78.791
Dolopia 797
Domitius Ænobarbus 347
Dorici 797
Dorium 637
Dorienſes 606.698 759.778
Dos uxorum apud Cauta 299
Dotius campus 875
Drabus 574
Draconis ſacellũ 461
Drangæ Perſizontes 466
Drepanum 611
Drilo 578
Drion opp. 519
Dræſus 567
Dromichetes 552
Druentum flu. & opp. 439
Druentia flu. 323.394
Druidæ 358
Druſi mors 532
Druſus flu. 375
Dryopes 680
Dubis flu. 337.348
Dulcis portus 594
Dulichium 610.619
Dura flu. 214
Durias flu. 274
Duria flu. 293.394
Duricortora opp. 353
Dyma 614.619
Dymæ 702.703.706
Dyoſcurias 85

E

Eanes 775
Eanis ibid.
Eboſus 288
Eburones pop. 352
Ebuſus inſu. & opp. 302

Echeas 656.
Echinus 107.793
Echinades 221. 619. 638.
Eclipticarum & climatum uſus & obſervatio 12.
Edepſus 107.
Edui pop. 337
Egnatia opp. 91 516.
Egnatia via 599
Eginium ibid
Eiones vicus 307
Elaæa Diana 637
Elæa Pallas 708
Elatia 108.
Elatea 742. 760. 772
Elatria 594
Elea ora 646
Elea oppidum 647
Electrum 263
Elei 621. 664
Eleon 737 800
Eleus 652
Eleuſin 719.
Eleuſina Ceres 719
Eleuſa 726.
Eleuteræ 684
Eleutræ 749
Eleuterius Juppiter ibidem.
Eleuſinus ſinus 692
Eleuthera 598
Elienſes 609.
Elimiotæ 792.
Elis 612. 647. 667. 675.709
Eliſſa 615.
Elona 803
Eloqui 31
Elui pop. 346. 351
Elvetii pop. 374
Emporiū oppidū 288.
Empedocles 50
Enchelii 505
Eniconiæ opp. 468
Enipeus 649. 78
Eniſpe 64
Enna opp. 496
Ennius poëta 514
Enopæ 653
Epaminundas 708
Epei 612. 618. 619
Epheſius campus 633
Ephialtes 17
Ephorus 58
Ephoras 600
Ephyra 594. 615
Ephyri 809
Epicnemidiis 569 773
Epidaurus 672. 682
Epidamnus 517. 773
Epina 649
Epirotarū urbes 590
Epirus 572.
Epiſcirufis 718
Epitalium 635
Epiterpum opp. 390
Epizephirii Locri op 472, 503
Epomeum oppidum 452.
Equi excellentes 708
Equi Iberorum 297
Equi Maurorum 640
Eræa 708,
Erana 657.
Eraſinus flu. 502
Eratoſthenis ſcripta expenduntur 25
Eratoſthenis bibliotheca 122
Eratum oppidum 415.

Eratyra 598.
Erembi 74.
Erena 634.
Eretria 734
Eretrici philoſophi 343
Erginus 755
Ergoſiani pop. 337.
Ericuſa inſula 507.
Erigon 599.
Erineus 250
Erineum 778. 790.
Eris flu. 426
Erythræ 737. 744.
Erythia inſu. 306.
Eryx 497. 499.
Eſopis oppidum 472.
Eſtiæotia 784.
Eteocles. 755.
Ethicia 599.
Evander 420
Evæmon 374
Eubœa 222.497 727
Eudielus 756
Eudoxus. 711 175.
Eudoxi habitatio 213.
Eudoxi navigatio 171.
Evenus 592
Eunomii ſtatua 474
Evonyma 504
Eupator 24
Eupatorium 571
Euphrates flu. 142
Euripi reciprocatio 735.
Europus 600
Europæ laudes 226
Eurotas 502 624
Eurichidia 630
Euricles 661
Eurimedon 654
Eurypylus 788. 799
Euryſthenides 666
Euryſthei caput 686
Eutreſis 747
Euxinus 92.216 227.546
Exceſſus ſuper exceſſum 39.
Exitana ſalſamēta 279

F

Fabrateria opp. 432
Fabularū uſus 34
Falerii opp. 411
Faliſcum opp. ibid.
Faventia opp. 394
Feneſtræ oppidū 655.
Ferentium opp. 432
Ferentenum oppidum 411.
Feretani 443
Feronia opp. & Dea 412.
Feroniæ mirifica ſacra ibid.
Feſti locus 421
Ficuleus portus 585
Fidenæ opp. 411
Fidejuſſor pro lupo 392
Flaminea via 395
Fodinæ auri & argenti 266
Formicæ aurum effodientes 124
Fortunatę inſulæ 3 271
Fortunę tēplū 435.695
Foruli petræ 415
Forūm Corneliū 394

Forum Flaminii 414
Forum Julii opp. 334
Forum Sempronii 414
Fregenia opp. 290
Fruſinum opp. 432
Fucinus lacus 438
Fundarum exercitum 304
Fundæ inventio 650

G

GAbales popu. 247
Gabii pop. 434
Gabreta ſylva 534
Gades inſula 305
230. 253
Gaditana opp. 254
Gaditanorum navigatio 175
Gaditana paſcua 307
Gaditanæ portæ 307
311
Gadium origo 307
Gadium fons 312
Gacetæ pop. 303
Galatæ 109. 355
Galabrii 578
Galactophagi 546
Galeotarum venatio 43
Gallia tripartita 131
319
Gallia Ciſalpina 384
Gallicæ arboris mirum 255
Galliæ magnitudo 361
Galliæ termini priſci 413
Gallia quadripartita 321
Gallorum mores 355
Gallorum habitus & arma ibid.
Gallicus ſinus 229
Gallorum reſponſum 552
Gallinaria ſylva 445
Gamabrini 532
Grandus 381
Gangamæ 562
Gangis origo 130
Garamantes 234
Garganum promon. 519
Garmanes 354
Garus 319
Gedroſias 232
Gegenii equi 369
Gela 497
Genua opp. 367
Geographi 9
Geographia 13
Geographiæ uſus 19
Gelophes 750
Geometria 19
Geophyrus 249
Gephyrus 728
Gephyriſmi ibid.
Geranus 618
Gerenius ibid.
Gerennius Neſtor 655
Gerenia 642
Germania 24
Germani pop. 529
Germanicus 529. 532
Germanorum ſedes 531
Geron 618

Ger-

Gerra 536
Gerraidæ 330
Gerreni 548
Gerenius fluvius 618
Geryonis fabu. 307
Getæ pop. 531. 555
Gingimus 413
Getarum fines 551
Getarum deſerta 555
Getuli 234
Glandes marinæ 262
Glaucopium 548
Glycerium 746
Glyſans 750
Gnomon 136
Gomphi 798
Goniades 649
Gordius 201
Gorgones 34. 547
Græcia 572. 569. 781
Græa 684. 747
Græci 109. 673
Grarnon 616
Grçcorum errores 285
Grues 61
Gymneſiæ niſu 288

H

HÆmonia 808
Halienſes 726
Halies 679
Haliartus 742. 749
Halicarnaſſus 681
Halimuſii 726
Halium opp. 411
Halope 788
Halus 788. 793
Hamaxiti pop. 538
Harma 736
Hebe 697
Hebrus flu. 590
Hecatæus 31
Hecatombolis 660
Hecatombæ 279. 660
Hedyoſmos 626
Hela opp. 460
Helice 701. 703. 728
Helos vicus 740. 749
Helius 662
Helena inſu. 727
Heleſium 740
Heliconius 700
Helices deſtructio 701
Helicon 691. 742. 745
Hellanicus 77
Hellena 698
Helleſpontus 111
Hellopia 600
Helli ibid.
Helvetii 351
Hemeroſcopeum 287
Heniochi 131
Heraclea 650. 780
Heraclides 173
Heraclia 575
Heracleopis opp. 481
Hercynia ſylva 370. 371
Herculis balneum 775
Herculis inſula 287
Herculis columnarum ſitus & appellatio 308
Herculis putei 312
Herculis Monæci templum 368
Her-

Hercules in Capitolio æreus 507
Herculeum promontorium 471
Heretus 416
Hermionica 65 5
Hermionicuſſinus 610
Hermione 671 679
Hermonaſſa 81
Hermonactis vicus 558
Hernici pop. 416 421. 434
Herodotus 77. 110
Heroum urbs 147
Heorta 582
Heſiodi opus de terræ ambitu 553
Heſiodi patria 745
Heſperides 547
Hetruſci 399
Hidrus opp. 514
Hierocepia 224
Hieron promon. 246
Himera flu. 485. 497
Hipæſia 631
Hipponiatis ſinus 464
Hippomulgi 541
Hipponium opp. 456
Hira 653
Hiſpaniæ figura 48. 228
Hiſpaniæ deſcriptio 247
Hiſpaniæ oppidũ 250
Hiſpanorum puerpere 212
Hiſpanorum toxicum 299
Hiſpania à Ro. diviſa 213.
Hiſtoria 35
Hiſtoriæ finis 44
Homeri laudes 1
Homeri poëſis quid 43
Homeri contemptores 284
Homerum patriæ nunquam meminiſſe 54
Homero multa loca incognita 546
Homelium 807
Homole 808
Horizon 5
Hormiæ pop. 425
Horoſcopoia 213
Hyampolis 343
Hyantes 587. 731
Hyblæ conditores 488
Hybrianes 583
Hyde 743
Hydrus 514
Hyela opp. 459
Hyle 742. 743
Hylus 779
Hymettus mons 728
Hypana 626
Hypanis 559
Hyperea 787. 801
Hyperporei montes 110. 375
Hypereſia 697
Hypophetæ 602
Hypſois 636
Hyrcaniæ fertilitas. 128.
Hyrcanum mare 122
Hyrmina 621
Hyrrhia 737
Hyſiæ 685 737.

I

Iaccetana opp. 291
Iacetani pop. 292
Iamites 657
Iapodes pop. 377

Iapo-

Iapodes mons 36.737
Iapodum fines 574
Iapygia reg. 384.514
Iardamis 632
Ias 714
Iaſides 675
Iaſonia 82
Iaſonis errores 36
Iaſonis navigatio 83
Iaſſus argos 672, 676
Iazyges 538. 559
Iaberia 493
Iberiæ ſitus 213, 300
Iberorum arma 291
Iberorum ritus 287
Iberus flu. 297
Iberi inundatio 243
Ibernia inſula 355.
Icarium pelagus 224
Ichnea Themis 794
Ichna ibid.
Ichthyophagi 165.234
Iconii pop. 336
Ictinus 721
Icus 795
Ideonni ager 371
Idubeda 291
Ieſſa opp. 493
Iglete 301
Ilerda 192
Ileoſca ibid.
Ilergete ibid.
Ilibyrrhis flu. 329
Ilipa opp. 255
Iliſſus 728
Illyricus tractus 572
Imæus 233
Imbarus 608
Imbrus 222
Imperatoris excellentiſſimi 16
Inachus flu. 495.578. 597 600.675.
India. 114.123,231
Indiæ deſcriptores mendaces 124
Indiæ navigatio 174
Indiæ ſitus 59
Indiæ magnitudo, 135
Indocti pueri 37
Inferna monſtra 38
Inſubres pop. 387
Inſulæ Europæ 230
Intercatia opp. 294
Interocrea 415
Interamna opp. 414
Inundationum pericula 216
Inverſa 342
Io 252
Iolcus 379
Iolaus 410
Iolenſes opp. ibid.
Iones 116. 606
Ionia 583.698
Ionii os 579
Ionius campus 742
Ioſci pop. 344
Iovis coloſſus 507
Ionis ſervatoris templum 721
Iphicrates 707
Ipnus 807
Irrha 593
Iſaura 202
Iſaurica ibi.
Iſauria ibi.
Iſos 738
Iſpalis opp. 214
Iſpelum opp. 414
Iſſicus ſinus 84
Iſter flu. 83. 102. 528. 557.

Is-

Iſtri fontes 377
Iſtri oſtia 551
Iſtlæi 797
Iſthmi frontes dicti 8
Iſthmius Neptuni 672
Iſthmici ludi 688
Iſtra 102
Italia 10.381
Italiæ partes 229
Italiæ forma 381
Italiæ laus 417.522
Italia vetus 664
Italiæ munimenta 523
Italiæ longitudo ibi.
Italiæ termini 375
Ithaca 60.610
Iton 793
Itonium ibid.
Ithomæ 653.658.797
Iturum 414
Iuba 525
Iulia 254
Iuncarius campus 290
Iuraſſus mos ſive œuraſius 248

L

Labanæ aquæ 249
Lacinium 477
Laconica 610.660
Laconicæ partes 663
Laconicus ſinus 660
Lacones 670
Ladon 107.709
Læna lani genus 357
Lagaria 481
Lagaritanum vinum ibidem.
Lamia 34.790
Laminæ fluitantes 96
Lampyrei 726
Landi 534
Laminium opp. 436
Laperſæ 663
Lariſus 706
Lariſſa 674.784
Lariſſius Iupp. 803
Larius lacum 349.380
Larolum opp. 414
Larymna 737
Las opp. 663
Latinus tractus 397
Latina regio 417
Latina via 431
Latinorum cum Græcis hiſtoriographis collatio 300
Latitudo & longitudo bifariam ſumpta 149
Latium opp. 416
Latoniæ Tenarii 465
Latus quid dicatur 382
Laus flu. 464
Lavinium opp. 417.419.423
Laurentum opp. 417.423
Lecheum 692
Leleges 588
Lelegia 588
Lemothrices popu. 346
Leonides 781
Leontopolitana præfectura leordi 598
Leoſthenes 790

Lepidum opp. 278
Lepontii pop. 371
Lepræum 623.627
Lerna 671.675
Lero inſu. 335
Lesbos 222
Lesbus 107
Leſtrigones 36
Lethe flu. 276
Leuca opp. 514.662 803
Leucaſia 406
Leuci montes 351
Leucimma 594
Leuco 567
Leucopetra promon. 385
Leuctra 655.752
Leuctrum 706
Leuternii gigantes 514
Leuternium littus ibid.
Lex 18
Lexonii pop. 353
Libri hujus fructus 22
Liburni 576
Liburnides ibid.
Libya non tertia orbis pars ſit 637
Libyæ latitud. & longitudo ibid.
Libycum pelagus 219 592
Libys ſacerdos 534
Licades 776
Licatii 375
Ligures pop. 369
Ligurum mores ibi.
Liguriæ deſcriptio 397
Ligyriſci 375
Lilybeum promon. 485.486
Limæa flu. 276
Limera 670
Limnæũ Dianæ phanum 424
Limnotholaſſa 287
Limnoſata inſu. 204
Lincaſii pop. 337
Lingurium electrum 367
Linguarum differentiæ apud Græcos 606
Liparææ inſu. 97
Liparis inſ. 504
Liſſus 578
Literæ Hiſpanorum 20
Locorũ imperitia 18
Locri 473.609
Locrum 589
Logæus lapis 105
Lucania 462
Luca opp. 394
Luceria 518
Luciferi templum 252
Lucotocia opp. 353
Lucrinus ſinus 447 441.522
Lucumon 399
Lucullus 695
Luerius 347
Luetii 534
Lugdunum opp. 320

Lu-

Lugeum 574
Luii 531
Luna urbs 403
Lunenſe marmor 407
Lupiæ 515
Lupias flu. 532
Lupiferæ equæ 392
Luſones pop. 293
Luſitanorum ritus 278
Luſitania 274
Lux dubia 252
Lycaon 403
Lacaones 232
Lycæus mons 708
Lychnidus 599
Lychnidium 591
Lycia 232
Lycina 679
Lycoria 761
Lycormas 599
Lycurgus 665
Lycurgi ſacellum 666
Lycus 715
Lydi pop. 232.401
Lynciſtæ 597
Lyprobii 601
Lyrcius 674
Lyſimachus 550.558

M

Macaria ora 657
Macedones 572.700
Macedonia 597
Maciſtia 625
Maciſtus Hercules 633
Macra flu. 488
Macra campus 404
Macras ibid.
Machæreus 767
Mænalus 708
Mænace 282
Magi Chaldæi 41
Magna Græcia 461
Maliacus ſinus 776
Malaca 282
Malea 45.661.662
Malienſes 782
Mamaus 625
Mamertinũ vinum 489
Manes 557.776
Mantinea 613.708
Mantua opp. 387
Martius campus 430
Martiana 375
Marathon 698.726
Marathonius taurus 698
Marathonius campus 290
Marcomanni 521
Mardonius 749
Mare animante ſimile 95
Mare graciale 112
Maris impetus 95
Maris fons & mater 390
Margale 635
Margiani 128
Mariſus 557
Mariandyni 540.628
Marmaridæ 234
Martia aqua 438
Martus 582
Maſſæ ſylii 253
Maſetæ 645
Maſſilia 113
Maſſiliæ origo & ſitus 324
Maſſilientium reſp. & ritus 325
Maſſilientium veſtis, mundus & dos 326
Maſſilientium promon-

-montorium ibi.
Maſſines 84
Maſta 254
Matrum ſævitia 297
Mauri 234
Matiana 120
Matrinus flu. 439
Mauſoleum 320
Mazæi 575
Mecona 697
Medama opp. 467
Medeon 479
Mediolanum 385
Mediomatrici pop. 352
Medoacus portus 358
Medoaci pop. 277
Medobithyni 540
Medon 643
Medualli pop. 870
Megaſthenes 443
Megalopolis 708
Megara 488.712.714
Megarę conditores 488
Megarici philoſophi 716
Melæna 577
Melas 703
Melamborius ventus 330
Melancrene 403
Melanthus 715
Melas flu. 741.780
Meldi pop. 353
Melibæa 463
Meliagrides 502
Melita opp. 116
Melitea 790
Mel acapniſton 728
Mellaria 251
Melos 532
Melpis flu. 432
Melſus flu. 302
Mennonis vicus 744
Menander 545
Menapolis 424
Menapii pop. 352
Menelaus 53
Menelaus ad Æthiopes 54
Menelai errores 66.70
Meneſtheus portus 718
Meneſthei oraculum ibidem
Meneus 613.617
Menes 699
Menebria 534
Mentum 680
Menynge 284
Meonania 414
Mæotidis glacies 100
Meris 357
Meroe 57.311
Meropis 517
Meſapia inſ. 505.738
Meſembria 584
Meſſena opp. 486
Meſſena expugnata 510
Meſſenæ condi. 489
Meſſenios bellum 509
Meſſa 662
Meſſenia 642.657
Meſſenii 609
Meſſenius ſinus 612
Meſſeis 787
Meſola 656
Meſopotamia 139.142.232
Metallica 348
Metaleuſes 801
Metabus 483
Metagonium 215
Metallorum in Turditania proventus 262

Metapontum 404.483
Metaurus flu. 467
Metellus Bellaricus 303
Methone 105.796
Methana 682
Methydrium 708
Metulum 377.576
Midas 111.557
Midea 679
Midia 106
Mileſiorum Coloniæ 583
Miliariorum menſuratio 294
Mithriades 584
Miltiades 726
Milyas 723
Mimnermus 83
Minervæ fanum 513
Minius flu. 276
Minium 259
Minoa 713
Minos 86.271
Minthes 626
Mincius flu. 380
Minyæ 613.631
Minyeus 631
Miſenum promon. 444
Muaſalces 750
Mnejus 599
Moaphernes 184
Moloſſi 588.592.598
Molycrea 778
Molycrium 611
Monoecus portus 368
Monetium opp. 377
576.
Mopſus 808
Mopſius ibid.
Mopſopia Attica unde 723
Morgantium 469.493
Morimeni 721
Morini pop. 352.364
Moro urbs 274
Mugilones populi 531
Mulcibris opera 73
Muliadas flu. 276
Mumnius 695
Munda 254
Mundi forma 20.196
Munichia 721
Murium copia apud Hiſpa. 299
Muſarum miniſtri 605
Murmones arietes 410
Mutina oppidum 393
Mycaleſſus 736.747
Mychos 746
Mygdones 540
Myla oppidum 485
Myrias quid 569
Myrlianus 283
Myrmidones 683
Myrmecium 568
Myrſinus 621
Myrrhinuſa 508
Myrtoum pelagus 592
Myrtuntius 644
Myrtuntium 621
Myſcelus 706
Myſi 540
Myſia 649

N

Nabriſſa 258
Namnitæ 344
Nantuatæ 371
Nape 547
Napiſtinus ſinus 464
Narbo oppidum 323 338
Narbonenſis ora 322
Narbo portus 338
Nacri oppidum 394
Narciſſi monumentum 735
Narva 414
Nar fluvius 414.428
Narthecis 317
Naro 577
Naſamones 234
Navalia Cæſaris 595
Naulochus 584
Nauplia 298
Nauplius ibid.
Naupontus 574
Naurus 795
Naxi conditores 488
Naxus ibid.
Neanthes cyzicenus 80
Neapolis 462
Neapoliscumanorum 448
Neapoli ſeu Nea 462
Neæthus fluvius 334
Nedia 633
Nedon 655
Neduſia Minerva ibidem.
Nelia 795
Neleus 612 641
Nematiſus oppidum 323.338
Nemeus leo 688
Nemoſus oppidum 346
Neocles 562
Neoptolemi tumulus 767
Neoptolemi turris 559
Nepita opp. 411
Neptuni templum 103
Neptunus Heliconius 663
Nerium promontorium 276
Nervii populi 352
Nervoſe montes 350
Neſonis 784.804
Neſtoris bellum 640
Neſi tumulus 778
Netium 516
Nicæa 776
Nicea oppidum 326
Niconia 559
Nili oſtia 52
Niſa 738
Niſæa 680.715
Niſus 715.778
Nitiobriges populi 346
Noarus 574.582
Næga oppidum 302
Nola 450.454
Nomades 548.555 569
Nomadum tentoria 561
Norici populi 375

No-

Noreia oppidum 390
Novitas 33
Novo-comū opp. 388
Nox continuo ab oc-
caſu 249
Nuceria opp. 450.454
Numantia opp. 293
NumaPompil 415.420
Numina 34 Numidę 234
Numidarū mappel. 423
Numitor 418
Nymphæum 567
Obris fluvius 330
Obſicella 283
Obulco opp. 290
Ocalea 747
Occidens 183
Oceanus fluvius 6
Oceani fluxus recip. 3
Oceani partes 7
Oceani motus 317
Ocra alpium 377
Ocriculi oppidum 414
Oda 32 Odeſſus 584
Oechalia 616
Oechaliæ captivitas
798 Oeniade 791
Oenea 615.684.698
Oenomaus 647
Oenotria 381.464
Oenotriæ inſulæ 470
Oeus 108
Ogdolapis fluvius 377
Ogygia 741
Ogygus 699 Ogyus 547
Olbia oppidum 333
Olbia 326.334.560
Olenia petra 621
Olenus 703.707
Olenum 700
Oleoſſon 803
Olizon 795 Olura 637
Olympus 648
Olympi plures 626
Olympiorū origo 645
Olympia 613
Oncheſtus 748.751
Onei 716
Oneſii populi 345
Onii montes 691
Ophiuſa 302.559
Opici 442
Opis vicus 142
Opuntii 775 Opus 108
Orationis ſpecies 31
Oraculum afiano red-
ditum 320
Orbis ſitus quorſum
conducat 16
Orbis partitio per ſi-
gilla 138
Orbis terræ parti. 199
Orchinus 593
Orchomenus 708
741.754
Ordia op. 390 Orei 726
Oreſtæ 598.792
Oreum 579
Oretani 250.275.282
Oria urbs 275
Ormenium 799
Ornæ 685.696
Ormeatos 695
Oropus 712.734
Oroſpeda 291.295
Ortha 802
Orthium oppidum 341
Ortygiæ 41 Orybe 738
Oſſa 107.783
Oſtia oppidum 398
Oſtidamia 114
Othrys 789
Othryas 793
Otides aves 295

Oxibius portus 335
Oxus fluvius 132
Oxinea 599 Oxilus 607
Ozola 758.774
Pachynūpromō. 484
Paſtorum port. 564
Padus flu. 386
Pæonia 572 Pænes 10
Pagaſæ 799
Palamena lacus 371
Palama 363 Palas 715
Palamedes 671
Palæpodis 289
Palinthum ſepul. 676
Palinurus promō. 460
Palladium 721
Pamiſus 625.657
Pamportus fluvius 377
Panchia 547
Pandaria inſu. 219
Pandionis filii 715
Pandænus 644
Pandoſia opp. 466.594
Pannonia 377
Pannonii 574
Panormus opp. 593
485.496.579
Panopeus 757.772
Pantia inſula 426
Panticapæum 566
Paphlagones 354.546
Paphlagonia 557
Paphus 619
Parapotamii 757.772
Paracheloitæ 791
Paraſii 707 Parium 407
Pariſades 567
Pariſus 573 Pariſii 353
Parma oppidum 393
Parnaſſus 691.758
Paroræi 597
Paronatæ 630
Parthanium opp. 388
Partheniens vicus 80
Parthaſii 708
Parthenus ibi.
Parthenium 564
Partheniarū origo 510
Parthenopem Siren.
40.448
Partheniæ 508
Parthenias 649
Parthi pop. 526.232
Parthini 597 Parus 576
Patrocles 121
Patroclides 666
Patræ 710.706
Parenſes 703
Paulus Æmilius 590
Pecunia primum ſignata ubi 83
Pecuniæ vis 755
Pedaſium 656
Pedicæ Græciæ 781
Pedicli 516
Pedili populi 386
Pegaſus ſinus 794
Pegaſus 691
Pelaſgica portio Athe 731. Pelaſgica 784
Pelagones 792
Pelana 656
Pelamides 535
Pelaſgicus Iuppiter 640 .603
Pelagonia 598
Pelargi populi 402
Pelaſgorum origo 401
Peliū 808 Pellana 705
Pellena ibi. Pellene ibi.
Pellineus 798
Peloponneſus 607.
565.665
Peloponneſi figura 148
Pelops 647
Pelori turris 719
484

484
Pelothronium 548
Peneus 599.783.798
Peræbi 109.616.792
Permeſſus 742
Perſæ 232
Perſicus ſinus 216
Peruſia opp. 412
Peſtanus ſinus 458
Peſtus ibid.
Peteon 747
Petelia opp. 462
Petrocorii populi 346
Peuce 558
Peucetii 521
Peucini 559
Phædo 652
Phalarni 107
Phalantus 558
Phalacrum 593
Phalanna 802
Phalangia 793
Phalara ibid.
Phalerius populus 725
Phanagoria 562
Phanaræa 130
Phanoteus 772
Phara 707
Pharatæ ibid.
Pharenſes 703
Pharienſes 707
Pharmacuſæ 720
Pharnacia 585
Pharos 53.65.576
Pharſalus 649.790
Pharus 104
Pharigæ 777
Pharigium 771
Pharygea Juno 777
Pharycardon 798
Pharys 660
Phaura 726
Phea 623
Phemonæ 763
Pheneus 709
Phenices 224
Pheræ 655
Phidias 743
Philippus 309
Philæ 71
Philenorum aræ 310
Philomela 771
Philopœmon 703
Philomator 794
Philon 136
Philoſophia quid 1
Phineus 448
Phlegræus campus 443
Phlegyæ 805
Phliaſia 696
Phligadia mons 377
Phlius 697
Phocis 745.757
Phædo Eleus 716
Phænix flu. 781
Phænix Lampei 791
799
Phœnice 747
Phœnicuſa inſula 505
Pholoe 650
Phrizium 82
Phryges 540.597
Phrygia 231
Phthia 786.791
Phthiotia 784
Phthiote 664.732.791
Phthinopolis 584
Phycus 661
Phylaca 793.789
Phyrea 649
Phylleus Apollo 794
Picenum oppidum 439
Picentini 416.457
Pelorum promont. 468
484

Picentes 458
Pindus 778.792
Pirenæ 691
Piruſtæ 575
Piſa 648
Piſcium magna magnitudine 261
Piſæum littus 623
Piſidia 61
Piſſa 613
Pithecuſæ 97.107
Pitulum oppidum 434
Pitya 717
Platamodes 634
Platamiſtus 627
Plateæ quare dictæ 740
Platæ 749
Placentia oppidum 413
Planaſia inſula 219
Planctæ ſcopuli 269
Planeſia inſula 287
Plentauri 280
Plubaria inſula 287
Podalyrii phanum 519
Poëtica 26.31
Poëta quid agat 29.27
Poëticæ virtus 31
Poëtica priſca ibid.
Poëtica pueri inſtituebant 83
Poëtica ex quibus 44
Poënus 599
pola 82.393
polemon 25
poliadis Minervæ templum 721
polianus 600
polierbria 584
polybius 41.169
policleti ſimulachra 677
poluum oppidum 481
ponetius ager 424
pompea oppidum 450
pompelon oppidum ibid.
pontus 36.96
ponti figura 222
pontici 657
populonii ſitus 410
porſena rex 400
poros 672
poſſidonii reſponſum 167
poſſidium 593.632
poſſidonitates 457
poſſidonius 213
potamus populus 726
potentia oppidum 303
porthmus 164
praſia 726
praſopii 697
præneſte oppidum 435
prænuſſum promontorium 451
priamo 576
prieneníes 700
probalinthos 726
pracle vallum ibid.
prochita 107.219 451.470
proerna 790

profundus portus 734
promontoria ſtria à ſeptentrione 163
prophetæ 602
prophetides ibid.
propontis 222
poſerpinæ flores 467
proſymna 679
proteſilai domus 542
pſaphis 727
pſaucii populi 346
pſyllis 234
pſytalia 720
pteleaſinum 636
pteleum 794
ptolemæus lagi 550
puteoli 46
puteolorum appellatio 447
pumentum opp. 463
pygmæi 62
pylagoras 765
pylæa ſynodus ibi.
pylæ 765.780
pylæus mons 615
pylii 637
pylos 612.614.617.627.
pylon 591
pylus ἠμαθόεις 626
pyraſus 793
pyræchmes 651
pyræus 712
pyreni montes 247 320
pyrenes latera 290
pyrenæ Veneris templum 323
pyrgi oppidum 411
633
pyrgitæ 634
pyrrhæa 709.775
pyrrhus 686
pytheas 112
pythicæ modulationes 767
pythia vates 763

Q

Quari pop. 336
Qui reprehendendi Straboni 25
Quirites unde dicti 415

R

Rapſodia 32
Raceni maximi 129
Reatum 415
Rugium oppidum 387
Regis villa opp. 411
Remus 419
Rhadina 632
Rhagades 107
Rhatous 599
Rharraris fluvius 330
Rhavenna oppidum 388
Rhaxyali pop. 538
Rheatinorum mulæ 416
Rhetes 371
Rhegii conditores 469
Rheginorum columella 309
Rheni fontes 371
Rhenus fluvius 375
Rheti populi 371 374

374.535
Rhiphæi montes 347
Rhium 611
Rhizus 795
Rhizæi 299
Rhodanus fluvius 322.329.335.337.
Rhodani hoſtia 333
Rhodope 288
Rhodæi 514
Rhoduntia 780
Rhoxani 561
Rhoxolani 203
Rhubico flu. 394. 413
Rhuſeno flu. 329
Rhuteni populi 376
Rhymus 172
Rhypa 151
Rhypes 703
Rhyphis ager 706
Romanorum vires quo pacto creverint 521
Romani colles 424
Romulus 419
Rubeus lapis 434

S

Sabæorum divitiæ 149
Sabatia vada 367
Sabatii populi ibid.
Sabelli unde 456
Sabini aborigines 416
Sabinia oppidum 398
Sabinarum raptus 419
Saca feſta 108
Sacarauli ibid.
Sacaſena ibid.
Sacagena 108
Sacæa ibid.
Sacrum promontorium 212
Sagoſiani 348
Sagalaſſus 204
Sageſama oppidum 294
Sagrus fluvius 445
Sagra fluvius 475
Saguntus oppidum 287
Saguntum oppidum 302
Salamis 221
Salaminiacus ſinus 610
Salaſi populi 370
Salaſorum aurifodinę 312
Salaſorum latrocinia ibid.
Salas 533
Salaria via 416
Saletini 356
Salentina 514
Salentini 506
Salepia oppidum 514
Salganeus 731
Salmone 647
Salmoneus ibid.
ſalmidiſſus 89.584
ſalmonium promõ. 139
ſalo 576
ſalyes populi 323
ſamicum 625.630. 639
ſamniatarum mulieres

ſes 369
Samnites 434.461.
454.
Samnitum lex 455
Samothracia 223
Samos 632
Samus 632
Samius Neptunus 632
Sampſicerami regio
515
Sanus 388
Sappho 73
Sarbonis lacus 90
Sardiæi 575
Sardo ibid.
Sardæum mare 89.96
Sardinia inſula 494
406.409
Sarmatæ 541
Sarnus flu. 450
Saronicus ſinus 610
672.692
Saſon inſula 514
Satyrenſes 107
Sauromatæ 231
Saus fluvius 377
Scarphia 108
Scarphea 776
Schedieum 774
Scenitæ Nomades
232
Scheirones 382
Scheria mons 383
Sciathus 796
Scingcmagus 324
Sciras 717
Scira ibid.
Sciron 713
Scironides petræ ibi.
Scirophorion 717
Scœnus 622.712.744
Scolias 719
Scollis 621
Scombroaria inſula
287
Scordiſci 537.541.
582
Scotuſa 603.804
Scriptorum menda-
cia 294
Scylacium 476
Scylleticus ibid.
Scyllæum ſaxum 467
Scylleticum oppidum
476.
Scylleticus ſinus i-
bid.
Scyllæum 43.680
Scylurus 570
Scyrus 796
Scyræ capræ ibid.
Scyrii lapilli ibid.
Scythæ 60.230
Scytharum mores 571
Scythia 132.569
Segeſtica urbs 377
574
Segeſtus 533
Segida 294
Segobrida oppidum
ibidem
Selenuntia aqua 501
Selinus 713
Selleis 616
Selli 50.600
Sellyum & ligurum
latrocinia 369
Solymbria 584

ſemigurtus 533
ſenegallia 413
ſena. ibid.
ſenones 353.387
ſepias 795
ſepiaca ripa 867
ſepius 519
ſequani pop. 337.350
ſequana flu. 349
ſerguntia 293
ſerpentes maximi 124
ſertorii ſpecula 657
ſertorii obitus 292
ſertorius pirata 287
ſervorum nomina 537
ſerſaraſii 572
ſetabis 290
ſetia urbs 433
ſextiæ aquæ unde appellatæ 323
ſextus Pompejus 254
ſibini pop. 531
ſicambri pop. 352
ſicilia 2.97.220.469
ſiciliæ figura 148
ſiciliæ laus 591
ſicilia Ro. horreum ibid.
ſiccitas prodigioſa 88
ſiconii pop. 370
ſiculi freti fluxus 98
ſiculum mare 89.220
ſicyon 616
ſidetani 295
ſidicenum opp. 433
ſidicinum 553
ſidon 103
ſidonii 76
ſigilla 138
ſigillum quid 142
ſignis mons 329
ſina oppidum 394
ſinope 130
ſinopica terra 259
ſinotium 576
ſinus præcipui quatuor 217
ſinus gallicus 345
ſinneſſa unde dicta 426
ſipylus 104
ſiracuſarum conditor 478
ſirenæ inſu. 451
ſirenes 39.470
ſirenuſſæ 40
ſirenuſſarū promont. 464
ſiris flu. 460
ſiſapo 255
ſiſinii pop. 354
ſiſyphium 691
ſocrates miles 734
ſogdiani 128
ſol quare major oriens occidenſque appareat 28
ſolis ſtrepitus in occa. 249
ſolymi 37
ſorora oppidum 434
ſparta 660
ſpartanorum polyamdrinum 781
ſpartarius campus 290
ſpelunca metauri 501

Sperchius 103. 80. 790
Sphagia 654.633
Sphacteria 654
Spina vicus 389
Spledon 701
Spodium 29
Spoletium oppidum 414
Sporades 222
Stationes factitiæ 443
Statonia opp. 411
Stegnatia opp. 517
Stollarum ratio 196
Steren 726
Steniclarus oppidum 657
Sthenelus 686
Stoechadens insula 331
Stolati 273
Stoni p p. 374
Storas flu. 424
Strabo verſatus Alexan. 179
Strabonis peregrinatio 208
Stratia 708
Straocles 604
Stratus 760
Strongyla inſu. 505
Strophades 654
Strymon 592
Strygos aquæ 710
Stimbara 599
Stimpheus 595
Stimphalus urbs 709
Stimphalus 502.673.703
Styra 572
Subarii 534
Stubthebæ 750
Sucro flu. 287
Sueſſiones pop. 352
Suevi pop. 352.531
Sugambri 250.532
Sulchi opp. 429
Suidas 613
Sulgas 336.347
Sunium 712
Sunius pop. 727
Suſa 85
Sutrium opp. 411
Sybarus 765
Sybaris 158.480.483
Sybaritæ 458
Sybota 593
Sycion 610
Sydones 560
Syenæ 71.238
Syes 433
Sylaris flu. 418
Sylvia Rhea 418
Symætus flu. 496
Symplegades 37.269
Sypus 518
Siracuſæi 105.693
Syræum opp. 451
Syria inſula 71
Syri ibid.
Syrinus 550
Syſcia 575

T

TÆnarus 683
Tagus flu. 249
Talares 792
Talaus 463
Talantii 597
Tamarus 600
Tamyracus 552
Tamyracæ 563
Tanaidos templa 680
Taphii 563
Taphoſſus 778

Ta-

Taprobane 112.114.
115
Taraco oppidum 283
Taraſco opp. 323
Tarati opp. 410
Taracina opp. 415
Tarbellorum auriſodinæ 345
Tarcom oppidum 399
Tarentinus ſinus 477.
507
Tarentum unde 529
Tarenti potentia 483.
511
Tarenti portus 516
Tarna 542
Tarquinius Priſcus 399
Tarquinius Superbus
399
Tarquini unde nomen
408 ibid.
Tartarus 268
Tarteſſus 267
Tauriſci 255
Tauri montes 120
Taurica 563
Tauriſcorum auriſodinæ præſtantiſſimæ
379
Taurorum ditio 380
Taurus 250
Taurominium opp.
416.487
Taygetum 610
Teanum oppidum 433
Teanum Apulum 541
Tectoſayes pop. 339
Tegeata 627
Tegea 613
Tœliſtoboſgii pop. 340
Tembices 587
Temenium 611
Temeſa opp. 460
Tempe 783
Tempſa oppidum 465
Teneas flu. 414
Tenericus campus 751
Teneus 623
Ter hyperbolice 62
Terra inſula 7
Terra trifariam partita 217
Terræ forma 20
Terræ menſura 111
Terræ deſcriptio ſecundum Eratoſthenem 119
Terræ rotunditas 193
Terræ latitudo 207
Terræ longitudo ibi.
Terrens 371
Tergeſta 574
Terina opp. 466
Terminorum ſigna 310
Tetrapolis 724
Teumeſus 741
Teuriſtæ 375
Teutheas 622
Teuthea ibid.
Teuthras ibid.
Thama 797
Thamaris 617
Thaumacus 750
Tharini populi 371
Thapſus 137
Thebæ 63.731.789
Themiſtæ 602
Themiſcyra 521
Theodoſia 563
Theopompus 77
Theodoria ſecta 793
Thera 102
Theraſia ibid.
Therapænæ 745

Thermopylæ 765
Thermeus ſinus 592
Thermiſſa 502
Theſſalia 605
Theſſaliotica 598
Theſſalonica 592
Theſpiæ 731.735
Theoſprotici 615
Theoſproti 588
Thiſba 748
Thiſba 546.748
Thoa inſula 638
Thoricus ſinus 724
Thoſnelda 533
Thracia 10.50
Thraciũ commentum 732
Thracum & Getarum mores 543
Thracum loca 591
Thraces 540
Thronium 108.776
Thyron 635.640
Thyoeſſa 635
Thule inſu. 112
Thuria 656
Thuriates ibid.
Thurii regia 463
Thurium vinum 481
Thuſci 393.397
Thuſciæ longitudo 403
Thuſculum oppidum 434
Thymas 584
Thymiothis 410
Thyni 540
Thynnorum magnitudo 187
Thyrææ 685
Thyræi 117
Thyrides 610
Tibareni 566
Thybariana 527
Tiberius 527.534
Tibur oppidum 435
Tiburtinus lapis 434
Tichius 780
Ticinus flu. 305
Tigirini pop. 537
Tigris 140.501
Telphoſa 752.753
Timaus portus 390
Timii pop. 354
Tingis 251
Tireſias 748
Tiryus 678
Tiſamenus 699
Titanus 801
Titareſius 803
Titarus 804
Tityus 771
Tmarus 601
Togati 273
Tolgus 595
Toloſæ ſitus 339
Tomarus 601
Tomis 583
Tomori 602
Toygeni pop. 333
Trachin 107.771.789
Tragœdia 32
Tragium 656
Tragurium 670
Traniſcium opp. 411
Trebia flu. 395
Treres 106
Trerus flu. 432

Treviri pop. 352
Triaſius 719
Triballi 549.557
Tribochi pop. 351
Triccæum 655
Trices 599.797.
Tricori pop. 336.370
Tricorythum 698
Tridentini pop. 371
Trinacria 484
Trinacris ibid.
Tripodes 719
Tripodiſcion ibid.
Triphylia 613.747
Tripolitis 598
Tripolis 599
Tritæenſes 703
Tritia 621
Trinagri pop. 351
Troemi pop. 340
Trœzen 671.678
Troglodytæ 75
Troiæ excidium 35
Trophonius 753
Tuder opp. 444
Tullum mons 377
Tumelicus 338
Turditania 250
Turditaniæ feracitas .253.258
Turditaniæ naves 261
Turduli 250.267
Turoentium opp 393
Tyberis flu. ortus 397
Tymphæi 597.599
Tyndaris opp. 496
Typhonis ſepulchrum 452
Tyra flu. 24.513
Tyrrhegeta 529.539.560.
Tyrrheni pop. 398.401
Tyrtæi Eunomia 659

V

Vaccæi 275.293
Vacua flu. 276
Valerio via 432
Vapanes opp. 408
Varatii 577
Vargri flu. 371
Varus Quintilius 533
Vaſcones 291
Vaſorum magnitudo 396
Vates 358
Vcetia opp. 274
Vellai pop. 346
Velitræ 433
Vetera precioſa 395
Vmbilicus orbis 764
Venafru opp. 434.443
Vendum opp. 377
Veneris templum 423.497
Veneris templum apud Corinthos 639
Veneti pop. 353.393
Veneti unde 335
Venetorum navigia 353
Veneræ aquæ 199
Vennones pop. 371.375
Venti quot, cum ſuis nominibus & quibus ex partibus flųant 49
Venti in Ætna 503

Ventriniani 475
Venuſia 45.516
Verbanus lacus 373
Vercellæ 392
Vereſtis flu. 436
Veriſimiliter mentiri 35
Verona opp. 387
Vertinæ opp. 463
Vrgenum 324
Veſtini 410
Veſtini opp. 441
Veſtiones 249
Veſuvius mons 456
Vetiones 275
Vetionum mores 296
Via Romam è Græcia 516
Vibi pop. 249
Vibona pop. 467
Vienna opp. 337
Vina optima 426
Vinum vetuſtiſſ. 129
Vindelici 374.535
Vindoligi 370
Vitis mira fertilitas & magnitudo 129
Vites exciſæ 556
Vitreolum 79
Vlyſſis ornamenta 29
Vlyſſis eloquentia 30
Vlyſſes an Italiam appulerit 38
Vlyſſes ter Siciliam appulit 43
Vlyſſea urbs 269
Vmbilicus orbis 754
Vmbri pop. 393
Vmbria 395
Vndatus 335
Vocuntii pop. 323. 336.369
Volaterræ opp. 403
404
Volſci 416.421
Volcæ pop. 338
Vulcanium forum 448
Vulcani inſula 504
Vreum opp. 519
Vrgi 560
Vria opp. 515.516
Vriathus 285
Vrſo 254
Vcetia 350
Vulcini opp. 411
Vulcanium forum 448
Vulturnus flu. 434
Vxiſama 114
Vxores communes 241

X

Xenocles 123
Xenophon 734
Xerxes 720
Xerxis fuga 717
Xinophia promont. 488
Xuthus 698

Z

Zacynthus 221. 610
Zaleuci inſtitutum 473
Zamolxis 545
Zancle opp. 488
Zancle appellatio ibid.
Zanclæi 497
Zea 453
Zeles 251

Zenonis patria 460
Zephyrus 49
Zephyrii Locri 778
Zephyrium 472
Zeretra quid 703
Zamolxin 544
Zoilus orator 405
Zona habitabilis 115
Zonarum quinque autor 167
Zonæ ſex 170
Zonæ per gentium differentias 172
Zonæ quinque terræ his quæ in cælo ſunt homonymæ 197
Zoſter 725
Zumi 531
Zygi 231

FINIS.

A01 1468134

3 pagati al Sarto a conto

image
not
available